

שבוע פרשת שלח - בכל העולם

(07 - 13 June 2026)

כ"ב-כ"ח סיון ה'תשפ"ו

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאַסַּפְתָּ דָגָג וְתִירָשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדֶךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאָכְלָתָ וְשִׁבְעָתָ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וּעִבְדֶתֶם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאִבְדֶתֶם מִיָּדָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרֶתֶם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם, וּבְלִכְתְּכֶם בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּכֶם, וּבְקוּמְכֶם: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְכֶם, וּבְשַׁעְרֵיכֶם: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:

וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגָדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכֹּנֶף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זָנִים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקֶּבֶל עַל־ מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מַצְוָה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדֶשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַל־יִבָּזְרוּנוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֵךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחֲזַרְתָּ בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוֵּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרֶתֶם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֵיךָ:

וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ שִׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ,

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מזמורי תהלים

קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּמִתִּים בְּיָ כְּהַר־צִיּוֹן לֹא־
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֶׁב: כִּירוּשָׁלַם הָרִים סָבִיב לָהּ
וַיֵּי סָבִיב לְעַמּוֹ מַעֲתָה וְעַד־עוֹלָם: ג כִּי לֹא יָגוּחַ
שָׁבַט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים לְמַעַן לֹא־
יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ יָדִיהֶם: ד הִיטִיבָהּ
יְיָ לַטּוֹבִים וּלְיֹשְׁרִים בְּלִבּוֹתָם: ה הִנֵּהמָטִים
עַקְלָקְלוֹתָם וְיֹלִיכֶם יְיָ אֶת־פְּעָלֵי הָאָוֶן שְׁלוֹם
עַל־יִשְׂרָאֵל:

קכו

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת בְּשׁוּב יְיָ אֶת־שִׁיבַת צִיּוֹן
הָיִינוּ כְּחֻלָּמִים: ב אֲזִי יִמָּלֵא שְׂחֹק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְדִּיל יְיָ
לַעֲשׂוֹת עִם־אֱלֹהִים: ג הַגְדִּיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הָיִינוּ שְׂמֵחִים: ד שׁוּבָה יְיָ אֶת־שְׁבִיתֵנוּ
כַּאֲפִיקִים בְּנֹגֶב: ה הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה בְּרִנָּה
יִקְצְרוּ: ו הַלֹּזֵךְ יִלָּךְ | וּבִכָּה נִשְׂא מִשָּׁד־הַזֶּרַע
כֹּא־יִבּוֹא בְּרִנָּה נִשְׂא אֱלֹמָתָיו:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ ענף עץ אבות וכו'
מוה"ר מתת'י יחזקאל שי'

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מטו"ב סיון ואיזה ימים לפני זה הגיעני שני טופסים מספרו, ונהניתי לראות
שהוסיף הוראת המקורות אשר זה מוסיף חשק להמעיין לעיין גם בפנים הספרים ועוד אשר צריך
לחפש עצות ודרכים איך לרמות היצה"ר שלא ירגיש שמשתדלים שאיש פלוני או אשה פלונית
ילמדו תורה או יסיפו בהידור מצוה.

ומה טוב הי' אם הי' מוסיף ג"כ בספרו מפתח ענינים מהד"ת שמביא בהם בכדי למצוא
בנקל ענין פרטי דתורת החסידות ומה שאמרו בזה גדולי עולם נשיאי החסידות.

וכפי הנהוג עתה אפשר כדאי לעשות מפתח ענינים מכל ספריו יחד ולהדפיסו בפני עצמו
(ובטח זהו ג"כ מעין פרסומת כיון שעיי"ז בודאי ימצאו כאלו שירצו לקנות מספריו שהופיעו עתה),
שעיי"ז תורחב האפשרית לכל הרוצה להודיע ע"ד הנ"ל בהנוגע לכמה וכמה מנשיאי החסידות
שאודותם כתב בספריו...

בכבוד ובברכת הצלחה.

מפתח

אגרות קודש

עמודים: 3, 13, 97, 159,
193, 196, 206, 216, 236,
257, 269

לקוטי שיחות

שלח, כרך לג, א / 37
שלח, כרך לג, ב / 42

התוועדות

ש"פ שלח ה'תשל"ה / 14
כ"ח סיון ה'תנש"א / 27

מאמר

ד"ה ועתה יגדל נא ה'תשל"ה
6 /

הוספות

לימוד יומי על פי תקנת רבותינו נשיאינו

חומש	תניא	היום יום	רמב"ם שלושה פרקים	רמב"ם פרק אחד	רמב"ם ספר המצוות
ראשון / 54	ראשון / 79	ראשון / 91	ראשון / 98	ראשון / 160	ראשון / 194
שני / 57	שני / 82	שני / 91	שני / 105	שני / 165	שני / 194
שלישי / 62	שלישי / 84	שלישי / 92	שלישי / 115	שלישי / 170	שלישי / 194
רביעי / 66	רביעי / 85	רביעי / 92	רביעי / 125	רביעי / 174	רביעי / 195
חמישי / 71	חמישי / 87	חמישי / 92	חמישי / 132	חמישי / 178	חמישי / 195
שישי / 72	שישי / 88	שישי / 93	שישי / 142	שישי / 183	שישי / 195
שבת קודש / 74	שבת קודש / 89	שבת קודש / 93	שבת קודש / 151	שבת קודש / 188	שבת קודש / 196

לימוד מחולק לפי ימים

משנה	גמרא	שולחן ערוך הרב
ראשון / 199	ראשון / 208	ראשון / 242
שני / 200	שני / 212	שני / 242
שלישי / 201	שלישי / 216	שלישי / 243
רביעי / 202	רביעי / 220	רביעי / 243
חמישי / 204	חמישי / 224	חמישי / 244
שישי / 205	שישי / 228	שישי / 244
שבת קודש / 205	שבת קודש / 232	שבת קודש / 244

שונות

ילקוט לוי יצחק על התורה / 50
נקודות בעניני גאולה ומשיח / 52
פרק בנביאים וכתובים / 197
עין יעקב - מסכת שבת / 207
נקודה מעובדת משיחת קודש / 258
חומש לקריאה בציבור / 259
ביאורים לפרקי אבות / 268
לוח זמנים / 270

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

אדמו"ר הזקן	אדמו"ר המהר"ש
שולחן ערוך עם הערות וציורים 237 /	תורת שמואל תרל"ג / 251
שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי' 242 /	אדמו"ר הרש"ב
לקוטי תורה / 245	ספר המאמרים - המשך תער"ב 251 /
אדמו"ר האמצעי	אדמו"ר הרי"צ
תורת חיים / 248	ספר המאמרים תרפ"ט / 252
	לקוטי דיבורים / 253
אדמו"ר ה'צמח צדק'	רשימות - אבות החסידות / 254
דרך מצוותיך / 249	אגרות קודש / 255

ב"ה, ראש חודש שבט, ה'תשי"א.

ברוקלין, נ.י.

אל אנ"ש, תלמידי התמימים, אל המקושרים או השייכים
אל כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ,
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אדמו"ר הכ"מ. ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על מנת
לקראותו על ציון שלו.

במשך המעת לעת - ללמוד פרקי המשניות של
אותיות השם.

במשך המעת לעת - לעשות התועדות.

לקבוע שעה במשך המעת לעת - לבאר לבני ביתו
שי' אודות כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ ועבודתו אשר עבד
בה כל ימי חייו.

במשך המעת לעת - לבקר (אלו הראויים לזה) בבתי
הכנסיות ובבהמ"ד אשר בעיר לחזור שם מימרא או
פתגם מתורתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר אודות
אהבת כל ישראל שלו, להודיע ולהסביר תקנתו ע"ד
אמירת תהלים, לימוד חומש עם פירש"י - ובמקומות
המתאימים - גם ע"ד לימוד התניא כפי שחלקו לימות
השנה. - אם באפשרי לעשות כל הנ"ל מותר התועדות.

במשך המעת לעת - לבקר (המוכשרים לזה) במקום
כנוסי הנוער החרדי - ולהשתדל, ככל האפשרי בדרכי
שלום, גם במקום כנוסי הנוער שלעת עתה עדיין אינו
חרדי - ולבאר להם איך שחבה יתירה נודעת להם תמיד
מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, לבאר להם את אשר תבע
מהם והתקוה והבטחון אשר בטח בהם, אשר סוף סוף
ימלאו את תפקידם בהחזקת היהדות והפצת התורה
בכל המרץ החום והחיות שהם מסגולת הנוער.

* * *

מובן אשר, אם זהו מתאים לתנאי המקום, ימשיכו
בכל הנ"ל בימים אשר אחרי היאָרצייט ובפרט ביום
הש"ק שלאחריו.

* * *

והוי' יחיש ביאת גואלנו והקיצו ורגנו שוכני עפר,
ונשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעל ההילולא,
בתוכם ישמיענו נפלאות וינהלנו בדרך העולה בית א-ל.

מנחה מענדל שניאורסאהן

במענה על שאלת רבים אודות סדר מפורט ביום
העשירי בשבט הבע"ל, הוא יום היאָרצייט של כ"ק מו"ח
אדמו"ר הכ"מ, הנני בזה להציע:

בשבת קדש שלפני היאָרצייט ישתדלו לעלות לתורה.
אם אין מספר העלויות מספיק - יקראו בתורה בחדרים
שונים, אבל לא להוסיף על מספר הקרואים.
ישתדלו שמפטר יהי' הגדול שבחבורה - בריצוי רוב
המנין - או על פי הגורל.

יבחרו וירימו מי שיתפלל לפני התיבה ביום היאָרצייט,
ונכון לחלק שיתפלל אחד ערבית, שני - שחרית, שלישי
- מנחה כדי לזכות בזה מספר יותר גדול של אנ"ש.
להדליק נר שידלק כל המעת לעת. אם אפשר בקל -
נר של שעוה.

בשעת התפלות ידלקו חמשה נרות.

אחר התפלה (בבוקר - אחר אמירת תהלים) ילמוד
(יסיים) המתפלל לפני התיבה פכ"ד דכלים ופ"ז
דמקואות. אח"כ יאמר המשנה ר' חנניא בן עקשיא כו'
ויאדיר. בלחש - איזה שורות בתניא, קדיש דרבנן.

אחר תפלת ערבית - יחזרו חלק מהמאמר דיום
ההסתלקות (ד"ה באתי לגני, נדפס בקונטרס ע"ד)
בע"פ. ואם אין מי שיחזור בע"פ ילמדוהו בפנים. וכן
אחר תפלת הבוקר. ולסיימו אחר תפלת מנחה.

בבוקר קודם התפלה - פרק תניא. וכן לאחר תפלת
מנחה.

בבוקר קודם התפלה ירים כל אחד תרומה להענינים
השייכים לנשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, בעד
עצמו ובעד כל אחד מבני ביתו שיחיו, וכן קודם תפלת
מנחה.

לאחר תפלת הבוקר וחזרת הדא"ח - יקרא כל אחד
פ"נ (כמובן בחגירת אבנט). אלו שזכו להכנס ליחידות,
או עכ"פ לראות את פני כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ - יצייר
עצמו, בעת קריאת הפ"נ, כאלו עומד לפניו. להניח הפ"נ
אח"כ בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של תורת כ"ק מו"ח

חמשה נרות .. (יסיים): ראה קונטרס ב' ניסן
ה'תש"ח, וה'תש"ט.

בלחש .. בתניא: כך נהג כ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ.

יקראו .. אבל לא להוסיף: הוראת כ"ק מו"ח
אדמו"ר הכ"מ בשם אביו. ועיין שו"ת צ"צ
חאו"ח סל"ה.

של שעוה: ר"ת ה'קיצו ו'רגנו שוכני ע'פר.

הנני בזה: ראה ג"כ מכ' כ"ק מו"ח אדמו"ר
הכ"מ ע"ד היאָרצייט הראשון של אביו כ"ק
אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (חכמי ישראל בעש"ט
ע' לג [ולאח"ז באג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א
ע' קלח]).

מאמר דא"ח

ביאור בדרך אפשר

1 נאמר בפרשת השבוע, פרשת שלח, בדברי משה רבינו אל הקדוש ברוך הוא
2 בבקשתו סליחה על ענין המרגלים:
3 **וַעֲתָה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר¹. וַיְדוּעַ הַדִּיּוּק**
4 **הַשְּׁאֵלָה בַּזֶּה בְּמֵאמְרֵי רַבִּינוּ הַזֶּקֶן (בְּלִקְוֵי תוֹרָה²)**
5 **וְרַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ מְמַלְאֵי**
6 **מְקוֹמוֹ³, אֲדַמְרִי חֲבִ"ד בְּדוּרוֹת**
7 **הַבָּאִים אַחֲרֵי הָאֲדַמְרִי הַזֶּקֶן, מָהוּ**
8 **אֲמָרוּ וַעֲתָה דְּוָקָא, מָה פֶּשֶׁר**
9 **הַדָּבָר שֶׁהַכְּתוּב אוֹמֵר דּוּקָא 'וַעֲתָה'**
10 **וּמִשָּׁה רַבִּינוּ מְפָרֵשׁ שֶׁהוּא מִבְּקַשׁ**
11 **יִשְׁגַּדֵּל נָא כּוּחוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא**
12 **עַכְשָׁיו, דְּלִכְאוּרָה, גַּם לֹאִי**
13 **זֹאת, גַּם אִם מִשָּׁה רַבִּינוּ לֹא הִיא**
14 **מְפָרֵשׁ וּמְפָרֵט 'וַעֲתָה' הִיא מוֹכֵן**
15 **מִהַמְשָׁף הָעֵנִינִים שֶׁבִּקְשָׁתָהּ**
16 **מִשָּׁה רַבִּינוּ יִגְדַּל נָא גו' הִיא**
17 **עַל זְמַן זֶה וְלֹא בִקְשָׁה עַל הַעֲתִיד,**
18 **וְמָה פְּיוֹנְתָהּ בְּמָה שֶׁמְדַגֵּישׁ**
19 **וַעֲתָה וְאוֹמֵר בְּמִפְרֹשׁ שְׂרָצוֹנוֹ**
20 **שֶׁבִקְשָׁתוֹ תִּתְמַלֵּא עַכְשָׁיו?**
21 **וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן³ דָּבָר נֹסֵף בְּפִסּוּק**
22 **זֶה אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי,**
23 **וְהַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ שֶׁמִּשָּׁה רַבִּינוּ קוֹרָא**
24 **לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲנִין זֶה הוּא שֵׁם**
25 **אֲדָנוֹת דְּוָקָא, דְּלִכְאוּרָה,**
26 **מִכֵּינֵן שֶׁמְבַקֵּשׁ מִשָּׁה רַבִּינוּ**
27 **מִהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹרֵר רַחֲמִים**
28 **כּו' שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִרְחַם עַל בְּנֵי**
29 **יִשְׂרָאֵל וְיִסַּח לָהֶם עַל מַעֲשֵׂה הַמִּרְגָּלִים**
30 **וְלֹא יִכְלֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר**
31 **חֲלִילָה, הִיא לֹא לְמִשָּׁה רַבִּינוּ**
32 **לְהַזְכִּיר בַּהֲקֶשֶׁר שֶׁ שֵׁם הַיְוִ'ִ**
33 **שֶׁהוּא שֵׁם מִדַּת הַרַחֲמִים⁴,**
34 **וְכַפִּי שֶׁמְמַשִּׁיף מִשָּׁה רַבִּינוּ וְאוֹמֵר**
35 **מִיד לְאַחֲרֵי זֶה⁵ הַיְוִ'ִ אֶרְךָ**
36 **אֲפִים וְרַב חֶסֶד (וּמוֹזִכִּיר בַּהֲמִשָּׁךְ**

ביאור בדרך אפשר

37 בַּקְשָׁתוֹ שֵׁם הַיְוִ'ִ דְּוָקָא, וְכַמָּה מְשָׁלֵשׁ עֲשָׂרָה מִדּוֹת הַרַחֲמִים
38 הַנּוֹכְרוֹת כּוֹלֵן בְּמִקּוֹם אַחֵר, בְּכַתּוּב "ה', ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶץ אֲפִים וְרַב
39 חֶסֶד וְאֱמֶת, נִצְוָה חֶסֶד לְאֵלִפִּים נוֹשֵׂא עוֹוֹן וּפֹשֶׁעַ וְחַטָּאָה וְנִקְיָה", וְלִמָּה
40 מְזַכֵּיר כָּאן בְּאִמְרוֹ "וַעֲתָה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי" שֵׁם אֲדָנוֹת דְּוָקָא וְלֹא
41 שֵׁם הַיְוִ'ִ?

42 **וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן³ עוֹד דָּבָר בְּפִסּוּק**
43 **זֶה אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי,**
44 **מָהוּ עֵנִין כַּח אֲדָנִי, הַכַּח שֶׁל**
45 **שֵׁם אֲדָנוֹת, וּמָהוּ עֵנִין הַגְּדֵלָת**
46 **הַכַּח שֶׁל שֵׁם אֲדָנוֹת כְּלוֹמֵר,**
47 **צָרִיךְ לְהַכִּין מָה הַתּוֹכֵן וְהַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל**
48 **'כַּח' שֵׁם אֲדָנוֹת. וּבִנוֹסֵף לָכֵן, מָה**
49 **הַתּוֹכֵן וְהַמְשַׁמְעוֹת שֶׁל הַגְּדֵלָת כּוֹחַ**
50 **זֶה?**

51 **וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן עוֹד דָּבָר בְּפִסּוּק זֶה**
52 **מָה שֶׁנֶּאֱמָר אַחֲרֵי הַבִּקְשָׁה עֲצֻמָּה**
53 **כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר,**
54 **דְּלִכְאוּרָה, הֲרִי הַפִּירוּשׁ**
55 **דְּלֵאמֹר בְּרוּךְ כָּלל הוּא לֵאמֹר**
56 **לְאַחֲרִים אוֹ לְדוּרוֹת הַבָּאִים,**
57 **וְכֵינֵן שֶׁפָּאָן מְדוּבָר אוֹדוֹת**
58 **סְלִיחַת הַקֶּבֶ"ה (כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ**
59 **הַיְוִ'ִ אֶרְךָ אֲפִים וְגו') שֶׁהַקְּדוֹשׁ**
60 **בְּרוּךְ הוּא מֵאֲרִיךְ אִפֹּי וְאֵינוֹ מִמָּהֵר**
61 **לְכַעֵס וְלַהֲעֲנִישׁ, וְכַמּוֹ שֶׁכְּתוּב**
62 **בְּסִיּוֹם הָעֵנִין (לְאַחֲרֵי שֶׁמִּשָּׁה**
63 **פָּעַל בִּקְשָׁתוֹ וְהַבִּקְשָׁה אֲכַן**
64 **הַתְּקַלְהָ) וְיֵאמָר ה' סְלַחְתִּי**
65 **בְּדִבְרֶךְ⁶, וְאִיךָ מִתְּאִים עַל**
66 **זֶה עַל הַסְּלִיחָה שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא**
67 **לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַלְשׁוֹן לֵאמֹר שְׁהִי**

בס"ד. ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז, ה'תשל"ה

(הנחה בלתי מוגה)

1 **וַעֲתָה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר¹.**
2 **וַיְדוּעַ הַדִּיּוּק בְּזֶה בְּמֵאמְרֵי רַבִּינוּ הַזֶּקֶן**
3 **(בְּלִקְוֵי תוֹרָה²) וְרַבּוֹתֵינוּ נְשִׂיאֵינוּ מְמַלְאֵי**
4 **מְקוֹמוֹ³, מָהוּ אֲמָרוּ וַעֲתָה דְּוָקָא, דְּלִכְאוּרָה, גַּם**
5 **לֹאִי זֹאת, הִיא מוֹכֵן מִהַמְשָׁף הָעֵנִינִים שֶׁבִּקְשָׁתָהּ**
6 **מִשָּׁה רַבִּינוּ יִגְדַּל נָא גו' הִיא עַל זְמַן זֶה, וּמָה**
7 **פְּיוֹנְתָהּ בְּמָה שֶׁמְדַגֵּישׁ וַעֲתָה. וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן³**
8 **אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי, שֵׁם אֲדָנוֹת דְּוָקָא,**
9 **דְּלִכְאוּרָה, מִכֵּינֵן שֶׁמְבַקֵּשׁ לְעוֹרֵר רַחֲמִים כּו',**
10 **הִיא לֹא לְהַזְכִּיר שֵׁם הַיְוִ'ִ שֶׁהוּא שֵׁם מִדַּת**
11 **הַרַחֲמִים⁴, וְכַפִּי שֶׁמְמַשִּׁיף לְאַחֲרֵי זֶה⁵ הַיְוִ'ִ אֶרְךָ**
12 **אֲפִים וְרַב חֶסֶד (שֵׁם הַיְוִ'ִ דְּוָקָא, וְכַמָּה מְשָׁלֵשׁ**
13 **עֲשָׂרָה מִדּוֹת הַרַחֲמִים), וְלִמָּה מְזַכֵּיר שֵׁם אֲדָנוֹת**
14 **דְּוָקָא. וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן³ אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי,**
15 **מָהוּ עֵנִין כַּח אֲדָנִי, הַכַּח שֶׁל שֵׁם אֲדָנוֹת, וּמָהוּ**
16 **עֵנִין הַגְּדֵלָת הַכַּח שֶׁל שֵׁם אֲדָנוֹת. וְגַם אֵינוֹ מוֹכֵן**
17 **מָה שֶׁנֶּאֱמָר כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר, דְּלִכְאוּרָה, הֲרִי**
18 **הַפִּירוּשׁ דְּלֵאמֹר הוּא לֵאמֹר לְאַחֲרִים אוֹ לְדוּרוֹת**
19 **הַבָּאִים, וְכֵינֵן שֶׁפָּאָן מְדוּבָר אוֹדוֹת סְלִיחַת**
20 **הַקֶּבֶ"ה (כַּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ הַיְוִ'ִ אֶרְךָ אֲפִים וְגו'), וְכַמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסִיּוֹם הָעֵנִין (לְאַחֲרֵי**
21 **שֶׁמִּשָּׁה פָּעַל בִּקְשָׁתוֹ) וְיֵאמָר ה' סְלַחְתִּי בְּדִבְרֶךְ⁶, וְאִיךָ מִתְּאִים עַל זֶה הַלְשׁוֹן**
22 **לֵאמֹר.**

(1) פרשתנו יד, יז. (2) ראה לקו"ת פרשתנו לט, ג. (3) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי פרשתנו ע' אע"ו. אוה"ת פרשתנו ע' תפז ואילך. רד"ה ועתה יגדל נא תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' שדמ). רד"ה הנ"ל תרצ"ד (סה"מ קונטרסים ח"ב שח, א). (4) ראה ב"ר פיי"ב, טו. (5) שם, יח. (6) שם, כ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 לא יתכן לפרש כאן 'לאמר' במשמעות הרגילה של אמירה לאחרים או לדורות הבאים?
- 2 (ב) ונקודת הביאור בזה, שדיבורו (והבטחתו) של הקב"ה להיות ארך אפים ורב חסד ולסלוח לבני ישראל על מעשיהם (כפי שנאמר בפרשת כי תשא, לגבי הסליחה על חטא העגל), פאשר דברת, ה'יה ב'נוגע לשם ה', שעל כך נאמר הכתוב ה' ארך אפים וגו', ובקשת משה כאן היתה שענין זה של הסליחה והמחילה ה'יה גם ב'נוגע לשם אדנות וכפי שממשך ומבאר.
- 3 (ב) ונקודת הביאור בזה, שדיבורו (והבטחתו) של הקב"ה, פאשר דברת, ה'יה ב'נוגע לשם ה', ה' ארך אפים וגו', ובקשת משה היתה שענין זה ה'יה גם ב'נוגע לשם אדנות. דהנה, שם ה' פירושו ה'יה ה'יה ב'נוגע לשם ה', שהוא ענין שלמעלה מעולמות, ולכן, ב'נוגע לה' אין חידוש כל כך שה' הוא ארך אפים וגו'. מה שאין כן שם אדני, מלשון אדנות, שמורה על מדת מלכותו יתברך, הוא ענין ששייך לעולמות, שהרי אין מלך בלא עם⁸, עם מלשון עוממות (פמבואר בשער היחוד והאמונה⁹). ועל זה ביקש משה ועתה יגדל נא כח אדני פאשר דברת גו' ה' ארך אפים, היינו, שהענין שדברת ב'נוגע לשם ה', ה' ארך אפים גו', ה'יה דוגמתו גם ב'נוגע לשם אדנות, שזהו על ידי שגם באדנות ה'יה כח אדני, וכח אדני ה'יה בהגדלה (יגדל כח אדני), ועד שההגדלה תהיה באופן נעלה ביותר, שזהו שיהי' ד' יגדל היא יו"ד רבתי¹⁰, ומכיון שהיא ראשית התיבה הפוללת את כל התיבה שבתור 'אש' האות הראשונה וה'ראש' של המילה הפוללת את כל התיבה שבתור 'אש' האות הראשונה וה'ראש' של המילה 'יגדל' כוללת את כל המילה, הרי מוכן, שזהו כמו שכל תיבת יגדל היא באותו רבין שחבר נחשב כאילו כל המילה 'יגדל' כתובה באותיות גדולות וזאת משום שהבקשה היא שההגדלה של 'כח אדני' תהיה הגדלה באופן נעלה ביותר, שלכן רומזות האותיות הגדולות.
- 4 וְעַל פִּי זֶה הַמְּבֹאֵר לְעֵיל הַהִתְכַּוֵּן הַפְּנִימִי שֶׁל בִּקְשָׁת מֹשֶׁה הוּא שֶׁהִבְטַחָה עַל הַסְּלִיחָה תַּחֲתֵי לֹא רַק מִצַּד שֶׁם הוּא (שְׁלֵמַעְלָה מְעֻלְמוֹת) אֲלָא גַם מִצַּד שֶׁם אֲדֹנָי מִשְׁכָּן גַּם אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא, אֵין נָא אֱלֹא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה¹¹ כְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא יֵצֵאת מִצְרַיִם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲמַר לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ, "דְּבַר נָא בְּאִזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְתָּה כִּי כִסֵּף וְכָלִי זָהָב", "אֲמַר דְּבִי רַבִּי יֵצֵא אֵין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה, אֲמַר לִיה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, בִּבְקָשָׁה מִמֶּךָ לֵךְ וְאֲמַר לְהֶם לְיִשְׂרָאֵל בִּבְקָשָׁה מִכֶּם שְׁאֵלּוּ מִמִּצְרַיִם כִּי כִסֵּף וְכָלִי זָהָב שְׁאֵל יֵצֵא אֲמַר אוֹתוֹ צִדִּיק [אֲבִרָהם אֲבִינוֹ] וְעַבְדּוֹ וְעָנּוּ אוֹתָם קִיָּם הֵם, וְאֲחֵרִי כֵן יֵצֵאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל לֹא קִיָּם בָּהֶם..." דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מִבְּרֵךְ מֹשֶׁה
- 5 לא יתכן לפרש כאן 'לאמר' במשמעות הרגילה של אמירה לאחרים או לדורות הבאים?
- 6 (ב) ונקודת הביאור בזה, שדיבורו (והבטחתו) של הקב"ה, פאשר דברת, ה'יה ב'נוגע לשם ה', ה' ארך אפים וגו', ובקשת משה כאן היתה שענין זה של הסליחה והמחילה ה'יה גם ב'נוגע לשם אדנות וכפי שממשך ומבאר.
- 7 דהנה, שם ה' פירושו ה'יה ה'יה ב'נוגע לשם ה', שהוא ענין שלמעלה מעולמות, ולכן, ב'נוגע לה' אין חידוש כל כך שה' הוא ארך אפים וגו'. מה שאין כן שם אדני, מלשון אדנות, שמורה על מדת מלכותו יתברך, הוא ענין ששייך לעולמות, שהרי אין מלך בלא עם⁸, עם מלשון עוממות (פמבואר בשער היחוד והאמונה⁹). ועל זה ביקש משה ועתה יגדל נא כח אדני פאשר דברת גו' ה' ארך אפים, היינו, שהענין שדברת ב'נוגע לשם ה', ה' ארך אפים גו', ה'יה דוגמתו גם ב'נוגע לשם אדנות, שזהו על ידי שגם באדנות ה'יה כח אדני, וכח אדני ה'יה בהגדלה (יגדל כח אדני), ועד שההגדלה תהיה באופן נעלה ביותר, שזהו שיהי' ד' יגדל היא יו"ד רבתי¹⁰, ומכיון שהיא ראשית התיבה הפוללת את כל התיבה שבתור 'אש' האות הראשונה וה'ראש' של המילה הפוללת את כל התיבה שבתור 'אש' האות הראשונה וה'ראש' של המילה 'יגדל' כוללת את כל המילה, הרי מוכן, שזהו כמו שכל תיבת יגדל היא באותו רבין שחבר נחשב כאילו כל המילה 'יגדל' כתובה באותיות גדולות וזאת משום שהבקשה היא שההגדלה של 'כח אדני' תהיה הגדלה באופן נעלה ביותר, שלכן רומזות האותיות הגדולות.
- 8 וְעַל פִּי זֶה הַמְּבֹאֵר לְעֵיל הַהִתְכַּוֵּן הַפְּנִימִי שֶׁל בִּקְשָׁת מֹשֶׁה הוּא שֶׁהִבְטַחָה עַל הַסְּלִיחָה תַּחֲתֵי לֹא רַק מִצַּד שֶׁם הוּא (שְׁלֵמַעְלָה מְעֻלְמוֹת) אֲלָא גַם מִצַּד שֶׁם אֲדֹנָי מִשְׁכָּן גַּם אֲמָרוּ יִגְדַּל נָא, אֵין נָא אֱלֹא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה¹¹ כְּדִבְרֵי הַגְּמָרָא עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא יֵצֵאת מִצְרַיִם הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֲמַר לְמֹשֶׁה רַבִּינוּ, "דְּבַר נָא בְּאִזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעְתָּה כִּי כִסֵּף וְכָלִי זָהָב", "אֲמַר דְּבִי רַבִּי יֵצֵא אֵין נָא אֲלָא לְשׁוֹן בִּקְשָׁה, אֲמַר לִיה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה, בִּבְקָשָׁה מִמֶּךָ לֵךְ וְאֲמַר לְהֶם לְיִשְׂרָאֵל בִּבְקָשָׁה מִכֶּם שְׁאֵלּוּ מִמִּצְרַיִם כִּי כִסֵּף וְכָלִי זָהָב שְׁאֵל יֵצֵא אֲמַר אוֹתוֹ צִדִּיק [אֲבִרָהם אֲבִינוֹ] וְעַבְדּוֹ וְעָנּוּ אוֹתָם קִיָּם הֵם, וְאֲחֵרִי כֵן יֵצֵאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל לֹא קִיָּם בָּהֶם..." דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ מִבְּרֵךְ מֹשֶׁה
- 9 (7) זח"ג רנז, סע"ב (ברע"מ). פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) פ"ט. (8) בחיי וישב לח, ל. שם ר"פ בלק. (9) רפ"ז. (10) מסורה במקראות גדולות ריש ספר בראשית. מסכת סופרים פ"ט, ז. (11) ברכות ט, סע"א ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 רבינו נקט כאן לשון 'נא' לשון בקשה, הרי מיד לאחרי זה אומר
 2 משה רבינו פאשר דברת, היינו שהקב"ה הבטיחו על זה על
 3 הסליחה לבני ישראל, ואם כן כיון שמדובר במלוי הבטחה למה הוצרך
 4 לבקשה, הרי היה יכול לתבוע (מאנען לתבוע ולדרוש)
 5 שהקב"ה ימלא את הבטחתו,
 6 ובפרט שהיה זה ענין שנוגע
 7 (לא למשה עצמו, אלא)
 8 לכלל ישראל שהרי הבקשה היתה
 9 שהקדוש ברוך הוא לא יכלה את עם
 10 ישראל, חס ושלום, אלא יסלח להם?
 11 אף הביאור בזה, שדיבור
 12 והבטחת הקב"ה על הסליחה
 13 והמחילה היתה בנוגע לשם
 14 הוי', ובקשת משה היתה
 15 בנוגע לשם אדנות, ועל זה
 16 שהסליחה תהיה גם משם אדנות
 17 הוצרך לבקשה כיון שדבר זה לא
 18 נכלל בהבטחה שניתנה קודם לכן בעת
 19 חטא העגל, כי הענין דיגדל כח
 20 אדני סליחה מצד שם אדנות הוא
 21 ענין נעלה יותר מזה
 22 שהבטיח הקב"ה הוי' ארץ
 23 אפים [ומה שנאמר פאשר
 24 דברת, ומזה משמע לכאורה
 25 שהבקשה כעת כן מתבססת על
 26 ההבטחה הקודמת, הרי זה רק
 27 לפי שהענין דיגדל כח אדני
 28 סליחה מצד שם אדנות הוא דוגמת
 29 הענין שדברת בנוגע לשם
 30 הוי' כי שניהם הם ענין של סליחה,
 31 אבל אין הכוונה שעל דבר זה שמבקש
 32 עכשיו, סליחה מצד שם אדנות, כבר
 33 היתה הבטחה כי אכן ההבטחה היתה
 34 רק על סליחה מצד שם הוי' ולא נכלל
 35 באותה הבטחה גם ענין הסליחה מצד
 36 שם אדנות], ולכן כיון שכעת
 37 הבקשה היא על ענין נעלה יותר
 38 מהענין שעליו היתה ההבטחה
 39 הוצרך לבקשה על זה ונאמר
 40 על כך הלשון 'נא' לשון בקשה
 41 ותחינה, ולא היה מקום לתביעה ודרישה על זה, וכפי שממשיך ומבאר להלן.
 42 ג) וביאור הענין, דהנה, דברת לאמר (ולעיל בתחילת המאמר
- נשאלה שאלה מה הענין והמשמעות של 'לאמר' כאן) קאי מכון על
 פללות ענין התורה, שעל זה על התורה נאמר¹² בתורה בפסוק
 שלפני עשרת הדברות וידבר אלקים את כל הדברים האלה
 לאמר. והרי התורה היא למעלה מכל מדידה והגבלה,
 להיותה חכמתו ורצונו של
 הקב"ה וכיון שהקדוש ברוך הוא
 בעצמו בלתי מוגבל, גם חכמתו ורצונו
 הם בלי גבול, ולמעלה יותר,
 ובעצם התורה נעלית עוד יותר
 מבחינות החכמה והרצון, ככתוב
 במשלי שהתורה אומרת שששועים
 גוי' לפניו¹³ (וזה לשון הכתוב,
 "ואהיה אצלו אמן ואהיה ששועים
 יום, יום משחקת לפניו בכל עת")
 ושששועים הוא ענין התענוג העליון,
 למעלה מהחכמה ולמעלה גם מהרצון
 (ולכן גם בכוחות נפש האדם, כוח
 התענוג הוא ענין יותר עמוק ויותר
 נעלה מכוח החכמה וכוח הרצון). וגם
 ואפילו בירידתה למטה לעולם
 הזה שהוא עולם מוגבל נשארת
 התורה כפי שהיא למעלה,
 וגם לאחר שירדה למטה עדיין התורה
 עצמה היא למעלה ממדידה והגבלה
 דכאשר איש ישראל יהודי
 לומד תורה, בכל זמן ובכל
 מקום, הרי הוא פועל באותה
 שעה הענין דנתינת התורה
 מלמעלה, שזהו פירוש
 לאמר¹⁴, שפועל היהודי שלומד
 תורה שהקב"ה יחזור ויאמר
 (ער מאכט דעם אויפערשטן
 זאגן הוא פועל ועושה שהקדוש
 ברוך הוא יאמר) עוד הפעם כו'
 את דברי התורה הללו, וכמאמר
 רז"ל¹⁵ במדרש כל הקורא
 וישונה דברי תורה הקב"ה קורא
 וישונה פנגדו, ועד כדי כך הוא
 ענין זה שהענין שהקב"ה
 קורא וישונה פנגדו הוא
 באותו האופן ממש כמו וידבר אלקים את כל הדברים
 האלה בשעת מתן תורה, שלכן כיון שכל לימוד תורה של כל יהודי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בכל זמן ובכל מקום פועל שדברים הללו ניתנים מחדש בדיוק כמו שניתנו
- 2 במתן תורה אָמְרוּ¹⁶ חז"ל בגמרא כי מכך שנאמר "והודעתם לבניך ולבני
- 3 בניך", ולאחר מכן כתוב "יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב", למדים
- 4 מה להלן בעת מתן תורה באימה (ופירוש רש"י: "דכתיב וירא העם
- 5 וינעו וגו'") בִּירָאָה בְּרִתָּה רעדה
- 6 וּבִיזָעָה, אף פֶּאֶן כאשר כל יהודי
- 7 לומר תורה הרי זה צריך להיות
- 8 באימה בִּירָאָה בְּרִתָּה וּבִיזָעָה.
- 9 וְכִינּוֹן שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה
- 10 מִהַגְבֻּלוֹת כו' ואינה נתונה לגדרים
- 11 ולהגבלות של העולמות והנבראים,
- 12 הָרִי הִיא הַתּוֹרָה דִּוְגַמַּת הָעֲנָן
- 13 דָּשֶׁם הָרִי שֶׁהוּא לְמַעַלָּה
- 14 מִהַגְבֻּלָּה, שֶׁהוּא הָרִי הָיָה
- 15 וְיִהְיֶה פֶּאֶחָד, לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן,
- 16 וּמִזֶּה מִכָּן שֶׁשֶׁם הָרִי הוּא לְמַעַלָּה
- 17 מִגִּדְרֵי הַזֶּמֶן מִכָּן שֶׁהוּא גַם
- 18 לְמַעַלָּה מִהַמָּקוֹם שֶׁהִי הַזֶּמֶן
- 19 וְהַמָּקוֹם הֵם שְׁנֵי הָעֲנִינִים הַמְּגִדִּירִים
- 20 וּמִגְבִּילִים אֶת הַמִּצִּיאוֹת (דברי
- 21 אדמו"ר הוֹקֵן בְּשַׁעַר הַיְּחִיד וְהָאֱמוּנָה
- 22 פֶּרֶק ד': "גדר ובחינת שם עולם נופל
- 23 עַל בְּחִינַת מָקוֹם וּבְחִינַת זְמַן דּוֹקָא,
- 24 בְּחִינַת מָקוֹם הוּא מִזֶּרֶח וְעֹרֵב צִפּוֹן
- 25 דְּרוֹם מַעַלָּה וּמִטָּה, בְּחִינַת זְמַן עֵבֶר
- 26 הוּא וְעִתִּיד") וְזֶה הַקֶּשֶׁר שֶׁל "כֹּאשֶׁר
- 27 דִּבֶּרְתָּ (לאמר עם שם הוי', ש'לאמר'
- 28 הוּא עֲנִין הַתּוֹרָה שֶׁלְּמַעַלָּה מִהַגְבֻּלוֹת
- 29 כְּמוֹ שֶׁשֶׁם הָרִי, כְּמִבְּאֹר לַעִיל. אָמֵנָם,
- 30 שֶׁשֶׁם אֲדֻנּוֹת שֶׁקָּשׁוּר עִם מִדַּת
- 31 הַמַּלְכוּת, שֶׁאִין מֶלֶךְ בְּלֹא
- 32 עֵם, מִלְּשׁוֹן עֲוֹמָמוֹת (פְּנֹזֶכֶר
- 33 לַעִיל), הָרִי פִּירוּשׁ עֲוֹמָמוֹת
- 34 הֵינּוּ גִחִלִּים כְּבוֹדִית הוּא הִיפּוֹף
- 35 עֲנִין הָאֹרֶךְ וְהַגִּילּוּי דְּתוֹרָה
- 36 אֹרֶךְ¹⁷ כִּלְשׁוֹן הַכְּתוּב בְּמִשְׁלֵי וְכִמְדוֹ
- 37 שֶׁשֶׁם אֱלֹקִים, בְּגִימָטְרִיָּא
- 38 הַטְּבַע¹⁸, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת
- 39 הָאֱלֹקִיּוֹת כְּפִי שֶׁמוֹסְתֵּר הָאֹרֶךְ
- 40 הָאֱלֹקִי בְּטַבַּע, וְהַתּוֹרָה הִיא הִיפּוֹף

- 41 הַגִּילּוּי], וְעַד כִּדִּי הוּא הַהִסְתֵּר שֶׁל 'עֲוֹמָמוֹת' (בעולם ובנבראים
- 42 שֶׁקָּשׁוּרִים בְּמִידַת הַמַּלְכוּת, שְׂבָאָה מִשֶּׁם אֲדֻנּוֹת) שֶׁמִּצֵּד הַהֶעָלֶם
- 43 דְּעֲוֹמָמוֹת יָכוֹל לִהְיוֹת עֲנִין הַפְּכִי כו', עֲנִין שְׂמַנְגָד לָאוֹר הָאֱלֹקִי,
- 44 וְכִמְדוֹ חֲטָא הַמְּרָגְלִים, שֶׁהִיָּה הִיפּוֹף הָעֲנִין דָּאָף בְּהוֹי' אֶל
- 45 תְּמָרְדּוֹ¹⁹ שֶׁאָמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ
- 46 וְכָלֵב שֶׁלֹּא חֲטָאוּ בְּחֲטָא הַמְּרָגְלִים,
- 47 כְּאִמּוֹר בְּתוֹרָה. וְכַעֲבוּדַת הָאָדָם
- 48 הוּא וְעֲנִין זֶה שֶׁל 'עֲוֹמָמוֹת', מִצָּב
- 49 שָׁבוּ הָאוֹר הָאֱלֹקִי אִינוּ מֵאִיר, כְּפִי
- 50 שֶׁהוּא מִשְׁתַּקֵּף וְכֵא לִירֵד בִּיטוּי בְּעִבּוּדַת
- 51 ה' שֶׁל הָאָדָם הוּא עֲנִין הָעִבּוּדָה
- 52 שֶׁהָאָדָם עוֹבֵד אֶת ה' שֶׁמִּצֵּד קִבְּלַת
- 53 עוֹל בְּלָכָד, וְהֵינּוּ שֶׁהָאָדָם
- 54 נִמְצָא בְּמִצָּב רִחוּנִי נְמוּךְ בְּיֹתֵר
- 55 עַד שֶׁצָּרִיךְ לַעֲנִין דְּקִבְּלַת עוֹל
- 56 שֶׁהוּא בְּאוֹפֵן דְּשׁוּם תְּשִׁים
- 57 עֲלִיף מֶלֶךְ²⁰, שֶׁתִּהְיֶה אֵימָתוֹ
- 58 שֶׁל הַמֶּלֶךְ עֲלִיף²¹, הֵינּוּ, שֶׁאִין
- 59 לוֹ בְּזָה שׁוּם הֶרְגֵּשׁ וְכו',
- 60 שֶׁהָאָדָם מִצָּד עֲצֻמוֹ חֲסֵר כָּל רִגֵּשׁ
- 61 בְּעִבּוּדַת ה' וְכַעֲבוּדַתוֹ בְּעִשְׂיֵית
- 62 הַמִּצְוֹת הִיא בְּעַל פְּרָחוֹ שֶׁצִּירֵךְ
- 63 לִכְפּוֹת וְלִהְיוֹת אֶת עֲצֻמוֹ, רַק מִצָּד
- 64 הָאֵימָה וְהַפֶּחַד בְּלָכָד מְבִלִּי רִגֵּשׁ
- 65 חִיּוּבִי כִּלְפֵי הַדְּבָרִים. וְכִינּוֹן
- 66 שֶׁהָעִבּוּדָה דְּקִבְּלַת עוֹל הִיא
- 67 בְּאוֹפֵן דְּבַעַל פְּרָחוֹ, שֶׁאִין בָּהּ
- 68 גִּילּוּי כָּלֵל, לָכֵן יָכוֹלָה עֲלוּלָה
- 69 לִהְיוֹת יְרִידָה עַד לְהִיפּוֹף
- 70 הָעֲנִין דְּבְּהוֹי' אֶל תְּמָרְדּוֹ
- 71 וְהִירִידָה עֲלוּלָה לִהְיוֹת עַד כִּדִּי כֵךְ
- 72 שִׁיחָה בְּמִצָּב מִנוּגַד לְצִיּוּי שֶׁלֹּא לְמִרּוֹד
- 73 בְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּפִי שֶׁהִיא אֲצֵל
- 74 הַמְּרָגְלִים.
- 75 (ד) וְהִנֵּה יָדוּעַ שְׁפָל הָעֲנִינִים
- 76 שֶׁלְּמִטָּה בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם יֵשׁ
- 77 דִּוְגַמַּתָּם גַּם לְמַעַלָּה, וְכִמְדוֹ
- 78 שֶׁכְּתוּב בְּתַנְיָא²² שֶׁהַבְּחִינּוֹת
- 79 שֶׁבְּנֶפֶשׁ הָאָדָם נִשְׁתַּלְשְׁלוּ
- 80 מִהֶן, מִהַסְפִּירוֹת שֶׁלְּמַעַלָּה

אָמְרוּ¹⁶ מה להלן באימה בִּירָאָה בְּרִתָּה וּבִיזָעָה
אף פֶּאֶן באימה בִּירָאָה בְּרִתָּה וּבִיזָעָה. וְכִינּוֹן
שֶׁהַתּוֹרָה הִיא לְמַעַלָּה מִהַגְבֻּלוֹת כו', הָרִי הִיא
דִּוְגַמַּת הָעֲנָן דָּשֶׁם הָרִי שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַגְבֻּלָּה,
שֶׁהוּא הָרִי הָיָה הָיָה וְיִהְיֶה פֶּאֶחָד, לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן,
וּמִזֶּה מִכָּן שֶׁהוּא גַם לְמַעַלָּה מִהַמָּקוֹם. אָמֵנָם,
שֶׁשֶׁם אֲדֻנּוֹת שֶׁקָּשׁוּר עִם מִדַּת הַמַּלְכוּת, שֶׁאִין
מֶלֶךְ בְּלֹא עֵם, מִלְּשׁוֹן עֲוֹמָמוֹת (פְּנֹזֶכֶר לַעִיל),
הָרִי פִּירוּשׁ עֲוֹמָמוֹת הוּא הִיפּוֹף עֲנִין הָאֹרֶךְ
וְהַגִּילּוּי דְּתוֹרָה אֹרֶךְ¹⁷ וְכִמְדוֹ שֶׁשֶׁם אֱלֹקִים,
בְּגִימָטְרִיָּא הַטְּבַע¹⁸, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הָאֱלֹקִיּוֹת כְּפִי
שֶׁמוֹסְתֵּר בְּטַבַּע, הִיפּוֹף הַגִּילּוּי], וְעַד שֶׁמִּצֵּד
הַהֶעָלֶם דְּעֲוֹמָמוֹת יָכוֹל לִהְיוֹת עֲנִין הַפְּכִי כו',
וְכִמְדוֹ חֲטָא הַמְּרָגְלִים, שֶׁהִיָּה הִיפּוֹף הָעֲנִין דָּאָף
בְּהוֹי' אֶל תְּמָרְדּוֹ¹⁹ שֶׁאָמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב.
וְכַעֲבוּדַת הָאָדָם הוּא עֲנִין הָעִבּוּדָה שֶׁמִּצֵּד קִבְּלַת
עוֹל בְּלָכָד, וְהֵינּוּ שֶׁהָאָדָם נִמְצָא בְּמִצָּב נְמוּךְ
בְּיֹתֵר עַד שֶׁצָּרִיךְ לַעֲנִין דְּקִבְּלַת עוֹל שֶׁהוּא
בְּאוֹפֵן דְּשׁוּם תְּשִׁים עֲלִיף מֶלֶךְ²⁰, שֶׁתִּהְיֶה אֵימָתוֹ
עֲלִיף²¹, הֵינּוּ, שֶׁאִין לוֹ בְּזָה שׁוּם הֶרְגֵּשׁ וְכו',
וְכַעֲבוּדַתוֹ בְּעִשְׂיֵית הַמִּצְוֹת הִיא בְּעַל פְּרָחוֹ, רַק
מִצָּד הָאֵימָה בְּלָכָד. וְכִינּוֹן שֶׁהָעִבּוּדָה דְּקִבְּלַת עוֹל
הִיא בְּאוֹפֵן דְּבַעַל פְּרָחוֹ, שֶׁאִין בָּהּ גִּילּוּי כָּלֵל,
לָכֵן יָכוֹלָה לִהְיוֹת יְרִידָה עַד לְהִיפּוֹף הָעֲנִין
דְּבְּהוֹי' אֶל תְּמָרְדּוֹ.

(ד) וְהִנֵּה יָדוּעַ שְׁפָל הָעֲנִינִים שֶׁלְּמִטָּה בְּנֶפֶשׁ
הָאָדָם יֵשׁ דִּוְגַמַּתָּם גַּם לְמַעַלָּה, וְכִמְדוֹ
שֶׁכְּתוּב בְּתַנְיָא²² שֶׁהַבְּחִינּוֹת שֶׁבְּנֶפֶשׁ הָאָדָם
נִשְׁתַּלְשְׁלוּ מִהֶן, מִהַסְפִּירוֹת שֶׁלְּמַעַלָּה, וְזֶהוּ

(16) ברכות כב, א. (17) משלי ו, כג. (18) פרדס שער יב (שער הנתיבות) פ"ב. ראשית חכמה שער התשובה פ"ו ד"ה והמרגיל (קכא, ב). של"ה פט, א. תניא שעהיה"א רפ"ו. לקר"ת פ' ראה כב, סע"ב ואילך. (19) פרשתנו יד, ט. (20) שופטים יז, טו. (21) כתובות יז, א. (22) פ"ג.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 (וח לשובו בתניא שם, "כל בחינה ומדרגה משלוש אלו, נפש רוח ונשמה
2 כלולה מעשר בחינות כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן"), וזהו
3 הטעם ש**מבשרי אֶחָזָה אֶלְקָה**²³, שעניני האדם הם משל שניתן
4 ללמוד ממנו על עניני אלוקות, כלשון הכתוב באיוב, **לִפִּי שֶׁהֶעֱנִינִים**
5 **שִׁבְאָדָם (יְהִיָּה מִי שִׁיְהִיָּה ללא**
6 **הבדל מהו מעמדו ומצבו הרוחני של**
7 **האדם) הֵם דּוֹגְמַת הֶעֱנִינִים**
8 **שְׁלֻמְעֵלָה, וְעַד שֶׁהֶעֱנִינִים**
9 **שְׁלֻמְעֵלָה נַעֲשִׂים עַל יְדֵי**
10 **הֶעֱנִינִים שִׁבְאָדָם, וִיתַר עַל כֵּן,**
11 **מַעֲשֵׂי וּפְעֻלָּתוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם יֵשׁ לָהֶם**
12 **פְּעֻלָּה וְהַשְׁפָּעָה עַל הָעֲנִינִים הָאֱלֹקִיִּים**
13 **הָעֲלִיּוֹנִים וְכִידּוּעַ תּוֹרַת הָרַב**
14 **הַמְּגִיד**²⁴ **מִמַּעֲוִירָטֵשׁ (וּמּוֹכָא גַם**
15 **מִרְבִּינּוּ הַזֶּקֶן**²⁵) **כִּפְּיֹרֶשׁ**
16 **מֵאֲמָר רַז"ל**²⁶ **בְּפָרְקֵי אֲבוֹת דַּע**
17 **מָה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ, שֶׁכָּל**
18 **הֶעֱנִינִים שְׁלֻמְעֵלָה הֵם מִמֶּךָ**
19 **בְּאִים וּנְפֻעִים עַל יָדְךָ, מִמֶּךָ וְכָךְ**
20 **הַדְּבָר תְּלֹוִי (וכפי שמוכא ב'היום**
21 **יום' י"ג אייר: "רבינו הזקן - באותם**
22 **השנים שה' אומר מאמרים קצרים -**
23 **אמר: דע מה למעלה ממך, דע כי כל**
24 **מה שיש למעלה בפרצופים וספירות**
25 **העליונות, הכל הוא ממך, שתלוי**
26 **בעבודת האדם"). וּמִזֶּה מּוֹכָא גַם**
27 **בְּנוֹגַע לְעִבּוּדָה דְּקַבָּלַת עוֹלָם**
28 **הַקְּשׁוּרָה עִם שֵׁם אֲדֹנָיִת**
29 **(כְּנוֹכָר לְעִיל), שֶׁמַּצֵּד**
30 **הַיְרִידָה שֶׁבְּעִבּוּדָה דְּקַבָּלַת**
31 **עוֹלָם בְּלָכָד לֵאלֹא רֹגֶשׁ וְהַזְהָרֹת**
32 **אִישִׁית (יְרִידָה עַד שִׁכּוֹל שְׁעוֹלָה**
33 **לְהִיּוֹת עֲנִין שֶׁל חֲטָא, כְּמוֹ**
34 **חֲטָא הַמְּרַגְּלִים), הִנֵּה דַע מָה**
35 **לְמַעַלָּה מִמֶּךָ, שֶׁעַל יְדֵי זֶה**
36 **נַעֲשֶׂה יְרִידָה כְּכִכּוֹל לְמַעַלָּה**
37 **בְּאֱלֹקוֹת בְּשֵׁם אֲדֹנָיִת. וְהַתִּיקוֹן**
38 **לָזֶה הוּא עַל יְדֵי הַגְּדִלָּה**
39 **וְהוֹסָפָה הִפְךָ הִיִּידָה בְּשֵׁם**
40 **אֲדֹנָיִת, שֶׁזֶהוּ שִׁבְיָקֵשׁ מִשֶּׁה**
- אֲדָנִי שתהיה הגדלה והוספה בשם אדנות, וכפי שממשיך ומבאר.
(ה) וְהֶעֱנִין בָּזָה, דְּהִנֵּה אֵיתָא בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר²⁷
עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם לִפְנֵי שִׁנְבְּרָא הָעוֹלָם (וְכֵן עַד שֶׁלֹּא נִאֲצַל
לִפְנֵי שִׁנְבְּרָא, עוֹלָם אֲצִילוֹת הָעֲלִיּוֹן²⁸) הִנֵּה הוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בַּעֲצָמוֹ וּשְׁמוֹ בְּלָכָד. וְיִדּוּעַ²⁹
בתורת החסידות שֶׁשְׁמוֹ הוּא
בְּחִינַת הָאֱוִיר הָאֱלֹקִי הַשְּׂיִיף
לְעוֹלָמוֹת, שֶׁהָרִי כָּל עֲנִין
הַשֵּׁם גַּם בְּשִׁמּוֹ שֶׁל אָדָם הוּא
בְּשִׁכּוֹל הַזּוּלָּת וְלָאָדָם עֲצָמוֹ אֵין
צוּרִךְ בְּשֵׁם, וְכֵן גַּם 'שמו' של הקדוש
ברוך הוא, הוא האור האלוקי שייך
לְעוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים שֶׁהֵם כְּמוֹ זוּלָּת,
מִצִּיאָתָא נִפְרָדָּת. וּבְחִינַת שְׁמוֹ הִיא
לְמִטָּה גַם אִפִּילוֹ מִבְּחִינַת
"הוא", שֶׁקָּאִי שִׁבְחִינָת "הוא"
מְכוּוֹנָת (לֹא עַל הָעֲצָמוֹת שֶׁל
הָאֱלֹקוֹת, אֲלָא) עַל הָאֱוִיר
בְּלָכָד, וְעַד שֶׁהִיא בְּחִינַת "הוא"
הַנְּעִלִית יוֹתֵר מִבְּחִינַת "שמו"
בְּהֶעֱלֵם וְהִסְתָּר מִבְּחִינַת שְׁמוֹ
וְאִינֵנָה מִתְּגַלִּית בִּ"שמו" (הבינה
הַשִּׁיכָּת לְעוֹלָמוֹת), שֶׁלֹּכֵן נִקְרָאֵת
בְּשֵׁם "הוא", לְשׁוֹן נִסְתָּר 'גוף
שלישי', בְּשׁוּנָה מִגּוּף רִאשׁוֹן לְשׁוֹן
נוֹכַח, כִּי בְּחִינָה זוֹ הִיא בְּחִינָה נְעִלִית
שֶׁנֶּעֱלַמְתָּ וְנִסְתָּרָת וְלֹא בָּאָה לִידֵי גִילּוֹ.
וְכִינֵן שֶׁבְּחִינַת שְׁמוֹ (גַם אִפִּילוֹ
כְּמוֹ שֶׁהִיא קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא
הָעוֹלָם וְגַם אִפִּילוֹ קוֹדֶם
שֶׁנִּאֲצַל כו') הִיא מִלְכַּתְחִילָה
בְּשִׁכּוֹל הַזּוּלָּת שׁוֹ מִהוּת עֲנִין
הַשֵּׁם, כְּאִמּוֹר לְעִיל, הִנֵּה מִזֶּה
נִמְשָׁךְ אַחֵר כֶּךָ (לְאַחֲרֵי
שֶׁנִּאֲצַל וְנִבְרָא הָעוֹלָם) הֶעֱנִין
דָּשֵׁם אֲדֹנָיִת, אֲשֶׁר אֵין מִלָּךְ
בְּלֹא עֵם, בְּחִינַת הָאֱלֹקוֹת הַשִּׁיכָּת
לְעוֹלָמוֹת וְנִבְרָאִים מוֹגֻבְלִים, כְּמִבּוֹאֵר
לְעִיל.
בַּסּוּף זֶה וְעַתָּה יִגְדֵּל נָא כַּחַ אֲדָנִי וְהִנֵּה, בְּחִינַת שְׁמוֹ כְּפִי שֶׁהִיא
בְּחִינַת שְׁמוֹ כְּפִי שֶׁהִיא קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, וְגַם

(23) איוב יט, כו. (24) לקוטי אמרים סקצ"ח. אור תורה סת"פ. (25) ספר השיחות תש"ד ע' 23. "היום יום" יג אייר. ועוד.
(26) אבות פ"ב מ"א. (27) פרק ג. (28) עבודת הקודש חלק היחוד פרק ב. (29) ראה ספר הערכים חב"ד ח"ד ערך אוא"ס (ד)
ע' תנא ואילך. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קודם שְׁנָאֵצַל לפני שנברא עולם האצילות נשְׁכֹלֵל גם את ענין
2 הָאֲצִילוֹת כמו שהוא בְּדִרְגָּא הָכִי נַעֲלִית וגם ענין זה עדיין לא
3 נִאֲצַל¹ הוא בְּחִינַת הַמַּלְכוּת כְּפִי שֶׁהִיא לִפְנֵי הַצִּמְצוּם
4 (שֶׁהִיא הַשְּׂרֵשׁ לְסִפְרֵת הַמַּלְכוּת כְּפִי שֶׁהִיא בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת וְשֵׁם
5 אֲדִנּוּת), וְנִקְרָאת סִפְרֵת הַמַּלְכוּת
6 כְּפִי שֶׁהִיא לִפְנֵי הַצִּמְצוּם וְהִיא הַשּׁוֹרֵשׁ
7 לְשֵׁם אֲדִנּוּת כֹּחַ אֲדִנִּי הַשּׁוֹרֵשׁ,
8 הַמְקוֹר וְהַכּוֹחַ שֶׁל שֵׁם אֲדִנּוּת.
9 וְכֹאֲשֶׁר נַעֲשֶׂה הִירִידָה בְּשֵׁם
10 אֲדִנּוּת (עַל יְדֵי חֲטָא
11 הַמֶּרְגְּלִים שֶׁגָּרַם יִרְיָה וְחִסְרוֹן בְּשֵׁם
12 אֲדִנּוּת), אֲזִי צָרִיף לְהִיּוֹת
13 הַהִמְשָׁכָה מִכֹּחַ אֲדִנּוּת לְהוֹסִיף
14 בּוֹ הָאֵרָה וְהַמְשָׁכָה מִשּׁוֹרֵשׁוֹ כְּדִי
15 לְהַשְׁלִים אֶת הַחִסְרוֹן וְלַתְּקֵן אֶת
16 הַיִּרְיָה, וּבִכְדֵי שֶׁמִּבְחִינַת כֹּחַ
17 אֲדִנִּי שׁוֹרֵשׁ הָאֲדִנּוּת יוֹמָשׁוּף
18 בְּאֲדִנּוּת כְּפִי שֶׁהוּא בְּמַצֵּב שֶׁל
19 יִרְיָה, הָרִי זֶה דְּוָקָא עַל יְדֵי
20 הַגִּדְלָה וְהוֹסָפָה בְּכַח אֲדִנִּי כְּדִי
21 לְהַמְשִׁיךְ אֹר אֱלֹקִי בְּבִחִינַת שֵׁם אֲדִנּוּת
22 בְּמַצֵּב הַרְגִּיל, דִּי בַּהֲמַשְׁכָּה מִכּוֹחַ אֲדִנִּי
23 כְּפִי שֶׁהִיא בְּדֶרֶךְ כָּלָל, אֲבָל כְּדִי
24 לְהַמְשִׁיךְ אֹר בְּשֵׁם אֲדִנּוּת כִּשְׁהוּא
25 בִּירִידָה וְחִסְרוֹן, יֵשׁ צוּרֵךְ בִּיגְדוֹל נָא
26 כַּח אֲדִנִּי, שֶׁתַּהִיָּה הִכַח אֲדִנִּי הַגִּדְלָה
27 וְהוֹסָפָה וּרַק כִּךְ נִפְעַל תִּיקוֹן לִירִידָה.
28 וַיּוֹבֵן זֶה עַל דֶּרֶךְ מָשֶׁל
29 מִהַשְׁפָּעַת הַשְּׁכָל מִרַב
30 לְתַלְמִיד, שֶׁכֹּאֲשֶׁר הָרַב
31 וְתַלְמִידֵי הֵם בְּעָרְף זֶה לָזֶה
32 וַיֵּשׁ בֵּינֵיהֶם דְּמִיּוֹן וְהַשְׁוָאָה, אֲזִי אֵין
33 הָרַב צָרִיף לְהַשְׁתַּדְּלוֹת
34 וְהַתַּמְצוּת מִיּוֹחֲדָת בְּכִדִּי
35 לְהַשְׁפִּיעַ לְתַלְמִידֵי כִי הַתַּלְמִיד
36 הוּא בְּרַמָּה כּוֹז שֶׁבִּיכּוּלָתוֹ לְקַלוֹט אֶת
37 הַשְּׁפָעַת הָרַב בְּקִלוֹת, אֲבָל כֹּאֲשֶׁר
38 הָרַב הוּא גְדוֹל בְּיִתְרָה
39 וְתַלְמִידֵי הוּא קָטָן בְּיִתְרָה
40 וּפְעַר בֵּינֵיהֶם הוּא גְדוֹל מְאֹד, לֹא כָל
41 יֵחַס וְהַשְׁוָאָה בֵּינֵיהֶם, הִנֵּה מַצֵּד
42 הָאֵין עָרוּף שְׁבִין הָרַב
- לְתַלְמִיד, צָרִיף הָרַב לְהַשְׁתַּדְּלוֹת וְהַתַּמְצוּת מִיּוֹחֲדָת כְּדִי
שְׁיֻכַּל לְהַשְׁפִּיעַ לְתַלְמִיד. וְהֵינּוּ שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת יִתְרוֹן
וְהַגִּדְלָה בְּשָׁכַל הָרַב, שְׁדוּקָא עַל יְדֵי זֶה שֶׁהָרַב יִתְעַלָּה הָרַבָּה
בַּחֲכָמָתוֹ וּשְׁכָלָתוֹ לְהַשְׁפִּיעַ לְתַלְמִיד שְׁבָאֵין עָרוּף אֱלִיּוֹ.
וְכִידּוּעַ בְּעִנְיָן הַמָּשֶׁל כֹּאֲמַר
לְבָאָר וְלַהֲסָבִיר רַעִיּוֹן שְׁכָלִי,
שֶׁהַצּוּרֵךְ בְּזֶה הוּא לְפִי שְׁמַצֵּד
קוּטָן שְׁכָל הַתַּלְמִיד אֵינּוּ יָכוֹל
לְהַשִּׁיג אֶת הַשְּׁכָל הָרַעִיּוֹן הַשְּׁכָלִי
הַעֲמוּק כְּפִי שֶׁהוּא מַצֵּד עֲצָמוֹ,
וְלָכֵן צָרִיף לֹאמַר לוֹ מָשֶׁל
מַעֲנֵן בְּזֶה שֶׁהוּא בְּעוֹלָמוֹ שֶׁל
הַתַּלְמִיד מִשַּׁל מְדַבְּרִים שְׁמַצוּיִם
בְּעוֹלָמוֹ וְקִרְבִּים לְהַבְנִיתוֹ, וְזֶהוּ מִשַּׁל
שְׁאֵינּוּ בְּעָרְף לְנִמְשָׁל וְהַמְשָׁל
רַחוּק מְאֹד מִהַרְעִיּוֹן הַשְּׁכָלִי הַעֲמוּק
שְׁבִנְמִשָּׁל, וְדוּקָא עַל יְדֵי זֶה
יֻכַּל תַּלְמִיד זֶה לְהַשִּׁיג אַחֵר כִּף
אֶת הַנִּמְשָׁל - שְׁבִכְדֵי לֹאמַר
מָשֶׁל (לְהַמְשִׁיךְ אֶת הַשְּׁכָל
בְּעִנְיָן שְׁאֵינּוּ בְּעָרְף לְנִמְשָׁל
אֲלָא רַחוּק מְאֹד מִהַנְמָשֶׁל) יֵשׁ צוּרֵךְ
בְּכַח מִיּוֹחֲד, שְׁזֵהוּ מָה
שְׁנָאֵמַר בְּסִפְרֵי מַלְכִּים גְּבִי שְׁלָמָה
הַמֶּלֶךְ וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
מָשֶׁל³⁰, דִּהַשְׁגַּת שְׁלָמָה הִתְהַ
הַשְׁגָּה נַעֲלִית בְּיִתְרָה בְּיִתְרָה לְפִי
עָרְף לֹא כָל דְּמִיּוֹן לְגַבִּי הַחֲכָמִים
שְׁבִדּוּרֵי, שְׁלָכֵן עַל כָּל עִנְיָן
וְעִנְיָן שֶׁהַשִּׁיג, הִנֵּה בְּכִדִּי
לְהַסְבִּירוֹ לְחֲכָמִים שְׁבִדּוּרֵי
הוֹצֵרָף לְשֹׁלֶשֶׁת אֲלָפִים
מָשֶׁלִּים, הֵינּוּ שֶׁהוֹצֵרָף
לְהוֹרִיד אֶת חֲכָמָתוֹ בְּשֹׁלֶשֶׁת
אֲלָפִים מְדִרְיָגוֹת זֶה אַחֲרֵי זֶה,

(30) מלכים"א ה, יב. וראה תו"א מקץ מב, ב. ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 זו למטה מוּז עד שַׁעַל יְדֵי מִשַּׁל הָאֲחֵרוֹן הָיָה אֶפְשָׁר לִבְנֵי
2 אָדָם שֶׁבִדְרוּ לְהַשִּׁיג אֶת עוֹמֵק הַעֲנִין שֶׁבִּנְמִשָּׁל. וְהַטָּעַם שֶׁשְּׁלֹמֹה
3 הָיָה יָכוֹל לְהוֹרִיד אֶת חֻכְמָתוֹ בְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים מִשְׁלִים,
4 הוּא, מִצַּד הַיִּתְרוֹן הַגָּדוֹל שֶׁהָיָה בְּחֻכְמָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב³¹
5 בְּסִפְר וַתֵּרֶב הֵיחָה הִרְבָּה חֻכְמָת
6 שְׁלֹמֹה וְגו', שֶׁלֹּכֵן הָיָה
7 בִּיכְלָתוֹ לְהוֹרִיד כָּל עֲנָן
8 שֶׁהַשִּׁיג בְּשִׁלְשֵׁת אֲלָפִים
9 מִשָּׁל.
10 וְעַל פִּי זֶה יוֹבֵן גַּם בְּעֲנָן
11 וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַּח אֲדָנִי,
12 וְעַתָּה דִּיּוּקָא וּבִתְחִילַת הַמֵּאמֶר
13 נִזְכֵּר הַדִּיק מְדוּעַ הִיָּה צָרִיךְ לִזְמֵר
14 בְּפִירוּשׁ 'עַתָּה' אִף שֶׁלְּכֹאֲרָה הִדְבֵּר
15 מִזְכֵּן מֵאִלּוּי, דְּהֵנָּה, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא
16 הָיְתָה יִרְדָּה בְּשֵׁם אֲדֹנִית, אֲזִי
17 הָיָה אֶפְשָׁר שֶׁבְּחִינַת כַּח אֲדָנִי
18 (בְּחִינַת הַמְּלָכוּת שֶׁלִּפְנֵי
19 הַצִּמְצוּם) תִּהְיֶה בְּמִקּוֹם אֶחָד, וּבְחִינַת אֲדָנִי
20 בְּמִקּוֹם נֵעֵלָה, וּבְחִינַת אֲדָנִי
21 בְּמִקּוֹם שְׁנִי מִקּוֹם יוֹתֵר נִמּוֹךְ,
22 וְהַמְשָׁכָה מִכַּח אֲדָנִי לְאֲדָנִי
23 תִּהְיֶה בְּאֹפֶן הַרְגִּיל שֶׁל סֵדֵר
24 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת שֶׁל יִרְדָּת הָאוֹר
25 הָאֱלֹוִקִי מִדְּרָגָה לְדְרָגָה וְכו', אֲבָל
26 לְאַחֲרֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה יִרְדָּה בְּשֵׁם
27 אֲדֹנִית (עַל יְדֵי חֲטָא
28 הַמְּרָגְלִים), כִּמְבֹאֵר לְעֵיל, אֲזִי
29 הָיָה הַצֹּרֶךְ שִׁימִשְׁשׁ בְּאֲדָנִי
30 בְּחִינַת כַּח אֲדָנִי גּוֹפָא עֲצוּמָה,
31 וְלֹא כְּפִי שֶׁהוּא יוֹרֵד וְנִמְשָׁךְ בִּסְדֵּר
32 הַשְׁתַּלְשָׁלוֹת. וּבְכַדִּי שֶׁבְּחִינַת כַּח
33 אֲדָנִי גּוֹפָא עֲצוּמָה יוֹמִשְׁשׁ
34 בְּאֲדָנִי, וּבְפִרְט בְּאֲשֵׁר שֵׁם
35 אֲדֹנִית הוּא בְּמִצָּב שֶׁל יִרְדָּה,
36 יֵשׁ צוּרָה שֶׁיִּגְדַּל כַּח אֲדָנִי,
37 כִּמְבֹאֵר לְעֵיל, וְעַד לִיגְדַל בִּיּוֹד
38 רַבְתִּי אוֹת יִגְדֹּלָה, הֵינֵנו, שֶׁלֹּא
39 דִּי הַמְשָׁכָה בְּחִינַת שְׁמוֹ שׁוֹרֵשׁ
40 שֵׁם אֲדֹנִית וּסְפִירַת הַמְּלָכוּת כְּפִי
41 שֶׁהִיא מִצַּד עֲצוּמָה, אֲלֵא יֵשׁ
42 צוּרָה לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת שְׁמוֹ
- כְּפִי שֶׁקְשׁוּרָה עִם בְּחִינַת הוּא, שֶׁזֶהוּ עֲנָן הוּא וְשְׁמוֹ בְּלָבָד,
שֶׁדּוּקָא מִצַּד בְּחִינָה זוֹ יָכוֹל לְהִיטֵל
הַהִמְשָׁכָה וְהַגִּילוּי לְמִטָּה.
(ו) וְהֵנָּה יְדוּעַ שֶׁכָּל הָעֲנִינִים שֶׁבְּעוֹלָם נִמְשָׁכִים מִהַתּוֹרָה, וְכִמְאָמֵר רַז"ל³²
שֶׁהַתּוֹרָה הִיא הַדִּיפְתָּרָאוֹת וּפְנִיקְסָאוֹת שֶׁעַל יָדָם נִבְרָא הָעוֹלָם, וְלִכְּנֵן
שֶׁעַל יָדָם נִבְרָא הָעוֹלָם (כְּדַבְרֵי
הַמְדְּרָשׁ, "הַתּוֹרָה אוֹמֶרֶת, אֲנִי הֵייתִי
כְּלִי אוֹמֶנְתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.
בְּנוּהָ שֶׁבְּעוֹלָם, מֶלֶךְ בִּשְׁר־וּדֵם בּוֹנֵה
פְּלִטִין, אֵינוֹ בּוֹנֵה אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצוּמָה
אֵלָּא מִדַּעַת אוֹמֵן, וְהַאֲמֵן אֵינוֹ בּוֹנֵה
אוֹתָהּ מִדַּעַת עֲצוּמָה, אֵלָּא דִּיפְתָּרָאוֹת,
וּפְנִיקְסָאוֹת יֵשׁ לוֹ, לְדַעַת הַיָּאֵךְ הוּא
עוֹשֶׂה חֲדָרִים, הַיָּאֵךְ הוּא עוֹשֶׂה
פִּשְׁפִּשִׁין. כֵּךְ הִיָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מְבִיט בְּתוֹרָה, וּבוֹרָא אֶת הָעוֹלָם",
וְלִכְּנֵן עַל כָּל עֲנָן שֶׁל אוֹר אֱלֹוִקִי
שְׂרוּצִים לְהַמְשִׁיךְ מִלְּמַעְלָה
לְמַטָּה צָרִיךְ לְהִבְיָא רָאָיָה
מִהַתּוֹרָה. וְזֶהוּ וְעַתָּה יִגְדַּל נָא
כַּח אֲדָנִי בְּאֲשֵׁר דְּבִרְתָּ לֵאמֹר,
שֶׁמְבִיָּא רָאָיָה מִן הַתּוֹרָה
(וְכִנּוּכָר לְעֵיל שֶׁדְּבִרְתָּ לֵאמֹר
קָאִי מְכוּוֹן עַל הַתּוֹרָה), דְּכָשֵׁם
שֶׁבְּתוֹרָה הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הַתּוֹרָה
מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה הִיא בְּאֹפֶן
שֶׁכְּפִי שֶׁהִיא לְמַעְלָה כִּף הִיא
נִמְשָׁכָה גַּם לְמַטָּה וְגַם לְאַחֵר
הַיִּרְדָּה לְמַטָּה הַתּוֹרָה הִיא לְמַעְלָה
מִהַגְבּוּלוֹת הָעוֹלָם כִּמְבֹאֵר לְעֵיל,
שֶׁזֶהוּ עֲנָן בְּאֲשֵׁר דְּבִרְתָּ
לֵאמֹר, שֶׁכְּפִי אִישׁ יִשְׂרָאֵל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 יהודי לומד תורה הרי הוא פועל שיומשך אצלו ענין התורה
2 כפי שנאמרת למעלה על ידי הקב"ה, הנה מזה מביא
3 ראיה ומבקש שפמו כן יהיה
4 גם בנוגע לשם אדנות, 1 שכאשר איש ישראל לומד תורה הרי הוא פועל
5 שיומשך אצלו ענין התורה כפי שנאמרת 2
6 הבחינה דכח אדני כפי שהיא 3 למעלה על ידי הקב"ה, הנה מזה מביא ראיה
7 באופן של הגדלה, שזוהי 4 ומבקש שפמו כן יהיה גם בנוגע לשם אדנות,
8 בחינת ה'ה הוא ושמו בלבד 5 שיומשך בו הבחינה דכח אדני כפי שהיא
9 כמבואר לעיל. 6 באופן של הגדלה, שזוהי בחינת ה'ה הוא ושמו
10 (ז) ועל ידי זה על ידי הבקשה של 7
11 משה רבינו ועתה יגדל נא כח אדני 8
12 כאשר דברת לאמר שעינינה נחבאר 9
13 לעיל באריכות נעשה נפעל ענין 10
14 הסליחה והמחילה והקדוש ברוך הוא 11
15 אמר למשה רבינו סלחתי כדברך. 12
16 וכפי שאומרים בתחילת יום 13
17 הקדוש בתפילות ליל יום הכיפורים 14

בלבד.

- (ז) ועל ידי זה נעשה סלחתי כדברך. וכפי שאומרים בתחילת יום הקדוש –
לאחרי שאומרים ונסלח לכל עדת בני ישראל גו' כי לכל העם
בשגגה 33 – ויאמר הוי' סלחתי כדברך. ומזה נמשך גם בכל ימי השנה,
ששאל עושין תשובה ומיד הן נגאלין 34, בגאולה האמיתית והשלימה על
ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(33) פרשתנו טו, כו. (34) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, ה'תשח"י

ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו'

מוה"ר שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

ת"ח בעד מאמריו והחבורות ששלח לי, ובטח גם להבא יעשה כן ותודתי אמורה לו מראש.

גם מאשר אני קבלת מכתבו מכ"ה בסיון, ומתאים לשיחתנו מודיעים לאני"ש אשר באה"ק ת"ו ע"י משיח צדקנו, שכשיוסרו הקשויים שלהם בהנוגע ליסוד כפר חב"ד שני באה"ק יבואו אתו בקשר ותקותי שסייע בידם.

אף על פי שאמרו חכמינו ז"ל עניי עירך קודמים, בכל זאת תקותי חזקה אשר בזמן שהותו בחו"ל ובארה"ב ובני-יורק בפרט ינצל את השפעתו במילואה לחיזוק הדת ברוח ישראל סבא והפצתה גם בחו"ל בכל מקום שידו מגעת, ועל פי הנקודות שדברנו עליהן במשך שיחתנו.

בכבוד ובברכת הצלחה ולבשו"ט.

זה עתה נתקבל מכ' כ' בצירוף העתק מכ' המהנדס. ות"ח על המישלוח.

התוועדויות

בס"ד. שיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז, ה'תשל"ה.

בלתי מוגה

א. שבת מברכים של כל חודש הוא בסיום החודש (בשבת האחרון) שלפניו, שזה מורה שיש קשר בין שני החדשים.

ובהקדמה – שבעניני קדושה קשור כל ענין עם ענינים נוספים, לפי שענין הקדושה בנוי ומיוסד על אחדות, היפך הפירוד, ובפרט בנדר"ד, שני חדשים שבאים בהמשך זל"ז, בודאי יש קשר ביניהם (משא"כ בענינים שאינם של קדושה, הנה גם בענינים שבאים זה לאחר זה, יכול להיות שהענין השני הוא בניגוד לענין שלפניו).

ותירה מזה – שחודש אחד מברך את החודש השני, שזהו ענינו של שבת מברכים החודש, שהשבת האחרון שבחודש מברך וממשיך ריבוי שפע לחודש הבא, ככל פרטי הלשונות שאומרים בנוסח ברכת החודש (הן לפני והן לאחר ההכרזה אודות היום דר"ח), ומסיימים "ונאמר אמן", "אמן" מלשון אמת ואמונה¹, שזהו האישור שיומשכו כל הברכות בפועל ממש.

וכיון שמכל ענין בתורה צריכה להיות הוראה בעבודת ה' – במכ"ש וק"ו מעניני העולם, כתורת הבעש"ט² שכל ענין שיהודי רואה או שומע מהוה הוראה בעבודת ה', ועאכו"כ שכן הוא בעניני התורה, שהיא מלשון הוראה³ – הנה גם מהענין של שבת מברכים החודש צ"ל הוראה בעבודת ה'.

והיינו, שנוסף לכך שהענין דשבת מברכים עצמו הו"ע של הוראה בפועל, שצריך לברך את החודש, כמו ההוראה שבכל ענין של מצוה או מנהג ישראל (ש"תורה הוא⁴) – הנה כיון שתורה היא מלשון הוראה, צ"ל בכל ענין שבתורה גם הוראה כללית בעבודת ה' בכלל, ובאופן שלא נשאר ענין כללי, אלא מהכלל נמשך גם בנוגע לפרטים, ועד בנוגע לפועל.

ב. והענין בזה:

כאשר מגיע רגע חדש, צריכה להתווסף עבודה חדשה, נוסף על העבודה שהיתה ברגע שלפנ"ו. אבל ענין זה צ"ל באופן שהעבודה שהיתה ברגע שלפנ"ו והעבודה החדשה שנעשית ברגע שלאח"ז קשורים ושייכים זל"ז, ולא עוד אלא שהעבודה הקודמת תוסיף ברכה והמשכה בעבודה החדשה.

וכמו בענין שבת מברכים החודש – שאע"פ ששני החדשים הם לא רק בזמנים שונים, אלא הם גם חלוקים זמ"ז בתוכם, שכל חודש יש לו תוכן בפ"ע (ואדרבה: חלוקת החדשים לזמנים שונים היא מצד החלוקה בתוכם), הנה לא זו בלבד שיש קשר ביניהם, אלא יתירה מזה, שחודש אחד מברך וממשיך ריבוי שפע בחודש השני.

והיינו, שאין זה רק באופן שהחודש הקודם גורר את החודש שלאחריו, כמו "מצוה גוררת מצוה"⁵, ובמילא גורם שיהי' "חודש יהודי", מואר ב"נר מצוה ותורה אור"⁶, מתוך התלהבות וחיות באור וחיות חסידותי, אלא יתירה מזה, שהחודש הקודם ממשיך לחודש הבא ברכה והשפעה מיוחדים, ובאופן ד"כל

(4) ראה תוד"ה נפסל – מנחות כ, ב. מהרי"ל – הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז או"ח סוסק"פ. סת"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד סט"ז. ועוד.

(5) אבות פ"ד מ"ב.
(6) משלי ו, כג.

(1) ראה שבועות לו, א.

(2) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

(3) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

הנותן בעין יפה הוא נותן⁷, ועוד זאת, שהברכה שנותן לחודש הבא היא הגמר והתכלית של חודש זה, שלכן היא בשבת האחרון שבו.

והוראה זו היא לא רק בנוגע לעבודת האדם בעצמו, אלא גם בנוגע לעבודה עם הזולת (שדוגמתה בעבודת האדם עצמו היא עבודה חדשה, שאז נחשב לאדם אחר, כמו זולת, ביחס לעבודתו הקודמת, וכשם שהוא בנוגע ל"זולת" שבעצמו, כן הוא גם ביחס לזולת כפשוטו) – שצריך להשפיע לו בעין יפה, עד שהזולת יהי' במעמד ומצב נעלה יותר ממנו, ע"ד "יפה כח הבן מכח האב"⁸, ולא זו בלבד שאין זה מעורר אצלו רגש של קנאה, שהרי "בכל אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו"⁹, אלא אדרבה, שגורם אצלו תוספת שמחה, כמ"ש¹⁰ "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני".

ג. ונוסף על ההוראה הנ"ל מכללות הענין דשבת מברכים החודש, צ"ל הוראה גם מהענין המיוחד של שבת מברכים חודש תמוז שבסיומו של חודש סיון:

חודש סיון הוא "ירחא תליתאי", שבו ניתנה "אוריאן תליתאי לעם תליתאי" (כדברי הגמרא¹¹ בסוגיא דמ"ת¹²).

כלומר: החילוק בזמן בין "ירחא תליתאי" לשאר החדשים, הוא בדוגמת החילוק בנפש בין "עם תליתאי" לשאר העמים, והחילוק בעולם בין ההשפעה של "אוריאן תליתאי" לשאר ההשפעות בעולם (החל מכללות הענין ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"¹³, קיום העולם וחיות העולם וכו').

ולאח"ז בא חודש תמוז – שאין בו העילוי ד"ירחא תליתאי" שקשור עם מעלת התורה, אלא הוא ככל שאר החדשים (דאף שגם בשאר החדשים אמרו רז"ל¹⁴ "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים", ונוסף לזה, "משבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה" – אין זה מגיע למעלת חודש השלישי, שהו"ע התורה).

ומזה מובן, שהמעבר מחודש סיון לחודש תמוז מורה על המשכת ענין התורה בעולם, שזהו תוכן הענין ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"¹⁵, שלאחרי לימוד התורה יוצאים לעולם ומתנהגים בו ע"פ הוראת התורה.

ד. ובפרטיות יותר:

הענין ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" הוא לא רק כפשטות הענינים שע"י הלימוד יודעים את המעשה אשר יעשון,

– ומובן שבזה נכלל לא רק לימוד פסקי דינים למעשה בפועל, אלא גם לימוד טעמי ההלכות, ככל פרטי השקו"ט שבסוגיא בהרחבת הביאור כו', כמובן ממ"ש רבינו הזקן בהלכות ת"ת¹⁶ שאסור להורות "מתוך הלכות פסוקות בלי טעמים", כיון שיכול לטעות כו' –

אלא עוד זאת, שככל שניתוסף במעלת לימוד התורה, גם באופן שאינו נוגע למעשה בפועל, אזי ניתוסף גם בענין המעשה, שיהי' ביתר הידור וחיות וכו'.

ובמיוחד בנוגע להוספה שע"י לימוד פנימיות התורה, שבדורותינו נתגלתה בתורת החסידות – שלהיותה "נשמתא דאורייתא"¹⁷, פועלת הוספה בנגלה דתורה לא רק בעמקות והרחבה כו', אלא באיכות חדשה ואחרת לגמרי, הנה על ידה מתקשרת נשמתו עם נשמת המצוה, ועי"ז ניתוסף הידור וחיות במעשה המצוה בפועל.

(7) ראה ב"ב נג, רע"א. וש"נ.

(8) שבועות מח, סע"א. וש"נ.

(9) שמו"ר פט"ו, יא.

(10) סנהדרין קה, ב.

(11) קידושין מ, ב. וש"נ.

(12) משלי כג, טו.

(13) רפ"ב.

(14) שבת פח, א.

(15) זח"ג קנב, א.

(16) ראה גם תורת מנחם חמ"ז ריש ע' 44. וש"נ.

1 ובפרט שבנוגע למתן תורה שבחודש סיון מודגש הענין דפנימיות התורה עוד יותר מאשר נגלה
2 דתורה¹⁸:

3 ידוע שתכלית העילוי דפנימיות התורה, שהו"ע "מעשה מרכבה", הי' בשעת מ"ת באופן שנראה בגלוי
4 לכל בני"י – אפילו אלו שמצד סיבה צדדית הי' אצלם ענין זה באופן דהיפך "סם חיים"¹⁹, שכתוצאה
5 מזה הי' אח"כ הענין הבלתי-רצוי שאירע בחודש תמוז כו'²⁰ [וכידוע השאלה והתמיהה: איך יתכן
6 שכתוצאה מענין היותר נעלה של ראיית מעשה מרכבה, נכשלו מיד בענין הכי חמור כו', ואין כאן המקום
7 להאריך בזה²¹]; ובזה מודגש גם שהגילוי דפנימיות התורה (מעשה מרכבה) הי' באופן שהביא למעשה
8 (אלא שמצד סיבה צדדית הי' זה מעשה בלתי רצוי).

9 ואילו בנוגע לנגלה דתורה – ניתנו כל הענינים רק באופן כללי, כפי שהם כלולים בעשה"ד²², ואפילו
10 בנוגע לעשה"ד עצמן, הרי "על כל דיבור ודיבור פרוחה נשמתן" (וכדי שישארו נשמות בגופים הי' צורך
11 ב"טל תחי")²³, כך, שלא הי' זה באופן של אור בכלי, שיהי' שייך בו ענין של הבנה והשגה כו', ועד
12 שיוכל לבוא למעשה.

13 ומזה מובן שהענין שגדול תלמוד שמביא לידי מעשה, כפי שמתבטא במעבר מחודש סיון לחודש
14 תמוז, הוא גם – ובמיוחד – בנוגע לפנימיות התורה.

5 ה. וזוהי ההוראה מענינו המיוחד של שבת מברכים חודש תמוז בסיומו של חודש סיון – שיש
6 להמשיך את כללות הענין דלימוד התורה בהרחבה וכו', כולל ובמיוחד פנימיות התורה שהיתה בגלוי
7 בשעת מ"ת, שיהי' באופן של לימוד המביא לידי מעשה (באופן הרצוי, כמובן, ולא כפי שהי' אז אצל
8 יחידים באופן בלתי רצוי), שעי"ז יתוסף בענין המעשה בהידור ובחיות כו'.

9 והוראה זו לוקחים על כל השנה כולה, ובפרט בנוגע לחודש הסמוך ל"ירחא תליתאי" – חודש
10 הרביעי.

11 ועי"ז יומשכו כל הברכות וההשפעות לחודש הרביעי, בכל פרטי הענינים שנימנו בברכת החודש עד
12 "לישועה ולנחמה", וכפי שמסיימים: "ונאמר אמן", שיומשך בפועל, לא רק ברוחניות, אלא גם בגשמיות,
13 ועד "לישועה ולנחמה" האמיתית, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהפך החודש כולו
14 "לששון ולשמחה"²⁴.

* * *

6 ו. נוסף על האמור לעיל אודות ההוראה משבת מברכים תמוז, ששייכת בכל שנה, צ"ל הוראה גם
7 מהקביעות דשבת מברכים תמוז בפרשת השבוע, שיכולה להיות בכמה אופנים, ובקביעות שנה זו היא
8 בפרשת שלח.

9 ובהקדמה – שבפרשת שלח גופא יש כו"כ ענינים, וע"פ פירושם בתושבע"פ הרי זה באופן ד"עלמות
10 אין מספר"²⁵, כך, שישנם "אין מספר" הוראות, וכל אחת מהם צ"ל קשורה עם ענינו של שבת מברכים
11 תמוז; אבל יש גם הוראה כללית שנלמדת מהענין הכללי בפרשה שמודגש בשמה של הפרשה – "שלח",
12 שזהו השם של כל עניני הפרשה.

ועוד.

(18) ראה גם תורת מנחם חע"ו ע' 422. וש"נ.

(22) ראה גם לעיל ס"ע 289. וש"נ.

(19) לשון חז"ל – עירובין נד, א. ועוד.

(23) ראה שבת פח, ב.

(20) ראה תנחומא תשא כא. צו יב. פסיקתא דר"כ פ"י יב
(בחודש השלישי). פס"ר פ"י כא (עשה"ד). שמו"ר פ"ג, ב. פמ"ב,

(24) זכרי' ח, יט. וראה רמב"ם הל' תעניות בסופן.

ה. פמ"ג, ח. וראה גם במדב"ר פ"ב, ג.

(25) שה"ש ו, ח. וראה שהש"ר עה"פ.

(21) ראה גם לקו"ש ח"א ע' 143. חט"ז ע' 414. חכ"ד ע' 6.

- 1 וכמדובר כמ"פ²⁶ שכיון ששמות הפרשיות הם שמות ע"פ תורה שנקבעו ע"י ראשונים כו'²⁷, הרי
2 מובן שגם על זה חלה תורת הבעש"ט²⁸ ש"שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש" הוא הקיום והחיות כו'
3 של הדבר הנקרא בשם זה.
- 7 ז. בנוגע לשם הפרשה – "שלח" – ישנם כמה פירושים בפרד"ס שבתורה, אבל לכל לראש ישנו
8 הפירוש ע"ד הפשט, ששייך לכולם.
- 9 ובהקדמה – שרבינו הזקן כותב בהל' ת"ת²⁹ ש"כל נפש צריכה לתיקונה לעסוק בפרד"ס כפי מה
10 שהיא יכולה להשיג ולידע. . (ו) צריך לבוא בגלגול עד שישגי וידע כל מה שאפשר לנשמתו להשיג
11 מידעת התורה הן בפשטי ההלכות הן ברמזים ודרשות וסודות כו'".
- 12 ועפ"ז מתורצת הסתירה, לכאורה, שמחד גיסא צריך כל אחד לעסוק בכל ד' חלקי פרד"ס התורה,
13 ולאידך גיסא מצינו³⁰ שפלוני ה' שייך לעולם הדרוש, ופלוני לעולם הרמז וכיו"ב – כי, העסק בכל ד'
14 החלקים דפרד"ס התורה יכול להיות "בגלגול זה או בגלגול אחר" (כהלשון הידוע³¹).
- 15 אמנם, ביחד עם כל הפירושים ישנו גם הפירוש ע"ד הפשט – "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"³²,
16 ששייך לכל אחד מישראל בכל זמן (באיזה גלגול שיהי').
- 17 וכמו בנוגע לקיום המצוות – שבכוונת המצוות יש חילוקי מדרגות, שבזה יש חילוק מן הקצה אל
18 הקצה בין משה רבינו לפשוט שבפשוטים בדרא דעקבתא דמשיחא, אבל בנוגע להלכה אודות קיום
19 המצוה בפועל שוים כולם, וכמו במצות תפילין, שמשה רבינו ופשוט שבפשוטים מניחים אותם התפילין
20 – אותם ד' פרשיות (בדיו על הקלף) בד' בתים ורצועות כו', ואותו אופן ההנחה על היד והראש, ונוסח
21 הברכה וכו'.
- 22 [ולהעיר, שלפני מ"ת ה' חילוק גם בענין המעשה, וכפי שמצינו שאצל יעקב ה' ענין התפילין ע"י
23 המקלות כו'³³, ואילו אצל אברהם ויצחק היו ענינים אחרים כו'; אבל לאחרי מ"ת, מעשה המצוות הוא
24 בשוה אצל כל בני"].
- 25 ומזה מובן גם בנוגע לפירוש ד"שלח" ע"ד הפשט, שישנו בכל הדרגות כו'.
- 8 ח. הפירוש הפשוט ד"שלח" הוא – שנמצא במקום אחד, ומשם שולח למקום אחר, כבנדוד, שבנ"י
9 היו במדבר פארן, ומשם שלח משה את המרגלים לתור את הארץ.
- 10 וענין זה קשור עם מ"ת – כמשנת³⁴ שבמ"ת ה' ענין הנסיעה ממקום למקום הן בנוגע לתורה הן
11 בנוגע להקב"ה והן בנוגע לבנ"י:
- 12 בנוגע לתורה – שמצד עצמה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ולמעלה יותר, "ואהי' אצלו גו'
13 שעשועים גו'"³⁵, "ומשם נסעה וירדה"³⁶, להיות במעמד ומצב ש"לא בשמים היא"³⁷, אלא למטה דוקא.
- 14 בנוגע להקב"ה – כמ"ש³⁸ "וירד ה' על הר סיני", שהרי לפני מ"ת היתה הגזירה שעליונים לא ירדו
15 לתחתונים³⁹, היינו, שענין האלקות הוא באופן של "עליונים", למעלה משייכות לעולם, ובמ"ת ביטל
16 הקב"ה את הגזירה וירד לתחתונים.
- 17 ובנוגע לבנ"י – כמ"ש⁴⁰ "ואל משה אמר עלה אל ה'", שהרי לפני מ"ת היתה הגזירה שתחתונים לא

(34) שיחת ט"ז סיון בתחלתה (לעיל ע' 331).

(35) משלי ח, ל.

(36) תניא פ"ד (ח, ב).

(37) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

(38) יתרו יט, כ.

(39) שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו. ועוד.

(40) משפטים כד, א.

(26) ראה גם תורת מנחם שם ריש ע' 15. וש"נ.

(27) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ה ע' 57 הערה 6.

(28) ראה כש"ס סק"ד. תניא שעהיה"א פ"א.

(29) פ"א ה"ד.

(30) ראה גם תורת מנחם חס"ח ע' 336. וש"נ.

(31) הל' ת"ת שם פ"ד סה"ג. וש"נ.

(32) שבת סג, א. וש"נ.

(33) ראה זח"א קסב, א (בס"ת).

1 יעלו לעליונים³⁹, כולל גם משה, שאף שהי' בתכלית השלימות, הרי זו רק שלימות של התחתונים, ובמ"ת
2 בטלה הגזירה ומשה עלה אל ה'.

3 והיינו, שכדי שיוכל להיות הענין דמ"ת, צריכה להיות התנועה של "שלח", לצאת ממקומו וללכת
4 למקום אחר: התורה לא יכולה להשאר בדרגתה כפי שהיא שעשועים אצלו ית', אלא צ"ל באופן ש"נסעה
5 וירדה"; ענין האלקות לא יכול להשאר במעמד ומצב של "עליונים", אלא צריך לירד לתחתונים; ובנ"י
6 אינם יכולים להשאר במעמד ומצב של "תחתונים", אלא צריכים להתעלות אל ה'.

7 וכן הוא בנוגע לכללות הענין דלימוד התורה, שבשביל זה צ"ל תחילה הענין ד"שלח" – לשלוח את
8 עצמו ולצאת ממקומו, מעמדו ומצבו כו', והיינו, שלכאורה יכול יהודי לטעון שבדאי צריך ללמוד תורה,
9 אבל אפשר לעשות זאת "בניחותא"; לכל לראש צריך לישון במנוחה ("אויסשלאפן זיך"), לאכול ולשתות
10 כדבעי – שהרי "היות הגוף בריא ושלם מדרכי (עבודת) השם הוא"⁴¹, ורק לאחר"ז יוכל ללמוד תורה.
11 אך על זה אומרים לו, שהגישה ללימוד התורה צריכה להיות באופן ד"שלח" – לשלוח את עצמו ולצאת
12 ממצאותו כו' ("אָוועקגיין פון זיך").

9 ט. וכן הוא בנוגע למעבר מחודש סיון לחודש תמוז (שזהו ענינו של שבת מברכים החודש), להמשיך
10 את התורה לעולם (כנ"ל ס"ג) – שצריך להיות באופן של "שלח":

11 כאשר יהודי לומד תורה מתוך חיות והתלהבות כו', עליו לדעת שאין לו להסתפק בכך, אלא לאחר"ז
12 צריך גם "לשלוח" את החיות וההתלהבות שבלימוד התורה שתומשך בענינים של מעשה בפועל בעולם.
13 וכן לאידך גיסא, שלאחרי שבא במגע עם עניני העולם, עליו להבטיח שלא ישארו למטה, אלא צריך
14 "לשלוח" אותם ולהעלותם לרוחניות (תורה), וכידוע פתגם רבינו הזקן⁴² שהקב"ה נותן לבנ"י גשמיות,
15 והם עושים מהגשמיות – רוחניות.

10 י. וענין זה קשור גם עם תוכן המשך הסיפור בפרשה אודות שילוח המרגלים – "שלח לך אנשים
11 ויתורו את ארץ כנען .. וישלח אותם משה ממדבר פארן וגו'"⁴³:

12 ובהקדים – שלכאורה אינו מובן⁴⁴: כיון ששילוח המרגלים הי' ע"י משה רבינו, רעיא מהימנא – איך
13 יתכן שנעשה מזה ענין בלתי-רצוי? וגם: כיון שאפילו "בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב"⁴⁵ – למה
14 מספרת התורה ענין בלתי-רצוי שאירע כתוצאה מזה שמשה שלח מרגלים?

15 אך הענין הוא – שעצם הענין דשילוח המרגלים לתור את ארץ כנען הו"ע טוב ונעלה כו',
16 וכמובן מזה שנאמר עליהם⁴⁶ "כולם אנשים", כפירוש רש"י "כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות הוא",
17 ומוסיף: "ואותה שעה כשרים היו", ומובן שאין הכוונה רק "כשרים" ע"ד המיצוע ("פֶּאֶרְעוּעַ"), שהרי
18 הם "אנשים .. לשון חשיבות", ועד ש"ראשי בני ישראל המה"⁴⁶,

19 ותוכן השליחות היא – ע"ד ענינו של שבת מבה"ח תמוז, המעבר מתורה לעניני העולם – ללכת
20 מ"מדבר פארן", ששם היו במעמד ומצב שמופשטים מעניני העולם כו', "לתור את ארץ כנען"⁴⁷, ששם
21 תהי' ההתעסקות בעניני העולם לבררם ולזככם כו'.

22 ואילו היו ממלאים שליחותם מתוך התקשרות למשה, הנה לא זו בלבד שלא הי' מזה ענין בלתי-רצוי,
23 אלא אדרבה: שעי"ז הי' ניתוסף יתרון, כהפ"י⁴⁸ במ"ש "ויתורו את ארץ כנען", ש"יתורו" הוא מלשון
24 יתרון, כמ"ש⁴⁹ "ויתרון ארץ בכל היא",

דאשקד בתחלתה (תורת מנחם חצ"ה ע' 334 ואילך). וש"נ.

(45) ב"ב קכג, א. וראה פסחים ג, א.

(46) שם, ג.

(47) שם, יז.

(48) ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע תמה ואילך.

(49) קהלת ה, ח.

(41) רמב"ם הל' דעות רפ"ד (וראה תורת מנחם חצ"ה ע' 102).

וש"נ).

(42) ראה "היום יום" כז טבת. כט אד"ש. כז אלול. וראה גם

תורת מנחם חצ"ה ס"ע 32. וש"נ.

(43) פרשתנו יג, ב"ג.

(44) ראה גם שיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון, מבה"ח תמוז

- וזהו גם הענין ד"ארץ כנען", כמבואר בתו"א⁵⁰ ש"כנען" פירושו סוחר, "כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב .. כדי להרויח ולהשתכר כו'", וזהו ענין הירידה לעסוק בבירור העולם שעי"ז ניתוסף ריוח כו' —
- וכפי שאמרו יהושע וכלב: "טובה הארץ מאד מאד"⁵¹, לא רק באופן ד"בכל מאדך"⁵² (פעם אחת), אלא "מאד מאד" ב"פ⁵³.
- ולכן מספרת זאת התורה — כיון שיש בזה הוראה לכל אחד מישראל שצ"ל בעבודתו הענין ד"וישלח אותם משה וגו'",
- שהרי אע"פ ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת כו'" למדרגת משה רבינו, מ"מ, "אפס קצתו ושמן מנהו" שייך גם בעבודת כל אחד מישראל, כיון ש"כל נפש מבית ישראל יש בה (ניצוץ) מבחי' משרע"ה"⁵⁴ —
- שלא להסתפק בלימוד התורה בלבד, אלא צריך גם לצאת לעסוק בעניני העולם — "הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁵⁵, באופן ש"בכל דרכיך דעהו"⁵⁶, שעי"ז נעשה ענין של יתרון כו'.
- יא. והענין בזה⁵⁷:
- "בכל דרכיך דעהו" פירושו — שידעת אלקות ("דעהו") יכולה להיות לא רק ע"י לימוד (פנימיות) התורה, אלא גם בעניני הרשות, "בכל דרכיך" (דרכיו של האדם), צ"ל הענין ד"דעהו".
- ולא עוד אלא שיש בזה יתרון על הענין ד"דעהו" שע"י לימוד התורה — כמובן מהמבואר בחסידות⁵⁸ שבעלי עסק רואים השגחה פרטית יותר מאשר יושבי אוהל:
- התואר יושבי אוהל — הוא ע"ש מ"ש⁵⁹ "יעקב .. יושב אוהלים", אהלו של שם ואהלו של עבר⁶⁰, כפי שמבאר הצ"צ⁶¹ שקאי על תושב"כ ותושבע"פ; ואילו בעלי עסק הם אלו שעוסקים בעניני העולם, ואעפ"כ, דוקא הם אלו שרואים השגחה פרטית יותר מאשר יושבי אוהל, שעי"ז נעשה אצלם הענין ד"דעהו" (ידעת אלקות).
- והכוונה בזה — לא שבגלל שמתקשרים עם המשגיח (הקב"ה) ע"י תומ"צ, רואים השגחה פרטית גם בעניני העולם; לומדים בחסידות אודות גדלות האל והשגחתו על כל פרט ופרט כו', ולכן יודעים שכל עניני העסק מתנהלים בהשגחה פרטית, אלא הכוונה היא — שכאשר מעיינים ומתבוננים בעניני העולם ("בכל דרכיך") גופא רואים שהם מתנהלים בהשגחה פרטית ("דעהו").
- כלומר: ההתבוננות בעניני העסק ("בכל דרכיך") יכולה להיות באופן שיבוא ח"ו לידי מסקנא ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁶², היפך האמת ש"ה' אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל"⁶³;
- ויכול להיות גם באופן ממוצע — שאינו חושב כלל אודות סיבת הצלחתו בעניני העסק, שכן, להיותו עסוק וטרוד ביותר בעניני העסק, אין לו פנאי לחשוב על זה. ואז, הנה אע"פ ש"דרכיך" אינם באופן שמעלימים על האמת ח"ו, אבל אעפ"כ, אין זה באופן שרואה בהם את האמת;
- אך ישנו האופן ש"בכל דרכיך דעהו" — שכאשר מעיין ומתבונן "בכל דרכיך" רואה את האמת שהם מונהגים בהשגחה פרטית וכו'.

ס"ע כב ואילך. וש"נ.

(58) ראה סה"מ תרח"ץ ע' מה. סה"ש תרצ"ד ע' 285. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' שלח (נעתק ב"היום יום" ז תשרי).

(59) תולדות כה, כז.

(60) ב"ר פס"ג, יו"ד. הובא בפרש"י עה"פ.

(61) אוה"ת תולדות קמה, ב.

(62) עקב ח, יז.

(63) שם, יח.

(50) ר"פ וישב.

(51) פרשתנו יד, ז.

(52) ואתחנן ו, ה.

(53) ראה לקו"ת פרשתנו לז, א ואילך.

(54) ראה תניא רפמ"ב ופמ"ד (סג, א).

(55) ברכות לה, ב.

(56) משלי ג, ו. וראה שו"ע אדה"ז אר"ח סקנ"ו ס"ב. וש"נ.

(57) בהבא לקמן — ראה גם תורת מנחם ספר המאמרים כסלו

- 1 ועז"נ בגמרא⁶⁴ "איזוהי פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה – בכל דרכיך דעהו" (אע"פ שזהו
 - 2 פסוק שלא נאמר בחומש אלא רק בכתובים), כיון שעז"ז נעשה אמיתית הענין ד"דעהו" באופן שיש בו
 - 3 יתרון לגבי ידיעת אלקות שע"י תומ"צ⁶⁵.
 - 12 יב. ובענין זה מוסיף רש"י לפרש⁶⁶ "שלח לך – לדעתך":
 - 13 ובהקדים לשון רבינו הזקן בתניא⁶⁷ לענין ש"מי שאין תורתו אומנתו צריך להפסיק" – שזהו "מאחר
 - 14 דמפסיק ומבטל בלא"ה".
 - 15 ודוגמתו בנדו"ד:
 - 16 אילו הי' במעמד ומצב שכל מציאותו אינה אלא למלא רצון ה', ואינו מציאות לעצמו כלל, אזי היתה
 - 17 עבודתו צ"ל באופן של קבלת עול בלבד, ולא הי' שייך אצלו הענין ד"לדעתך", כיון שאין אצלו המציאות
 - 18 של "דעתך" כו';
 - 19 אבל כיון שרואים שיש אצלו הענין ד"לדעתך", שהרי בנוגע לעניני העולם, "הנהג בהן מנהג דרך
 - 20 ארץ", במשאו ומתנו באמונה כו'⁶⁸, הרי הוא משתמש בדעתו ומנצל אותה לעניני העסק כו' – הנה כיון
 - 21 שאצל יהודי לא יכולה להיות מציאות שתשמש רק עבור עניני הרשות, אלא בהכרח לנצלה גם לעניני
 - 22 קדושה, לכן בהכרח לנצל גם את הדעת שמשמש בו לעניני הרשות – באופן ש"בכל דרכיך דעהו".
 - 23 וזהו "שלח לך לדעתך" – שהשליחות שצריך לצאת ממעמד ומצב של מדבר כדי לפעול בביור
 - 24 העולם היא "לדעתך", היינו, לנצל את הדעת שמושקע בעניני העולם באופן שעז"ז יתוסף בענין
 - 25 ד"דעהו".
 - 26 וזוהי ההכנה לשלימות הענין ד"דעהו", כשיקויים היעוד⁶⁹ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים
 - 27 מכסים", בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.
- * * *
- 13 יג. יש עוד ענין ביום הש"ק זה – שנתאספו⁷⁰ כדי לשמוע ביאורים והערות בעניני חסידות, כולל
 - 14 גם – כפי שתורת החסידות שהיא נשמתא דאורייתא⁷¹ קשורה עם נשמת האדם (לפעול עליי) עד לבחי' הסתים שבו, ובאופן שמהנשמה וסתים שבו נמשך גם בכחות הגלויים, ועד למחשבה דיבור ומעשה, ולא
 - 16 רק בנוגע ללימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם בנוגע לדברי הרשות, שגם בהם ניכרת פעולת הנשמה
 - 17 כפי שקשורה עם נשמתא דאורייתא.
 - 18 וזהו כללות הענין ד"בכל דרכיך דעהו"⁷² – שגם ב"דרכיך", דרכיו של האדם בעניני הרשות, ישנו
 - 19 הענין של ידיעת ה', "דעהו", באופן של דעת, כפי שמבאר רבינו הזקן⁷³ שהוא "מלשון והאדם ידע את
 - 20 חוה"⁷⁴, והוא לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו .. ויתקע מחשבתו בחוזק כו', וההוכחה לכך
 - 21 שענין הדעת הוא כדבעי – כשנעשה מזה ענין של הולדה, שזהו"ע ד"תולדותיהם של צדיקים (ועמך
 - 22 כולם צדיקים⁷⁵) מעשים טובים"⁷⁶, היינו, שהענין ד"דעהו" פועל עליו בחיי היום יום במחשבה דיבור ומעשה כו'.
 - 23

(70) הכוונה לאלו שבאו להשתתף ב"פגישה" שנערכה בש"ק זה (המור"2).
(71) תניא ספ"ג.
(72) בראשית ד, א.
(73) ישע"י ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.
(74) פרש"י ר"פ נח.

(64) ברכות סג, א.
(65) חסר קצת (המור"2).
(66) ריש פרשתנו.
(67) פכ"ג (כט, סע"א).
(68) ראה שבת לא, א. יומא פז, א.
(69) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים בסופן.

ובהתאם לכך, יש להתעכב על א' מעניני העולם שנתחדשו בשנים האחרונות – כמ"ש בזהר⁷⁵ בנוגע
 1 לאלף הששי, ש"בשית מאה שנין לשתיאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא
 2 וכו", לכל לראש ובעיקר בנוגע לחכמת התורה, ושיריים מזה גם בנוגע לשאר החכמות שעדיין לא נוצלו
 3 לעניני קדושה ופנימיות ולכן הם חכמות חיצוניות – שאלו שמותר להם ובמילא צריכים להתעסק בהם
 4 (כמבואר בתניא⁷⁶ בנוגע לרמב"ם ורמב"ן ז"ל וסיעתן), צריכים ללמוד מהם הוראות בעבודת האדם לקונו.
 5 יד. בין החידושים שנתגלו בזמן האחרון, ישנו ענין כללי שמשמשים בו בכו"כ שטחים – מכשיר
 14 שנקרא (בשפת המדינה) "קאמפיוטער"⁷⁷:
 15 ענינו של מכשיר זה – שאינו מחדש דברים חדשים (איכות חדשה), והענינים שיודעים על ידו הם
 16 ענינים שהאדם יכול לחשב בעצמו, אלא שתמורת זה שהאדם יצטרך להתייגע על זה ריבוי זמן, שבועות,
 17 חדשים ואפילו שנים, נעשה הדבר ע"י המכשיר בזמן קצר, ועד שע"י לחיצת כפתור מתקבלת התשובה
 18 כרגע כמימרא.
 19 זאת ועוד: כאשר האדם צריך לחשב בעצמו במשך ריבוי זמן, עלול הוא לטעות בחשבון ולהגיע
 20 למסקנא לא נכונה. אבל כאשר משתמש ב"קאמפיוטער" – הנה אם זה רק מכשיר טוב שהכניסו בו את
 21 הנתונים הנכונים, תתקבל על ידו המסקנא האמיתית⁷⁸.
 22 טו. ומזה יש ללמוד הוראה בעבודת ה':
 23 כשמדברים עם יהודי אודות הנחת תפילין, שמירת שבת וכו"ב, ואומרים לו שלא ימתין עד שיבין
 16 בשכלו, אלא יעשה זאת באופן של הקדמת נעשה לנשמע – יכול לטעון: כיון שהקב"ה ברא אותו עם
 17 ראש על הכתפיים... כך שהוא "בר דעת" (וכדמוכח מזה גופא שאומרים לו שהוא חייב במצוות, שהרי
 18 מי שאינו בר דעת אינו חייב במצוות) – אין מקום לדרוש ממנו להקדים נעשה לנשמע; יש להראות לו
 19 תחילה איזה ספרים ואיזה ענינים ללמוד, ולאחרי שילמד ויבין בעצמו תוכן משמעות הענין דקיום
 20 התומ"צ, אזי יעשה זאת.
 21 ומוסיף לטעון שאין חשש וסיכון בכך שישתדל תחילה להבין בשכלו, דכיון שהתורה היא תורת אמת
 22 ותורת חיים, הרי בודאי יגיע גם בשכלו אל המסקנא האמיתית.
 23 והמענה על זה – ממשל ה"קאמפיוטער" הנ"ל, שבודאי לא יטען אף אחד, שלהיותו בר-דעת, אינו
 24 רוצה לסמוך על "קאמפיוטער", אלא עליו ליטול עפרון ופיסת נייר ("ניט אום שבת גערעדט") ולחשב
 25 כל דבר בעצמו!...
 26 ואדרבה: אם הוא בר-דעת, הרי דעת לנכון נקל, שחבל לבזבז את הזמן על דברים שכבר התייגעו
 27 עליהם חכמים גדולים ממנו, ואספו את כל המסקנות לתוך ה"קאמפיוטער"!
 28 – בודאי צריך כל אדם לנצל את כשרונותיו ולא להניח שיכלו ויתעפשו... אבל ביכלתו לנצל את
 29 כשרונותיו כדי להשיג ענינים נוספים ונעלים יותר, במקום לבזבז אותם עבור ענינים שאחרים כבר
 30 התייגעו ועמדו עליהם.
 31 ועד"ז בנוגע לכללות התומ"צ – שבודאי יש לסמוך על חכמים גדולים שבמשך שלושים דורות (לפני
 32 שנולד הוא ואביו וזקנו כו') הקדישו את כל חייהם להתייגע ולחקור ולדרוש כל פרטי עניני קיום
 33 התומ"צ, כיצד צ"ל הנחת תפילין ושמירת שבת וכו"ב, ועשו זאת ללא פניות צדדיות כו', בידעם שזהו
 34 ענין הכי קדוש וכו', כך, שצריך להתחיל מיד בקיום התומ"צ באופן של "נעשה" עוד לפני שיש אצלו
 35

(77) = מחשב.

(75) ח"א קיז, א. וראה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך. וש"נ.

(78) ראה גם התוועדיות תשמ"ז ח"א ע' 560.

(76) ספ"ח.

1 הענין ד"נשמע" (שיעסוק בו לאחריו כן), וכדברי הגמרא¹¹ שדוקא על ההנהגה באופן של הקדמת נעשה
2 לנשמע נאמר⁷⁹ "תומת ישרים תנחם".

3 ומה שיכולים לטעון בנוגע לשינויים בעולם לגבי הזמן שבו ניתנה התורה כו' – הרי גם במשל
4 ה"קאמפיוטער" סומכים על הענינים שהכניסו בו גם ביחס לענינים חדשים, ואם הדברים אמורים בנוגע
5 למעשה ידי אדם שאינם אלא לפי שעה כו', הרי עאכ"כ בנוגע לתורה שהיא נצחית, כולל גם ביחס
6 לשייכותה לעולם, להיותה כמו "דיפתראות ופינקסאות" שעל ידם נברא העולם⁸⁰, ובה כלולים כל
7 המאורעות שיהיו בעולם "עד היום האחרון" (כדרשת חז"ל על הפסוק "עד הים האחרון"⁸¹).

8 ועד"ז יש ללמוד הוראה בעבודת ה' מכל הענינים שנתחדשו בעולם, כאמור לעיל ש"בכל דרכיך
9 דעהו", ועד שזוכים לקיום היעוד⁶⁹ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

* * *

16 טז. נוסף על ההוראות בעבודת ה' שלמדים מענינים כלליים, כהדוגמא האמורה לעיל מהחידוש של
17 "קאמפיוטער" – יש להתייחס גם לענינים פרטיים הקשורים עם זמנים מסוימים, וכמו הענין של ליקוי
18 לבנה שאירע בחודש זה⁸².

19 הביאור במאד"ל⁸³ "כשהמאורות לוקין סימן רע הוא לעולם" (חמה – לעכו"ם שמונין לחמה, ולבנה
20 – לבנ"י שמונין ללבנה⁸⁴), שיש מקשים שזהו ענין הכרחי מצד חוקי הטבע (ובהקדים, שבזמן התנאים
21 והאמוראים ה' החשבון בזה מפורסם בין חכמי אוה"ע⁸⁵, ובודאי ה' ידוע גם לחכמי ישראל שעמדו
22 עמם בקשר בוויכוחים בעניני חכמה, כמסופר בדברי חז"ל, ובפרטיות יותר בספרי דברי הימים ההם⁸⁶)
23 – שזהו רק סימן שזמן זה מסוגל לפורענות בגלל שליטת מזל רע (כשם שיש מזלות שגורמים נטי' להנהגה
24 מסוימת), אבל אין זה מכריח כו', כי בעשותכם רצון הקב"ה אין אתם צריכים לדאוג מן הפורענות;
25 ורק "יחתו הגוים מהמה"⁸⁷, כיון שזקוקים להשתדלות ויגיעה ביותר כדי לבטל הטבע – הוגה ע"י כ"ק
26 אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חט"ו ע' 7 ואילך⁸⁸.

27 (וסיים:) ומזה מובן גם בנוגע לשאר מאמרי חז"ל וכו' ששואלים עליהם קושיות – שבודאי יש תירוץ
28 עליהם. וגם כאשר עדיין לא יודעים את התירוץ, אין זה נוגע לקיום התומ"צ בפועל ממש.

29 ובמכ"ש ממה שמצינו קושיות של גדולי ישראל על פסקי הראשונים כו', שגם כשנשארו בקושיא,
30 קיימו את פסקי הראשונים. ועד"ז בגמרא, שגם כשיש קושיא על פסק הלכה, והגמרא מסיימת "קשיא"

וכפי שאומר הקב"ה: "בין כך ובין כך אתם קרוים בנים" (קידושין לו, א), ו"להחליפם באומה אחרת איני יכול" (רות רבה פתיחתא ג), והיינו, שאע"פ שהקב"ה הוא כל יכול, מ"מ, הגביל את עצמו בכך ש"להחליפם באומה אחרת איני יכול" – והשינויים הם רק בנוגע להעלם וגילוי – שבזמן שביהמ"ק ה' קיים ראו בגילוי עשרה נסים שנעשו לאבותינו בו (אבות פ"ה מ"ה), ואילו בזמן הגלות "אותותינו לא ראינו" (תהלים עד, ט), שבוה גופא מודגש שיש נסים [היינו, שהעדר השינויים במציאותם של בני"ה הוא גם בשייכותם לענין הניסים], אלא שהם בהעלם כו'.

(85) ולהעיר, שיש אומרים שבתחילה היו ידועים רק ליחיד סגולה, שלא רצו לפרסמם, אבל בזמן התנאים והאמוראים בודאי ה' כבר מפורסם בין כל חכמי אוה"ע (ראה יסוד עולם מאמר א פ"א).

(86) כי בדברי חז"ל – תורה – הובאו רק מאורעות ופרטים שיש בהם הוראה כו'.

(87) ירמ' יד"ב, ב.

(88) ראה גם אג"ק חט"ו ס"ע רס ואילך.

(79) משלי יא, ג.

(80) ב"ר בתחלתו.

(81) ברכה לד, ב ובספרי ופרש"י.

(82) בט"ו סיון (המו"ל?).

(83) ראה תוספתא סוכה פ"ב ה"ז. סוכה כט, א. ועוד.

(84) לפי שדומים ללבנה – שיש בה שינויים, שברגע שלפני המולד היא בהסתר לגמרי ("יפקד מושבך" (שמואל-א כ, יח)), ואח"כ נעשה המולד ("ונפקדת" (שם)), ובאופן שהולכת ומתגדלת עד ש"קיימא סיהרא באשלמותא" (זח"א קנ, רע"א. ועוד), ועד"ז בנוגע לבנ"י – "שהם עתידים להתחדש כמותה" (נוסח קידוש לבנה – סנהדרין מב, א).

ולהעיר, שכשם שהשינויים בנוגע ללבנה הם לא בעצם מציאותה, שהיא תמיד בשוה, אלא רק בנוגע לענין ה"מאור" שבה, שלפעמים מאירה בגילוי ולפעמים האור הוא בהעלם (ראה גם תורת מנחם חע"א ס"ע 322. וש"נ), כך גם בנוגע לבנ"י, שבנוגע לעצם מציאותם אין שינויים ח"ו,

– דכיון שהקב"ה התקשר עמם, והם "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", הנה כשם שהקב"ה הוא נצחי, כך גם בני"ה הם נצחיים,

(שאינן על זה תירוצ), הנה בנוגע למעשה מתנהגים ע"פ פסק ההלכה; ועאכ"כ כאשר הקושיא היא מצד נפש השכלית, כפי שקשורה עם תאוות נפש הבהמית (וכאמור לעיל⁸⁹ שהקושיא היא רק כדי לתרץ ולהצדיק את הנהגתו כו'), הרי בודאי שאין בזה נפק"מ בנוגע למעשה בפועל.
ויה"ר שירבו מי הדעת הטהורה⁹⁰ – "אין מים אלא תורה"⁹¹, שנמשלה למים שמניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך⁹², ועד לקיום היעוד⁹³ "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

* * *

יז. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ועתה יגדל נא כח אד'.

* * *

יח. רגיל לבאר פירוש רש"י בפרשת השבוע, וכן ענין בהערות על הזהר, ובשבתות הקיץ – ע"פ מ"ש רבינו הזקן בסידורו⁹³ שיש נוהגין לומר פרקי אבות "כל שבתות הקיץ" – גם ביאור במשנה בפרק שלומדים בשבת זה (ובנדר"ד – פרק ג').

בנוגע לפירוש רש"י – נתעכב על פסוק ט' בקאפיטל י"ד [דאף ש"קאפיטל" אינו בלשון הקודש, הרי מצינו שהצ"צ משתמש בלשון זה בכ"מ ברשימותיו⁹⁴], ואע"פ שכבר דובר על זה פעם⁹⁵, נשארו עדיין כמה ענינים בלתי מובנים, ולאחרי שחכיתי כבר חמש שנים ואף אחד לא העיר על זה, הרי זה יצטרך להיות באופן ש"הוא מותיב לה והוא מפרק לה".

יט. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק "אך בה' אל תמרודו", "ושוב ואתם אל תיראו" – דכיון שיהושע וכלב לא הכחישו ש"עז העם היושב בארץ"⁹⁶, עכצ"ל שהטעם לכך ש"אל תיראו" הוא לפי ש"בה' אל תמרודו";

כ. "כי לחמנו הם", "נאכלם כלחם" – שההשוואה ללחם היא (לא בענין הנחיצות וההכרח, אלא) באופן האכילה, שהכיבוש יהי "דרך חיבה" ו"פנים מאירות"⁹⁷, כמו נתינת לחם;

כ"א. "סר צלם", "מגינם וחזקם, כשרים שבהם מתו, איוב שהי' מגין עליהם, ד"א צלו של המקום סר מעליהם" – דכיון שמדובר אודות האומות, מסתבר יותר שקאי על הצל שלהם; אבל כיון שעפ"ז דוחק לפרש הלשון "סר", ובפרט "סר .. מעליהם", שמשמעותו שרק סר מהם, אבל נמצא גם עכשיו במקום אחר, לכן מוסיף הפירוש שקאי על צלו של המקום –

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁹⁸ בלקו"ש ח"י"ח ע' 161 ואילך.

כ. ויש להוסיף בנוגע למ"ש "אך בה' אל תמרודו ואתם אל תיראו":

כאשר בני"ט טוענים שאי אפשר להחזיר את ארץ ישראל בגלל שאין להם מקום אחר לאן ללכת, ושאר טענות כיו"ב – הנה מזה לא מתפעל הגוי;

אבל כאשר הגישה היא "בה' אל תמרודו" – שיודעים שהקב"ה "נתנה לנו" (כפי שמביא רש"י בהתחלת פירושו על התורה), ואין רשות לאף אחד להחזיר חלק מהמתנה שנתן לנו הקב"ה – אזי אין מקום להתיירא ("אל תיראו") מהגוי גם ע"פ טבע.

תורת מנחם ספר המאמרים חשון ע' רס הערה 49.
(95) שיחת ש"פ שלח תשל"ט סט"ו (תורת מנחם ח"ס ע' 492 ואילך).
(96) פרשתנו יג, כח.
(97) פרש"י בשלח טז, ז.
(98) בשילוב שיחת ש"פ שלח תשל"ה הנ"ל.

(89) בלקו"ש שבפנים ס"ב.
(90) לשון הרמב"ם הל' מקואות בסופן.
(91) ב"ק יז, א. וש"נ.
(92) תענית ז, א. וראה תניא פ"ד (ח, ב).
(93) לפני פרקי אבות.
(94) ראה לדוגמא אוה"ת נ"ך כרך ב' ס"ע אי"א. וראה גם

- 1 וכאשר הולכים בתוקף ד"אל תיראו", הרי זה פועל על הגוי שמלכתחילה לא ינסה להפחיד, בידעו
- 2 שההפחדה לא תועיל, כך, שנעשה מעמד ומצב ד"ושכבתם ואין מחריד"⁹⁹, שלכתחילה אין מי שירצה
- 3 להטיל חרדה.
- 4 וכל זה – כאשר "אל תיראו" כתוצאה מזה ש"בה' אל תמרודו", והיינו, שאין זה מצד "כחי ועוצם
- 5 ידי"⁶², בגלל שיש לו כלי נשק וכיו"ב – שאז עושה הגוי חשבון שיש לו יותר כלי נשק, בכמות או
- 6 באיכות; ורק כאשר "אל תיראו" בגלל שהולכים בכחו של הקב"ה, הנה כאשר "אלה ברכב ואלה בסוסים
- 7 ואנחנו בשם ה' אלקינו"¹⁰⁰, אזי יודע גם הגוי שאין ביכלתו להתמודד עם כחו של הקב"ה, שהרי גם
- 8 גוים "קרו לי' אלקא דאליקיא"¹⁰¹.
- 9 וכמבואר בכ"מ¹⁰² שאודות שם אלקים יודעים גם גוים, וכמ"ש¹⁰³ "אלקים יענה את שלום פרעה",
- 10 – ורק בנוגע לשם הוי' טוען פרעה "לא ידעתי את הוי'"¹⁰⁴, כי, שם הוי' הוא מלשון הוי' הוה ויהי'
- 11 כאחד (כנ"ל במאמר¹⁰⁵), והיינו, שאע"פ שישנם החילוקים דהי' הוה ויהי', עבר הוה ועתיד, הרי זה
- 12 "כאחד", וענין זה לא יכול הגוי להבין – דממה-נפשך: אם זוהי דרגא שלמעלה מהזמן – לא שייך בה
- 13 חילוקים של עבר הוה ועתיד, ואם ישנם החילוקים דהי' הוה ויהי', היינו, שזהו בגדר הזמן – אין זה
- 14 "כאחד" (לפי דעתם).
- 15 אמנם, גם על זה אומר הקב"ה לפרעה (ע"י משה) "למען תדע כי אני הוי' בקרב הארץ"¹⁰⁶, כפי'
- 16 רש"י "אע"פ ששכינתי בשמים, גזרתי מתקיימת בתחתונים", והיינו, שאע"פ שאין לו ידיעה בענין דהוי'
- 17 גופא, מ"מ, כשרואה שגזרתו של הקב"ה מתקיימת, מוכרח להודות ש"אני הוי' בקרב הארץ" –
- 18 ולכן, כאשר "אל תיראו" בגלל שהולכים בשליחותו של הקב"ה, הרי זה פועל גם על הגוי, כנ"ל.
- 19 כא. בהערות אאמו"ר על הזהר¹⁰⁷ מבאר הטעם ש"בפ' תרומה¹⁰⁸ מקדים כרובים לארון, ובפ' נשא
- 20 מקדים ארון לכרובים", כי, "בפ' תרומה כתיב ונועדתי לך שם כו', שהוא מה שהקב"ה אומר, ובפ'
- 21 נשא¹⁰⁹ כתיב ובבוא משה לדבר, שההתחלה הוא מצד משה, הנה הקב"ה מקדים הכרובים שהם הבנים,
- 22 להארון, האב, שהוא הקב"ה, ומצד משה הוא בהיפך, שמקדים הארון, האב, שהוא הקב"ה, ואח"כ
- 23 הכרובים, הבנים, כי הקב"ה חפץ ומדקדק על כבודו של ישראל יותר מכבודו .. ומשה בהיפך, מדקדק
- 24 על כבודו של הקב"ה יותר מכבודו של ישראל".
- 25 ועד"ז "מצינו בפ' בא בהזיית דם הפסח, שהקב"ה אמר ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף¹¹⁰,
- 26 הקדים מזוזות למשקוף, ומשה אמר והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות¹¹¹, הקדים משקוף למזוזות
- 27 .. בפ' תרומה הוא מה שהקב"ה אומר ונועדתי כו', לכן קדים כרובים לארון, ע"ד כמו שבמאמר הקב"ה
- 28 קדים מזוזות למשקוף. ובפ' נשא ההתעוררות הוא ממשה, כמ"ש ובבוא משה לדבר אתו כו', לכן קדים
- 29 ארון לכרובים, ע"ד כמו שבמאמר משה קדים משקוף למזוזות".
- 30 וצריך להבין: מדוע מצינו ענין זה רק גבי ארון וכרובים, וכן גבי משקוף ומזוזות – דלכאורה, ע"פ
- 31 ביאור הנ"ל, הנה בכל ענין בתורה שיש בו ב' האופנים דמלמעלה למטה ומלמטה למעלה, היו צ"ל ב'
- 32 סדרים הנ"ל, מצד הקב"ה ומצד משה?

(106) וארא ח, יח.

(107) לקוטי לוי"צ הערות לזח"ג ע' שעה ואילך.

(108) כה, כב.

(109) ז, פט.

(110) יב, ז.

(111) שם, כב.

(99) בחוקותי כו, ו.

(100) תהלים כ, ח.

(101) מנחות בסופה.

(102) ראה גם לעיל ס"ע 71 ואילך. וש"נ.

(103) מקץ מא, טז.

(104) שמות ה, ב.

(105) פ"ב (לעיל ע' 334). וש"נ.

1 וכמדובר כמ"פ שמצד צמצום הנייר והדיו כתב אדמו"ר רק הענינים המוכרחים, ואילו בנוגע לשאר
2 הענינים סמך שיבינו לבד.

22 כב. והביאור בזה:

23 הצורך והנחיצות לפרט ב' הסדרים, מלמטה למעלה ומלמעלה למטה – הרי זה דוקא לפני מ"ת, שאז
24 היו "מעלה" ו"מטה" חלוקים זמ"ז, מצד הגזירה שעליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה³⁹;
25 אבל אחרי מ"ת, שבטלה הגזירה והמחיצה שבין עליונים ותחתונים – אין צורך לפרט ב' סדרים הנ"ל,
26 כיון שעליונים ותחתונים (מעלה ומטה) הם כבר באופן של חיבור.

27 אמנם, גם לאחר מ"ת גופא ישנם ענינים שהם כמו לפני מ"ת – כמשנ"ת בארוכה בהתועדות דחג
28 השבועות¹¹² הטעם שתורת החסידות מבארת ענינים שהיו קודם מ"ת (כמו עבודת האבות, וכן גלות
29 מצרים שהיתה הכנה למ"ת), אף שלכאורה אין זה נוגע עכשיו, לאחר מ"ת – שזהו לפי שגם לאחר
30 מ"ת יש חילוקי דרגות שבאין ערוך נוע"ד החילוק בין תלמוד בבלי לתלמוד ירושלמי, שזהו חילוק
31 שבאין ערוך, שלכן הוצרך ר' זירא להתענות כדי לישכח תלמוד בבלי¹¹³, שאז יוכל להתעלות ולבוא
32 לאופן הלימוד דתלמוד ירושלמי¹¹⁴], בדוגמת החילוק שבין לפני מ"ת ולאחרי מ"ת, כך, שבכדי להגיע
33 לעילוי גדול יותר שבאין ערוך, יש צורך בעבודה שהיא דוגמת העבודה שהיתה קודם מ"ת.

34 ועפ"ז מובן מה שנתפרטו ב' סדרים הנ"ל בנוגע לענין המשקוף ושתי המזוזות שנאמר (בפרשת
35 החודש) במצרים, לפני מ"ת, ועד"ז בנוגע לארון וכרובים – דכיון שבפ' תרומה נאמר¹¹⁵ "ואל הארון תתן
36 את העדות אשר אתן אליך", היינו, שמדובר אודות הארון כפי שהוא קודם שנתנו בו את הלוחות, הנה
37 לאחר מ"ת גופא הרי זה ע"ד המעמד ומצב שלפני מ"ת.

38 אבל בנוגע לכל הענינים שבתורה – הרי לאחר ביטול הגזירה במ"ת אין צורך לפרט ב' סדרים הנ"ל,
39 ודי בכך שיודעים שנוסף על קיום המצוות ע"י בניי ישנו גם קיום המצוות ע"י הקב"ה¹¹⁶.

23 כג. הביאור בפרקי אבות פ"ג מ"ב: "רבי חנינא סגן הכהנים אומר, הוי מתפלל בשלומה של מלכות,
24 שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו. רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבים .. ויש ביניהם
25 דברי תורה וכו'",

26 – ש"איש את רעהו חיים בלעו" אין הכוונה לפגיעה ח"ו בחבירו, כי אם שחיי (מציאותו ומעשיו)
27 של רעהו יהיו "מובלעים" ובטלים אליו. וכדי לשלול זאת, יש צורך להתפלל בשלומה של מלכות,
28 שהתבוננות ב"מוראה" של מלכותא דרקינא תפעל אצלו רגש הביטול שלא להתנשא על רעהו.
29 וההוכחה על רגש הביטול שלו היא כאשר לימוד התורה עם רעהו הוא באופן ד"שנים שיושבים כו",
30 כאחד, ללא הרגש מעלתו לגבי רעהו –

31 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ז ע' 365 ואילך.

24 כד. בהמשך לפסוק¹¹⁷ "אז נדברו יראי ה'" שהובא בפרקי אבות – אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

25 מתי רואים ש"נדברו יראי ה'" – כשאומרים "דבר ה' זו הלכה"¹¹⁸, אבל כשרוצים לוותר ח"ו על ענין
26 של הלכה, אפילו הלכה אחת בלבד, אזי חסר (לא רק פרט אחד, אלא) בשלימות התורה בכלל, וכפס"ד
27 הרמב"ם¹¹⁹: "האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת (ועד"ז בנוגע ל"פרושה
28 והוא תורה שבעל פה"), אם אמר משה אמרו מפי עצמו, הרי זה כופר בתורה"; וכיון ש"אומתנו איננה

(112) ס"ז (לעיל ס"ע 263 ואילך). וש"נ.

וש"נ.

(113) ב"מ פה, א.

(117) מלאכי ג, טז.

(114) ראה הנסמן בלקו"ש חל"ד ע' 26 בשוה"ג הב'.

(118) שבת קלח, ב.

(115) כה, כא.

(119) הל' תשובה פ"ג ה"ח.

(116) ראה גם תורת מנחם ספר המאמרים כסלו ע' קמה.

- 1 אומה כי אם בתורותי" (כמ"ש הרס"ג¹²⁰), הרי מובן, שכאשר חסר בשלימות התורה, אזי חסר גם
- 2 בשלימות העם, היל"ת, וגם בשלימות הארץ (באופן ד"אל תיראו").
- 3 בהמשך לזה דובר אודות ענין הגיור – שמוכרח להיות כהלכה דוקא, ואם הגיור אינו כהלכה, אינו
- 4 גר, אלא נשאר גוי כמקודם (מחסידי אוה"ע, או סתם גוי),
- 5 – וכאשר נותנים לו תעודה שבה נרשם באותיות מרובעות שהוא "יהודי", הנה לא זו בלבד שעי"ז
- 6 מונעים ממנו מלהיות גר אמיתי, אלא עוד זאת, שעושים ממנו דבר המזיק שגורם תקלה לכלל ישראל –
- 7 ואין לו שייכות כלל לבני" שמובדלים בערך מאוה"ע – "המבדיל בין ישראל לעמים", והיינו, שבני"ז
- 8 הם עיקר המציאות שבשבילם נברא העולם – "בראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית"¹²¹, ואילו גוי
- 9 הוא מציאות טפל, או שאינו מציאות כלל, כידוע ביאור הרגצ'ובי¹²² בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד¹²³ אם
- 10 שחיטת עכו"ם מטמאה או שהם בגדר העדר.
- 11 המשך הענין – השייכות של הפלוגתא הנ"ל לב' הפירושים ברש"י אם "צלם" היינו "מגינים וחזקים"
- 12 או "צלו של המקום" – נכלל בשיחה (הנ"ל סי"ט) שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.
- 25 כה. (וסיים:) לכאורה מה נוגע לדבר אודות מעלת אוה"ע (שלשיטת הרמב"ם הם בגדר של מציאות
- 26 ושייך בהם הענין ד"צלו של המקום") – בעיצומו של יום השבת, בזמן של "רעוא דרעוין"!!
- 27 אך הענין הוא – ע"פ מארז"ל¹²⁴ "לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו
- 28 עליהם גרים", וידוע המבואר בחסידות¹²⁵ שאין הכוונה לגרים כפשוטם, שהרי מספר הגרים הוא מועט,
- 29 ולא יתכן ש-16 מליון יהודים יהיו בגלות בשביל מספר מועט של גרים, אלא הכוונה ב"גרים"¹²⁶ היא
- 30 לניצוצות הקדושה שבדברים הגשמיים שבכל העולם כולו, שכדי להעלותם צריכים בני" להגיע לכל
- 31 מקום בעולם, ולנצל את הדברים הגשמיים שבו עבור עניני התומ"צ, ובזה נכלל גם העזר והסיוע
- 32 שמקבלים בני" מאוה"ע בעניני מומן ושמירה וכו', שעי"ז ניתוסף עליו גדול ביותר מצד הענין דאתהפכא
- 33 חשוכא לנהורא (ע"ד העילוי שניתוסף ע"י הגרים שמדקדקין יותר מישראל¹²⁷).
- 34 ויה"ר שאצל כל בני" בכל מקום יהיו כל הענינים הגשמיים (שנכללים במ"ש¹²⁸ "ונתתי גשמיכם")
- 35 באופן של הרחבה, שינצלו אותם עבור הפצת התורה והמצוות, החל מחמשת המבצעים הכלליים: מבצע
- 36 תורה, מבצע תפילין, מבצע מזוזה, מבצע צדקה ומבצע בית מלא ספרים, וכן המבצע הכללי דנרות שבת
- 37 קודש, שעי"ז מאירים את החושך כו', עד ש"לילה כיום יאיר"¹²⁹, באופן ש"ה' יהי' לך לאור עולם"¹³⁰,
- 38 בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "היום אם בקולו תשמעו"¹³¹, ובעגלא דידן.
- 39 [לאחרי השאלות בפירוש רש"י ולקוטי לוי"צ ופרקי אבות נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א קנקן משקה
- 40 לפרופסור יעקב חנוכה (מארגן ה"פגישה") עבור ה"פגישה", וכן צוה לשאר הפרופסורים שיאמרו לחיים.
- 41 ובסיום ההתוועדות נתן היין והמזונות עבור ה"פגישה עם חב"ד". כן צוה להכריז אודות ה"דינער"
- 42 לטובת ישיבת תומכי תמימים.
- 43 לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ניעט ניעט ניקאוואץ".

במ"ש (תבוא כח, מג) "הגר אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה", שקאי על נפש האלקית כו' (ראה לקו"ת בחוקותי מט, א).

(127) ראה פסחים צא, סע"ב ובתוס' שם.

(128) בחוקותי כו, ד ובפ"י הרמב"ן.

(129) תהלים קלט, יב.

(130) ישע"י ס, כ.

(131) תהלים צה, ז. וראה סנהדרין צח, א.

(120) אמונות ודעות מ"ג פ"ז.

(121) פרש"י ר"פ בראשית. ובכ"מ.

(122) צפע"נ עה"ת הפטרה פ' בהר, ובהמבא במפע"צ פ"ו

ס"ח.

(123) הל' שאר אבות הטומאות פ"ב ה"י.

(124) פסחים פז, ב.

(125) ראה תו"ח ר"פ חיי שרה. ובכ"מ.

(126) ברשימה נוספת – שיש בוזה כמה ענינים, החל מהפירוש

התוועדויות

בס"ד. שיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א יום ב', כ"ח סיון ה'תשנ"א.

(לאנ"ש שיחיו שברכו אותו¹)

— יובל שנים להצלת כ"ק אדמו"ר שליט"א
והרבנית הצדקנית נ"ע — יבחל"ח — מעמק הבכא האירופאי
וביאתם צלחה לארצות הברית, ביום ב', כ"ח סיון ה'תשנ"א —

— אחרי תפלת מנחה, (והמשכה) אחרי תפלת ערבית —

תרגום מאידית

במהרה ינתק" — שלשה מורה על כח קיים ונצחי, 16
הכח של דבר קיימא. תכלית השלימות דכח (חזקה 17
דשלשה) גופא ה"ה — שלש פעמים שלש פעמים 18
שלש = כ"ז (אותיות ז"ך), שישנו בשלימות ביום 19
הכ"ח, שבא תיכף לאחר השלימות דכ"ז (ג' פעמים 20
ג' פעמים ג'). 21

ב. ויש לומר שזהו אחד הטעמים לכך שמתן 22
תורה הי' בחודש השלישי והוא קשור עם המספר 23
שלשה — כמאחז"ל⁷ "כריך רחמנא דיהב אוריין 24
תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי 25
בירחא תליתאי" ונרב נסים גאון⁸ מונה עוד ענינים 26
של שלשה בקשר עם מתן תורה] — כי ע"י מתן 27
תורה נכנס כח, קיום וחוזק בבנ"י ובבריאה כולה, 28
וכידוע⁹ שאז נתבטלה הגזירה שהפרידה בין 29
עליונים ו"תחתונים", וניתן הכח להמשיך ולגלות 30
אלקות (עליונים) בעולם הזה התחתון, תחתון שאין 31
תחתון למטה ממנו¹⁰, עד שזה יחדור לגמרי את 32
מציאות העולם בפנימיות, שעניני העולם עצמם 33
יהפכו להיות חפצא של קדושה¹¹. 34

ואדרבא: התורה ניתנה (במתן תורה) דוקא 35
בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו (עד 36
ש"לא בשמים היא"¹²), כיון שעיקר הכח ותוקף 37

א. ענינו המיוחד של יום זכאי — שכל היום 1
כולו נק' כך ("יום זכאי"²) בגלל דבר טוב שאירע 2
ביום זה (אפילו כשהדבר הזכאי אירע רק בזמן 3
מסויים של אותו יום, בתחלה, באמצע או בסוף 4
היום) — ה"ה נרמז בשמו ומספרו של היום 5
בחודש³. 6

ובנדו"ד — כ"ח סיון: כ"ח — אותיות כח⁴ — 7
בחודש מורה על הכח של כל החודש. וכ"ח סיון 8
מדגיש ומורה על כחו של כל החודש השלישי, 9
שנתייחד בכך שהוא החודש דמתן תורה (הקשור 10
במיוחד עם "ירחא תליתאי", כדלקמן), ז.א. שהיום 11
זכאי דכ"ח בסיון מצביע על הכח של מתן תורה. 12

וכמרומו גם במספר היום — כ"ח: כח אמייתי 13
(ע"פ תורה) קשור עם המספר שלשה, "בתלת זימני 14
הוה חזקה"⁵, וכמ"ש⁶ "והחוט המשולש לא 15

(1) ובהמשך לזה — בירך א' מאנ"ש שי' את כ"ק אדמו"ר שליט"א בברכת כהנים (מ"ידבר גו"י עד "ושמו גו' ואני אברכם"*) המו"ל.

(2) בלשון חז"ל (תענית כט, א) "מגלגלין זכות ליום זכאי".
(3) שהרי בהשגחה פרטית אירע הדבר הזכאי ביום זה בחודש, ובמילא יש לזה שייכות עם היום שבו אירע.

(4) ראה גם שיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ט ("קובץ כ"ח סיון — יובל שנים" ע' 49).

(5) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

(6) קהלת ד, יב.

(7) שבת פח, א.

(8) בפירושו לשבת שם.

(9) תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

(10) תניא פל"ו.

(11) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. ובכ"מ.

(12) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. שבת פט, א.

(*) כן יש נוהגין לברך בפרשת ברכת כהנים כולה (נשא ו, כב ואילך) מתחלתה ועד סופה (כמו שאומרים כל יום בברכות השחר). ולא רק בנוסח הברכה (כפי שמברכים הכהנים ביו"ט וכיו"ב) מ"ברכך" עד "וישם לך שלום".

בלשון הידוע²² – לעשות לו יתברך דירה
בתחתונים.

ובכדי לפעול זאת בקלות ישנה השליחות של
”ויתורו את ארץ כנען”, כמבואר הפירוש בזה²³,
ש”ויתורו” הוא מלשון ”ויתרון ארץ בכל היא”²⁴;
היתרון והמעלה שישנם דוקא בארץ (תחתונים),
יותר מאשר בשמים ובכל המדריגות למעלה
(כידוע²⁵ שדוקא בארץ ישנו כח הצמיחה יש מאין
שמקורו מלמעלה מסדר השתלשלות). ובפרט ע”י
העבודה בארץ, עבודת הבירורים למטה, שע”י
נפעל יתרון, יתרון האור מן החושך²⁶.

ובשרש הענינים²⁷:

ארץ היא ספירת המלכות, שיש בה יתרון
ומעלה לגבי שאר הספירות שלמעלה ממנה. ויתירה
מזה – ”ויתרון ארץ בכל היא”: מלכות כוללת בה
”כל”, ספירת היסוד, שכוללת בה כל הספירות
שלפני זה, והיתרון במלכות נפעל ע”י ההמשכה של
”כל” (כל הספירות שנכללים בספירת היסוד) בארץ
(מלכות), אבל אח”כ, כאשר זה נמשך במלכות,
מתגלה היתרון והכח דמלכות (לגבי שאר
הספירות), ”אשת חיל עטרת בעלה”²⁸, יתרון שלא
בערך יותר מכפי שזה בשאר הספירות (שלמעלה
ממלכות), עד שנפעל ה”יתרון ארץ בכל היא” –
שה”בכל” נמצא בגלוי במלכות דוקא, כידוע
שענינה של מלכות הוא להביא כל דבר בגלוי
ובשלימות, ובאופן של תוקף וקיום (כי הכח ותוקף
דאלקות מתגלה דוקא וע”י הארץ, והבירור של
התחתון ביותר (שנלקח ממלכות, הספירה האחרונה
והשרש לעולמות בי”ע), עד שזה מעלה את כל
הדרגות שלמעלה, כנ”ל).

וזהו גם הפירוש ב”ויתורו את ארץ כנען”: ע”י
עבודתו של יהודי בארץ (כנען) דוקא, ה”ה מגלה
שם את היתרון שישנו בארץ, ”ויתרון ארץ בכל

דאלקות ה”ה ניכר בגלוי דוקא בגשמיות העולם
הזה, בהתחתון שאין תחתון למטה ממנו, ודוקא
על-ידי עבודת התחתונים נפעלת המשכת העצמות,
עד שע”י העלאת התחתון ביותר, מתעלה כל
ה”בנין”, כולל גם הדרגות הכי עליונות, דסדר
השתלשלות¹³;

ושלימות הגילוי של הכח ד”ירחא תליתא”
(הכח דמ”ת) ה”ה – כ”ח בסיון, כשישנה השלימות
של שלש פעמים שלש פעמים שלש ימים בירחא
תליתא.

ג. ויובן זה ע”פ השייכות עם פרשת שלח –
שקראנו בשבת האחרונה, שמיני’ מתברך¹⁴ כ”ח
סיון (ברוב השנים)¹⁵;

”שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען”¹⁶ קאי
על שליחות המרגלים ע”י משה רבינו ללכת
ולראות את הארץ בכדי להקל את הכניסה לארץ
וכיבוש הארץ¹⁷.

וכיון שהיתה זו שליחות מאת משה רבינו –
אמנם באופן ד”שלח לך, אני איני מצוה אותך”,
אלא ”לך, לדעתך”¹⁸ – אעפ”כ הרי זה לדעתו של
משה רבינו (והקב”ה מעיד שזה ה”י ”לדעתך”, דעתו
של משה), אשר ענינו בכלל הוא ספירת הדעת¹⁹ –
מובן אם כן, שהשליחות (מצד דעתו של משה)
בודאי הצליחה, ובפועל זה הקל את הדרך שיוכלו
לאחר מכן לכבוש ולהכנס לארץ ישראל כפי שהי’
כן ע”י יהושע, תלמידו וממלא מקומו של משה²⁰.

והענין בעבודת השם:

כל יהודי צריך ”לכבוש” את חלקו בעולם
בארץ הלזו התחתונה ולעשותה ”ארץ ישראל”²¹,

(13) ראה תו”א בראשית ד, א. וראה לקו”ש ח”ח ע’ 33.

(14) ראה זח”ב סג, ב. פח, א.

(15) ולפעמים חל כ”ח סיון בש”פ שלח עצמה. ובשנה זו כ”ח
סיון הוא ביום שני בשבוע, שהוא מ”ב תשרי, ולכן יכול
להבדיל בו באם לא הבדיל במוצש”ק (פסחים קו, סע”א).

(16) ר”פ שלח.

(17) ראה רמב”ן ר”פ שלח.

(18) פרש”י שם.

(19) תניא פמ”ב. וראה לקו”ש ח”ו ע’ 247 ואילך.

(20) ראה בארוכה שיחת ש”פ שלח, מבה”ח תמוז ש.ז. (לעיל

ע’ 351 ואילך).

(21) כפתגם הצמח-צדק: ”עשה כאן ארץ ישראל” (אגרות
קודש אדמו”ר מהרור”צ ח”א ע’ תפה).

(22) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל”ו. ובכ”מ.

(23) אוה”ת שלח ע’ תמו ואילך.

(24) קהלת ה, ח.

(25) אוה”ת שם. וראה תניא אגה”ק ס”כ (קלב, א ואילך).

ובכ”מ.

(26) קהלת ב, יג.

(27) אוה”ת שם.

(28) משלי יב, ד.

חסידות חב"ד) – ע"י אדמו"ר הזקן (ובפרט לאחר
הגאולה די"ט כסלו, בחודש השלישי דחדשי
החורף, ע"ד חודש סיון, החודש דמ"ת, חודש
השלישי דחדשי הקיץ³⁹) ורבותינו נשיאנו ממלאי
מקומו – אשר גילוי תורת החסידות היא ההתחלה
– באופן של "טעימה" עכ"פ, אבל היא נותנת טעם
בכל הענין (כפשטות הענין של טעימה) – דגילוי
פנימיות התורה דלע"ל.

וכשם שבמתן תורה (בירחא תליתאי) ניתן
בכללות הכח ד"ויתורו את הארץ", לפעול בעולם
הזה התחתון, עד שהעולם יסייע ויגלה אלקות –
כך גם נפעל ע"י הגילוי דפנימיות התורה והפצת
המענינות חוצה ובפרט באופן של התלבשות
בהשגה (חב"ד) בשכל האדם, עד בשכל דנה"ב
ושכל העולם, שזה נותן הכח שטבע העולם
והענינים שלמטה יהיו כלים לאלקות⁴⁰.

ואדרבא: על-ידי גילוי פנימיות התורה (באלף
הששי) ניתוסף חידוש לגבי מתן תורה, שמקבלים
כח יותר נעלה לגלות אלקות בעולם, יותר מכפי
שהי' (בגלוי) בעת מתן תורה (אלא שגם זה גופא
ניתן בכח ובהעלם במ"ת, ע"ד "כל מה שתלמיד
ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני"⁴¹): על-ידי
נתינת התורה הנגלית, גליא דאורייתא (שהי' בעיקר
במ"ת) מקבלים בעיקר את הכח לגלות גליא
דקוב"ה וגליא דישאל⁴², ועי"ז גם – גליא
דאלקות בעולם; ע"י גילוי סתים דאורייתא
מקבלים הכח לגלות את הסתים דקוב"ה והסתים
דישראל⁴², ועי"ז – סתים דאלקות בעולם, הדרגות
הכי נעלות דאלקות שטמונות בארץ ("ויתרון ארץ
בכל היא"), עד לכח העצמות שישנו בעולם הזה
הגשמי דוקא (ש"הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא
יש מאין כו")⁴³.

היא", שזה נותן את הכח לכבוש ולהכנס לארץ
ולהתיישב בה באופן של קביעות, עד שעושים בה
(בהתחתונים) דירה לו יתברך.

עפ"ז מובנת השייכות עם כ"ח סיון (שמתברך
משבת פ' שלח) – כשישנו בגלוי הכח ד"ירחא
תליתאי" – הכח שניתן בעת מתן תורה לפעול
ולגלות את היתרון בארץ ("ויתרון ארץ בכל היא"),
שמאפשר לעשות ממנה דירה להקב"ה.

ד. מזה ישנו לימוד מיוחד בדורותינו אלו:

ידוע הפירוש²⁹ בדברי כלב שאמר (בפ' שלח³⁰)
"עלה נעלה" (ב' עליות, וע"ד "ואנכי אעלך גם
עלה"³¹) – שזה קאי על ב' עליות: העלי'
הראשונה מגלות מצרים לארץ ישראל ובנין בית
המקדש, והעלי' השני' מגלות זה האחרון לארץ
ישראל בגאולה האמיתית והשלימה ובנין ביהמ"ק
השלישי (הנצחי); ו"כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות"³² – כשם שעיקר תכלית המכוון
של גלות מצרים ה"ה בכדי לקבל את התורה במתן
תורה (תורה הנגלית³³), "כך כל אריכות הגלות
הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי'
לע"ל" (כפי שרש"י מפרש על "ישקני מנשיקות
פיהו"³⁴ – "מובטחים מאתו להופיע עוד עליהם
לבאר להם סוד טעמי ומסתר צפונותי"³⁵).

והיות שצריך להיות "טועמי" חיים זכו"³⁶
(בסוף אלף הששי, ערב שבת הגאולה³⁷) – לכן³⁸
הי' גילוי פנימיות התורה והפצת המענינות חוצה
ב(מחצית השני' של) אלף הששי, מתחיל ע"י
הבעש"ט והמגיד (תורת החסידות הכללית), ואח"כ
– באופן של התלבשות בחכמה בינה ודעת (תורת

(29) תו"א ר"פ שמות.

(30) יג, ל.

(31) ויגש מו, ד.

(32) מיכה ז, טו.

(33) תו"א שם.

(34) שה"ש א, ב.

(35) וראה לקו"ש חכ"ב ע' 77 הערה 68. וש"נ.

(36) פע"ח שער השבת רפ"ג. מג"א או"ח סר"נ סוסק"א.
שו"ע אדה"ז שם ס"ח. ועוד.

(37) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' תקלא.

סה"מ ה'שית ע' 245. ס' השיחות תש"נ ע' 254. 256. וש"נ.

(38) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 173.

(39) אלא שכלו שייך בעיקר לנסתר דתורה כו' – לקוטי
לו"צ אג"ק ע' רה. ע' ריו.

(40) "שהטבע ממש יהי' אלקות והענינים שלמטה יהיו כלים
לאלקות" – סד"ה פדה בשלום תרפ"ה (ע' פח).

(41) ראה מגילה יט, ב. ועוד.

(42) ראה לקמן סי"ג.

(43) תניא אגה"ק ס"כ (קל, ריש ע"ב).

כידוע (בשיחות רבותינו נשיאינו) ⁵⁰ שאז התחיל
עיקר הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה":
בקשר עם גאולתו כותב אדמו"ר הזקן ⁵¹:
"כשקריתי בספר תהלים בפסוק ⁵² פדה בשלום נפשי
.. יצאתי בשלום" [שלכן נתקבל בין החסידים
הניגון ד"פדה בשלום נפשי" בקשר עם הגאולה].
ויש לומר א' מהביאורים בהשייכות ד"פדה
בשלום נפשי" עם הגאולה והתחלת העיקר דהפצת
המעניות חוצה: לאחר "פדה בשלום נפשי"
כתוב ⁵³ "כי ברבים היו עמדי". שזה מורה על
כללות הענין, שה"רבים" ו"רשות הרבים" דכל
העולם (עלמא דפרורא) נעשים במצב של "היו
עמדי" ⁵⁴, שמלבד זאת שאין צורך להתייגע ועכ"פ
לעשות משהו כדי שה"רבים" לא יפריעו, הרי
אדרבא: ה"רבים" נמצאים "עמדי", עד שזה
מסייע, מסייע יותר לה"רשות היחיד" ליחידו של
עולם, שזה יהי' בתכלית השלימות ובתכלית
האמיתיות (כנ"ל).
ולכן נפעל ע"י ה"פדה בשלום נפשי", שהפדי'
(וגאולה) תהי' בדרך שלום (כלי מלחמה כלל),
וע"ד כפי שהי' בימי שלמה, שכל האומות התבטלו
כלפי שלמה (ללא שום מלחמה), עד שהם סייעו
בידו ("עמדי"), ולכן הוא נק' בשם שלמה כי
שלום ⁵⁵ הי' בימיו. עד שזה ("פדה בשלום
נפשי") קאי על תכלית השלימות בשלום, אשר
אלה שהיו בעבר מנגדים "נעשים אוהבים גמורים",
כפי שהי' בשלימות בגאולה האמיתית והשלימה,
כמ"ש ⁵⁶ "אז אהפוך אל עמים (לשון רבים) שפה
ברורה גו' לעבדו שכם אחד" (כביאורו של אדמו"ר
האמצעי ⁵⁷).

ה. ענין זה (שגילוי תורת החסידות נותן הכח
לגלות אלקות בעולם וביתר שאת וביתר עוז)
מודגש בהלשון ⁴⁴ "יפוצו מעינותיך חוצה" ⁴⁵:
דובר כמה פעמים, שכל אחת משלשת התיבות
מבטא ענין שלם וביאור בתוכן העבודה, ובהיותם
לשונות בתורה ⁴⁴, מדגיש כל לשון את אמיתיות
ושלימות של תוכן לשון זה: "יפוצו" באמיתיות
ובשלימות, "מעניותיך" באמיתיות ובשלימות,
ב"חוצה" באמיתיות ובשלימות ⁴⁶.
מה הפירוש "חוצה" בשלימות – לכאורה
"חוצה" ה"ז בדיוק היפוכו של שלימות (ששייך רק
בפנים, בקדושה ואלקות) ?!
והביאור בזה: מכיון ש"חוצה" הוא לשון
בתורת אמת, ה"ז מורה על אמיתית הענין ד"חוצה"
(כנ"ל) – שבאמיתיות הענינים הרי אין "חוץ"
מהקב"ה ח"ו (כמ"ש "אין עוד מלבדו" ⁴⁷, "אין
עוד" ⁴⁸); ומ"ש בתורה הלשון "חוצה", הכוונה היא
להאמת של ה"חוצה" – איך ש"חוצה" מגלה אלקות,
ואדרבא: דוקא בתוך ועל-ידי החוץ (תחתונים בהסתר
אורו ית' ¹⁰) ניכרת בגלוי ובשלימות ובתכלית
השלימות האמת דאלקות, ש"אין עוד (מלבדו)"
אפילו בה"חוצה" [וע"ד המעלה של נסים המלוכשים
בטבע ⁴⁹].
והכח לגלות זאת בה"חוצה" הוא – על-ידי
"יפוצו מעינותיך", הפצת המעניות דפנימיות
התורה, באמיתיות ובשלימות, באופן שמתגלה
היתרון והכח הנעלה ב"חוצה", שזה מסייע ומגלה
אלקות, ואדרבא – באופן נעלה יותר מכפי שזה
ב"פנים".
ו. ויש לומר שהכח לזה בא מהמאסר וגאולה
של אדמו"ר הזקן ב"ט כסלו (בחודש השלישי),

(50) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

(51) אגרות קודש שלו סל"ח. וש"נ.

(52) תהלים נה, יט.

(53) כדברי חז"ל עה"פ, שגם אנשי אבשלום התפללו בעד
דוד (ירושלמי סוטה פ"א סה"ח).

(54) דה"א כב, ט.

(55) ושייך גם לשלמה מלשון שלימות, ששלימות גילוי
אלקות היא דוקא כשזה באופן של "שלום" עי"ז ש"רבים היו
עמדי".

(56) צפני" ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א וספ"ב.

(57) שערי תשובה ד"ה פדה בשלום נפשי פ"א.

(44) משלי טז, ה.

(45) כמענה המשיח על שאלת הבעש"ט "אימתי אתי מר":
בעת שיפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה
(אגה"ק הבעש"ט הידועה – כתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ).

(46) נתבאר בשיחת ש"פ שלח, כ"ח סיון תשמ"ו – "קובץ
כ"ח סיון יובל שנים" ע' 38.

(47) ואתחנן ד, לה.

(48) שם, לט.

(49) ראה ד"ה כימי צאתך תשל"ח – לעיל ע' 368 ואילך.

עוז, יותר מבדורות ומקומות שלפני כן, עד באופן
שזה מגיע לחוצה שאין חוצה ממנה – כפי שרואים
בפשטות⁶⁷.

והטעם לזה הוא – כנ"ל בנוגע להגילוי דמ"ת
דוקא למטה – כי דוקא בהתחתון ביותר נפעל
הגילוי ד"יתרון ארץ בכל היא", ועד"ז מובן לאחרי
מתן תורה עצמו שדוקא ב"חצי כדור התחתון",
ששם לא הי' מ"ת בגלוי, נעשית שלימות ההתגלות
של "יתרון ארץ בכל היא", השלימות דגילוי
התורה ופנימיות התורה באופן דיפוצו מעינותיך
חוצה.

וכמרוז גם במספר הכתובת של הבנין (המרכז
של ליובאוויטש בחצי כדור התחתון, שמשם אורה
יוצאה לכל העולם כולו בהפצת המעניות חוצה) –
770, שכידוע 770 הוא גימטריא של "פרצת" (כפי
שהתפרסם בין בנ"י).

ויש לומר השייכות: מספר שבעה מורה על
השלימות דשבעת ימי ההיקף, שבעה מדות –
ההשפעה בכל הדרגות (מחסד עד מלכות).
והשלימות דשבעה היא – מאה פעמים שבעה
(700) ביחד עם עשר פעמים שבעה (70),
שבצירופם יחד הרי זה – 770. ולכן זהו בגימטריא
"פרצת" – כי השלימות ד"פרצת", הפריצה מכל
ההגבלות דזמן ומקום ("פרצת ימה וקדמה וצפונה
ונגבה"⁶⁸) – עד באופן ד"פרצת" בתוך "פרצת" –
נפעל (לא ע"י היציאה מזמן ומקום, אלא אדרבא
– דוקא בתוך ועל-ידי שלימות הזמן (והמקום) –
770, השלימות דמספר שבעה (שבע מאות
ושבעים).

זאת אומרת, שביחד עם זה שישנה הפריצה
שלמעלה ממדידה והגבלה ("פרצת") – ישנו גם
המקום וזמן, כפי שהדין בפשטות שהמקום ובנין
צריך להיות בעל ד' כתלים וגג ותקרה וכו', אלא
שהזמן ומקום עצמו קיים באופן של "פרצת"
(ואדרבא: דוקא זמן ומקום למטה פועל את
שלימות ענין הפריצה כנ"ל). ע"ד הכתוב על

1 ז. בשלשלת של "יפוצו מעינותיך חוצה"
2 עצמה (ע"י רבותינו נשיאינו) היו כמה דרגות
3 ושלבים – במשך השבעה-תשעה דורות מהבעש"ט
4 ואדמו"ר הזקן עד דורנו זה:

5 אחרי אדמו"ר הזקן (שחי בליאזנא⁵⁸ ולאחמ"כ
6 בליאדי⁵⁹) היו רבותינו נשיאינו כמה דורות
7 בליובאוויטש⁶⁰. ואחר כך (בדור השביעי
8 מהבעש"ט) – עברו לראסטאו⁶¹, ולאחר מכן –
9 לענינגראד⁶² (או פעטערבורג, כפי שנק' כן
10 בעבר⁶³), ולאחרי זה – בפולין⁶⁴, עד – השלב
11 האחרון – כאשר הגיעו לארצות הברית⁶⁵, ב"חצי
12 כדור התחתון", ושם גופא בכמה מקומות, עד
13 שהגיעו להבנין והמקום שבו נמצאים אנו עכשיו,
14 ביהכנ"ס וביהמ"ד ליובאוויטש – ב"770" (כפי
15 שנקרא כך).

16 רואים בפועל, שאע"פ שבכל הדורות ומקומות
17 אלה היתה התגלות החסידות והפצת המעניות
18 חוצה – הרי דוקא ב"חצי כדור התחתון", ששם
19 מתן תורה לא הי' (בגלוי)⁶⁶ – היתה התגלות
20 החסידות והפצת המעניות חוצה ביתר שאת וביתר

(58) משנת תקכ"ז ("שלשלת היחס וראשי פרקים מתולדות בית
רבינו" – בהקדמת "היום יום").

(59) מ"א מנחם אב תקס"א עד ערב שבת מברכין אלול
תקע"ב (שם).

(60) ק"ג שנים – מח"י אלול תקע"ג (שאו קבע אדהאמ"צ
דירתו בעיר ליובאוויטש) עד י"ז מרחשון תרע"ו (כשעזב אדמו"ר
מהורש"ב ליובאוויטש והעתיק מושבו לעיר רוסטוב ע"נ דאן) –
שם.

(61) בשנת תרע"ו (ככהערה הקודמת).
(62) משנת תרפ"ד עד לאחרי מאסר וגאולה של כ"ק מו"ח
אדמו"ר בשנת תרפ"ז, שאז העתיק מושבו למושבה מאלחאאוקא
– סמוכה למאסקווא (שם).

(63) ובימים אלה יש שקו"ט להחזיר שמו לפעטערבורג. ראה
שיחת ש"פ קרח, ג' תמוז שנה זו. (לקמן ע' 401)

(64) באסרו חג סוכות תרפ"ח נסע מרוסיה והתיישב בריגא,
לטביא. בשנת תרצ"ד העתיק מושבו לעיר ווארשא, פולין. ובשנת
תרצ"ו – העתיק את מושבו לעיר אטוואצק (שם), עד שהעתיק
משם בחודש אלול תרצ"ט, עד שהגיע לריגא בה' טבת ת"ש.
ובחודש אדר ראשון יצא משם (לשטאקהאלס) בדרכו לארצות
הברית והגיע שם בט' אדר שני ה'ש"ת (ראה מכוא לאגרות קודש
אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה).

(65) בט' אדר שני ה'ש"ת (ככהערה הקודמת). ובכ"ח סיון
תש"א הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית הצדקנית נ"ע –
יבחל"ח. המו"ל.

(66) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר – נדפס בסה"מ תש"ח ע' 232
ואילן. וראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שלא. אגרות
קודש אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' קסא. ועוד.

(67) ראה גם ה"פתח דבר" ל"קובץ כ"ח סיון יובל שנים".

(68) ויצא כח, יד.

ח. ע"פ הנ"ל מובן ענין השליחות ("שלח לך")²⁸
של דורנו זה:²⁹

אף-על-פי שנמצאים אנו בעוה"ז התחתון³⁰
בגלות, בגלות זה האחרון, ושם גופא – בחצי כדור³¹
התחתון [המקום של רוב מנין ובנין בני" בזמננו]³²
– הרי אדרבא: דוקא ממצב ובמצב ומקום התחתון³³
והגלות, עד בתחתון שאין תחתון למטה ממנו –³⁴
נפעלת העלי' הכי גדולה ובכל הדרגות והדורות³⁵
שלפניי ושלמעלה מזה, כולל גם דחצי כדור העליון³⁶
והדורות הנעלים ביותר (דור דיעה של משה³⁷
רבינו⁷⁵ וכיו"ב), עד להעלי' של הגאולה האמיתית³⁸
והשלימה, גאולה לכל העולם כולו (כולל חצי³⁹
כדור העליון), ועבור כל הדורות כולם.⁴⁰

וכידוע שתיבת "גאולה" נכתבת דוקא ע"י תיבת⁴¹
"גולה" בתוספת אל"ף – כי הגאולה נמשכת ובאה⁴²
על-ידי (העבודה של) הכנסת האל"ף דאלופו של⁴³
עולם בגלות (גולה)⁷⁶;⁴⁴

וכיון שהגאולה באה דוקא מהמצב הכי תחתון,⁴⁵
לכן היא גם פועלת שתהי' הגאולה האמיתית⁴⁶
והשלימה, גאולה נצחית שאין אחרי' גלות, שעלי'⁴⁷
אומרים "שיר חדש" לשון זכר⁷⁷ [שלא כהגאולות⁴⁸
שלפני זה, שהי' להם הפסק אח"כ], כי דוקא עי"ז⁴⁹
שהדבר בא מהתחתון ביותר, מתגלית אמיתיות⁵⁰
ושלימות הענין, שזה דבר של קיימא, ובאופן גלוי⁵¹
דוקא – המעלה דספירת המלכות (שענינה גילוי⁵²
באופן של קיימא, כנ"ל ס"ג), שתתגלה בשלימות⁵³
בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו⁵⁴
(ממלכות בית דוד), כידוע שהחידוש דגאולה הוא⁵⁵
– גילוי אלקות למטה בעוה"ז התחתון שאין⁵⁶
תחתון למטה ממנו, דירה לו (לעצמותו) יתברך⁵⁷

ירושלים⁶⁹, ש"פרזות תשב ירושלים" ויחד עם זאת⁷⁰
"ואני אהי' לה גוי' חומת אש סביב"⁷⁰.

והמקום הזה – 770 גימטריא "פרצת" – נעשה³
המקור ונתינת-כח על יפוצו מעינותיך חוצה בכל⁴
העולם כולו, באופן שפועלים את ה"פרצת" ואת⁵
יפוצו מעינותיך ב"חוצה", עד לחוצה שאין חוצה⁶
ממנה, כך שמגלים שם את ה"יתרון ארץ בכל⁷
היא".⁸

ולהוסיף: הסך-הכל ושלומות⁷¹ השבעים (70)⁹
שנה של כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷² הי' דוקא ב"חצי¹⁰
כדור התחתון", ב"770", היכן שהגיע וחי במשך¹¹
עשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דינ;¹²
וזה נותן אח"כ את הכח לדור השביעי שלאחרי זה¹³
(כנגד ספירת המלכות) – שתהי' שלימות הגילוי¹⁴
דשבעים (עשר פעמים שבעה) ביחד עם שבע מאות¹⁵
(מאה פעמים שבעה) = 770, ושלומות הגילוי¹⁶
ד"ויתרון ארץ (מלכות) בכל (יסוד⁷³) היא".¹⁷

וע"פ המדובר לעיל מובן איפוא, שענין זה בא¹⁸
בגילוי ביום כ"ח סיון, אשר מגלה את כחו של¹⁹
החודש – "ירחא תליתאי", והכח ד"אוריאן²⁰
תליתאי", והכח ד"עמא תליתאי", וכל הענינים של²¹
"תליתאי" הקשורים עם מתן תורה (כפי שרב נסים²²
גאון⁷⁴ מונה אותם), ובכללות – הכח דמלכות,²³
ו"יתרון ארץ בכל היא", שמגלה "כל" בשלימות²⁴
ובאופן של קיימא (שלש פעמים שלש פעמים²⁵
שלש)⁴², ודוקא בגשמיות העולם, באופן של ממש²⁶
(ממשות).²⁷

(69) זכרי' ב, ח.

(70) שם, ט.

(71) כידוע שבעת הסתלקות הצדיק נעשה העלי' של "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך), ונמשך ומתגלה ומאיר מלמעלה למטה (שם סי' כ"ח).

(72) שנוולד בלויבאוויטש בשנת תר"ם (י"ב תמוז), ונסתלק בנייראק ושם מ"כ, בחצי כדור התחתון, בשנת תש"י (יו"ד שבט).

(73) וידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר הוא כנגד ספירת היסוד (ושמו (הראשון) יוסף, שהוא מדת היסוד), לאחר החמש מדות כנגד החמשה נשיאים שלפניו – ראה סי' השיחות תש"ה ע' 60. ועוד.

וי"ל שכל דורנו האנשים נשים וטף הוא ספירת המלכות.

(74) ועי' הרמז יש לומר, ש"נסים" מורה על גילוי הנסים בעולם וכוונתה במיוחד בשנים אלו – שנת תש"נ ר"ת תהא שנת

נסים, ושנת תנש"א ר"ת תהא שנת אראנו נפלאות, כמדובר כמ"פ], כולל גם – הנסים המלוכיים בטבע (ראה מכתבי חודש ניסן ש.ז. נדפסו לעיל ח"ב ע' 1 ואילך), ו"גאון" מרמז על גילוי שלימות התורה, כידוע מהטעמים לקריאת שם גאון, כי גאון הוא בגימטריא ששים, שמורה על בקיאותו בשים מסכתות (ראה הקדמת המאירי לאבות). וי"ל שלכן, דוקא ר' נסים גאון מבאר הפרטים בקשר התורה לענין תליתאי, שמורה על הקיום (חוט המשולש) שנעשה ע"י מ"ת, כנ"ל ס"א.

(75) ראה ויק"ר פ"ט, א. במדבר"ר פ"ט, ג. וש"נ.

(76) לקו"ת בהעלותך לה, ג. וראה שיחת ש"פ אחו"ק (לעיל ע' 177) וש"פ אמור ש.ו. (לעיל ע' 217).

(77) מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר – פסחים קטז, ב.

ותיכף ומיד ממש – "ארו עם ענני שמיא"⁸³ –
 כל בני־ישראל "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו
 ובבנותינו"⁸⁴, נמצאים בארצנו הקדושה, ביחד עם
 בית המקדש השלישי שישנו כאן, ולוקחים את כל
 זה ביחד, יחד עם "כספם וזהבם אתם"⁸⁵, העבודה
 דאבהת ה' ויראת ה'⁸⁶, שזה כולל את כל מצוות
 עשה וכל מצוות לא תעשה⁸⁷.

י. הלימוד מכל זה:
 בעמדנו בזמן ומקום זכאי – בחודש השלישי,
 ובית משולש, בית תורה תפלה ומעשים טובים
 (ה"חוט המשולש") דתורה עבודה וגמילות
 חסדים, ושם גופא, ביום דכ"ח סיון – כשעומד
 בגלוי הכח של כל חודש השלישי (ג' פעמים ג'
 פעמים ג'), שענינו: המשכת וגילוי אלקות למטה
 באופן של קיימא –

מקבל כל יהודי תוספת כח וחיזוק לקיים
 השליחות דדורנו זה – שעליו ישנו השליחות
 והאימרה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו
 שצריכים לעמוד "הכן כולכם"⁸⁸ לקראת קבלת
 הגאולה האמיתית והשלימה, ובראשם – משיח
 צדקנו, דוד מלך ישראל.

ולהיות שזוהי השליחות דדורנו זה – החידוש
 של ה"תלמיד ותיק" שבדורנו (אשר כל מה
 שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני) –
 מובן, שאפילו כאשר ילד קטן בימינו אלה אומר
 שהוא מאמין ומבקש שיבוא המשיח – ה"ז חידוש
 אמיתי בתורה, עד שזה נעשה חלק מן ה"חידוש
 תורה" ש"מאתי תצא"⁸⁹, מהקב"ה עצמו, שכן
 הקב"ה מסכים למילים והבקשות של בניי – "נער
 ישראל ואוהבהו"⁹⁰, והקב"ה מגלה אהבתו
 בפשטות ממש, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה,
 וביחד עם זה – בגלוי למטה מטה, בעולם הזה
 התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

בתחתונים, אשר בדירה ישנו העצם בגלוי. – וי"ל
 שזהו גם השרש דתיבות "גאולה" ו"גולה" –
 מלשון גילוי.

ט. ויש לומר, שכשם שזה בנוגע לכללות ענין
 הגלות וגאולה, כך הוא גם בנוגע למקום הפרטי
 שנמצאים בו ב"חצי כדור התחתון" – שהיות שזה
 (ה"מקדש מעט"⁷⁸) המקום ששם כ"ק מו"ח
 אדמו"ר נשיא דורנו קבע את מקומו, בתור המקור
 להפצת המעיינות חוצה בכל העולם כולו, הרי דוקא
 במקום וממקום זה נפעלת הגאולה ובנין בית
 המקדש השלישי, "מקדש"⁷⁹ אד' כוננו ידיך"⁸⁰,

דאף־על־פי שמקומו בארץ הקודש, בירושלים
 עיר הקודש, על הר הקודש – הרי כיון שזה נפעל
 על־ידי "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך
 הגלות"⁸¹, ובפרט בסיום של זמן הגלות ע"י
 העבודה ד"פיוצו מעינותיך חוצה" – יש כבר
 במקום זה, ודוקא במקום הזה, ההכנה בשלימותה
 ל"מקדש אד' כוננו ידיך",

עד שתיכף ומיד נעשה במקום זה הגילוי של
 "מקדש אד' כוננו ידיך" – שאת זה יכול כ"ק מו"ח
 אדמו"ר נשיא דורנו לתבוע להביא לפועל, שלכל
 לראש נעשה הגילוי ד"מקדש אד' כוננו ידיך"
 במקום זה ("שבע מאות ושבעים") שבו הוא חי
 ופעל עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו,
 הסך־הכל דכל עבודתו (כנ"ל).

ודוקא על־ידי סיום העבודה בחצי כדור
 התחתון – "מעלין" ומגלין את כל הבנין של
 "מקדש אד' כוננו ידיך", כולל גם הגג של הבנין,
 אשר "מלך המשיח .. עומד על גג בית המקדש
 והוא משמיע להם לישראל ואומר עניים הגיע זמן
 גאולתכם"⁸² – כל זה "מתעלה" (נפעל) על־ידי
 העבודה (הגבהה) של התחתון ביותר.

(78) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

(79) בשלח טו, יז.

(80) וגם לפני זה הרי הוא "מקדש מעט". ולהעיר מ"התמים" (חוברת ב' ע' קכו [ק', ב]) דברי אחד מזקני חסידי האמיל בימי הצ"צ: מיום שנחרב ביהמ"ק וקד"ק עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק .. ויבנה לנו את ירושלים וביהמ"ק עם הקד"ק, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא ביהמ"ק שלנו וכו'.

(81) תניא רפ"ז.

(82) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט.

(83) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(84) בא יו"ד, ט.

(85) ישעי' ס, ט.

(86) ראה תו"א ר"פ וישב.

(87) ראה תניא פ"ד.

(88) אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ע' רעט.

(89) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

(90) הושע יא, א.

יב. נוסף לכך שכ"ח סיון הוא המשך לכ"ז (זך) 34
סיון (כנ"ל ס"א), שהכוונה בזה בעיקר בנוגע 35
לעבודתו של היהודי בעולם (עד לחצי כדור 36
התחתון), הרי זה גם הכנה והקדמה להיום 37
של אחרי – כ"ט סיון, ערב ראש חודש (תמוז), 38
שבו מדובר בעיקר אודות ההתאחדות של יהודי עם 39
הקב"ה (שבא מכח העבודה בכ"ח סיון). 40

והענין בזה:

בערב ראש חודש אור הלבנה הוא בהעלם 42
לגמרי כהכנה לקראת מולד החודש בראש חודש. 43
ובלשון הכתוב⁹⁸: על-ידי "יפקד מושבך" (העלם 44
הלבנה) בערב ראש חודש ("מחר חודש"), נפעל 45
ה"ונפקדת" (מולד הלבנה בראש חודש), יחוד 46
שמשא וסיהרא⁹⁹. 47

ובעבודת השם דבני – שדומין ללבנה ומונין 48
ללבנה¹⁰⁰: בערב ראש חודש נפעלת שלימות 49
בעבודת היהודי, כאשר הוא עומד בתכלית הביטול 50
(בדומה ללבנה שמצוי' אז בהעלם), וזה מביא 51
תיכף את העלי' של הנשמה ("ונפקדת") – היחוד 52
וזיווג דכנסת ישראל (מלכות, סיהרא) והקב"ה 53
("ז"א, שמש), וכך גם היחוד של כל יהודי בתור 54
יחיד ("ואתם תלוקטו לאחד אחד"¹⁰¹) עם עצמות 55
ומהות – כך שהם נעשים מציאות אחת ממש, 56
באחדות אמיתית – "והיו לבשר אחד"¹⁰², עד 57
לאופן של יחיד¹⁰³, עד – למעלה אף מיחיד. 58

שאז הרי בודאי לא שייך ענין של הפסק 59
ח"ו¹⁰⁴, שכן אדרבא: ישנו דוקא רק ענין של 60
התאחדות, והתאחדות בתכלית השלימות. 61
ונוסף על ענין ההתאחדות (בין בני" עם 62
הקב"ה) ב"והיו לבשר אחד" – ישנו ענין נוסף 63
ב"והיו לבשר אחד": התוצאות שיוצאים מזה – 64

1 ובפרט שיש לכך סיוע מכל עניני העולם –
2 "ברבים היו עמדי" – כך שכל עניני העולם
3 מסייעים ומוליכים למטרה אחת ויחידה: הגאולה
4 האמיתית והשלימה.

5 יא. בכל זה ניתוסף יותר עי"ז שיתנו לכאו"א
6 שליחות – עושים את כאו"א מהנמצאים כאן
7 לשליח מצוה לצדקה, על-ידי שיתנו לו שטר
8 לצדקה ואח"כ הוא יוסיף מדילי,

9 וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה⁹¹, עד
10 לקירוב וזירוז כזה שלא נשאר אף רגע פנוי, אלא
11 כבר מאסיפתנו זה-עתה – "כאיש אחד בלב
12 אחד"⁹² [כפי שזה הי' כבר בראש חודש סיון,
13 ומהראש ה"ז נמשך על ובכל ימי החודש, ועאכו"כ
14 ביום כ"ח בו – היום שהוא הכח של כל החודש]
15 – הולכים לארץ הקודש,

16 ותיכף ומיד, ועוד והוא העיקר – ממש, באופן
17 של ממשות, החל מהגילוי של ה"חלק אלוהי
18 ממעל"⁹³ (וכפי שמוסיף אדמו"ר הזקן⁹⁴: ממש",
19 ודוקא בתור נשמות בגופים יחד, ואדרבא – עם
20 הוספה בבריאות הגוף ובריאות הנשמה, וגם –
21 בריאות כל העולם כולו, עד שמתגלה איך שכל
22 העולם נברא בכל רגע ורגע מאין ליש מעצמותו
23 ית'⁴³, ע"י התורה – אסתכל באורייתא וברא
24 עלמא⁹⁵.

25 ועוד והוא העיקר: מהדיבור בכל ענינים אלו,
26 שקשור עם דיבורו של הקב"ה – הרי דיבורו של
27 הקב"ה חשיב מעשה⁹⁶, נפעל המעשה של הקב"ה,
28 שהמעשה העיקרי שלו הוא – תיכף ומיד להמשיך
29 ולגלות (עם כל הפירושים שבדבר) את הגאולה
30 האמיתית והשלימה, תיכף ומיד ממש בפשטות.

31 * * *

32 [התפללו תפלת ערבית, ולאחר התפלה המשיך⁹⁷ כ"ק
33 אדמו"ר שליט"א:]

לצדקה. וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר (בחיור): במקום לעשות
הפסקה, נעשה עכשיו המשך (עד שיגיעו הקונטרסים). וראה
לקמן בהשיחה. המו"ל.

(98) שמואל-א כ, יח.

(99) ראה דרושי מחר חודש – סה"מ תקס"ז ע' מח ואילך.
אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(100) סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. זח"א רלו, ב.

(101) ישעי' כז, יב.

(102) בראשית ב, כד.

(103) ראה תו"א וארא נח, ב ואילך. ובכ"מ.

(104) ראה לעיל הערה 97.

(91) ב"ב יו"ד, א.

(92) פרש"י יתרו יט, ב.

(93) איוב לא, ב.

(94) בתניא רפ"ב.

(95) זח"ב קסא, א"ב.

(96) ב"ר פמ"ד, כב. אוה"ת שמות ס"ע ב'תשב ואילך.

(97) לאחר התפלה הכריז הגבאי שי' שכעת תהי' הפסקה
ואח"כ יחלק כ"ק אדמו"ר שליט"א את הקונטרס והשטרות

כידוע¹¹⁰: (א) גליא דישראל מתקשרת עם גליא
 דתורה ועם גליא דקוב"ה, וסתים דישראל מתקשר
 עם סתים דתורה וסתים דקוב"ה¹¹¹, (ב) גליא
 דישראל מתקשרת עם סתים דישראל, וסתים
 דישראל עם גליא דתורה, וגליא דתורה עם גליא
 דקוב"ה וגליא דקוב"ה עם סתים דקוב"ה.

ואלו ואלו דברי אלקים חיים¹¹² – ישנם שני
 האופנים וענינים ביחד באופן חי (אלקים חיים)
 באופן של קיום נצחי – הן ה"חוט המשולש" (תלת
 קשרין) דגליא (גליא דישראל, גליא דתורה וגליא
 דקוב"ה), הן ה"חוט המשולש" דסתים (סתים
 דישראל, סתים דתורה וסתים דקוב"ה), והן ה"חוט
 המשולש" באופן שני – גליא בסתים, וסתים
 בגליא וכו' – כך שישנה ההתאחדות האמיתית של
 כל השלשה, כך שישנם כל הענינים של גליא, כל
 הענינים דסתים וכל הענינים דסתים כפי שעומדים
 בגלוי (שלש פעמים שלש פעמים שלש), – בתור
 מציאות אחת ויחידה של "יחידה ליחדך"¹¹³.

והכח לזה בא מכ"ח סיון, כשישנה השלימות
 של שלש פעמים שלש פעמים שלש (כל ג'
 האופנים בהתאחדות ד"תלת קשרין"), היום
 שקשור עם שלימות גילוי הכח של (מתן) תורה,
 וגם של פנימיות התורה, ובאופן שגם סודות
 התורה קיימים בגלוי (עד בחוצה דחצי כדור
 התחתון) – שעל-ידו נעשית שלימות ההתאחדות
 של בני עם הקב"ה (יחוד שימשא וסיהרא), הן
 בבחי' גליא והן בבחי' סתים.

ועל-ידי זה – נפעלת המשכת האחדות גם
 בעולם, הן בגליא שבעולם והן בסתים שבעולם,
 וגם שהסתים שבעולם – עד כח העצמות שבו –
 קיים בגלוי.

יד. ועוד ועיקר, שע"י גילוי היחידה שבנפש
 שבכל אחד ואחת מישראל – שזהו (חלק ה) משיח
 שבכל יהודי¹¹⁴, ובפרט בכללות עם ישראל
 כשמתאספים יחד (כמה פעמים עשרה) בבית

1 שנולדים "תולדות" – "תולדותיהם של צדיקים
 2 מעשים טובים"¹⁰⁵,

3 עד למעשים טובים (שאינם דבר נפרד מן "והיו
 4 לבשר אחד", אלא מעשים טובים) שעל-ידם נעשה
 5 יהודי (בגופו ונשמתו) "שותף להקב"ה" (באופן של
 6 התאחדות) בכל עניניו של הקב"ה, כולל ועיקר –
 7 בהבאת הגאולה האמיתית והשלימה, אשר, כדי
 8 שהקב"ה יפעל זאת בשלימות הוא זקוק (כביכול)
 9 להשתתפותו של כל יהודי, ודוקא בתור נשמה בגוף,
 10 שע"י "מעשינו ועבודתינו" באה הגאולה, וצריך
 11 להגיע כביכול לכך שכל יהודי יסכים לזה, ויתירה מזו
 12 – שהוא ירצה ויכריז, שלא רק ש"הגיע זמן
 13 גאולתכם"¹⁰⁶, אלא שישנה כבר הגאולה בפשטות,
 14 כמדובר לעיל (סו"ס ח) שגאולה היא מלשון גילוי –
 15 הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" (שנפעל ע"י
 16 עבודת היהודי בגלות).

17 יג. והכח להגיע להתאחדות בערב ראש חודש
 18 [הן מלמטה למעלה, ההתאחדות של בני עם
 19 הקב"ה, כפי שבנ"י צריכים להגיע להקב"ה, והן
 20 מלמעלה למטה – הקב"ה עם בני, כפי שהקב"ה
 21 צריך כביכול להגיע לבני] – בא מהיום שלפניו,
 22 כ"ח בחודש, שקשור עם הכח של (מתן) תורה
 23 (ענינו של חודש השלישי), ובפרט מגילוי פנימיות
 24 התורה למטה (כנ"ל בארוכה):

25 על-ידי התורה נעשה ההתקשרות והתאחדות
 26 של בני עם הקב"ה, כמאמר הידוע¹⁰⁷ "תלת
 27 קשרין"¹⁰⁸ אינן מתקשראן דא בדא, קוב"ה
 28 ואורייתא וישראל, וכל חד דרגא על דרגא סתים
 29 וגליא כו", ועל-ידי ההתקשרות של ישראל
 30 ואורייתא נעשים ישראל קשורים עם קוב"ה, עד
 31 שישראל וקוב"ה כולא חד (נעלה יותר מכפי
 32 שההתקשרות באמצעות התורה, שלכן ה"ה "תלת
 33 קשרין"¹⁰⁹).

34 ובהתקשרות זו גופא ישנם שני אופנים וסדרים,

(105) פרש"י ר"פ נח.

(106) ראה לעיל ס"ט.

(107) זח"ג עג, א.

(108) כן הובא בכ"מ בחסידות. וראה סה"מ תרנ"ז ס"ע

כח-ט. ה"ש"ת ע' 61 בהערה.

(109) ראה סה"מ תרנ"ז שם (ע' כח ואילך). ועוד.

(110) ראה אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ג' ע' תקלה.

(111) ראה לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א.

(112) עירובין יג, ב. וש"נ.

(113) נוסח הושענות (יום ג').

(114) ראה מאור עינים ס"פ פינחס.

12 ביחד עם הקשר של כל יהודי עם היחידה
13 שבנפש שלו, שמקשר אותו עם היחידה הכללית,
14 משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות
15 לארצנו, ובנ"י הולכים ביחד עם התורה, עם "תורה
16 חדשה" של משיח צדקנו¹¹⁶, וההמשך – ע"י
17 הקב"ה, "תורה חדשה מאתי תצא", ועוד ועיקר –
18 תיכף ומיד ממש.
19 [אח"כ חילק כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד
20 ואחת מהנוכחים שיחיו קובץ "כ"ח סיון – יובל
21 שנים", ובצירוף אליו שטר של דולר, לתת אותו
22 (או חילופו) לצדקה].

1 משולש (תורה תפלה ומעשים טובים) – שיהי'
2 הגילוי דיחידה הכללית, משיח צדקנו¹¹⁵,
3 ונעשה "יחידה ליחדך" – ההתאחדות של כל
4 הענינים ביחד בנקודה אחת ויחידה, שעומדת
5 בגלוי בזמן ומקום של הגאולה האמיתית
6 והשלימה, מתחיל דוקא ממקום זה וזמן זה,
7 עד שמתגלית תכלית השלימות ותכלית
8 האמיתית של כל הענינים בכל העולם כולו –
9 שנעשה דירה לו יתברך בתחתונים,
10 וישנו בשלימות הבית המשולש, בית המקדש
11 השלישי, "מקדש אד' כוננו ידיך",

116) ראה קונטרס "תורה חדשה מאתי תצא" (משיחת יום ב' דחג השבועות ש.ז. (לעיל ע' 278 ואילך) – השתתפות בה"כינוס תורה").

115) רמ"ז לוח"ב מ, ב. ולוח"ג רס, ב. ועוד (נסמן בלקר"ש חכ"ט ע' 360 הערה 27). וראה שערי תשובה שבהערה 57. ועוד.

המשך ביאור למס' חולין ליום רביעי עמ' ב

28 ואילו לא היתה שונה המשנה 'זה הכלל' כדי ללמדינו דין זה, לא
29 היינו למדים זאת מהשוחט לשם עולה שכתוב ברישא, דְּמָהוּ
30 דְּתִימָא, הָא לֹא נִדְר – כי שמא תאמר שכיון ששוחט זה, לא נדר
31 נזירות הרי אינו יכול להביא עולת נזיר, וידעו הכל שאין בדבריו
32 כלום ותהיה שחיטתו כשירה, לכן כתבה המשנה 'זה הכלל'
33 לרבות השוחט לשם עולת נזיר ששחיטתו פסולה, משום דְּאִימָר
34 נִדְר בְּצִינְקָא – כי יאמרו שמא נדר נזירות בצינעא לפני שלושים
35 יום, ובזמן קצר כזה לא היה ניכר לאנשים שהוא נזיר, ויטעו
36 לחשוב שעכשיו הוא מקדיש עולה לנזירותו ושוחטה בחוץ, ויטעו
37 לחשוב שקדשים בחוץ מותרים.
38 וכן בסיפא שכללה המשנה כל דבר שְׂאִינוּ נִדְר וְנִדְבָה, השוחט
39 לשמו כשר, לְאִתּוּי – באה לרבות אם אמר ששוחט לשם עולת
40 יולדת, ששחיטתו כשירה. אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא שָׁנָה, שהשוחט
41 לשם עולת יולדת שחיטתו כשירה, אִלָּא באופן שְׂאִינוּ לוֹ אִשָּׁה,
42 שאז ודאי אינו יכול לנדור עולת יולדת, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה,
43 שחיטתו פסולה אִימָר לְשִׁמָּה הוּא עוֹשֶׂה – כי יאמרו שבשביל
44 אשתו שילדה הוא מביא עולת יולדת. מקשה הגמרא: וְהָא לֹא
45 קָאָמַר לְשִׁם עוֹלַת אִשָּׁתִּי, ואם כן לא יטעו לומר שמקדיש עכשיו
46 לעולת יולדת, ומדוע שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אִמָר רַבִּי
47 אֶלְעָזָר, רבי אלעזר סבר שמדובר במשנה בְּאִמָר רַבִּי לְשִׁם עוֹלַת אִשָּׁתִּי,
48 ולכן שחיטתו פסולה כי יאמרו שעכשיו מקדישה ושוחטה לשם
49 עולת אשתו.
50 הגמרא מקשה מה חידש רבי אלעזר: פְּשִׁימָא – הלא פשוט הוא דין
51 זה שאם יש לו אשה ששחיטתו פסולה, כיון שמחויב בעולה, כשם
52 שאמר רבי אלעזר לעיל שהאומר 'לשם תמורת ובח' אם יש לו
53 קרבן בביתו שחיטתו פסולה, ומדוע הוצרך רבי אלעזר להשמיענו
54 גם כאן דבר זה.

1 מקדישה ושוחטה לשם חטאתו, ולכן שחיטתו פסולה. שואלת
2 הגמרא: וְהָא לֹא קָאָמַר – והרי הוא לא אמר 'לְשִׁם חַטָּאתִי',
3 שמשמע לאותה שאני מחויב, אלא אמר 'לשם חטאת' שמשמע
4 לשון נדר, וידעו הרואים שאין ממש בדבריו משום שחטאת אינה
5 באה בנדר ובנדבה. מתרצת הגמרא: אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, רבי יוחנן סבר
6 שבמשנה מדובר בְּאִמָר רַבִּי לְשִׁם חַטָּאתִי, שזה משמע לחטאת שאני
7 מחויב בה, ולכן אם חייב חטאת שחיטתו פסולה, כי יאמרו
8 שעכשיו מקדישה ושוחטה לשם חטאת.
9 שנינו במשנה: לְשִׁם תְּמוּרָה שחיטתו כשירה. אִמָר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא
10 שָׁנָה, אִלָּא באופן שְׂאִינוּ לוֹ זָבַח (קרבן) בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שאז לא יאמרו
11 שעכשיו הוא עושה תמורה כיון שאין לו קרבן להמיר, אֲבָל אם יֵשׁ
12 לוֹ זָבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ שחיטתו פסולה, אִימָא – כיון שיאמרו, שְׂאִמָרִי
13 אִמָר בֵּית – עכשיו הוא ממיר את הקרבן שיש לו בתוך ביתו
14 בבהמה זו, וכששוחטה הרי שוחט קדשים בחוץ. שואלת הגמרא:
15 וְהָא לֹא קָאָמַר לְשִׁם תְּמוּרַת זָבָח, שיהיה משמע שממיר בו את
16 הקרבן, אלא אמר לשם תמורה שמשמע שרוצה לנדור תמורה
17 וידעו הרואים שאין ממש בדבריו משום שתמורה אינה באה בנדר
18 או בנדבה אלא רק כשממירו בקרבן אחר. מתרצת הגמרא: אִמָר
19 רַבִּי אֶלְעָזָר, רבי אלעזר סבר שבמשנה מדובר בְּאִמָר רַבִּי לְשִׁם תְּמוּרַת
20 זָבָח, שמשמע שממיר בו קרבן, ולכן אם יש לו קרבן בביתו
21 שחיטתו פסולה, כי יאמרו שעכשיו ממירו ושוחטו לשם קרבן.
22 שנינו במשנה: זֶה הַכֶּלֶל, כל דבר שנידר ונידב, השוחט לשמו
23 אסור. שואלת הגמרא: לְאִתּוּי מָא – מה באה המשנה לרבות
24 כששנתה שוב 'זה הכלל', הרי כל דיני כלל זה כבר כתובים קודם
25 לכן במשנה. מתרצת הגמרא: המשנה באה לְאִתּוּי – לרבות אם
26 אמר ששוחט לשם עוֹלַת נִזִיר שבא בנדר ובנדבה, ששחיטתו
27 פסולה, משום שיאמרו שהוא נזיר ועכשיו מפרישה ושוחטה,

לקוטי שיחות

שלה

כרך לג, א

יש מפרשים⁹ ש"מיד אחר שהובררו" כבר לא
היו כשרים, וביארו¹⁰ ד"בתחלה כשהובררו כשרים
היו וצוה להם משה שליחות על פי ה' לראות את
הארץ כיצד היתה נוחה ליכבש ונצנץ בהם יצר הרע
וחזרו למשה למסור להם סימנים בארץ אם¹¹ טובה
ואם רעה ואת העם החזק הוא הרפה והכרכים אם
מבצרים והרגיש משה שכונתם לרעה דמה להם לחקור
יותר ממה שנצטוו. . . ולכך כתב. . . ויקרא משה
יהושע, כשהרגיש בהם יצרם הרע התפלל על
יהושע".

אבל פירוש זה צ"ע:
(א) קשה ביותר לומר שכוונת רש"י במ"ש
"אותה שעה כשרים היו" היא רק לזמן קצר ביותר¹²,
משעת המינוי עד ש"חזרו למשה למסור להם
סימנים בארץ"¹³ [שבפשוט לא היתה שהיית
זמן¹⁴ בין התמנותם לדברי משה אליהם "עלו¹⁵ זה
בנגב גו' וראיתם את הארץ וגו'"].

(9) נמוקי מהרא"י (לבעל תרומת הדשן) על פרש"י כאן. הואיל
משה (לבעל מטה משה) באר היטב על פרש"י כאן. ולהעיר
מלשון הגר"א כאן "משנשלחו. . . ואחר המינוי מיד". ועד"ז
בנחלת יעקב (לקמן פסוק כו) "הליכתן מיד לאחר שנתבררו".
ובמושב זקנים עה"ת שם "משנצטוו ללכת".

(10) נמוקי מהרא"י שם. ע"ש ב"תרי גוונים" שליחות. וראה גם
הואיל משה (באר התורה) פרשתנו.

(11) פרשתנו יג, יח ואילך. שם, טז. – וצ"ע, שהרי כ"ז הוא
מדברי משה, ואם כוונתם לרעה למה מסר להם משה כל הסימנים
הללו.

(12) בפנים יפות כאן פי' "אותה שעה, היינו משקיעת החמה
(אור לכ"ט סיון) עד צאת הכוכבים שהוא לערך שעה". ע"ש. אבל
אינו לפי פשוטו כלל.

(13) ולכאורה י"ל שכוונת רש"י ב"הליכתן בעצה רעה" היא
להליכתם בא"י גופא (שרק אז, בראותם חזק הערים כו', נהפכו
לרעה) – וא"צ לדחוק שנעשו רשעים מיד בתחילת הליכתם, קודם
ראותם חזק העם והערים.

(14) שהרי בפשטות בחירת ושילוח המרגלים נעשו במשך יום
אחד – כ"ט סיון (רש"י דברים א, ב) – כי הנסיעה מחצרות
למדבר פארן היתה בכ"ח סיון (ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 1
הערה 6. וש"נ).

(15) יג, יז ואילך.

א. בפירוש רש"י בפרשתנו בנוגע למרגלים,
מצינו סתירות בנוגע למצבם בעת שילוחם:
בתחלת הפרשה, עה"פ¹ "כולם אנשים", מפרש
רש"י "ואותה שעה כשרים היו". אבל בהמשכה,
עה"פ² "ויקרא משה להושע בן נון יהושע" פירש
התפלל עליו י"ה יושיעך מעצת מרגלים", דמזה
משמע, שכבר אז הרגיש משה רשעתם של
המרגלים³, וכן מפורש בפרש"י אח"כ עה"פ⁴
"וילכו ויבואו אל משה" – "מה ביאתן בעצה רעה
אף הליכתן בעצה רעה".

והנה ביישוב הסתירה מפרש"י עה"פ "וילכו
ויבואו", כבר ביארו המפרשים⁵, שזהו דיוקן של
רש"י לפני זה "ואותה שעה כשרים היו", דרך בשעה
שנבחרו ונתמנו "כשרים היו" – "לאפוקי לאחר
אותה שעה"⁶, משהחזיקו בדך⁷ ("וילכו"), נהפכו
ונעשו רשעים.

אבל אין זה מיישב מ"ש רש"י שמשה התפלל
על תלמידו יהושע י"ה יושיעך מעצת מרגלים,
שהרי זה הי' ב"אותה שעה" שנבחרו, לפני התחלת
הליכתם בדרך⁸?

(1) יג, ג.

(2) יג, טז.

(3) אבל ל' רש"י בתחילת הפרשה (יג, ב) "ורשעים הללו" קאי
בפשטות על סופם, כשחזרו ומרדו בה'.

(4) יג, כו.

(5) חזקוני, רא"ם, גר"א (יג, ב). רע"ב (עה"ת) לקמן פסוק כו.
מפרשים שנסמנו בהערה 7. ועוד.

בפענח רזא פי' ד"משה טעה בהם והי' סבור כי כשרים היו".
אבל מפשטות ל' רש"י משמע ש"היו כשרים" בפועל.

(6) ל' הרא"ם.

(7) דבק טוב (בהגהה) ומשכיל לדוד ריש פרשתנו. רע"ב, חי'
ופי' מהר"ק על פרש"י, באר מים חיים (לאחי המהר"ל) – לקמן
פסוק כו. חדא"ג מהרש"א סוטה (לה, א).

(8) בשפ"ח כאן "שכבר א"ל השם ית' שלח לך לדעתך ושיטתן
להם מקום לטעות וא"כ ודאי ידע רוע תבונתם ועצתם הרעה"
(וראה לקמן סעיף ב). רצ"ג, דא"כ איך יתפרשו דברי רש"י
"אותה שעה כשרים היו".

31 (כהמשל שמביא שם מ"אדם האומר לחבירו מכור
32 לי חמורך זה א"ל הן נותנו אתה לי לנסיון א"ל הן
33 . . כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר הלוקח
34 בלבו בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום מיד א"ל
35 טול מעותיך ואיני מנסהו"), הרי להדיא, דאף
36 שמשא הרגיש שלא היתה כוונת בני" לטובה (וכפי
37 שניתן להבין גם מעצם אופן בקשת בני", כפרש"י
38 שם¹⁹ שקרבו כולם "בערבוביא, ילדים דוחפין את
39 הזקנים כו") – מ"מ הסכים לבקשתם של ישראל
40 (היפך רצונו – דמשה).

41 ומכיון שעכ"פ אנו רואים שעוד לפני" לא נמנע
42 מלשלחם (מאיזה טעם שיהי') אף שלא היתה
43 כוונתם לטובה – א"כ שוב אין לשאול גם בנדו"ד
44 למה לא עיכב שילוח המרגלים לאחר ש"הרגיש
45 משה שכוונתם לרעה".

46 אבל אפ"ל כן – כי חילוק גדול בדבר:

47 בפירוש רש"י הנ"ל המדובר בבקשת בני" ו
48 "נשלחה אנשים לפנינו", כי הם לא האמינו בטוב
49 הארץ, ולכן לא הוטב בעיני השם כי "אני אמרתי
50 להם שהיא טובה"; ובזה מובן הטעם שמשא
51 הסכים לדבריהם, כי חשב שבראותם שאינו מפחד
52 מלשלוח אנשים לראות את הארץ ה"ז גופא יוכיח
53 לבני" שטובה הארץ, ובמילא יחזרו בהם מרצונם
54 זה.

55 וגם זה שהסכים משה לשלוח את המרגלים אף
56 לאחר שראה שלא חזרו בהם בני" – אפשר
57 להסביר, כי לכן בחר באנשים כשרים, "ראשי בני
58 ישראל"²¹ (וכלשון רש"י בפ' דברים²² "מן
59 הברורים שבכם, מן המסולתים שבכם"), שסמך
60 עליהם שיראו את טוב הארץ וגם יביאו אתם מפרי
61 הארץ²³, ועי"ז יתברר לבני" בראי' מוחשית²⁴
62 שאכן טובה הארץ מאד מאד, ואדרבא יתחזק
63 אצלם הרצון לעלות לארץ.

64 אבל את"ל שמשא הרגיש באנשים שבחר בהם

1 (ב) לפירושם הול"ל (לרש"י) "בעת התמנותם
2 כשרים היו" וכיו"ב.

3 (ג) ועיקר: אם "הרגיש משה שכוונתם לרעה" –
4 מדוע עמד בבחירתו לשלוח מרגלים האלה ולא
5 שלח אחרים תחתיהם שלא תהי' כוונתם רעה
6 (שבודאי הי' זה בידו של משה)¹⁶?

7 [ומה שביארו במפרשים¹⁷ (הטעם שמשא
8 התפלל על יהושע שינצל "מעצת המרגלים" אבל
9 לא מנעו מלכת עמהם) כי סבר משה אולי יהושע
10 וכלב יוכלו להחזירם ממחשבתם הרעה – אינו
11 מיישב שאלה זו, דא"כ יכנס בספק רעת כל בני" –
12 מפני שאולי יצליחו יהושע וכלב להחזירם לטוב!
13 – ובפרט שיכול לא לשלחם כל עיקר].

14 ב. לכאורה יש לשאול כעין שאלה זו על כללות
15 ענין שילוח המרגלים, שלפרש"י, כבר בהתחלת
16 הדבר ידע משה שאינו ענין רצוי ומ"מ לא נמנע
17 מלשלחם.

18 דהנה על הפסוק¹⁸ "שלח לך אנשים" פרש"י
19 "שלח לך – לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה
20 שלח, לפי שבאו ישראל ואמר¹⁹ נשלחה אנשים
21 לפנינו . . אמר (הקב"ה) אני אמרתי להם שהיא
22 (ארץ ישראל) טובה . . חייהם שאני נותן להם
23 מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה".
24 שמזה יוצא, דאף שמשא שמע מפי הקב"ה שאין
25 צורך בשילוח המרגלים – מ"מ, דעתו של משה
26 ("לדעתך") הסכימה לכך.

27 ומפורש הדבר עוד יותר בפרש"י לקמן בפ'
28 דברים (עה"פ²⁰ וי"טב בעיני הדבר"), שהטעם
29 שהסכים משה לשילוח המרגלים הוא רק משום
30 שחשב "שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב"

(16) ולומר שלא היו בכל בני" "כשרים" מהם – ה"ז א) דוחק
הכי גדול ב) הי' עליו לבטל כל ענין השליחות, שהרי הי' רק
מדעתו.

בפענח רזא שם (ועד"ז במושב זקנים בתי' הב') כ' "שהעם
החזיקו עליו לשלוח כדכתיב במשנה תורה (דברים א, כב)
ותקרבון אלי כולכם וגו'" (וראה לקמן ס"ב). אבל דוחק גדול
לומר שמשא יסכים וישלח אנשים שכוונתם לרעה מפני שחזקו
עליו!

(17) דבק טוב (בהגהה) והואיל משה (באר היטב) שם.

(18) יג, ב.

(19) דברים א, כב.

(20) א, כג.

(21) פרשתנו יג, ג ובפרש"י.

(22) א, כג ד"ה ואקח.

(23) פרשתנו יג, כ.

(24) דאינה דומה שמיעה לראי' (ראה רש"י יתרו כ, יט). וראה

רמב"ן ריש פרשתנו.

בכל הפרשה כולה מתוארת שליחות המרגלים
בלשון "תור" – "ויתורו את ארץ כנען"³², "תור
הארץ"³³, "תרים"³⁴ וכיו"ב, ולא נזכרה אף פעם
אחת בפרשתנו לשון "מרגלים" בקשר לשליחות
זו³⁵. נואין זה משום שיש חסרון ותוכן בלתי רצוי
בשילוח מרגלים – שהרי מצינו (לקמן בפ' חוקת)³⁶
שגם אח"ז – משה עצמו שלח "לרגל את יעזר",
וכן יהושע שלח מרגלים³⁷.

ובטעם הדבר יש לומר:

החילוק בין שתי הלשונות – "לתור" או
"לרגל"³⁸ – הוא³⁹: "לתור" מתאר (בעיקר) רק
פעולת החיפוש והראי⁴⁰ בלבד, ובענינו – ראיית
הארץ ויושבי; משא"כ לשון "ריגול" מורה על
חקירה וחיפוש לשם כוונה נסתרה, כמו בריגול
המסייע לכיבוש ארץ האויב [ע"ד שמצינו לעיל
(בפ' מקץ⁴¹) בנוגע ליוסף ואחיו – "ויאמר אליהם
(יוסף לאחיו) מרגלים אתם לראות את ערות הארץ
באתם", ופרש"י "גלוי הארץ, מהיכן היא נוחה
ליכבש"]; ובדרך כלל ענין הריגול קשור עם חכמת
המרגל, שעל יסוד חקירותיו וחיפושיו אפשר לטכס
עצה איך למלא משימה מסוימת (כיבוש ארץ
האויב, וכיו"ב).

וזהו הטעם שבפרשתנו נאמרה רק לשון "לתור"
את ארץ כנען, וכיו"ב – כי כל ענין השליחות
(בכוונת משה) הי' רק על המעשה, שיראו את
הארץ ויושבי ויספרו לבני מה שראו (וכן להביא

1 עצמם ש"כוונתם לרעה", הרי אין כל מקום לשלחם
2 – ומדוע לא השתדל לעכבם²⁵.

3 ולכן נ"ל ששני הדברים, "אותה שעה כשרים
4 היו", ותפלת משה "י"ה יושיעך מעצת מרגלים" –
5 מעיקרא אינם סותרים זל"ז, כדלקמן.

6 ג. ויובן זה בהקדים דיוק לשון רש"י²⁶ "י"ה
7 יושיעך מעצת מרגלים", ועד"ז לקמן²⁷ גבי כלב
8 מדייק רש"י ש"נשתטח על קברי אבות שלא יהא
9 ניסת לחבריו להיות בעצתם". דלכאורה הי' מתאים
10 יותר להשתמש בלשון המתארת את חטאם – כמו
11 "דבה", כמש"נ²⁸ "ויוציאו דבת הארץ גו'" וכלשון
12 רש"י עצמו בתחלת הפרשה, "למה נסמכה פרשת
13 מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דבה
14 כו'", וכן בהמשך הענין²⁹ "להוציא דבה נתכוונו",
15 או "חטא המרגלים"; ומדוע נקט רש"י לשון
16 "עצה" דוקא³⁰?

17 ויש לומר, שבדוקא נקט רש"י לשון זו,
18 להדיש, שאין כוונתו לומר שה' יושיעו מחטא
19 המרגלים, כי עדיין ב"אותה שעה כשרים היו" (ולא
20 היו שייכים לחטא של "דבה"³¹ וכו'), אלא רק
21 מ"עצת מרגלים", "עצה" סתם – לאו דוקא עצה
22 רעה (שזה נתחדש רק אח"כ בעת הליכתם,
23 "הליכתן בעצה רעה", כנ"ל ס"א מהמפרשים),
24 ואדרבה, כיון שב"אותה שעה כשרים היו", ודאי
25 שזו היתה אצלם "עצה טובה" – ומ"מ התפלל
26 משה על יהושע "י"ה יושיעך מעצת מרגלים", כי
27 אף שכוונתם לטובה, מ"מ, עלולה "עצתם" להביא
28 לידי טעות וכו' (כפי שאכן קרה בפועל), ולכן
29 התפלל שינצל מזה.

30 ד. ביאור הענין:

(32) יג, ב. וכן שם, טז"ז. כא. לב. יד, ז. שם, לד. לו. לח.

(33) יג, כה.

(34) יד, ו.

(35) ורק בפ' דברים (א, כד) נאמר "וירגלו אותה". וראה הערה

45.

(36) כא, לב.

(37) כמסופר בתחילת ספרו (הפסרת פרשתנו).

(38) אף שלפעמים משמשים שניהם לכוונה אחת (ראה רש"י
סוף פרשתנו (טו, לט). חוקת כא, א (בפ' הא). רש"י לנ"ך –
שופטים א, כג) – מ"מ בפרטיות יש חילוק ביניהם, כבפנים.

(39) בהבא לקמן ראה גם מלבי"ם כאן (באו"א קצת). ולהעיר
מכלי יקר כאן (יג, ב), של"ה שבהערה 47 ועוד – ביאור ג'
הלשונות "ויתור", "ויחפרו", "וירגלו" – ע"ד הדרוש.

(40) ראה ראב"ע ריש פרשתנו (יג, ב). ס' השרשים להרד"ק
ערך תור. וראה פרש"י חוקת שם (בפ' הב') "התייר הגדול"
(ולהעיר מפרש"י בהעלותך י, לג "לתנן להם מקום חניי", ובת"א
שם).

(41) מב, ט.

(25) ראה הערה 16.

(26) והוא מסוטה לד, ב.

(27) כב (מסוטה שם). ולהעיר מרש"י יד, כד "אני עמכם
בעצה".

(28) יג, לב. וכן לקמן יד, לז"ל.

(29) יג, כג.

(30) כן דייק גם בס' ערבי נחל (לבעהמ"ס לבושי שרד) ריש
פרשתנו.

(31) להעיר שגם "דבה" היא רק "לשון חינוך דברים... וישנה
לטובה" (רש"י פרשתנו יד, לו). וראה בארוכה לקו"ש ח"ח (ע'
145 ואילך), שעיקר חטא המרגלים הי' שעסקו ב"דבת הארץ"
(גם כשלא היתה דבה רעה). ע"ש.

מבלי לנטות משהו מהמטרה, רק "לתור את
הארץ", ולא להיות חבר ל"עצת (מרגלים)".
אבל לאידך מובן, שלא הי' בזה טעם מספיק
לבטל שליחותם, כי זה שראו עצמם ב"אותה שעה"
(כשעדיין "כשרים היו") כ"מרגלים" אינו מכריח
להביא לתוצאות בלתי רצויות, ואינו אלא חשש
כו'.

ה. עפ"י יבואר עוד ענין תמוה בפרשת מרגלים,
שלכאורה לא מצינו שרש"י יפרשו:
כיצד יתכן, שאנשים מובחרים אלה, שמשה
רבינו בעצמו בחר בם לשליחות זו (שמזה גופא
מובן שהם היו המתאימים ביותר מכל בני למלא
שליחות זו) ייהפכו, מן הקצה אל הקצה⁴⁷, להיות
חוטאים ומחטיאים, עד שמדרו בה' ואמרו "לא
נוכל לעלות . . כי חזק הוא ממנו"⁴⁸ (וכפרש"י
כ"כ יכול כלפי מעלה אמרו)?

וע"פ הנ"ל י"ל שבדיוק לשון רש"י "עצת
מרגלים" מרומזו השורש והסיבה שהביאום לירידה
אחר ירידה, ועד למרידה בה'.

הלשון "עצה" מורה על הצורך בחיפוש
ומציאת תחבולה, דבר מסויים מתוך כוונה נסתרה
ונעלמה (שלא תוודע להמנגד בזה וכיו"ב). והוא
הדבר בהענין ד"עצת מרגלים": ענין הריגול דורש
"עצה" ותחבולה, מרגלים צריכים לטכס עצות
ותחבולות איך להערים ולהסתיר את מטרת בואם,
שבאופן זה יצליחו לבצע את מטרתם מבלי שיוודע
לזה שיכול למנעה [ע"ד שמצינו לעיל בנוגע ליוסף
ואחיו – ויאמר⁴⁹ אליהם (יוסף לאחיו) מרגלים
אתם לראות את ערות הארץ באתם ויאמרו אליו
לא אדוני ועבדיך באו לשבר אוכל", היינו, שלדברי
יוסף העלימו את המטרה האמיתית שבגללה באו
למצרים ("לראות את ערות הארץ") באמרם שבאו
לשבר אוכל".

ונמצא, שענין הריגול כשלעצמו דורש הנהגה
של ערמה והסתרת האמת, ורק עי"ז יכולים להצליח
בביצוע הריגול.

(47) וראה ביאור השתלשלות ירידת המרגלים ע"ד הדרוש –
של"ה פרשתנו. ועוד. וע"ד החסידות – ראה לקו"ת פרשתנו ד"ה
שלח וד"ה ויאמרו. ועוד.

(48) יג, לא.

(49) מקץ מב, ט"ז.

מפרי הארץ כדי להראות את ישראל משוב הארץ),
ותו לא מידי – אבל לא "לרגל את הארץ", להכניס
עצמם בחיפוש "עצות" ותחבולות בשביל כיבוש
הארץ וכיו"ב⁴².

ובזה יובן תוכנה של תפלת משה י"ה יושיעך
מעצת מרגלים:

אף שמשה הדגיש לאנשים שבחר שמטרת
השליחות היא רק "לתור את ארץ כנען"⁴³, הרי
תיכף ומיד בהתאספם אצלו הרגיש שהנם רואים
את עצמם (לא כ"תרים" בלבד, אלא) כ"מרגלים",
והיינו, שמלבד המעשה בפועל (לילך ולראות את
הארץ), עליהם לטכס עצות ולהסיק מסקנות (על
יסוד הריגול) הנוגעות לכיבוש הארץ וכו'.

וע"ז התפלל משה י"ה יושיעך מעצת מרגלים:
אף שעדיין לא הי' בעצתם שום חטא, כי ב"אותה
שעה כשרים היו", וכל כוונתם היתה רק לטכס
עצות טובות איך לסייע בריגולם לכיבוש הארץ
וכו"⁴⁴ – מ"מ, התפלל משה שלא יהי' ליהושע
חלק ב"עצת מרגלים", אלא ישאר נאמן למטרת
השליחות שהיתה אך ורק "לתור את ארץ כנען"⁴⁵,
מבלי לערב בזה ענין של "נתינת עצות" וכו"⁴⁶, כי
הנהגה של "עצת (מרגלים)" עלולה להביא לידי
נפילה (כדלקמן סעיף ה).

[ועפ"ז יש לומר, שזו היתה גם כוונת כלב
בתפלתו "שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם"
– ולא כ' "בעצתם הרעה" (וכיו"ב) – די"ל שבעת
ההיא עדיין לא נודע לכלב ש"הליכתך בעצה רעה",
אבל התפלל שלא יהא ניסת לחבריו גם ב"עצה
טובה" שלהם, כי הי' נאמן לשליחותו של משה,

(42) ורק בני רצו בכך, ולכן בקשו "ויחפרו לנו את הארץ גר'
את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן (תחילה
לכבוש)" – דברים א, כב (וכפרש"י). וראה בארוכה מלבי"ם כאן.
(43) יג, יז.

(44) שזהו ענין טוב. וכן"ל שגם משה שלח "לרגל את יעזר".
וכן יהושע שלח מרגלים. וראה בארוכה רמב"ן ריש פרשתנו.
(45) עפ"ז מובנת הדגשת (יתור) לשון הכתוב לקמן (יד, ו)
"ויהושע . . וכלב . . מן הותרים את הארץ קרעו בגדיהם", שהם
רק תרו את הארץ (משא"כ השאר, שהם גם ריגלו אותה, כמ"ש
דברים שם א, כד).

(46) להעיר מעקידה פרשתנו (הובא בשל"ה פרשתנו – שנד,
ב) ש"הגדילו רשע . . שהוציאו עצמם מכלל מרגלים ונכנסו בכלל
יועצים". ע"ש באורך. ועד"ז במנחה כלולה פרשתנו (יג, כח).

וזהו ששליחותו של משה היתה רק "לתור את
הארץ" ולא "לרגל אותה" – כי בענין עיקרי זה,
שליחות בשייכות לכניסה לארץ, הי' צ"ל כח
המשלח (כחו של משה) באופן גלוי⁵⁶,
ועי"ז שהשלוחים נטו מקו שליחותם והחזיקו
את עצמם למרגלים, נתבטל בהם כח המשלח – כי
נוסף על ביטול השליחות מצד השינוי, דעי"ז
ששליח משנה את שליחותו (בענין עיקרי) בטלה
השליחות⁵⁷ – הרי כאן, נפסלו בעצם מלהיות
שלוחי משה, כי א"א שהם יהיו "כמותו" דמשה⁵⁸,
שמדתו מדת האמת⁵⁹.

ורק יהושע וכלב שלא נתפתו ל"עצת מרגלים"
נשארו שלוחי משה⁵⁹, וזה גופא שמרם שלא נטו
מהכוונה ומטרת שליחותם, ואמרו "טובה הארץ
מאד מאד . . אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו
הם . . אל תיראום"⁶⁰, ומשום כך זכו ליכנס לארץ,
ועד ש"חיו מן האנשים ההם" – ש"נטלו חלקם של
מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים"⁶¹.

(משיחות ש"פ שלח תשמ"ה)

(56) משא"כ בהשליחות "לרגל את יעזר", שלא היו צריכים
לכחו של משה (באופן גלוי) כו'. וראה הערה 59.
(57) רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"א ה"ב ואילך. שו"ע חו"מ
סקפ"ב ס"ב ואילך.

(58) ולהעיר מגו"א כאן (יג, ג) דזה שנעשו רשעים הי' להיותם
"שלוחיהם של רשעים" . . ונעשו כמו המשלחים". ועד"ז באוה"ח
ריש פרשתנו.

(59) וי"ל שזהו הפירוש (הפנימי) בפרש"י חוקת (כא, לב)
"וישלח משה לרגל את יעזר – המרגלים לכדוה, אמרו לא נעשה
כראשונים בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם", דכיון שהיו
בטוחים "בכח תפלתו של משה", שכחו של משה הי' אצלם
בגלוי, לא הסתירו א"ע כמרגלים אלא לחמו בגלוי.
וי"ל ע"ד הרמז, שלכן לא העתיק רש"י בהד"ה תיבת
"וילכדו" (שלכאורה זוהי הראי' שהם לכדוה) – כי עצם הענין
שהיו שלוחי משה הביא לכך שלא הסתירו עצמם אלא לחמו
ולכדוה.

(59*) להעיר מרש"י יד, כד "ובלבו הי' לומר האמת".

(60) פרשתנו יד, ד"ט.

(61) שם, לח ובפרש"י.

1 וזהו הטעם לזה שמשה רצה ששליחותם תהי'
2 מוגבלת רק לחלק המעשה, "לתור את ארץ כנען",
3 מבלי שיעשו "מרגלים", יכנסו בעצות ותחבולות
4 של ערמה והסתרת האמת, ועד שעלולה להרחיקם
5 ממדת האמת וכו'. ואפילו כשכוונתו לכתחילה היא
6 לשם מטרה טובה, לחשוב מחשבות ותחבולות של
7 "עצה טובה" ונלפעמס מוכרחים לשלוח מרגלים,
8 כי בלאה"כ אא"פ (ע"פ טבע) לנצח האויב, שלכן,
9 כנ"ל, שלח משה לרגל את יעזר – מ"מ, סו"ס הרי
10 מדת הערמוניות (והסתרת האמת) יכולה להוריד
11 את האדם מדחי אל דחי, ודרושה זהירות יתירה
12 שלא יכשל כו'⁵⁰.

13 ולכן, לאחר ששהרגיש משה שהאנשים ההם
14 מחזיקים את עצמם ל"מרגלים" – התפלל (תיכף)
15 על יהושע (תלמידו⁵¹), "י"ה ישיעך מעצת מרגלים"
16 – שלא יהי' לו חלק בעצתם (גם אם היא "עצה
17 טובה"), כדי שלא תהי' לו שום שייכות ל"עצת
18 מרגלים"⁵².

19 ו. ויש להמתיק הענין ע"פ המבואר בחז"ל,
20 שמדתו של משה היא מדת האמת – "ואמת זה
21 משה"⁵³ (שלכן ניתנה תורה על ידו, כי זהו ענינה
22 של תורה – "תורת אמת"⁵⁴). ולכן, כדי להיות
23 שלוחו של משה – שלוחו של אדם כמותו, "כמותו
24 דהמשלח ממשי"⁵⁵ – א"א שתהי' אצל השליח שום
25 נטי' ממדת האמת.

(50) ע"ד מ"ש בשו"ע אדה"ז (או"ח מהד"ק ס"א ס"ג, מב"י
לטאו"ח שם) לענין מדת העזות – ד"הוי עז כנמר" – שצ"ל
זהירות "שלא יקנה קנין בנפשו להיות עז פנים אפילו שלא
במקום עבודתו ית". וראה הגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים
(קה"ת) ע' יא.

(51) ראה מושב זקנים, גו"א ועוד על פרש"י כאן.

(52) כי בנדו"ד לא הי' צורך ב"מרגלים", וגם הענין ד"לתור
את הארץ" הי' רק מפני שבנ"י לא האמינו שאכן טובה הארץ
(כנ"ל סעיף ב).

(53) תהלים פה, יא. שמו"ר פ"ה, י. וראה סנהדרין קיא, סע"א.
(54) כמחז"ל "משה (אמת) ותורתו אמת" (ב"ב עד, א. סנה'
קי, סע"א ואילך. תנחומא קרח יא). וראה לקו"ש חכ"ו ע' 4
ואילך.

(55) ל' אדה"ז בלקו"ת ויקרא (א, ג). וראה בארוכה לקמן ע'

114 ואילך.

לקוטי שיחות

שלה

כרך לג, ב

פשוט להלכה¹¹ אם אפשר לצרף "מורדים" למנין עשרה לדבר שבקדושה, ומה גם כשכל העשרה הם "מורדים" – הנה הלימוד ממרגלים ד"עדה" הוי עשרה – נוגע גם לדין "עדה" דסנהדרין¹² ("ושפטו . . והצילו העדה גו"¹³) שהיא עשרה, שבוה פשיטא דאין רשע בכלל¹⁴.

וי"ל שזהו אחד מהרמזים בנגלה דתורה להמבואר בפנימיות התורה, שהמרגלים היו בדרגא נעלית¹⁵. כלומר, לא זו בלבד שלא היתה כוונתם ח"ו מרידה כפשוטה, אלא אדרבה, "היו במדריגה גבוה מאד"¹⁶, וכדלקמן בארוכה.

[וכמשנ"ת בכ"מ שנגלה דתורה ופנימיות התורה הם תורה אחת, ולכן, אף שכל חלק יש לו גדרים וכללים משלו וע"ד שאין למדים הלכה מאגדה¹⁷ – מ"מ, מכיון שבעצם ה"ה תורה אחת, מוכן שיש ביניהם שייכות, קשר ועד – לאיחוד (ועד, שהם גוף ונשמה זל"ז כדאיתא בזהר¹⁸), וגם הענינים שבפנימיות התורה שלפום ריהטא אינם מתאימים עם הפשט וההלכה יש להם יסוד ומקור בנגלה דתורה¹⁹, אם ברמז או בפירוש.

וכן בעניננו, דעם היות שע"פ פשש"מ (ונגלה דתורה בכלל) חטאו המרגלים בחטא חמור ובגללו

א. מזה שהמרגלים נקראו (בפרשתנו¹) בשם "עדה" והיו עשרה (כי יהושע וכלב לא היו בכללם), למדו חז"ל² שכל עשרה מישראל בהצטרפם נחשבים "עדה"³ שלמה. וצ"ע⁴ שמקור להלכה זו, במעלתה המיוחדת של "עדה" בעניני קדושה (ש"כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה"⁵) נלמד דוקא מהמרגלים (דכתיב בהו¹ "עד מתי לעדה הרעה הזאת")⁶?

ואף דדין של עדה⁷ קדושה (ש"אין דבר שבקדושה פחות מעשרה") הוא שגם רשע "מצטרף למנין עשרה לכל דבר שבקדושה . . (כי) ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא⁸ ובקדושתו הוא עומד ולא יצא מכלל ישראל"⁹, אבל לכאורה אין זה טעם מספיק, כי [נוסף ע"ז שאת"ל (כפי שמשמע מפשש"מ) שהמרגלים היו בגדר מורדים בה' (כדברי כלב¹⁰ "בה' אל תמרוורו"), הרי אין זה

(1) יד, כז.

(2) מגילה כג, ב (הובא בפרש"י עה"פ). וכן הוא לכמה גירסאות בברכות כא, ב וסנהדרין עד, ב (ראה על הגליון בש"ס שם. וראה פרש"י סנהדרין שם. מהרש"א שם).

(3) ראה רמב"ם הל' תפלה פ"ח ה"ה. שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ה ס"ב.

(4) ראה ספר השיחות תש"ד ע' 29.

(5) ברכות ומגילה שם – דאיתא תוך (אמור כב, לב) תוך (קרח טז, כא).

בס' השיחות שם הובא "הבדלו מתוך העדה הרעה הזאת" – כנראה ט"ס, וחיבת הרעה מיותרת. או שהכוונה שם להעתיק ב' הפסוקים (גם הפסוק דפרשתנו, וכבגמ' שם), וכסיום הלשון בס' השיחות שם שעדה פי' עשרה.

(6) ולהעיר דבירושלמי סנהדרין פ"א ה"ד (ועד"ז בירושלמי ברכות פ"ז ה"ג) ישנה דיעה דהלימוד הוא מהכתוב (מקץ מב, ה) ויבואו בני ישראל לשבר בתוך הבאים.

(7) להעיר משו"ע אדה"ז שם: ועדה זו צריך להיות כולה מזכרים בני חורין גדולים . . וכמו שהיתה עדה האמורה להלן אבל נשים ועבדים וקטנים אינן מצטרפין.

(8) סנהדרין מד, רע"א.

(9) שו"ע אדה"ז שם סי"ד (מב"י שם ד"ה כתב בס') בשם ס' המנהיג סי' עט). וראה תניא ספ"א. אגה"ק סכ"ג (קלו, ב). סה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתקסד. ועוד.

(10) יד, ט. וזה אמר לכל עדת בני ישראל (שם, ז), ופשיטא

למרגלים שע"פ פשש"מ (וראה רש"י שם יד, כז) היו לא רק חוטאים בעצמם אלא גם מחטיאי הרבים.

(11) ראה ב"י שם מהרשב"א. פמ"ג (א"א) שם סק"י. ועוד.

(12) משנה סנהדרין פ"א (ב, סע"א).

(13) מסעי לה, כד"ה.

(14) אף שיש לחלק דבזה שאני שאינו בכלל – לא מפני שאינו ב"עדה" אלא מפני שאינו ב"סנהדרין".

(15) להעיר ממחז"ל שטן ופנינה לש"ש נתכוונו (ב"ב טז, א).

(16) לקו"ת פרשתנו לו, סע"ד.

(17) ירושלמי פאה פ"ב ה"ד (וראה אנציקלופדיא תלמודית ערך אגדה. וש"נ). ויתרה מזה בהלכה עצמה – ממונא מאיסורא לא ילפינן (ברכות יט, ב וש"נ) וכיו"ב.

(18) ח"ג קנב, א.

(19) וראה דרמ"צ ה, א (ועד"ז כב, א): וגם הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש.

29 אלא שמצד גודל מעלתם ודרגתם בעבודת ה' ועוד (וי"ל שזהו עיקר) השתדלותם להשפיע על 30 בנ"י בזה – ה"ז חטא גדול וחמור. 31

32 ג. ויתר על כן יש לומר, דזה ששורש הנהגת המרגלים הוא דבר שבקדושה, נרמז ונלמד גם מזה 33 שאנשי דור המדבר נשארו במדבר ארבעים²⁹ שנה, ולא חיו חיי צער וטרדות, אלא אדרבה, חיי מנוחה, 34 שכל מ' שנה הי' להם הזמן למזון, ומים מבארה של מרים וכו', וענני הכבוד הגינו בעדם וכו' 35 (כנ"ל). 36

37 דלכאורה: הרי זה היתה טענתם ורצונם של (המרגלים ו)דור המדבר להשאר במדבר ולא 38 להכנס לא"י – ואיך מתאים שנתמלא מבוקשם ונשארו במדבר במנוחה וענן ה' עליהם יומם ולילה 39 כו'?

40 [ועוד זאת: ע"פ הידוע³⁰ שעונשי התורה ענינם לתקן פגמו של החטא, ועד שיהי' המצב – הפך 41 מענין החטא – יפלא ביותר, שבנדוד לא שללו רצונם ולא תיקנו ושללו חטאם (כניסה לארץ) אלא 42 היתה ההנהגה אתם כפי שרצו, שנשאר כל הדור ההוא – כל שנותיו במדבר! וגם את"ל שמצד 43 חטאם לא היו ראויים להכנס לא"י (דמכיון שמאסו בא"י לכן לא זכו להכנס אלי') – מ"מ מהי 44 ההסברה שהעונש יהי' להשאר במדבר בחיי מנוחה כו' בתוך ענני הכבוד, ומשה ואהרן בראשם וכו'?] 45 וע"פ הביאור הנ"ל (בפנימיות התורה) י"ל 46 הטעם בדבר, כי המעלה הרוחנית שבמדבר (שהיא כוונתם, ולש"ש³¹) אינה טעות (אלא שבא עי"ז 47 ונסתעף מזה למעשה דבר טעות), 48

49 כלומר, הישיבה במדבר בתוך ענני הכבוד וכו' כשלעצמה יש בה קדושה, אלא שהם חשבו שזוהי 50 התכלית הסופית, אף שמעלה זו היא (צ"ל) הכנה לכניסה לא"י, כי כדי להגיע לשלב הנעלה של 51 כניסה לא"י, מוכרחת ההכנה וההכשרה שעל ידי 52 שהייתם במדבר מ' שנה. 53

והעיר מתפלת (ופירוש) אדה"צ עה"פ: מי לי בשמים – זע איך וייל נישט כו' (שורש מצות התפלה – בסהמ"צ להצ"צ פ"מ). 29 כהלשון בזה בכ"מ (בתושב"כ ובתושבע"פ) אף שבפועל הי' פחות מל"ט שנה. וראה פרש"י (פרשתנו יד, לג). 30 ראה לקו"ש שם ע' 98 ואילך. וש"נ. 31 ראה לעיל הערה 15.

1 נענשו הם עצמם ועל ידם כל דור המדבר כו' – 2 מ"מ צריך לומר שגם בנגלה דתורה יש רמז עכ"פ על מעלת המרגלים המבוארת בפנימיות התורה]. 3

4 ב. בתורת החסידות (פנימיות התורה) מבואר²⁰, דזה שלא רצו המרגלים ליכנס לא"י הי' מצד גודל 5 מעלתם²¹ בעבודת ה': לא רצו להכנס לא"י משום שמאנו להשפיל את עצמם בסדר החיים של "שש 6 שנים תזרע שדך גו"²², להתעסק בענינים גשמיים וחומריים, וע"ד מאמר רשב"י²³ "אפשר אדם חורש 7 כו' וזורע כו' תורה מה תהא עלי". כל רצונם וחפצם הי' (כהמשך למ"ת) להשאר בהתבודדות 8 במדבר, מנותקים מחיי ישוב, בלא טרדות הפרנסה וכו' (כי השם סיפק צרכיהם במדבר ע"י הזמן, לחם 9 מן השמים²⁴, והמים מבארה של מרים²⁵, וע"י ענני הכבוד שליוו אותם והרגו את הנחשים והעקרבים 10 וגיהצו בגדיהם²⁶ וכו'), והרי זוהי הדרך האמיתית ללמוד תורה ולהיות דבוק בה, וכמאמר רז"ל²⁷ לא 11 ניתנה תורה (לדרוש) אלא לאוכלי הזמן. 12

13 [אלא שטעו בזה, כי יש מעלה גדולה יותר בעבודה שבסדר החיים בא"י, קיום המצות התלויות בארץ, ומצות מעשיות בכלל, אפילו לגבי 14 מעלת הדביקות וכו' שבמדבר]. 15

16 ועפ"ז י"ל, שבענין הנ"ל – שדוקא מה"עדה" דמרגלים ילפינן שעשרה מישראל נחשבים "עדה" 17 קדושה – מרומז שחטאם של המרגלים לא הי' במובנו הפשוט, אלא שטעו בחשבם שהדרך 18 (הנ"ל) שבחרו בה היא הדרך העיקרית בעבודת 19 ה' ²⁸.

20 לקו"ת פרשתנו (לו, ב. לח, ב) מספרי קבלה. אוה"ת שם (ס"ע תמג ואילך. ס"ע תנה ואילך). ובכ"מ. 21 ראה לקו"ת ריש פרשתנו. 22 בהר כה, ג. 23 ברכות לה, ב. 24 בשלח טז, ד ואילך. 25 פרש"י חוקת כ, ב. 26 פרש"י בהעלותך יוד, לד. עקב ח, ד. 27 מכילתא בשלח טז, ד.

28 ולהעיר דאף שבמשנה (סנהדרין קח, א) אי' שמרגלים אין להם חלק לעוה"ב, משמע בזה ח"ג (רע"מ) רעו, א שיש להם חלק לעוה"ב. וידוע הפי' בס' עשרה מאמרות (מאמר חקו"ד ח"ב פ"ח) ובכ"מ – בדעת רע"ק (סנהדרין שם) "דור המדבר אין להם חלק לעוה"ב", כי אין להם צורך בעוה"ב, ואדרבא הם למעלה מזה (וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שנה ואילך). וראה לקו"ש חכ"ג ע' 102. וש"נ.

והטובה האחרונה שאין לה הפסק וגרעון³⁷. ולכן
 "התאוּו לה כל הנביאים"³⁸, ו"כמה כְּמה דוד
 והתאוּו לחיי העולם הבא"³⁹, ומטעם זה ג"כ
 נתאוּו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם (למצב זה
 בעולם⁴⁰) לימות המשיח כי דוקא עי"ז (יוכלו
 לעסוק בתורה ובמצות כהוגן ו) יזכו לחיי עולם
 הבא.

משא"כ בפ"י מבאר הרמב"ם האופן הרצוי
 בקיום התומ"צ, שכוונת עסק התומ"צ לא תהי'
 בשביל לזכות לחיי עוה"ב אלא מאהבה. ונמצא,
 דאף שצ"ל התאוּו לחיי עוה"ב אין זה מטרת קיום
 התומ"צ⁴¹, אלא ענין בפ"ע⁴².

אבל חילוק זה לכאורה דחוק הוא, כי מהלשון
 "(וימצאו להם מרגוע) וירבו בחכמה כדי שיזכו
 לחיי העולם הבא" משמע, דסו"ס מחשבתם
 וכוונתם (אף שלא בשעת קיום המצות) היא שעסק
 התומ"צ הוא כדי לזכות לחיי העולם הבא.

ה. להלן בפ"י ממשיך הרמב"ם (בהלכה
 בפ"ע): העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצות
 והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם ולא
 מפני יראת הרעה ולא כדי לירש הטובה אלא עושה
 האמת⁴³ מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה
 ומעלה זו היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם
 זוכה לה והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה
 אוהבו לפי שלא עבד אלא מאהבה.
 וצריך ביאור, דלכאורה גם כאן סותר דברי
 עצמו: בה"א כתב שהעבודה מיראה היא דרך עמי
 הארץ והנשים והקטנים "ואינה מעלת הנביאים".
 (ו) החכמים, היינו שעבודתם ומעלתם של

ד. וילה"ק בירור בדברי הרמב"ם בהל' תשובה,
 שעל פיו אפשר להסביר ביאור זה (שבפנימיות
 התורה) – בסגנון ההלכה:
 בפ"י מהל' תשובה כ' הרמב"ם³¹: אל יאמר
 אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמה כדי
 שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה
 לחיי העוה"ב ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה
 מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או
 כדי שלא אכרת מחיי העוה"ב אין ראוי לעבוד את
 ה' על הדרך הזה שהעובד על דרך זה הוא עובד
 מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים
 ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים
 והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה
 דעתן ויעבדו מאהבה.

ובפרק שלפנ"ז³² כתב "ומפני זה נתאוּו כל
 ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי
 שינחו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה
 ובמצות כהוגן וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה
 כדי שיזכו לחיי העולם הבא".

ולכאורה צריך ביאור: איך אפ"ל בפ"י ש"אין
 ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה. . ואינה מעלת
 הנביאים ולא מעלת החכמים", והרי לפנ"ז כתב
 בפירושו³³ שזו³⁴ דרך הנביאים והחכמים (שלכן
 נתאוּו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות
 המשיח), הרי שזוהי כן מעלת הנביאים
 והחכמים³⁵?

בפשטות י"ל שב' ענינים הם: בפ"ט לא קאי
 באופן קיום התומ"צ, כ"א בביאור תוכן ומהות שכר
 המצות שבחיי עוה"ב³⁶, שהם "סוף כל השכר כולו

(37) ל' הרמב"ם שם פ"ט ה"ב.

(38) שם פ"ח ה"ג בסופה.

(39) שם ריש הלכה ז.

(40) כתובין נו"כ תפלות בניי: תפלת (נדד) יעקב (ר"פ ויצא)

ועוד.

(41) וכן צריך לפרש במ"ש הרמב"ם שם רפ"ז: ישתדל אדם
 לעשות תשובה כו' כדי. . (שיזכה לחיי העולם הבא.

(42) כמ"ש הרמב"ם בפיהמ"ש סנהדרין הקדמה לפ' חלק
 (סד"ה ועתה אחל): והתכלית הוא העוה"ב ולעומתו הוא
 ההשתדלות כו' ועם היותו הוא התכלית המבוקש אינו ראוי למי
 שהוא רוצה שיהי' עובד מאהבה שיהי' עובד להשיג העוה"ב כו'.
 (43) וצ"ע ענין האמת כאן.

ולהעיר מתחלת ס' הרמב"ם פ"א ה"ד: הוא לבדו האמת אף
 שבפשטות הכוונה לאמתית מציאותו.

(31*) ה"א.

(32) פ"ט ה"ב.

(33) וכ"כ בהל' מלכים פ"ב ה"ד.

(34) משא"כ מש"כ "כדי שזוכה לחיי העולם הבא" בהל'
 תשובה פ"ט ה"א שם, שקאי עי' שחקב"ה משפיע לנו הטובות
 כו' "כדי שלא נעסוק כל ימינו כו' אלא נשב פנויים ללמוד
 בחכמה ולעשות המצוה כדי שזוכה לחיי העולם הבא", היינו
 שזוהי כוונת פעולת הקב"ה, לא "תאוות" וכוונת האדם. ועד"ז
 מש"כ "כדי שתזכו לחיי העוה"ב" דלקמן הל' תשובה שם.
 (35) כן הקשה גם בהגהות עמק מלך על הרמב"ם הל' מלכים
 שם.

(36) והוא ההמשך והסיום למה שהתחיל בפרק ח ע"ד "הטובה
 הצפונה לצדיקים" היא חיי העוה"ב.

העטרה . . (ו) נהנין מזיו שכינה שיודעים ומשיגין
מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל
השפל". ולכן כ' הרמב"ם⁵⁰ ש"זהו השכר שאין
שכר למעלה ממנו והטובה שאין אחרי טובה".

וביחד עם זה אין להם מנוחה (היפך
ד"יושבים" ו"נהנין")^{50*}

היינו שחיי עוה"ב אינם (רק) "שכר" על עסק
התומ"צ אלא המשך ועלי' והתקרבות תמידית
לשלימות הדביקות בה' שע"י התומ"צ.

ועפ"ז יובן החילוק בין מ"ש הרמב"ם ברפ"י
אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק
בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או
כדי שאזכה לחיי העוה"ב, למ"ש בפ"ט דזה
ש"נתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות
המשיח (הוא) כדי שינוחו ממלכיות שאינן מניחות
להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן וימצאו להן
מרגוע וירבו בחכמה כדי שיזכו לחיי העוה"ב":

מש"כ "נתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם
לימות המשיח כדי שינוחו ממלכיות כו' וירבו
בחכמה כדי שיזכו לחיי העולם הבא", אין רצונו
לומר שהמטרה "כדי לזכות לחיי עוה"ב" היא
(ע"מ לקבל) פרס, קבלת שכר על עבודתם, אלא כדי
לזכות לתכליתם ושלימותם של האהבה והדביקות
בה' (שמדבר לפנ"ו)⁵¹, לשגות בה תמיד שזהו ע"י
שירבו ויוסיפו תמיד בחכמה בימות המשיח.

משא"כ בפ"י, שבו שולל הרמב"ם עשיית מצות
התורה כו' בכוונה לזכות לחיי העוה"ב נקבלת
שכר⁵² על עבודתו, שלכן כללו הרמב"ם בין שאר
עניני תועלת ושכר דעבודתו – "כדי שאקבל כל
הברכות הכתובות בה . . כדי שאנצל כו'". ומכיון
שכוונתו אינה להעלי' לשלימות העבודה אלא
לקבלת שכר⁵², לכן ההלכה "אל יאמר אדם כו'".

(50) שם סה"ג. ועד"ז בכ"מ בפ"ח וסוף פ"ט.

(50*) ראה הערה 45.

(51) ראה עבודת הקודש ח"ב פ"ה בשם החכם רבי יוסף. אבל
שם לא כתב כן בדעת הרמב"ם (וראה שם פירושו בדעת
הרמב"ם). וראה גם של"ה (מז, א ואילך) ושם מט, ב בהגהה בדעת
הרמב"ם).

(52) וי"ל דבכללות גם זה נקרא "קבלת שכר", אף שבפרטיות
כפי המבואר ברמב"ם שם ה"ו נקרא "עובד מיראה" ולא "קבלת
שכר", כדלקמן בפנים.

החכמים והנביאים היא עבודה מאהבה; ובה"ב
כתב על העבודה מאהבה ד"מעלה זו היא מעלה
גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה", הרי שאין זו
מעלת (כל) הנביאים וכל החכמים.

ותירה מזו: בה"א מסיים דגם עמי הארץ וכו'
שעובדים מיראה "מחנכין אותן לעבוד מיראה עד
שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה", הרי דעבודה מאהבה
שייכת לכאו"א, ובה"ב מפורש ד"מעלה זו היא
מעלה גדולה מאד ואין כל חכם⁴⁴ (אפילו) זוכה
לה".

ו. לכן נראה לומר, שעסק התומ"צ "כדי שיזכו
לחיי עוה"ב" שבפ"ט, אין פירושו כדי לקבל השכר
דעוה"ב, אלא כדי להגיע להמשך עסק התומ"צ
באופן שהוא בעוה"ב⁴⁵.

ביאור הדבר: באהבת ה' ממשיך הרמב"ם⁴⁶
ו"כיצד היא האהבה הראוי' הוא שיאהב את ה'
אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו
קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד . .
(ובסוף הפרק⁴⁷): דבר ידוע וברור שאין אהבת
הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה
תמיד⁴⁸ כו' אינו אוהב הקב"ה אלא בדעת שידעוהו
כו' לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל
בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כו'".

היינו, דגדר האהבה לה' הוא מה שנפשו
(ודעתו) קשורה בה' – ד(שלימות) ענין זה הוא
בעוה"ב, וכמו שכ' הרמב"ם בפ"ח⁴⁹ ע"ד עוה"ב
ד"צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו
השכינה . . (ופי') עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת
שידעו שבגללה זכו לחיי העוה"ב מצוי' עמון והיא

(44) להגירסא בכמה כת"י "אדם" (במקום "חכם") – ראה ספר
המדע (ירושלים, תשכ"ד) – מתורג' (וראה פיהמ"ש שם ד"ה וכת
החמישית קרוב לסופה: שזה הענין קשה מאוד ואין כל אדם
משיג אותו). אבל ברוב כת"י ודפוסים איתא "חכם" (כבפנים).

(45) ומהנפק"מ למעשה – שהמשך בענין מעורר ומזוז לעלי'
עוד יותר וכמז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים מאתים רוצה ד'
מאות (קה"ר פ"א, יג), ואין לו מנוחה, משא"כ בקבלת שכר –
עלול להיות שמח בחלקו וזאת מנוחתו.

(46) פ"י ה"ג.

(47) פ"י ה"ו.

(48) וי"ל דבה"ג מדובר כאשר כבר הגיע אהבה בלבו "אהבת
ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד". ובה"ו מדובר "שישגה בה
תמיד" בדעתו בכדי להגיע לאהבת ה' בלבו.

(49) ה"ב.

1 [אלא שבזה גופא ישנם שני אופנים:

2 במ"ש בריש פ"י "אל יאמר אדם כו' כדי
3 שאקבל כל הברכות כו' או כדי שאזכה לחיי
4 העולם הבא ואפרוש מן העבירות כו' כדי שאנצל
5 מן הקללות כו' או כדי שלא אכרת מחיי העולם
6 הבא" כוונת הרמב"ם לשלול העבודה מיראה,
7 כלומר, שכוונת האדם העובד היא מפני שירא לחיי
8 נפשו⁵³, ולכן עובד ה' כדי שיהיו לו חיי מנוחה
9 בעוה"ז (וינצל מן הקללות כו'), או (במי שנוגעים
10 לו חיי נפשו) כדי שתזכה נפשו לחיים נצחיים
11 דעוה"ב (ולא יכרת מחיי עולם הבא);

12 ולהלן בהלכה ד כותב הרמב"ם "אמרו חכמים
13 הראשונים שמא תאמר הריני למד תורה בשביל
14 שאהי עשיר כו' בשביל שאקבל שכר בעולם⁵⁴ הבא
15 ת"ל לאהבה כו'" – היינו שהכוונה שלו "לקבל
16 שכר" היא (לא משום שירא לחיי נפשו, אלא) מפני
17 שרוצה לקבל גמול ותשלום עבור עבודתו (תשלום
18 גשמי – "שאהי עשיר", או תשלום רוחני –
19 "שאקבל שכר בעולם הבא"), שזוהי דרגא פחותה
20 יותר בעובד ה' שלא לשמה⁵⁵].

21 ז. אמנם אע"פ שזה שהחכמים והנביאים נתאו
22 לזכות לחיי עולם הבא הוא המשך ועלי יותר
23 בעבודתם מאהבה – ישנה מדריגה נעלית יותר
24 בעבודה מאהבה ש"אין כל חכם זוכה לה". וזהו
25 מה שמחדש הרמב"ם בהלכה ב⁵⁶ ע"ד "מעלת
26 אברהם אבינו" ש"עושה האמת מפני שהוא אמת".
27 וי"ל שמהיתרון בזה הוא:

28 כאשר העבודה היא מאהבה סתם (שישנה אצל
29 כל ישראל (ועאכו"כ) נביאיהם וחכמיהם), הרי

(53) או בלשונו בה"ה "שלא תגיע עליו פורענות".

(54) והיינו שאין כוונתו לזכות לחיי עוה"ב (שהם המטרה של
קיום התומ"צ, "סוף מתן שכרן של מצות") – וכלשון הרמב"ם
בה"ה "כדי שאזכה לחיי העולם הבא" – אלא שרוצה לקבל שכר
צדדי (לפי השגתו), ע"ד "בשביל שאהי עשיר... שאקרא רבי",
אלא שמקום קבלת שכר זה הוא "בעוה"ב".

(55) ולהעיר משינוי לשון הרמב"ם – שבה"ה כ' "כדי שאקבל
הברכות כו' כדי שאזכה כו'", ובה"ד משנה וכו' "בשביל שאהי
עשיר כו' בשביל שאקבל שכר בעוה"ב" (שמשמעו בשביל ענין
אחר).

(56) פשוט ל' הרמב"ם בה"ב "העובד מאהבה עוסק בתומ"צ
כו" קאי בכללות במדריגת אהבה סתם. אלא י"ל שבדיוק לשונו
כולל מדריגה נעלית יותר באהבה.

30 עסק התומ"צ הוא בכדי להגיע להתקשרות ודביקות
31 בהקב"ה, ונמצא שהעסק בתומ"צ הוא באופן שאין
32 העסק בשביל ולשם עצמו אלא בשביל מבוקש,
33 שהוא כעין דבר נוסף; אבל כאשר העבודה מאהבה
34 היא באופן ש"עושה האמת מפני שהוא אמת", הרי
35 זה שולל לא רק העבודה בשביל קבלת שכר, אלא
36 שאין מבוקש אחר בעבודתו, גם לא המבוקש
37 שיתדבק בהקב"ה שהוא התוכן ידיעת ה' ואהבת
38 ה', כ"א "עושה האמת מפני שהוא אמת", להיותו
39 ציווי ורצון ה', שקיום ציווי ה' הוא אמת מצד
40 עצמו.

41 ועל מעלה זו כתב הרמב"ם "ומעלה זו היא
42 מעלה גדולה מאוד", (ולא כמ"ש בהלכה שלפנ"ז
43 סתם "מעלת הנביאים", "מעלת החכמים") – כי
44 על מעלה זו אין לומר שהיא מעלת כל החכמים,
45 ואדרבא כפי שממשיך "ואין כל חכם זוכה לה",
46 אלא "היא מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה
47 אוהבו", שכדי להגיע למעלה גדולה זו ("עושה
48 האמת מפני שהוא אמת") צריך לעלות לדרגא
49 נעלית מאד באהבה.

50 ה. וע"פ כל הנ"ל יש להסביר גם בנוגע
51 למרגלים ודור המדבר:

52 המרגלים (ודור המדבר בכלל) היו כנ"ל
53 "במדריגה גבוה מאד", "ולא רצו להשפיל א"ע"⁵⁷
54 להכנס לא"י, בסדר העבודה דשש שנים תזרע שדך
55 גו', אדם חורש אדם זורע (כנ"ל ס"ב), משום
56 שסדר עבודה זה אינו מניח להם לעסוק בתורה כו'
57 "כהוגן", שהרי רוב ימיהם יהיו עסוקים "בדברים
58 שהגוף צריך להן"⁵⁸, והם רצו להשאר ולהמשיך
59 ולנסוע ולעלות⁵⁹ בסדר החיים דמדבר, שהטובה
60 מושפעת הרבה⁶⁰ כנ"ל (מן מן השמים, מים
61 מבארה של מרים, וענני הכבוד שהלכו עמהם,
62 כנ"ל) – ולא היו שום בלבולים בעבודת ה', ויכלו
63 לישוב פנויים למצוא להם מרגוע ולהרבות בחכמה
64 לזכות לחיי עוה"ב. וע"ד מה ש"נתאו כל ישראל
65 נביאיהם וחכמיהם כו' כדי שינוחו כו' וימצאו להם
66 מרגוע כו'".

(57) לקו"ת פרשתנו לו, רע"א.

(58) רמב"ם שם פ"ט ה"א.

(59) דפשיטא שצ"ל מעלין בקודש.

(60) ראה רמב"ם שם ובסוף הל' מלכים.

מדובר בחכם כזה שאינו חושב כלל על הטובה
שמגיע לו מעבודתו.
ויש לומר, שזה מובן מדיוק לשון הרמב"ם
"וסוף הטובה לבוא בגללה"⁶³, והיינו דכאשר
עבודתו היא באופן כזה ש"עושה האמת מפני
שהוא אמת", אזי גם הטובה הבאה היא נעלית
יותר⁶⁴ מטובת עוה"ב ע"ד הרגיל⁶⁵, ובמילא גם
מצד ענין ההתקשרות ודביקות נפשו בה"ה מגיע
לשלימות נעלית יותר⁶⁶ בזה – ממי שלימוד התורה
וקיום המצות שלו הוא באופן שיש לו מבוקש של
התקשרות ודביקות בה'.

ועפ"ז יש לבאר המשך דברי יהושע וכלב,
שאמרו (לפנ"ד⁶⁷) "טובה הארץ מאד מאד"⁶⁸, אף
שע"י אופן העבודה במדבר, לימוד התורה באופן
שהיו פנויים בחכמה, זוכים "לראות"⁶⁹ בטוב ה'
בארץ⁷⁰ חיים – עוה"ב שהוא "טובה גדולה עד
מאד ואין לה ערך בטובות העוה"ז", אשר "אותה
הטובה גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון הוא
שאמר דוד⁷¹ מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וגו'"
(כמ"ש הרמב"ם בהל' תשובה⁷²)

– כי ע"י הכניסה לא"י וקיום המצוות שם –
היינו אופן העבודה ד"חפץ בנו ה'" – "עושה
האמת מפני שהוא אמת" – זוכים לטובה גדולה
עוד יותר, לא רק "מאד" פ"א (שמורה על טובה
גדולה שלמעלה מיכולת האדם לקבל בעוה"ז והיא
טובת עוה"ב) הבאה ע"י עבודת ה' בבחי' "מאד",

1 אבל אף שרצונם ותאוותם לכהנ"ל במדבר היא
2 דרגא נעלית בדביקות בה'⁶⁰, עבודה מאהבה, מ"מ
3 הכניסה לא"י מביאה לדרגא נעלית יותר, והוא
4 קיום ציווי ה' בלי שום מבוקש כלל, "עושה האמת
5 מפני שהוא אמת".

6 אלא שכדי להגיע לדרגא זו דרושה אהבה
7 נעלית עוד יותר, ומכיון שהמרגלים ודור המדבר
8 רצו להשאיר במדבר ולא רצו להכנס לארץ, הרי
9 זאת אומרת שעדיין לא הגיעו לדרגא זו דשלימות
10 הדביקות והעל' דאהבה.

11 ולכן נשארו בני"י במדבר במצב דהעדר כל
12 הדברים המונעים מלימוד התורה ודביקות בה'
13 בתכלית, אופן ד-מנוחה ומרגוע בכדי "שירבו
14 בחכמה", שע"ז הגיעו לשלימות דביקות הנפש
15 כו'⁶¹. ולאחרי זה, בדור הבא, בדור ודרגא חדשה,
16 נכנסו לא"י לקיים ציווי ה', הן בעצם הכניסה והן
17 בקיום המצות ומעשיות שבארץ, שדוקא בזה נרגש
18 ענין "עושה האמת מפני שהוא אמת".

19 וי"ל שזהו גם תוכן דברי יהושע וכלב במענה
20 אל כל עדת בני"י⁶¹ "אם חפץ בנו ה' והביא אותנו
21 גו'" – שהכניסה לארץ קשורה עם "חפץ בנו"⁶² ה',
22 זהו חפץ ורצון ה', ובמילא בקיומו מתגלה "חפץ
23 בנו ה'", דביקות בני"י בה' באופן נעלה יותר
24 מהדביקות שע"י "ירבו בחכמה" שבמדבר.

25 ט. והנה הרמב"ם בדברו על זה ש"עושה האמת
26 מפני שהוא אמת" מסיים "וסוף הטובה לבוא
27 בגללה". ולכאורה מה ענין סיום זה לכאן – הרי

*60 להעיר מלקו"ת ראה לב, ג בפ' (פרשתנו יד, לה)
במדבר הזה יתמו גו' (ע"פ זהר פרשתנו קסג, ב).

61 ועפ"ז יש לבאר גם להפירוש דהעשרה מאמרות (הנ"ל
הערה 28) דדור המדבר אין להם צורך לעוה"ב, אף שנת"ל
שרצונם ותאוותם להשאיר במדבר הוא בדוגמת "נתאו כל ישראל
כו' כדי שיזכו לחיי העוה"ב" – כי ע"י היותם במדבר מ' שנה
בפועל, שנסעו ונתעלו מחיל אל חיל עד שהגיעו למעלה עליונה
יותר בהיותם למטה נשמה בגוף, הרי דרגת חיי עוה"ב לנשמות
(ע"ד הרגיל) ש"צדיקים יושבים . . ונהנין כו'" (רמב"ם הל'
תשובה פ"ח ה"ב) הוא השפלה וירידה לגביהם ואין להם צורך
לזה (ולהעיר משער מאמרי רז"ל לר"פ חלק בחילוקי דרגות
בעוה"ב. ואכ"מ) – משיחת ש"פ שלח תשמ"ז.

*61 פרשתנו יד, ח. וראה לקו"ת פרשתנו לח, ג.
62 להעיר מתורת הבעש"ט עה"פ כי תהיו אתם ארץ חפץ
("היום יום" י"ז אייר. כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות
סמ"ד. וש"נ).

63 בכמה גי' "בכללה" (ראה רמב"ם ספר המדע שם).

64 משא"כ בנדרים סב, א: למוד מאהבה וסוף הכבוד לבוא
(ותו לא).

65 משא"כ בנדרים שם שאין מדובר בטובת עוה"ב וכיו"ב
כ"א שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי
כו' (שכ' הרמב"ם בפ"י ה"ד), וע"ז מסיים: סוף הכבוד לבוא.

66 כמ"ש הרמב"ם שם (פ"ט ה"א) לענין עוה"ב: ולפי גודל
מעשיו ורוב חכמתו הוא זוכה נוכח לדעת הרמב"ן (בשער הגמול.
וכ"ה ההכרעה בתורת החסידות – ראה לקו"ת צו טו, ג. דרמ"צ
יד, ב) שעוה"ב הוא לנשמות בגופים – דישנם בזה חילוקי דרגות
(ראה ב"ב עה, א. תענית בסופה. לקו"ש ח"ט ע' 67 ואילך. חכ"ד
ע' 66 הערה 76). ואכ"מ.]

67 יד, ז.

68 ראה לקו"ת פרשתנו לז, א. לח, ג. לקו"ש ח"ד פ' שלח.
ובכ"מ.

69 תהלים כז, יג. רמב"ם שם פ"ח ה"ז.

70 וראה רמב"ם שם פ"ג סוף ה"ח.

71 תהלים לא, כ.

72 פ"ח ה"ו.

יא. אמנם לכאורה יש לעיין עוד, דהרי אהבה
היא מדה שבלב, שמגיעים אלי' ע"י התבוננות
בגדלות ה', כפי שהאריך הרמב"ם בסוף הפרק (וכן
בהל' יסוה"ת⁷⁵), ומהו הפירוש שכאו"א מישראל
יכול להגיע ל"אהבה הראוי" ע"ד מעלת אהבת
אברהם אבינו?

ויובן זה בהקדם מ"ש הרמב"ם בהלכה ד
"אמרו חכמים הראשונים שמא תאמר הריני למד
תורה בשביל שאהי' עשיר בשביל שאקרא רבי
בשביל שאקבל שכר בעולם הבא ת"ל⁷⁶ לאהבה
את ה' כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה
ועוד אמרו חכמים כו', וכן היו גדולי החכמים
מצווים לנבונים תלמידיהם כו' אל תהיו כעבדים
כו'".

ולכאורה תמוה, מדוע המתין הרמב"ם לשלול
הכוונה "בשביל שאהי' עשיר וכו'" עד לאחר
הביאור בגודל מעלת העבודה מאהבה (מעלת
אהבת אברהם אבינו (בהלכה ב) ותיאור ה"אהבה
הראוי" (בהלכה ג)), ולא כללה בהלכה א גבי
עובד מיראה, ד"אל יאמר אדם הריני עושה מצות
התורה כו' כדי שאקבל כל הברכות כו'".

[דכיון שזוהי דרגא פחותה יותר בעובד שלא
לשמה (כנ"ל סעיף ו) – הרי הו"ל לשלול דרגא זו
בשלא לשמה לפני האריכות ע"ד גודל מעלת
אברהם אבינו ו"אהבה הראוי"].

ויש לומר, שבזה מדגיש הרמב"ם שהעבודה
מאהבה "שצונו בה הקב"ה על ידי משה" שייכת
לכאו"א מישראל, גם למי שהוא עדיין בדרגא
פחותה מאד, שמצ"ע הי' "לומד תורה בשביל
שאהי' עשיר כו'".

ביאור הדבר:

ב"אהבה הראוי" יש שתי מדריגות:

(א) הרגש האהבה שבלב, ו"מעלה זו היא
מעלה גדולה מאוד" והיא מעלת אברהם ביחוד,
וכפי שמאריך בה"ג "וכיצד היא האהבה הראוי'
הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד
עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' כו'".

1 "אהבה גדולה יתירה עזה מאד עד שתהא נפשו
2 קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד", אלא
3 "מאד מאד" ב"פ, וכמ"ש הרמב"ם⁷³ ש"עושה
4 האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה",
5 שישנה טובה הבאה דוקא ע"י עבודה נעלית זו,
6 שגם לגבי אהבה גדולה יתירה עזה מאד היא בבחי'
7 מאד, כי זה מורה על ביטול האדם לגמרי לגבי
8 הקב"ה.

9 י. והנה מזה שבתורה, שהיא (הוראה) נצחיית
10 – מסופר ע"ד המרגלים ודור המדבר ומענה יהושע
11 וכלב על טענתם, מובן, שיש בכח כאו"א מישראל
12 להתנהג כפי דרישת יהושע וכלב, שלמעלה
13 ממדריגה של "במדריגה גבוהה מאד" של עבודת
14 המרגלים (ודור המדבר).

15 כלומר: מעלה זו דקיום מצות מעשיות בארץ
16 שבאים ל"טובה הארץ מאד מאד" (ב"פ), אינה רק
17 עבור אלו שכניסתם לארץ באה לאחר היותם
18 במדבר (וארבעים שנה), אלא ישנה בכאו"א
19 מישראל, דכאשר מקיים מצות בקב"ע מפני שכן
20 צווה ה', יש בקב"ע זו מעלה יתירה על הדביקות
21 שמצד האהבה.

22 ויש לומר, שגם זה מרומז בלשון הרמב"ם:

23 בהמשך לדבריו ע"ד "מעלת אברהם אבינו
24 שקראו הקב"ה אוהבו כו'" כותב הרמב"ם "והיא
25 המעלה שצונו בה הקב"ה ע"י משה שנא' ⁷⁴ ואהבת
26 את ה' ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראוי'
27 מיד יעשה כל המצות מאהבה" (ובהלכה שלאח"ז
28 ממשיך לבאר "כיצד היא האהבה הראוי'") –
29 ולכאורה אינו מובן: לאחרתי כתבו ש"מעלה זו היא
30 מעלה גדולה מאד ואין כל חכם זוכה לה", איך
31 מתאים לומר "והיא המעלה שצונו בה . . ע"י
32 משה", היינו שנצטוו בה כל ישראל?

33 אלא שהרמב"ם בא להשיענו, דמ"ש "ואין כל
34 חכם זוכה לה" היינו מכח עצמו ועבודתו, אבל (ע"י
35 ו) בכח ציווי השם (ע"י משה) יכול כאו"א להגיע
36 לזה.

(73) הטעם שהרמב"ם הביאו כאן בכלל – ראה לקו"ש ח"כ

ע' 45 ואילך.

(74) ואתחנן ו, ה.

(75) רפ"ב.

(76) עקב יא, יג.

וכדי לקבל שכר עד שתרכה דעתן ויתחכמו חכמה
 יתירה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן
 לענין זה בנחת עד ששיגוהו וידעוהו ויעבדוהו
 מאהבה – דלכאורה, הרי כבר כתב בהלכה א'
 שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרכה דעתן
 ויעבדו מאהבה, ולמה חזר ושנה ענין זה שוב?
 אלא שבזה בא להדגיש, שגם "רז זה", היינו
 המעלה הכי עליונה ד"אהבה הראוי" דאברהם
 אוהבי, ביכולת קטנים ונשים וכלל עמי הארץ
 להגיע אלי' (אלא שצריכין להרגילן בזה "מעט
 מעט . . בנחת") – כי לאחר ש"צונו בה הקב"ה
 על ידי משה", הרי בלימוד התורה וקיום המצוות⁷⁷
 דכ"א מישראל מחמת זה שהם ציווי ה', אף שאין
 בו אהבה בהתגלות לבו, ודאי שיבוא לעסק ולימוד
 לשמה כו' ויעבדוהו מאהבה⁷⁸.

(משיחות ש"פ שלח תשמ"ו)

(ב) גם מי שלא הגיע לידי מדריגת אברהם
 לאהוב את ה' אהבה הראוי' (המביאה את האדם
 ש"עושה האמת מפני שהוא אמת"), ואדרבה,
 מצ"ע הוא בדרגא זו שאומר "הריני למד תורה
 בשביל שאהי' עשיר כו'" – גם לו ניתנה הוראת
 התורה "לאהבה את ה'", כל מה שאתם עושים לא
 תעשו אלא מאהבה", דהיינו אף שאינו מרגיש בלבו
 אהבה הראוי', מ"מ יכול לפעול בעצמו לעשות
 מאהבה⁷⁷, היינו מחמת זה שצוה הקב"ה, בדרגמת
 דרגא זו ב"מעלה גדולה מאוד" "שעושה האמת
 מפני שהוא אמת".

וזהו מה שממשיך בהלכה שלאח"ז (לאחרי
 שמבאר הענין דעבודה לשמה ושלא לשמה,
 "ואמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו
 שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה") –
 "לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל
 עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה

(77*) להעיר מתו"א ר"פ יתרו.

(78) צירוף עבודה ואהבה. ובגילוי ה"ה העבודה. ועיין פ"י
 אדה"ז (ועבודתו בזה) כמצויין לעיל בסוף הערה 28.

(77) להעיר מהקדמה לתניא ח"ב חינוך קטן (אבל שם הוא
 באופן אחר). וראה תניא פט"ז. שם רפ"ז.

המשך ביאור למס' חולין ליום שני עמ' ב

לנכרי חלק בה, ולרבי אליעזר סתם מחשבת נכרי היא לעבודת
 כוכבים. ואי לא אלים הוא, ויכול לדחותו ולהחזיר את הוזה, אָמַר
 ליה – יכול לומר לו, רִישׁוֹף וְחַר – הכה ראשך בהר או קבל חזרה
 את זוזה, וכיון שיכול לומר לו כן, נמצא ששחיתתו אינה בשביל
 הנכרי, ולכן אף אם לא החזיר לו זוזה, אין מחשבת הנכרי פוסלת.

משנה

המשנה עוסקת בשוחט לשם הרים וגבעות וכדומה שעשה את
 ההרים וגבעות עבודה זרה, ששחיתתו פסולה מדרבנן ואסורה
 באכילה, ואינה נאסרת בהנאה כדין כל תקרובת עבודה זרה:
 השוחט לשם הרים – שעובר את ההר על ידי ששוחט לשמו, או
 לשם גְּבָעוֹת, או לשם ימים, או לשם נְּהָרוֹת, או לשם מְדָבְרוֹת,
 שְׁחִיתָו פְּסוּלָה ואינה מתירה את הבשר לאכילה.

שפסולה אף אם שחטה רק כדי לתת לנכרי חלק מועט ממנה.
 הגמרא דנה בשיטתו: אָמַר ליה רב אחא בריה דרב אבא לרב אשי,
 לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שמחשבת נכרי פוסלת את שחיטת ישראל אף
 כשלנכרי רק חלק מועט בבהמה, יש להסתפק, יְהִיב ליה זוזא
 לְמַנְכָּה יִשְׂרָאֵל – אם נתן הנכרי זוז לקצב ישראל ואמר לו,
 כשתשחט את בהמתך תן לי מבשרה כנגד הזוז, הָאֵם אָמַר
 רבי אליעזר את דינו רק באופן שהיה הנכרי שותף בחלק מועט
 בבהמה כבר מתחילה, שבאופן זה יותר מסתבר לומר שמחשבת
 הנכרי תפסול, כיון שהיא ממש בבעלותו, או שאמר דינו אף
 באופן זה שהבהמה בבעלות ישראל ונתן לו הנכרי זוז כדי
 לקנות ממנו כנגדו בשר בבהמה. אָמַר ליה רב אשי, חֲזִינָן –
 צריכים אנו להתבונן, אי אִינִישׁ אֱלֵמָא הוּא, דְּלֹא מְצִי מְדָחִי לִיה –
 אם הנכרי הוא אדם אלים, ואין הישראל יכול לדחותו ולהחזיר
 לו את הזוז, נמצא שקנה הנכרי בקניה גמורה, ואָסוּר, כיון שיש

ילקוט לוי יצחק על התורה

מז"ת³ שהם ו"ה, כמ"ש במ"א מזה בס"ד.

כי תהו הוא בבחי' עיגולים⁴ ומקיפים, ותיקון הוא בחי' יושר ציור אדם כידוע. א"כ תהו כשמתברר ומתחבר בתיקון הוא נעשה בבחי' מקיף לתיקון, והיינו כמו בית שהוא מקיף את האדם.

ובדוגמא כמו שהמשכן שהוא בית להאדם העליון דתיקון.

לקוטי לוי יצחק, ליקוטים על פסוקי תנ"ך ומאמצי⁵ ל עמוד 19

הוא בכלל זו"ן. ולכן תמצא כי לעולם אין הפגם עולה רק נגד זו"ן, ולא באו"א. עיי"ש.

ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב סימן ק. קכד. קלה. קלו. קנ. חלק ה סי' סד. קו. תורת מנחם התועדויות ה'תשמ"ה חלק ג עמוד 6481.

(3) מז' תחתונים. פירוש: הו' תחתונים הם הו' מדות, ובתוהו הם ז' מדות רעות, חסד דקליפה וגבורה דקליפה וכו', וכן נפלו "אחוריים" דחכמה ובינה וכו', והוא חכמת אומות העולם חכמת הרפואה חכמת הטבע וכו', דאמיתית "פנימיות" חכמה ובינה הוא חכמת התורה. ראה תניא סוף פרק ח.

וראה אור התורה יתרו ע' תשל וז"ל: חכ' דקדושה בחי' ביטול ונק' כח מה, משא"כ חכמה חיצונית הם בחי' יש ולכן נק' סכלות והתהוותם הוא משבש"ב שאעפ"י שעיקר השבירה ה' בהמדות ולא בג"ר כמ"ש ימותו ולא בחכמה מ"מ באחוריים דחכ' ה' השבירה שנפל בשבש"ב בחכמת פילסופיא וחכמת בני קדם בחי' יש ודבר ולכן נק' סכלות, שבחי' יש זהו היפוך חכמת אמת שהוא בחי' ביטול והוא חכמת התומ"צ אשר לא ה' בשבירה שהחכמה אשר אם המצה או הלולב ואתרוג כך דין או הוא כשר ושורה בזה אוא"ס ב"ה, וניכלל המצה או האתרוג בבחי' ביטול לא"ס ב"ה ואם אינו כראוי הוא פסול ואינו יכול להתעלות כו' וכמו"כ תפילין וציצית כו', ולכן הוא נק' חכמה, משא"כ חכמה דק"נ נק' סכלות, והנה בחכ' אתברירו שע"י חכמה דקדושה נעשה הבירור בחכ' דק"נ שיתברר ויוכלל בקדושה, עיי"ש.

ועיין ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סימן כט.

(4) תהו הוא בחי' עיגולים. אחד הטעמים הוא: דיש בחי' עיגול, ויש בחי' יושר, בחי' עיגול מורה שהאור אינו בא בבחי' התיישבות, ומורה על תהו, משא"כ בחי' יושר הוא אור הבא בכלי.

ראה תורה אור פרשת שמות נב, א. תורת חיים פ' ויחי רמג, ג ואילך. ספר המאמרים ה'תרס"ו (הוצאת תשע"א) עמוד שצו. תורת מנחם התועדויות חלק סה (תשל"א ח"ג) עמוד 210 ואילך.

ועיין ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן לח. קנד. חלק ב סי' קכד.

שמות כה, ג - וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת.

ד - ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים.

ה - וערת אילם מאדמים וערת תחשים ועצי שטים

ב

טעם וביאור שהמשכן נעשה מ"יא" דברים דוקא, דבחי' תהו כשמתברר נעשה בחי' מקיף לבחי' תיקון

הנה המשכן נעשה מ"יא" דברים, זהב, כסף, נחשת, תכלת, ארגמן, תולעת שני, שש, עזים, עורות אלים, עורות תחשים, עצי שטים.

שהי"א דברים הללו הם הי"א² בחי' שנפלו מתהו

(1) ראה גם לקמן סי' כו. נח. נט. (ועיין אור התורה תרומה (שמות כרך ה) עמוד א'תיד. א'תפו. פ' תצוה (שם) עמוד א'תשסב. לקוטי שיחות חלק טז ע' 292 הערה 7).

(2) הי"א בחי' שנפלו מתהו . . שהם ו"ה. פירוש: יש י"א בחינות שנפלו בשבירה דתהו, והם בחי' זו"ן (המדות והאחוריים דחכמה ובינה, ראה לקמן הערה 3), והם מרומים באותיות "וה" מהשם בגי' "יא" כולל ה"אחוריים" דמוחין כדלקמן.

ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד שכב וז"ל: והנה בשבירה דתהו נפלו י"א בחי', שהם הו' מלכין שמתו, והוא התהו המפורש בפסוק והארץ היתה תהו, והד' דאחוריים דאב ואם וישראל סבא ותבונה שהוא התהו שבראשי תיבות והארץ היתה תהו למפרע וכמ"ש בעץ חיים שער דרושי נקודות [שער ח] פ"ב עיי"ש.

וז"ל עץ חיים שם: ואו"א נשברו ונפלו האחוריים שלהם. וזו"ן נפלו פנים והאחוריים שלהם, והנה זהו הטעם שנרמז בפסוק (בראשית א, ב) והארץ היתה תהו ובהו, אשר הוא מדבר בענין מיתת המלכים וכו', נרמז בו ב' פעמים מלת תהו, א' במפורש בפסוק, וב' בר"ת למפרע "והארץ היתה תהו, והוא כנגד ב' בחי' הנ"ל, כי תהו הישר המפורש בפסוק הוא בחי' ז' מלכים שמתו ונתבטלו אפ"י הפנים שלהם הישרים, ותהו שבר"ת למפרע הוא בחי' ביטול האחוריים דאו"א, כי כל למפרע הוא בחי' אחוריים. עיי"ש.

וראה פרי עץ חיים שער עולם העשי' פרק ד וז"ל: הו' מלכים שמתו בארץ אדם, שהם ז' תחתונים, ועוד ד' אחוריים של חכמה ובינה וישראל סבא ותבונה, וסודם הוא ב' אותיות אחרונות שבכח הו' וה, שהם גי' י"א. וכבר ידעת כי ב' אותיות אלו הם זו"ן שהם ז'ת אמנם עם ד' אחוריים הנו' שירדו למטה במקום זו"ן הם י"א, כמנין ו"ה, כי כ"ז

שמות כה, ח - ועשו* לי מקדש ושכנתי בתוכם

ג

ביאור הזהר דמ"ש (מלכים-א ט, א) "ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה" זהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר, דארבעה דברים כנגד הד' אותיות שם הוי' - וביאור שיטת הרמב"ם ב"גדר וקדושת הדביר"

פתיח' רבי אלעזר ואמר, (מלכים-א ט, א) ויהי ככלות

(*) בביאור כל הסיפור (גמ' סח, א) בקשר לה"שמיר" - ראה תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס ע' תלח ואילך. ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק א סימן ל.

(1) [בתרגום ללה"ק]: פתח רבי אלעזר ואמר (מש"כ) ויהי ככלות שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המקדש וגו' (וקשה) וכי כיון דאמר את בית יהו"ה, מהו ואת בית המקדש (על איזה בית נאמר בית המלך), אי בגין שלמה אמתר (אם תאמר שעל ביתו של שלמה בעצמו אמר בית המלך), לאו הכי (אינו כן, שאם כן היה לו לומר ויכל לבנות את בית ה' ואת ביתו, אי נמי אינו ראוי להזכיר בית הדיוט יחד עם בית ה'). ומתוך אגלא (מש"כ) את בית יהו"ה, דא בית המקדש, ואת בית המקדש, דא קדש הקדשים (ומפרש) בית יהו"ה

שלמה לבנות את בית יהו"ה ואת בית המקדש וגו', וכי כיון דאמר את בית יהו"ה, מהו ואת בית המקדש, אי בגין שלמה אמתר, לאו הכי. אלא את בית יהו"ה, דא בית המקדש, ואת בית המקדש דא קדש הקדשים, בית יהו"ה דאיהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש, ודא אקרי בית יהו"ה, בית המקדש, דא קדש הקדשים דאיהו פנימא דכלא.

זהר חלק ב דף ד, א

ד' דברים. עזרות, לשכות, אולם, דביר. לנגד ד' אותיות דשם הוי', והיינו בית הוי', והיינו שהד' דברים הללו שבבית המקדש הם כלי קיבול לד' אותיות דשם הוי'.
לקוטי לוי יצחק, הערות לזהר שמות-דברים עמוד ה

דאיהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר דא בית המקדש, ודא אקרי בית יהו"ה (זה נקרא בית ה'), בית המקדש דא קדש הקדשים, דאיהו פנימא דכלא (בית המלך הוא קודש הקדשים, שהוא פנימיות מהכל).

המשך ביאור למס' חולין ליום שישי עמ' א

1 נסתפקו בני הישיבה, ניקבו שניהם ושני עורות הושט וכן
2 הקורקבן וכיס שליו זה שלא כנגד זה, שאין הנקב מכון כנגד
3 הנקב השני אלא זה למעלה וזה למטה, מהו - מה דינו.
4 הגמרא פושטת את הספק: אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא,
5 בוישט אם אין הנקב מכון זה כנגד זה כשר, אבל בקורקבן, אפילו
6 שאין הנקב בקורקבן מכון כנגד הנקב בכיס, פסול וטריפה, משום
7 שהמאכל מצטבר בנקב שבקורקבן ומחלחל בתוך הנקב עד
8 שיוצא בנקב השני.
9 מקשה הגמרא: מתקין לה רב אשי על דברי מר זוטרא בשם רב
10 פפא, אדרבה, הלא היפך הדברים הוא הנכון, וישט דאכלה ביה
11 ופעיא ביה - הוושט כיון שאוכלת בו, ומוציאה קול בקנה שסמוך
12 אליה, רוח - הוושט מתרחב, נמרא ליה ופשטה ליה - ומכווצת
13 אותו ומותחת אותו, ומחמת זאת זמני דמיהנדין ביהי תדי -
14 פעמים שידמנו הנקבים להיות מכונים זה כנגד זה, ומטעם זה יש
15 לחשוש לניקבו זה שלא כנגד זה שעושה את הבהמה טריפה, אבל
16 בקורקבן דמיה גייה כדקאי קאי - בקורקבן שתמיד נח במצב אחד
17 ועומד על מקומו בלי להמתח ולהתכווץ, אף שישנם שני נקבים,

18 מכל מקום שני הנקבים במקומם עומדים ולעולם הרי הם זה שלא
19 כנגד זה, ומטעם זה יש להכשירה, ומדוע אמר רב פפא היפך
20 הסברא.
21 מחמת טענה זו חוזרת בה הגמרא ומתקנת את השמועה בשם רב
22 פפא. מבארת הגמרא: אמר ליה רב אחא בר רב יוסף לרב אשי,
23 הכי אמרין - כך נאמרו הדברים משמיה דמר זוטרא דאמר משמיה
24 דרב פפא, פנותיך - כדברך, שבושט פסול ובקורקבן כשר.
25 הגמרא דנה בניקב הוושט ואחר כך נסתם: ואמר רבה, קרום שעלה
26 מן הנתח וסותם את הנקב שבוישט, אינו קרום - אין קרום זה
27 נחשב כסתימה להכשירה ואפילו שהקרום עבה, משום שאינו
28 מתקיים.
29 הגמרא דנה אם יש בדיקה לוושט: ואמר רבה, וישט אין לו בדיקה
30 מבחיץ - אי אפשר להכשירו על ידי בדיקה בעור החיצון לראות
31 שלא ניקב, משום שהעור אדום ואין ניכר בו טיפת דם, אלא רק
32 בפנים שהעור לבן ניכר בו דם ואפשר לבדוק.
33 שואלת הגמרא: למאי נפקא מינה - איזה דין יוצא מחילוק זה
34 שבאופני בדיקת הוושט.

נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

דוקא, שהוא מקום "הדירה". וכשירדו כל הנשמות למטה דוקא, הביא הדבר לביאת המשיח ותשלם הכונה של "דירה בתחתונים".

הוי אומר:

כאשר נולד תינוק יהודי, אין זו שמחה פרטית של הוריו ומשפחתו בלבד. זו שמחה בכל העולמות ועבור כל בני ישראל שבמשך כל הדורות, שכן כלם צמאים ומתאווים להגיע לתכליתם ושלמותם, שהיא ביאת המשיח, ולדת כל ילד יהודי מקרבת ומזרזת את הגאולה.

(משיחת ש"פ במדבר תשי"ו. מתוך "לקראת שבת")

ההכנה ללמוד התורה לעתיד לבוא

גם לאחר ביאת המשיח ימשיכו בלמוד התורה, ואדרבה, לאחר ביאת המשיח יעסקו בלמוד התורה ביותר שאת ויותר עז, ובמיוחד - בלמוד פנימיות התורה. וכפסק דין הרמב"ם ש"באותו הזמן (לאחרי ביאת המשיח)... יהיו כל ישראל חכמים גדולים... וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כפמים לים מכסים".

וההכנה לזה היא - הפצת המענינות חוצה, שעל ידי זה ממהרים ומזרזים (כפנימיות) את קיום היעוד "תורה חדשה מאתי תצא" - בגלוי, "כי הנני מביא את עבדי צמח" - ביאת משיח צדקנו, שהוא ילמד תורה את כל העם כולו, במהרה בימינו ממש.

(י"ג אלול תשמ"ב: התועדויות תשמ"ב ח"ד ע' 2175. מתוך "לקראת שבת")

ברגע אחד

כללות הענין דחשוב קצין היה שנה רק בדורות הקודמים, שאז היה מקום לחקר אם הגאולה תהיה באפן ד"בעתה" (כאשר "לא זכור"), או שהגאולה תהיה באפן ד"אחישנה" (כאשר "זכור"). אבל כאשר מדבר אודות דורנו זה - הרי אמרו חז"ל ששכר "כלו כל הקצין", הינו, שכר עברנו את כל החשבונות של תאריכי הקצין כו', ומכאן ואילך לא זקוקים עוד לחשבונות וקצין, כולל החשבון שבסוף דניאל כו' - כי "אין הדבר תלוי אלא בתשובה".

מה שרואים מכאן

כיצד אפשר לומר שדורנו זה שנה ביותר לגאולה העתידה - הרי ידוע מאמר רבותינו זכרונם לברכה "אם הראשונים כמלאכים וכו'".

והבאור בזה: ידוע המשל של גדולי ישראל המובא בספרי מוסר - מננס העומד על גבי ענק, שלמרות היותו "ננס", הרי בעמדו על גבי הענק, הוא מסגל לראות למרחק רב יותר מה"ענק".

ועל דרך זה בנמשל: הדורות הראשונים הם בדגמת ה"ענק", "ראשונים כמלאכים", ואלו דורנו זה הוא בדגמת ה"ננס" בלבד. אבל אף על פי כן, מאחר שכללות העבודה של דורנו (ננס) באה אחרי העבודה של הדורות הראשונים (על גבי ה"ענק"), הרי דוקא על ידי העבודה של דורנו זה זוכים לגאולה העתידה, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אין המלאכה נקראת אלא על שם גומרה".

(התועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1290. מתוך "לקראת שבת")

בטול המדידות וההגבלות של הגלות

כאשר העבודה היא מתוך שמחה שעולה על גדולתה ופורצת כל מדידה והגבלה - אזי העבודה עצמה היא באפן של פריצת כל המדידות וההגבלות, כלומר, שפעולותיו בענין הצדקה (הן צדקה בגשמיות כפשוטה, והן צדקה ברוחניות). וכן בכל עניני התורה ומצוותיה - נעשות באפן שלמעלה מכל מדידה והגבלה.

והנה, כאשר הקדוש ברוך הוא רואה שבני ישראל - "עם קרובו" ממלאים את תפקידם ושליחותם באפן שלמעלה ממדידה והגבלה, הרי מכיון שמדתו של הקב"ה היא "מדה כנגד מדה", ובזה גופא כמה פעמים פכה - מובן שהקדוש ברוך הוא מבטל את כל המדידות וההגבלות דענין הגלות.

(התועדויות תשמ"ג ח"ב ע' 1070. מתוך "לקראת שבת")

לדת יהודי נוסף - מחישה הגאולה

תכלית הכונה של בריאת העולם היא שיהיה להקדוש ברוך הוא "דירה בתחתונים", לכן, לא די בכך שהנשמות נמצאות למעלה, אלא עליהם לרדת למטה

וממילא "הגוי אשר לא יעבדוך יאבדו", כי לעתיד לבוא, גוי שאינו מראה בגלוי שכל מציאותו היא רק בשביל ישראל, לא תהיה לו זכות קיום בעולמו של הקדוש ברוך הוא, ובמילא "יאבדו" (דאין זה ענין של ענש אלא משום שאין למציאותם זכות קיום).

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ד עמ' 161 ואילך. מתוך "לקראת שבת")

תפלת שמונה-עשרה בקול רם

בתפלת שמונה-עשרה יהודי עומד בהתבטלות מחלטת לה' יתברך, כעבד בפני אדונו.

מסבה זו צריכה תפלה זו להאמר בלחש, כאות להתבטלות ולהתאחדות בין היהודי לבוראו.

אומר על כך אדמו"ר הזקן, שפאשר תבוא הגאולה תאמר תפלה זו בקול רם. זאת משום שעם ישראל יתעלה למדרגה גבוהה יותר, כך שגם כאשר יתפלל בקול רם לא יפריע הדבר לעצמת ההתבטלות לה' יתברך. אדרבה, דוקא באופן זה תרום התפלה את האדם לרמה גבוהה יותר.

יש להביא סמוכין לכך מדברי הזוהר, האומר שצריך להתפלל את תפלת שמונה עשרה בלחש, ומוסיף "קול ברמה נשמע, מאי ברמה? דא הוא עלמא עלאה, עלמא דאיתי". הלא חדוש נפלא הוא שלעתיד לבוא נתפלל "שמונה עשרה" בקול רם.

(שיחת ש"פ יגש תשמ"ו. מתוך "לקראת שבת")

וימאחר ש"אין הדבר תלוי אלא בתשובה", מובן, שהגאולה יכולה לבוא בשעתא חדא וברגעא חדא, כשם שעבודת התשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא.

(תורת מנחם - התוועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1290)

איפה הגויים 'נצטוו' לשירת אותנו?

בהפסרת פרשתנו כתוב "הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו והגוים חרב יחרבו".

ולכאורה, יעוד זה שיתקיים לעתיד לבוא תמוה ביותר בהשקפה ראשונה, שכן בנוגע לז' מצוות שנצטוו בהן בני נח, הרי מצינו שאם אינם מקיימים אותן מתחייבים במיתה (פמבאר ברמב"ם הלכות מלכים סוף פרק ט), אך היכן מצינו שנצטוו בני נח לשירת ולעבד את בני ישראל, ואם כן מדוע "הגוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאבדו"?

אלא:

ידוע מאמר חז"ל (פרוש רש"י ריש פרשת בראשית. וראה ויקרא רבה פרשה ל"ו, ד) "בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית". שכל העולם כלו עם אמות העולם נבראו רק בשביל עם ישראל.

והנה עכשו בזמן הגלות אין רואים בגלוי שמטרת וסבת קיומן של אמות העולם היא בשביל ישראל. אך לעתיד לבוא, שאז תתגשם סבת ומטרת הבריאה, יראו בגלוי שמציאותם של אמות העולם היא רק בשביל ישראל.

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמ' א

- 1 מתרצת הגמרא: לא תימא בולו אלא אימא רובו - אל תאמר
- 2 שדיבר שמואל באופן שנעקר כל תורבין הושט מהלח, אלא
- 3 שנעקר רק רובו, אבל עדיין מחובר במיעוטו בלח, ולכן כשר,
- 4 שאין זה נחשב לעיקור סימנים.
- 5 מקשה הגמרא: והאמר רבה בר בר חנה אמר שמואל, סימנים של
- 6 השחיטה (קנה וושט) שנלדלו ברוין - שנעקרו ממקומן ברוב
- 7 מקומות חיבורם בגוף, תרפה, מבואר שאפילו אם מחוברים
- 8 הסימנים במיעוטם בבשר הרי היא טריפה, ואיך הכשיר שמואל
- 9 כשנעקרו ברובם ורק מיעוטם מחובר.
- 10 מתרצת הגמרא: אמר רב שישא בריה דרב אידי, הא דאקפל
- 11 איקפולי התם דאפריק אפריקי - שמואל שהכשיר כשנעקרו
- 12 ברובם הוא באופן שנקלף הושט מהלחי ברובו ונשאר מיעוט
- 13 מחובר במקום אחד, ומה שהטריף שמואל בסימנים שנלדלו

חומש יומי

פרשת שלח

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

יג (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר־אֲנִי
נָתַן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אַחֵד אִישׁ אַחֵד לְמַטֵּה
אֲבֹתָיו תִּשְׁלָחוּ כָּל נָשִׂיא בָהֶם:

ב שלח לך גברים ויאילון ית ארעא דכנען
די אנא יהב לבני ישראל גברא חד גברא
חד לשבטא דאבהתוהי תשלחון כל רפא
דבהון:

כמה שנאמר (שם): "ויתקרבון אלי כלכם וגו'". ומשה
נמלך בשכינה, אמר: אני אמרתי להם שהיא טובה,
שנאמר (שמות ג): "אעלה אתכם מעני מצרים וגו'",
חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים
למען לא יירשוהו.

כ"י שְׁלַח־לְךָ אֲנָשִׁים • (במדבר רבה) למה נסמכה
פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקחה על
עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא
לקחו מוסר. שְׁלַח־לְךָ • (במדבר רבה. סוטה לו) לדעתך,
אני איני מצוה לך, אם תרצה – שלח. לפי שבאו
ישראל ואמרו (דברים א): "נשלחה אנשים לפגינו",

נקודות משיחות קודש ~

במה חטאו המרגלים

שגם אם לא הבינה איזה דבר בהנהגתו של משה, לא
היה עליה לדבר על זה ברבים, כי עצם ההתעסקות
בדבור – "דבה" אודות משה, יכול להביא לדבור בהפך
שבחו של משה חס-ושלום, והיה עליה לדבר על זה עם
משה בעצמו, בהשאי.

וזה היה גם חטאם של המרגלים, דאף שהיה קשה להם
אף יכבשו את הארץ כש"עו העם היושב עליה", היו
צריכים לדבר על זה בקצור, או למשה לבדו. וחסאם
היה שדברו על זה באריכות ובכל הפרטים – "עסקי
דבה". שזה הביא למרידת בני ישראל בקדוש-ברוך-הוא,
עד שאמרו "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (יד, ד).

(עלפי לקוטי שיחות, כרך יח עמ' 141 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

שלח-לך אנשים

למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקחה
על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא
לקחו מוסר (יג, ב. ובפרש"י)

הקשה הרמב"ן "מה עשו המרגלים, כי משה אמר להם
"וראיתם את הארץ מה היא, ואת העם היושב עליה"
כו', ועל-פלפנים היו צריכין להשיבו על מה שצוה
אותם. ומה פשעם ומה חטאתם כשאמרו לו "אפס כי עו
העם" כו', וכי על-מנת שיעידו לו שקר שלח אותם?

ויש לומר שרש"י בדבריו אלו תרץ קשיא זו. דהנה גם
מרים לא דברה שקר אודות משה, ואפילו "לא נתפונה
לגנותו" (רש"י בהעלותך יב, א), וזה שלקחה היה "על עסקי
דבה, שדברה באחיה", היינו, עצם הדבור אודות משה.

ספורט

יג (א-ב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, הֵם, כִּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לַעֲשׂוֹת בְּאֲמָרָם שְׁמָא יִשְׁלָחוּ הַדִּיּוּטוֹת בְּלִתי מִכִּירִים
שְׁלַח לך אֲנָשִׁים. אל תניח שישלחו "נשלחה אנשים לפגינו" (דברים א, כב), שבת הארץ ויספרו בגנותה, באפן

(ג) וַיִּשְׁלַח אַתֶּם מֹשֶׁה מַמְדִּבֶּר פָּאָרָן עַל־פִּי יְהוָה כָּלֶם אַנְשִׁים רֹאשֵׁי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמָּה:

כַּסִּי עַל־פִּי ה' • בְּרִשְׁוֹתוֹ, שְׁלָא עֲכָב עַל יָדוֹ. כָּלֶם אַנְשִׁים • כָּל "אַנְשִׁים" שֶׁבִּמְקָרָא לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת, וְאוֹתָהּ שָׁעָה — כְּשֶׁרִים הָיוּ.

(ד) וְאַלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן־זִכּוֹר:

(ה) לְמִטָּה שְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּן־חֹרִי:

(ו) לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנֶה:

(ז) לְמִטָּה יִשָּׁשְׁכָר יִגָּאֵל בֶּן־יוֹסֵף:

(ח) לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁעַ בֶּן־נוּן:

(ט) לְמִטָּה בְּנִימֵן פִּלְטִי בֶן־רְפוּא:

(י) לְמִטָּה זְבוּלֹן גִּדְיָאֵל בֶּן־סוּדִי:

(יא) לְמִטָּה יוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶן־סוּסִי:

(יב) לְמִטָּה זָן עֲמִיאל בֶּן־גַּמְלִי:

(יג) לְמִטָּה אֲשֶׁר סִתּוֹר בֶּן־מִיכָאֵל:

(יד) לְמִטָּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן־וּפְסִי:

(טו) לְמִטָּה גָּד גִּאֲוָאֵל בֶּן־מָכִי:

יֵא לְשִׁבְטָא דִּי־יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְּמְנַשֶּׁה גַּדִּי בֶּן סוּסִי:

יב לְשִׁבְטָא דְּדָן עֲמִיאל בֶּן גַּמְלִי:

יג לְשִׁבְטָא דְּאֲשֶׁר סִתּוֹר בֶּן מִיכָאֵל:

יד לְשִׁבְטָא דְּנַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן וּפְסִי:

טו לְשִׁבְטָא דְּגָד גִּאֲוָאֵל בֶּן מָכִי:

ספורט

הָאָרְץ. תורה ג
(ג) כָּלֶם אַנְשִׁים. אַנְשִׁי חֵיל, כְּעִנִּין "הֵלֵא אִישׁ אֶתָּה" (שמואל א כו, טו), וְכֵן "וַחֲזֹקָתָהּ וְהִיָּיתָ לְאִישׁ" (מלכים א ב.

ב. תורה ד

(ד) וְאַלֶּה שְׁמוֹתֵם. כָּלֶם חֲשׁוּבִים אִישׁ עַל שְׁמוֹ מִצֵּד מַעֲלָתָם. וְהַזְכִּירָם לְפִי זִקְנָתָם מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ אֲזַי שׁוֹיִם בַּמַּעֲלָה, בַּפְּרָט כְּעִנִּין הַשְּׁלִיחוֹת, לֹא כְּסִדֵּר הַשְּׁבָטִים וְלֹא כְּסִדֵּר הַדְּגֻלִּים. תורה ה

בִּישׁוּעַת הָאֵל יַתְעֲלָה וְנִצְחוֹנוֹ אַחֵר שְׁעֵשָׂה עֲמָהֶם לְהַפְּלִיא, שָׁבוּ בְּתִשְׁבּוּכָה וְאָמְרוּ "אֲנַחְנוּ נַעֲלָה וְנִלְחַמְנוּ" (שם שם, מא) וְהַתְּפַלְּלוּ כְּאָמְרוּ "וַתִּשְׁבּוּ וַתִּכְבּוּ לִפְנֵי ה'" (שם שם, מד), אֲלֵא שְׁלָא קָבַל הָאֵל יַתְבַּרְךָ תְּפִלָּתָם, מִפְּנֵי חֲלוּל הַשֵּׁם שְׁעֵשׂוּ, שְׁאִינוּ מְתַכַּפֵּר אֲלֵא בְּמִיתָה, וְכִמּוֹ שֶׁהָעִיד בָּהֶם כְּאָמְרוּ "וּבִיּוֹם פְּקָדֵי וּפְקָדֵי וְכִי" (שמות לב, לד).

כָּל נָשִׂיא בָּהֶם. כָּל מִי שֶׁהָיָה מְעַלָּה שְׁבָכָל שְׁבָטוֹ לְהַפְּרִיר עֲנִין

שִׁיחֲשָׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶל ה' תוֹעָה, וְלֹא יִשְׁוּבוּ בְּתִשְׁבּוּכָה כְּמוֹ שֶׁשָּׁבוּ אַחֵר כָּף, כְּאָמְרוּ "חֲטֵאֵנוּ לַה'" (שם שם, מא). וְזֶה כִּי הִמְרִגְלִים שִׁשְׁלַח מֹשֶׁה, אָף עַל פִּי שֶׁהִרְשִׁיעוּ לְהִנִּיא לֵב הָעָם מִחֲסִירוֹן אֲמוּנָתָם בְּאֵל שַׁדַּי, מִכָּל מְקוֹם הַפִּירוֹ וְסִפְרוֹ טוֹבַת הָאָרֶץ, כְּאָמְרוּ "וְגַם זִבַּת חֶלֶב וְדִבְשׁ הָיָא" (לחלן יג, כז). וְכֵן הָעִיד כְּאָמְרוּ "וַיִּקְחוּ בְּיָדָם מִפְּרֵי הָאָרֶץ.. וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ" (דברים א, כח), אֲלֵא שֶׁאָמְרוּ שֶׁהָיָה נִמְנָע לְכַבֶּשָׁה. וְכַאֲשֶׁר הַפִּירוֹ יִשְׂרָאֵל חֲטֵאָתָם עַל שְׁלָא כְּטָחוּ

(טז) אֱלֹהִים שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר
אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן־נוּן יְהוֹשֻׁעַ:
כז וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ וְגו'. הַתְּפַלֵּל עָלָיו: יְהִי יוֹשִׁיעַךְ מִמַּעַצַּת מְרֹגְלִים. (במ"ד).

נקודות משיחות קודש ~

תפלת משה על יהושע

ויקרא משה להושע בן-נון יהושע:

התפלל עליו יהי יושיעך מעצת מרגלים (יג, טז. ובפרש"י)
צריך להבין: הרי 'באותה שעה בשרים היו', שאם לא
היו בשרים לא היה שולחם, ומדוע הצריך להציל את
יהושע מעצתם? ומאידך, אם היה צריך בתפלה, מדוע
התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים?
והבאור בזה:

מבאר בחסידות (לקו"ת במדבר לו, ד) בטעם טענת
המרגלים, שרצונם להשאר במדבר נבע מכך, שבהיותם
במדבר יכלו להיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עולם
הזה המטרידים ומבלבלים. ולכן לא רצו להפגס לארץ

ישראל, שבה יצרכו לירד מדרגתם ולהתעסק בעניני
העולם. ואכן, יתכן שמצד דרגתם היתה נתינת מקום
לטענה כזו.

מה שאין-כן יהושע, ביון שעתיד הוא למלאות את מקום
משה ברועה ישראל, הרי צבורו אין לטענה זו מקום,
ביון שצריך הוא להתחשב בצורך הכללי של עם ישראל
להפגס לארץ ישראל ולעשותה דירה לו ויתברך. ולכן,
על אף שבשרים היו המרגלים, הצריך משה רבינו
עליו-השלום להתפלל על יהושע דיקא, שעבורו אין
טענתם טענה.

(ע"פ לקו"ש כרך ב עמ' 320 - מתוך 'לקראת שבת')

(יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת־אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם עָלֶיךָ זֶה בְּנֵגֶב וְעַלִּיתֶם אֶת־הָהָר:

כז עליו זה בנגב. הוא היה הפסלת של ארץ-ישראל, שכן דרך התגרים, מראין את הפסלת תחלה
ואחר-כך מראין את השבח.

(יח) וַרְאִיתֶם אֶת־הָאָרֶץ מִה־הוּא וּאֶת־הָעָם הַיֹּשֵׁב
עָלֶיהָ הַחֹזֵק הוּא הִרְפָּה הַמַּעֲט הוּא אִם־רַב:

כז אֶת־הָאָרֶץ מִה־הוּא • (במ"ד) יֵשׁ אָרֶץ מְגִדֶּלֶת
גְּבוּרִים, וְיֵשׁ אָרֶץ מְגִדֶּלֶת חֲלָשִׁים, יֵשׁ מְגִדֶּלֶת
אוֹכְלוֹסִין, וְיֵשׁ מְמַעֲט אוֹכְלוֹסִין. הַחֹזֵק הוּא

הִרְפָּה • (במ"ד) סִמֵּן מָסַר לָהֶם: אִם בְּפָרִזִּים יוֹשְׁבֵין
— חֲזָקִים הֵם, שְׁסוּמֵכִין עַל גְּבוּרָתָם, וְאִם בְּעָרִים
בְּצוּרוֹת הֵם יוֹשְׁבֵין — חֲלָשִׁים הֵם.

ספורט

הרופאים בבחירת המשקנים, שנביט
אל יושבי הארץ אם הם חזקים
ושלמי הגוף או הפך זה, וכן נביט
אם הם רבים או מעטים, כי אמנם
רבוי העם וחזקם יורה על היות אור
הארץ והמוזנות טובים, ובהפך יורה
על הפגם. תורה יט

שם, שתמצאוהו טוב להפגס, ולא
נצטרך לסבוב אל מקום אחר. תורה יח
(יח) וראיתם את הארץ מה
הוא. אם היא ארץ נושבת ברב ערים
ופרזות.
ואת העם הישב עליה. לדעת אם
מושב הארץ טוב, כמו שהורו חכמי

(טז) ויקרא משה להושע בן נון
יהושע. אמר שהיה נודע בשבטו
לאיש חיל בשם "הושע". וזה שנקרא
למעלה "יהושע", מפני שמשה רבינו
קרא לו כך לכבוד, ולהתפלל עליו
שהיה נושע ושישיע אחרים. תורה יז
(יז) עליו זה בנגב. בזה הצד שאנחנו

(יט) וּמַה הָאָרֶץ אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הִוא אִם-רָעָה וּמַה הָעָרִים הָאֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמִחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים:

יט וּמַה אֶרֶץ אֲרָעָא דִּי הוּא יָתֵב בֵּיה הַטָּבָא הִיא אִם בִּישָׂא וּמַה קְרוּיָא דִּי הוּא יָתֵב בֵּיה הַבְּפִצְחִין אִם בְּכַרְפִּין:

יט"י • הַבְּמִחְנִים • תַּרְגוּמוֹ: הַבְּפִצְחִין. כַּרְפִּין פְּצוּחִין וּפְתוּחִין מֵאֵין חוּמָה. הַטּוֹבָה הִיא • בְּמַעֲנִיּוֹת וּתְהוֹמוֹת טוֹבִים וּבְרִיאִים.

(כ) וּמַה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִוא אִם-רָזָה הִישֶׁבֶתָּה עַיִן אִם-אֵין וְהַתְּחוּקָתָם וְלִקְחָתָם מִפְּרִי הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יָמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים:

כ וּמַה אֶרֶץ אֲרָעָא הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם מְסִפִּנָּה הֵאִית בֵּיה אֵילָנִין אִם לֹא וְהַתְּקוּפוֹן וְהַסְבוּן מֵאֲבָא דְאֶרֶץ אִיּוֹמָא יוֹמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִין:

יט"ז • הִישֶׁבֶתָּה עַיִן • אִם יֵשׁ בָּהֶם אָדָם כְּשֶׁר שְׂיָגֵן עֲלֵיהֶם בְּזֻכְתּוֹ. בְּכוּרֵי עֲנָבִים • יָמִים שֶׁהָעֲנָבִים מֵתְבַשְּׁלִין בְּבִכּוֹר.

~ נקודות משיחות קודש ~

מִי־חֶדֶת - "בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן". וּבִנְה גּוֹפָא - "בְּכוּרֵי עֲנָבִים", "שֶׁהָעֲנָבִים מֵתְבַשְּׁלִים בְּבִכּוֹר", הִינוּ שְׂאֵינוּ "בְּסֵר", שְׂאֵז אֵינָם רְאוּיִים לֵאכִילָה, וְגַם לֹא לֵינֵן, יֵינן חֲדָשׁ כּוֹ, אֲלֹא לֵאחֲרֵי שְׁנַתְבַּשְׁלוּ הֵיטֵב.

הַכְּתוּב מְדַגֵּשׁ שֶׁ"הַיָּמִים יָמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים" - כִּי הַפִּירוֹת הַחֲשׂוּבִים וְהַמְשֻׁבָּחִים בְּיוֹתֵר הֵם "עֲנָבִים", מִפְּיֹן שְׂרָאוּיִים לֹא רַק לֵאכִילָה, אֲלֹא עוֹד זֹאת, שֶׁעַל-יְדֵי דְרִיכַת וּסְחִיטַת הָעֲנָבִים מֵתְגַלֶּה פְּנִימִיתָם - "יֵינִן" (וְלִכְּנֹן גַּם תְּכוֹנַת הַיֵּינן הִיא לְגִלּוֹת אֶת הַפְּנִימִיּוֹת, "נִכְנַס יֵינִן יֵצֵא סוּד"), מִשְׁקָה חֲשׂוּב וּמְשֻׁבָּח שֶׁמְבָרְכִים עָלָיו בְּרִכָּה

(שבת פרשת שלח, מברכים החודש תמוז ה'תשמ"ז)

~ יום שני כ"ג סיון ~

(כא) וַיַּעֲלֵנוּ וַיִּתְּרוּ אֶת-הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר-צֶן עַד-רְחֹב לְבָא חֲמַת:

כא וַיַּעֲלֵינוּ וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ מִמִּדְבַּר צֶן עַד רְחֹב חֲמַת:

יט"א • מִמִּדְבַּר-צֶן עַד-רְחֹב לְבָא חֲמַת • הִלְכוּ בְּגִבּוּלֶיהָ בְּאֶרֶץ וּבְרֹחַב כְּמִין גֹּא"ם: הִלְכוּ רוּחַ גְּבוּל

יט"א • דְּרוּמִית - מִמִּקְצוֹעַ מִזְרַח עַד מִקְצוֹעַ מַעֲרָב, כְּמוֹ שֶׁצִּוְּהַ מִשָּׁה: "עָלוּ זֶה בְּנֹגֵב", דֶּרֶךְ גְּבוּל דְּרוּמִית-

ספורט

הָאָרֶץ. לְהַחְזִיק בָּהּ, וְאֵל תִּירָאוּ שְׂיִתְנוּ עֵינֵיהֶם בָּכֶם לְמַרְגְּלִים. וְהַיָּמִים יָמֵי בְּכוּרֵי עֲנָבִים. וְלֹא הָיוּ הַפִּירוֹת שֶׁנִּשְׁתַּבַּחָה בָּהֶם בְּשִׁלּוּמֹתָם עֲדִין, מִכָּל מְקוֹם בְּטַח מִשָּׁה רַבִּינוּ שֶׁגִּדֵּל הַפִּירוֹת וְטַעַמָם גַּם בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן יִסְפִּיק לְהַעֲדִיר עַל שִׁבְחַת הָאָרֶץ וְטוֹבָה. תּוֹרָה כּא

"חֲדָלוּ פְּרוּזֹן בִּישְׁרָאֵל, חֲדָלוּ" (שופטים ה, ז). תּוֹרָה ב

(כ) הַשְּׂמֵנָה הִיא. בַּעֲשֶׂר וּנְכָסִים, כְּאֶמְרוּ "אֲשֶׁר לֹא כְּמִסְכַּנְתָּ תֹאכַל בָּהּ לֶחֶם" (דברים ח, ט).

הִישָׁבֶתָּה עַיִן. "גֶּפֶן וְתֵאנָה וְרִמּוֹן.. זֵית שֶׁמֶן וְדָבָשׁ" (שם) שֶׁנִּשְׁתַּבַּחָה בָּהֶם. וְהַתְּחוּקָתָם וְלִקְחָתָם מִפְּרִי

(יט) הַטּוֹבָה הִוא. בְּמִים רַבִּים וְטוֹבִים, כְּאֶמְרוּ "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאָךְ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה, אֶרֶץ נַחֲלֵי מִים" (דברים ה, ז).

הַבְּמִחְנִים. אִם הֵם יוֹשְׁבִים בְּפִרְזוֹת לְבִטָּח בְּלִי שׁוּם יָרֵאת מִלְחָמָה. אִם בְּמִבְצָרִים. אִם יוֹשְׁבִים בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יָרֵאת מִלְחָמָה, כְּעִנְיָן

מזרחית עד הים, שהים הוא גבול מערבי, ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר החר במקצוע מערבית-צפונית, כמו שמפרש בגבולות הארץ בפרשת "אלה מסעי".

כב וסליקו בדרומא ואתא עד חברון ותמן אחימן ששי ומלמי בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניאת קדם טנס דמצרים:

(כב) וַיַּעֲלוּ בְּנֵגֶב וַיָּבֹאוּ עַד-חֲבֵרוֹן וַיִּשְׁם אַחִימָן וַיִּשִׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵנֶק וְחֲבֵרוֹן שִׁבְעַ שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעֶן מִצְרַיִם:

שבחה של ארץ ישראל: שאין לה טרשין בארץ-ישראל יותר מחברון, לפיכך הקצוה לקברות מתים; ואין לה מעלה בכל הארצות במצרים, שנאמר (בראשית יא): "כַּגֶּן-ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם", וצען היא המעלה שבארץ מצרים, ששם מושב המלכים, שנאמר: (ישעיה ל): "כִּי-הָיוּ בָצֵעַן שָׂרָיו", והיתה חברון טובה ממנה שבחה חלקים.

נ"י • וַיָּבֹאוּ עַד-חֲבֵרוֹן • (סוטה לד) פֶּלֶב לְבָדוּ הַלֶּף שֵׁם וְנִשְׁתַּטַּח עַל קְבְרֵי אֲבוֹת, שְׁלֹא יִהְיֶה נֶסֶת לַחֲבָרִיו לְהִיּוֹת בַּעֲצָתָם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (דברים א): "וְלֹא-אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּרְבָּךְ-בָּהּ". וְכַתִּיב (שופטים א): "וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת-חֲבֵרוֹן". שִׁבְעַ שָׁנִים נִבְנְתָה • (סוטה לד) אֲפֹשֶׁר שִׁבְנָה חָם אֶת חֲבֵרוֹן לְכַנֵּעַן בְּנוֹ הַקָּטָן קָדָם שִׁיבְנָה אֶת צֶעֶן לְמִצְרַיִם בְּנוֹ הַגָּדוֹל? אֵלֶּא שֶׁהִיתָה מִבְּנֵה בְּכָל טוֹב עַל אֶחָד מִשְׁבָּעָה בַּצֵּעַן, וְכֵאן לְהוֹדִיעַךְ

כג ואתו עד נחלא דאתפלא וקצו מתמן עוברתא ואתפל ענבין חד ונטלוהי באריחא בתרין ומן רמוניא ומן תאניא:

(כג) וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשָׁכָל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זִמּוֹרָה וְאֲשָׁכּוֹל עֲנָבִים אַחֵר וַיִּשְׁאָהוּ בְּמוֹט בִּשְׁנֵים וּמֵן הָרְמוֹנִים וּמֵן-הַתְּאֵנִים:

כף עמה משנה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם, צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל (יהושע ד): "הָרִימוּ לָהֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת מִן הַיַּרְדֵּן עַל שְׁכֻמוֹ וַיִּקְימוּהָ בְּגִלְגָּל", ושקלוהו רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה — וגמירי: טונא דמידלי אניש על כתפה אינו אלא שליש משאוי, ממשאוי שמסייעין אותו להרים.

נ"י • זִמּוֹרָה • שׁוֹכֵת גֶּפֶן, וְאֲשָׁכּוֹל שֶׁל עֲנָבִים תְּלוּי בָּהּ. וַיִּשְׁאָהוּ בְּמוֹט בִּשְׁנֵים • מִמִּשְׁמַע שְׁנָאֵמֵר "וַיִּשְׁאָהוּ בְּמוֹט", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בִּשְׁנֵים? מַה תִּלְמוּד-לוֹמֵר "בִּשְׁנֵים"? — (סוטה לד) בִּשְׁנֵי מוֹטוֹת. הֲאֵל בִּיצֵד? שְׂמוּנָה נִטְלוּ אֲשָׁכּוֹל, אֶחָד נִטַּל תְּאֵנָה, וְאֶחָד רְמוֹן, יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב לֹא נִטְלוּ כְּלוּם, לְפִי שֶׁכָּל עֲצָמָם לְהוֹצִיא דְּבָהּ נִתְּפָנוּ: כָּשֶׁם שֶׁפָּרְיָהּ מִשְׁנָה,

כד לאתרא ההוא קרא נחלא דאתפלא על צסק אתפלא דקצו מתמן בני ישראל:

(כד) לַמָּקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשָׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֲשָׁכּוֹל אֲשֶׁר-כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

כה ותבו מלאכלא ית ארעא מסוף ארבעין יומין:

(כה) וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם:

ארבעים יום מן המזרח למערב, והם הלכו ארבה ורחבה? אלא שגלוי לפני הקדוש-ברוך-הוא שיגור עליהם יום לשנה, קצר לפניהם את הדרך.

נ"י • וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם • וְהָלֹא אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרָסָה עַל אַרְבַּע מֵאוֹת פָּרָסָה הִיא, וּמִהֶלֶךְ אָדָם בִּינוּנִי עֲשָׂרָה פָּרָסָאוֹת לְיוֹם, הָרִי מִהֶלֶךְ

נפלא אצל הפנעניים יושבי הארץ כלל, ועל תמיהתם זו קראו המקום "נחל אשכול". תורה כה

שפרתו אותו היה דבר חדוש ונפלא, כי רבים היו בארץ אשכולות גדולים כמוהו או יותר ממנו, ולא היה זה

(כד) על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל. תמהו הפנעניים על שאותו האשכול אצל בני ישראל

כַּוּ וַאֲזָלוּ וַאֲתָנוּ לֹת מִשֶּׁה וּלְנֹת אֶהְרֹן וּלְנֹת
כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַדְבָּרָא דְפֶאֶרְן
לְרָקִם וְאִתְיָבּוּ וְתִהְיוּ פִתְגָמָא וְנֹת כָּל כְּנִשְׁתָּא
וְאִתְזִיאָנִין יָת אָבָא דְאַרְעָא:

(כו) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עֵדֶת
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פֶּאֶרְן קִדְשָׁה וַיֵּשְׁבוּ אֹתָם
דָּבָר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיֵּרְאוּם אֶת-פְּרִי הָאָרֶץ:

כַּעֲצָה רַעָה. וַיֵּשְׁבוּ אֹתָם דָּבָר. אֶת מֹשֶׁה וְאֶת
אַהֲרֹן.

כ"ט" וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ • (סוטה לד) מהו "וַיֵּלְכוּ"? לְהָקִישׁ
הַלִּיכְתָּן לְבִיאְתָּן: מַה בִּיאְתָּן כְּעֵצָה רַעָה, אִף הַלִּיכְתָּן

כַּוּ וַאֲשַׁתְּעִיאוּ לֵה וַאֲמַרוּ אֲתִינָא לְאַרְעָא דִּי
שְׁלַחְתָּנָא וְאַף עֲבָדָא חֻלָּב וּדְבִשׁ הִיא וְדִין
אַבָּה:

(כו) וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֵנוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֻלָּב וְדִבֵּשׁ הוּא וְזֶה-פְרִיָּהּ:

כ"ט" זָבַת חֻלָּב וְדִבֵּשׁ הִיא • (במדבר רבה) כָּל דְּבַר שְׁקָר שְׂאִין אוֹמְרִים בּוֹ קֶצֶת אֱמֶת בַּתְחִלְתּוֹ, אֵין מִתְקִים בְּסוּפּוֹ.

כח לחוד אַרְי תְּקִיף עֲמָא דִּיתֵב בְּאַרְעָא
וְקִרְיָא קִרְיָן רַבְרָבִין לְחִדָּא וְאַף בְּנֵי גִבְרִיָּא
חֲזִינָא תִּמְן:

(כח) אָפֶס כִּי-עָזוּ הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת
גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם:

כ"ט" בְּצֻרוֹת • לְשׁוֹן חֲזָק. וְתַרְגּוּמוֹ: "קִרְיָן". לְשׁוֹן בִּירְנִיּוֹת עֲגֻלוֹת, וּבְלִשׁוֹן אֲרָמִי: קִרְיָה עֲגֻלָּה.

כט עֲמִלְקָאָה יָתֵב בְּאַרְעֵי דְרֹמָא וְחִתָּאָה
וַיְבִיֶּסְאָה וַאֲמִירָאָה יָתֵב בְּטוּרָא וַיְכַנְעִנְאָה
יָתֵב עַל יָמָא וְעַל כִּיף יִרְדְּנָא:

(כט) עֲמִלְקַי יוֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוֹסִי וְהָאֱמֹרִי
יוֹשֵׁב בְּהָרַי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:

כ"ט" עֲמִלְקַי יוֹשֵׁב וְגו' • לְפִי שְׁנִכּוּוֹ בְּעִמְלָק כָּבֵד, הַזְכִּירוּהוּ מְרֻגְלִים כְּדִי לִירָאֵם. עַל יַד הַיַּרְדֵּן • "יַד"
כְּמִשְׁמָעוֹ, אֲצֵל הַיַּרְדֵּן - וְלֹא תוּכְלוּ לַעֲבֹר.

ל וַאֲצִיַּת כָּלֵב יָת עֲמָא לְמִשֶּׁה וַאֲמַר מִיִּסְק
גִּיסְק וְנִירַת יְתֵה אַרְי מִיכָל גִּיכּוֹל לֵה:

(ל) וַיֵּהָם כָּלֵב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלָה
וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:

לנו אֶת הַשְּׁלֹו. עֲלֵה נַעֲלָה • אֶפְלוּ בְּשָׁמַיִם, וְהוּא
אוֹמֵר: "עֲשׂוּ סְלֻמוֹת וְעֲלֹו שָׁם" — נַעֲלִית כָּל דְּבָרָיו.
וַיֵּהָם • לְשׁוֹן שְׂתִיקָה, וְכֵן (זכריה ב): "הֵם כָּל בְּשׂוֹר" (עמס
ג): "הֵם כִּי לֹא לְהִזְפִּיר", כֵּן דִּרְךָ בְּנֵי-אָדָם: הַרְוֹצָה
לְשִׁתָּק אֲגִדַּת אֲנָשִׁים, אוֹמֵר שִׁי"ט (ס"א הַס).

כ"ט" וַיֵּהָם כָּלֵב • הַשְׁתִּיק אֶת כָּלֵם. אֶל-מֹשֶׁה • (במדבר
רבה) לְשִׁמְעָה מַה שִּׁידְבֵּר בְּמִשְׁה, צֹחַ וְאָמַר: וְכִי זֹו
בְּלִבְד עֲשֶׂה לָנוּ כֵּן עֲמָרָם? הַשְׁמָעָה הִיָּה סְבוּר שְׂבָא
לְסַפֵּר בְּגִנּוּתוֹ, וּמִתּוֹךְ שֶׁהִיָּה בְּלָבָם עַל מִשֶּׁה בְּשִׁבִּיל
דְּבָרֵי הַמְרַגְלִים, שְׂתִיקוּ כָלֵם לְשִׁמְעָה גִּנּוּתוֹ. אָמַר:
וְהָלֹא קָרַע לָנוּ אֶת הָיָם, וְהוֹרִיד לָנוּ אֶת הַמָּן, וְהִגִּידוּ

ספורנו

אֶל מֹשֶׁה. שִׁשְׁמָעוּ מַה יֵּשִׁיב מֹשֶׁה.
וְאוֹלֵי אֲזַ אָמַר מֹשֶׁה מַה שֶּׁהֵעִיד אַחֵר
כֶּף בְּאָמְרוֹ "וְאָמַר אֲלֵכֶם, לֹא תַעֲרֹצוּן
וְלֹא תִירְאוּן מִהֶם" (דברים א, כט). וְכָלֵב
חֲזַק דְּבָרָיו בְּאָמְרוֹ, עֲלֵה נַעֲלָה. רָאוּי
לָנוּ לַעֲלוֹת, כִּי לֹא יִתְקַוְמוּ נִגְדָנוּ
לְמַגֵּעַ עֲלִיתָנוּ.

וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוֹכַח לָהּ. כִּי
אַחֵר שֶׁנַּעֲלָה שָׁם גִּנּוּסוֹ מִפְּנִינֵיו, כִּי

אֶפְשָׁר לָנוּ לְכַבְּשָׁהּ, מִפְּנֵי שֶׁהָעָם עֲזָו
וְהָעָרִים בְּצֻרוֹת, וְשׁוֹכְנֵי הָאָרֶץ הֵם
שׁוֹנְאֵינוּ וְהֵם בְּנֵי עֲמִלְקַי שִׁלְחָמוֹ גַּם
הֵם בְּנֵי כְּדִי שֶׁלֹּא נִקְרַב אֶל
גְּבוּלָם. תורה כט

(ל) וַיֵּהָם כָּלֵב אֶת הָעָם. הַשְׁתִּיק אֶת
הָעָם שֶׁהָיוּ מִתְחִילִים מֵאֲזֵל לַתֵּת קוֹלָם,
כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ אַחֵר כֶּף בְּאָמְרוֹ "וְתִשָּׂא
כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם" (להלן יד, א).

(כו) אֶל מִדְבַּר פֶּאֶרְן קִדְשָׁה. אֶל
אוֹתוֹ הַחֹלֶק מִהַמְדְּבָר שֶׁהָיָה מוֹל קִדְשׁ
בְּרִנְעָה. תורה כו

(כז) וְגַם זָבַת חֻלָּב וְדִבֵּשׁ הוּא. לֹא
בְּלִבְד הִיא טוֹכָה (פסוק יט), אֲבָל הִיא גַּם
כֵּן "זָבַת חֻלָּב וְדִבֵּשׁ", נוֹתֶנֶת בְּלִי טַרַח
רַב מִקְנָה מְרַבָּה חֻלָּב, וְרַב דִּבֵּשׁ
וּמַעֲדֵנֵי מֶלֶךְ. תורה כח

(כח) אָפֶס כִּי עָזוּ הָעָם. אֲבָל אִי

(לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ, לֹא נוֹכַל לַעֲלֹת
 אֶל־הָעָם כִּי־חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ:
 כ"ג"א חֲזָק הוּא מִמֶּנּוּ • (במדבר רבה) כְּכִיכּוֹל, כְּלָפִי מַעֲלָה אָמְרוּ.

~ נקודות משיחות קודש ~

חטא המרגלים ביחס היהודי לטבע

לקדם מצוה, הרי אין שום ספק וספק ספיקא שיש באפשרותו לקימה, כי "איני מבקש אלא לפי כחן". ומה שצריך לעשות כלים בדרך הטבע, ולטרוח לחפש את האפשרויות הנחות על-פי הנהגות העולם וכו', וכמאמר חז"ל "אין סומכין על הגס" – אין זה חסיד ושלום ששליטתו של ה' יתברך מגבלת ויש מקום אמיתי להנהגות הטבע, להשפיע אם יקם המצוה אם לאו. אלא שכן רצה הקדוש ברוך הוא, שקיום התורה והמצוות לא ישבר את הטבע, אלא – חלק מהפונה היא – שיתבצע תוך גדרו והנהגות הטבע, על-מנת לזככם ו"לעשות לו יתברך דירה בתחתונים". ובזה חטאו המרגלים, שהיה עליהם לדעת שכל שליחותם היא אף ורק לבדק בדרך הטבע, את האפן הכי קל להביא את הכתמת הקדוש ברוך הוא להביאם אל הארץ – הבטחה שבנדאי תבוא לידי פעל.

והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל-העם כי-חזק הוא ממנו: (יג, לא)
 במהות חטאם של המרגלים בדרךם על הארץ, על אף שלכאורה בדיוק לשם כך הם נשלחו – ידוע הבאור, שעליהם היה מוטל לומר רק את התרשמותם ממצב הארץ, אף בהוסיפם את המסקנא "לא נוכל לעלות", חטאו בכפייה ביכלת ה' יתברך. אף עדין יש להבין: לכאורה, עצם שליחותם לתור אחר הארץ והדריים בה, הוכיחה למרגלים כי אכן משיב ה' יתברך את טבע העולם ונותן מקום למצבו – דבליעדי זה, למה בכלל נשלחו, בפעם שרצונו של ה' הוא לכבשה למעלה מדרך הטבע. ולפי זה, צדקו לכאורה באמנם "לא נוכל לעלות", כי על-פי הטבע אכן לא נתן לעלות! והבאור בזה, שבחטאם טמנה הוראת נצח הנוגעת לכללות קיום התורה והמצוות: יהודי צריך להאמין ולדעת, שאם צוה עליו ה' יתברך

(על-פי לקוטי שיחות, כרך יג עמ' 39 – מותר 'לקראת שבת')

לב ואפיקו שום ביש על ארעא די אלילו
 יתה לות בני ישראל למימר ארעא די
 עברנא בה לאללא יתה ארעא מקטלת
 יתבהא היא וכל עמא די חזינא בגוה
 אנשין דמשחן:

(לב) וַיֵּצִיאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ
 אָרֶץ אֲכֻלָּת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ
 בַּתּוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוֹת:

גדולים וגבהים וצריך לתת להם מדה, כגון גלית
 (שמואל א יז): "גִּבְהוּ שֵׁשׁ אַמּוֹת וְזֶרֶת", וכן (שמואל ב כא):
 "אִישׁ מְדוֹן", (ד"ה א יא): "אִישׁ־מְדָה".

כ"ג"א אֲכֻלָּת יוֹשְׁבֶיהָ • בכל מקום שעברנו, מצאנום
 קוברי מתים. והקדוש ברוך הוא עשה לטובה, כדי
 לטרדם באכלם ולא יתנו לב לאלו. אנשי מדות •

ספורנו

בשביל שבח הארץ, אבל הוא מפני
 שלא ישארו בה זולתי החזקים, שהם
 חזקי המצוה, והשאר מתים בה מפני
 רע האויר. תורה לג

אחר החטא, באמרו "וירד העמלקי
 והכנעני" (לחן יד, מה). תורה לב
 (לב) ארץ אכלת יושביה. אף על פי
 שהעם היושבים בהם חזקים, אין זה

כבר "נמגלו כל ישבי כנען" (שמות טו,
 טו). תורה לא
 (לא) לא נוכל לעלות. שיתקוממו
 נגדנו ולא ניחנונו לעלות, כמו שקרה

לג וּתְמֹן תִּזְנֶנָּה ית גְּבִרָא בְּנֵי עֲנָק מִן גְּבִרָא
וְהוֹנֵא בְּעֵינֵי נַפְשָׁא קַמְצִין וְכֵן הוֹנֵא
בְּעֵינֵיהוֹן :

ובס"א : חגבים) יש בפרמים באנשים" (סוטה לה). ענק •
שמעניקים חמה בקומתן.

א וְאֵרִימַת כָּל כְּנַשְׁתָּא וִיהִיבּוּ ית קְלָהוֹן וְכִבּוּ
עֲמָא בְּלִילִיא הֵהוּא :

ב וְאִתְרַעְמוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן כָּל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לַהּוֹן כָּל כְּנַשְׁתָּא לְוֵי דְּמִיתָנָא
בְּאַרְעָא דְּמַצְרַיִם אוּ בְּמִדְבָּרָא הַדִּין לְוֵי
דְּמִיתָנָא :

ג וְלִמָּא יֵי מַעַל יתָנָא לְאַרְעָא הָדָא לְמִנְפַּל
בְּחִרְבָּא נִשְׁנָא וְטַפְלָנָא יְהוֹן לְבֹזָא הָלָא טַב
לָנָא דֵּי נְתוּב לְמַצְרַיִם :

ד וְאָמְרוּ גְבֵר לְאַחֵיהִי נִמְגִי רִישָׁא וְנְתוּב
לְמַצְרַיִם :

ה וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל אֶפְיֵהוֹן קִדְּם כָּל
קָהַל כְּנַשְׁתָּא דְּבִנֵּי יִשְׂרָאֵל :

(לג) וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת־הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנְּפִלִים
וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:

כס"י • הנפלים • ענקים מבני שמחזאי ועזאל שנפלו
מן השמים בימי דור אנוש (יזמא ס). וכן היינו
בעיניהם • שמענו אומרים זה לזה: "נמלים (רא"ם

יד (א) וּתְשֹׂא כָּל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּכְבּוּ הָעָם
בְּלִילִיָּה הַהוּא:

כס"י • כל־העדה • סנהדראות.

(ב) וַיִּלְנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
אֱלֹהִים כָּל־הָעֵדָה לֹא־מִתְּנוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם אוּ בְּמִדְבָּר
הַזֶּה לֹא־מִתְּנוּ:

כס"י • לוי־מתנו • הלואי ומתנו.

(ג) וְלִמָּה יְהוֹה מְבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנָפֹל
בַּחֶרֶב נַשִּׁינוּ וְטַפְּנוּ יְהוֹי לְבֹז הָלֹא לָנוּ שׁוּב
מִצְרִימָה:

(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֲחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה
מִצְרִימָה:

כס"י • נתנה ראש • כתרנומו: "נמגי רישא". נשים עלינו מלך. ורבותינו פירשו: לשון עבודת אלילים.

(ה) וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל־קָהַל עֵדָת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ
מצרים, לתת אתנו ביד האמרי,
להשמידנו" (דברים א, כז). תורה ד
(ה) ויפל משה ואהרן על
פניהם. בראותם "מענות לא יוכל
לתקן" (קהלת א, טו), כענין בסנהדרין
שקבשו פניהם בפרקע פשלא ידעו
מה לעשות מאימת המלך. תורה ו

אימת מות במדבר, ואמרו שכל זה
נעשה כדי לתתם ביד האמרי. תורה ג
(ג) ולמה ה' מביא אתנו. מה חטאנו
לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך.
פי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה
מאתו משנאתו אותם בשביל
גלויהם במצרים, או לסבה אחרת,
כאשר העיד באמרו "ותאמרו,

(לג) בְּנֵי עֲנָק. מצד האב.
מן הנפלים. מצד האם.
וכן היינו בעיניהם. כחגבים או
פחות מזה, ובשביל זה לא קמו
עלינו, כי לא הקשיבו אותנו ויבזו
בעיניהם להרע לנו. תורה א
יד (ב) וילנו על משה ועל
אהרן. שהיו שלוחי האל ותברך
להוציאם ממצרים ולהצילם מכל

(ו) וַיְהִי־שֶׁעַ בִּנְנוֹן וְכָלֵב בִּן־יִפְתָּה מִן־הַתְּתָרִים אֶת־
הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם:

(ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

(ח) אִם־חָפֵץ בָּנוּ יְהוָה וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת
וַנִּתְּנָהּ לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זִבַּת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ:

(ט) אַךְ בִּיהוָה אֱלֹהֵי־תִמְרָדוֹ וְאַתֶּם אֱלֹהֵי־תִירָאוֹ אֶת־עַם
הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֹנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיתָם וַיְהוָה
אֹתָנוּ אֱלֹהֵי־תִירָאֵם:

כ"ד - אֱלֹהֵי־תִמְרָדוֹ • וְשׁוֹב - "וְאַתֶּם אֱלֹהֵי־תִירָאוֹ". כִּי
לַחֲמֹנוּ הֵם • נֶאֱכַלְם בְּלֶחֶם. סָר צֶלֶם • מִגִּגְמָה וְחִזְקָם; | כְּשֵׁרִים שֶׁבָּהֶם מֵתוּ: אִיּוֹב שֶׁהָיָה מִגִּין עֲלֵיהֶם (סוטה
לח). דָּבָר אַחֵר: צֵלוּ שֶׁל הַמָּקוֹם סָר מַעֲלִיתָם.

ספורנו

(ז) הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר
אֹתָהּ. לְתוֹר הַמָּקוֹם יוֹשְׁבָיו, כְּאָמְרוּ
"וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵה הוּא, וְאֵת
הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ" (לעיל יג, יח).
טוֹבָה הָאָרֶץ. הֵנָּה בְּעֵינֵינוּ "הָאָרֶץ מֵה
הִיא" - אָנוּ מַעֲדִידִים שֶׁהִיא מְקוֹם טוֹב
מְאֹד מְאֹד. בְּלִי דָפִי, לֹא כְמוֹ
שֶׁהַעֲדִידוֹ חֲבָרִינוּ בְּאֶמְרָם שֶׁעַם הַיֹּתֶה
זִבַּת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ" (יג, כז) הִיא "אֲכִלָּת
יִשְׁבִּיהָ" (יג, לב). וּבְעֵינֵינוּ "וְאֵת הָעָם
הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ" - אָנוּ מַעֲדִידִים "כִּי
לַחֲמֹנוּ הֵם" (פסוק ט) וְלֹא יַעֲזוּ פְּנֵיהֶם
נִגְדָנוּ, הֵפֶךְ עֲדוּת חֲבָרִינוּ בְּאֶמְרָם "כִּי
עוֹ הָעָם" (יג, כח). תוֹרָה ח
(ח) אִם חָפֵץ בָּנוּ ה'. אֲמַנְם, כִּי
טוֹבָתָה עַד מְאֹד הִיא בְּתַנְאֵי שִׁחְפֵץ
בָּנוּ ה', כְּאָמְרוּ "אֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ
דִּרְשׁ אֹתָהּ.. וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ

וכו'" (דברים יא, יב"ג).
וְהֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת. הֵפֶךְ
מֵה שֶׁהַעֲדִידוֹ חֲבָרִינוּ בְּאֶמְרָם "לֹא נוּכַל
לַעֲלוֹת אֶל הָעָם" (יג, לא), כִּי אֲמַנְם לֹא
יִתְקוּמָמוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לְקִרְיָתָנוּ כָּלֵל,
כְּאָמְרוּ "יִדְמוּ כְּאֶבֶן עַד יַעֲבֹר עֲמָךְ
ה'" (שְׁמוֹת טו, טז). וְכֵן הָיָה שֶׁלֹּא עָשׂוּ
שׁוֹם גָּדָר וְשׁוֹם הִכְנָה לְמַנַּע אֶת עֲלוֹת
הָעָם עֲלֵיהֶם.
וַנִּתְּנָהּ לָנוּ. כִּי רָאִינוּ שֶׁלֹּא קָמָה רוּחַ
בְּאִישׁ בְּפָנֵינוּ וְשִׁדְעָתָם לְכַרְתָּ.
אֶרֶץ אֲשֶׁר הִוא זִבַּת חֶלֶב
וְדִבֶּשׁ. הִיא מַעֲצָמָה, בְּלִתֵּי עֲבוּדָת
עוֹבְדֵי אֱדֻמָּה, כְּמוֹ בְּעֵרִים, כְּעֵינֵינוּ
"וְכָל הָאָרֶץ כָּאוּ בִיעֵר, וַיְהִי דִבֶּשׁ עַל
פְּנֵי הַשָּׂדֶה" (שְׁמוּאֵל א יד, כה), וְזֶה לֹא
הָיָה אֶפְשָׁר אִם הָיָה בְּאֶרֶץ אוֹ בְּאֹרֶז
אִיּוֹה דָפִי. תוֹרָה ט

(ט) אַךְ בַּה' אֵל תִּמְרָדוֹ. אֲמַנְם אִם
תִּרְצוּ שֶׁתִּהְיֶה הָאָרֶץ לָכֶם בְּזֹאת
הַמַּדְרָגָה מְהֻטָּב, "אֵל תִּמְרָדוֹ בַּה'",
כְּאָמְרוּ "וְהָיָה אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ..
וַנִּתְּנָה מִטֵּר אֲרֻכָּם.. וְאַסְפֶּת" (דברים יא,
יג"ד).
וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ. הֵנָּה אִם לֹא
תִמְרָדוּ יִבְיָאֵנוּ הָאֵל.
כִּי לַחֲמֹנוּ הֵם. כִּי רָאִינוּ שֶׁאִין
בְּדַעְתָּם לְהִתְקוּמָם נִגְדָנוּ כָּלֵל, כְּמוֹ
שֶׁלֹּא יִתְקוּמָם הִלָּחֵם נִגְדָנוּ אוֹכְלֵיו, כְּמוֹ
שֶׁהַעֲדִידָה רָחַב בְּאֶמְרָה "וְלֹא קָמָה עוֹד
רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיהֶם" (יְחֻשָׁע ב, יא).
סָר צֶלֶם מַעֲלִיתָם. וְרָאִינוּ שֶׁהַסְכִּמִּי
לַעֲזוֹב כָּל מִגֵּן וְצִנָּה כְּדִי שִׁימְהָרוּ לְנוֹס
מִפְּנֵינוּ, כְּעֵינֵינוּ "הַדֶּרֶךְ מִלֵּאָה בְּגָדִים
וְכִלִּים אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אַרְס
בְּחִפְזָם" (מְלָכִים ב ג, טו). תוֹרָה י

וַיֹּאמְרוּ כָל־כְּנָשָׁא לְמַרְגָּם יְהוֹנָן בֶּאֱכָנִיא
וַיִּקְרָא דַּיִּי אֶתְגָּלִי בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא לְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל:

כ"י - לְרָגוּם אֹתָם • אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־ב. וְכָבוֹד ה' • (במדבר רבה) הֶעֱנָן יָרַד שָׁם.

יֹאמְרוּ יְיָ לְמֹשֶׁה עַד אֵימָתִי יְהוֹנָן מְרַגֵּזִין
קְדָמִי עֲמָא הָדִין וְעַד אֵימָתִי לֹא יִהְיֶימְנוּ
בְּמִימָרִי בְּכָל אֲתִיָּא דִּי עֲבָדִית בִּינֵיהוֹן:

(יא) וַיֹּאמְרוּ יְהוֹה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אֵנָּה יִנְאַצְנִי הָעָם
הַזֶּה וְעַד־אֵנָּה לֹא־יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל־הָאֱתוֹת אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ:

כ"י - עַד־אֵנָּה • עַד הֵכֵן • יִנְאַצְנִי • יִרְגִּיזוּנִי • בְּכָל־הָאֱתוֹת • בְּשִׁבִּיל כָּל הַנָּסִים שֶׁעָשִׂיתִי לָהֶם, הִנֵּה לָהֶם
לְהֶאֱמִין שֶׁהִיכֵלְתָּ בְּיָדִי לְקִים הַבְּטָחָתִי.

יב אֶמְחַנּוּן בְּמוֹתָא וְאַשְׁצִנּוּן וְאַעֲבֹד יְתָךְ
לְעָם רַב וְתִקְיָה מְנַהֵן:

(יב) אֶכְנֶה בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה אֶתְךָ לְגוֹי־גָדוֹל
וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ:

כ"י - וְאוֹרְשָׁנוּ • כְּתַרְגוּמוֹ לְשׁוֹן "תְּרוּכִין", וְאִם תֹּאמַר: מָה אֶעֱשֶׂה לְשִׁבּוּעַת אֲבוֹתָי? וְאַעֲשֶׂה אֶתְךָ
לְגוֹי־גָדוֹל • שְׂאֵתָה מִזְרַעַם • (במדבר רבה) •

יג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קְדָם יְיָ וְיִשְׁמָעוּן מִצְרָאִי אֲרִי
אֶסְקֶתָא בְּחִילָךְ יָת עֲמָא הָדִין מִבִּינֵיהוֹן:

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְהוֹה וְשִׁמְעוּ מִצְרַיִם בִּי־הַעֲלִיתִי
בְּכַחַךְ אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ:

וכשִׁי־שִׁמְעוּ שְׂאֵתָה הוֹרְגָם, לֹא יֹאמְרוּ שִׁחְטָאוּ לָךְ,
אֶלָּא יֹאמְרוּ: שִׁכְנַגְדָם יִכְלָתָ לְהִלָּחֵם, אֲבָל כְּנָגְדָ יוֹשְׁבֵי
הָאָרֶץ לֹא יִכְלָתָ לְהִלָּחֵם, וְזוֹ הִיא.

כ"י - וְשִׁמְעוּ מִצְרַיִם • "וְשִׁמְעוּ" אֶת אֲשֶׁר תַּהַרְגֶם •
בִּי־הַעֲלִיתִי • "כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר". וְהֵם רָאוּ
אֶת אֲשֶׁר הַעֲלִיתָ בְּכַחַךְ הַגָּדוֹל אוֹתָם מִקִּרְבָּם,

יד וַיִּמְרוּן לְתַב אֲרַעָא הָדָא דְשִׁמְעוּ אֲרִי
יְיָ דְשִׁכְנַתְךָ שְׂרִינָתָ בְּגוֹ עֲמָא הָדִין דִּי
בְּעִינֵיהוֹן חֲזוּן שְׂכִינָתָ יִקְרָא דַּיִי וְעֲנָנְךָ מִטָּל
עֲלֵיהוֹן וּבְעַמּוּדָא דְעֲנָנָא אֶת מְדַבֵּר
קְדָמֵיהוֹן בִּימָמָא וּבְעַמּוּדָא דְאֶשְׁתָּא
בְּלִילִיא:

(יד) וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שִׁמְעוּ בִּי־אֵתָה
יְהוֹה בְּקִרְבֵּי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עֵין בְּעֵין נִרְאָה אֵתָה
יְהוֹה וְעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵיהֶם וּבְעַמּוּד עֵנָן אֵתָה הִלָּךְ
לְבִנְיָהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לַיְלָה:

אֵתָה ה' שׁוֹכֵן בְּקִרְבָּם, וְעֵין בְּעֵין אֵתָה נִרְאָה לָהֶם,
וְהַכֵּל בְּדֶרֶךְ חֶבֶד, וְלֹא הִפִּירוּ בְּךָ שְׁנִתְקָה אֶתְבָּתְךָ
מֵהֶם עַד הַנֵּה.

כ"י - וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת • כְּמוֹ: "עַל־
יֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת", וְמָה יֹאמְרוּ עֲלֵיהֶם? מָה שֶׁאִמְרוּ
בְּסוּף הָעֲנָנִין: "מִבְּלָתִי יִכְלָת יְיָ", בְּשִׁבִּיל שֶׁשִׁמְעוּ כִּי

ספורט

(יג-טז) וְשִׁמְעוּ מִצְרַיִם • חֶשֶׁב מֹשֶׁה,
שֶׁשִׁשְׁאֵמֶר הָאֵל יִתְבָּרֵךְ "אֶכְנֶה בְּדָבָר"
(פסוק יב), יְהִיָּה הַרְצוֹן לְהַכּוֹת תַּכְךָ אֶת
כָּל־ם, וְהַתְעוּרָר לְשֶׁאֵל מָה יַעֲשֶׂה
לְשִׁמּוֹ הַגָּדוֹל. וַאֲמַר, הִנֵּה יִשְׁמָעוּ
מִצְרַיִם תַּכְךָ שֶׁהִרְגָתָ אֶת אֱלֹהֵי פְתָאם,
וַיֹּאמְרוּ שֶׁעָשִׂיתָ "מִבְּלָתִי יִכְלָת" בְּיָדְךָ

תַּכְּמָם" (דברים ב, טז).
וְאוֹרְשָׁנוּ. אֶעֱשֶׂה שִׁיעֲזוּבוּ לְאַחֲרִים
חִילָם וְיִירָשׁוּם, כְּעֲנָנִין 'הַמְתִּים יוֹרְשִׁים
אֶת הַחַיִּים' שֶׁהִיָּה בְּחִלּוּקַת הָאָרֶץ.
וּבִזְזָה קִיָּם מָה שֶׁנִּדְרָר לְיוֹצְאֵי מִצְרַיִם
בְּאִמְרוֹ "וְנִתְתִּי אֵתָה לָכֶם מוֹרְשָׁה"
(שמות ג, טז). תורה יג

(יא) עַד אֵנָּה יִנְאַצְנִי • עַד אֵיזָה גָּבוֹל
מִהַבִּיזוֹי אֶסְבֵּל שִׁיבּוּנִי.
וְעַד אֵנָּה לֹא יֵאֱמִינוּ בִּי • עַד אֵיזָה
גָּבוֹל מִהַפְּלֹאוֹת אֶעֱשֶׂה קְדָם שִׁיבְטָחוּ
כִּי יִשְׁעֲנֶה עַל דְּכָרִי. תורה יב
(יב) אֶכְנֶה בְּדָבָר • כְּעֲנָנִין "וְגַם יָד ה'
הִיָּתָה בָּם לְהַקֵּם מִקִּרְבֵּי הַמִּחְנָה עַד

טו ותקטל ית עמא הדין כגברא חד וימרון
עממא די שמעו ית שמע גברתך למימר:

(טו) וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעוֹן לֵאמֹר:

כז"א וְהִמַּתָּה אֶת־הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד • פְּתָאם, וּמִתּוֹךְ כֶּף: יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ אֶת־שִׁמְעוֹן וְגו'.

טז מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא קָדָם יְיָ לְאַעְלָא ית עמא
הדין לִארְעָא די קָנָם לַהוּן וְקַטְלָנוּ
בַּמִּדְבָּרָא:

(טז) מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא לְהַבִּיא אֶת־הָעָם הַזֶּה
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֻם בַּמִּדְבָּר:

יז"א מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא קָדָם יְיָ לְאַעְלָא ית עמא
הדין לִארְעָא די קָנָם לַהוּן וְקַטְלָנוּ
בַּמִּדְבָּרָא:

כז"א מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא וְגו' • לְפִי שְׂיוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים
וְגִבּוֹרִים, (בְּרִכּוֹת לב) וְאֵינוֹ דוֹמָה פְּרָעָה לְשָׁלִשִׁים וְאֶחָד
מְלָכִים; זֹאת יֹאמְרוּ עַל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת. מְבַלְתִּי

יז"א מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא קָדָם יְיָ לְאַעְלָא ית עמא
הדין לִארְעָא די קָנָם לַהוּן וְקַטְלָנוּ
בַּמִּדְבָּרָא:

(יז) וְעַתָּה יִגְדַּל־נָא כַּח אֲדֹנָי כְּאִשֶּׁר דְּבִרְתָּ לֵאמֹר:

כז"א יִגְדַּל־נָא כַּח ה' • לַעֲשׂוֹת דְּבוּרָךְ. כְּאִשֶּׁר דְּבִרְתָּ לֵאמֹר • וּמַהוּ הַדְּבוּר.

יח יְיָ מְרַחֵק רִגְזוֹ וּמִסְגִּי לְמַעַבְד טַבּוֹן שְׂבָק
לְעוֹנִין וְלִמְרוֹד וְלַחֲבוּבִין סִלַּח לְדִתִּיבִין
לְאוֹרִיתָהּ וְדָלָא תִּיבִין לֹא מִזְבִּי מִסְעֵר חֻבִּי
אֲבָהוֹן עַל בְּנִין מְרִדִין עַל דֵּר תְּלִיתִי וְעַל דֵּר
רְבִיעִי:

(יח) יְהוָה אֲרָךְ אַפִּים וְרַב־חֶסֶד נָשָׂא עוֹן וּפָשַׁע
וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה פֶקֶד עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלִשִׁים
וְעַל־רַבָּעִים:

יט שְׂבָק רִגְזוֹ וּמִסְגִּי לְמַעַבְד טַבּוֹן שְׂבָק
לְעוֹנִין וְלִמְרוֹד וְלַחֲבוּבִין סִלַּח לְדִתִּיבִין
לְאוֹרִיתָהּ וְדָלָא תִּיבִין לֹא מִזְבִּי מִסְעֵר חֻבִּי
אֲבָהוֹן עַל בְּנִין מְרִדִין עַל דֵּר תְּלִיתִי וְעַל דֵּר
רְבִיעִי:

כז"א ה' אֲרָךְ אַפִּים • לְצַדִּיקִים וְלִרְשָׁעִים. כְּשַׁעְלָה
מִשָּׁה לְמִרוֹם, מִצָּאוּ מִשָּׁה לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׁהִיָּה
יוֹשֵׁב וְכוּתֹב: "ה' אֲרָךְ אַפִּים", אָמַר לוֹ: לְצַדִּיקִים?
אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: אַף לִרְשָׁעִים! אָמַר לוֹ:
רְשָׁעִים יֵאבְדוּ! אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: חַיִּיד,

יט שְׂבָק רִגְזוֹ וּמִסְגִּי לְמַעַבְד טַבּוֹן שְׂבָק
לְעוֹנִין וְלִמְרוֹד וְלַחֲבוּבִין סִלַּח לְדִתִּיבִין
לְאוֹרִיתָהּ וְדָלָא תִּיבִין לֹא מִזְבִּי מִסְעֵר חֻבִּי
אֲבָהוֹן עַל בְּנִין מְרִדִין עַל דֵּר תְּלִיתִי וְעַל דֵּר
רְבִיעִי:

(יט) סִלַּח־נָא לְעוֹן הָעָם הַזֶּה כַּגִּדֹּל חֶסֶדְךָ וְכְאִשֶּׁר
נִשְׁאַתָּה לְעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה:

כ וַיֹּאמֶר יְיָ שְׂבָקִית כְּפִתְגָמְךָ:

(כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה סִלַּחְתִּי כְּדִבְרְךָ:

כז"א כְּדִבְרְךָ • בְּשִׁבִּיל מַה שְּׁאַמַּרְתָּ "פֶּן יֹאמְרוּ מְבַלְתִּי יוֹכֵלָא ה'".

ספור

וְלֹא יוֹסִיפוּ לְהִרְעֵם מִהֶם - יִמְתִּין עַד
דּוֹר רְבִיעִי, וְאַזְ תִּתְּמַלֵּא סֵאתָם בְּאַפְס
תְּקוּהָ לְחִשּׁוּבָה וַיֵּאבְדוּ. תּוֹרָה יט
(כ) סִלַּחְתִּי כְּדִבְרְךָ. כְּשִׁמְעוֹתִי "אֲכַנּוּ
בְּדִבְרְךָ" (פסוק יב) - כִּכְר סִלַּחְתִּי בְּזוֹה
הָאָפֶן שְׁאַתָּה אוֹמֵר, כִּי לֹא הִיָּתָה
הַכְּנָה שְׁאֵמִית אֶת כָּלָם יַחְדָּו, אֲבָל
שְׁאֵמִית אֶת כָּלָם מִעַט מִעַט בְּמִדְבָּר,
וְלֹא יִכָּנְסוּ אִישׁ מִהֶם לְאָרֶץ. תּוֹרָה כא

בו לְעִינֵי כָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל
מִסְעֵיהֶם" (שְׁמוֹת מ, לח). תּוֹרָה יז
(יז) יִגְדַּל נָא כַּח ה'. לְכַבֵּשׁ אֶת מִדְּת
הַדִּין. תּוֹרָה יח
(יח) פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל
בָּנִים. מִצְוָה עַד דּוֹר רְבִיעִי. שְׁאֵם
יִחְזִיקוּ מַעֲשֵׂה אָבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם
וַיִּסְיִפוּ לְהִרְעֵם, תִּתְּמַלֵּא סֵאתָם בְּדוֹר
שְׁלִישִׁי וְתֵאבְדוּ תְּקוּהָ תְּשׁוּבָתָם וַיִּפְרַע
מִהֶם. וְאֵם יִחְזִיקוּ בְּמַעֲשֵׂה אָבוֹתֵיהֶם,

עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת. וְזוֹה, כִּי אֲמַנָּם
רָאוּ
כִּי הִעֲלִיתָ בְּכַתֵּךְ אֶת הָעָם הַזֶּה
מִקְרָבּוֹ, וְעַם זֶה שָׁמְעוּ כִּי אֵתָה ה'
בְּקִרְבָּה הָעָם הַזֶּה, וְלֹא יִחְשְׁבוּ שְׁתִּהְיֶה
תְּקַלָּתָם בְּשִׁבִּיל שְׁעוֹבָתָ אוֹתָם בְּעוֹנָם,
"אֲשֶׁר עוֹן בְּעִין נִרְאָה", שְׂכָר נִרְאָה
בְּעִין עֵין הַשְׁגָּחָתְךָ עֲלֵיהֶם "אֵתָה ה',
וְעִנְיָן עֲמִד עֲלֵיהֶם", כְּאִשֶּׁר: "כִּי עוֹן
ה' עַל הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם, וְאֵשׁ תִּהְיֶה לִלְנָה

(כא) וְאוֹלָם חַי־אֲנִי וַיִּמְלֹא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־
הָאָרֶץ:
כא וְכִּם קָמָה אֲנִי וַיִּמְלֹא יְהוָה יְיָ יְתָ כָּל
אֶרֶץ:

רש"י • וְאוֹלָם • כְּמוֹ "אָבֵל זֶה אֲעֲשֶׂה לָּהֶם". חַי־
אֲנִי • לְשׁוֹן שְׂבוּעָה: כְּשֶׁם שְׂאֵנִי חַי וְכַבֹּדִי יִמְלֹא אֶת
כָּל הָאָרֶץ, כִּן אֲקִים לָהֶם "כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרָאִים
וְגו'", אִם יֵרָאוּ אֶת הָאָרֶץ, הָרִי זֶה מִקְרָא מְסֻרָה.

(כב) כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים הָרָאִים אֶת־כְּבוֹדִי וְאֶת־אֲתֹנִי
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עָשָׂר
פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי:
כב אֲרִי כָל גְּבֻרָה דִּחְוֹ יְתָ יְקָרִי וְיָתִי אֲתֹנִי
דִּי עֲבָדִית בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסִיאוּ קְדָמִי
דִּנְן עָשָׂר זְמָנִין וְלֹא קִבְּלוּ בְּמִימָרִי:

רש"י • וַיִּנְסוּ • כְּמִשְׁמָעוֹ. זֶה עָשָׂר פְּעָמִים • שְׁנַיִם בָּיִם וּשְׁנַיִם בְּמִן וּשְׁנַיִם בְּשָׁלוֹ וְכו' כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת עֲרֻכִין.

~ נקודות משיחות קודש ~

שְׁנַיִם בָּיִם, וּשְׁנַיִם בְּמִן, וּשְׁנַיִם בְּשָׁלוֹ, וְכו' (רש"י יד, כב)
יֵשׁ לְשָׁאֵל, מִדּוּעַ מַעֲתִיק בַּדְּבוּר־הַמַּתְחִיל גַּם תַּבַּת "זֶה".
יֵשׁ לוֹמֵר, דִּהְיָה הַרְשָׁפָה מִפְּרֹשׁ "עָשָׂר פְּעָמִים" הַרְשָׁפָה
עַל דִּיּוּק.

(לקוטי שיחות, כרך כג, עמ' 105)

(כג) אִם־יֵרָאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם
וְכָל־מִנְאֲצִי לֹא יֵרָאוּהָ:
כג אִם אִם יִחְזוּ יְתָ אֶרֶץ דִּי קִימִית לְאַבְהָתְהוֹן
וְכָל דְּאֶרְגִּיזוֹ קְדָמִי לֹא יִחְזְנָה:

רש"י • אִם־יֵרָאוּ • לֹא יֵרָאוּ. לֹא יֵרָאוּהָ • לֹא יֵרָאוּ אֶת הָאָרֶץ.

(כד) וְעַבְדִּי כָּלֵב עֶקֶב הָיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֹא
אֲחֵרִי וַהֲבִיאֵתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא שָׁמָּה וְזִרְעוּ
יִורְשָׁנָה:
כד וְעַבְדִּי כָּלֵב חָלַף דִּהְיָה רוּחַ אֲחֵרִי עִמָּה
וַאֲשֶׁלֶם בְּתֵר דִּחְלָתִי וַאֲעֲלֶנָּה לְאֶרֶץ דִּי עַל
לְמַעַן וּבְנוּהָ יִתְרַכְנָה:

רש"י • רוּחַ אַחֲרֵת • (במדבר רבה) שְׁתֵּי רוּחוֹת, אַחַת בָּפָה
וְאַחַת בָּלֵב. לְמַרְגְּלִים אָמַר: "אֲנִי עִמָּכֶם בַּעֲצָה",
וְכַלְבּוֹ הָיָה לוֹמֵר הָאֲמֵת, וְעַל־יְדֵי־כֵן הָיָה בּוֹ כַחַח
לְהַשְׁתִּיקֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּהֲסֵם כָּלֵב", שֶׁהָיוּ סְבוּרִים

ספורט

(כא) וְאוֹלָם חַי אֲנִי, וַיִּמְלֹא כְבוֹד
ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ. אֲמָנָם אֲנִי נִשְׁבַּע,
שְׂכָמוֹ שֶׁהוּא אֲמֵת שְׂאֵנִי חַי וַיִּמְלֹא
כְבוֹדִי אֶת כָּל הָאָרֶץ, כִּן יִהְיֶה אֲמֵת
"כִּי כָל הָאֲנָשִׁים" (פסוק כב) וְהֵם בְּנֵי
עֲשָׂרִים. תּוֹרָה כב
(כג) אִם יֵרָאוּ אֶת הָאָרֶץ. שְׁלֹא יֵרָאוּ
אֶת הָאָרֶץ, כְּלָשׁוֹן כָּל "אִם" שְׂאֵין
אֲחֵרִי תִנְאִי כְּפֹל, כְּמוֹ "אִם מַחֲוֹט
וְעַד שְׂרוּף נֶעַל, וְאִם אֲקַח מִכָּל אֲשֶׁר
לָךְ" (בראשית יד, כג), "חִי ה' אִם יוֹמֵת"
(שמואל א יט, ו) וְדוֹמִיָּהֶם.
וְכָל מִנְאֲצִי לֹא יֵרָאוּהָ. וְגַם מִבְּנֵיהֶם
שְׂאֵינָם בְּזֹאת הַגְּזֵרָה - שְׁלֹא הִגִּיעוּ
לְעֲשָׂרִים שָׁנָה - כָּל אוֹתָם שִׁנְאָצוּנִי
לְעֵתִיד לֹא יֵרָאוּהָ, כְּמוֹ שֶׁקָּרָה לְמַתִּים

עַל דְּבַר קִרְחָה וְעַל דְּבַר פְּעוֹר וּבְכֹנָשִׁים
הַשְּׂרָפִים. תּוֹרָה כד
(כד) וְזִרְעוּ יִורְשָׁנָה. הוּא יִורְשָׁנָה
לְזִרְעוֹ. לֹא כְּעֵנֶן שְׂאֵר דוֹר הַמִּדְבָּר,
שְׂאֵף עַל פִּי שְׂבָנִיהֶם יִרְשׁוּ אוֹתָם לֹא
הָיוּ הֵם הַמּוֹרִישִׁים, אָבֵל הוֹרִישָׁם סָדֵר
הָאֵל יִתְבָּרַךְ כְּמִצְוֹתָ לְמַנְחִילִי הָאָרֶץ,
כְּמוֹ שֶׁיַּעֲד בְּאֶמְרוֹ "וַיִּאֲרָשְׁנוּ" (פסוק

יִרְשְׁנָה • כְּתָרְגוּמוֹ: "יִתְרַכְנָה", יוֹרִישוּ אֶת הָעֲנָקִים
וְאֵת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ. וְאֵין לְתַרְגְּמוֹ "יִרְתִּינָה", אֲלֵא
בְמָקוֹם יִרְשְׁנָה.

שִׂיאֵמֶר כְּמוֹתָם, וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר בְּסֹפֶר יְהוֹשֻׁעַ (יהושע יד):
"וְאָשַׁב אוֹתוֹ דָּבָר כְּאֲשֶׁר עַם-לִבְכִּי" וְלֹא "כְּאֲשֶׁר
עַם-פִּי". וְיִמְלֵא אַחֲרֵי • וְיִמְלֵא אֶת לְבוֹ אַחֲרֵי, וְזֶה
מִקְרָא קָצֵר. אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה • חִבְרוֹן תִּנָּתֵן לוֹ.

כֹּה וְעַמְלָקָהּ יִכְנַעְנָהּ יְתֵב בְּמִישְׁרָא מִחֵר
אֲתַפְּנוּ וְטִילוּ לִכּוֹן לְמִדְבָּרָא אֲרַח יִמָּא
דְּסוּף:

(כה) וְהָעֲמָלָקִי וְהַפְּנִעִי יֹשֵׁב בְּעֵמֶק מִזְרַח פְּנֵי וְסָעוּ
לָכֶם הַמִּדְבָּר הַרְדֵּי יַם-סוּף: פ

כ"י • וְהָעֲמָלָקִי וְגו' • אִם תִּלְכוּ שָׁם יִהְיֶה אֶתְכֶם, מֵאַחֵר שְׂאִינִי עִמָּכֶם. מִזְרַח פְּנֵי • לְאַחֲרֵיכֶם וְסָעוּ לָכֶם וְגו'.

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

כו ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר:

(כו) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר:

כו עד אימתי לִכְנַשְׁתָּא בִישְׁתָּא הָדָא דִּי אַנְוִן
מִתְרַעְמִין עָלַי יְתִי תִרְעַמְתָּ בְּגִי יִשְׂרָאֵל דִּי
אַנְוִן מִתְרַעְמִין עָלַי שְׁמִיעַ קְדָמִי:

(כו) עַד-מָתִי לַעֲדָה הִרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים
עָלַי אֶת-תִּלְנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים
עָלַי שְׁמַעְתִּי:

אֶת יִשְׂרָאֵל עָלַי. אֶת-תִּלְנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה
מְלִינִים • הִמְרָגְלִים מְלִינִים אוֹתָם "עָלַי, שְׁמַעְתִּי".

כ"י • לַעֲדָה הִרְעָה וְגו' • אֵלֹהֵי הִמְרָגְלִים. (מגילה כ"ג ב')
מִכָּאֵן ל"עֲדָה" שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים •

כח אָמַר לְהוֹן קָנִים אָנָּא אָמַר יי אִם לֹא קָמָא
דִּי מִלְּתוֹן קְדָמִי בִּן אֲעֻבַּד לִכּוֹן:

(כח) אָמַר אֱלֹהִים חֵי-אֲנִי נֹאם-יְהוָה אִם-לֹא כְּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנִי בִּן אֲעֻשָׂה לָכֶם:

כ"י • חֵי-אֲנִי • לְשׁוֹן שְׁבוּעָה. אִם-לֹא וְגו' בִּן אֲעֻשָׂה • כְּכִיכּוֹל אֲנִי חֵי. כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם • שְׁבַקְשְׁתֶּם
מִמֶּנִּי: "אוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לֹא-תִמְנוּ".

כט בַּמִּדְבָּרָא הָדִין יִפְלוּן פִּגְרִיכּוֹן וְכָל
מִגְוִיכּוֹן לְכָל חֲשַׁבְכוֹן מִכּוּר עֲשָׂרִין שְׁנִין
וְלֵעֵלָּא דִּי אֲתַרְעַמְתּוֹן עָלַי:

(כט) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְלוּ פִּגְרֵיכֶם וְכָל-פְּקָדֵיכֶם לְכָל־
מִסְפָּרְכֶם מִבֵּין עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינֶתֶם
עָלַי:

ספורט

בְּאֶמְרֵם "אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הִיא"
(לעיל יג, לב) שֶׁהִפֵּל יִתְקִים בָּכֶם.
בִּן אֲעֻשָׂה לָכֶם. בְּזִמְנִים מִתְחַלְפִּים.
וּבְזֶה נִשְׁבַּע מֶה שֶׁהָעִיד הַמְשׁוֹרֵר
בְּאֶמְרוֹ "וַיֵּשֶׁא יְדוֹ לָהֶם, לְהַפִּיל אוֹתָם
בַּמִּדְבָּר, וְלִהְפִּיל וְרָעַם בְּגוֹזִים" (תהלים
קו, כו), וְכֵן יִחְזַקֵּאל (כ, ב) בְּאֶמְרוֹ "וְגַם
אֲנִי נִשְׁאֲתִי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְהַפִּיץ
אֹתָם בְּגוֹזִים". תורה כט

אֶת תִּלְנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה
הִמְרָגְלִים מְלִינִים עָלַי, שְׁמַעְתִּי.
וְאֲשִׁים פָּנַי לְעִנְשָׁם. לְפִיכָךְ, תורה כח
(כח) אָמַר אֱלֹהִים, חֵי אֲנִי נֹאם ה',
אִם לֹא. שְׁתִּי שְׁלִילוֹת בְּמָקוֹם חַיּוּב.
כְּלוּמַר, כִּי אֲמַנָּם כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם
בְּאָזְנִי. בְּאֶמְרֵם "אוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לֹא
תִמְנוּ" (פסוק ב), וּבְאֶמְרֵם "נִשְׁנִינוּ וְטַפְּנוּ
יְהִי לָכֵן" (פסוק ג). וְכֵן לְמִרְגְּלִים

יב. תורה כה

(כז) עַד מָתִי לַעֲדָה הִרְעָה
הַזֹּאת. אֵף עַל פִּי שֶׁ"סִלַּחְתִּי כְּדָבָרְךָ"
(פסוק ג) לְהַאֲרִיךְ לָהֶם שְׁלֵא לְהִמָּתֵם
תַּכְךָ וְלֹא פָלַם יַחֲדוּ, מִכָּל מָקוֹם לֹא
סִלַּחְתִּי לַעֲדַת הִמְרָגְלִים.
אֲשֶׁר הֵם מְלִינִים עָלַי. שֶׁהֵם
הַמְּחַטִּיאִים, וְחֶטֶא הַרְבִּים תְּלוּי בָּהֶם,
וְלֹא אֲאָרִיךְ לָהֶם כָּלָל. וְעַם זֶה -

זמותרו, ואלו הן "מבן עשרים שנה וגו'", להוציא שבטו של לוי, שאין פקודיהם מבן עשרים.

זש"י וכל־פקדיכם לכל־מספרכם • (ב"ב קכ"א ב') כל הנמנה לכל מספר שאתם נמנים בו, כגון לצאת ולבא לצבא ולתת שקלים, כל המנויים לכל אותן מספרות

לאם אתון תעלון לארעא די קימית במימרי לאשראה יתכון בה אלהן כלב פר יפנה ויהושע פר נון:

(ו) אם־אתם תבאו אל־הארץ אשר נשאתי את־ידי לשפן אתכם בה כי אם־כלב בן־יפנה ויהושע בן־נון:

לא וטפלוכו די אמרתון לבנא יהי ואעל יתהון וידעון ית ארעא די קצתון בה:

(זא) וטפכם אשר אמרתם לבן יהיה והביאתי אתם וידעו את־הארץ אשר מאסתם בה:

לב ופגריכו די לכו יפלו במדברא הדין:

(לב) ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה:

זש"י ופגריכם אתם • כתרגומו ("די לכו") לפי שדבר על הבנים להכניסם לארץ, ובקש לומר: "ואתם תמותו", נופל לשון זה כאן לומר "אתם".

לג וכוניכו יהון מאחרין במדברא ארבעין שנין ויקבלון ית חוביכו עד דיסופון פגריכו במדברא:

(לג) וכוניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את־זנותיכם עד־תם פגריכם במדבר:

(לד) : "וכיום פקדי" — במרגלים, "ופקדתי עליהם חטאתם". ואף כאן נאמר "תשאו את־עונותיכם" ולא עונכם — שתי עונות: של עגל ושל תלונה, וחסב להם במנין חיייהם מקצת שנה כלה, וכשנכנסו לשנת ששים מתו אותם של בני עשרים. ונשאו את־זנותיכם • כתרגומו: "ויקבלון ית חוביכו".

זש"י ארבעים שנה • לא מת אחד מהם פחות מבן ששים, לכן נגזר ארבעים, כדי שיהיו אותם של בני עשרים מגיעים לכלל ששים. ושנה ראשונה היתה בכלל, ואף־על־פי שקדמה לשלוח המרגלים, לפי שמעששו את העגל עלתה גזרה זו במחשבה, אלא שהמתין להם עד שתתמלא סאתם, וזהו שנאמר (שמות

לד במנין יומיא די אללתון ית ארעא ארבעין יומין יומא לשמא יומא לשמא תקבלון ית חוביכו ארבעין שנין ותדעון ית דאתרעמתון עלי:

(לד) במספר הימים אשר־תרתם את־הארץ ארבעים יום לשנה יום לשנה תשאו את־עונותיכם ארבעים שנה וידעתם את־תנאותי:

זש"י את־תנאותי • שהניאותם את לבבכם מאחרי. 'תנואה' — לשון הסרה, כמו (במדבר ל'): "כִּי־הניא אביה אתה".

לה אנא יי גזרית במימרי אם לא דא אעבד לכל כנשתא בישתא דא דאזדמנון עלי במדברא הדין יסופון ותמן ימותון:

(לה) אני יהוה דברתי אם־לא זאת אעשה לכל־העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימותו:

שלי בסורכם ממנו, כאמרו "ונפלתם בחרב, כי על כן שבתם מאחרי ה'" (פסוק מג). תורה לה

במצותכם לראות אם אפשר לכבשה. יום לשנה. תשעה באב שלכל שנה, כמבאר בתענית פרק בתרא. תנאותי. תכירו מה רע בטול המקנן

(לג) ונשאו את זנותיכם. שמרדתם בי באמרכם "נתנה ראש" (פסוק ד). תורה לד (לד) במספר הימים. שהאריכו

לו וגברא די שלח משה לאללא ית ארעא
ותבו וארעימו עלוהי ית כל כנשתא
לאפקא שום ביש על ארעא:

(לו) והאנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ
וישבו וילינו עליו את-כל-העדה להוציא דבה
על-הארץ:

השירים (ו): "דוכב שפתי ישנים", וישנה לטובה וישנה
לרעה, לכך נאמר כאן: מוציאי דבת הארץ רעה,
שיש דבה שהיא טובה. דבה • פרליר"ש בלע"ז.

כ"י • וישבו וילינו עליו • וכששבו מתור הארץ,
הרעימו עליו את כל העדה בהוצאת דבה, אותם
אנשים – "וימתו". כל הוצאת דבה, לשון חנוף
דברים שמלקחים לשונם לאדם לדבר בו, כמו (שיר

~ נקודות משיחות קודש ~

עונש המרגלים, למרות כפרת כל העם

הסיר משה רבינו עליו-השלום בתחנונו את גזרת ה'
יהכרף מעל בני ישראל, ופעל שלא ימות העם תכף,
כי-אם במשך ארבעים שנה, ואם-כן מדוע לא הועילו
תחנונו להסיר הגזרה גם מעל המרגלים עצמם?
ולכך, קדם שיספר הכתוב (בפסוק לו) אשר "וימתו
האנשים מוצאי דבת הארץ", שנה וכתב את תלונת
המרגלים, לומר שחומר במרגלים עצמם שנתפנו לחלק
על משה עצמו, כמדק בלשון הכתוב "וילינו עליו",
ולכך לא הועילה להם תפלתו של משה, ד"אין קטגור
נעשה סגור".

והאנשים אשר-שלח משה לתור את-הארץ וישבו וילינו
עליו את-כל-העדה להוציא דבה על-הארץ:

וכששבו מתור הארץ הרעימו עליו את כל העדה (יד, לו.
ובפרש"י)

כבר קדם לכן (יג, כו ואילך) הובא באריכות ספור המרגלים
וטענותיהם וכו', ואם-כן המשמעות הפשוטה, לכאורה,
היא ששבו וטענו על משה שנית. אף רש"י כתב דאין
הפשט כף, אלא הפונה בזה היא לתלונה הראשונה
"כששבו מתור הארץ" (ויעו' במפרשי רש"י ההכרח לפרוש
זה). ולפי-זה צריך ביאור, למאי כפל הכתוב את תלונת
המרגלים שנית?

ויש לומר, שבהזכר בא הכתוב לישיב שאלה. דהנה, כבר

(ע"פ לקו"ש ח"ג עמ' 44 ואילך – מותר 'לקראת שבת')

לו ומיתו גברא דאפיקו שום ביש על
ארעא במיתנא קדם יי:

(לו) וימתו האנשים מוצאי דבת-הארץ רעה במגפה
לפני יהוה:

טבורם, לכך נאמר "במגפה" ולא "במגפה". וזהו
"לפני ה'", באותה הראויה להם על-פי מדותיו של
הקדוש-ברוך-הוא שהוא מודד מדה כנגד מדה.

כ"י • במגפה לפני ה' • באותה מיתה ההגונה להם,
מדה כנגד מדה: הם חטאו בלשון ונשתרבו לשונם
עד טבורם, ותלעים יוצאים מלשונם ובאין לתוף

לח ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקיימו
מן גברא האנון דאזלו לאללא ית ארעא:

(לח) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה חיו מן-האנשים
ההם ההלכים לתור את-הארץ:

(לו) וימתו האנשים מוצאי דבת
הארץ רעה במגפה. באותה מגפה
שאמרו הם שתקרה בארץ "אכלת
יושביה" (יג, לב). והנה פעלת אור
הארץ היתה להם לזרא ומתו
תכף. תורה לח

וזה עשו להוציא דבה על הארץ, כדי
שבעור שהיו הנקנים עסוקים
בתלונתם יוציאו הם אל הקמון דבה
על הארץ. וזה לא היו יכולים לעשות
בפני הנקנים היודעים ומפירים
בשקדם. תורה לו

(לו) והאנשים אשר שלח
משה. שהיו נאמנים אצלו ונהפכו לו
לאויבים.
וישבו וילינו עליו את כל
העדה. שהם הסתדרין וראשי העם,
כשאמרו "כי חזק הוא ממנו" (יג, לא),

כ"י • ויהושע וכלב חיו • מה תלמוד-לומר "חיו מן-האנשים ההם"? אלא מלמד שנטלו (כ"ב ק"ו) חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתיהם לחיים.

(לט) וידבר משה את-הדברים האלה אל-כל-בני ישראל ויתאבלו העם מאד:
לט ומליל משה ית פתגמא האלין לכל בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא:

(מ) וישכמו בפקר ויעלו אל-ראש-ההר לאמר הננו ועלינו אל-המקום אשר-אמר יהוה כי חטאנו:
מ ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טורא למימר הא אנחנא סלקין לאתרא די אמר יי ארי חבנא:

כ"י • אל-ראש-ההר • הוא הדרך העולה לארץ | אשר-אמר ה' • לתת לנו, שם נעלה. כי חטאנו • הננו ועלינו אל-המקום • לארץ-ישראל.
על אשר אמרנו: "הלא טוב לנו שוב מצרימה".

(מא) ויאמר משה למה זה אתם עברים את-פי יהוה והוא לא תצלה:
מא ואמר משה למה דנן אתון עברין על גזרת מימרא דיי והיא לא תצלח:

כ"י • והיא לא תצלח • זו שאתם עושין, לא תצלח.

(מב) אל-תעלו כי אין יהוה בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם:
מב לא תסקון ארי לית שכתמא דיי בניכון ולא תתברון קדם בעלי דבכיכון:

(מג) כי העמלקי והפנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב פיעל-פן שבתם מאחרי יהוה ולא-יהיה יהוה עמכם:
מג ארי עמלקאה וכנענאה תמן קדמיכון ותפלון בחרבא ארי על פן תבתון מבתר פלחנא דיי ולא יהי מימרא דיי בסעדכון:

כ"י • פיעל-פן שבתם • כלומר: כי זאת תבא לכם על אשר שבתם וגו'.

(מד) ויעלו לעלות אל-ראש ההר וארון ברית-יהוה ומושה לא־משו מקרב המחנה:
מד וארשעו למסק לריש טורא וארון קימא דיי ומשה לא עדו מגו משריתא:

כ"י • ויעלו • לשון חזק, וכן (חבקוק ב): "הנה עפלה". | בת-ציון" (ישעיה לב): "עפל ובחן". ומדרש תנחומא אינגרי"ש פלע"ז. לשון עזות; וכן (מיכה ד): "עפל

(מה) וירד העמלקי והפנעני הישב בחר ההוא ויפיתום עד-החרמה:
מה ונחת עמלקאה וכנענאה דיתב בטורא ההוא ומחננין וטרדננין עד חרמה:

כ"י • ויפיתום • כמו (דברים ט): "ואפת אתו טחון" — מפה אחר מפה. עד-החרמה • שם המקום נקרא על שם המארע.

(מא) למה זה אתם עברים את פי ה', והוא לא תצלח. כי באפן זה (מא) ויעלו • חזקו לכבם, בענין תהיו חוטאים לא לתאבון והנאת "ויחזק לב פרהע ולא שמע אליהם" לעלות. תורה א

טו (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תֵּכֵאוּ
אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם:

ב מלל עם בני ישראל ותימר להון ארי
תעלון לארע מושבתיכון די אנא יהב לכון:

כ"א • כי תבאו • בשור להם שיכנסו לארץ.

~ נקודות משיחות קודש ~

המרגלים). דָּוָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה
בַּמַּעֲמָד וּמִצָּב הַנֶּעֱלָה הַנִּי, הָרִי זֶה גּוֹפָא הוּא הַכְּנָה
אֶל הַכְּנִיסָה לָאֶרֶץ וְהַעֲבֹדָה עִם הָעוֹלָם, דְּדוֹקָא עַל-יְדֵי
הַקְּדָמָת הַעֲבֹדָה ד"בְּכָל מַאֲדָךְ", "עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל
מָקוֹם" שׁוֹבְמִדְבָּר, עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלָה לִהְיוֹת אַחֲרֶ-כֵּן
הַעֲבֹדָה עִם הָעוֹלָם כְּשֶׁבָאוּ לָאֶרֶץ בְּשָׁלִימוֹת.

(מאמר ד"ה להבין ענין פרשת נסכים,
ש"פ שלח, מבה"ח תמוז ה'תשמ"ז)

סמיכות פְּרֻשַׁת הַנִּסְכִּים לַפְּרֻשַׁת הַמְּרָגְלִים, כִּי הִתְקִינָה עַל
מַעֲשֵׂה הַמְּרָגְלִים הוּא הִפְּךָ מֵהַשְׁעוּי, וְהַכְּנָס לָאֶרֶץ
דוֹקָא, "כִּי תָבוֹאוּ אֶל הָאֶרֶץ", וְשֵׁם גּוֹפָא לַעֲסוֹק בַּעֲבוּדַת
הַנִּסְכִּים שְׁעִנְיָנָם הַמְּשָׁכָה לַמָּטָה וּבִירִירוֹ הַתַּחְתּוֹן.
וְעוֹד יֵשׁ לִזְמַר, שֶׁהַקָּשֶׁר דִּפְרֻשַׁת הַנִּסְכִּים לַפְּרֻשַׁת
הַמְּרָגְלִים אֵינֶה רַק מִשּׁוֹם שֶׁהַכְּנִיסָה לָאֶרֶץ וְהַעֲבֹדָה
דְּנִסְכִּים הִיא תִּקּוּן עַל חֲטָא הַמְּרָגְלִים, אֲלָא יִתְּרָה מִזֶּה,
שֶׁזֶהוּ הַמְּשָׁךְ לַמָּה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר (כַּרְצוֹן)

ג וַתַּעֲבֹדוּן קִרְבָּנָא קָדָם יי עֲלֵתָא אוֹ נִכְסָת
קוֹדֶשִׁיא לְאַפְרָשָׁא נִדְרָא אוֹ כְּנִדְכָתָא אוֹ
כְּמוֹעֵדִיכֹן לְמַעַבְד לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְיוֹ קָדָם
יי מִן תוֹרִי אוֹ מִן עֲנָא:

(ג) וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לַיהוָה עֹלָה אוֹ-זֶבַח לְפִלֵּא-נֶדֶר
אוֹ כְּנִדְכָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה
מִן-הַבֶּקָר אוֹ מִן-הָעֶזְאֵן:

בְּנִדְכָה • אוֹ שֶׁתַּעֲשׂוּ הָאִשָּׁה בְּשָׁבִיל חֻבַּת מוֹעֲדֵיכֶם,
שְׁחִיבְתִּי אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד.

כ"א • וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה • אֵין זֶה צוּרִי, אֲלָא: כְּשֶׁתָּבוֹאוּ
שֵׁם וְתַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם לַעֲשׂוֹת אִשָּׁה לַה'. רִיחַ
נִיחֹחַ • שִׁיחָה נַחַת רוּחַ לְפָנֶי. לְפִלֵּא-נֶדֶר אוֹ

ד וַיִּקְרַב דְּמִקְרַב קִרְבָּנָה קָדָם יי מִנְחָתָא
סֵלְתָא עֲשׂוֹנוֹא דְּפִלֵּא בְּרַבְעוֹת הֵינָא
מִשְׁחָא:

(ד) וַהֲקָרִיב הַמִּקְרִיב קִרְבָּנוֹ לַיהוָה מִנְחָה סֵלֶת
עֲשׂוֹנוֹ בָּלוּל בְּרַבְעִית הַחֵין שְׁמֹן:

כ"א • וַהֲקָרִיב הַמִּקְרִיב • תִּקְרִיבוּ נִסְכִּים וּמִנְחָה לְכָל בְּהֵמָה. הַמִּנְחָה כִּלִּיל וְהַשְּׁמֶן נִבְלָל בְּתוֹכָהּ וְהֵינָן לְסַפְּלִים,
כְּמוֹ שֶׁשְּׁנִינֵנוּ בְּמַסְכַּת סִפְכָּה (סוכה מ"ח) •

ה וַחֲמָרָא לְנִסְכָּא רַבְעוֹת הֵינָא תַעֲבֹד עַל
עֲלֵתָא אוֹ לְנִכְסָת קוֹדֶשִׁיא לְאַמְרָא חַד:

(ה) וַיֵּין לְנִסְכֵי רַבְעִית הַחֵין תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֹלָה אוֹ
לִזְבַּח לַפֶּבֶשׁ הָאֶחָד:

כ"א • לַפֶּבֶשׁ הָאֶחָד • עַל כָּל הָאֶמּוֹר לַמַּעֲלָה הוּא מוֹסֵב: עַל הַמִּנְחָה וְעַל הַשְּׁמֶן וְעַל הַיֵּין.

ספורנו

מִנְחָה וְנִסְכִּים לַעֲלֹת הַתָּמִיד שֶׁהִיא
קִרְבֵּן צְבוּר. וּמֵאֲזֻ שֶׁחֲטָאוּ בְּמִרְגָּלִים
הַצִּירִף מִנְחָה וְנִסְכִּים לַחֲקִשִּׁיר גַּם
קִרְבֵּן יָחִיד. תוֹרָה ה

וּבִקְרָבָהּ, וּכְעֵינִי "וַיִּשְׁלַח אֶת נַעֲרֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ
זִבְחִים שְׁלָמִים לַה' פָּרִים" (שְׁמוֹת כ"ד, ה'),
לֹא זֹלַת זֶה. וּבְחֲטָאֵם כַּעֲגֵל הַצִּירִף

טו (ג-ד) לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ..
וַהֲקָרִיב הַמִּקְרִיב. הִנֵּה עַד הָעֵגֶל
הָיָה הַקִּרְבֵּן "רִיחַ נִיחֹחַ" בְּזֹלַת
מִנְחָה וְנִסְכִּים, כְּעֵינִי בְּהֵבֶל וְנִחַ

(ו) או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלילה
בשמן שלשית ההין:
וְאוֹ לְדָבָר תַּעֲבֹד מִנְחָתָא סֶלֶתָא תְּרִין
עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תַּלְתּוֹת הִינָא:

כ"ו • או לאיל • ואם איל הוא. (מנחות צא) ורבותינו דרשו: "או" לרבות את הפלגס לנסכי איל (חולין כג).

(ז) ויין לנסך שלשית ההין תקריב ריח־ניחח ליהוה:
וְיַיִן לְנִסֵּךְ שְׁלִשִּׁית הֶהָיִן תִּקְרִיב רִיח־נִיחָח לַיהוָה:
וְיִחְמְרָא לְנִסְכָּא תַּלְתּוֹת הִינָא תִּקְרִיב
לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

(ח) וכי־תעשה בן־בקר עלה או־זבח לפלא־גד
או־שלמים ליהוה:
חַוְאֵרִי תַּעֲבֹד בֵּר תּוֹרִי עֲלֵתָא אוֹ נִכְסַת
קוֹדֶשִׁיא לְפָרָשָׁא נִדְרָא אוֹ נִכְסַת קוֹדֶשִׁיא
קָדָם יי:

(ט) ותקריב על־בן־הבקר מנחה סלת שלשה
עשרונים בלול בשמן חצי ההין:
ט וְיִקְרִיב עַל בֵּר תּוֹרִי מִנְחָתָא סֶלֶתָא תַּלְתּוֹת
עֶשְׂרוֹנִין דְּפִילָא בְּמִשַּׁח פְּלָגוֹת הִינָא:

(י) ויין תקריב לנסך חצי ההין אשה ריח־ניחח
ליהוה:
י וְיִחְמְרָא תִּקְרִיב לְנִסְכָּא פְּלָגוֹת הִינָא קָרְבֵּן
דְּמִתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:

כ"ו • אשה ריח • אינו מוסב אלא על המנחה והשמן, אבל היין אינו אשה, שאינו נתן על האש.

(יא) כבה יעשה לשור האחד או לאיל האחד
או־לשה בכבשים או בעזים:
יֵא בְּדִין יִתַּעֲבֹד לְתוֹרָא חַד אוֹ לְדָבָרָא חַד אוֹ
לְאַמֵּר בְּאַמְרֵיא אוֹ בְּעִזֵּיא:

כ"ו • או לשה וגו' • בין שהוא בכבשים, בין שהוא בעזים. כבש ושה קרוים בתוך שנתם. איל • בן
שלשה־עשר חדש ויום אחד.

(יב) במספר אשר תעשו כבה תעשו לאחד
במספרם:
יב בְּמִנְזֵן דִּי תַּעֲבֹדוּן בְּדִין תַּעֲבֹדוּן לְחַד
בְּמִנְזֵנְהוּן:

כ"ו • במספר אשר תעשו • במספר הבהמות אשר
תקריבו לקרבן, כבה תעשו נסכים לכל אחד מהם.
בְּמִסְפָּרָם • בְּמִסְפָּרָם שֶׁל בְּהֵמוֹת — מִסְפָּרָם שֶׁל
נִסְכִּים.

(יג) בלהאזרח יעשה־כבה את־אלה להקריב אשה
ריח־ניחח ליהוה:
יג כָּל יִצְיָאָא יַעֲבֹד בְּדִין יֵת אֵלֶיךָ לְקַרְבָּא
קָרְבֵּן דְּמִתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי:

(יד) וכי־גור אתכם גר או אשר־בתוככם לדרתיכם
ועשה אשה ריח־ניחח ליהוה כאשר תעשו בן
יעשה:
יד וְיִזְאִיר יִתְּצִיר עִמְכוּן גֵּיזְרָא אוֹ דִּי בִּינִיכוּן
לְדִרְיִכוּן וְיַעֲבֹד קָרְבֵּן דְּמִתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם
יי כָּמָא דִּי תַּעֲבֹדוּן בֵּן יַעֲבֹד:

טו קהלא קמא חד לכוּן ולגיוֹרא דיתגיר
קנם עלם לדריכוּן פּוֹתכוּן פּגיוֹרא יהי קדם
י: :

(טו) הַקֹּהֵל חָקָה אַחַת לָכֶם וְלִגְרַת הָגֵר חָקָה עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם פֶּגֶר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה:

טז"י • כָּכֶם פֶּגֶר • פְּמוֹתְכֶם, כֵּן גֵר. וְכֵן דֶּרֶךְ לְשׁוֹן עִבְרִית (בראשית יג): "כָּגֵן־ה' כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם". (מ"א. כב): "כְּמוֹנֵי
כְּמוֹד, כְּעִמִּי כְּעִמְךָ".

טז אוריִתא חדא ודינא חד יהי לכוּן
ולגיוֹרא דיתגיר עמכוּן:

(טז) תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלִגְרַת הָגֵר
אַתְּכֶם: פ

~ יום שישי כ"ז סיון ~

יז ומליל יי עם מִשָּׁה למימר:

(יז) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יח מלל עם בני ישראל ותימר להון
במעלכוּן לארעא די אַנא מעל יתכוּן
לתמן:

(יח) דִּבַּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם
אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה:

מחן, שאינה אלא לאחר יְרֻשָּׁה וישיבה, אף בלן כן.
אבל זו נאמר בה: "בבאכם", משונכסו בה ואכלו
מלחמה, נתחייבו בחלה.

טז"י • בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ • מִשְׁנָה "ביאה" זו מכל
ביאות שבתורה, שכללן נאמר: "כִּי־תְבֹאוּ", לְפִיכָף
כלן למדות זו מזו, וכיין שפרט לך הכתוב באחת

יט ויהי במיכלכוּן מלחמא דארעא תפרשון
אפרשותא קדם יי:

(יט) וְהָיָה בְּאֹכְלֵכֶם מִלַּחַם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוֹ תְּרוּמָה
לַיהוָה:

כ"יש אצותכוּן חלתא תפרשון אפרשותא
קמא די מפרשין מן אדרא כן תפרשון
יתה:

(כ) רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם חֲלֶה תִּרְיֹמוֹ תְּרוּמָה כְּתוּרֹמַת
גֶּרֶן בֵּין תִּרְיֹמוֹ אֹתָהּ:

לשם ה'. חלה • טורטי"ל בלע"ז. כְּתוּרֹמַת גֶּרֶן •
שלא נאמר בה שיעור, ולא כְּתוּרֹמַת מַעֲשֶׂר, שְׁנֵאֲמַר
בה שיעור. אכל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית –
אחד מעשרים וארבעה, ולנותתם – אחד מארבעים
ושמונה.

טז"י • רֵאשִׁית עֲרֹסְתְּכֶם • כְּשִׁתְּלוּשׁוּ כְּדֵי עֲרִיסוֹתֵיכֶם
שְׁאֲתֶם רְגִילִין לְלוֹשׁ בְּמִדְבָּר, וְכִמָּה הִיא? (שמות טז):
"וַיְמַדּוּ בַעֲמֹר", "עֹמֶר לַגִּלְגָּלִת" (ושעורו ארבעים
ושלש ביצים וחמש ביצה) תרימו מראשיתה, כלומר,
קדם שתאכלו ממנה, ראשית תלקח חלה אחת תרומה

כא מריש אצותכוּן תתנון קדם יי אפרשותא
לדריכוּן:

(כא) מֵרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְּרוּמָה
לְדֹרֹתֵיכֶם: ס

ספורנו

קטנה בראשנה והוצאת לי (ולך ולבנך
תעשי באחרונה) כי כה אמר ה'.. פד הקמח
לא תכלה" (מלכים א יז, יג). תורה כא

כאמרו "וראשית ערסותיכם תתנו
לכחן להנניח ברכה אל ביתך" (יחזקאל
מד, ל). וכן אליהו "עשי לי משם עגה

(כ) חלה תרימו תרומה. אחר חטא
המרגלים הצריך גם החלה, למען
יהיו ראויים שתחול ברכה בבתיכם,

שיעור יומי ליום שישי כ"ז סיון - במדבר טו - פרשת שלח
 זש"י • מראשית ערסתיכם • (ספרי) למה נאמר? לפי
 שְׁנֵאמַר: "ראשית ערסתיכם" – שומע אני ראשונה
 שבעסות, תלמוד-לומר: "מראשית" – מקצתה
 ולא כלה. תתנו לה' תרומה • (ספרי) לפי שלא
 שמענו שיעור לחלה, נאמר "תתנו", שיהא בה
 כדי נתינה.

~ נקודות משיחות קודש ~

לה' הארץ ומלואה

להביא לו פרנסתו, כִּי־אם שׁמֵאֲמִין בְּחֵי הָעוֹלָמִים,
 שִׁיבִיא לוֹ אֶת פְּרִנְסָתוֹ עַל־יְדֵי הָזְרִיעָה.
 וְזֶהוּ תֵּכֵן מִצְוֹת חִלָּה, שֶׁהָאֲדָם מִבֵּין וּמִפִּיר שְׁלֹא מִגִּיעָתוֹ
 וְעִבּוּדָתוֹ עֲשֶׂה אֶת הַחִיל הַזֶּה, כִּי־אם הַקֶּבֶ"ה לְבָדוֹ הִבִּיא
 לוֹ אֶת הַבְּרָכָה, וְאִם־כֵּן הָרִי אֵין הַתְּבוּאָה וְהַעֲסָה שִׁיִּכִּים
 לוֹ, אֲלֹא לְהַקְבִּ"ה. וְלָכֵן הוּא נוֹתֵן אֶת "רֹאשִׁית
 עֲרִיסוֹתֵיכֶם" – "תרומה לה'", כִּי בְּאֻמַּת שִׁיכָת הַעֲסָה
 לְהַקְבִּ"ה.
 וְזֶהוּ "כָּל הַמִּקְנִים מִצְוֹת חִלָּה כָּאֵלוֹ בִּטֹּל ע"ז", כִּי בְּקִיּוֹם
 מִצְוֹת חִלָּה מֵרָאָה הָאֲדָם שְׁאֵין כֹּחַ וְשִׁלְיטָה לְשׁוֹם דְּבָר
 מִבְּלַעֲדֵי ה', וְאִפְּלוֹ פְּרִנְסָתוֹ אֵינָה מְגִיעָה מֵעֲצָמָה ע"פ
 דְּרָכֵי הַטֵּבַע כִּי־אם מִהַקְבִּ"ה לְבָדוֹ.
 (ע"פ לקו"ש ח"ח עמ' 183 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מראשית ערסתיכם תתנו ליהוה תרומה (טו, כא)
 למה נסמכה פְּרִשֶׁת חִלָּה לְפָרִשֶׁת ע"ז, לומר לך, שְׁכָל
 הַמִּקְנִים מִצְוֹת חִלָּה כָּאֵלוֹ בִּטֹּל ע"ז (ויקרא רבה פט"ו, ו)
 אָמְרוּ חז"ל (שבת לא, א) "אָמוּנָה זֶה סֵדֶר זְרָעִים", וּפִרְשׁ
 בְּתוֹס' (ד"ה אמונת) "שִׁמְאֲמִין בְּחֵי הָעוֹלָמִים וְזוֹרַע".
 וְהַחֲדוּשׁ בְּזֶה הוּא, דְּהָרִי הַמְּשַׁקֵּיעַ בַּעֲבוּרַת הַשָּׂדֶה, עָלוּל
 לְחֶשֶׁב, שְׂגָדוּל הַתְּבוּאָה וְרוֹחִיו שֶׁמִּקְבֵּל מֵעִבּוּדָה זוֹ, הֵם
 תוֹצֵאָה מִגְדֹּל גִּיעָתוֹ וְהַשְׁקָעָתוֹ בְּשָׂדֵהוּ, וְ"כֹחִי וְעֲצָם דִּי
 עֲשֶׂה לִי אֶת הַחִיל הַזֶּה" ח"ו.
 אֲף־יִשְׂרָאֵל הַזֶּה עֲשֶׂה אֶת שְׂדֵהוּ יוֹדַע, שְׂגָדוּל הַתְּבוּאָה
 וְאִיכוּתָהּ אֵינֶם בָּאִים מִ"כֹּחוֹ" שֶׁל הָאֲדָם ח"ו, כִּי־אִם
 הַקֶּבֶ"ה הוּא הַנוֹתֵן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חִיל", וְ"בְּרַכַּת ה'
 הִיא תַעֲשִׂיר". וְלָכֵן זְרִיעָתוֹ אֵינָה מִפְּנֵי שְׂכַחַת הַשָּׂדֶה

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה
 אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה:

מִצְוָה אַחַת שֶׁהִיא כָּכָל הַמִּצְוֹת: מִה הָעוֹבֵר עַל כָּל
 הַמִּצְוֹת, (כריתות ו) פוֹרֵק עַל וּמִפֵּר בְּרִית וּמִגְלָה פָּנִים,
 אֲף־מִצְוָה זוֹ פוֹרֵק בָּהּ עַל וּמִפֵּר בְּרִית וּמִגְלָה פָּנִים,
 וְאֵיזוֹ? זוֹ עֲבוּרַת כּוֹכְבִּים. אֲשֶׁר־דִּבֶּר ה' אֶל־מֹשֶׁה •
 (הוריות ח) "אֲנִכִּי" וְ"לֹא יִהְיֶה לָךְ" – מִפִּי הַגְּבוּרָה שֶׁמַּעֲנִים
 (תהלים סב) : "אַחַת דִּבֶּר אֱלֹהִים שְׁתִּים־זוֹ שֶׁמַּעֲתִי".

זש"י • וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ • (ספרי) עֲבוּרַת כּוֹכְבִּים
 הִיָּתָה בְּכֻלָּל "כָּל הַמִּצְוֹת" שֶׁהַצָּבוּר מִבִּיאֵין עֲלֵיהֶם
 פֶּר, וְהָרִי הַקְּתוּב מוֹצִיאָה כָּאֵן מִכָּלֶלֶן, לְדוֹן בְּפֶר
 לְעוֹלָה וְשַׁעִיר לְחַטָּאת. וְכִי תִשְׁגּוּ וְגו' • (שם) בַּעֲבוּרַת
 כּוֹכְבִּים - הַקְּתוּב מִדְּבָר; אוֹ אֵינִי אֲלֹא בְּאַחַת מִכָּל
 הַמִּצְוֹת? תִּלְמוּד־לומר: "אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה" –

~ נקודות משיחות קודש ~

מִשְׁפָּטִים, שֶׁהֵם מִצְוֹת שְׁכָלִיּוֹת, הֵינִינוּ הַנִּהְגוֹת יִשְׁרוֹת.
 הָאֲדָם מִמַּצִּיא אוֹפָנִים וְטַעֲמִים חֲדָשִׁים שְׁעַל־יָדָם הוּא
 'מַעֲקָם' וּמַעֲזֹת אֶת שְׁכָל הַתּוֹרָה.
 (לקוטי שיחות, כרך לח, עמ' 57)

פוֹרֵק עַל, וּמִפֵּר בְּרִית, וּמִגְלָה פָּנִים (רש"י טו, כב)
 פוֹרֵק עַל – כִּנְגַד חֲקִים, שֶׁהֵם גְּזוֹרוֹת הַמֶּלֶךְ, וּמִשְׁרָתָם
 קִבְּלַת עַל. מִפֵּר בְּרִית – כִּנְגַד עֲדוֹת, שֶׁהֵם עֲדוֹת וּזְכָרוֹן
 לְחֻסְדֵי הַמֶּלֶךְ וְכִדּוּמָה, וְהֵם כִּנְגַד שְׁמִירַת 'בְּרִית' (בְּרִית
 הִיא אוֹת וּזְכָרוֹן בֵּין כּוֹרְתֵי הַבְּרִית). מִגְלָה פָּנִים – כִּנְגַד

(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ. כָּכָר הַתְּבָאָר בְּקִבְּלָה וְזֶה כִּי מֵאַחַר שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם "לְהַפִּיל
 שֶׁשִּׁשְׁנֵי עֲבוּרָה זֶה הַקְּתוּב מִדְּבָר, זָרַעַם בְּגוֹיִם" (תהלים קו, כב) לֹא הָיָה נִמְנָע
 שִׁישְׁגוּ בַּעֲבוּרָה זֶה בְּשׁוֹכֵם לְאַרְצָם. וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה

(כג) אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וְהִלָּאָה לְדֹרֹתֵיכֶם:

כ"ג • אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה • (ספרי) מגיד, שְׁפָל הַמוֹדָה בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים, כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה

(כד) וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה וַעֲשׂוּ כָל־הָעֵדָה פֶּר בֶּן־בְּקָר אֶחָד לְעֹלָה לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:

כ"ד • אִם מַעֲיִנִי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה • (הוריות ה' ב') אִם מַעֲיִנִי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה עֲבָרָה זֹאת עַל־יְדֵי שׁוֹגֵג, כְּגוֹן שִׁשְׁגָגוֹ וְהוֹרֵוּ עַל אַחַת מִן הָעֲבוּדוֹת שֶׁהִיא מִתְּרַת לַעֲבֹד עֲבוּדַת־כּוֹכְבִּים בְּכָד. לַחֲטָאת • (הוריות יג, זבחים צ')

(כה) וּכְפָר הַכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי־שִׁגְגָה הָיָה וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם אִשָּׁה לַיהוָה וַחֲטָאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁגְגָתָם:

כ"ה • הֵבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם אִשָּׁה לַה' • (ספרי. יבמות ט) זֶה הָאִמּוֹר בַּפְּרָשָׁה, הוּא פֶר הָעוֹלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אִשָּׁה לַה'". וַחֲטָאתָם. זֶה הַשְּׁעִיר.

(כו) וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בְּשִׁגְגָה: ׀

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

(כז) וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בַּת־שָׁנֹתָהּ לַחֲטָאת:

כ"ז • תַּחֲטָא בְּשִׁגְגָה • בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִּים. עֹז בַּת־שָׁנֹתָהּ • שָׂאָר עֲבֻרוֹת - יְחִיד מִבֵּיא כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה, וּבְזֹו קִבַּע לָהּ שְׁעִירָה.

ספורנו

אֲשֶׁר דָּבָר ה' אֶל מֹשֶׁה. מִכִּיּוֹן אֲוָתָן "הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר דָּבָר ה' אֶל מֹשֶׁה", כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ הַקָּדִים לְכָל־יְדִיעַת אֱלֹהוֹתוֹ, בְּאִמּוֹר "אֲנִכִּי ה' שֶׁתִּשְׁגֶּה בַּעֲבוּדָה זָרָה, הִנֵּה אֵף עַל פִּי שֶׁתִּעֲשֶׂה כָּל פְּעֻלוֹת הַמִּצְוֹת, לֹא תִעֲשֶׂה

אֶלֶּהִיד" (שמות כ. ב.). וְכֵן אִמְרוּ ז"ל: הַמוֹדָה בַּעֲבוּדָה זָרָה כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה (ספרי לפסוקטו). תורה כג

כח ויכפר כהן על אֲנָשׁ דָּאֲשֵׁתְלִי בַמִּזְבֵּחַ
בְּשֵׁלוֹ קָדֶם יִי לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי וְיִשְׁתַּבֵּחַ לָהּ:

(כח) וַיִּכָּפֶר הַכֹּהֵן עַל־הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂגֵיגָה בַּחֲטָאָה בַּשָּׂגָה
לִפְנֵי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ:

כט וַיֵּצִיבָא בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְגִיורָא דִּיתְגִּיר
בִּיְהוֹנָן אֲוִירָמָא חָדָא יְהִי לְכוֹן לְדִיעְבַּד
בְּשֵׁלוֹ:

(כט) הָאֲזִירָח בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הִגֵּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה
אֶחָת יִהְיֶה לָּכֶם לַעֲשֹׂה בַשָּׂגָה:

ל וַאֲנָשׁ דִּיעְבַּד בְּרִישׁ גְּלִי מִן יֵצִיבָא וּמִן
גִּיורָא קָדֶם יִי הוּא מְרָז וְיִשְׁתַּצִּי אֲנָשָׁא
הֵהִיא מְגו עֲמָה:

(ל) וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה בְיָד רָמָה מִן־הָאֲזִירָח
וּמִן־הִגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגִדָּף וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא
מִקִּרְבַּ עַמָּה:

מלך־אשור. ועוד דרשו רבותינו: מפאן למכרף את
השם שהוא בכרת (סנהדרין ז. כריתות ד').

כס"א ביד רמה • במזיד • מגדף • מחרף, כמו: (יחזקאל
ה) "וְהִיְתָה חֲרָפָה וְגִדּוּפָה", (ישעיה לו): "אֲשֶׁר גִּדְּפוּ נַעֲרֵי

לא ארי על מימרא דיי בסר וית פקודוהי
אשגי אשתצאה תשתצי אנשא ההיא חובה
בה:

(לא) כִּי דְבַר־יְהוָה בָּזָה וְאֶת־מִצְוֹתוֹ הִפָּךְ הִפְרָת
תִּפְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהִוא עֲוֹנָה בָּהּ: פ

כס"א דבר־ה' • (סנהדרין זט) אזהרת עבודת כוכבים מפי הגבורה, והשאר — מפי משה. עונה בה • בזמן שעונה
בה, שלא עשה תשובה.

לב והיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש
בד מגבב אצין ביומא דשבתא:

(לב) וַיְהִיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֻשֵּׁשׁ
עֲצִים בְּיוֹם הַשַּׁבָּת:

כס"א ויהיו בני־ישראל במדבר וימצאו • (ספרי) בגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת
ראשונה, ובשניה בא זה וחללה.

~ נקודות משיחות קודש ~

המעשה הוא העקר

שנגזר עליהם שלא לכנס לארץ, אינם מחזיקים במצות,
דמדוע יפטר מחיוב המצות בשביל זה?
ויוכן זה על־פי המבואר בסה"ק (ראה לקו"ת ריש פרשתנו,
ועוד) שהטעם לזה שרצו המרגלים לשאר במדבר הוא כי
עקר עסקם במדבר היה בלמוד התורה וכמחז"ל (מכילתא
בשלח טז, ז) לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי הפן,
דעקר למוד התורה הוא בהכנה והשגה, מה־שאינן

וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת: (טו, לב)
מעשה המקושש היה כו' מיד אחר מעשה מרגלים, דאמר
במדבר דלשם שמים נתפנו, שהיו אומרים ישראל, כיון
שנגזר עליהן שלא לכנס לארץ ממעשה מרגלים, שוב אין
מחזיקין במצות. עמד וחלל שבת, כדי שיהרג ויראו
אחרים (תור"ה אפילו, בבא בתרא קיט, ב)
יש לעיין, מהו הטעם לזה שחשבו בני ישראל דמשום

(ל) את ה' הוא מגדף. ואין לו כפרה
בעולם הזה אפילו בתשובה הנעשית
מיראת ענש, עד שימות. ולפיכך לא
הועילה תשובת ישראל בענין
המרגלים, כאמרו "ותשובו ותכפרו
לפני ה', ולא שמע ה' בקלכם" (דברים
א, מה). תורה לא

בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עָקַר הָעֲבֹדָה הִיא בְּמַעֲשֵׂה – מַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, "שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ" וְגו'.
וְעַל-פִּי-זֶה תִּשְׁכְּבוּ יִשְׂרָאֵל דַּמְכִּיּוֹן שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶן שֶׁלֹּא לִכְנֹס לָאָרֶץ, הִרִי זֶה סִמָּן שֶׁ"אֵין מַחֲבִים בְּמַצּוֹת", שֶׁהִיא עֲבֹדַת "אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל" בִּנְ"ל.
וְעַל זֶה בָּא סִפּוּר הַמְּקוּשֶׁשׁ לְהוֹדוֹת, דָּאף שֶׁ"לִשְׁם שָׁמַיִם נִתְּנָה", וּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּשְׁכָלוֹ הָיוּ שְׁלֵמִים עִם הַקֶּבֶד"ה וְתוֹרָתוֹ,

מִכָּל-מְקוֹם מִכִּיּוֹן שֶׁלְּפָעַל חָלַל אֶת הַשִּׁבְתָּ בְּמַעֲשֵׂה, נִתְחַבֵּב סְקִילָה. וְהוּא הַדָּבָר בְּנוֹגֵעַ לְאֵלֵינוּ שֶׁנִּשְׁאַר בְּ"מִדְבָּר", דָּאף שָׁרֵב עֲסוּקִים הָיָה בְּתוֹרָה וּבִהְבֵּנַת הַשְּׁכָל, מִכָּל-מְקוֹם הָרִי הֵם "מַחֲבִים בְּמַצּוֹת", וְעָקַר עֲנָן הַמַּצּוֹה – צוֹתָא וְחִבּוּר עִם הַקֶּבֶד"ה הוּא עַל-יְדֵי מַעֲשֵׂה הַמַּצּוֹה.

מתוך 'לקראת שבת'

(לג) וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמַּצְאִים אֹתוֹ מִקִּשְׁשׁ עֲצִים
אֶל-מִשֶּׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל כָּל-הָעֵדָה:

לג וַיִּקְרִיבוּ אֹתוֹ הַמַּצְאִים אֹתוֹ דָּא שֶׁכָּחוּ יְתָה פֶּד מְגַבֵּב אֲעִין
לְוֹת מִשֶּׁה וְלְוֹת אַהֲרֹן וְלְוֹת כָּל כְּנַשְׁתָּא:

כ"י • הַמַּצְאִים אֹתוֹ מִקִּשְׁשׁ • (ספרי. סנהדרין מ"א) שֶׁהִתְרוּ בּוֹ וְלֹא הֵנִיחַ מִלְּקוּשֶׁשׁ, אָף שֶׁמַּצְאוּהוּ וְהִתְרוּ בּוֹ.

(לד) וַיִּנָּחֻהוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר כִּי לֹא פָּרַשׁ מִהֲיַעֲשֶׂה לוֹ: ׀

לד וַיִּנָּחֻהוּ אֹתוֹ בַּמִּשְׁמֶר בְּבֵית מִשְׁרָא אֲרִי לֹא אֶתְפָּרֵשׁ
לְהוֹן מָה דִּיעֲבִדוֹן לָהּ:

כ"י • כִּי לֹא פָּרַשׁ מִהֲיַעֲשֶׂה לוֹ • (ספרי. סנהדרין ע"ח) לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בְּאִיזוֹ מִיתָה יָמוּת, אָבָל יוֹדְעִים הָיוּ שֶׁהַמַּחֲלָל שִׁבְתָּ בְּמִיתָה.

(לה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה מוֹת יוֹמָת הָאִישׁ רָגוֹם
אֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל-הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה:

לה וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֶתְקַטֵּל אֶתְקַטֵּל גִּבְרָא
מִרְגָּם יְתָה בְּאֲבָנִיָּא כָּל כְּנַשְׁתָּא מִבְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא:

כ"י • עֲשֵׂה פִשְׁנִ"ט בְּלַע"ז, וְכֵן: "הַלּוֹךְ" אֵלֶיךָ, וְכֵן: "זָכוֹר" וְ"שָׁמוֹר".

(לו) וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ כָּל-הָעֵדָה אֶל-מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת בְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה: ׀

לו וַיִּצְיִאוּ אֹתוֹ כָּל הַמַּשְׁפָּחָה וְיְתָה כָּל כְּנַשְׁתָּא לְמִבְּרָא
לְמִשְׁרִיתָא וַיִּרְגְּמוּ יְתָה בְּאֲבָנִיָּא וַיָּמָת בְּאִשֶּׁר
דִּי פִקִּיד יְיָ יְתָ מִשֶּׁה:

כ"י • וַיֵּצִיאוּ אֹתוֹ • מִכָּאן, שֶׁבֵּית הַסְּקִילָה חוּץ וְרִחוּק מִבֵּית-דִּין (סנהדרין כ"ב).

(לז) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

לז וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה לְמִיָּמָר:

(לח) דִּבֶּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם
צִיצִית עַל-כַּנְפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנִתְּנוּ עַל-צִיצִית
הַכֹּהֵן פֶּתִיל תְּכֵלֶת:

לח מִלָּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָא לְהוֹן
וַיַּעֲבִדוּן לְהוֹן כְּרוֹסְפִדִּין עַל כַּנְפֵי כְּסוּתֵהוּן
לְדִירֵהוּן וְיִתְּנוּן עַל כְּרוֹסְפִדָּא דְכִנְפָּא חוּטָא
דְּתִכְלָתָא:

כ"י • וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית • עַל שֵׁם הַפֶּתִילִים הַתְּלוּיִם
בָּהֶם, כְּמוֹ (יחזקאל ח): "וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי". דָּבָר אַחֵר:
"צִיצִית" – עַל שֵׁם "וַרְאִיתֶם אֹתוֹ", כְּמוֹ (שיר ב): "מִצִּיץ
מִן-הַחֲרִיבִים". תְּכֵלֶת • (מנחות מ"ד) צָבַע יָרֵק שֶׁל חֲלֹזָן.

לט וַיְהִי כִּי לָכֹן לְכְרוֹסְפִדִּין וְתִחְזוֹן יְתָה
וְתִדְרִיכוּן יְתָ כָּל פִּקִּידָא דִּי וְתַעֲבִדוּן יְתָהוּן
וְלֹא תַשְׁעוּן בְּתֵר הַרְהוּר לְכֹחֵן וּבְתֵר חִיזוֹ
עֵינֵיכֹן דִּי אֶתוֹן טָעַן בְּתִרְהוֹן:

(לט) וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית וְרִאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-
כָּל-מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתּוּרוּ אַחֲרֵי
לְבַבְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

כמו "מתור הארץ". הלב והעיניים הם מרגלים לגוף, ומסרסרים לו את העברות: העין רואה והלב חומד, והגוף עושה את העברות.

מבדיל בתדקדוקו ומעבדו ית כל פקודי ותהון קדישין קדם אלהיו:

(מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם:

מא אָנא יי אלהיו די אפקית יתכון מארעא דמצרים למחוי לכוני לאלה אָנא יי אלהיו: פ פ פ

(מא) אָנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם לְהוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

בעזרא: (נחמיה ט): "ועל הר-סיני ירדת [ותתן להם תורה ומצות]. ואת שבת קדשך הודעת להם". ואף פרשת ציצית, לכך נסמכה לאלו, לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצוות, שנאמר: "ועשיתם את כל-מצותי":

כ"א (לח) על כנפי בגדיהם • כנגד (שמות יט) "ואשא אתכם על-כנפי נשרים". על ארבע כנפות, ולא בעלת שלש, ולא בעלת חמש (זכרים י"ח ב) - (ר"ל שאין עושים ה' ציצית לחמש כנפות אלא ד' בוד' כנפות המרחקות ועיין בטור א"ח סי' י') כנגד ארבע לשונות של גאלה, שנאמר במצרים (שמות ו): "והוצאתי", "והצלת", "ונגלת", "ולקחתי". פתיל תכלת • (ספרי) על שם שכול בכורות. תרגום של שכול: "תכלא", ומפתם היתה בלילה, וכן צבע התכלת דומה לרקיע המשחיר לעת ערב. ושמונה חוטים שבה - כנגד שמונה ימים ששהו ישראל, משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים:

כ"א אָנִי ה' • (ספרי) נאמן לשלם שכר. אלהיכם • נאמן להפרע. אשר הוצאתי אתכם • (ספרי) על-מנת-כן פדיתי אתכם שתקבלו עליכם גזרותי. אָנִי ה' אלהיכם • (ספרי) עוד למה נאמר? כדי שלא יאמרו ישראל: מפני מה אמר המקום? לא שנעשה ונטל שכר? אנו לא עושים ולא נוטלים שכר! — (שבת פ"ח) על כרחכם אני מלככם. וכן הוא אומר (יחזקאל כ): "אם-לא ביד חזקה וגו' אמלך עליכם". דבר אחר: למה נאמר יציאת מצרים? אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לשאינה של בכור, אני הוא עתיד להבחין ולהפרע מן התולה קלא אילו בבגדו, ואומר תכלת הוא (ב"מ ס"א). ומיסודו של רבי משה הדרשן העמקתי: למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודת כוכבים? (חולין ה) לומר, שהמחלל את השבת כאילו עובד עבודת כוכבים, שאף היא שקולה ככל המצוות, וכן הוא אומר

ק"ט פסוקים, פ"ט סימן. חסלת פרשת שלח

החפזרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רסד - רסו

ספור

אותו הקדמון הראוי שמתעבדוהו ואלי תתפללו. הוצאתי אתכם מארץ מצרים. כדי שתזכו שאתה "לכם לאלהים", שתהיה התמדת מצויאתכם ממני בלתי אמצעי. שמציאות כזה לא ישמחה ולא יפסד בשום אופן, כמו שהוא הענין במציאות שאר הנצחיים. אָנִי ה' אלהיכם. אני עתה לזה התכלית בעצמו צויתי לכם זאת המצוה, כדי שתזכו לזה המכון, כמו שאמר "והייתם קדשים לאלהיכם" (פסוק מ).

ממחשבות הבליהם, ובה תזכרו מופתי התורה אשר בם תפירו גדל האל וחסדו. ועשיתם את כל מצותי. ובה תעשו כל מצותי מאהבה ומיראה. והייתם קדשים לאלהיכם. ובה תהיו קדושים לפניי לחיי עולם, כאשר כון הוא באמרו "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט), (תורה מא) אָנִי ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם וכו'. "אני ה'", שמצד שאני "אלהיכם", שאתם מכירים שאני הוא

(לט) וראיתם אתו, וזכרתם את כל מצות ה'. תזכרו שאתם עבדים לאל יתברך, וישקבלתם מצותי באלה ובשביעה, וזה בראותם הציצית שהוא כחותם המלך בעבדיו. ובה תחדלו מתור "אחרי לבבכם" להשיג שרירות לבכם בעשר וכבוד אפלו בגזל, "ואחרי עיניכם" להשיג תאוות שנתתם עיניכם בהן. אשר אתם זנים אחריהם. משים נפשכם השכלית בהן מדרכי חיי עולם לדרגי אבדון ומות. תורה מ (מ) למען תזכרו. למען תהיו פנויים

לוח תהלים

יום ראשון, כ"ב סיון > מפרק קו עד סוף פרק קז

יום שני, כ"ג סיון > מפרק קח עד סוף פרק קיב

יום שלישי, כ"ד סיון > מפרק קיג עד סוף פרק קיח

יום רביעי, כ"ה סיון > פרק קיט מתחילת הפרק עד סוף פסוק צו

יום חמישי, כ"ו סיון > פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק

יום שישי, כ"ז סיון > מפרק קכ עד סוף פרק קלד

שבת קודש, כ"ח סיון > פרק כ. מפרק קלה עד סוף פרק קלט

ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם
היה המנהג שכל אחד היה
אומר בכל יום את הקאפיטל
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס
לשנת הכ"א היה אומר פרק
כ"א בתהילים וכן היו אומרים
גם את התהילים לפי שנות בניו
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו
לתרבות רעה....

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות
הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת,
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

לימוד תניא בכל יום

"המנהג הטוב שנהגו חסידים
(בדורות שלפני זה, וגם בדורנו) -
ללמוד פרק תניא בכל יום (לפני
תפלת הבוקר). וכדאי לפרסם
ולחזק מנהג זה"

(משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר תשמ"ט
- התנועותיות תשמ"ט ח"ג עמ' 68)

"כיון שלימוד התניא הוא אחד מהשיעורים
ששמענו כמה פעמים אודותיו מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שהוא
מסוגל לכמה ענינים, מהנכון שנוסף על
לימודו תניא כפי שכותב, ילמוד גם כן כפי
שנחלק התניא לימות השנה".

(אגרות קודש, כרך י"ד, אגרת ה'רלט)

תניא יומי

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 164, והנה במ"ש יובן... עד עמ' פג, מהרמ"ק ז"ל.

היחוד, שהכוונה היא שהעולם בטל במציאות ומאוחד אתו
יתברך - מובן, שהוא "לבדו" אחרי הבריאה, בדיק כמו
שהוא "לבדו" לפני הבריאה, שכן, כל הבריאה בטלה
במציאות ומאוחדת אתו יתברך. מה שהבריאה נראית
כ"מציאות" הרי זה רק
לגבי הנבראים התחתונים,

ואילו לגבי יתברך אין
היא שום מציאות כלל,
והרי הוא "לבדו" אחרי
בריאת העולמות כמו
שהוא לפני הבריאה. וזהו
שְׁאִינִי מְרִיבִים: "אַתָּה -
ריבוננו של עולם, הוא עַד

שְׁלֹא נִבְרָא הָעוֹלָם, אַתָּה הוּא כו', - משנברא העולם.
לכאורה: היה מספיק בנאמר "אתה הוא עד שלא נברא העולם
ומשנברא", לשם מה נשנה עוד הפעם "אתה הוא משנברא"
- אלא, נאמר עוד הפעם "אתה הוא", כדי להדגיש, שה"אתה
הוא" שאחרי בריאת העולם, הוא אותו "אתה הוא" שלפני
בריאת העולם, פְּלִי שוֹם שְׁנֵי פְּעֻמָּתָיו, - וגם וְלֹא
בְּדַעְתָּו⁶, - שלמרות שיש מקום לומר שבריאת העולם תהווה
שינוי בדעתו⁷, בחשבנו שבמה שהתווסף עולם התווסף משהו
בידיעה שהוא יודע את העולם, וממילא מהווה הדבר שינוי
בדעתו - לכן אומרים, שגם בידיעה שלו אין שום שינוי

וְהֵנָּה, בְּמֵה שְׁנֵי תַבָּאֵר יוֹבֵן מֵה שְׁכִתוֹב⁸: "אֲנִי ה' לֹא
שְׁנִיתִי", פְּרוֹשׁ - לא שמשמעות מה שהקב"ה אומר "אני ה'
לא שנית" היא רק לומר שהוא לא שינה הנהגתו או אפילו
את רצונו לגבי אלה שעושים טוב לשלם להם שכר עבור זה

וכך הלאה, אלא הכוונה
היא שהקב"ה אומר: "אני
לא השתניתי", שאין שום
שינוי חס־ושלום
בהקב"ה. הרי לא שייך
כלל להצביע על שום
ענין שיפעול שינוי חס־
ושלום בו יתברך! הדבר
היחיד שיכול לתת מקום

לחשוב שישנו חלילה שינוי - הוא בנוגע לאחדותו יתברך
מצד בריאת העולמות: לפני שהוא יתברך ברא את העולמות,
לא היתה שום מציאות, רק הקב"ה בלבד. ואילו אחרי שהוא
יתברך ברא את העולמות, יכולים הרי לחשוב, שכאילו
התווסף עוד דבר (העולמות והנבראים) ואשר ממילא מהווה
הדבר שינוי חס־ושלום באחדותו המוחלטת - כלפי כך נאמר
"לא שנית", שְׁאִין שוֹם שְׁנֵי בָּלָל, בְּמֵה שְׁהִיָּה לְבָדוֹ קִדְּם
בְּרִיאַת הָעוֹלָם - בְּךָ הוּא לְבָדוֹ אַחֵר שְׁנִבְרָא. - שהרי
לכאורה לא מובן: כיצד הוא לבדו אחרי התהוות הבריאה -
הרי התווסף עוד דבר, העולם? - אך כפי שהוסבר לעיל ענין

4. מלאכי ג, ו. 5. בנוסח התפילה (ילקוט ואתחנן רמז תתלה). 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שאינו אלא תואר. ועד"מ להבדיל
באלף כו' - באדם הרי ידיעתו למטה ביותר מעצמות נפשו - בנוגע לפשיטות, מציאות וכד'". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"שאינו אלא אחד מתואריו - ואי"ז משנה בעצמותו ח"ו".

חֲסִידֵי שְׁלֹמֹה, כִּי בִידִיעַת עֲצָמוֹ יוֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים, שֶׁהֵבֵל מִמֶּנּוּ וּבִטָּל בְּמִצִּיאוֹת אֲצִלוֹ, – וכיוון שבידיעת עצמו הוא יודע את כל הנבראים, לא התווסף שום חידוש ולא נתייחס שום שינוי בידיעתו: לפני הבריאה היתה ידיעת עצמו וכך

אחרי הבריאה ישנה ידיעת עצמו, ידיעה שעל ידה הוא יודע את כל הנבראים המתהווים ממנו. וְכֵמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבָּם ז"ל⁸, ש"הוא הַיּוֹדֵעַ, וְהוּא הַיְדוּעַ, וְהוּא הַדֹּעַ עֲצָמָה – כפי שהוסבר ביתר פירוט בפרק שני שבחלק הראשון – שאצל האדם, ישנם שלשה דברים נפרדים: ישנו ה"יודע" – נפש האדם שהיא זו היודעת, וישנו ה"ידוע" – הדבר שידועים אותו, וישנה ה"דיעה" – כוח הדעת לדעת ולהבין: ואילו אצל הקב"ה, כותב הרמב"ם, כל זה "הוא" עצמו, הַכֹּל אֶחָד, וְדָבָר זֶה – ממשֵׁךְ הַרְמְבָּם, אֵין בּוֹ בִּפְנֵי – האדם, לֵאמֹרוֹ, וְלֹא בָּאוֹן לְשִׁמְעוֹ, וְלֹא בְּלִב הָאָדָם – ובהבנתו, לְהַכִּירוֹ עַל בּוֹרֵאוֹ. –

שתהיה לאדם הכרה יסודית בזה, להשיג איך זה ידיעה כזו שמי שידע, ומה שהוא יודע, וכמה שהוא יודע – הכל דבר אחד, כִּי תִקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ וְדַעְתוֹ – הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ מִכָּל צֶד וּפְנֵה, בְּכָל דֶּרֶךְ – של, יְחוּד, וְאֵין דַּעְתוֹ דָּבָר נוסף עַל מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ, כִּמוֹ שֶׁהוּא בְּנִפְשׁ הָאָדָם, שֶׁדַּעְתוֹ דָּבָר נוסף עַל מְהוּתוֹ וּמִרְכָּבָהּ, – אצל האדם מהווה הדעת ענין נוסף על הנפש המורכבת בה, שְׁהָרִי בְּשֶׁהָאָדָם לֹמֵד וְיֹדֵעַ אֵיזָה דָּבָר – בְּכָר הִיתָה בּוֹ נִפְשׁוֹ הַמְשֻׁכֶּלֶת בְּטָרָם שֶׁלֵּמֵד וְיֹדֵעַ, וְאַחֵר שֶׁלֵּמֵד וְיֹדֵעַ נִתְוַסְפָה יְדִיעָה זֹו בְּנִפְשׁוֹ, – הרי שבאדם הידיעה היא דבר נוסף לנפש – נוסף בה הענין שנלמד. וְכֵן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם "מִיָּם וְדִבְרוֹ, וְהֵב שְׁנִים יְדִיעוּ חֲכָמָה"⁹, – ה"ימים

שער היחוד והאמונה

מִמֶּנּוּ וּבִטָּל בְּמִצִּיאוֹת אֲצִלוֹ וּכְמוֹ שֶׁהַרְמְבָּם ז"ל⁸ שהוא היודע והוא הידוע והוא הידיעה עצמה הכל אחד ודבר זה אין כח בפה לאמרו ולא באזן לשמעו ולא בלב האדם להכירו על בוריו כי הקב"ה מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש מכל צד ופניה בכל דרך יחוד ואין דעתו דבר נוסף על מהותו ועצמותו כמו שהוא בנפש האדם שדעתה דבר נוסף על מהותה ומורכבת בה שהרי כשהאדם לומד ויודע איזה דבר כבר היתה בו נפשו המשכלת בטרם שלמד וידע ואחר שלמד וידע ניתוספה ידיעה זו בנפשו וכן מידי יום ביום ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה ואין זו אחדות פשוטה אלא מורכבת אבל הקב"ה הוא אחדות פשוטה בלי שום הרכבה וצד ריבוי כלל ואם כן ע"כ מהותו ועצמותו ודעתו הכל דבר אחד ממש בלי שום הרכבה ולפיכך כשם שאי אפשר לשום נברא בעולם להשיג מהות הבורא ועצמותו כך אי אפשר להשיג מהות דעתו רק להאמין באמונה שהיא למעלה מהשכל ומהשגה שהקב"ה יחיד ומיוחד הוא ודעתו הכל אחד ממש ובידיעת עצמו מכיר ויודע כל הנמצאים עליונים ותחתונים עד שלשול קטן שבים ועד יתוש קטן שיהיה בטבור הארץ אין דבר נעלם ממנו ואין ידיעה זו מוסיפה בו ריבוי והרכבה כלל מאחר שאינה רק ידיעת עצמו ועצמותו ודעתו

מלמדים את האדם, והרבה שנים מוסיפים חכמה לאדם, וְאֵין זו אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָה אֲלֵא מִרְכָּבָתָהּ, – כלומר, למרות שהידיעה באדם היא גם כן מאוחדת עם הנפש – הרי אנו אומרים שהנפש יודעת – אך יחוד זה של הידיעה עם הנפש אינו "אחדות פשוטה" ("אחדות פשוטה" היינו שלא שייך שתהיה לא מאוחדת), אלא זוהי אחדות מורכבת, הרי הם שני דברים המתאחדים. אֲכָל תִּקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הוּא אֶחָדוֹת פְּשׁוּטָה בְּלִי שׁוּם תִּרְכָּבָה וְצֶד רִבּוּי בְּכָל. – שנאמר שקודם לכן זה לא היה, דבר כזה לא שייך לומר חסידושולם בו יתברך. וְאֵם כֵּן, – כיוון שאחדותו היא פשוטה, בלי הרכבה ובלי ריבוי, אי אפשר שדעתו תהיה דבר נפרד ממנו, שהרי אז היה משמע שלפני שידע היה אופן אחד ואחר כך נוספו ידיעה, ריבוי והרכבה חסידושולם, אלא: עַל־בְּרִיחַ מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ וְדַעְתוֹ – הַכֹּל דָּבָר אֶחָד מִמֶּשׁ, בְּלִי שׁוּם תִּרְכָּבָה. וְלִפְיָקָהּ, בְּשֵׁם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשׁוּם נִבְרָא בְּעוֹלָם לְהַשִּׁיג מְהוּת הַבּוֹרָא וְעֲצָמוֹתוֹ – כִּף אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג מְהוּת דַּעְתוֹ, – שכן, דעתו וידיעתו הן דבר אחד אתו יתברך, רַק לְהֵאֱמִין בְּאֵמוּנָה, שֶׁהֵיא לְמַעַלָּה מִתְשַׁכָּל וּמִתְשַׁנָּה, – ומשום כך יכולה היא לקבל ענין שלמעלה מהבנת אנוש, שֶׁתִּקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא יְחִיד וּמִיחָד – הוּא וְדַעְתוֹ הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ, וּבִידִיעַת עֲצָמוֹ מִכִּיר וְיֹדֵעַ כָּל הַנִּבְרָאִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, – ה"נמצאים" של העולמות העליונים ושל העולמות התחתונים, עַד שֶׁלְשׁוֹל קָטָן שְׂפִיכָסִי, וְעַד יְתוֹשׁ קָטָן שִׁיחִיה בְּטַבּוֹר הָאָרֶץ¹⁰ – אֵין דָּבָר נִעְלָם מִמֶּנּוּ, וְאֵין יְדִיעָה זֹו – שהוא יודע את כל הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ רִבּוּי וְתִרְכָּבָה בְּכָל, – של דבר נוסף, מֵאַחֵר שְׂאֵינָהּ רַק יְדִיעַת עֲצָמוֹ, – ובידיעת עצמו הוא יודע

8. הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ו. ובכ"מ. מ"ז ח"א פס"ח. 9. איוב לב, ז. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "קטן שבכל הבריות – רש"י חולין (מ, א) [[שבים [כן גירסת הטושו"ע י"ד ס"ד]]." 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הפחות בצורה – חשיבות – שבכל הברואים – ראה רמב"ם יסוה"ב, ט – וראה ב"ר רפ"ח."

לְבָרְכָהּ]: – שכן, ישנם גדולי ישראל החולקים על הרמב"ם בענין זה, בטענם שאי אפשר לומר על הקב"ה גדר של דעת, גם לא בידעה כזו שהיא מופשטת לגמרי מגדרי הידיעה שלנו – וכיוון שאומרים, שהוא יתברך עצמו הוא ה"מדע" והוא ה"יודע" וכו', יש בכך חסידולוס משום הגדרה מסוימת לגבי הקב"ה, שהוא אינ־סוף. ברם, על פי קבלה, צודק הרמב"ם: אלא (כפי שכתוב בהגהה בפרק שני שבחלק הראשון, וכפי שכתוב להלן בהגהה בפרק ט') דבר זה הוא אחרי הרבה צמצומים שאור אינ־סוף ברוך־הוא מצמצם עצמו,

עד שהוא מתלבש בכלים של ספירות חכמה, בינה, דעת של עולם האצילות – שם "הוא המדע הוא היודע כו'", שכן הספירות מאוחדות בתכלית היחוד עם אור אינ־סוף, עד ליחוד של "הוא היודע" וכו'.¹⁷

כל הנבראים המתהווים ממנו ובטלים אליו במציאות ומיוחדים בו, וְעֲצֻמָּתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד.¹² ולפי שזוה קשה מאד לַצִּיר בְּשִׁכְלָנוּ, – ידיעה כזו,¹³ על כן – אָמַר הַנְּבִיא:¹⁴ "כִּי נִבְחָו שָׁמַיִם מֵאָרֶץ – כֵּן נִבְחָו דְּרָכֵי – אוֹמַר הַקֹּב"ה, מִדְּרָכֵיכֶם וּמִחֻשְׁבֹּתֵיכֶם, מִמִּחְשְׁבֹתֵיכֶם,"

וכתיב:¹⁵ "הַחֲקֹר אֱלֹהֵי תִמְצֵא וְגו'", וכתיב:¹⁶ "הֲעֵינִי בְּשֵׁר לָהּ, אִם בְּרָאוֹת אֲנוֹשׁ תִּרְאֶה", שְׁהָאֲדָם רֹאֶה וְיִוְדַע כָּל הַדְּרָכִים – שהוא יודע, בְּיָדִיעָה שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ, – וידיעה זו, כיוון שהיא חוץ ממנו ולפניו כן לא ידע אותה, הרי

כשהוא יודע את הידיעה, מתווסף בו דבר זה, וְהִתְקַדְּשׁ בְּרוּךְ הוּא – יודע הכל, בְּיָדִיעָת עֲצֻמּוֹ, עַד כָּאֵן לְשׁוֹנִי – של הרמב"ם. [עַיֵן שֶׁם בְּהַלְבוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה. וְהַסְבִּימוֹ עִמּוֹ חֲכָמֵי חֻקְבָּלָה, כְּמִבְּאֵר בְּפִרְדֵּם מִהֲרִמָּן וְכְרוֹנוֹ]

12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה כאן נסתים כל הענין. והרי אין ענינו לפרש כתבי התנ"ך: ע"כ אמר הנביא וכו' [משא"כ בפ"ב, דמוסיף ביאור בענין: ודבר זה כו', ורק מסתייע מהכתובים]. אלא שבא לתרץ קושיא שלכאורה סותרת כל הכתוב לעיל. דנקודתו – דהוא היודע כו' ובידיעת עצמו וכו' שכתב הרמב"ם – כ"ז הוא יחוד, עבודת כאו"א [ולא יחוד – דשייך לאנשי מעלה וכו']. ולכאורה סיום הענין ברמב"ם על אתר: ודבר זה אין בלב האדם (איזה שיהי') להכירו על בוריו – משמע דאפילו אנשי מעלה אין מכירים וכו'! ובפרט עפ"מ ש"כ בהל' תשובה ספ"ה "הוא שהנביא אמר כי לא מח' כו'". – וע"כ מבאר דע"כ אמר הנביא, מפני שקשה לצייר בשכל – אבל העבודה שייכת לכאו"א. וק"ל. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (1) ודייק בלשונו "לצייר" שאינו רגיל כלל. ובפרט בנוגע לשכל (שמורגל "להבין", "להשיג" וכיו"ב). (2) סתירה מיני' ובי', לכאורה: "קשה מאד" – מוכח דסו"ס אפשרי לצייר (לאחרי הקושי מאד) ותומ"י ממשיך – החקר גו' העיני גו' – משמע דא"א. וכן לעיל: ודבר זה אין כח כו' להכירו כו'. וי"ל: ציור בשכל – צ"ל בדוגמת ציור כפשוטו: (1) התאמתות ללא ספק (שהרי רואה הציור) – "אפלייג" בשכל בהחלט. (2) אף שאינו מבין כלל איך ציירו הציור ופרטיו – אין זה נוגע כלל בהתאמתות אצלו – שהרי למרות אי ההבנה – בשעת מעשה רואה הציור לכל פרטיו. ובנדו"ד יש: (1) להבין בשכל שאין מקום להקשות בחקר אלקה – שהרי הק' גם לפי הבנת השכל – ראה לקמן פ"ט – בל"ג והגבלות (2) א"א להבין בשכל (בידיעת החיוב) איך זה המציאות דאח"פ ובה יש "עצמות" ו"דעת" וידיעת המון נבראים שכאו"א פרט בפ"ע. (3) ע"י ההתעמקות שבה שאין מקום להקשות וכו' סו"ס נתאמת בשכלו (לאחרי קשה מאד עכ"פ) שכן הוא אף שאינו מבין (בידיעת החיוב) וכנ"ל בעניני הציור. ובה מתורצת ג"כ הסתירה: דחקר אלקה וכן להכירו בלב – א"א (היינו בידיעת החיוב) [אבל אפשר בידיעת השלילה (ולכן מדייק דהא דא"א – דוקא תמצא, על בוריו, וכן בפ"ב להבינו על בוריו – דוקא]. ועפ"ז מתורצת ג"כ קושיית הראב"ד בהשגותיו (הל' תשובה ספ"ה) על הרמב"ם "דמתחיל בקושיא ע"פ שכל (בנוגע לידיעת ה') ולא השלימה ע"פ שכל" כ"א "החזירו לאמונה" – ועפ"ה הנ"ל מתורץ – כי גם ברמב"ם שם מדייק "להשיג דבר זה על בוריו" (ידיעת החיוב והמהות דוקא – משא"כ בידיעת השלילה שאפשר – וה"ז הסברה וידיעה בשכל ולא באמונה) [ומתאים לשיטת הרמב"ם (מרו"נ ח"א פנ"ח) בנוגע לתוארי ה' בכלל – שבזה רק ענין השלילה. עיין לקו"ת פקודי ויב]. ובפרט ע"פ אדה"ז כאן ש"קשה מאד" אפשר גם "לצייר בשכל". – וראה שם בלקו"ת איך שע"י ריבוי בידיעות השלילה (בענינים הגשמיים) ["קשה מאד"] יוכל להגיע כמעט "לציור" הדבר – אפילו להרמב"ם. ועיין בהנסמן בע' השגת החיוב השלילה במפתחות מאמרי אדני"ע". 14. ישעי' נה, ט. 15. איוב יא, ז. 16. שם, י, ד. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכמשנת כ"ז בארוכה (דעת הרמב"ם, החולקים עליו וביאור אדה"ז בזה) בסהמ"צ להצ"צ במצ' האמנת אלקות".

~ יום שני כ"ג סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פג, והנה מכאן יש להבין... עד עמ' 166, דמלא לון.

וְהִנֵּה, מִכָּאן¹⁸ – ממה שהוסבר, שידיעתו של הקב"ה היא דבר אחד עם הקב"ה עצמו, שהרי אם לא כך, היתה הידיעה חסד-שלום ענין של ריבוי והרכבה – ודבר זה לא שייך בהקב"ה, כי הוא יתברך הוא אחד הפשוט – הנה מענין זה, יֵשׁ לְהִבִּין שְׁנֵת מִקְצַת חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, – וכיוון שגם שוגג זקוק לכפרה, לכן ה' יִכְפֹּר בְּעֵדָם, – על טעותם, שִׁשְׁנוּ וְטָעוּ בְּעֵינֵיהֶם בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל, וְהִבִּינוּ עֲנִין הַצִּמְצוּם הַמְּזוּכָר שֶׁם בְּפִשְׁטוֹ, – בכתבי האריז"ל מוזכר, שבתחילת העולמות, היה אור אין-סוף ממלא "מקום" העולמות, ולא היה שום נתינת מקום למציאות העולמות, שכן עולמות

וְהִנֵּה מִכָּאן יֵשׁ לְהִבִּין שְׁנֵת מִקְצַת חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם ה' יכפר בעדם ששגו וטעו בעיונם בכתבי האריז"ל והבינו ענין הצמצום המוזכר שם כפשוטו שהקב"ה סילק עצמו ומהותו ח"ו מעוה"ז רק שמשגיח מלמעלה בהשגחה פרטית על כל היצורים כולם אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת והנה מלבד שא"א כלל לומר ענין הצמצום כפשוטו שהוא ממקרי הגוף על הקב"ה הנבדל מהם ריבוי רבבות הבדלות עד אין קץ אף גם זאת לא ברעת ידברו מאחר שהם מאמינים בני מאמינים שהקב"ה יודע כל היצורים שבעוה"ז השפל ומשגיח עליהם וע"כ אין ידיעתו אותם מוסיפה בו ריבוי וחידוש מפני שידוע הכל בידעת עצמו הרי כביכול מהותו ועצמותו

היה כאן, ולאחר מכן הסתלק משם ואינו נמצא שם יותר – דבר זה אי אפשר, אבל, לומר כלל על תְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא, הַנִּבְדָּל מֵהֶם – ממקרי הגוף, רַבּוֹא רַבּוּבוֹת הַבְּדֻלוֹת עַד אֵין קִיּוֹן; נוסף על כך, אֵפֶה גַם זֹאת, לֹא בְּרַעַת יִדְבְּרוּ, מֵאַחַר שֶׁהֵם מְאִמִּינִים בְּנֵי מְאִמִּינִים שֶׁתְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא יוֹדֵעַ כָּל הַיְּצוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם הָהָא הַשֶּׁפֶל וּמִשְׁנֵיחַ עֲלֵיהֶם, – הרי שהם מודים שידיעתו והשגחתו ישנן כאן בעולם הזה השפל, וְעַל בְּרַחֲקָה – מן ההכרח לומר שֶׁאֵין יְדִיעַתוֹ אֲוֵתָם – את כל הנבראים, מוֹסִיפָה בּוֹ רִבּוּי וְחִדּוּשׁ, – וכל זה מדוע? – מִפְּנֵי שִׁיּוּדָה הַכֹּל בִּידְיעַת עֲצָמוֹ – אילו ידיעתו את הנבראים לא היתה "בידיעת עצמו", היתה אז בידעה זו משום ריבוי וחידוש: נוספה ידיעה זו, והיא ענין של חידוש, שהרי לפני כן לא היתה ידיעה זו ועתה היא כן ישנה; אך כיוון שמושלל

הם בבחינת גבול – ואור אין-סוף ברוך הוא, הוא הרי אין-סוף, בלי גבול. לכן, נאמר שם, היה ענין הצמצום, שאור אין-סוף "נסתלק", כדי שיהיה מקום למציאות העולמות. לאמיתו של דבר הכוונה במה שאור אין-סוף "נסתלק" היא, שאור אין-סוף אינו מאיר בגילוי – "אין-סוף" ו"בלי גבול" אינם בהתגלות – רק מתגלה כוח הגבול, הנותן מקום למציאות עולמות בעלי גבול. – ואילו ה"חכמים בעיניהם" טעו, בסברם שענין הצמצום וההסתלקות הוא שם במובנם הפשוט – שֶׁתְּקִדּוֹשׁ בְּרוּךְ-הוּא סִלַּק עֲצָמוֹ וּמַהוּתוֹ חֲסֵי וְשִׁלּוֹם מְעוֹלָם הָהָא¹⁹, – שלא כפי האמת, שמשמעות "סילק" היא, כאמור, שהעלים את האור ואת ההתגלות, שענין אור אין-סוף לא יהיה בגילוי, אלא הם הבינו כפשוטו, שהוא סילק חסד-שלום את עצמו מעולם הזה, רַק שֶׁמִּשְׁנֵיחַ מִלְּמַעְלָה

18. על השאלה: אם "מכאן" הכוונה למה שרבונו הזקן מביא בשם הרמב"ם ש"הוא ודעתו אחד", או שהכוונה היא על ביאורו הכללי של רבונו הזקן ב"שער היחוד והאמונה", שהנבראים בטלים במציאות לו יתברך, ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי מפורש מכאן (ולא מכללות כו') – דכיון שמאמינים שידוע כו' וע"כ אין כו' בידיעת עצמו כו' (שביאר כאן)". 19. בתשובה על השאלה, מדוע מביא כאן דוקא רבונו הזקן עולם הזה, אף שלכאורה הידיעה של הטועים בענין ה"צמצום" תופסת גם בשייכות לכל העולמות (כלומר, הסילוק הוא מכל העולמות) – כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הרי אח"כ חזר והאיר (אלא שבאופן דקו קצר), ולכל הדיעות בג"ע וביהמ"ק וכו' נאמר ושכנתי בתוכם, אף שבשעת הצמצום – ה' רק חלל". במקום אחר (לקו"ש חט"ו ע' 472) כותב כ"ק אדמו"ר שליט"א ביתר פירוט: "י"ל שני טעמים בדבר (א) מה שהכריח הג"ל לפרש הצמצום כפשוטו, הוא זה דא"א לומר דלא סילק עצמו"ה מעוה"ז דא"כ נמצא הוא "גם בגשמיים השפלים הבלתי נכבדים ואף הנבזים" – ותפס אדה"ז התחלת ויסוד שיטתם. (ב) בשאר העולמות י"ל דלאחר הצמצום חזר והמשיך עצמו"ה, וא"כ אין להקשות מת"ז ומר"מ שמקשה לקמן, משא"כ בעוה"ז דא"א לומר דחזר והמשיך עצמו"ה כי א"א, לשיטתם, שימצא בגשמיים כו' כנ"ל. ולא מבעי דבעולם האצ"י יוכלו לתרץ דחזר והמשיך, אלא אפילו בעולמות שבהם אין איהו וחייו וגרמוהי חד י"ל כך, וע"ד שאנו אומרים כך בנוגע להארת הקו בעולמות ביי"ע."

הנבראים מהעולמות העליונים (שהם בעלי שכל והשגה גדולים) אין מי שיתפוס בשכלו בַּמְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא, כְּמוֹ שֶׁבְּתוֹב בְּתַקְוֵנוּם: – ב"תיקוני זהר": "סְתִימָא דְכָל סְתִימִין, – שגם העולמות הסתומים לגבינו, אין השגתם יכולה לתפוס" את הקב"ה והוא "סתום" מהם, וְלִית מַחֲשָׁבָה תַּפְסָא בְּךָ בְּלָל. – אין שום מחשבה (גם לא של "עלמין סתימין") יכולה לתפוס" בהקב"ה עצמו. בענין של "תפיסא", לתפוס בשכל והשגה, הרבותא היא שגם העליונים בשכלם והשגתם הגדולים, אינם יכולים לתפוס ולהבין את הקב"ה. ברם, פירוש נוסף ב"תפיסא", כשאומרים שאין דבר תופס בו, הכוונה היא גם, ששום דבר אינו מחזיק בו ואינו פועל בו שום תפיסה ושינוי. שהרי כשהאדם יוצר ועושה דבר הרי הוא נתפס ביצירתו, הוא משתנה לפי מה שיצירת הדבר דורשת. ואילו פועלו של הקב"ה בהתהוות והחיית כל הנבראים, אינה פועלת בו שום תפיסה ושינוי – בכך מתבטאת הרבותא של העולמות התחתונים, שגם הם, שליצירתם נדרש יותר צמצום והתלבשות, ובכל זאת גם הם אינם פועלים בו יתברך שום תפיסה ושינוי. וכדלהלן: וְגַם בְּתַחְתּוֹנִים, – אין אף אחד שיתפוס בו, אִתְּ-עַלְ-נֵב דְּאִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין – למרות שהוא יתברך "ממלא" את כל העולמות והנבראים, ומחיה אותם בחיות מותאמת לכל נברא, והחיות מתלבשת בפנימיות בנברא – הרי לכאורה יכול הדבר לפעול תפיסה ושינוי בו יתברך מצד העולמות התחתונים יותר מאשר מצד העולמות העליונים, אין הדבר כך, שכן, האופן איך שהוא ממלא כל עלמין – אִינוּ בְּנִשְׁמַת הָאָדָם – המתלבשת תוֹף גּוּפֵי, שְׁחִיא – הנשמה, נִתְּפֶסֶת תוֹף הַגּוֹף עַד שְׁמַתְפַּעֲלָת וּמְקַבְּלָת שְׁנוּיִם מְשֻׁנוּיִי הַגּוֹף וְצִעְרוֹ, מִהֲבָאוֹת – שהגוף מקבל, או קְרִירוֹת – שהגוף סובל, או חֲמִימוֹת הָאֵשׁ וְכִיּוּצָא, – שסבל הגוף משפיע גם על הנפש. מִה שְׁאִין בֵּן בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוא, – שלמרות שהוא ממלא כל העולמות ומתלבש בהם, כפעולת הנשמה בגוף, אף על פי כן שונה הדבר בהקב"ה, שְׁאִינוּ מְקַבְּלִים שׁוֹם שְׁנוּי – ואינו מושפע מְשֻׁנוּי עוֹלָם תָּהָה, מן השינויים המתהווים מְקִיץ לְחֹרֶף וּמִיּוֹם

למעלה לגמרי ענין של ריבוי וחידוש, מן ההכרח שידיעת הקב"ה את הנבראים היא באופן שהוא יודע אותם בידיעת עצמו – וממילא, תְּרִי בְּכִבּוּל מְהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ – הוא עצמו, וְדַעְתּוֹ – שידוע את הנבראים שבעולם הזה, הַכָּל אֶחָד. – כיוון שידיעתו והשגחתו ישנן בעולם הזה, וידיעתו היא דבר אחד אתו, הרי שהוא עצמו יתברך ישנו בעולם הזה. אין זה, כמו שהם מדמים, כמלך היושב בהיכלו ורק השגחתו היא מחוץ להיכל, אלא המלך עצמו נמצא במקום שהשגחתו נמצאת. כך, שגם בעולם הזה השפל, שמצד עצמו הוא נראה ומורגש כ"יש"

ו"מציאות", ורק על-ידי עבודה צריכים לעשות את העולם דירה לו יתברך, מקום של התגלות לו יתברך, הרי הוא עצמו ברוך הוא נמצא כאן בעולם הזה באותה מדה שהוא נמצא בעולמות העליונים.

וְהוּא שֶׁבְּתוֹב בְּתַקְוֵנוּם תִּקּוֹן נֹו: "דְּלִית אֶתְר פְּנוּי מִיְנִיה, לֹא בְּעֲלָאין וְלֹא בְּתַתָּאין"; – אין מקום פנוי ממנו יתברך לא בעליונים ולא בתחתונים. הרי נאמר בתיקוני זהר, שהוא עצמו נמצא בעולמות התחתונים; וְכִי רְעִיא מְהִימָנָא פְּרִשְׁת פִּינְחָם: – כתוב: "אִיהוּ תַּפְסִים בְּכָלָא וְלִית מֶאֱן דְּתַפְסִים בִּיה כו', – הוא (הקב"ה) תופס בכל דבר ואין מי שיתפוס בו, אִיהוּ סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין כו', – הוא (הקב"ה) "סובב" ומקיף את כל העולמות כו', וְלִית מֶאֱן דְּנַפִּיק מְרֻשּׁוּתִיה לְבָר, – ואין מי שיוצא מחוץ לרשותו, אִיהוּ מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין כו', – הוא (הקב"ה) ממלא את כל העולמות, ומחיה אותם בחיות פנימית מותאמת לכל נברא, אִיהוּ מְקַשֵּׁר וּמַיְחֵד מִין אֶחָד בְּמִין עֲלָא וְתַתָּא, – הוא (הקב"ה) מקשר ומיחד מין אחד במין שני, את העליון עם התחתון, וְלִית קוֹרְבָא בְּר' יְסוּדִין, אֲלֵא בְּקִשְׁא־בְּרוּךְ-הוא כִּד אִיהוּ בִּינְיָהוּ, – ואין שום קירבה ואיחוד בארבעה היסודות (מהם מורכב כל נברא) אלא על-ידי הקב"ה כשהוא נמצא ביניהם, על-ידי כוח האין-סוף בארבעה היסודות – מתהווה התחברות ביניהם, למרות שמצד עצמם הם הפכיים אחד לשני, כמו אש ומים, עַד כֵּאֵן לְשׁוֹנוֹ – של הזהר שם. וְרוֹצֵה לִזְמֹר: – במה שהוא אומר, "לִית מֶאֱן דְּתַפְסִים בִּיה" – הכוונה היא, שְׁאִין מִי שִׁיתַּפֵּס בְּהַשְׁגַּת שְׁכָלוֹ מְכָל שְׁכָלִים הָעֲלִיּוֹנִים, – גם בין השכליים העליונים, של

לְלִילָה, בְּדִכְתִּיב: – כְּמוֹ שְׁכָתוּב²⁰: "גַּם חֶשֶׁךְ לֹא יִחְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ, וְלִילָה בְּיוֹם יָאִיר, לְפִי שְׁאִינוֹ

שַׁעַר הַיַּחְוּד וְהָאֱמוּנָה

נִתְפָּס כָּלֵל תּוֹךְ הָעוֹלָמוֹת אַחֲעַל־גַּב דְּמַמְלָא לֹא. – לַמְרוֹת שֶׁהוּא "מַמְלָא" אוֹתָם.

כְּדִכְתִּיב גַּם חֶשֶׁךְ לֹא יִחְשֹׁךְ מִמֶּנּוּ וְלִילָה בְּיוֹם יָאִיר לְפִי שְׁאִינוֹ נִתְפָּס כָּלֵל תּוֹךְ הָעוֹלָמוֹת אַחֲעַל־גַּב דְּמַמְלָא לֹא.

~ יוֹם שְׁלִישִׁי כ"ד סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 166, וזהו ג"כ ענין... עד עמ' פד, גבול ותכלית.

את הנברא ממש, והיא משפיעה בנברא להוותו מ"אין" ל"יש" ולהחיותו. אך אין זה באופן שהחיות מצטמצמת בהתאם לנברא, שאז היא יכולה להיקלט בפנימיותו של הנברא, אלא חיות זו נשאת במדריגתה הנעלה, שהיא למעלה מעלה מלהצטמצם עד שתוכל להיקלט בהתלבשות בפנימיותו של הנברא – ובהיותה במדריגתה, היא משפיעה בנברא את ענין ההתהוות והחיות.

ו"מַמְלָא כָּל עֲלָמִין" – הִיא פְּחִינַת תְּחִיּוֹת הַמַּתְלַבֶּשֶׁת בְּפִנְימִיּוֹת, תּוֹךְ עֲצָם הַנִּבְרָא, שֶׁהִיא – הַחִיּוֹת שֶׁמִּבְחִינַת "מַמְלָא" כָּל עֲלָמִין, מְצַמְצָמַת בְּתוֹכוֹ – שֶׁל הַנִּבְרָא, בְּצִמְצוּם רַב, כְּפִי עֲרֵךְ מִהוּת הַנִּבְרָא, – שְׁכֵן, כִּיּוֹן שֶׁעַל הַחִיּוֹת לַהֲתַלֵּב בְּפִנְימִיּוֹתוֹ שֶׁל

וְזֶהוּ גַּם־כֵּן עֲנִין "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין", – שֶׁהוּא מְקִיף וְסוֹכֵב אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, פְּרוּשׁ, – "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין" אֵין הַכוּוּנָה שֶׁהוּא לֹא נִמְצָא חֲסִידוּשׁוֹ בְּעוֹלָם עֲצֻמוֹ וְרַק מְקִיף עָלָיו בְּלִבָּד, וְכֵן מִשְׁפִּיעַ בּוֹ, אֲלֵא הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל "סוֹכֵב" הִיא: דְּרָךְ

מִשָּׁל, בְּשִׁאֲדָם מִתְבַּגֵּן בְּאִיּוֹה דְּבֵר חֲכָמָה בְּשִׁכְלוֹ אוֹ בְּדֵבֶר גִּשְׁמִי בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ, אִי שִׁכְלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְקִיפִים עַל הַדְּבֵר הֵהוּא הַמְצִיר בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ אוֹ בְּשִׁכְלוֹ, – שֶׁהִרִי הַדְּבֵר נִמְצָא בְּשִׁכְלוֹ וּבְמַחֲשַׁבְתּוֹ, אִךְ אֵין – הַשִּׁכֵּל וְהַמַּחֲשָׁבָה, מְקִיפִים עַל הַדְּבֵר הֵהוּא מִמֶּשׁ בְּפִעֵל מִמֶּשׁ; – הֵם מְקִיפִים אֶת הַ"צִּיּוּר" בְּלִבָּד שֶׁל הַדְּבֵר, אֲבָל לֹא אֶת הַדְּבֵר עֲצֻמוֹ. דְּבֵר זֶה מוּבֵן בְּמִיּוּחַד בְּדֵבֶר גִּשְׁמִי, שֶׁהַדְּבֵר הַגִּשְׁמִי עֲצֻמוֹ הִרִי נִמְצָא

שַׁעַר הַיַּחְוּד וְהָאֱמוּנָה

וזהו ג"כ ענין סוכ"ע פי' ד"מ כשאדם מתבונן באיזה דבר חכמה בשכלו או דבר גשמי במחשבתו אזי שכלו ומחשבתו מקיפים על הדבר ההוא המצויר במחשבתו או בשכלו אך אין מקיפים על הדבר ההוא ממש בפועל ממש. אבל הקב"ה דכתיב ביה כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' מחשבתו וידעתו שיודע כל הנבראים מקפת כל נברא ונברא בפ"מ שהרי היא היא חיותו והתהוותו מאין ליש בפועל ממש. וממלא כל עלמין היא בחי' החיות המתלבשת תוך עצם הנברא שהיא מצומצמת בתוכו בצמצום רב כפי ערך מהות הנברא שהוא בעל גבול ותכלית בכמותו ואיכותו דהיינו מעלתו וחשיבותו כגון השמש שגופו יש לו גבול ותכלית בכמותו שהוא כמו קס"ז פעמים כגודל כדור הארץ ואיכותו ומעלתו הוא אורו ג"כ יש לו גבול עד כמה יוכל להאיר כי לא יאיר

בפועל ממש במקום אחר, לא במחשבתו, שבה נמצא רק "ציורו" של הדבר, ורק את ה"ציור" בלבד מקיפה מחשבתו, אֲבָל הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא דְּכִתִּיב בִּיה – שֶׁלִּגְבִיּוֹ כְּתוּב²¹: "כִּי לֹא מַחֲשַׁבְתִּי מַחֲשַׁבְתִּיכֶם וְגו'" – שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלִּמְעַלָּה הִיא בְּאֹפֶן אַחֵר לְגִמְרִי מֵאֲשֶׁר, לְהַבְדִּיל, מַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם, הִנֵּה מַחֲשַׁבְתּוֹ וְיָדִיעָתוֹ שְׂיוּדָע כָּל הַנִּבְרָאִים, מִקְפָּת כָּל נִבְרָא וְנִבְרָא בְּפִעֵל מִמֶּשׁ, שֶׁהִרִי הִיא – הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלִּמְעַלָּה, הִיא חִיּוּת וְהַתְהַוּוּתוֹ מֵאֵין לִישׁ בְּפִעֵל מִמֶּשׁ. – שֶׁלֹּא כְּפִי שֶׁהַדְּבֵר אֲצֵל הָאָדָם, שֶׁהַדְּבֵר הַמְצוּיִר עֲצֻמוֹ אֵינוֹ נִמְצָא בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְאֵין מַחֲשַׁבְתּוֹ מִשְׁפִּיעָה עַל הַדְּבֵר, רַק צִיּוּרוֹ שֶׁל הַדְּבֵר נִמְצָא בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ. וְאִילוּ הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁלִּמְעַלָּה מְקִיפָה

הַנִּבְרָא וְלַהֲתַאֲחַד אוֹתוֹ, מִן הַהִכְרַח שֶׁהִיא תִּצְטַמֵּצֵם לְפִי עֲרֵךְ מִהוּתוֹ שֶׁל הַנִּבְרָא – וְהַנִּבְרָא הוּא הִרִי בְּעַל גְּבוּל, הִרִי מִן הַהִכְרַח שְׁחִיּוֹת זֶה תְּכוּבָא בְּאֹפֶן שֶׁל גְּבוּל, בְּצוּרָה מוֹגְבֵּלֶת, כְּדִלְהֵן: שֶׁהוּא – הַנִּבְרָא, בְּעַל גְּבוּל וְתִכְלִית בְּכַמּוּתוֹ וְאִיכוּתוֹ, דְּתִינּוּ – הַמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל "אִיכוּתוֹ" הִיא מַעֲלָתוֹ וְחִשְׁבּוּתוֹ – שֶׁל הַנִּבְרָא, שֶׁגַּם הָאִיכוּת וְהַחֲשִׁיבוּת אֵינֶן הַחִיּוּת שֶׁל הַנִּבְרָא, הֵן בָּאוֹת רַק מִצַּד גּוֹף הַנִּבְרָא, בְּגוֹן הַשִּׁמְשׁ, שֶׁגּוּפּוֹ יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְתִכְלִית בְּכַמּוּתוֹ, – בְּגוֹדֵל הַשִּׁמְשׁ, שֶׁהוּא כְּמוֹ קֶסֶד פְּעָמִים כְּגוֹדֵל כְּדוֹר הָאָרֶץ²², וְאִיכוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, – שֶׁל הַשִּׁמְשׁ, הוּא אוֹרוֹ, גַּם־כֵּן יֵשׁ לוֹ גְּבוּל עַד כִּמָּה יוּכַל לְהֵאִיר, כִּי לֹא יֵאִיר לְבִלְתִּי

20. תהלים קלט, יב. 21. ישעי' נה, ח. 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והנה ברמב"ם יסוה"ת (פ"ג ה"ח) כמו קע פעמים וכ"ה בהל' שבועות (פ"ה ה"ב) קע פעמים. ול"ק על אדה"ז, כי בהקדמת פיה"מ להרמב"ם (ד"ה והנני נושא) נחית הרמב"ם לדייק יותר וכותב: קסו ושלש שמיניות פעם."

תכלית, מאחר שהוא נברא – ונברא הוא הרי מוגבל – ועצום, כי צריכה תחלה להתצמצם עצומים רבים ואם אמנם השמש מאירה למרחק רב, אבל בכל זאת ועצומים, עד שיתנהג מבחנה ואורה – של חיות זו, בהגבלה. וכן כל הנבראים הם בעלי גבול ותכלית, כי מהאין לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. – וכך בין רקיע לרקיע גם כן מהלך ת"ק שנה. ואם כן – שלנבראים יש גבול ותכלית, תחיות המלכשת בהם – בפנימיותם, היא בבחינת צמצום רב להתלבש בנברא ולהתאחד אתו – כפי שיוסבר להלן:

שער היחוד והאמונה

לבלתי תכלית מאחר שהוא נברא וכן כל הנבראים הם בעלי גבול ותכלית כי מהאין לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'. וא"כ החיות המלוכשת בהם היא בבחי' צמצום רב ועצום כי צריכה תחלה להתצמצם עצומים רבים ועצומים עד שיתהוו מבחנה ואורה עצם הנבראים כמות שהם בעלי גבול ותכלית

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פד, כי מקור החיות... עד עמ' פה, עצמן.

אחד, הינו – כלומר, החיות הנמשכת ממדותיו, שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו הקדושות, – נמשכת החיות מהן על-ידי התלבשותן שמתלבשות – המדות ברוח פיו – בספירת המלכות, ההתהוות היא ממאמר ו"רוח פיו" יתברך,

ככתוב²³: "כי הוא אמר ויהי", ו"עולם" – על-ידי – "חסד וינה" ²⁴,

שהעולם נבנה על-ידי מדת החסד. כיצד, איפוא, זה בא משניהם – מחסד ומדבר ה' (מלכות)? – אלא הכוונה היא שמדת החסד מתלבשת בדבר ה' ו"רוח פיו" – שההתהוות היא, בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה, – שממנו נברא העולם, כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה²⁵ – כאותו צב, שלבוש הוא ממנו ובו

עצמו. כך "רוח פיו" הוא לבוש וכלי המאוחד עם מדת החסד, שממנה מתהווה העולם – הרי, שמהחיות שמ"רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלי גבול ותכלית, אלא שצמצום הקדוש-ברוך-הוא האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו, והלבוש תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקדוש-ברוך-הוא המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה, – בהם נבראו כל הנבראים, ורוח פיו יתברך היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית, ולברא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם, ולהחיותם

עדי עד, – לא כפי שהם כעת, מוגבלים בכמות ובאיכות וקיומם אינו נצחי; ואילו מבחינת "רוח פיו" היו יכולים להיברא עולמות בלתי מוגבלים בכמותם ובאיכותם ובעלי קיום נצחי, ולא היה נברא עולם הנה כלי – עולם הזה, שכל הנבראים שבו הם בעלי גבול ותכלית. ומחמת הצטמצמות החיות שמ"רוח פיו" יתברך, נתהווה העולם הזה עם נבראים בעלי גבול ותכלית. טעמו של דבר, מדוע היו יכולים להיברא עולמות בלי גבול ותכלית מבחינת "רוח פיו" יתברך (כלי צמצומים) – אומר רבנו הזקן במוסגר: (שכמו שהקדוש-ברוך-הוא נברא "אין-סוף", כך כל מדותיו ופעולותיו, – הן אין-סוף, דאיהו וגרמוהי חד, – הוא ומדותיו הם דבר

שער היחוד והאמונה

כי מקור החיות הוא רוח פיו של הקב"ה המתלבש בעשרה מאמרות שבתורה ורוח פיו ית' היה יכול להתפשט לאין קץ ותכלית ולברוא עולמות אין קץ ותכלית לכמותם ואיכותם ולהחיותם עדי עד ולא ה' נברא עוה"ז כלל (שכמו שהקב"ה נקרא א"ס כך כל מדותיו ופעולותיו דאיהו וגרמוהי חד היינו החיות הנמשכת ממדותיו שהן חסד ורחמים ושאר מדותיו הקדושות ע"י התלבשותן שמתלבשות ברוח פיו כי הוא אמר ויהי ועולם ע"י חסד יבנה בדבר ה' ורוח פיו הנעשה כלי ולבוש לחסד זה כהדין קמצא דלבושה מיניה וביה) אלא שצמצום הקב"ה האור והחיות שיוכל להתפשט מרוח פיו והלבוש תוך צירופי אותיות של עשרה מאמרות וצירופי צירופיהן

23. תהלים לג, ט. 24. שם פט, ג. 25. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כדלעיל ח"א ספכ"א. ל' ב"ר פכ"א, ה'.

וְצִרּוּפֵי צִרּוּפֵיהֶן בְּחִלּוּפֵי וּתְמוּרוֹת הָאוֹתוּת עֲצֻמָּן וּבְחֲשֹׁבוֹנָן וּמִסְפָּרָן. שְׂכָל חִלּוּף וּתְמוּרָה – שֶׁל הָאוֹתוּת, מוֹרָה עַל יִרְדַּת הָאוֹר וְהַחַיּוּת מִמְדְּרָגָה לְמְדְּרָגָה, דִּהְיִנוּ שְׂיֻכָּל – הָאוֹר וְהַחַיּוּת, לְבָרָא וּלְהַחַיּוּת בְּרוּאִים – כֹּאֵלָה,

שְׂמִדְרָגוֹת אִיכוּתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָהּ מִמְדְּרָגוֹת אִיכוּת הַבְּרוּאִים הַמְּדֻרָגִים מֵאוֹתוּת עֲצֻמָּן שֶׁבְּעֶשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת, שְׂכָחָן – ב"עֶשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת", הַקְּדוּשָׁה בְּרִדְהָ הִיא בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ שֶׁהֵן מְדוּתָיו – שֶׁהֵן דָּבָר אֶחָד אֲתוֹ יִתְבָּרַךְ "בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ".

וְהַחֲשֹׁבוֹן – גַּם בְּלִי חִלּוּפֵי אוֹתוּת, אֵלָּא חֲשֹׁבוֹן הַמִּסְפָּר שֶׁל הָאוֹתוּת, מוֹרָה עַל מַעוֹת הָאוֹר וְהַחַיּוּת, מַעוֹת אַחֵר מַעוֹת, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ – מֵהַחַיּוּת, אֵלָּא בְּחִינָה אַחֲרֹנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת הַחֲשֹׁבוֹן וּמִסְפָּר, בְּמָה מִיָּנִי פְּחוּת וּמְדְּרָגוֹת בְּלִלּוּת בְּאוֹר וְחַיּוּת הִזָּה הַמְּלֻבָּשׁ בְּצִירּוּף זֶה שֶׁל תִּבְהָ זֶה – וְכֵמָּה נִשְׁאָר מִזֶּה – עַל כֵּךְ

מִמִּדְרָג הַחֲשֹׁבוֹן – הֵרִי שְׁזוֹ יִרְדֶּה אַחֵר יִרְדֶּה וּמִיַּעוֹט אַחֵר מִיַּעוֹט. (וְאַחֵר כָּל הַצִּמְצוּמִים הָאֵלֶּה וְכִיּוּצָא בָּהֶן, בְּאֲשֶׁר נִזְרָה חֻקְמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, – כֵּמָּה וְאִיזָה צִמְצוּמִים יֵהִיו, הִנֵּה, שְׂחִיָּה יִכּוֹל הָאוֹר וְהַחַיּוּת לְהִתְלַבֵּשׁ גַּם בְּתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ אֲכָנִים וְעַפְרֵי הָדוּמָם, – וְבָהֶם אֵינָה נִרְאִית שׁוֹם חַיּוּת רוּחָנִית, כְּלוּמֹר, בְּנִבְרָאִים הַתַּחְתּוֹנִים עֲצֻמָּם, הֵם מֵהַסּוֹג הַנִּחּוֹת בִּיטוּר, כִּי "אֲכָנִי", דִּרְךְ מִשָּׁל, שְׂמָה – שִׁישׁ בַּהּ הָאוֹתוּת בִּי"ת וְנוֹרָן, מוֹרָה כִּי שְׂרִשָּׁה – שֶׁל הָאֲבֵן, מִשָּׁם הָעוֹלָה ב"ן – חֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם, בְּמִסְפָּרוֹ, – הַשֵּׁם ב"ן בֹּא מֵאוּפֶן מִלּוֹי מִסּוּיִים שֶׁל

שַׁעַר הַיַּחֲוֹד וְהָאֲמוּנָה

בְּחִלּוּפֵי וּתְמוּרוֹת הָאוֹתוּת עֲצֻמָּן וּבְחֲשֹׁבוֹנָן וּמִסְפָּרָן שְׂכָל חִלּוּף וּתְמוּרָה מוֹרָה עַל יִרְדַּת הָאוֹר וְהַחַיּוּת מִמְדְּרָגָה לְמְדְּרָגָה דִּהְיִנוּ שְׂיֻכָּל לְבָרָא וְלַהַחַיּוּת בְּרוּאִים שְׂמִדְרָגוֹת אִיכוּתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָהּ מִמְדְּרָגוֹת אִיכוּת וּמַעֲלָת הַבְּרוּאִים הַנִּבְרָאִים מֵאוֹתוּת וְתִיבוֹת עֲצֻמָּן שֶׁבְּעֶשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת שֶׁבָּהֶן מִתְלַבֵּשׁ הַקַּב"ה בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמוֹ שֶׁהֵן מְדוּתָיו וְהַחֲשֹׁבוֹן מִיַּעוֹט הָאוֹר וְהַחַיּוּת מִיַּעוֹט אַחֵר מִיַּעוֹט עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר מִמֶּנּוּ אֵלָּא בְּחִי אַחֲרֹנָה שֶׁהִיא בְּחִי הַחֲשֹׁבוֹן וּמִסְפָּר כֵּמָּה מִיָּנִי כַּחוֹת וּמְדְּרָגוֹת כְּלוּלֹת בְּאוֹר וְחַיּוּת הִזָּה הַמְּלֻבָּשׁ בְּצִירּוּף זֶה שֶׁל תִּבְהָ זֶה (וְאַחֵר כָּל הַצִּמְצוּמִים הָאֵלֶּה וְכִיּוּצָא בָּהֶן כֹּאֲשֶׁר גִּזְרָה חֻקְמָתוֹ ית' הוּא שְׂחִי יִכּוֹל הָאוֹר וְהַחַיּוּת לְהִתְלַבֵּשׁ גַּם בְּתַחְתּוֹנִים כְּמוֹ אֲכָנִים וְעַפְרֵי הָדוּמָם כִּי אֲבֵן ד"מ שְׂמָה מוֹרָה כִּי שְׂרִשָּׁה מִשָּׁם הָעוֹלָה ב"ן בְּמִסְפָּרוֹ וְעוֹד אֶלֶף נֹסֶפֶת מִשָּׁם אַחֵר (לִישָׁעִם) [נִר' דִּצ"ל לְמַעַם] הִידוּעַ לִיּוֹצְרָה. וְהִנֵּה שֵׁם ב"ן בְּעֲצֻמוֹ הוּא בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מֵאֵד רַק שְׁעִי צִמְצוּמֵי רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמְדְּרָגָה לְמְדְּרָגָה יִרְדֵּן מִמֶּנּוּ חַיּוֹת מוֹעֵט כְּמוֹד מֵאֵד עַד שְׂיֻכָּל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲבֵן זֶה הִיא נֶפֶשׁ הָדוּמָם הַמְּחִי וּמִהוּת אוֹתוֹ מֵאֵין לִישׁ רְגֵעַ, וְכֵמָּה שְׂנֵתִּבְאָר לְעִיל. – שְׂגַם בְּדוּמָם יֵשׁ נֶפֶשׁ רוּחָנִית הַמְּחִיָּה וּמִהוּת אוֹתוֹ מֵאֵין לִישׁ. וְזֶה – הַחַיּוּת הַמְּצוּמָצֵמֶת בִּיטוּר לְהַחַיּוּת וְלַהוּת אֵת הַנִּבְרָאִים, הִיא בְּחִינַת "מִמְּלָא כָּל עֲלָמִין", – מִמְּלָא כָּל הָעוֹלָמוֹת. מִהָד שְׂאִיזְכֵּן בְּחִינַת "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין". – בַּהּ הַחַיּוּת אֵינָה מְצוּמָצֵמֶת כֵּהֲתָאֵם לְנִבְרָא, אֵלָּא הִיא

שֵׁם הָרִי, וְעוֹד אֶלֶף – בְּמִלָּה "אֲבֵן", נֹסֶפֶת מִשָּׁם אַחֵר²⁶ (לִישָׁעִם) [נִרְאָה דִּצְרִיךְ לְחַיּוּת: "לְמַעַם"] הִידוּעַ לִיּוֹצְרָה. – מִדּוּעַ נֹסֶף לְמִלָּה "אֲבֵן" הָאֵלֶּף, לְמִרּוֹת שֶׁשְׂרִשָּׁה הוּא מִשּׁוֹם ב"ן, בְּלִי אֵלֶּף. וְהִנֵּה, שֵׁם ב"ן בְּעֲצֻמוֹ הוּא בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מֵאֵד, – כִּיִּדֵּן, אִיפּוֹא, מִתְהוּוֹה מִמֶּנּוּ אֲבֵן גְּשֵׁמִית? רַק שְׂעִלִּיִּי צִמְצוּמִים רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמְדְּרָגָה – עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר, לְמְדְּרָגָה, – תַּחְתּוֹנָה יוֹתֵר, יִרְדֵּן מִמֶּנּוּ – מִהֵשֶׁם ב"ן שֶׁבְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, חַיּוֹת מוֹעֵט בְּמֵאֵד מֵאֵד, עַד שְׂיֻכָּל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאֲבֵן. וְזֶה הִיא נֶפֶשׁ הָדוּמָם – הַחַיּוּת הַמְּצוּמָצֵמֶת, הַמְּחִיָּה וּמִהוּת אוֹתוֹ – אֵת הָאֲבֵן, מֵאֵין לִישׁ כָּל רְגֵעַ, וְכֵמָּה שְׂנֵתִּבְאָר לְעִיל. – שְׂגַם בְּדוּמָם יֵשׁ נֶפֶשׁ רוּחָנִית הַמְּחִיָּה וּמִהוּת אוֹתוֹ מֵאֵין לִישׁ. וְזֶה – הַחַיּוּת הַמְּצוּמָצֵמֶת בִּיטוּר לְהַחַיּוּת וְלַהוּת אֵת הַנִּבְרָאִים, הִיא בְּחִינַת "מִמְּלָא כָּל עֲלָמִין", – מִמְּלָא כָּל הָעוֹלָמוֹת. מִהָד שְׂאִיזְכֵּן בְּחִינַת "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין". – בַּהּ הַחַיּוּת אֵינָה מְצוּמָצֵמֶת כֵּהֲתָאֵם לְנִבְרָא, אֵלָּא הִיא

מִשְׁפִּיעָה בְּנִבְרָא כְּפִי שֶׁהִיא בְּמִדְרָגָתָה הַעֲצֻמִּית, בְּלִי צִמְצוּם. הֵרִי שֶׁמִּבְחִינַת הַחַיּוּת הִיוּ יִכּוֹלִים לְהַתְהוּוֹת עוֹלָמוֹת בְּלִי גְּבוּל וְתַכְלִית, וְדוּקָא כִּשְׂהִיא מִתְלַבֵּשׁת בְּאוֹתוּת "עֶשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת" וּבְחִלּוּפֵיהֶן וּבְחִלּוּפֵיהֶן, מִתְהוּוֹים אִזּוּ מֵהֵן נִבְרָאִים בְּעִלִּי גְּבוּל וְתַכְלִית, כְּפִי שִׁיוֹסְבֵּר לְהֵלֵן: וְכָל כֵּךְ וּמְדְּרָגָה – שְׂאֲחֵרִי הַצִּמְצוּמִים, בְּבַחֲנִית חֲשֹׁבוֹן הָאוֹתוּת בְּלִבְדֵּן, יִכּוֹל לְבָרָא בְּרוּאִים כְּפִי בְּחִינַת מְדְּרָגָה זֶה גַּם כֵּן לֵאמֹר קֵץ וְתַכְלִית בְּכַמּוּתָם וְאִיכוּתָם, לְהַחַיּוּת – אוֹתָם, עַדִּי עַד, מֵאַחֵר שֶׁהוּא כֵּךְ ה' הַמְּתַפְשֵׁט וְנִאֲצֵל מִרוּחַ פִּיּוֹ וְאֵין

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ ויקח מאבני המקום שאל"ף משם מ"ה. עד"ז בתו"א משפטים (עח, סע"ב). במאור"א (א, ד) מפרש באופן אחר. וראה ג"כ לקו"ת שה"ש (יג, ב) קה"י מע"י אבן ועוד. וי"ל שלכן כתב כאן סתם משם אחר כי אית אבן ואית אבן (זח"ג רעט, ב)."

מבחינת פה ומדרגת
האותיות עצמן: –
ואילו הנבראים
המתהווים מחילופי
האותיות, ומה גם
מחשבו האותיות, הם
למטה באיכות ובמעלה.

שער היחוד והאמונה

כו'. אך שלא יהי' איכותם במעלה גדולה כ"כ
כאיכות ומעלת ברואים שיוכלו להבראות מבחי' כח
ומדרגת האותיות עצמן:

מעצור כו', – אין
מעצור לפניו מלהתפשט
בצורה כזו, אך שלא
יהיה איכותם במעלה
גדולה כל כך, באיכות
ומעלת ברואים
שיוכלו להבראות

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פה, פרק ח והנה מ"ש... עד עמ' 170, ולצייר בשכלם.

אחדות פשוטה ולא מרכבת כלל – כן הענין ממש
בכל מדותיו של הקדוש ברוך הוא, ובכל שמותיו
הקדושים והכנויים שבו לו הנביאים והכמינו וברונם
לברכה, כגון – מה שהנביאים והכמינו ז"ל מכנים את

הקב"ה בתור: "חננו"
ו"רחום" ו"חסיד"
וכיוצא בזה, – מדות
בהן מכנים את הקב"ה,
וכן מה שנקרא –
הקב"ה, "חכם",
דכתיב: – כמו שכתוב:
"וְגַם הוּא חָכֵם וְגו'",
וכן – גם, רצונו – כמו
שכתוב: "כִּי רֹצֵה ה'
אֶת יִרְאֵיו" ו"חפץ חסד
הוא"³ – לעשות חסד עם
נבראים,
בתשובתם של רשעים
ואינו חפץ במיתתם
וברשעתם"⁴ – הרי יש
כאן שני הענינים, מה
שהוא רוצה ומה שהוא

פרק ח. בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן, שמשמעות
הכתוב "אני ה' לא שנית" היא, שהתהוות העולם לא "פעלה"
שום שינוי באחדותו של הקב"ה – לא בו עצמו ולא בדעתו
ובידיעתו. שהרי, למרות שיש מקום לומר, שבמה שנתהוו

נבראים שהקב"ה יודע
אותם, נוסף בידיעה
שלמעלה – ידיעת
הנבראים – הנה באמת
אין הדבר כך, שכן,
הידיעה שלמעלה היא
דבר אחד עם הקב"ה
עצמו (אין זה כמו
שהדבר אצל האדם,
שהידיעה היא דבר נוסף
בנפשו, כי נפשו של
האדם היא מורכבת, ולא
אחדות פשוטה). כיוון
שאחדותו יתברך היא
אחדות פשוטה, בלי שום
הרכבה, מן ההכרח לומר
שידיעתו היא סוג ידיעה
אחר לגמרי: בידיעת

שער היחוד והאמונה

פרק ח והנה מ"ש הרמב"ם ז"ל שהקב"ה מהותו
ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש
אחדות פשוטה ולא מורכבת כלל כן הענין ממש
בכל מדותיו של הקב"ה ובכל שמותיו הקדושים
והכנויים שבינו לו הנביאים וחז"ל כגון חנון ורחום
וחסיד וכיוצא בהן וכן מה שנקרא חכם דכתיב
וגם הוא חכם וגו' וכן רצונו כי רוצה ה' את יראיו
וחפץ חסד הוא ורוצה בתשובתם של רשעים ואינו
חפץ במיתתם וברשעתם וטהור עינים מראות ברע
אין רצונו וחכמתו ומדת חסדו ורחמנותו ושאר
מדותיו מוסיפים בו ריבוי והרכבה ח"ו במהותו ועצמותו
אלא עצמותו ומהותו ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו
ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו ותפארתו הכלולה
מחסדו וגבורתו וכן שאר מדותיו הקדושות הכל
אחדות פשוטה ממש שהיא היא עצמותו ומהותו

לא רוצה ו"טהור עינים מראות ברע"⁵ – דבר שאין הוא
רוצה בו. הרי שמייחסים להקב"ה גם מדות, גם חכמה ושכל
וגם רצון – אך אין רצונו והכמתו ומדת חסדו ורחמנותו
ושאר מדותיו מוסיפים בו ריבוי והרכבה חס"ו ש"ל
במהותו ועצמותו, אלא עצמותו ומהותו ורצונו
והכמתו ובינתו ודעתו, ומדת חסדו וגבורתו ורחמנותו,
ותפארתו הכלולה מחסדו וגבורתו, וכן שאר מדותיו
הקדושות – הרי עצמותו ומהותו וכל כוחותיו, רצון
וספירות, חב"ד ומדות, הם הכל אחדות פשוטה ממש,
שהיא היא עצמותו ומהותו, וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל,

עצמו הוא יודע כל הנבראים המתהווים ממנו, ו"ידיעת עצמו"
הרי ישנה גם לפני שנתהוו הנבראים, כך שידיעת הנבראים
לא נוסף בו שום דבר. אופן זה של ידיעה, הסביר, אין ביכולת
השכל האנושי להבין ולהשיג. בפרק זה, פרק ח', יסביר רבנו
הזקן, שמה שאומר הרמב"ם בנוגע לידיעה שלמעלה: "הוא
המודע הוא הידוע כו'" הוא לא רק ביחס לדעתו של הקב"ה,
אלא הדבר הוא כך גם ביחס לכל מדותיו ושמותיו, וגם ביחס
לחכמתו ולרצונו, שהם כולם דבר אחד עם הקב"ה עצמו.
והנה, מה שכתב הרמב"ם וברונם לברכה שהקדוש
ברוך הוא מהותו ועצמותו ודעתו הכל אחד ממש,

1. ישע"י לא, ב. 2. תהלים קמז, יא. 3. מיכה ז, יח. 4. ראה יחזקאל יח, כג. תפילת נעילה. 5. חבקוק א, יג.

סתם, כך גם כשרוצה האדם להבין הענין של שכל ומדות שלמעלה, שהוא מנסה להשיג אותם על-ידי ציורו את מהות השכל והמדות כפי שהם
 בו. אבל באמת

הקדוש-ברוך-הוא הוא
 רם ונשא וקדוש שמו,
 כלומר שהוא –
 הקב"ה, קדוש ומבדל
 רבוא רבבות עד אין
 קץ ותכלית מדרגות
 הברכות, למעלה
 מעלה מעלה וסוג ומין
 כל התשפחות
 והמעלות שיוכלו
 הנבראים להשיג ולצייר
 בשכלם. – לכן הוא

נקרא "הקדוש ברוך הוא", כי הוא קדוש ומבדל מכל מדריגה ומעלה שבגדר השגתו של נברא;

שדכר זה – שדעתו וכדומה של הקב"ה, הם דבר אחד אתו, אין כח בפה לאמרו, ולא באזן לשמעו, ולא בלב האדם להכירו על בוריו. –

וכל כך למה? כי האדם מצייר בשכלו כל המשפלות ומהותו להשפיל ולהבין – הכל כמות שהם בו, – כל רעיון והבנה שהוא רוצה להבין הוא מצייר אותו לעצמו כפי שהוא בו עצמו, כגון שרוצה – האדם, לצייר בשכלו מהות הרצון, או מהות חכמה, או בינה, או דעת, או מהות מדת

חסד ורחמים וכיוצא בהן – שאר המדות, הוא מצייר בלון כמות שהן בו. – ולכן כשם שהדבר הוא ביחס לשכל ומדות

~ יום שישי כ"ז סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 170, כי המעלה ומדרגה... עד עמ' פו, ומקור החיות.

הוא בכעס תמיד ואכזרי, וגם אהבתו היא לדברים קטנים שאין ראוי לאהבם, וכל כך למה? מפני שאין בו דעת לאהב דברים הראויים לאהבם, שהאהבה כפי הדעת. – כשיש לאדם יותר דעת, מתבטאת גם אהבתו לדברים יקרי ערך יותר; ואם דעתו פחותה, גם אהבתו היא

לדברים פחותי ערך. כלומר, המדות תלויות בשכל, בדעת – מפני שהן נמשכות משכל ודעת. ומחמדות שבנפש נמשכות בה תבות ואותיות המחשבה, – מן המדות נוצרות בנפש האותיות והמלים של המחשבה, שהנפש מחשבת בדבר שאוהבת, או איך לפעל החסד ורחמים,

וכן בשאר מדות. – שמהן באות האותיות שבמחשבה,

כי המעלה ומדרגה הראשונה אצל הנבראים היא החכמה, שלכן נקראת – החכמה, "ראשית", – ראשית חכמה⁶, ועל "בראשית (ברא אלקים)" אומר תרגום יונתן: "בחכמתא" – משמעות המלה "ראשית" היא לא רק ראשונה,

אלא – הנעלית ביותר והמקור של כל השאר, ובגלל כך נקראת חכמה "ראשית", כי באמת היא – חכמה, ראשית ומקור כל החיות בנבראים, כי מהחכמה נמשכות בינה ודעת, ומתן – (מחכמה) בינה ודעת, נמשכות כל המדות שבנפש המשפלות, כמו אהבה וחסד ורחמים וכיוצא בהן, – כל המדות באות מהשכל – חכמה, בינה ודעת. וכנראה – כפי שרואים, בחוש, שתקטן שאין בו דעת

וכן בשאר מדות. – שמהן באות האותיות שבמחשבה,

6. תהלים קיא, א.

להשוות את הכוח והחיות של הנפש המתלבשים במעשה, לגבי הכוח והחיות המתבטאים בדיבור; וכשהכוח וחיות הנפש ירדו עד לעשיית הדבר במעשה, עבר כבר הכוח צמצום גדול בהרבה מאשר הכוח שבדיבור; **וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדְּבָר וְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה, –**

אותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, אין להן ערך כלל, כשם שאין שום ערך לאותיות הדיבור לגבי אותיות המחשבה, **וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה לְמַהוּת הַמַּלְבֶּשֶׁת בָּהּ וּמַחֲזִיגָה אוֹתָהּ, –** כאמור לעיל, שהמדה היא החיות של המחשבה שהוא חושב, כך שאין למחשבה שום ערך כלל לגבי המדה, **וְכֵן עֲרָךְ מַהוּת וְחַיּוּת הַמַּדָּה לְגַבִּי הַחֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת, שֶׁבְּלֹאֲתָן**

הוא השכל שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מִדָּה זו – הרי, שבכל סדר ירדת המדרגות מלמעלה למטה, אין למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה: למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. **וְכֵן זֶה – הוּא, בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל הַבְּרֹאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים, שֶׁבְּכָלם הַחֲכָמָה הִיא רֹאשִׁית וּמְקוֹר תְּחִינּוֹת: –** ואילו הקב"ה – יסביר רבנו הזקן בפרק הבא – הוא כל כך נעלה מחכמה, שהיא לגבי כעשיה ממש.

ומחשבתו של אדם קשורה במדות. **וּבְכָל מַחֲשָׁבָה שֶׁבְּעוֹלָם – מְלַבֶּשֶׁת בָּהּ אִיזוֹ מִדָּה הַמְּבִיאָה לְחֶשֶׁב מַחֲשָׁבָה זוּ, וּמִדָּה זוּ הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחֲשָׁבָה זוּ. –** המדה שהביאה את המחשבה הזו היא המהיה אותה, **וּמֵאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה –**

שהאדם חושב, **נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדְּבָר, –** שהאדם מדבר, **וְהֵן –** האותיות שבמחשבה, **חַיּוּתָן מִמֶּשׁ. –** של אותיות הדבור שהאדם דובר. **וְהַדְּבָר מְבִיא לְיָדִי מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה וְחֶסֶד, בְּגִזְן הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּצְוָה לְעַבְדּוֹ לִיתֵן. –** דבר של טוב וחסד, הרי זה, שציווי המלך "פועל" שמחשבת המלך תבוא על-ידי דיבורו במעשה בפועל, **וְגַם כִּשְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ אִיזוֹ דָּבָר –** את מה שהוא חושב לעשות – שבמקרה

זה אין זה צריך לכאורה לעבור דרך הדיבור, אלא ממחשבה מיד למעשה: הוא חושב לעשות מעשה והוא עושה אותו, מוסבר מיד להלן, שגם במקרה כזה, כדי שהכוח והחיות יבואו ממחשבה למעשה, מן ההכרח שהם יעברו השתלשלות וירידה כזו בדוגמת הירידה שישנה בדיבור, כשהוא מדבר ומצווה לזולת לתת, **הָרִי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלְבֶּשֶׁת בְּעֵשִׂיהָ זוּ, –** בעשיית הדבר, **הוּא בְּאֵין מִמֶּשׁ לְגַבִּי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלְבֶּשֶׁת בְּדְבָר הָאָדָם, וְכַעֲרָךְ וּמִשַּׁל הַגּוֹף לְנִשְׁמָה, –** כשם שאין שום השתוות בין הגוף לנשמה, כך לא שייך

שער היחוד והאמונה

שבְּעוֹלָם מְלֻבֶּשֶׁת בָּהּ אִיזוֹ מִדָּה הַמְּבִיאָה לְחֶשֶׁב מַחֲשָׁבָה זוּ וּמִדָּה זוּ הִיא חַיּוּתָהּ שֶׁל מַחֲשָׁבָה זוּ וּמֵאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה נִמְשָׁכוֹת אוֹתוֹת הַדְּבָר וְהֵן חַיּוּתָן מִמֶּשׁ וְהַדְּבָר מְבִיא לְיָדִי מַעֲשֵׂה הַצִּדְקָה וְחֶסֶד כְּגוֹן הַמֶּלֶךְ שֶׁמִּצְוָה לְעַבְדּוֹ לִיתֵן וְגַם כִּשְׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ אִיזוֹ דָּבָר הָרִי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלְבֶּשֶׁת בְּעֵשִׂיהָ זוּ הוּא בְּאֵין מִמֶּשׁ לְגַבִּי כֵחַ הַנֶּפֶשׁ וְחַיּוּתָהּ הַמְּתַלְבֶּשֶׁת בְּדְבָר הָאָדָם וְכַעֲרָךְ וּמִשַּׁל הַגּוֹף לְנִשְׁמָה וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַדְּבָר לְאוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה וְכֵן עֲרָךְ אוֹתוֹת הַמַּחֲשָׁבָה לְמַהוּת הַמַּדָּה הַמְּלֻבֶּשֶׁת בָּהּ וּמַחֲזִיגָה אוֹתָהּ וְכֵן עֲרָךְ מַהוּת וְחַיּוּת הַמַּדָּה לְגַבִּי הַחֲכָמָה וּבִינָה וְדַעַת שְׂכָלָתָן הוּא הַשִּׁכְלָה שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכָה מִדָּה זוּ – הרי, שבכל סדר ירדת המדרגות מלמעלה למטה, אין למדרגה התחתונה שום ערך כלל לגבי המדרגה שמעליה: למדות אין שום ערך לגבי שכל, למחשבה אין שום ערך לגבי המדה, וכך לדיבור לגבי המחשבה, ולמעשה לגבי דיבור. **וְכֵן זֶה – הוּא, בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם וְנֶפֶשׁ כָּל הַבְּרֹאִים שֶׁבְּכָל הָעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים וְתַתְּחוֹנִים, שֶׁבְּכָלם הַחֲכָמָה הִיא רֹאשִׁית וּמְקוֹר תְּחִינּוֹת: –** ואילו הקב"ה – יסביר רבנו הזקן בפרק הבא – הוא כל כך נעלה מחכמה, שהיא לגבי כעשיה ממש.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' פו, פרק ט אבל לגבי... עד עמ' פו, אין קץ.

שער היחוד והאמונה

פרק ט אבל לגבי הקדוש ברוך הוא מדרגת החכמה שהיא תחלת מחשבה וראשיתה היא סוף מעשה אצלו דחינו שנחשבת כאילו היא בחי' ומדרגת עשייה לגבי הקדוש ב"ה כדכתיב כולם בחכמה עשית והיינו לומר שכערך

פרק ט. אבל לגבי הקדוש-ברוך-הוא, מדרגת החכמה, שהיא תחלת מחשבה וראשיתה, – ומקורה, היא 'סוף מעשה' אצלו, דחינו שנחשבת

כאלו היא פחינת ומדרגת עשייה לגבי הקדוש ברוך הוא, כדכתיב: – כמו שכתוב: **"כָּלם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ"**. – שלכאורה, היה מתאים להשתמש

חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות – הרי, שמעשיה עד לעליונות החכמה, ישנן חמש מדרגות, שכל אחת מהן היא כאין לגבי המדרגה שלמעלה ממנה – הרי על-אחת-כמה-דוכמה שמהתחתון ביותר (עשיה) לגבי העליון ביותר (חכמה), וכערך שבין עשיה לגבי

חכמה – כן ממש ערך מדרגת ומעלת החכמה, שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות, – שכן, כאן מדובר אודות ספירת החכמה של עולם האצילות, שהיא המקור לעולם האצילות, שהוא העולם העליון ביותר, וממילא מקור שאר העולמות שלמטה מעולם האצילות – לחכמה זו אין כל ערך, לגבי תקדושת ברוך-הוא בכבודו ובעצמו, המרום והמתנשא רבוא

רבבות מדרגות רוממות, יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחינת חיות שבפעשיה, שהיא – רוממות החכמה לגבי עשיה, היא רוממות – של, חמש מדרגות לבד, שהן מדרגות בחינת עשיה ודבור ומחשבה ומדות ושכל. אבל תקדושת ברוך-הוא רם ומתנשא מדרגת החכמה, רבבות מדרגות באלו עד אין קץ.

לגבי חכמה, במלה "השכלת" (כולם בחכמה השכלת) או בלשון אחרת של שכל – מדוע אומר הפסוק "עשית" כשמדובר אודות חכמה? – אלא הכוונה היא, שחכמה היא כעשיה לגבי הקב"ה, וחינו לומר, שבערך החיות שבפעשיה גופנית וגשמית לערך

חיות החכמה, שהיא – החכמה, ראשית ומקור החיות באדם וכל הברואים גשמיים שהוא כאין לגבי חיות שבאותיות הדבור שהוא כאין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה מחשבה זו שהוא כאין לגבי חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת מקור המדות כן ממש ערך מדרגת ומעלת החכמה שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות לגבי הקדוש ב"ה בכבודו ובעצמו המרום והמתנשא ריבוא רבבות מדרגות רוממות יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחי' חיות שבפעשיה שהיא רוממות חמש מדרגות לבד שהן מדרגות בחי' עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל אבל הקדוש ב"ה רם ומתנשא מדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ

היא כאין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה מחשבה זו – כפי שהוסבר לעיל, שכל האותיות שבמחשבה באות מאיזו מדה שהיא הגורמת שהנפש תהרהר באותיות מחשבה אלו. הרי ברור הדבר, שהחיות של אותיות המחשבה, היא כאפס לגבי החיות של המדות, שממנה באות אותיות מחשבה אלו, שהיא – החיות של המדות, היא כאין לגבי

המשך ביאור למס' חולין ליום חמישי עמ' א

8 מרפוא שגמרו הלכה למשה מסיני, ומכך שקרא הכתוב לטריפה
9 'חיה אשר לא תאכל', שומעים אנו טריפה ראויה לחיות.
10 עתה דנה הגמרא על עצם דבריו של רבי ישמעאל שמנה שמונה
11 עשרה טריפות בלבד. מקשה הגמרא: וְתוּ לִיכָא – וכי אין יותר
12 טריפות, וְהָא אִיכָא – והרי יש עוד טריפות במשניות ובברייתות,
13 שסימנם בנקוד, וְשֶׁב שְׁמַעְתָּא – וכן יש עוד שבע שמועות, שהם
14 סוגי טריפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה.

1 הגמרא: נִפְקָא לִיה מֵאִידָךְ תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל – לומר הוא זאת
2 מדרשה אחרת ששנו בבית מדרשו של רבי ישמעאל, דְּתָנָא דְּבִי
3 רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, בסוף פרשת הבהמות הטהורות והטמאות נאמר
4 בפסוק (ויקרא יא מז) 'בֵּין הַחַיָּה הַנֶּאֱכָלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכַל',
5 כלומר שיש בהמות שראויות לחיות שתאכלם, ויש בהמות
6 הראויות לחיות ואף על פי כן לא תאכלם, ומכאן דרשו חכמים
7 שיש הראויות לחיות שאינן נאכלות, אֵלּוּ הֵם שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה

לוח היום יום...

ה'תש"ג

כב סיון

יום ששי

יום ראשון

שיעורים. חומש: שלח, ששי עם פירש"י.

תהלים: קרקו.

תניא: והנה אעפ"י . . . 164- לתחתונים.

לְאִמִּירַת "וְהִבְיָאֵנוּ לְשָׁלוֹם כּו'" מִחֲבָרִים תַּחֲלָה ב' הַצִּיצִיּוֹת דְּלִפְנֵי, אַחֲרֵיכֶן מִצְרָפִים צִיצִית כֶּנֶף הַשְּׂמָאֲלִי דְּלֶאֱחֻרָיו, אַחֲרֵי זֶה צִיצִית דְּכֶנֶף הַזְּמִין וְאוֹחֲזִים אוֹתָם בֵּין קְמִיצָה לְגֵרַת דִּיד שְׂמָאל.

נוֹשְׁקִים הַצִּיצִיּוֹת שֵׁשׁ פְּעָמִים, הֵינּוּ בְּאִמִּירַת תְּבוּת: צִיצִית, צִיצִית, לְצִיצִית, אֶמֶת, קִיָּמַת, לְעֵד.

ה'תש"ג

כג סיון

שבת

יום שני

מְבָרְכִים רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמּוּז. אִמִּירַת כָּל הַתְּהִלִּים בְּהַשְׁכָּמָה. יום הַתְּנוּעָרוֹת.

שיעורים. חומש: שלח, שביעי עם פירש"י.

תהלים: קח־קיב.

תניא: והנה כמ"ש . . . "פג" מהרמ"ק ז"ל.

מַעֲנָה אַאֲזֻמוֹר לַאֲאֻמוֹר בִּיחִידוֹת חוֹרֵף תַּרְל"ה: הִיצָה"ר נִקְרָא נה"ב לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּהֲמָה דּוֹקָא, כִּי לַפְעָמִים הוּא שׁוֹעֵל פֶּקַח שֶׁבַחִיּוֹת, וְצִרִיכִים לַחֲכָמָה מְרֻבָּה לַהֲבִין תַּחְבּוּלוֹתָיו. וּלְפַעְמִים הוּא מִתְּלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ צָדִיק תָּמִים עָנוּ וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת.

בְּכָל אֶחָד וָאֶחָד הַנְּה"ב שֶׁלּוֹ הֵיא לְפִי מַהוּתוֹ הַפְּרָטִי. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר מִתְּעוֹרֵר חֶשֶׁק גָּדוֹל לַלְמוּד חֲסִידוֹת אוֹ לַהֲתַבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּאִיזָה הַשְׁכָּלָה, וּבִאֲמַת הַנְּהָ זֶה רַק עֲצַת הַיֵּצֶר וּמִתַּחְבּוּלוֹת נה"ב לְמַנוּעַ מַעֲבֹדַת הַתַּפְּלָה וְכַדּוּמָה.

וְנִקּוּט הָאֵי כִלְלָא בִּידֶךְ וְזִכּוֹר אוֹתוֹ תָּמִיד, כִּי כָל דְּבַר הַמוֹעִיל אוֹ מְבִיא לַעֲבוּדָה בְּפוֹעֵל, הַנְּה כָל מַנִּיעָה שֶׁתִּהְיֶה לְדַבֵּר זֶה – אִפִּילוֹ אִם הַמַּנִּיעָה הֵיא מְדַבֵּר הַיּוֹתֵר נַעֲלָה – הוּא רַק מִתַּחְבּוּלוֹתֵי שֶׁל נה"ב.

וְסִיִּים אַאֲזֻמוֹר נ"ע: עַד אִזּוֹ לֹא יָדַעְתִּי אִזּוֹ עַס קַעֵן זִיִּין א פְּרוּמַעַר נה"ב, וְעוֹר רַעֲדַת נֶאֱךָ א חֲסִידִישְׁעַר נה"ב.

תרגום

מַעֲנָה אֲדִנִּי אָבִי זִקְנִי מוֹרִי וְרַבִּי [מַהֲר"ש] לְאֲדִנִּי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב] בִּיחִידוֹת חֹרֵף תַּרְל"ה: הִיצָר הָרַע נִקְרָא נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, לֹא מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּהֵמָה דּוֹקָא, כִּי לַפְעָמִים הוּא שׁוֹעֵל פֶּקַח שֶׁבַחִיּוֹת, וְצִרִיכִים לַחֲכָמָה מְרֻבָּה לַהֲבִין תַּחְבּוּלוֹתָיו. וּלְפַעְמִים הוּא מִתְּלַבֵּשׁ בִּלְבוּשׁ צָדִיק תָּמִים עָנוּ וּבַעַל מַדּוֹת טוֹבוֹת.

בְּכָל אֶחָד וָאֶחָד הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁלּוֹ הֵיא לְפִי מַהוּתוֹ הַפְּרָטִי. וַיֵּשׁ אֲשֶׁר מִתְּעוֹרֵר חֶשֶׁק גָּדוֹל לַלְמוּד חֲסִידוֹת אוֹ לַהֲתַבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּאִיזָה הַשְׁכָּלָה, וּבִאֲמַת הַנְּהָ זֶה רַק עֲצַת הַיֵּצֶר וּמִתַּחְבּוּלוֹת נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית לְמַנֵּעַ מַעֲבֹדַת הַתַּפְּלָה וְכַדּוּמָה.

ונקוט האי כָּלֵל [ואֲחוֹז כָּלֵל זֶה] בִּידֶךָ וזָכַר אוֹתוֹ תָּמִיד, כִּי כָּל דְּבַר הַמוֹעִיל אוֹ מִבֵּיא לְעִבּוּדָה בַּפֻּעַל, הִנֵּה כָּל מְנִיעָה שֶׁתְּהִיָּה לְדַבֵּר זֶה – אֶפְלוּ אִם הַמְּנִיעָה הִיא מְדַבֵּר הַיּוֹתֵר נִעְלָה – הוּא רַק מִתְחַבֵּלוֹתֶיהָ שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית.
וְסִים אֲדֹנֵי אֲבֵי מוֹרֵי וְרַבֵּי [הַרֶש"ב] נִשְׁמָתוֹ-עֶדֶן: עַד אִזּוֹ לֹא יָדַעְתִּי שֶׁתִּתְּכֵן נֶפֶשׁ בְּהֵמִית [בְּלִבוֹשׁ] יָרָא שְׁמַיִם, שֶׁלֹּא לְדַבֵּר עַל נֶפֶשׁ בְּהֵמִית [בְּלִבוֹשׁ] "חֲסִידִי".

יום שלישי	יום ראשון	כד סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, פרשה ראשונה עם פירש"י. תהלים: קיג-קית. תניא: והנה מכאן . . . "166" הכל א'.		
	השואל במה היא ההתקשרות שלו אלי מאחר שאין אני מכיר פנים. ..ההתקשרות האמתית היא על ידי למוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות שלי, קורא את השיחות ומתחבר עם ידידי, אנ"ש [=אנשי שלומנו, חסידי חב"ד] ותלמידי התמימים יחיו, בלמודם ובהתעודותם, ומקים בקשתי באמירת תהלים ובשמירת זמני הלמודים, הנה בזה היא ההתקשרות.		

יום רביעי	יום שני	כה סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, שני עם פירש"י. תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. תניא: וז"ש בתקונים . . . "166" דמלא לון.		
	"דאגה בלב איש ישחנה", ואמרו רבותינו זכרונם-לברכה שני פרושים: יסיחנה מדעתו, יסיחנה לאחרים. ופירש ה"צמח צדק": לאחרים רק בגוף, אבל מאחדים אתו עמו, שמרגישים את ענינו.		

יום חמישי	יום שלישי	כו סיון	ה'תש"ג
	שיעורים. חומש: קרח, שלישי עם פירש"י. תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. תניא: וזה ג"כ ענין . . . "פד" בפועל ממש.		
	"וירדו חיים שאולה" – שגם בשואל חושבים שהם חיים. הברכה ב"וירדו חיים שאולה", כמו "בני קרח לא מתו", מקום נתבצר להם ועשו תשובה, כי תשובה מועלת רק כל עוד שהוא חי, וזוהי הברכה, שגם בשואל יהיו חיים ויוכלו לעשות תשובה.		

יום
שישי

יום רביעי

כז סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, רביעי עם פירש"י.
תהלים: קכ"קלד.
תניא: וממלא . . . פד- ותכלית.

כתיב "וּבְרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה". הָאָדָם, עָלָיו רַק לַעֲשׂוֹת כָּלִי
לְפָרְנֶסְתּוֹ, וְלִהְיוֹת בְּכָל כָּחוֹ אֲשֶׁר הִפְלִי יְהִי טָהוֹר מִכָּל סִיג וּפְסֻלַּת דְּאוֹנָא
כו', הֵינּוּ שִׁיחָה הַכֹּל עַל פִּי דִינֵי הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר אִזּוּ הוּא כָּלִי רְאוּי לְבְרָכָה
הַעֲלִינָה בְּשָׁנִים: פְּרִנְסָה בְּרוּחַ, וְאֲשֶׁר הַפְּרִנְסָה תִלָּךְ לְמָקוֹם הָרְאוּי.

שבת
קודש

יום חמישי

כח סיון

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קרח, חמישי עם פירש"י.
תהלים: קלה-קלט.
תניא: כי מקור . . . "168" מדותיו.

הצ"צ בספרו לבנו אאזמו"ר מאורע מחיו, סיים: מיט דעם וואָס מען העלפט א
אידען אין פרנסה, אפילו פאַרדינען זיבעציג קאַפּיקעס (מטבע קטנה ברוסיא) אין
א קעלבעל, איז אלע שערי היכלות העליונים זיינען פאר איהם אָפּען.
כעבור כמה שנים סיפר אאזמו"ר כל הנ"ל לאאמו"ר והוסיף: מ'באדארף אפילו
וויסען די וועג צו די היכלות העליונים, נאָר דאָס מאַכט נישט אויס, עס דארף
זיין דער עיקר, העלפען בלבב שלם מיט א געפיל, האָבען א געשמאַק אין א
אידען טאָן א טובה.

תרגום

ה"צמח צדק" בספרו לבנו אָדני אָבי זְקני מורי ורבי [מהר"ש] מאַרע מחיו,
סיים: בְּזֶה שְׁמִסְעִים לִיהוּדֵי בְּפִרְנֶסְתּוֹ, אָפְלוּ לְהַרְוִיחַ שְׁבָעִים "קאַפּיקעס" (מטבע
קטנה ברוסיא) בְּסַחַר עֲגָלִים, כָּל שְׁעָרֵי הַהִיכָלוֹת הָעֲלִיּוֹנִים פְּתוּחִים עֲבוּרוֹ.
כְּעֶבֶר כְּמָה שָׁנִים סִפֵּר אָדני אָבי זְקני מורי ורבי [מהר"ש] כָּל הַנִּזְכָּר לְעִיל
לְאָדני אָבי מורי ורבי [הרש"ב], וְהוֹסִיף: צָרִיךְ גַּם לַדַּעַת אֶת הַדֶּרֶךְ לְהִיכָלוֹת
הָעֲלִיּוֹנִים, אֲךָ אֵין זֶה מִשְׁנָה, צָרִיךְ שִׁיחָה הָעֵקֶר לְסִיעַ בְּלִבָּב שְׁלֵם בְּרָגֶשׁ, שִׁיחָה
תַּעֲנוּג בַּעֲשִׂית טוֹבָה לִיהוּדֵי.

המשך ביאור למס' חולין ליום ראשון עמ' א

8 השחיטה או באמצעה, אין מכר ראייה שהיתה בה חיות עד גמר
9 השחיטה.
10 רבא מבאר מנין שפירכוס הוא דווקא בגמר השחיטה: אָמַר רַבָּא,
11 מְנָא אָמִינָא לָהּ שְׁפִירכּוּס הוּא בגמר השחיטה דווקא, דִּתְנִינָא עַל
12 הפסוק (ויקרא כב כז) 'שור או כֶּשֶׁב או עז כי יוֹלֵד, וְהִיא שְׁבַעַת יָמִים
13 תַּחַת אִמּוֹ, וּמִתִּיבַת 'או' שֶׁב־שור

1 עדיף מוּיֹנָק, וּמִיּוֹשֵׁב כִּיצַד הוֹכִיחַ רַב נַחֲמָן בְּרַ יִצְחָק שְׁפִירכּוּס
2 הוּא אִפְּלוּ בַּתְּחִילַת שְׁחִיטָה, שֶׁאִם זִינוּק בַּתְּחִילַת הַשְּׁחִיטָה מוֹעִיל,
3 כָּל שֶׁכֵּן שְׁפִירכּוּס שְׁעָדִיף מִזִּינוּק, מוֹעִיל בַּתְּחִילַת הַשְּׁחִיטָה.
4 רבא חולק על רב חסדא ורב נחמן בר יצחק, ולדעתו פירכוס הוא
5 בסוף השחיטה: רַבָּא אָמַר, פִּירְכּוּס שְׁאָמְרוּ (לעיל לו), הוּא דוּוֹקָא אִם
6 הפירכוס התחיל בְּסוֹף הַשְּׁחִיטָה וּנְמַשְׁךְ לֵאחֲרֵי הַשְּׁחִיטָה, שְׁמוּכָה
7 שהיתה בה חיות עד סוף השחיטה. אבל פירכוסה רק בתחילת

הלכה לעיון

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מתי מותר לבעל-הבית לקחת מתנות עניים?

אבל מידת חסידות איכא". והקשה על זה: הרי משמעות הגמרא (חולין קל, ב) היא שרק עשיר שלקח מתנות עניים (אף שמן הדין אינו חייב לשלם) יש לו לשלם מ'מידת חסידות', אבל מי שהוא 'עני באותה שעה' אינו צריך לשלם אף מ'מידת חסידות'!

וכתב ה'שושנים לדוד' (פאה שם):

מבואר בירושלמי (פאה פ"ה ה"ג) כי לדעת רבי אליעזר שבעל הבית צריך לשלם כשיחזור לביתו – התשלום הוא לעניי העיר שממנה לקח את המתנות ולא לעניים אחרים, כי "לא הפסיד אלא לעניי אותה העיר, ומה שהיה ראוי להן נטל ולהן הוא שישלם" (פני משה שם). ולפי זה, נראה כי לדעת הרמב"ם, שפסק כחכמים שמצד הדין אינו צריך לשלם אלא רק ממידת חסידות, יכול לשלם לכל עני שירצה.

הלכות מתנות עניים פרק ט, הלכה טו: בעל הבית שחיה מחלף מעיר לעיר, ותמו לו הפעות בדרך, ואין לו מה יאכל עתה – הרי זה מותר לקח לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ולהנות מן הצדקה; ולקשניע לביתו, אינו חייב לשלם – שחרי עני הנה באותה שעה.

נחלקו תנאים במשנה (פאה פ"ה מ"ד): לדעת רבי אליעזר, כשיחזור בעל-הבית לביתו הרי הוא חייב לשלם לעניים מה שלקח ממתנות העניים. ואילו לדעת חכמים, אינו חייב לשלם כי בשעה שהיה בדרך היה עני. ופסק הרמב"ם כחכמים (רדב"ז).

ובפירוש המשנה (פאה שם) כתב הרמב"ם "שאינו חייב לשלם כשיחזור לביתו אלא במידת חסידות", והוסיף הגר"ע איג"ר (תוספות רע"ק, פאה שם אות נג) שכך משמע גם מלשונו כאן "כשיגיע לביתו אינו חייב לשלם", היינו, "חייבא הוא דליכא

~ יום שני כ"ג סיון ~

הפרשת תרומה וחלה בזמן הזה

לתרום כל שהוא, וחכמים תיקנו שיעור. וכן גם לגבי חלה, אך לגבי תרומה כתב הרמב"ם "לכתחילה לא יפריש אלא כשיעור שתיקנו חכמים", ומשמע שבדיעבד, אם הפריש כל שהוא, העיסה מותרת באכילה, אך לגבי הפרשת חלה כתב (הל' ביכורים שם, הלכה ב): "ומדברי סופרים שמפרישים... אחד משמונה וארבעים" ולא כתב שזהו רק לכתחילה, ומשמע שזו חובה גמורה ואם לא הפריש בשיעור זה, העיסה היא טבל מדרבנן.

וזה גם טעם ההבדל לגבי הפרשה בזמן הזה: בתרומה שאף בזמן הבית אם הפריש כל שהוא יצא בדיעבד והתבואה מותרת, מותר בזמן הזה לעשות כן אף לכתחילה מאחר והתרומה הולכת לאיבוד, אך בחלה שהשיעור מעכב והעיסה אסורה כל עוד לא הופרש ממנה כשיעור שתיקנו חז"ל – חובה לעשות כן גם בזמן הזה.

הלכות תרומות פרק ג, הלכה א: תרומה גדולה, אין לה שיעור מן התורה... ולכתחלה, לא יפריש אלא כשיעור שנתנו חכמים; ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה, יש לו להפריש כל שהוא לכתחלה.

מדברי הרמב"ם נראה כי יש הבדל בין הפרשת תרומה להפרשת חלה בזמן הזה בשיעור ההפרשה:

לגבי תרומה, מבואר בהלכה זו שבזמן הזה די להפריש כלשהו, מאחר והתרומה אינה נאכלת (משום שכולנו טמאים) והולכת לאיבוד.

אך לגבי חלה, כתב (הל' ביכורים פ"ה ה"ט) שלעולם מפרישים כשיעור (אחד מארבעים ושמונה מהעיסה) ואינו מחלק בין זמן הבית לזמן הזה, למרות שגם החלה אינה נאכלת בזמן הזה.

והביאור:

כמבואר בהלכה זו, מדין תורה אין לתרומה שיעור ואפשר

(מעדני ארץ, אות ג)

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פירוש האריז"ל הטמון בהלכה

וההמשכות כמו בפעם הראשונה (ראה תורת מנחם מ"ג עמ' 20). ומביא הרבי הרי"צ הוכחה לכך מהלכה זו: כאשר אדם מניח חבית יין כדי להפריש ממנה תרומות ומעשרות, יש לו לבדוק את החבית בשלש הזדמנויות שלא החמיצה, כי אין תורמים מן החומץ על היין. פעם אחת "בקדים של מוצאי החג", כאשר "מנשבת רוח קדים במוצאי החג" (רש"י גיטין לא, א) העלולה להחמיץ את היין. ופעמיים נוספות מתייחסות בשני שלבי התפתחות בגידול הגפנים: "בהוצאת הסמדר" – כאשר הפרח נופל והענבים נראים, "ובשעת כניסת מים לבוסר" – כשנכנסת לחלוחית לענבי הבוסר שעוד לא נתבשל.

ו"טעם בדיקת היין בזמנים אלו דוקא הוא לפי כי בזמן התחלת גידול הענבים, רגיל להיות נעשה שינוי גם ביין שבחביות. והיינו דבזמן הזה אשר הבורא ב"ה קבע זמן התחלת גידול הענבים בפעם הראשון – הנה בזמן הזה בכל שנה ושנה נמשך השפעת פרי הגפן ממקורו, לכן אז יכול שינויים אפילו בהיין דאשתקד" (ספר המאמרים תש"ד עמ' 13). בכך מודגש שהעניינים המתעוררים בכל שנה ושנה בהגיע התאריך שלהם, הם "לא רק ברוחניות בלבד, אלא גם בטבעיות וגשמיות הדברים" (לקוטי שיחות, יב עמ' 146).

הלכות תרומות פרק ה, הלכה כה: **בְּשִׁלְשָׁה פְּרָקִים צָרִיךְ לְבַדֵּק אֶת הַיֵּין שֶׁהֵנִיחוּ לְהַפְרִישׁ עָלָיו, שְׁמַא הָחִמִּיץ; וְאִלּוּ הֵן: בְּקָדִים שֶׁל מוּצְאֵי הַחֵג, וּבְהוּצַאת הַסְּמֶדֶר, וּבְשַׁעַת כְּנִיסַת מֵיִם לַבֹּסֶר. וְיֵין מִנְתּוֹ.**

מהלכה זו יש להביא ראיה לפירוש האריז"ל (הרמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט) לפסוק "והימים האלה נזכרים ונעשים" (אסתר ט, כח).

לפירוש רש"י, כוונת הפסוק היא שבכל שנה יש לחגוג את הפורים הן ב'נזכרים' – על ידי קריאת המגילה, והן ב'נעשים' – באמצעות "משחה ושמחה ויום טוב ומשלוח מנות. אמנם, מלשון הפסוק משמע גם ש'הימים האלה' עצמם "נזכרים ונעשים" מידי שנה. ובשלמא בנוגע לכך ש'הימים האלה נזכרים', זיכרון הימים מתקיים באמצעות קריאת המגילה; אולם בנוגע לכך שהימים 'נעשים' – לא מובן כיצד בקיום מצוות החג נעשים 'הימים' עצמם?

ומפרש האריז"ל שהכוונה היא "שבהיזכר זכרם למטה – נעשים בפועל למעלה" ובכל שנה בתאריך שבו אירע הנס חוזרות ונמשכות אותן המשכות והשפעות, כמו בפעם הראשונה. וזהו פירוש הפסוק "והימים האלה (כשהם) נזכרים (הרי הם גם) ונעשים", שבכל שנה ושנה, כאשר הימים האלה נזכרים ונחגגים כדבעי – חוזרות ונעשות ההשפעות

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

כהן טמא שאכל תרומה טמאה – מדוע אינו לוקה?

הטמא, "פרט לזו [תרומה טמאה] שמחוללת ועומדת", גם קודם אכילת הכהן הטמא. וכתבו התוספות (סנהדרין פג, ב ד"ה פרט) שלדעת הסוברים 'אין איסור חל על איסור' אין כאן לימוד מיוחד אלא שמפסוק זה המלמד שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו במיתה ובמלקות, למדים שגם בכל האיסורים 'אין איסור חל על איסור'.

ומבאר ה'שער המלך': צריך לומר שהרמב"ם הכותב שכהן טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה משום "שאני קודש" סובר כביאור השני בגמרא, שהדין נתמעט מלימוד מיוחד ולא מדין 'אין איסור חל על איסור' שהרי ב'איסור כולל' (שהאיסור האחרון כולל דברים אחרים) פסק הרמב"ם שהאיסור האחרון חל על הראשון (ה' איסור' פ"ז ה"ח) וכאן שהאיסור האחרון – טומאת הכהן – כולל גם אכילת תרומה טהורה,

הלכות תרומות פרק ז, הלכה א: **שְׁמַא הָאֹכֵל תְּרוּמָה טְהוֹרָה – חֵיב מִיתָה בְּיַד שְׁמִיִּם, וְלִפְיָהּ לֹקָה... וְטָמֵא שְׁאֹכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה – אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּלָא – אִינוּ לֹקָה, שֶׁהָרִי אֵינָה קָדָשׁ.**

כהן טהור שאכל תרומה טמאה עובר על איסור עשה (להלן ה"א) וכהן טמא שאכל תרומה טהורה חייב מיתה בידי שמים (זמנתו בו כי יחללוהו) ולוקה. אבל כהן טמא שאכל תרומה טמאה – לדעת שמואל אינו חייב מיתה בידי שמים ואינו לוקה (חולין קיג, ב) משני טעמים: א. כיון שאין איסור חל על איסור, איסור אכילת תרומה בטומאת הגוף אינו יכול לחול על תרומה טמאה הואיל והיא כבר אסורה. ב. בכל התורה סובר שמואל ש'איסור חל על איסור', אך כאן נלמד מיעוט מיוחד מהפסוק "ומתו בו כי יחללוהו" (ויקרא כב, טז) שחיוב מיתה הוא רק באכילת תרומה טהורה שמתחללת על ידי אכילת הכהן

איסור טומאת הגוף כי אין איסור המונע זאת, אך כשהפטור הוא משום שהתורה מיצטה תרומה המחוללת כבר (תרומה טמאה) – הרי זו גזירת הכתוב שתרומה טמאה לא נאסרה באכילה מצד טומאת הגוף, מבלי הבדל מתי נטמאה.

(שערי המלך הל' איסור"ב פ"ז ה"ח ד"ה גרסינ)

צריך היה לחול איסור טומאת הגוף על איסור טומאת תרומה, אלא שיש לימוד מיוחד שאיסור אכילת תרומה בטומאת הגוף אינו חל בתרומה טמאה.

רצפקא מינה בין שני הביאורים:

כאשר טומאת הגוף היתה קודם והתרומה נטמאה אחר כך, אם הפטור הוא משום שאין איסור חל על איסור, חל

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

האם מותר לסחוט תפוזים של תרומה או שביעית?

(אף אם אין בכך הורדה בדרגה) כי זה נחשב כאיבוד הפרי. ולכן מכוונים שני החלקים בדברי הרמב"ם: בתחילת ההלכה מדובר על איסור הורדת הפרי מדרגתו, ובכלל זה כל צורת שימוש שאינה רגילה, כפי שמפרש הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל (פ"ה ה"ג) לגבי פירות שביעית: "ולא ישנה פירות מבריינת... דבר שדרכו לאכול חי לא יאכל אותו מבושל, ודבר שדרכו להאכל מבושל אין אוכלין אותו חי". ולכן אין לעשות מהתמרים שיכר כי אין דרכם בכך. אולם עשיית דבש מהתמרים אינה מהווה הורדה בדרגה שהרי דרכם בכך, ואדרבה התמרים נמנים בין הפירות שהשתבחה בהם ארץ ישראל על שם הדבש הנעשה מהם ("ארץ זבת חלב ודבש", היינו דבש תמרים). והטעם שאין לעשות מהתמרים דבש הוא מפני הדין השני: מאחר ומשקה הזב מהפירות אינו נחשב כפרי, אסור לסחוט את פירות התרומה (ובכלל זה להפיק דבש מהתמרים) משום שזהו איבוד הפרי. ולפי"ז מבואר, שאף פרי שדרכו בסחיטה אסור כי אף שאין בכך הורדה בדרגה, הרי זה בגדר איבוד הפרי (אור לציון שביעית ב, ב).

הלכות תרומות פרק יא, הלכה ב: תמרים של תרומה, מותר לחבץ אותן ולקבצן כעגול הדבילה; ואסור לעשות מהם שבר. וכן אין עושין תמרים דבש, ולא תפוזים וזו... וכן שאר כל הפירות – אין משנין אותן מבריינת בתרומה, חוץ מיתים וענבים בלבד.

מכאן למדו הפוסקים גם את דיני ההנהגה בפירות שביעית, והכלל הוא שאין לשנות את הפרי מצורתו או ייעודו המקוריים ובכלל זה לסחוט אותו למשקה, כי הרי זה נחשב כאיבוד הפרי (ראה חכמת אדם, שער מצות הארץ יז, ז, ובאמרי יעקב על חכמת אדם עמ' קצט).

ולגבי תפוזים וכדומה, דנו הפוסקים: יש אומרים כי מאחר וחלק ניכר מהם עומדים לסחיטה הרי היא מותרת (ראה אמרי יעקב שם עמ' ר סקל"ב), אך יש שלמדו מדברי הרמב"ם כאן שבכל אופן הסחיטה אסורה, כי לכאורה צריך ביאור: מדוע כפל הרמב"ם וכתב שאין לעשות מהתמרים שיכר וכן אין לעשות מהם דבש, אם העיקרון זה?

אלא מכך יש ללמוד כי נאמרו כאן שני דינים נפרדים: א) אין להוריד את פירות התרומה מחשיבותם ודרגתם הראשונה. ב) אין לשנות את הפירות ולעשות מהם דבר חדש

~ יום שישי כ"ז סיון ~

תרומה שנפלה לתוך אחת משתי קופות של חולין

כדי לבטל סאה של תרומה שנפלה לתוך אחת מהן, אפילו הן בשני בתים מפני ש"דרכן להתפנות". כלומר, מיטלטלות ממקום למקום ויכולות להתערבב בשעת הטלטול (פיה"מ להרמב"ם תרומות פ"ד מ"ב), אבל שתי מגורות (מגורה – אסם שאוגרים בו את התבואה) הקבועות במקומן, מצטרפות רק בבית אחד. והוסיף: כתב הר"ש שלפי טעם זה שתי קופות בשני בתים מצטרפות רק אם שתיהן של אדם אחד "שדרכן להתפנות ולהתערבב", אבל של שני בני אדם אינן מצטרפות, אבל

הלכות תרומות פרק יד, הלכה ה: שתי קופות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה – אם היו שתי המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה... והקפות מצטרפות, ואפילו היתה קפה בבית זה וקפה בחדר אחרת – לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד.

וכתב הרדב"ז: מבואר בירושלמי ששתי קופות (סלים) שבכל אחת מהן חמישים סאה של חולין מצטרפות זו עם זו

שאלה לחכם), וכדי שלא יבואו לזלזל ולבטל ברוב דבר שיש לו מתירין, עשו חכמים היכר והחמירו בה יותר משאר איסורים ואמרו שמתבטלת רק באחד ומאה.

ואם כן, שתי קופות מצטרפות כדי לבטל את התרומה באחד ומאה אף אם הן נמצאות בשני בתים (וכן שתי מגורות בבית אחד) לא משום שעומדות להתערב אלא כיון שדין ביטול תרומה במאה הוא משום היכר וגם אם נצרף את שתי הקופות יש בזה היכר. ולפי זה, שתי הקופות של שני בני אדם יכולות להצטרף, כי בכך שביטול התרומה הוא במאה יש היכר.

הרמב"ם אינו סובר כן, שהרי סתם ולא פירש ששתי הקופות צריכות להיות של אדם אחד ואפשר לומר שגם בשל שני בני אדם לפעמים מוכרים זה לזה או יתכן שישתתפו ויערבבו את שתי הקופות.

וגם ה'משנה ראשונה' (תרומות שם) נקט בדעת הרמב"ם ששתי הקופות מצטרפות גם בשל שני בני אדם. וביאר, כי מן התורה תרומה בטלה ברוב כשאר איסורים (תוס' ב"מ נג א ד"ה ועולה. תרי"ט תרומות פ"ד מ"ז) וחכמים החמירו בתרומה כי היא דומה לדבר שיש לו מתירין (כי אפשר לבטל את הפרשת התרומה ע"י

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

ברכות תפילין ותרומות

לכולן?

ויש לומר:

כאשר מברך "על המצוות", אין בנוסח הברכה פירוט של המצוות שמקיים, אך כשמברך "להפריש תרומות ומעשרות" הרי ב'תרומות', לשון רבים, נכללים כל סוגי התרומות וב'מעשרות' נכללים כל המעשרות.

והוא הדין בתפילין – מאחר ובברכת 'להניח תפילין' על תפילין של יד אין רמז למצוה נוספת של תפילין של ראש, יש לברך על כל מצוה בפני עצמה (מגן גבורים או"ח סכ"ה סק"ו). ואילו הסוברים שיש לברך ברכה אחת על שתי התפילין, סוברים שהדבר דומה להפרשת כמה תרומות ומעשרות, ולא לסוכה ולולב שלא נפטרו בברכה אחת כי כל אחת מהן היא מצוה בתוכן שונה, ואילו כל התרומות משתייכות לסוג אחד וכך גם התפילין, כי ה'של יד' וה'של ראש' הן מסוג אחד (ארצות החיים שם סקמ"ז).

הלכות מעשר פרק א, הלכה טז: ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד, ולא שח ביניהן – בוללן ברכה אחת, ומברך: 'להפריש תרומות ומעשרות'.

נחלקו הראשונים בברכת התפילין: יש אומרים שמברכים ברכה אחת על של יד וברכה נוספת על של ראש, ויש אומרים שמברכים ברכה אחת לשתיהן.

ולכאורה הלכה זו שהמפריש כמה תרומות ומעשרות מברך ברכה אחת לכולן היא הוכחה לדעה השניה (ביאור הגר"א או"ח סכ"ה).

אמנם, הלכה זו סותרת לכאורה להלכה אחרת: נחלקו תנאים (סוכה מו, א) במי שהיו לפניו כמה מצוות, כגון נטילת לולב ושיבה בסוכה. יש אומרים שמברך "אשר קדשנו..." על המצוות, ויש אומרים שמברך על כל מצוה בפני עצמה. ופסק הרמב"ם (הל' ברכות פ"א ה"י) כדעה השניה. ומדוע בהפרשת כמה תרומות ומעשרות פסק שמברך ברכה אחת

אגרות קודש

[כ"ט סיון תשי"ג]

...נהניתי למי"ש ע"ד המקוה שהכל בטוב, ולפלא שלא הזכיר באיזה אופן נקוו המים, אם מי גשמים או כו' - ובהתאם למה שכתבתי לכת"ר שי' מכבר. ובודאי ימלא במכתבו הבא...

שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

הלכות מתנות עניים

פרק ח

דיני נדרי צדקה, פדיון שבויים וחיתון יתומים.

א. הצדקה, הרי היא בכלל הנדריים. לפיכך, האומר: 'הרי עלי סלע' [=שם מטבע] לצדקה, או 'הרי הסלע הזה צדקה' - חייב לתנה לעניים מיד; ואם אחר, חייב ב'לא תאחר לשלמו'⁴⁸ - שהרי בידו לתן מיד, והעניים מצויין הן.

אם אין שם עניים, מפריש ומניח עד שימצא עניים. ואם התנה שלא יתן עד שימצא עני, אינו צריך להפריש; וכן אם התנה בשעה שגדר בצדקה או התנדב אותה, שיהיו גבאין רשאים לשנותה ולצדקה [=להמיר] אותה בזבב - הרי אלו מתריין.

(א) האזהרה של "לא תאחר", מורכבת משני חלקים - לא לאחר בהפרשת הסכום לצדקה ולא לאחר בנתינת הצדקה לעניים, לכן גם במקרה שאין עניים בסביבה, בכל זאת עליו להפריש מיידית את הסכום לצדקה כדי לא לעבור על, לא תאחר". (ב) אך אם לא התנה כך, הגבאים צריכים למסור את המטבעות כמו שהן לעניים.

ב. המתפס בצדקה, חייב כשאר הנדריים. כיצד? אומר: 'הרי סלע זו כזוי', הרי זו צדקה. הפריש סלע ואמר: 'הרי זו צדקה', ולקח סלע שניה ואמר: 'זו' - הרי השניה צדקה, ואף על פי שלא פירש.

(ג) כסלע אחרת של צדקה שנמצאת שם. (ד) למרות שלא אמר במפורש שכוונתו לצדקה.

ג. הנודר צדקה ולא ידע פמה נדר, יתן עד שיאמר: 'לא לקח נתפונתי'.

ד. אחד האומר: 'סלע זו לצדקה', או האומר: 'הרי עלי סלע לצדקה', והפריש הסלע - אם רצה לשנותה באחרת [=להחליף מטבע], מתר; ואם משהגיעה ליד הגבאי, אסור לשנותה. ואם רצו הגבאין לצדקה

המעות ולעשותן דינרין, אינן רשאים; אלא אם אין שם עניים לחלק - מצרפין לאחרים, אבל לא לעצמן.

(ה) מחשש שיסכימו לקנות את הדינרים יותר מהשווי האמיתי שלהם. (ו) מחלופים אצל אנשים אחרים ולא בדינרים האישיים שלהם, מחשש שיחשיבו את הדינרים שלהם יותר משווים האמיתי.

ה. היה לעניים הנאה בעיניו המעות ביד הגבאי כדי לעשות [=לכוף] לאחרים לתן - הרי אותו הגבאי מתר ללוות אותן המעות של עניים, ופורע; שהצדקה, אינה בהקדש שאסור להנות בו.

(ז) אם על ידי עיכוב הכסף אצלו, הגבאי יכול להשיג יותר כסף עבור העניים.

ו. מי שהתנדב מנורה או גר לבית הכנסת, אסור לשנותה; ואם לדבר מצוה, מתר לשנותה, אף על פי שלא נשתקע [=נשכח] שם בעליה מעליה, אלא אומרים: 'זו המנורה' או 'גר של פלוני'. ואם נשתקע שם הבעלים מעליה, מתר לשנותה אפילו לדבר הרשות.

(ח) דווקא בני העיר יש להם רשות לשנות, אבל הגבאי אסור לו לשנות.

ז. פמה דברים אומרים? בשעה המתנדב ישראל; אבל אם היה גוי - אסור לשנותה אפילו לדבר מצוה, עד שישתקע שם בעליה מעליה; שפא יאמר הגוי: 'הקדשתי דבר לבית הכנסת של יהודים, ומכרו אותו לעצמן'.

(ט) ואז מותר לשנותה אפילו לדבר הרשות.

ח. גוי שהתנדב לבדק הבית [=תחזוקת המקדש], אין מקבלין ממנו תחלה. ואם לקחו ממנו, אין מחזירין לו; ואם היה דבר [פזין] מסים, כגון קורה או אבן, מחזירין לו - כדי שלא יהיה להן דבר מסים במקדש, שנאמר: "לא לכם ולנו, לבנות בית לאלהינו"⁴⁹. אבל לבית הכנסת, מקבלין מהן

48. דברים-כ"ח, כג, כב. 49. עזרא, ד, ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָת הַלְבָּנִים, וְגִדְרוּ [התקינו] **אֶת הָאֲבִיבִים, וּפָצְלוּ אֶת הַקּוּרוֹת** [לחלקים], **וְהִתְקִינוּ הַפֶּל לִבְנֵי - מוֹכְרֵי הַפֶּל לַפְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים בְּלֶבֶד. אָכַל אִם בָּנוּ וְגִמְרוּ - לֹא יִמְכְּרוּ אֶת בֵּית הַכֶּנֶסֶת, אֲלֹא יִגְבּוּ לַפְּדִיּוֹנָם מִן הַצִּבּוּרִיט.**

(טו) אולם, אם אין אפשרות לגבות מהצבור, מוכרים אפילו בית כנסת בנוי לצורך פדיון שבוים.

יב. אִין פּוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִים בִּיתָר עַל דְּמִיָּהם [שוים בשוק], **מִפְּנֵי תִקּוֹן הָעוֹלָם - שְׁלֹא יִהְיוּ הָאוֹיְבִים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם לְשׁוֹבוֹתָם**; **וְאִין מְכַרְיָהִין אֶת הַשְּׁבוּיִים, מִפְּנֵי תִקּוֹן הָעוֹלָם - שְׁלֹא יִהְיוּ הָאוֹיְבִים מְכַבְּדִין עֲלֵיהֶם** [על שבוים אחרים] **אֶת הָעַל, וּמְרַבִּים בְּשִׁמְרֵתָם.**

(טז) מעריכים את שוים כעבד הנמכר בשוק. (יז) ולפי זה אפילו אם בא אחד מקרוביו לפדותו יותר מכדי דמיו, לא מאפשרים לו.

יג. מִי שֶׁמְכַר עֲצָמוֹ וּבָנָיו לְגוֹיִם, או שְׁלָחַהּ מִהֵן, וְשָׁבוּ אוֹתָן אוֹ אֶסְרוּ אוֹתוֹ בְּהַלְוָתָן - פְּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה, מִצְוָה לַפְּדוֹתוֹ; שְׁלִישִׁית, אִין פּוֹדִין אוֹתוֹ, אָכַל פּוֹדִין אֶת הַבָּנִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶם. **וְאִם בָּקָשׁוּ לְהִרְגוֹ, פּוֹדִין אוֹתוֹ מִיָּדָם אֶפְלוֹ אַחֵר כְּמָה פְּעָמִים.**

(יח) כדי שלא יתערבו בין הגוים וילמדו את מעשיהם. אבל בחיי אביהם לא חוששים לכך, מכיוון שהוא משגיח עליהם.

יד. עֶבֶד שֶׁנִּשְׁפָּה - הוֹאִיל וְטָבַל [אחרי שמל] **לְשֵׁם עֲבֹדָת וְקָבַל עָלָיו מִצְוֹת, פּוֹדִין אוֹתוֹ כִּישְׁרָאֵל שֶׁנִּשְׁפָּה; וְשָׁבוּי שֶׁנִּשְׁתַּמֵּד אֶפְלוֹ לְמִצְוָה אַחַת, כְּגוֹן שֶׁהָיָה אוֹכֵל נִבְלָה לְהַכְעִיס וּכְיוּצָא בָּזָה - אֶסְרוּ לַפְּדוֹתוֹט.**

(יט) כי הוא אפיקורוס, ומצווה להורגו.

טו. הָאִשָּׁה קוֹדֶמֶת לְאִישׁ, לְהֶאֱכִיל וּלְכַסּוֹת וּלְהוּצִיא מִבֵּית הַשָּׁבִי - מִפְּנֵי שֶׁהָאִישׁ דִּרְכּוֹ לְחַזְרֵי וְאִין הָאִשָּׁה דִּרְכָּהּ לְחַזֵּר, וּבִשְׁתֵּי מְרָבָה; וְאִם הָיָה

לְכַתְּחִלָּה; וְהוּא, שִׁיאֲמַר: 'בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל הַפְּרָשְׁתִּי; וְאִם לֹא אֲמַר - טָעוֹן גְּנִיזָה, שֶׁמָּא בְּלָבוֹ לְשָׁמַיִם". **וְאִין מְקַבְּלִין מִהֵן לְחֻמַּת יְרוּשָׁלַיִם, וְלֹא לְאַמַּת הַמַּיִם שְׁבָה - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלָכֶם אֵין חֵלֶק וַעֲדָקָה וְזִכְרוֹן בִּירוּשָׁלַיִם"**.⁵⁰

(י) אפילו חפץ מסוים. (יא) לשם הקדש, שאסור בהנאה.

ט. אֶסְרוּ לְיִשְׂרָאֵל לְטַל עֲדָקָה מִן הַגּוֹיִם בְּפִרְהֶסְיָה; וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְחִיּוֹת בְּעֲדָקָה שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְטַלָּה מִן הַגּוֹיִם בְּצִנְעָה - הָרִי זֶה מִתֵּר. וּמִלֵּךְ אוֹ שֹׁר מִן הַגּוֹיִם שֶׁשָּׁלַח מִמּוֹן לְיִשְׂרָאֵל לְעֲדָקָה - אִין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לוֹ, מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּתָּה; אֲלֹא נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ, וְיִנָּתֵן לַעֲנִי גוֹיִם בְּסִתֵּר, כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ [ויכעס].

(יב) אך אם לא היה חשש מ'שלום מלכות' היה אסור לקחת מהם צדקה, על פי דברי הפסוק "כִּיבִשׁ קְצִירָה תִּשְׁבֶּרְנָה", כלומר, כשתכלה זכות הצדקה של הגוים הם יישברו.

י. פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים, קוֹדֵם לְפִרְנָסַת עֲנִיִּים וּלְכִסּוּתָם. וְאִין לֶךְ מִצְוָה רַבָּה כְּמוֹ פְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים; שֶׁהַשְּׁבוּי, הָרִי הוּא כְּכֹלל הָרַעֲבִים וְהַצָּמָאִים, וּבְכֹלל הָעֲרֻמִּים, וְעוֹמֵד בְּסִכָּנַת נַפְשׁוֹת. וְהַמַּעֲלִים עֵינָיו מִפְּדִיּוֹנוֹ - הָרִי זֶה עוֹבֵר עַל "לֹא תֹאמַץ אֶת לִבְכֶּךָ, וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ"⁵¹, וְעַל "לֹא תַעֲמִיד עַל דָּם רַעַף"⁵², וְעַל "לֹא יִרְדְּנוּ בְּפֶרֶךְ לְעֵינֶיךָ"⁵³; וּבְטַל מִצְוֹת "פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ"⁵⁴, וּמִצְוֹת "וְחִי אַחִיד עִמָּךְ"⁵⁵, "וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ"⁵⁶, וְ"הִצַּל לְקַחִים לְמוֹת"⁵⁷, וְהִרְבֵּה דְּבָרִים [מצוות] כְּאֵלֶּה. וְאִין לֶךְ מִצְוָה רַבָּה כְּפְדִיּוֹן שְׁבוּיִים.

(יג) כי השבוי בסכנת נפשות. (יד) כי בשבי מעבדים אותו בעבודת פוך.

יא. אֲנָשִׁי הָעִיר שֶׁגָּבוּ מַעוֹת לְבָנֵין בֵּית הַכֶּנֶסֶת, וְיָבֵא לָהֶם דְּבַר מִצְוָה - מוֹצִיאֵין בּוֹ [בשבילן] **אֶת הַמַּעוֹת. קָנוּ אֲבָנִים וְקוּרוֹת - לֹא יִמְכְּרוּ אוֹתָם לְדְבַר מִצְוָה, אֲלֹא** [רק] **לַפְּדִיּוֹן שְׁבוּיִים; אֵף עַל פִּי שֶׁהָבִיא**

50. נחמיה, ב, כ. 51. דברים-ראה, טו, ז. 52. ויקרא-קדושים, יט, טז. 53. ויקרא-בהר, כה, נג. 54. דברים-ראה, טו, יא. 55. ויקרא-בהר, כה, לו. 56. ויקרא-קדושים, יט, יח. 57. משלי, כד, יא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׁגִיחָהּ בַּשָּׁבִיעַ, וְנִתְּבַעוּ שְׁגִיחָהּ לְדַבֵּר עֲרוּהָ^{כא} -
הָאִישׁ קוֹדֵם לַפְּדוּת, לְפִי שְׁאִין דְּרָכּוֹ לָכֵן.
(כ) אִינוּ מִתְּבִיִּישׁ לִבְקֶשׁ עֲזָרָה מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים.
(כא) הָאִישָׁה לִּזְנוּת וְהָאִישׁ לִמְשַׁכּב זָכוֹר.
טז. יְתוֹם וְיִתּוּמָה שָׁבְאוּ לְהִשְׂיֵא אוֹתָן - מִשְׂאִין
אֶת הָאִשָּׁה קֹדֵם לָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה
מְרֵבָה; וְלֹא יִפְחָתוּ [מִלֵּתָן] לָהּ מִמֶּשְׁקַל שֶׁשֶּׁה דִּינָרִין
וְרִבִּיעַ דִּינָר [כ-30 גֵּרָם] שֶׁל פֶּסֶף טָהוֹר; וְאִם יֵשׁ בְּפִים
שֶׁל צִדְקָה, נִוְתָּנִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.
יז. הָיוּ לְפָנֵינוּ עֲנִיִּים הֲרֵבָה, אוֹ שְׁבוּיִים הֲרֵבָה,
וְאִין בְּפִים כְּדִי לְפָרֵגס אוֹ כְּדִי לְכַסּוֹת אוֹ כְּדִי לַפְּדוּת
אֶת פֶּלֶן - מִקְדִּימִין אֶת הַפְּחָן לָלוּי, וְלֹא קוֹדֵם
לְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל לְחֻלְלָכִי, וְחֻלְלִי לְשִׁתּוּקִי,
וְשִׁתּוּקִי לְאֶסּוּפִי^{כב}, וְאֶסּוּפִי לְמִמְזוּרָכִי, וּמִמְזוּר
לְנִתְיָכִי^{כג}; וְנִתְיָן קוֹדֵם לָגֵר, שֶׁהִנָּחִין גְּדֹל עֲמֻנּוֹ
בְּקִדְשָׁהּ; וְגֵר קוֹדֵם לְעַבֵּד מִשְׁחָרָה, לְפִי שֶׁהִיָּה [הַעֲבָד]
בְּכָל אֲרוּר [כְּנֻעִין].

ב. וְכֵן מַעֲמִידִין גְּבָאִין שְׁלֹקְחִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם
מִכָּל חֶצֶר פֶּת וּמִיָּנִי מֵאֶכָּל וּפְרוֹת, אוֹ מַעוֹת מִמֵּי
שֶׁהוּא מִתְּנַדֵּב לְפִי שְׁעָה; וּמִחֲלָקִין אֶת הַגְּבוּי לְעֵרֵב
בֵּין הָעֲנִיִּים, וְנִוְתָּנִין לְכָל עֲנִי מִמֶּנּוּ פְּרָנֶסֶת יוֹמוֹ.
וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'תִּמְחֹוִי'.

ג. מַעוֹלָם לֹא רָאִינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקִהֵל מִיִּשְׂרָאֵל,
שְׂאִין לָהֶן קֶפֶה שֶׁל צִדְקָה; אֲבָל הַתִּמְחֹוִי - יֵשׁ
מִקוֹמוֹת שְׁנֵהֲגוּ בּוֹ, וְיֵשׁ מִקוֹמוֹת שֶׁלֹּא נִהְגּוּ בּוֹ.
וְהַמִּנְהֵג הַפְּשׁוּט הַיּוֹם, שְׁיָהִיו גְּבָאִי הַקֶּפֶה מִחֲזִירִין
בְּכָל יוֹם וּמִחֲלָקִין מֵעֵרֵב שֶׁבֶת לְעֵרֵב שֶׁבֶת.

ד. בַּתְּעֲנִיּוֹת, מִחֲלָקִין מִזְנוֹנוֹת לְעֲנִיִּים; וְכָל תְּעֲנִית
שְׂאֲכָלוּ הָעָם [-בְּמוֹצָאֵי הַתְּעִינִית] וְלָנוּ, וְלֹא חִלְקוּ צִדְקָה
לְעֲנִיִּים - הֲרִי אֵלּוּ פְּשׁוּפְכֵי דְּמִים^א, וְעַלִּיהֶם נֶאֱמַר
בְּקִבְלָהּ [-בְּכִיבִיאִים]: "צִדְקָה יִלֵּין בָּהּ - וְעַתָּה מִרְצָחִים"⁵⁸.
בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁלָּא חִלְקוּ הַפֶּת וְהַפְּרוֹת
שְׂאֲוֹכְלִין בָּהּ הַפֶּת, כְּגוֹן תְּמָרִים אוֹ עֲנָבִים^ב; אֲבָל
אִם אַחֲרוֹ הַמַּעוֹת אוֹ הַחֲטִיִּים^ג, אִינָן פְּשׁוּפְכֵי דְּמִים.

(א) מִכִּיּוֹן שֶׁהָעֲנִיִּים הִסְתַּמְכוּ עַל הַצִּדְקָה שִׁקְבְּלוּ בַתְּעִנִּית.
(ב) דְּבָרִים הַמוֹכִינִים לְסַעוּדָה וְעַלִּיהֶם הִסְתַּמְכוּ הָעֲנִיִּים, וְלֹא
הִכִּינוּ דְּבָרִים אֲחֵרִים. (ג) דְּבָרִים שְׂאִינִם מוֹכִינִים לֵאכִילָהּ,
וְהָעֲנִיִּים לֹא הִסְתַּמְכוּ עֲלֵיהֶם לְסַעוּדָה צֹאת הַצּוּם.

ה. הַקֶּפֶה אֵינָה נִגְבִּית אֲלָא בְּשָׁנִים [-שְׁנֵי גְבָאִים],
שְׂאִין עוֹשִׂין שְׁרָרָה עַל הַצִּבּוֹר בְּמִמּוֹן בְּפִחוֹת
מִשָּׁנִים; וּמִתֵּר לְהָאֲמִין [=לְמִנּוֹת] אֶחָד עַל הַמַּעוֹת שֶׁל
קֶפֶה. וְאֵינָה נִתְחַלֶּקֶת אֲלָא בְּשִׁלְשָׁה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
כְּדִינִי מִמּוֹנוֹת, שְׁנוֹתֵן לְכָל אֶחָד דִּי מִחֲסוּרוֹ לְשֶׁבֶת.
וְהַתִּמְחֹוִי נִגְבֵּה בְּשִׁלְשָׁה, שְׂאִינוּ דְּבָר קֶצוּבִי;
וּמִתְחַלֵּק בְּשִׁלְשָׁה.

(ד) וְהַגְּבָאִים נִדְרָשִׁים לְפִסּוּק לְכָל אָדָם בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂה, כְּמָה
עָלִיו לַתֶּת.

ו. הַתִּמְחֹוִי נִגְבֵּה בְּכָל יוֹם, וְהַקֶּפֶה מֵעֵרֵב שֶׁבֶת

שְׁגִיחָהּ בַּשָּׁבִיעַ, וְנִתְּבַעוּ שְׁגִיחָהּ לְדַבֵּר עֲרוּהָ^{כא} -
הָאִישׁ קוֹדֵם לַפְּדוּת, לְפִי שְׁאִין דְּרָכּוֹ לָכֵן.

(כ) אִינוּ מִתְּבִיִּישׁ לִבְקֶשׁ עֲזָרָה מֵאֲנָשִׁים אֲחֵרִים.
(כא) הָאִישָׁה לִּזְנוּת וְהָאִישׁ לִמְשַׁכּב זָכוֹר.

טז. יְתוֹם וְיִתּוּמָה שָׁבְאוּ לְהִשְׂיֵא אוֹתָן - מִשְׂאִין
אֶת הָאִשָּׁה קֹדֵם לָאִישׁ, מִפְּנֵי שֶׁבִשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה
מְרֵבָה; וְלֹא יִפְחָתוּ [מִלֵּתָן] לָהּ מִמֶּשְׁקַל שֶׁשֶּׁה דִּינָרִין
וְרִבִּיעַ דִּינָר [כ-30 גֵּרָם] שֶׁל פֶּסֶף טָהוֹר; וְאִם יֵשׁ בְּפִים
שֶׁל צִדְקָה, נִוְתָּנִין לָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.

יז. הָיוּ לְפָנֵינוּ עֲנִיִּים הֲרֵבָה, אוֹ שְׁבוּיִים הֲרֵבָה,
וְאִין בְּפִים כְּדִי לְפָרֵגס אוֹ כְּדִי לְכַסּוֹת אוֹ כְּדִי לַפְּדוּת
אֶת פֶּלֶן - מִקְדִּימִין אֶת הַפְּחָן לָלוּי, וְלֹא קוֹדֵם
לְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל לְחֻלְלָכִי, וְחֻלְלִי לְשִׁתּוּקִי,
וְשִׁתּוּקִי לְאֶסּוּפִי^{כב}, וְאֶסּוּפִי לְמִמְזוּרָכִי, וּמִמְזוּר
לְנִתְיָכִי^{כג}; וְנִתְיָן קוֹדֵם לָגֵר, שֶׁהִנָּחִין גְּדֹל עֲמֻנּוֹ
בְּקִדְשָׁהּ; וְגֵר קוֹדֵם לְעַבֵּד מִשְׁחָרָה, לְפִי שֶׁהִיָּה [הַעֲבָד]
בְּכָל אֲרוּר [כְּנֻעִין].

(כב) חָלַל הוּא אָדָם שֶׁנִּוּלַד מֵאִסּוּר כְּהוֹנָה, כְּגוֹן בֶּנֶם שֶׁל כֹּהֵן
וְגִירוּשָׁה. (כג) שֶׁלֹּא יָדוּעַ מִי אֲבִיו. (כד) שֶׁנֶּאֱסַף מִהַשּׁוּק
וְלֹא יָדוּעַ מִיָּהֶם הוֹרִיו. (כה) שֶׁנִּוּלַד מִנִּישׁוּאִין אֲסוּרִים.
וְשִׁתּוּקִי וְאֶסּוּפִי קוֹדֵם לוֹ, מִכִּיּוֹן שֶׁלְּגַבִּיהֶם אֲנוּ רַק
מִסּוּפָקִים אִם נִוּלְדוּ בְּאִסּוּר וְאִילוּ הַמִּמְזוּר נִוּלַד וְדָאִי בְּאִסּוּר.
(כו) מִהַגְּבָעוֹנִים שִׁיְהוּשַׁע מִיָּנָה כְּחוּטְבִי עֲצִים וְשׁוּאֲבֵי מִים.

יח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁיָּהּ שְׁוִין בְּחֻקָּהּ;
אֲבָל אִם הָיָה פֶּחָן גְּדוֹל^{כז} עִם הָאָרֶץ וּמִמְזוּר תְּלִמִיד
חֻקָּמִים, תְּלִמִיד חֻקָּמִים קוֹדֵם. וְכָל הַגְּדוֹל בְּחֻקָּהּ,
קוֹדֵם אֶת חֲבֵרוֹ; וְאִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ אוֹ אָבִיו
- אֵף עַל פִּי שִׁישׁ שֶׁם גְּדוֹל מֵהֶן בְּחֻקָּהּ, רַבּוֹ אוֹ
אָבִיו שֶׁהוּא תְּלִמִיד חֻקָּמִים^{כח} קוֹדֵם לָזֶה שֶׁהוּא גְּדוֹל
מֵהֶן בְּחֻקָּהּ.

(כז) שֶׁמֶצַד הַדִּין קוֹדֵם אִפִּילוֹ לְכָהֵן הַדִּיט. (כח) וְכִין רַבּוֹ
וְאֲבִיו, רַבּוֹ קוֹדֵם, וְאִם אָבִיו תְּלִמִיד חֻקָּמִים, קוֹדֵם אִפִּילוֹ לְרַבּוֹ.

פֶּרֶק ט

דִּינֵי גְבִיית וְחִלּוּקַת הַצִּדְקָה.

א. כָּל עֵיר שִׁישׁ בָּהּ יִשְׂרָאֵל - חֲתִיבִין לְהַעֲמִיד מֵהֶן
גְּבָאִי צִדְקָה, אֲנָשִׁים יְדוּעִים [=מִיּוֹחִסִּים] וְנֶאֱמָרִים,

שם ששה חֲדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן צֶדֶקָה בְּכִסּוֹת שְׂמֻכְסִים בָּהּ עֲנִי הָעִיר; יֹשֵׁב שָׁם תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים, כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן צֶדֶקָה לְקַבְּרָה שְׁקוּבְרִין בָּהּ אֶת הָעֲנִיִּים וְעוֹשִׂין לָהֶן כָּל צָרָה קַבְּרָה.

(ט) הצדקה שמחלקים בערב שבת (—קופה), נחוצה יותר לעניים מהצדקה שמחלקים בכל יום (—תמחוי), לכן, מי שגר בעיר שלושים יום, למרות שלא מחייבים אותו להשתתף עדיין בתמחוי, גובים ממנו כבר לקופה.

יג. מי שיש לו מזון שתי סעודות, אסור לו לטל מן התמחוי; היו לו מזון ארבע עשרה סעודות, לא יטל מן הקפה⁵⁸. היו לו מאתים זוז [=שם מטבע], אף על פי שאינו נושא ונותן [סוחר] בהם, או שהיו לו חמשים זוז, והוא נושא ונותן בהן - הרי זה לא יטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני; היו לו מאתים חסר דינר - אפלו אֶלֶף נותנין לו פֶּאֶהד [—בבת אחת], הרי זה מתר לקח⁵⁹. היו בידו מעות, והרי הן עליו חובי⁶⁰, או שהיו ממשפנין לכתבת אשתו⁶¹ - הרי זה מתר לקח.

(י) מכיוון ששתי סעודות הם מאכל ליום אחד, לא יקח מהתמחוי שמחולק בכל יום עבור אותו היום. (יא) מכיוון שארבע עשרה סעודות הן מזון לשבוע שלם, והקופה היא הצדקה שמחלקים לסעודות השבוע. (יב) מכיוון שבזמן הנתינה אין לו מאתים זוז. (יג) שהוא חייב אותם לאחרים. (יד) שעשה אותם אפותיקי, שתגבה רק מהם.

יד. עני שצָרָהוּ [מכספי צדקה], ויש לו חָצֵר וּכְלִי בֵּית, אֶפְלוֹ הָיָה לוֹ כְּלִי כֶּסֶף וּכְלִי זָהָב - אֵין מַחֲיִבִּין אוֹתוֹ לְמַכֵּר אֶת בֵּיתוֹ וְאֶת כְּלֵי תַשְׁמִישׁוֹ, אֶלָּא מִתֵּר לָקַח; וּמִצְוָה לָתֵן לוֹ⁶². בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּכָלִי אֲכִילָה וּשְׁתִּיָּה וּמִצְעוֹת וּמִלְבוּשׁ וּכְיוּצָא בְּהֵן⁶³; אֲבָל אִם הָיָה כְּלִי כֶּסֶף אוֹ כְּלִי זָהָב כְּגוֹן מְנוֹרָה אוֹ עֵלִי [—מכתש] וּכְיוּצָא בְּהֵן, מוֹכְרִין וְלוֹקְחִים פְּחוֹתֵי מֵהֶן. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? קִדְּשׁ שְׁנִיעֵי לְגִבּוֹת מִן הָעָם [כי אם מתרומה פרטית]; אֲבָל אֲחֵר שְׁגָבָה הַצֶּדֶקָה⁶⁴ - מַחֲיִבִּין אוֹתוֹ לְמַכֵּר כְּלָיו וְלָקַח אַחֲרֵים פְּחוֹתֵין מֵהֶן, וְאַחֵר כֶּף יִטַּל.

(טו) כי הרי אדרבה, אם אין לו, שוכרים בשבילו גם בית ומציעים לו מטה ומביאים לו את כל כלי תשמישו. (טז) דברים שהגוף נהנה מהם, שמכיוון שהתרגל לכלים

לְעָרֵב שִׁבְתּוֹ; וְהִתְמַחֲוִי לְעֲנִי עוֹלָם, וְהִקְפָּה לְעֲנִי אוֹתָהּ הָעִיר בְּלִבָּהּ.

ז. רשאים בני העיר לעשות קפה תמחוי, ותמחוי קפה, ולשנותן לכל מה שירצו מצרכי צבור, ואף על פי שלא התנו כן בשעה שגבו; ואם היה במדינה חכם גדול שהפיל גובין על דעתו, והוא יחלק לעניים כפי מה שיראה - הרי זה רשאי לשנה אותן לכל מה שיראה לו מצרכי צבור.

ח. גבאי צדקה, אינן רשאים לפרש [=להפדר] זה מזה בשוק⁶⁵, אלא כדי שיהיה זה פורש לשער וזה פורש לחנות [שנשמר קשר עין], וגובין.

(ה) כדי שלא יאמרו שהגובה היחיד, מתכוון לגנוב.

ט. מצא הגבאי מעות בשוק - לא יתנם לתוף כיסו, אלא נותנין לתוף ארנקי של צדקה; ולכשיגיע לביתו, יטלם.

(ו) כדי שלא ייחשד שהוא מכניס מכספי הצדקה לכיסו.

י. היה הגבאי נושא בחברו [שחייב לו] מנה, ופרעו בשוק - לא יתנם לתוף כיסו, אלא יתנם לתוף ארנקי של צדקה; ולכשיגיע לביתו, יטלם. ולא ימנה מעות הקפה שנים שנים אלא אחד אחד, מפני החשד [שלוקח לעצמו מטבע מול מטבע] - שְׁנָאֵמֵר⁶⁶: "וְהֵייתֶם נִקְיִים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל".

יא. גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק - מְצַרְפִּין [=ממירים] המעות דינרין לאחרים, ואין מצרפים לעצמן; גבאי תמחוי שאין להם עניים לחלק - מוֹכְרִין לְאַחֲרִים, ואין מוֹכְרִין לְעַצְמָם. ואין מחשבים בצדקה עם גבאי צדקה⁶⁷, ולא בְּהִקְדָּשׁ עִם הַגִּזְבִּירִין - שְׁנָאֵמֵר: "אֵף לֹא יִחַשֵׁב אִתָּם הַכֶּסֶף הַנָּתֵן עַל יָדָם, כִּי בְּאֻמּוֹנָה הֵם עוֹשִׂים"⁶⁸.

(ז) שלא יחשדו שפורטים בזול, כמבואר לעיל פרק ח הלכה ד. (ח) כלומר, לא מבקשים מהם דין-וחשבון מהכספים שחילקו.

יב. מי שישב במדינה [—בעיר] שלשים יום, כופין אותו לתן צדקה לקפה עם בני המדינה; יושב שם שלשה חֲדָשִׁים, כופין אותו לתן התמחוי⁶⁹; יושב

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חשובים, אינו יכול להסתגל לפחותים מהם, והם מאוסים עליו. (זו כלומר, שמתפרנס מקופה של צדקה שנמצאת אצל גבאי.

השחקין [=הישנים] - מקבלין ממנו; ואם לא נתן, אין מחיבין אותו לתן.

פרק י

חובת מצוות הצדקה.

א. חיבין אנו להזהר במצוות צדקה, יתר מפל מצוות עשה - שהצדקה סימן לצדיקי זרע אברהם אבינו, שנאמר: "כי ידעתי, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו לעשות צדקה"⁶¹. ואין פסא [מלכות] ישראל מתפוגג ודת האמת עומדת אלא בצדקה, שנאמר: "בצדקה תכונני"⁶²; ואין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה, שנאמר: "ציון, במשפט תפדה; ושביה, בצדקה"⁶³.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה כו".

המפרשים מצינים למקורו שהוא מדברי הגמרא "אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר "ציון במשפט תפדה ושבי בצדקה" אבל לכאורה אין זה מתאים לדברי הרמב"ם כאן שירושלם הם הנפדין בצדקה [אמנם בעין יעקב הגירסא "ישראל" (ולא ירושלים) - מתאים לדברי הרמב"ם].

ובכתבי יד פריז הגירסא בש"ס היא: "אין ירושלים נפדה אלא במשפט" ומתאים ללשון הפסוק שירושלים שהיא ציון נפדית במשפט אבל שבי שהם ישראל נפדין בצדקה (כקושי המהרש"א) וראה גם בבית יוסף: "שלא תבנה ירושלים אלא במשפט, דכתיב ציון במשפט תפדה".

ואולי יש לומר שאצל הרמב"ם היתה גירסא זו שירושלים היא הנפדית בצדקה ולכן בנוגע למעלת הצדקה כתב "אין ישראל נגאלין אלא בצדקה", כמשמעות הכתוב ש"ירושלים שהיא ציון נפדית במשפט, אבל ישראל יהיו נפדין בצדקה כנ"ל.

ושינה שם מלשון הגמרא "נפדה" ל"נגאלין" כי הוא בהתאם ללשון הפסוק "במשפט תפדה" היינו שהלשון פדי' נופל על "משפט".

יין מלכות ספר זרעים סימן ט
מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

טו. בעל הבית שהיה מהלך מעיר לעיר, ונתנו לו המעות בדרך, ואין לו מה יאכל עתה - הרי זה מתר לקח לקט שכחה ופאה ומעשר עני, ולהנות מן הצדקה; ולכשיגיע לביתו, אינו חייב לשלם - שהרי עני היה באותה שעה. הא למה זה דומה? לעני שהעשיר, שאינו חייב לשלם.

טז. מי שהיו לו בתים⁶⁴ ושרדות וקרמים⁶⁵, ואם מכרן עתה בימי הגשמים מוכר בזול⁶⁶, ואם הניחן עד ימות החמה מוכרן בשוהם⁶⁷ - אין מחיבין אותו למכר [כעת ולהפסיד]⁶⁸, אלא מאכילין אותו מעשר עני עד חצי דמיהן⁶⁹; ולא ידחק עצמו, וימכר שלא בזמן מכירה.

יח. שהוא לא גר בהם בעצמו. (יט) ששוים יותר ממאתיים זוה. (כ) כי הקונה כבר לא יספיק לזרוע אותם בחורף הזה. (כא) מכיוון שיכול להספיק לחרוש ולזרוע בתחילת החורף. (כב) כלומר, נותנים לו מעשר עני עד חצי משווי נכסיו, שאפילו אם ימכור נכסיו בחצי מחיר לא יפסיד כלום - כי הרי אדם מוכר לפעמים בחצי מחיר, אבל לא בפחות מזה.

יז. היו שאר האדם מוכרין בלקר, והוא אינו מוצא מי שיקח ממנו אלא בזול, מפני שהוא דחוק וטרוד - אין מחיבין אותו למכר; אלא אוכל מעשר עני והולך, עד שימכר בשוה, וידעו הכל שאינו דחוק למכר.

יח. עני שגבו לו כדי להשלים מחסורו, והותירו [נותר כסף] על מה שהוא צריך - הרי המותר שלו; ומותר עניים, לעניים. מותר שבויים, לשבויים; ומותר שבוי, לאותו שבוי. מותר מתים⁷⁰, למתים [לקבורת אחרים]; מותר המת⁷¹, ליורשיו.

כג. שגבו לצורך קבורת מת סתם והותירו. (כד) גבו לצורך קבורת מת מסוים והותירו.

יט. עני שנתן פרוסה לתמחוי, או פרוטה לקפה - מקבלין ממנו; ואם לא נתן, אין מחיבין אותו לתן. נתנו לו בגדים חדשים, והחזיר להן את

61. בראשית-וירא יח, יט. 62. ישעיהו נד, יד. 63. שם א, כז.

ודת האמת: יש לעיין במקור הביטוי "דת האמת" - לקו"ש חל"ד ע' 211 ח' 2 ושוה"ג. ואין . . הצדקה: שקו"ט במקור הדברים - לקו"ש חט"ז ע' 594.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בהלכה יד כתוב "פחות מזה שיתן בעצב", ומובן שאף בנתינה כזו יש מצווה.

ה. שאל [ביקש] העני ממך, ואין בידך כלום לתן לו - פיסהו בדברים. ואסור לגער בעני, או להגביה הקול עליו בזעקה - מפני שלבו נשבר ונדכה; והרי הוא אומר: "לב נשבר ונדכה - אלהים, לא תבזה"⁷⁵, ואומר: "להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדפאים"⁷⁶. ואוי למי שהכלים את העני, או לו; אלא יהיה לו פאב, בין ברחמים בין בדברים, שנאמר: "אב אנכי לאביונים"⁷⁷.

ו. הפופה אחרים לתן צדקה, ומעשה אותן [גורם שיעשון] - שקרו גדול משכר הנותן⁷⁸; ועל גבאי צדקה וכיוצא בהן נאמר: "ומצדיקי הרבים כפוכבים"⁷⁸.

(ב) כלומר, אפילו מהנותן צדקה ברצונו, בלי כפייה.

ז. שמונה מעלות יש בצדקה, זו למעלה מזו: מעלה גדולה שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמך [שהפך לעני], ונותן לו מתנה או הלואה, או עושה עמו שתפוח, או ממציא לו מלאכה, כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לפריות ולא ישאל; ועל זה נאמר: "והחזקת בו, גר ותושב וחי עמך"⁷⁹ - כלומר, החזק בו שלא יפול ויצטרך.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... מעלה גדולה שאין למעלה ממנה - זה המחזיק ביד ישראל שמך, ונותן לו מתנה או הלואה בו".

ההבדל שבין המעלה הראשונה לשאר המעלות שמפרט בהמשך, שמעלה זו ש"עושה עמו שותפות או ממציא לו מלאכה כדי שיחזיק את ידו עד שלא יצטרך לבריות" היא מעלה שנוגעת בנפול העני בעני, אבל כל שאר המעלות שמונה בהמשך נוגעות למדת חסדו של הנותן. לכן מנה מעלה זו ראשונה, כיון שלפועל התועלת שיש לעני מצד מעלה זו גדולה יותר משאר מעלות הצדקה שמונה בהמשך.

לקוטי שיחות חלק כ"ה עמוד 78 והערה 53 ובשוה"ג

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. ולעולם אין אדם מעני מן הצדקה, ואין דבר רע ולא הזק נגלל בשביל הצדקה - שנאמר: "והיה מעשה הצדקה, שלום"⁶⁴.

כל המרחם - מרחמין עליו, שנאמר: "ונתן לך רחמים, ורחמך והרפך"⁶⁵; וכל מי שהוא אכזרי ואינו מרחם, יחוש ליחוסו - שאין האכזריות מצויה אלא בגוים, שנאמר: "אכזרי המה, ולא ירחמו"⁶⁶.

כל ישראל והנלה אליהם - פאחים הם, שנאמר: "בנים אתם לה' אלהיכם"⁶⁷; אם לא ירחם האח על אחיו, מי ירחם עליו? ולמי עניי ישראל נושאין עיניהן, הלגוים ששונאים אותן ורודפין אחריהן? !
הא אין עיניהם תלויות, אלא לאחיהם.

ג. כל המעלים עיניו מן הצדקה - הרי זה נקרא 'בליעל', כמו שנקרא עובד עבודה זרה 'בליעל'; ובעבודה זרה הוא אומר: "יצאו אנשים בני בליעל"⁶⁸, ובמעלים עיניו מן הצדקה הוא אומר: "השמר לך, פן יהיה דבר עם לבבך בליעל"⁶⁹. ונקרא 'רשע', שנאמר: "ורחמי רשעים, אכזרי"⁷⁰; ונקרא 'חוטא', שנאמר: "וקרא עליך אל ה', והיה כף חטא"⁷¹. הקדוש ברוך הוא קרוב לשועת העניים, שנאמר: "שועת עניים, אתה תשמע"; לפיכך, צריך להזהר מצעקתם - שהרי ברית כרותה להם, שנאמר: "והיה כי יצעק אלי, ושמעתי כי חנון אני"⁷².

ד. כל הנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות, ופניו פבושות בקרקע - אפלו נתן לו אלה זהובים, אפד זכותו או הפסידה. אלא נותן לו בסבר פנים יפות ובשמחה, ומתאוונ [מצטער] עמו על צרתו, שנאמר: "אם לא בכיתי לקשה יום, עגמה נפשי לאביון"⁷³; ומדבר לו דברי תחנונים ונחמות, שנאמר: "ולב אלמנה ארנן"⁷⁴.

(א) אין הכוונה שאיבד את זכותו לגמרי, כי הרי להלן

64. ישעיהו לב, יז. 65. דברים-ראה, יג, יח. 66. ירמיהו, ו, כג. 67. דברים-ראה, יד, א. 68. דברים-ראה, יג, יד. 69. שם, טו, ט. 70. משלי, יב, י. 71. דברים-ראה, טו, ט. 72. שמות-משפטים, כב, כו. 73. איוב, ל, כה. 74. שם, כט, יג. 75. תהילים, נא, יט. 76. ישעיהו, נז, טו. 77. איוב, כט, טז. 78. דניאל, יב, ג. 79. ויקרא-בהר, כה, לה.

יחוש לייחוסו: אם יש לחשוש רק בחסרון שלושת הסימנים כולם - לקו"ש ח"ל ע' 63, 66. - לקו"ש ח"ל ע' 85, 202. מעלה. . ממנה: הביאור במעלה זו - לקו"ש חכ"ה ע' 159.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרי זה קורא אל ה' והוא עונהו ומתענג עליו, שנאמר: "אז תקרא, וה' יענה"⁸¹.

(ד) והמשך הפסוק: "אז תתענג על ה'".

יז. צו חכמים, שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים, במקום העבדים [הכעניים] - מוטב לו להשתמש באלו, ויהנו בני אברהם יצחק ויעקב מנכסיו, ולא יהנו בהם זרע חם; שכל המרבה עבדים, בכל יום ויום יוסיף חטא ועון בעולם⁸²; ואם יהיו עניים בני ביתו, כל שעה ושעה מוסיף זכות ומצוות.

(ה) כמובא במסכת פרק ב משנה ז: "מרבה שפחות - מרבה זימה, מרבה עבדים - מרבה גזל".

יח. לעולם ידחק אדם עצמו, ויתגלגל בצער, ואל יצטרף לבריות, ואל ישליף אדם עצמו על הצבור; וכן צו חכמים ואמרו: 'עשה שבתך חל, ואל תצטרף לבריות'. ואפלו היה חכם ומכבד, והעני - יעסק באמנות, ואפלו באמנות מגולת, ולא יצטרף לבריות; מוטב לפשט עורות הנבלות בשוק, ולא יאמר לעם: 'חכם אני וגדול אני וכהן אני, פרנסוני'; ובכך צו חכמים.

גדולי החכמים - היו מהן חוטבי עצים, ונושאי הקורות, ושואבי מים לגנות, ועושין הפזל והפחמין, ולא שאלו מן הצבור, ולא קבלו מהן פשתננו להן.

יט. כל מי שאינו צריך לטל, ומרמה את העם ונוטל - אינו מת מן הזקנה עד שיצטרף לבריות, והרי הוא בכלל "ארור הגבר אשר יבטח באדם"⁸². וכל מי שצריך לטל, ואינו יכול לחיות אלא אם כן נוטל, כגון זקן או חולה או בעל יסורין, ומגיס דעתו ואינו נוטל - הרי זה שופך דמים, ומתחייב בנפשו; ואין לו בצער, אלא עונות וחטאות.

וכל מי שצריך לטל, וצער עצמו ודחק את השעה, וקיה חיי צער, כדי שלא יטריח על הצבור - אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו, ועליו ועל

ח. פחות מזה - הנותן צדקה לעניים, ולא ידע למי נתן, ולא ידע העני ממי לקח, שהרי זו מצוה לשמה; כגון לשפת חשאים שהיתה במקדש, שהיו הצדיקים נותנין בה בחשאי, והעניים בני טובים מתפרנסין ממנה בחשאי. וקרוב לזה - הנותן לתוך קפה של צדקה; ולא יתן אדם לתוך קפה של צדקה, אלא אם כן יודע שהממנה נאמן וחסם יודע לנהג פשוטה פתונה בן תרדיון.

(ג) כלומר, לוקחים בעצמם ואין איש יודע.

ט. פחות מזה - שידע הנותן למי נתן, ולא ידע העני ממי לקח; כגון גדולי החכמים שהיו הולכין בסתר, ומשליכין המעות בפתחי העניים. וכזה ראוי לעשות, ומעלה טובה היא, אם אין הממנין בצדקה נוהגין פשוטה.

י. פחות מזה - שידע העני ממי נטל, ולא ידע הנותן; כגון גדולי החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומפשילין [ותולים] לאחוריהם, ובאין העניים ונוטלין, כדי שלא יהיה להם בוש.

יא. פחות מזה - שיתן לעני בידו, קדם שישאל

[לפני שיבקש].

יב. פחות מזה - שיתן לו כראוי לתן לו, אחר שישאל.

יג. פחות מזה - שיתן לו פחות מן הראוי, בסבר פנים יפות.

יד. פחות מזה - שיתן לו בעצב. טו. גדולי החכמים היו נותנין פרוטה לעני קדם כל תפלה, ואחר כך מתפללין - שנאמר: "אני בצדק אחזה פניך"⁸⁰.

טז. הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים [ומעלה] שאינו חייב במזונותיהם, כדי ללמד הזכרים תורה, ולהנחיל הבנות בדרך ישרה ולא יהיו מבזות, וכן הנותן מזונות לאביו ולאמו - הרי זה בכלל הצדקה; וצדקה גדולה היא, שהקרוב קודם. וכל המאכיל ומשקה עניים ויתומים על שלחנו -

⁸⁰ תהילים, יז, טו. ⁸¹ ישעיהו, נח, ט. ⁸² ירמיהו, יז, ה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ג סיון - ספר זרעים - הלכות תרומות קה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הפרשת תרומות ומעשרות, למרות שרוב ישראל לא רגילים להגיע לארצות הללו.

כל כיוצא בו נאמר: "פרוץ הגבר אשר יבטח בה" 83.

ברוך רחמנא דסייען

~ יום שני כ"ג סיון ~

הלכות תרומות

יש בכללן שמונה מצוות - שתים מצוות עשה, ושש מצוות לא תעשה; וזה הוא פירוש: (א) להפריש תרומה גדולה; (ב) להפריש תרומת מעשר; (ג) שלא יקדים תרומות ומעשרות זה לזה, אלא יפריש על הסדר; (ד) שלא יאכל זר תרומה; (ה) שלא יאכל אפילו תושב כהן או שכירו תרומה; (ו) שלא יאכל ערל תרומה; (ז) שלא יאכל כהן טמא תרומה; (ח) שלא תאכל חללה תרומה, ולא מורם מן הקדשים. ובאור מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

חבלי ארץ וקרקעות החייבים בתרומות ומעשרות.

א. התרומות והמעשרות אינן נוהגות מן התורה אלא בארץ ישראל, בין בפני [=בזמן] הבית [=בית המקדש] בין שלא בפני הבית. ונביאים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ שנערי, מפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ורב ישראל הולכין ושבין שם; ונחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב, מפני שהן סביבות ארץ ישראל.

(א) הכלל הוא, שכל המצוות הקשורות לאדמה, נוהגות רק בארץ ישראל. (ב) אך דווקא בזמן שכל עם ישראל נמצאים בארץ. (ג) בבל - עיראק כיום. (ד) אמנם היא אינה נמצאת על גבול הארץ, אך קרובה אליה יותר מארצות רבות אחרות. (ה) באותם חלקים שלא נכבשו על ידי סיחון ולא התקדשו מעולם בקדושת ארץ ישראל. (ו) ולכן תיקנו בהן

ב. ארץ ישראל האמורה בכל מקום - היא הארצות שכובש אותן מלך ישראל או שופט או נביא מדעת [=בהסכמת] רב ישראל, וזה הוא הנקרא 'כבוש רבים'. אבל יחיד מישראל או משפחה או שבט שהלכו וכבשו לעצמן מקום - אפילו מן הארץ שנתנה לאבותם - אינו נקרא 'ארץ ישראל', כדי שיהיה בו כל המצוות; ומפני זה חלק יהושע ובית דינו כל ארץ ישראל לשבטים, ואף על פי שלא נכבשה - כדי שלא תהיה כבוש יחיד כשעלה כל שבט ושבט ויכבש חלקו.

ז ומכיוון שהחלוקה נעשתה מדעת רוב ישראל, חבלי הארץ שנכבשו על ידי כל שבט בנפרד נחשבים כ'כבוש רבים'.

ג. הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען, כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וכיוצא בהן - אף על פי שמלך ישראל הוא, ועל פי בית דין הגדול היה עושה - אינן בארץ ישראל לכל דבר, ולא כחוצה לארץ לכל דבר כגון כנען ומצרים, אלא יצאו מכלל חוצה לארץ, ולהיותן בארץ ישראל לא הגיעו.

ח) ככל מלחמה שאינה מלחמת מצווה, שצריכה להיעשות על פי דעת בית הדין הגדול המורכב משבעים ואחד דיינים.

ומפני מה ירדו ממעלת ארץ ישראל? מפני שכבש אותן קדם שיקבש כל ארץ ישראל, אלא נשאר בה משבעה עממים; ואילו תפוש [=כבש] כל ארץ כנען לגבולותיה תחלה, ואחר כך כבש ארצות אחרות - היה כפושו כלו בארץ ישראל לכל דבר. והארצות שכבש דוד, הן הנקראות 'סוריה'.

ד. סוריה - יש דברים שהיא כהן בארץ ישראל, ויש דברים שהיא כהן כחוצה לארץ. והקונה בה קרקע, כקונה בארץ ישראל לענין תרומות ומעשרות ושביעית; והכל בסוריה, מדברי סופרים.

83. ירמיהו, יז, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ט) כגון שהאוויר שלה טהור ואין בו טומאת ארץ העמים.
י) כגון שהעפר שלה טמא בטומאת ארץ העמים. (יא) כי מהתורה 'כיבוש יחיד' אינו נחשב כלל כיבוש.
ה. **כל** [שטח קרקע] **שהחזיקו בו עולי מצרים, ונתקדש קדשה ראשונה - בין שגלו, בטלה קדשתו; שקדשה ראשונה - לפי שהיתה מפני הכפוש בלבד, קדשה לשעמה בלבד] ולא קדשה לעתיד לבוא [=לצמיתות].**
בין שעלו בני הגולה [בימי עזרא], והחזיקו [והתיישבו] במקצת הארץ^י - קדשה קדשה שניה העומדת לעולם, לשעמה ולעתיד לבוא; והניחו [ורדילו] אותן המקומות שהחזיקו בהן עולי מצרים ולא החזיקו בהן עולי כפל פשהיו, ולא פטרום מן התרומה והמעשרות [למרות שאינם ארץ ישראל], כדי שישמכו עליהן עניים בשביעית^י.

טז) שלא כבשו אותה גם עולי מצרים. יז) שכבשו אותה גם עולי בבל.

וכל ששופע ויורד מטורי סמנום^י ולפנים [לדרום], ארץ ישראל^י; מטורי סמנום ולחוץ [לצפון], חוצה לארץ. והנסיין [=איים] שבים, רואין אותן פאלו חוט מתוח עליהן מטורי סמנום ועד נחל מצרים - מן החוט ולפנים, ארץ ישראל; ומן החוט ולחוץ, חוצה לארץ. וזו היא צורתה:

יח) הוא 'הר ההר' המוזכר בתורה בספר במדבר בגבולה הצפוני של ארץ ישראל. יט) חוץ מהמקומות שבצפון מזרח לעכו, שהם חוץ לארץ.

ח. **מהיכן החזיקו עולי כפל? מכזיב ולפנים** [=דרומה] **בנגד המזרח** [-ממערב הדרך. אבל] **ומכזיב ולחוץ** [=צפונית] **עד אַמְנָה והיא סמנום, ועד הנָהָר והוא נחל מצרים** [-בדרום] **- לא החזיקו בו; וכזיב עצמה, לא החזיקו בה.**

ט. **איזו היא סוּרְיָה? מארץ ישראל ולמטה** [=צפונית] **בנגד ארם נהרים וארם צובה, כל** [שעל] **יד פרת עד כפל, כגון דמשק ואחלב וחרן ומנבג וכיוצא בהן עד שנער; וצבה, הרי היא בסוריה. אבל עפו - חוצה לארץ פאשקלון, והן תחומי ארץ ישראל.**

כ) שגם עולי מצרים לא כבשו אותה.

ורבנו • הקדוש התייר
בית שאן, [שהיא] מאותן המקומות שלא החזיקו בהן עולי כפל^י; והוא נמנה [עיר דין] על אשקלון, ופטרה מן המעשרות^י.

יד) הדין באותם חבלי ארץ הוא שאינם נחשבים כארץ ישראל אך חייבים בהם בהפרשת תרומות ומעשרות מדרבנן, ובשנת השמיטה מפרישים בהם מעשר עני (ולא מעשר שני) כדי שיהיה לעניי ארץ ישראל מהיכן לקבל מזון. טו) רבי יהודה הנשיא פסק שבבית שאן ובאשקלון אין צורך להפריש כלל תרומות ומעשרות מהתורה ככל המקומות שלא החזיקו בהם עולי כפל, מכיוון שבאותם זמנים לא היו בערים הללו כמעט יהודים.

ו. **נמצא כל העולם פלו לענין מצוות התלויות בארץ, נחלק לשלש מחלקות - ארץ ישראל, וסוריה, וחוצה לארץ. וארץ ישראל נחלקת לשנים - כל שהחזיקו עולי כפל חלק אחד, והנשאר שהחזיקו בו עולי מצרים בלבד חלק שני. וחוצה לארץ נחלקת לשנים - ארץ מצרים ושנער ועמון ומואב, המצוות נוהגות בהן מדברי סופרים ונביאים; ושאר הארצות, אין תרומות ומעשרות נוהגות בהן.**

ז. **איזו היא הארץ שהחזיקו עולי מצרים? מרְקָם**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. מכר הגוי הפרות שלו לישראל פשהן מחברין לקרקע - אם [מכרן] עד שלא באו לעונת המעשרות [כטרם התחייבו במעשרות], ונגמרו [המעשרות] ונתן התרומות והמעשרות לבעלים [לכהן וללוי]; ואם מכרן אחר שבאו לעונת המעשרות - מפרש תרומת מעשר ומעשר, ונתן מהן [מן המעשרות] לבעלים לפי חשבון. פיצד? לקח תבואה ורועה מן הגוי אחר שהביאה [שגדלה יותר מ] שלישי, ונגמרה פיד ישראל - מפרש תרומות ומעשרות כמו שבארנו, ונתן שני שלישי המעשר ללוי, ושני שלישי תרומת מעשר לכהן, ומוכר לו השלישי.

יג. ישראל • שמכר פרותיו לגוי קדם שיבואו לעונת המעשרות, ונגמרו הגוי - פטורין מן התרומות ומן המעשרות^כ; ואם אחר שבאו לעונת המעשרות - אף על פי שגמרו הגוי, חייבין בכל מדבריהם^כ. וכן גוי שגמר פרות ישראל - הואיל ודגון [גמר מלאכתן] פיד גוי, אינן חייבין בתרומה ומעשרות אלא מדבריהם.

[כח] ככל פירות גוי שנגמרה מלאכתן אצל הגוי עצמו. [כט] ככל פירות ישראל שנגמרה מלאכתן ביד גוי שחייבים מדרבנן.

יד. מכר הגוי לישראל פרות מחברין אחר שבאו לעונת המעשרות, ומרחן הגוי [בשחן] ברשות ישראל - אינן חייבין בתרומה ומעשרות, הואיל ובאו לעונת המעשרות ברשות הגוי, ומרחן הגוי - אף על פי שחן ברשות ישראל.

טו. הקונה שדה בסוריה - חייב בתרומות ובמעשרות מדבריהם, כמו שיתחייב מן התורה הקונה בירושלים, כמו שבארנו. אבל הקונה פרות מן הגוים בסוריה, בין תלושין בין מחברין, אפלו קדם שבאו לעונת המעשרות - אף על פי שמרחן ישראל - הואיל ואינן מקרקע שלו, פטורין.

[ל] לעיל הלכה ד.

י. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל - לא הפקיעה מן המצוות [תרומות ומעשרות], אלא הרי היא בקדשתה^{כא}. לפיכך, אם חזר ישראל ולקחה ממנו, אינה ככבוש יחיד^{כב}, אלא מפרש תרומות ומעשרות, ומביא בפורים; והכל מן התורה, כאלו לא נמכרה לגוי מעולם. ויש קנין לגוי בסוריה^{כג} להפקיע מן המעשרות ומן השביעית, כמו שיתבאר.

[כא] ואם ישראל קנה מהגוי פירות שהוא גידל באותה קרקע, הוא חייב להפריש מהם תרומות ומעשרות מהתורה. [כב] שאינו כיבוש ואינו חייב שם בתרומות ומעשרות מהתורה. [כג] שחייב תרומות ומעשרות בה מדרבנן.

יא. פרות הגוי שגדלו בקרקע שקנה בארץ ישראל - אם נגמרה מלאכתן [הושלם הטיפול בהן] פיד הגוי ומרחן [סידורן] הגוי, פטורין מכלום, שנאמר: "דגנך", ולא דגן גוי. ואם לקחן ישראל אחר שנתלשו קדם שתגמר מלאכתן, ונגמרו ישראל - חייבין בכל מן התורה; ומפרש תרומה גדולה ונותנה לכהן, ותרומת מעשר ומוכרה [בתשלום] לכהן^{כד}, ומעשר ראשון והרי הוא [המעשר ראשון] שלו; מפני שהוא אומר ללוי במעשר ולפהן בתרומת מעשר: 'אני באתי מפני איש שאין אתם יכולין לטל ממנו כלום'.

[כד] כלומר, דווקא אם ישראל גמר את מלאכת הפירות הם חייבים בתרומות ומעשרות מהתורה, אבל אם הגוי גמר את מלאכת הפירות, אפילו אם הם כבר היו ברשות ישראל כשהגוי עשה זאת, חייב התרומות והמעשרות בהם יהיה רק מדרבנן. [כה] מכיוון שהיא שלו כמו המעשר, אלא שאסורה לו באכילה ולכן מוכרה לכהן.

ומפני מה לא יתן תרומת מעשר לכהן, פתומה גדולה^{כו}? לפי שנאמר בתרומת מעשר^{כז}: "כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר"^{כח} - טבל [תבואה שלא הופרש ממנה מעשרות] שאתה לוקח מישראל, אתה מפרש ממנו תרומת מעשר ונותנה לכהן; אבל טבל שאתה לוקח מן הגוי, אין אתה נותן לכהן תרומת מעשר שמתפרש ממנו, אלא מוכרה לכהן, ולוקח דמיה.

[כו] אלא מוכר לו אותה. [כז] והמשך הפסוק: "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר". אבל תרומה גדולה, שלא מוזכרת בפסוק - הדין הוא שצריך לתת אותה לכהן.

1. דברים-שופטים, יח, ד. 2. במדבר-קרח, יח, כו.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כא. בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל - שֶׁהַמַּעֲשֻׂרוֹת שֶׁל תּוֹרָה, וּבִשְׁל תּוֹרָה אֵין בְּרָרָה [אין חלק הגוי נפטר ממעשר ע"י הקניין]; אֲבָל אִם לָקָחוּ שָׂדֶה בְּסוּרֵיהָ - הוּאִיל וְהַמַּעֲשֻׂרוֹת שֶׁם מִדְּבָרֵיהֶם - אֶפְלוּ חֲלָקוֹ הַגָּדִישׁ, חֲלָקוֹ שֶׁל גּוֹי פֶּטוּר מִכְּלוּם לִי.

(לז) כי בחיוב מדרבנן ניתן לומר שכעת כאילו הוברר מהתחלה מה היה החלק של הגוי מאז ומתמיד, כך שלא יתחייב בתרומות ומעשרות.

כב. פְּרוֹת • אֶרֶץ

יִשְׂרָאֵל שֶׁיֵּצְאוּ לְחוּצָה לְאֶרֶץ לַח, פֶּטוּרִין מִן הַחֲלָה וּמִן הַתְּרוּמוֹת וּמִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת, שְׁנֵאֲמָר:³ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה - "שָׁמָּה" אֲתֶם תֵּיבִין, וּבְחוּצָה לָהּ פֶּטוּרִין. וְאִם יֵצְאוּ לְסוּרֵיהָ, תֵּיבִין מִדְּבָרֵיהֶם.

חשנת הראב"ד

פירות... מדבריהן א"א ולי נראה שלא נחלקו ר"א ור' עקיבא בזה אלא בחיוב תורה ובפטור תורה דר"א אזיל בתר גמר פרי ורבי עקיבא אזיל בתר [מקום] קביעות למעשר דהיינו מירוח אבל מדרבנן מיהא אע"פ שיצאו ח"ל ונמרחו שם חייבין מדרבנן משום דלא גריעי [מפירות] שנער ומצרים ועמון ומואב ועוד שלא יאמרו ראינו פירות הארץ שנאכלין בטבלם ומי שאינו מודה בזה טועה.

(לח) לפני גמר מלאכתם.

וְכֵן פְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ לַט, תֵּיבִין בְּחֲלָה, שְׁנֵאֲמָר: "שָׁמָּה" - שָׁמָּה אֲתֶם תֵּיבִין, בֵּין בְּפִרוֹת הָאֶרֶץ בֵּין בְּפִרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ. וְאִם נִקְבְּעוּ לְמַעַשֵׁר [נתחייבו במעשר, על ידי שנגמרה מלאכתן] בֵּיד יִשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁנִּכְנְסוּ לְאֶרֶץ, תֵּיבִין בְּמַעֲשֻׂרוֹת מִדְּבָרֵיהֶם [של

חכמים].

(לט) לפני גמר מלאכתם.

כג. עַפְר חוּצָה לְאֶרֶץ שֶׁבֶּא בְּסָפִינָה לְאֶרֶץ - בְּזִמָּן שֶׁהַסָּפִינָה גּוֹשְׁשֶׁת [=מתחככת] בְּאַרְץ - הִרִי הַצּוֹמֵחַ בּוֹ תֵּיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת וּשְׁבִיעִית, בְּצוֹמֵחַ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה.⁴

(מ) מדובר בספינה של עץ, שלמרות שאין בתחתית הספינה נקב, בכל היא נחשבת כמחוברת לארץ מכיוון שרטיבות עוברת דרך עץ.

כד. אֵילָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה לְאֶרֶץ, אוֹ עוֹמֵד בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְנוֹטָה לְאֶרֶץ - הֵפֵל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר [=הגזע והשורש]⁵; הֵיוּ מִקְצֵת שְׂרָשָׁיו בְּאַרְץ, וּמִקְצֵת שְׂרָשָׁיו בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - אֶפְלוּ הִיָּה

טז. קָנָה קֶרֶקַע מִן הַגּוֹי בְּסוּרֵיהָ, וּפְרוֹת מִחֲבָרִין - אִם הִגִּיעוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת בֵּיד הַגּוֹי, פֶּטוּרִין; וְאִם עָדִין לֹא הִגִּיעוּ לְעֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, הוּאִיל וְקָנָה אוֹתָן עִם הַקֶּרֶקַע, תֵּיבִין לְעַשֵּׂר.

יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אֲרִיסָא לְגוֹי בְּסוּרֵיהָ - פְּרוֹתֶיהָ פֶּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת; לְפִי שֶׁאֵין לוֹ בְּגוֹף הַקֶּרֶקַע כְּלוּם לִי, וַיֵּשׁ לְגוֹי קִנְיָן בְּסוּרֵיהָ לְהַפְקִיעַ מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֲרָנוּ. [שדה תמורת כמות קצובה של יבול] וְהַמִּקְבָּל [שדה, ומשלם אחוז מסוים מהיבול] וְהַשּׂוֹכֵר שָׂדֶה מִן הַגּוֹי בְּסוּרֵיהָ, פֶּטוּר מִן הַמַּעֲשֻׂרוֹת וּמִן הַתְּרוּמוֹת.

(לא) פועל שמקבל כשכר על עבודתו אחוזים מהיבול. (לב) והוא נחשב כקונה פירות.

יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח [=קנה] בְּסוּרֵיהָ שָׂדֶה מִן הַגּוֹי עַד שֶׁלֹּא הִבִּיֵּא שְׁלִישׁ, וְחָזַר וּמָכְרָהּ לְגוֹי מֵאַחֵר שֶׁהִבִּיֵּא שְׁלִישׁ - אִם חָזַר יִשְׂרָאֵל וּלְקַחָהּ פַּעַם שְׁנִיָּה - הִרִי זֶה תֵּיבִין בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשֻׂרוֹת, שֶׁהִרִי נִתְחַיְבָה בֵּיד יִשְׂרָאֵל לִי.

(לג) מכיוון שהקרקע כעת בידי ישראל, וגם עונת המעשרות וגמר מלאכת הפירות היו אצל ישראל.

יט. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא לוֹ קֶרֶקַע בְּסוּרֵיהָ, וְהוֹרִיד [=ומניח] לָהּ אֲרִיס, וְשָׁלַח לוֹ הָאֲרִיס פְּרוֹת - הִרִי אֵלוּ פֶּטוּרִין; שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: 'מִן הַשּׂוֹק לְקַח' - וְהוּא, שֶׁהִיָּה אוֹתוֹ הַמִּין מְצוּי בְּשׂוֹק לִי.

(לד) ואפילו אם מגדל פירות כאלו בשדה שלו פטור, כי בספק דרבנן פוסקים להקל.

כ. שֶׁתְּפֹת הַגּוֹי, תֵּיבִין בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשֻׂרוֹת. בֵּיצֵד? יִשְׂרָאֵל וְגוֹי שֶׁלָּקָחוּ שָׂדֶה בְּשִׁתְּפֹת - אֶפְלוּ חֲלָקוֹ הַשָּׂדֶה בְּקִמְתָּהּ [=טרם שנקצרה] לָהּ, וְאֵין צְרִיךְ לוֹמַר אִם חֲלָקוֹ הַגָּדִישׁ [=לאחר שנקצרה] - הִרִי טָבֵל וְחֲלִילִין לִי מְעַרְבִין בְּכָל קָלַח וְקָלַח מִחֲלָקוֹ שֶׁל גּוֹי, אִף עַל פִּי שְׁמִרְחָן הַגּוֹי; וְחִיבִין מִדְּבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֲרָנוּ.

(לה) שאז היינו יכולים לומר שלאחר חלוקת התבואה, נחשב הדבר כאילו התחלקו בה לפני קצירתה וחיוב התרומות והמעשרות יהיה רק על החלק שבידי הישראלי. (לו) מדובר שהגוי גמר את מלאכת כל התבואה, שאז התבואה שלו פטורה מתרומות ומעשרות ושל הישראל חייבת מדרבנן.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ג סיון - ספר זרעים - הלכות תרומות קט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

צחית סלע מבדיל ביניהן^{מב}, הרי טבל וחלין מערבין זה בזה^{מג}.
שנאמר: "דגנך" - אף כל פיוצא בהן חיב בתרומה. וכן במעשרות.

(א) אך לא מאכל בהמה. (ב) למעט כמחין ופטירות, שאינם יונקים מהארץ. (ג) כלומר, חוץ מאיסור אכילה שיש עליו ללא הפרשת תרומה, יש גם מצוות עשה להפריש תרומה זו.

ב. הפרשינין [=מין קטנית] - אף על פי שאינן מאכל אדם - הואיל ואוכלין אותן בשני רעבון [=בצורת], חיבין בתרומה ומעשרות. הסיאָה והאָזוב והקִנִּייתִי שזרען מתחלה לאדם, חיבין במעשר; וכן כל פיוצא בהן. זרען לבהמה - אף על פי שנגמלף

כה. עציץ נקוב [בתחתית] **שהיה בו זרע שלא השריש** [=השתרש בקרקע], **והיה נקבו** [=הנקב] **בארץ ונפּו** [=ענפיו] **חוצה לארץ - הולכין אחר הנוף^{מד}.**

(מד) אך אם העציץ השריש בארץ, בוודאי הולכים אחר העיקר.

כו. התרומה • בזמן הזה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי בבל, ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא מדבריהם.

התרומה... שלישית א"א לא כיון להלכה יפה דהא קי"ל כרבי יוחנן דאמר ביבמות תרומה בזמן הזה דאוריין והוא עצמו נראה שכך כתב בתחלת הספר ואי איתא להא מילתא בחלה הוא דאיתא.

הה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי בבל, ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא מדבריהם. [מדרבנן]; **שאין לה תרומה של תורה אלא בארץ ישראל, ובזמן שהיו כל ישראל שם, שנאמר: "כי תבואו"⁴, ביאת כלכם פשהו בירשה ראשונה ויכמו שהן עתידין לחזר בירשה שלישית**

ג. זרעוני גנה שאין נאכלין, כגון זרע לפת זרע בצלים וזרע צנון וכיוצא בהן - פטורין מן התרומה ומן המעשרות, מפני שאינן אכל; אבל הקצח, חיב בתרומה ומעשרות.

(ז) אף שהפרי הגדל מהם, הוא מאכל אדם.

ד. תמרות [=פרחים] של תלתן, ושל חרדל, ושל פול הלבן, ושל צלף, והקפרסין [=קליפה] **של צלף - פטורין, מפני שאינן פריה. במה דברים אמורים? בשזרען לזרע** [=לזריעה]^ט; **אבל זרען לירק, הרי אלו חיבין. וכן האבילונות** [=הפרי עצמן] **של צלף חיבין, מפני שהן פרי.**

(ח) כל הצמחים הללו פטורים מתרומות ומעשרות מכיוון שהם אינם עיקר הפרי, אלא צמחים גלויים. (ט) ומכיוון שזרע אותם לזרע, העלים שלהם אינם חשובים בעיני הבעלים. (י) מכיוון שרגילים לאכול את העלים יחד עם הפרי.

ה. בסבר שזרעה לזרע, ירקיה [=העלה שבו] **פטור מן**

היכול החייב בהפרשת תרומות ומעשרות.

א. כל אכל אדם, הנשמר [=שאינו הפקר], **שגדוליו מן הארץ^ב - חיב בתרומה; ומצות עשה להפריש ממנו^ג ראשית לפה, שנאמר: "ראשית דגנך תירשך ויצהרך .. תתן לו"^ד; מה דגן תירוש ויצהר מאכל אדם, וגדוליו מן הארץ, ויש לו בעלים,**

4. במדבר-שלח, טו, ב, ועוד. 5. דברים-שופטים, יח, ד.

110 רמב"ם - ג' פרקים ליום • יום שני

טו. וכן תרומת מעשר - אם נטמאת, או נטמא המעשר - מפרישין אותה בטמאה, ונתנת לכהן להנות בשרפתה.

טז. וכל המפריש תרומה גדולה או תרומת מעשר - מברך קדם שיפריש בדרך שמברכין על כל המצוות [לפני עשייתן], כמו שבארנו בפרכות.

יז. אין מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ, אפלו טמאה^כ. ואין מביאין תרומה מחוצה לארץ לארץ^כ. ואם הביא - הרי זו לא תאכל, מפני שהיא טמאה בארץ העמים [=גזרה של טומאת ארץ העמים]; ולא תשרף, שלא יאמרו: 'ראינו תרומה שלא נטמאה נשרפת'; ולא תחזר לחוצה לארץ, שמא יאמרו: 'מוציאין תרומה לחוצה לארץ'; אלא מניחין אותה עד שתטמא טמאה ידועה לכל, או עד שייבא ערב הפסח אם היתה חמץ, ותשרף.

(כה) למרות שהיא מיועדת רק לשריפה. (כו) כדי שכהנים מארץ ישראל לא יצא במיוחד לחוץ לארץ כדי להביא משם תרומה. (כז) ואסור לטמא אותה בכוונה, שלא יאמרו: ראינו שטמאים בכוונה תרומה בארץ ישראל.

פרק ג

כמה מהיבול מפרישים לתרומה. דיני תרומת מעשר.

א. תרומה גדולה, אין לה שעור מן התורה, שנאמר: "ראשית דגנך"^א - כל שהוא [=כמות מזערית]^ב, אפלו חטה אחת פוטרת את הקרי [=ערימה]. ולכתחלה, לא יפריש אלא בשעור שנתנו חכמים; ובזמן הזה, שהיא עומדת לשרפה מפני הטמאה^א, יש לו להפריש כל שהוא לכתחלה.

(א) כלומר, מכיוון שהיא עתידה להיטמא, כי הרי כעת היא עדיין לא מוכשרת לקבל טומאה.

ב. וכמה הוא שעורה שנתנו חכמים? עין יפה [=נתינה בנדיבות - היא בשיעור של], אחד מארבעים; והבינונית, אחד מחמשים; ועין רעה, אחד מששים. ולא יפחות מאחד מששים.

והפריש מהם הרי זו תרומה הילכך כשהפקירם הפקיע אותם מן התרומה ונפטר ודוקא כשלא עשה מהם גורן אבל עשה מהם גורן חייבין ואפילו בעיר.

בָּהֶן, וְעֵבֶר וְהַפְּרִישׁ מֶהֶן תְּרוּמָה - אֵינָה תְּרוּמָה כִּב.
וְכֵן כָּל הַמַּפְרִישׁ מִדָּבָר שְׂאִינוּ חֵיב, אֵינָה תְּרוּמָה; וְכֵן בְּמַעֲשֵׂרוֹת.

(כא) למרות שמצד הדין, הוא פטור מהפרשת תרומות ומעשרות. (כב) מכיוון שלפני שהפקיר את השיבולים כבר היה אפשר להפריש מהם תרומה, כך שבמעשה ההפקרה הבעלים הפקיעו מהשיבולים את החיוב להפריש מהם תרומה.

דברים שאין דרךן של רב בני אדם לזרע אותן בגנות ובשדות, אלא חזקתן מן ההפקר - הרי הן פטורין מן התרומה ומן המעשרות; כגון השום בעל [=המביא לו] בכי, ובצל של רכפה [=חריף במיוחד], וגרים הקלקי [=הגדל בקליקית], ועדשים המצרייות, וכיוצא בהן.

יג. נתערב דבר שחייב בתרומה בדרך שאינו חייב - כגון זיתי נקוף [=שליקטו עניים] שנתערבו בזיתי מסיק [=שליקט בעה"ב], וענבי עוללות [=ענבים קטנים, שמוחזרים לעניים] בענבי בציר [=שבצר בעה"ב] - אם יש לו פרות אחרות [מאותו המין], מוציא [=מפריש מהטבל הוודאין] על החיב לפי חשבון [הטבל שנתערב]. ואם אין לו אלא אלו - מפריש תרומה ותרומת מעשר על הכל, וכאלו הכל חייב בתרומה; ומפריש מעשר ראשון ומעשר שני, לפי חשבון דבר החיב.

יד. התרומה - לכהן, בין טמאה בין טהורה; אפלו נטמא הדגן או התירוש פלו קדם שיפריש^כ, הרי זה חייב להפריש ממנו תרומה בטמאה ולתנה לכהן - שנאמר: "ואני, הנה נתתי לך את משמרת תרומתי"^א, אחת טמאה ואחת טהורה. הטהורה נאכלת לכהנים. והטמאה, יהנו בשרפתה: אם היה שמן, מדליקין אותו; ואם היה דגן וכיוצא בו, מסיקין בו את התנור^כ.

(כג) כלומר, נטמא לאחר שנתלש, לפני ההפרשה, שהייתה לו הזדמנות להפריש ממנו בטהרה. (כד) ואסור לכהן לתת אותו לבהמה לאכול.

8. במדבר-קרח, יח, ת. 9. דברים-שופטים, יח, ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. **כָּל תְּרוּמָה שְׁאִין הַכֹּהֲנִים מְקַפְּדִין עָלֶיהָ,**
בְּגוֹן תְּרוּמַת הַחֲרוּבִין
וְהַפְּלִיסִין - נִטְלָת
לְכַתְּחִלָּה אֶחָד מִשְּׂשִׁים.
וְאִלוֹ • נִטְלִין אֶחָד
מִשְּׂשִׁים: תְּרוּמַת גְּדוּלִי
תְּרוּמָה [=תְּרוּמַת שׁוּרְעָה
וְהַצְמִיחָה]¹, וְעֲרוּבֵי תְּרוּמָה
[=תְּרוּמַת שֶׁהִתְעַרְבָה בְּטַבֵּל],
וְתִירוּמָה טְמֵאָה שֶׁהִיָּתָה
הִטְמָאָה בְּאֵס אוֹ בְּשִׁגְגָה, וְתִירוּמַת הַקֹּדֶשׁ, וְתִירוּמַת
חוּצָה לְאֶרֶץ, וְתִירוּמַת הַקֶּצֶחַ, וְהַפְּלִיסִין, וְהַחֲרוּבִין,
וְהַגְמָזִיּוֹת [=תַּאֲנִים רַעוּת], וְהַתּוֹרְמוֹסִין, וְשִׁעוּרִין
אֲדוּמִיּוֹת, וְכִיּוּצָא בָּהֶן, וּפְרוֹת עֲצִין שְׁאִינוּ נְקִיב
[בַּחֲתִּיתִּין]²; וְכֵן הָאֲפִיטְרוּפִין [=אֲפִטְרוּפִים], כְּשֶׁתּוֹרְמִין
פְּרוֹת יְתוּמִים, תּוֹרְמִין אֶחָד מִשְּׂשִׁים.
ב) שֵׁאִינִם מְדַקְדָּקִים בַּכּוֹמֹת שֶׁהֵם מְקַבְּלִים מִמֶּנָּה.
ג) חֲכָמִים תִּיקְנוּ שְׁגִיּוּלֵי תְּרוּמָה יֵהְיוּ נֹחֲשִׁבִים תְּרוּמָה
וְיִמְכְּרוּ לַכֹּהֲנִים בְּזוּל, וְלֹכֵן לֹא חִיבּוֹ לְהַפְּרִישׁ מִהַגְדוּלִים
הַלּוֹ תְּרוּמָה יוֹתֵר מִהַכּוֹמֹת הַמִּינִימָלִית. ד) שֶׁהִבְעֵלִים
הַקִּדִּישׁוּ אֶת הַתְּבוּאָה לֵאחֹר שֶׁכָּבֵר גָּמְרוּ אֶת מִלְּאֻכְתָּהּ
וְהִתְחַיְּבוּ בַּהֲפָרַשַׁת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, וְאִזּוּ מוּטֵלִת חוֹבֵת
הַהֲפָרָשָׁה עַל גִּזְבֵּר הַהֶקְדֶּשׁ. ה) שְׁחִיּוּב הַפָּרֶשֶׁת הַתְּרוּמָה
מִמֶּנּוּ, הוּא מְדַרְבֵּנָן. ו) מְכִיּוּן שֶׁנִּכְסֵי יְתוּמִים הֵם כְּהֶקְדֶּשׁ.

השגת הראב"ד
ואלו... תרומה א"א אמת הוא כי
כן מצא בתוספתא ואל תמהמה מה
ענין שיעור לעירובי תרומה אלא
יעלה במה שנפל שם בין לאיסור
בין להיתר שלא אמרו אלא
בתרומה שנתערבה בטבל שצריך
לתקן הטבל ואינו מפריש אלא
אחד מששים מדלא מפליג בעירוב
תרומה אלמא אין הפרש בין
שנפלה למאה או לפחות ממאה
אצ"פ שהוא עולה מתוכה והשאר
חולין אפ"ה אינו מפריש אלא אחד
מששים.

ו. **הַמִּפְּרִישׁ תְּרוּמָה, וְעָלָתָה בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ אֶחָד
מִשְּׂשִׁים - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. תָּרַם וְעָלָתָה בְּיָדוֹ אֶחָד
מִשְּׂשִׁים, וַיִּחְזַר וְהוֹסִיף לְשֵׁם תְּרוּמָה - אוֹתָהּ
הַתּוֹסֶפֶת חֵיבָת בְּמַעֲשָׂרוֹת; וּמִפְּרִישׁ מִמֶּנָּה הַכֹּהֵן
הַמַּעֲשָׂרוֹת, וְאַחֵר כֶּף יֹאכֶלְנָה.**

תָּרַם י"א וְעָלָתָה בְּיָדוֹ אֶחָד מִשְּׂשִׁים וְאַחַת - הָרִי זו
תְּרוּמָה, וַיִּחְזַר וַיִּתְּרֵם פָּעַם שְׁנִיָּה כְּדִי לְהַשְׁלִים
הַשְּׁעוֹר שְׁבַדְעוּתוֹ³; וְהַתּוֹסֶפֶת הַזֹּאת - יֵשׁ לוֹ [רְשׁוּת]
לְהַפְּרִישָׁהּ בְּמִדָּה אוֹ בְּמִשְׁקָל אוֹ בְּמִנְיָן⁴, אֲבָל לֹא
בְּפְרִישָׁנָה אֲלֵא מִן הַמֶּקֶץ בְּרִאשׁוֹנָה. [=מֵאוֹתוֹ הֵיבּוֹל]⁵

יא) מתוך כוונה לתרום כתקנת חכמים — אחד מחמישים.
יב) ותוספת זו נחשבת כחלק מהתרומה ואינה חייבת
במעשר, מכיוון שמלכתחילה התכוון להפריש אותה.
יג) מכיוון שכבר התחייב והפריש מתוך כוונה לתרום
בכמות כזו, הוא יכול להפריש במדידה כדי לוודא שאכן
מפריש אותה במדויק. יד) כדין בכל תרומה.

ז. **הַמִּפְּרִישׁ • מְקַצֵּת
הַמִּפְּרִישׁ... אַחֲרוֹת א"א כִּכֹּר
הַגִּהָתִי בַּהֲלֹכּוֹת מַעֲשֵׂר שִׁישׁ עֲלִיוֹ
מִן הַתּוֹרָה.**
הַמִּקְצֵת אֵינּוּ תְּרוּמָה,
וְהָרִי הוּא כְּחוֹלֶק הַכֶּרִי [ודִּין מְקַצֵּת כְּטַבֵּל גִּמּוּר]; וְאִף עַל
פִּי בֶן, צָרִיךְ לְהַפְּרִישׁ תְּרוּמַת אוֹתוֹ מְקַצֵּת מִמֶּנּוּ,
וְלֹא יִפְרִישׁ עָלָיו מִפְּרוֹת אַחֲרוֹת.

טו) מתוך כוונה שיתרום את השאר מאוחר יותר.

ח. **הַפְּרִישׁ מְקַצֵּת תְּרוּמָה מִכֶּרִי זֶה, וּמְקַצֵּת תְּרוּמַת
כֶּרִי אַחֵר מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה לֹא יִתְּרֵם מִזֶּה עַל זֶה.** [אלא

יפריש מכל 'מקצת' ערימה לברה]

הַאֲמֹר: 'תְּרוּמַת הַכֶּרִי הַזֶּה לְתוֹכוֹ' [ולֹא הוֹצִיא הַתְּרוּמָה מִן
הָעֵרִימָה] - אִם אָמַר בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדִרְמוֹ - קָרָא שֵׁם
[ונִחְשַׁב לְתְּרוּמָה], וְחֵיב לְהַפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָתוֹ; וְאִם לֹא
עָיִן [=עֵינִי] מְקוֹם, לֹא אָמַר כָּלוּם⁶.

טז) מכיוון שהפרשת תרומה כדין, צריכה להיעשות באופן
שמקום התרומה ניכר.

ט. **אָמַר: 'תְּרוּמַת הַכֶּרִי הַזֶּה וְהַכֶּרִי הַזֶּה בְּזֶה'**

השגת הראב"ד
אין... מחמישים א"א לא מן השם
הוא זה אלא כיון שלא נתנה בו
תורה שיעור מוטב שיתרום באומד
ולא במדה שכיון שיתן דעתו
להקפיד ולתרום במדה שמא
יוסיף או ימעט במדות ונמצא
מקלקל את התרומה או את
הפירות.

ד. **אֵין • תּוֹרְמִין
תְּרוּמָה זוֹ לֹא בְּמִדָּה
[מִידַת נֶפֶח], וְלֹא בְּמִשְׁקָל,
וְלֹא בְּמִנְיָן - לְפִי שְׁלֹא
נֶאֱמַר בָּהּ שְׁעוֹר; אֲלֵא
אוֹמֵר [=מַשְׁעָר], וּמִפְּרִישׁ
בְּדַעְתּוֹ כְּמוֹ אֶחָד מִשְּׂשִׁים. אֲבָל תוֹרֵם הוּא אֶת
הַמִּדּוּדִי וְאֶת הַשְּׁקוּל וְאֶת הַמִּנּוּי. וְלֹא יִתְּרֵם בְּטַל
וּבְקִפָּה שֶׁמִּדַּתָּן יְדוּעָה, אֲבָל תוֹרֵם הוּא בָּהֶן חֲצִין
אוֹ שְׁלִישָׁן. וְלֹא יִתְּרֵם בְּסֵאָה חֲצִיָּה, שְׁחֲצִיָּה מִדָּה.
ז) תְּרוּמָה גְּדוּלָּה. אֲבָל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר מִפְּרִישִׁים אוֹתָהּ
בְּמִדּוּק (כְּדִלְהֵן הִלְכָה יִי־א). ח) כְּלוּמַר, לֵאחֹר מִדִּידַת
כּוֹמֹת כֹּל הֵיבּוֹל.**

השגת הראב"ד
אין... מחמישים א"א לא מן השם
הוא זה אלא כיון שלא נתנה בו
תורה שיעור מוטב שיתרום באומד
ולא במדה שכיון שיתן דעתו
להקפיד ולתרום במדה שמא
יוסיף או ימעט במדות ונמצא
מקלקל את התרומה או את
הפירות.

ה. **הַמִּרְבֶּה בְּתְּרוּמָה - הוֹאִיל וְשִׁיר מְקַצֵּת חֲלִין,
הָרִי זֶה תְּרוּמָה; אֲבָל אִם אָמַר: 'כָּל הַפְּרוֹת הָאֵלוֹ
תְּרוּמָה', לֹא אָמַר כָּלוּם [אִינִם נִחְשָׁבִים תְּרוּמָה]. הַמִּתְבָּרֵן**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ג סיון - ספר זרעים - הלכות תרומות ק"ג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[במקום הזה] - מקום שנסתלקה [כ=בו נקבע] תרומתו של ראשון, שם נסתלקה תרומתו של שני.¹⁰

יז) כלומר, באותו מקום שציין שבו נמצאת תרומת הכרי הראשון, תהיה תרומת הכרי השני בכרי השני. כגון, אם אמר שהתרומה בכרי הראשון תהיה בצד צפון, גם תרומת הכרי השני תהיה בצד צפון של הכרי השני.

י. תרומת מעשר, אין מפרישין אותה באמד; אלא מדקדק בפעורה, ואפלו בזמן הזה - שהרי פעורה מפרש בתורה.

יא. דבר שדרכו להמדר [לפי נפת] - מודד, ודבר הנשקל - שוקל, ודבר שאפשר למנותו - מונה. היה אפשר למנותו ולשקלו ולמדדו - המונה משבח, והמודד משבח ממנו, והשוקל משבח משניהם.

יב. מצות תרומת מעשר - שפירש אותן בן לוי ממעשרו, שנאמר: "פי תקחו מאת בני ישראל את המעשר"¹⁰. ויש [רשות] לישראל [הבעלים] להפריש אותה, ולתנה לפניה; ויתן המעשר ללוי, אחר שהפריש ממנו תרומתו שהיא מעשר מן המעשר.¹¹ (יח) אבל לכתחילה, המצווה מוטלת על הלוי.

יג. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים. קדם שידוש [=שיפריד הגרענים מן הגבעול] ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו, אלא תרומת מעשר בלבד.

אבל אם דש ישראל¹², והפריש המעשר מן הדגן קדם שפירש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - חייב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה, ותרומת מעשר; מאחר שנעשה דגן, נתחייב בתרומה גדולה - שנאמר¹¹: "ראשית דגנך".

יט) וגם סידר את ערמת התבואה, כך שהתחייב בהפרשת תרומות ומעשרות.

יד. בן לוי שלקח מעשר שבלים - לא יתן תרומתו לפניה שבלים, אלא קונסין אותו לדוש ולזרות [=להסיר הפסולת] ולתן לו מעשר מן המעשר מן

הדגן; ואינו חייב לתן לו מעשר מן התבן או העצה [גבעולי התבואה]^{כא}. ואם הפריש תרומת המעשר שבלים, כמו שנתנו לו - הרי זה פותש [=דש], ונותן לפניה את הדש ואת התבן. ומפני מה קנסו אותו לכתש? מפני שלקח המעשר שבלים, והפקיע ממנו תרומה גדולה.

כ) את הלוי שלקח מעשר לפני הדישה וגרם בכך לכהן להפסיד את התרומה הגדולה שיש באותו מעשר, כמבואר בסוף ההלכה. (כא) מכיוון שאינם אוכל.

טו. בן • ישראל השנת הראב"ד בן . . שבו א"א מ"ש אין בו טעם והוא הפך הגמרא שלנו. ישראלי • לי אבא, מעשר לך בידי - אין חוששין [שלא לא הופרש] לתרומת מעשר שבו; שהרי אביו הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר לפלוני הלוי. ואם אמר לו: 'אמר לי אבא, פור [=מידת נפת] מעשר יש לך בידי - חוששין לתרומת מעשר שבו.'

כב) מכיוון שנקב בכמות, כור מעשר, מסתבר שעוד לא הפריש ממנה תרומת מעשר, וכוונתו הייתה שיפריש ממנה הלוי לפי החשבון.

טז. תרומת • מעשר השנת הראב"ד תרומת . . שורפה א"א לא מצאתי בירושלמי אלא במשקה שיעורו באחד משמונה בשמינית שהוא מדת הלח אבל באוכל ככביצה ובדמאי אבל בודאי אפילו כל שהוא חייב להחזיר ובדמאי עצמו דוקא בטמא אבל בטהור אפילו כל שהוא חייב להחזיר ולשון הירושלמי ר"י בר' חנינא אומר פחות מכאן נותנה בנור ש"מ שהמשנה בלח ר' ינאי בשם ר"י באוכל כדי ביצה קלה תוספתא וכן אתה אומר בתרומת מעשר של שאר כל פירות שאם יש בה השיעור הזה נותנה לכהן ואם לאו משליכה באור ושורפה והטעם מפני שתרומת שאר הפירות דרבנן חוץ מדגן תירוש והרי הן כדמאי.

מעשר ודאית, וטהורה; אבל אם הייתה טמאה, או שהיתה של דמאי [=ספק מעושרת] - אם אין בה פשעוריה, אינו מטפל בה אלא שורפה.

(כג) מדובר כאן על מיצי פירות חוץ מיין ושמן כדלהלן.

10. במדבר-קרח, יח, כו. 11. דברים-שופטים, יח, ד.

ויש . . אותה: משום שפעולת הלוי היא רק בירור החלק השייך לתרומת מעשר ולא החלת קדושה חדשה - לקו"ש "חלח" ע' 69 והע' 39.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כד) מכיוון שכמות כזו מועטה של מיץ פירות, אינה נחשבת כלל. (כה) אחד משמונה שבשמינית.

כ. תרומת מעשר -

מפרישין אותה שלא מן המקף, שנאמר: "מכל מעשרותיכם תרימו"12; אפלו מעשר אחר במדינה זו, ומעשר אחר במדינה אחרת - מפריש תרומה אחת על הכל. ותלמידיו חכמים אין תורמין אלא מן המקף, ואפלו תרומת מעשר.

כא. בן לוי שהיה לו

מעשר ראשון שלא נטלה ממנו תרומתו, והניחו [ללא תרומה] להיות מפריש עליו והולך [ומעשר זה יפריש כל תרומותיו], והוא בטבלו - מה שעשה עשוי, שנאמר: "פי את מעשר בני ישראל, אשר ירימו לה"13, מלמד שהוא עושה את פלו תרומה לאחר.

כב. הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה, ואחר כך הניחו להיות מפריש עליו והולך עד שיעשה פלו תרומת מעשר, ויתגנו לכהן - לא עשה פלו, שנאמר: "את מקדשו, ממנו"14: בזמן שקדשו בתוכו, עושה אותו תרומה לאחרים; אין קדשו בתוכו, אינו עושה אותו תרומה לאחרים.

(לד) ואינו יכול לעשותו תרומת מעשר על מקום אחר.

וכן המניח פרות להיות מפריש עליהן תרומה גדולה, צריך שיהיו טבלין [=שלא הופרש מהן] לתרומה; ואם הניחן להיות מפריש עליהן מעשר, צריך שיהיו טבלין למעשרה.

(לה) מכיוון שאי אפשר להפריש תרומות ומעשרות מפירות הפטורים על החייבים (כדלהלן פרק ה הלכה יב).

כג. כשפרישין תרומות ומעשרות, מפרישין אותן על הסדר. כיצד? מפריש בפורים תחלה לכל,

השנת הראב"ד

ותלמידיו... מעשר א"א לא כתב זה אלא מפני שהוקשה עליו שראה בגיטין על תרומות וכי נחשדו חברים לתרום שלא מן המקף ולפיכך כתב שהת"ח אינו תורמין אלא מן המקף ולפ"ד לא היה קורא אותו חשוד אם לא היה שם צד איסור אבל אומר אני שהלוי אינו תורם אלא מן המקף ועליו הוא אומר והרמות ממנו תרומה מן המחומר והטעם שמה ישכח ויעשה את התרומה תרומת מעשר על מקום אחר אבל ישראל התורם תרומת מעשר תורם שלא מן המקף שאין לחוש לכך והטעם לתרומה גדולה שאינה ניטלת אלא מן המקף מפני שניטלת באומד ולא יוכל לכזין כשיעור אלא מן המקף ועוד שמה ישכח.

יד. אין תורמין תרומה גדולה, אלא מן המקף [=הסמך]. כיצד? היו לו חמשים סאה בבית זה, וחמשים סאה בבית אחר - לא יפריש מאחד מהן שתי סאין על המאה, שנמצא מפריש ממקום על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן המקף, תרומתו תרומה; והוא, שיהיה המפרש שמור; אבל אם היה טעון [=עמוס ב] פדי יין או שמן, וראה שהן משתברין, ואמר: 'הרי הן תרומה על פרות שבביתי' - לא אמר פלוס.

(כו) מכיוון שהם עומדים להישבר, הם נחשבים כאילו שאינם בעולם.

יח. פרות המפוזרין בתוף הבית, או שתי מגורות [=כלי אחסון] שבבית אחד - תורם מן אחד על הכל. שכי תבואה, ועגולי דבילה [=תאנים דבוקות], וחביות של גרגרות [=תאנים מיובשות] - אם היו בהקפה אחת [=סמוכים], תורמין מאחד על הכל. חביות של יין - עד שלא סתם את פיהן, תורם מאחת על הכל; ומשסתם, תורם מכל אחת ואחת.

(כז) כי פירות שנמצאים בבית אחד וברשות אחת, נחשבים כאילו הם סמוכים ומוקפים זה לזה. (כח) כי כל חבית סתומה, נחשבת כרשות בפני עצמה.

יט. היה מלקט גפני [=אגודות] ירק ומניח בגנה, תורם מאחד על הכל. הביא מין אחד אחר [אחר] ביניהן, תורם מכל אחד ואחד; הביא מינין הרבה בקפה [=סל], פרום מלמעלה ופרוץ מלמטה ומין אחר באמצע - לא יתורם מן [הכרוב] העליון על התחתון. ואם הקיף חמשה צפורין [=ערימות] בגלן - תורם מאחד על הכל, בזמן שעקר הגלן קנים [=כשיש תבואה בגורן] לא; אין עקר הגלן קנים, תורם מכל אחד ואחד.

(כט) מכיוון שכל הגינה נחשבת כמקום אחד. (ל) מכיוון שדבר אחר מפסיק ביניהם. (לא) כי הגורן מחבר אותם. (לב) שכבר פינה את כל שאר התבואה מהגורן, ונשארו רק חמשת הערמות הללו. (לג) מכיוון שהבעלים עתיד לפנות

12. במדבר-קרח, יח, כח-כט. 13. במדבר-קרח, יח, כד. 14. במדבר-קרח, יח, כט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ומעשרות - שְׁנָאֵמָר: "בְּכָן תִּרְיָמוּ גַם אֲתֶם"¹⁶, לְרִבּוֹת אֶת הַשְּׁלִיחַ; וְאֵין עוֹשִׂין שְׁלִיחַ גּוֹי, שְׁנָאֵמָר: "גַּם אֲתֶם" - מָה אֲתֶם בְּנֵי בְרִית, אֵף שְׁלֹחֲכֶם בְּנֵי בְרִית.

~ נקודות משיחות קודש ~

"עוֹשֶׂה אֲדָם שְׁלִיחַ לְהַפְרִישׁ לוֹ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֵׂרוֹת כּו'".

שתי הוראות יש ללמוד ממצות תרומה:

א: שיהודי צריך לעשות מעניני חולין שלו קדושה שהרי תוכן תרומות ומעשרות הוא שלוקחים חטה או פרי כו' שהיו תחילה טבל ועושים אותו קדושה, וכל הכרי נהי' ראוי להחיות בו את האדם.

ב: למרות חילוקי הדרגות שבעם ישראל, הנה מצד אהבת ישראל ואחדות ישראל יכול יהודי לעשות פעולה שלא נצטווה עלי' עבור חבירו, ואעפ"כ נחשב הדבר כאילו המשלח עצמו עשאה משום שמציאותם כ"בני ברית" היא בשווה.

אמנם יש חילוקי דרגות באופן השליחות אבל עצם ענין השליחות הוא בכל הדרגות בשווה מפני שמציאותם שווה שכולם "בני ברית".

דוגמא לדבר מההלכה בדין פיקוח נפש שאף ספקו דוחה כל התורה כולה ללא הבדל אם הוא תינוק בן יומו, בן עשרים, בן חמשים, או "בן תשעים לשוח" כי בכלם נקודה החיות היא בשווה.

כך הוא גם בעניינים רוחניים: מצד אחד ישנם חילוקי דרגות בחיוב לימוד התורה שאינו דומה אופן הלימוד של גדול ומחדש בתורה לאופן הלימוד של פשוט שבפשוטים כו'.

אבל לאידך גיסא אין כל הבדל בנוגע לעצם לימוד התורה - עצם ענין החיים - שבזה כולם בשווה, "כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין, בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו . . . חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה".

יין מלכות ספר זרעים סימן יא

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ואַחֲרֵי כֵן תְּרוּמָה גְּדוֹלָה, וְאַחֲרֵי כֵן מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן, וְאַחֲרֵי כֵן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אוּ מַעֲשֵׂר עֵנִי. וְהַמִּקְדָּשִׁים שֵׁנִי לְרִאשׁוֹן, אוּ מַעֲשֵׂר לְתְּרוּמָה, אוּ שְׁהַקְדָּשִׁים תְּרוּמָה לְבָכּוּרִים - אֵף עַל פִּי שֶׁעֵבֶר עַל לֹא תַעֲשֶׂה, מָה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוֹי.

ומניין שהוא בלא תעשה? שְׁנָאֵמָר: "מִלְּאֲתָךְ וְדִמְעָךְ לֹא תֵאַחֵר"¹⁵, לֹא תֵאַחֵר דְּבַר שְׂרָאוֹי לְהַקְדִּימוֹ; וְאֵין לוֹקִין עַל לֹא זֶהוּ.

(לו) מכיוון שהוא לאו הניתק לעשה, שיכול לתקן ולהפריש מחדש על הסדר, וכל לאו הניתק לעשה - אין לוקים עליו.

השנת הראב"ד

הרוצה . . . ושליש א"א פי' שהם ג' סאין, ואומר אחד מק' שיש כאן פירוש בין הכל והוא סאה, הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש באותן שלש סאין, והרי הוא חולין פירוש עד שיפריש התרומה, והנשאר שהפרשתי פי' הם השנים, הוא תרומה על הכל, והמעשר הראוי להיות למאה חולין אלו הרי הוא בצד זה שהפרשתי פירוש הוא הכרי הגדול, וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרשתי הרי הוא תר"מ על הכל.

כד. הַרְצָה • לְהַפְרִישׁ

תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְתְּרוּמַת

מַעֲשֵׂר כָּאֶחָד [=ביחד] -

מִפְּרִישׁ אֶחָד מִשְׁלֹשָׁה

וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁלִישִׁי,

וְאֹמַר: 'אֶחָד מִמָּאָה

שֵׁנִי כָאן, הָרִי הוּא בְּצֵד

זֶה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי, וְהָרִי הוּא

חֲלִין לֵחַ; וְהַנֶּשֶׂאָר מִזֶּה

שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי¹⁷, הוּא תְּרוּמָה עַל הַכֹּל; וְהַמַּעֲשֵׂר שְׂרָאוֹי לְהִיט לְמָאָה חֲלִין אֵלּוּ, הָרִי הוּא בְּצֵד זֶה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי; וְזֶה הַנֶּשֶׂאָר יִתֵּר עַל הַתְּרוּמָה מִמָּה שֶׁהַפְּרִשְׁתִּי¹⁸, הָרִי הוּא תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל הַכֹּל¹⁹.

(לו) 3% מהתבואה, הכוללים 2% תרומה גדולה ו1% תרומת מעשר. (לח) כלומר, הרי הוא חולין עד שיפריש את התרומה. (לט) שני החלקים האחרים. (מ) האחד ממאה הראשון. (מא) כך יוצא שמפריש כסדרם: תרומה, ואחר-כך מעשר, ואחר-כך תרומת מעשר.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פֶּרֶק ד

דיני שליחות בתרומה

א. עוֹשֶׂה אֲדָם שְׁלִיחַ לְהַפְרִישׁ לוֹ תְּרוּמוֹת

15. שמות-משפטים, כב, כח. 16. במדבר-קרח, יח, כח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. האומר לשלוחו: 'צא ותרם לי', והלך לתרם, ואינו יודע אם תרם או לא תרם, ובא ומצא פרי תרם - אין חזקתו תרם; שאין אומרין באסורין חזקת שלים עושה שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם שלא ברשות".
(א) ומדובר במקרה שהבעלים לא הסכימו גם לאחר ההפרשה. (ב) כי זו זכות לבעל הפירות שמתקנים את פירותיו, ומצד הזכות הוא נעשה שליח.

(יא) ואין תרומתו תרומה.

ז. האומר לשלוחו: 'צא ותרם' - תרם כדעתו של בעל הבית: אם היה יודע בו שהוא [בעל הבית] בעל עין רעה, מפריש אחד מששים; ואם היה [בעל הבית] בעל גפוש שבעה, מפריש לו אחד מארבעים. ואם אינו יודע דעתו - מפריש לו בכינונית, אחד מחמשים.

נתפון לכינונית, ועלמה בידו אחד מארבעים או אחד מששים - תרומתו תרומה¹⁷; ואם נתפון להוסיף על הכינונית, ותרם אפלו אחד מתשעה וארבעים - אין תרומתו תרומה¹⁸.

(יב) מכיוון שישנם אנשים שתורמים כך, יכול השליח לומר לבעל הבית שכך הוא חשב שברצונו לתרם. ודווקא שליח, אבל בעל הבית בעצמו שתורם, אפילו עלתה בידו אחד מעשרים - תרומתו תרומה. (יג) במקרה שאינו יודע את דעתו של בעל הבית.

ח. פרות השתפין - חיבין בתרומה ומעשרות, שגאמר: "מעשרתיכם"¹⁹, אפלו של שנים; והשתפין אין צריכין לטל רשות זה מזה, אלא כל התורם מהן, תרומתו תרומה.

תרם אחד מהן, ובא השני ותרם תרומה, שהרי לא ידע שתורם חברו - אם היו ממחין [סומכים] זה על זה, תרומת השני אינה תרומה²⁰. ואם לא היו ממחין²¹ ותורם הראשון בפשעו²², אין תרומת השני תרומה; ואם לא תרם הראשון בפשעו, תרומת שניהן תרומה²³.

(יד) כי אם ידע שחברו תרם, הוא לא היה תורם. (טו) כלומר, לא ידוע אם הם סומכים זה על זה. (טז) כלומר, אותה הכמות שתורם חברו, ומתברר שכיוון גם לדעתו של חברו. (יז) מכיוון שכל אחד מהם תרם כמות אחרת, מתברר שהם לא סמכו אחד על השני בהפרשת התרומה וכל אחד מהם נחשב שהפריש בנפרד על החלק שלו ביבול.

ג. התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו ולקט פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותורם - אם בא בעל הבית ואמר לו: 'הלך אצל היפות' [ותפיש מהן] - אם היו שם יפות ממה שתורם - תרומתו תרומה, שהרי [בעה"ב מסכים] אינו מקפיד²⁴; ואם לא היו שם יפות ממה שתורם - אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו אלא על דרך מחוי [=מחאה]²⁵. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף - בין יש לו יפות מהן בין אין לו, תרומתו תרומה.

(ג) בעל הבית מסכים לו לקחת מהשדה פירות אפילו בשביל עצמו, אם כן ודאי שתורמתו נחשבת כמו כל אדם שהפריש מפירותיו עבור השני. (ד) שכונת הבעלים בדבריו הייתה: אם היית מוצא פירות יותר יפים, היית גוזל גם אותם.

ד. חמשה לא יתרמו; ואם תרמו, תרומתן תרומה: חרש מדבר ואינו שומע, לפי שאינו שומע הברכה²⁶; והאלם ששומע ואינו מדבר, והערים²⁷ - מפני שאינן יכולין לברך; והשפורר²⁸ והסוקא²⁹ - מפני שאינן יכולין לבון ולהפריש את היפה³⁰.

(ה) כלומר, למרות שחרש כזה מוחזק כאדם בר דעת, בכל זאת מלכתחילה לא יתורם מכיוון שאינו יכול לשמוע את הברכה על הפרשת התרומה שמוציא מפיו. (ו) מכיוון שהוא לא יכול לברך על הפרשת התרומה. (ז) מכיוון שהברכה צריכה להיאמר בצניעות. (ח) שיכור ברמה כזו שאינו יכול לדבר בפני מלך, אבל אם הגיע לשכרותו של לוט שאינו יודע מה נעשה אתו - אין תרומתו תרומה. (ט) להפריש לתרומה את החלק המובחר, כדן.

ה. קטן שהגיע לעונת נדרים³¹ - אף על פי שלא הביא שתי שערות [שהן סימן גדלות], ולא נעשה גדול - אם תרם, תרומתו תרומה, ואפלו בתרומה של תורה; הואיל ונדרהו והקדשן קמין מן התורה, כמו שבארנו בנדרים.

(י) שנה לפני גיל המצוות - זכר בן 12 ונקבה בת 11.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ו. האומר • לשתפו
או לכן ביתו [=משרתו] **או**
לעבדו ושפחתו [הכנעניים]:
'תרם', והלכו לתרם,
ובטל שליחותן קדם
שיתרמו - אם לא שנה השליח, תרומתו תרומה;
ואם שנה - בגזן שאמר לו: 'תרם מן הצפון', ותרם
מן הדרום - הואיל ובטל שליחותו מקדם, אינה
תרומה י"ח.

השנת הראב"ד
 האומר... תרומה א"א מה ראה זה
 המחבר שפסק כריש לקיש שלא
 העמידו בירושלמי את המשנה
 בשנה שליחותו אלא לדעת ר"ל
 דאמר לא אתי דיבור ומבטל דיבור
 ולית הלכתא כוותיה.

יד. ופועל • שאמר לו
בעל הבית: 'כנש לי
[הפירות] לגרני', ותרם,
ואחר כך כנש - תרומתו
תרומה י"ח.

השנת הראב"ד
 ופועל... תרומה א"א לשון
 התוספתא כך הוא פועל שתרם אין
 תרומתו תרומה ואם אמר לו כנס
 לי גרני תרומתו תרומה שאין הגורן
 נכנס אלא א"כ נתרם ואין כאן
 קפידא שיהא תורם ואח"כ כנס
 שאין לשון הכנסה אלא למה
 שנשאר לו.

טו. הנכרי שהפריש תרומה משלו - דין תורה
שאינה תרומה, לפי שאינו חיוב, ומדבריהם
גזרין, שתהיה תרומתן תרומה; גזירה - משום
בעלי כסין [=עשירים], **שלא יהיה זה המזמן**
לישראל, ויתלה [=וימכור] **אותו בגוי כדי לפטרו.**
ובודקין את הגוי שהפריש תרומה [משלו]: **אם**
אמר, 'בדעת ישראל הפרשתי' כח, נתתן לפה;
ואם לאו - טעונה גניזה [ואסורה בהנאה], **שקמא בלבו**
לשמים כט.

יח) אבל אם הבעלים לא ביטל את שליחותו, למרות
 שהשליח שנה תרומתו תרומה, כי אדם לא מקפיד על
 הפרטים הללו בדרך כלל.

י. אריס [=פועל תמורת אחרים מן היבול] **שתרם, ובא בעל**
הבית ועקב - אם עד שלא תרם עקב, אין
תרומתו תרומה; ואם משתרם עקב, תרומתו
תרומה. והאפיטרופין [=אפוטרופוס] **תורמין נכסי**
תומים י"ט.

יט) מכמות הפירות שהיתומים צריכים לאכול, כדי שהם לא
 יאכלו איסור.

יא. הגנב והגזלן והאנס, תרומתן תרומה; ואם
היו הבעלים רודפין [להשיב הרכוש], **אין תרומתן**
תרומה כא.

כ) אדם שהכריח את חברו לתת לו. כא) מדובר במקרה
 שהבעלים לא רודפים אחריהם והם התייאשו כבר מהיבול
 שנלקח.

יב. הן והשכיר והעבד והאשה, תורמין על מה
שהן אוכלין; אבל לא יתרמו על הפל, שאין אדם
תורם דבר שאינו שלו. הן כשאוכל על שלחן
אביו, והאשה בעסתה כג - תורמין, מפני שהן
ברשות.

כב) כלומר, שגר בבית אביו וסמוך על שולחנו.
 כג) מכיוון שזוהי המצווה שלה, בוודאי בעלה נותן לה
 רשות להפריש.

במה דברים אמורים? בארץ ישראל. אבל גוי
שהפריש תרומה בחוצה לארץ, לא גזרו עליה;
מודיעין אותו שאינו צריך, ואינה תרומה כלל.

טז. המתפנן לומר 'תרומה' ואמר 'מעשר',
'מעשר' ואמר 'תרומה' - לא אמר כלום; עד שיהיה
פיו ולבו שוין. הפריש תרומה במחשבתו, ולא
הוציא בשפתיו כלום - הרי זו תרומה, שנאמר:

השנת הראב"ד
 הפועלים... תרומה א"א לשון
 המשנה כך הוא חוץ מן הדרוכות
 שהן מטמאין את הגת מיד
 והפירוש מפני שהוא משקה
 והטומאה מצויה בו מיד משהלכו

יג. הפועלים • אין
להן רשות לתרם שלא
מדעת בעל הבית; חוץ
מן הדורכין בגת - שאם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הייתה רק שהחבית תעלה מהבור עצמו ולכן אפילו אם הניח אותה במקום שיכולה להתגלגל לבור נחשבת תרומה.

וְנִחַשְׁבָּ לָכֶם תְּרוֹמַתְכֶם¹⁸, בְּמַחְשָׁבָה בְּלִבְךָ תִּהְיֶה תְּרוֹמָה.

כ. האומר: 'שְׁלַמְעֵלָה תְּרוֹמָה וְשְׁלַמְטָה חֲלִין', או 'שְׁלַמְעֵלָה חֲלִין וְשְׁלַמְטָה תְּרוֹמָה' - דְּבָרֵינוּ קִיָּמִין, שֶׁהַדָּבָר תְּלוּי בְּדַעַת הַתּוֹרֵם לִי.

(לז) יכולת קביעת מקום התרומה נתונה בידי התורם.

כא. התורם את הגרין - צריך שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ שֶׁתִּהְיֶה זֶה תְּרוֹמָה עַל הַכֶּרִי, וְעַל מַה שֶּׁבִּקְטִיעִין^{לח}, וְעַל מַה שֶּׁבְּצִדֵּי הַכֶּרִי, וְעַל מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הַתֶּבֶן. הַתּוֹרֵם אֶת הַיֶּקֶבֶל - צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מַה שֶּׁבְּחִרְצָנִין [=גרעינים], וְעַל מַה שֶּׁבְּזוּגִין [=קליפות]. הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר שֶׁל זֵין, צָרִיךְ שִׁיכּוֹן אֶת לְבוֹ לְתֵרֵם עַל מַה שֶּׁבְּגִפְתּוֹ [=ספולת]. וְאִם לֹא נִתְּבֵן, אֲלֹא תֵרֵם סֶתֶם - נָפֹטֵר הַכֶּל; שֶׁתִּנְאִי בֵּית דִּין הוּא, שֶׁהַתְּרוֹמָה עַל הַכֶּל. הַתּוֹרֵם בְּלִפְלָה [=סל] שֶׁל תֹּאנִים, וְנִמְצְאוּ תֹאנִים בְּצֵד הַכֶּלְפָּה - הָרִי אֵלּוּ פְטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁבְּלָבוֹ לְתֵרֵם עַל הַכֶּל.

(לח) שיכולים קטועות שלא דשו אותן. (לט) הבור בגת, שהיין נאסף בתוכו.

פרק ה

באיזה פירות ניתן להשתמש לתרומה.

א. אֵין תּוֹרֵמִין אֲלֹא מִן הַיֶּפֶה^א, שֶׁנֶּאֱמָר: "בְּהִירְמָכֶם אֶת חֲלָבוֹ מִמֶּנּוּ"¹⁹; וְאִם אֵין שֵׁם פֶּהֶן - תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקִים^ב, אֵף עַל פִּי שֵׁשׁ שֵׁם יֶפֶה שֶׁאֵינוֹ מִתְקִים. פִּיצֵד? תּוֹרֵם תֹּאנִים עַל הַגְּרוּגָרוֹת [=תאנים מייבשות]^ג; וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ פֶּהֶן, תּוֹרֵם גְּרוּגָרוֹת עַל הַתֹּאנִים. וְאִם רָגִיל לַעֲשׂוֹת תֹּאנִים גְּרוּגָרוֹת - תּוֹרֵם מִן הַתֹּאנִים עַל הַגְּרוּגָרוֹת, אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ פֶּהֶן^ד.

(א) לוקחים לתרומה דווקא את הפירות היפים. (ב) לוקח מהפירות שיוכלו להישמר זמן רב בלי להרקיב, למרות שהפירות הללו בדרך כלל פחות יפים. (ג) כי תאנים לחות, יותר יפות מגרוגרות יבשות. (ד) כי הגרוגרות נשמרות

יז. הַמִּפְרִישׁ תְּרוֹמָה עַל תִּנְאִי - אִם נִתְּקִים הַתִּנְאִי, הָרִי הִיא תְּרוֹמָה; וְאִם לֹא נִתְּקִים, אֵינָה תְּרוֹמָה. וְכֵן הַמִּפְרִישׁ תְּרוֹמָה אוּ מַעֲשְׂרוֹת, וְנִחֵם עֲלֵיהֶם לֹא - הָרִי זֶה נִשְׁאָל עֲלֵיהֶן לְחֶכֶם וּמִתִּיר לוֹ, פֶּדֶרֶךְ שֶׁמִּתִּירִין שְׁאָר הַנְּדִידִים, וְתַחֲזוֹר [להיות] חֲלִין כְּמוֹת שֶׁהִיתָה - עַד שֶׁיִּפְרִישׁ פַּעַם שֵׁנִיָּה אוֹתָהּ שֶׁהַפְּרִישׁ תִּחְלָה, אוּ פְרוֹת אַחֲרוֹת.

(לא) מדובר לפני שנתן אותם בפועל לכהן או ללוי.

יח. הַתּוֹרֵם [מ] בּוֹר שֶׁל זֵין, וְאָמַר: 'הָרִי זֶה תְּרוֹמָה עַל מִנֵּת שֶׁתַּעֲלֶה שְׁלֹם' - צָרִיךְ שֶׁתַּעֲלֶה שְׁלֹם מִן הַשֶּׁבֶר וּמִן הַשְּׂפִיכָה^{לב}, אֲבָל לֹא מִן הַטְּמֵאָה^{לג}; וְאִם נִשְׁפְּרָה, אֵינָה מְדַמַּעֶת^{לד}. הַנִּיחָה בְּמָקוֹם שֶׁאִם תִּשְׁבֵּר שֵׁם אוּ תִתְּגַלְּגַל לֹא תִגִּיעַ לְבוֹר - הָרִי זֶה מְדַמַּעֶת, שֶׁכָּכֵךְ נִתְּקִים הַתִּנְאִי^{לה}.

(לב) שאלו החששות שהאדם חושש כשמעלה מהבור - שמא תשבר או תשפך החבית של התרומה ותתערב עם החולין שנשארו בבור. (לג) כי טומאה אינה מצויה ולא חשש לכך. (לד) כלומר, אינה אוסרת את החולין שהתערבה בהם, כי אינה תרומה שהרי לא התקיים התנאי (לה) ונחשב שהיא כבר עלתה מהבור והפכה לתרומה.

יט. בְּמַה • דְּבָרִים אֲמוּרִים? בַּתְּרוֹמָה גְּדוּלָּה. אֲבָל בַּתְּרוֹמַת מַעֲשֵׂר, שֶׁמִּתֵּר לְתֵרֵם שְׁלֹא מִן הַמִּקֵּף - בִּיּוֹן שֶׁעֲלָתָהּ, נִתְּקִים תִּנְאִי; וְהָרִי הִיא תְּרוֹמַת מַעֲשֵׂר לִי - וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּשְׁפְּרָה אוּ נִשְׁפְּכָה, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁנִּשְׁטַמָּא.

(לו) כלומר, מכיוון שתרומת מעשר אפשר לתרום גם מיבול שאינו סמוך, אם הוא היה חושש שהחבית התרומה תתערב בחולין היה עליו לתרום אותה אחרי שירחיק אותה מספיק מהבור, ומכיוון שתרום אותה לפני כן מובן שכוונתו בתנאי

18. במדבר-קרח, יח, כז. 19. במדבר-קרח, יח, ל.

במחשבה. . תרומה: מכאן מובן כוח השפעתה של מחשבה ועד כמה צריכה להיות הזהירות בכל מחשבה! - לקו"ש חל"ח ע' 63. אין. . היפה: אינו רק הידור מצוה אלא איסור לתרום לא מן היפה; אויל לשיטתיה בלאו "לא תשאו עליו חטא" - לקו"ש חל"ג ע' 123 והע' 32. ההוראה בעבודת ה' - יין מלכות ספ"ד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חטים - אינן תרומה. וְכָל שְׂאִינוֹ פְּלִאִים בְּחִבְרוֹ - תוֹרֵם מִן הַיֶּפֶה עַל הָרֵעַ, אֲבָל לֹא מִן הָרֵעַ עַל הַיֶּפֶה; וְאִם תֵּרֵם מִן הָרֵעַ עַל הַיֶּפֶה, תְּרומתוֹ תְּרומה - חוּץ מִן הַזֵּוֹנִין עַל הַחֲטִיִּם, מִפְּנֵי שְׂאִין הַזֵּוֹנִין מֵאֵכָל אָדָם.

(ח) כלומר, אינן נחשבות כתרומה גם עבור החטים, מכיוון שהפרשת תרומה היא כמו נדר, ונדר שחלק ממנו לא נאמר לא כראוי, כולו לא חל. (ט) זן חטים, גרוע ונפסד.

ד. אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו [=הסתיים הטיפול בו] על דבר שלא נגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו - שְׁנֵאֵמַר: "בִּדְגָן מִן הַגֶּרֶן, וּבִמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב"²¹, מִן הַגָּמֹר עַל הַגָּמֹר; וְאִם תֵּרֵמוּ, תְּרומתוֹ תְּרומה.

ה. מאימתי תורמין את הגרן? משיכבר [=סנין]; כָּבֹר מִקְצֵת, תוֹרֵם מִן הַכָּבֹר עַל שְׂאִינוֹ כָּבֹר. הַמְכַנֵּס שְׂבָלִים לְתוֹךְ בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹתָן מְלִילוֹת [=לאלכס כמות שהן ללא טחינה], הֲרִי זֶה תוֹרֵם מֵהֶן שְׂבָלִים. (י) מכיוון שזוהי גמר מלאכתו.

ו. מאימתי תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי זעירב [=לאורכה ולרוחבה]²²; מאימתי תורמין את הזיתים? משיעטטנו [=מתחילת סחיטתם].

(יא) מתוך כוונה לדרוך על הענבים ולהפיק מהם יין.

ז. אין תורמין [תרומה גדולה] מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא; וְאִם תֵּרֵם, תְּרומתוֹ תְּרומה. וְהִלֵּכָה לְמִשְׁה מְסִינִי, שְׁעוּל שֶׁל דְּבִלָּה יִשְׁנֹטְמָא מִקְצֵתוֹ - תוֹרֵם לְכַתְּחֵלָה מִן הַטְּהוֹר שָׁבוּ עַל הַטָּמֵא שָׁבוּ. וְלֹא הָעוּל בְּלִבְד שֶׁהוּא גוֹף אֶחָד, אֲלֹא אֶפְלוֹ אֲגָדָה שֶׁל יֶרֶק, אֶפְלוֹ עֲרֻמָּה שֶׁל חֲטִיִּם שְׁנֹטְמָא מִקְצֵתָה - תוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שָׁבָה עַל הַטָּמֵא שָׁבָה.

(יב) תאנים מיובשות שהדביקו אותן אחת לשנייה ועשו מהן צורת עיגול.

אֲבָל אִם הָיוּ שְׁנֵי עֲגוּלִים אוֹ שְׁתֵּי אֲגָדוֹת אוֹ שְׁתֵּי עֲרֻמוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה בְּצִדָּה - לֹא יִתֵּרֵם מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא לְכַתְּחֵלָה. וְתוֹרֵם מִן תְּרומת

יותר. (ה) אדם שבדרך כלל מייבש את כל התאנים שלו, עליו לתרום תמיד מהתאנים היפות אפילו אם אין כהן בסביבה, מכיוון שאחר כך הוא ייבש את התאנים הללו והן לא יתקלקלו.

אבל במקום שיש בו כהן - אין תורמין מן הגרוגרות על התאנים, אפלו במקום שדרבן לעשות תאנים גרוגרות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אין תורמין אלא מן היפה כו"

בהלכה זו ישנה הוראה לחיי היום יום לכל אחד ואחד מישראל, שהרי בזמני היום יש שעות "יפות יותר" ושעות רגילות, ובא הלימוד: "אין תורמין אלא מן היפה" שאת השעות הכי יפות שמשך היום יש להקדיש לענייני תורה תפילה וצדקה ושאר השעות לענייני הרשות - אכילה ושת' ודומיהן, שאף שעושה עניינים אלה כדי שיהי' הגוף בריא לעבודת ה' מ"מ אין זה דומה לענייני קדושה ממש - תורה ותפילה. ובלשון הכתוב "ראשית עריסותיכם גו' תתנו לה" - "עריסותיכם" מלשון "עריסה" - מטה, היינו שהשעות הראשונות אחרי שקמים מהשינה כאר האדם ער ורענן ("מן היפה") יש להקדיש ללימוד התורה ורק בשעות שאח"ז להתעסק בענייני הרשות.

יין מלכות ספר זרעים סימן יג מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. ותורמין בצל שלם, אף על פי שהוא קטן, אבל לא חצי בצל, אף על פי שהוא גדול - בכל מקום. אין תורמין ממין [פרי] עַל שְׂאִינוֹ מִינוֹ, שְׁנֵאֵמַר: "בִּדְגָן מִן הַגֶּרֶן, וּבִמְלֵאָה מִן הַיֶּקֶב"²³; וְאִם תֵּרֵם, אֵינָה תְּרומָה.

(ו) מכיוון שבצל שלם גם יפה יותר וגם משתמר יותר. (ז) כלומר, תורמים דגן מהגורן שלו, ומלאה (= יין) מהיקב שלו, כל אחד על מינו.

ג. הקשות [=קישור הרומה למלפפון] וְהַמְלַפְפוֹן - מִין אֶחָד, כָּל מִין חֲטִיִּם אֶחָד, כָּל מִין תָּאֲנִים וְגִרְגְּרוֹת וְדִבְלָה [=תאנים דבוקות] אֶחָד; וְתוֹרֵם מִזָּה עַל זֶה. וְכָל שֶׁהוּא כְּלָאִים [ורינו כזן אחר] בְּחִבְרוֹ - לֹא יִתֵּרֵם מִזָּה עַל זֶה, אֶפְלוֹ מִן הַיֶּפֶה עַל הָרֵעַ.

ביצד? היו לו חמשים סאה חטים וחמשים שעורים בבית אחד, והפריש על הכל שני סאין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

י. אין תורמין מן הלח על היבש, ולא מן היבש על הלח; ואם תרם, תרומתו תרומה. ביצד? לקט זרק היום, ולקט ממנו למחר - אין תורמין מזה על זה, אלא אם כן זרכו להשתמר שני ימים; וכן זרק שזרכו להשתמר שלשה ימים, כגון המלפפונות - כל שלקט בשלשת הימים מצטרף, ותורם מזה על זה. זרק שזרכו להשתמר יום אחד בלבד, ולקט בשחרית ולקט בערב - תורם מזה על זה.

יא. אין תורמין מפרות שנה זו על פרות שנה שעברה, ולא מפרות שנה שעברה על פרות שנה זו; ואם תרם - אינה תרומה, שנאמר: "שנה שנה".²³

כ. "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה".

לקט זרקא ערב ראש השנה עד שלא באה [=שקעה] השמש, וחזר ולקט אחר שבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; שנה חדש, וזה ישן. וכן אם לקט אתרוג²⁴ בערב חמשה עשר בשבט עד שלא באה השמש, וחזר ולקט אתרוג אחר משבאה השמש - אין תורמין מזה על זה; מפני שאחד בתשרי ראש השנה למעשרות תבואה וירקות וקטניות, וחמשה עשר בשבט ראש השנה למעשרות האילן.

כא. בירק השנה שבה לקטו אותו, היא זו שנחשבת שנת המעשר שלו. (כב) שגם בו הלקיטה קובעת לאיזה שנה הוא משתייך.

יב. אין תורמין פרות הארץ על פרות חוצה לארץ, ולא מפרות חוצה לארץ על פרות הארץ, ולא מפרות הארץ על פרות סוריה, ולא מפרות סוריה על פרות הארץ. ולא מפרות שאינן חביבין בתרומה, כגון לקט שכחה או פרות שנתרמה תרומתם, על פרות שחביבין בתרומה, ולא מפרות שחביבין בתרומה, על פרות הפטורין. ואם תרם, אינה תרומה.

מעשר מן הטהור על הטמא לכתחלה - שנאמר: "את מקדשו ממנו"²², טל מן המקדש שבו²⁵.

(ג) כלומר, תמיד תפריש מהטהור שבו, אפילו אם יש בו טמא.

ח. אין תורמין [תרומה גדולה] מן הטמא על הטהור. ואם תרם - בשוגג, תרומתו תרומה²⁶; במזיד - לא תקן את השנירים [-את הטבל], וזה שהרים תרומה²⁷, ויחזור ויתרם. במה דברים אמורים²⁸? שלא ידע [-לא הבחין] בטמאה; אבל אם ידע, וישגג שמתר לתרם מן הטמא על הטהור - הרי הוא פמזיד. וכן בתרומת מעשר.

(יד) אך דווקא אם הייתה הזדמנות להפריש תרומה מהחלק הטמא עוד בטהרתו, אבל אם הוא נטמא כבר בזמן שנתלש ממחבור, אין תרומתו תרומה. (טו) כי מדין התורה תרומתו תרומה, אפילו במזיד. (טז) שבשוגג תרומתו תרומה.

ט. אין תורמין מן המחבר על התלוש, ולא מן התלוש על המחבר. ביצד? היו לו פרות תלושין, ואמר: 'פרות אלו יהיו תרומה על פרות אלו המחברים', אפילו אמר 'לכשיתלשו', או שהיו לו שתי ערוגות, ואמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו מחברים', או שאמר: 'פרות ערוגה זו מחברין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו תלושין' - לא אמר כלום²⁹.

(יז) מדובר כאן שהפירות התלושים היו שלו אך הפירות המחברים לא שלו, ולכן גם אם אמר "לכשיתלשו" אין תרומתו תרומה, מכיוון שאין ביכולתו לתולשם עכשיו ללא רשות הבעלים וחסר כאן מעשה להכשרת התרומה. אך אם הפירות המחברים היו שלו ואמר "לכשיתלשו", תרומתו תרומה מכיוון שביכולתו לתלוש אותם כמובא בהמשך ההלכה. (יח) עכשיו לפני שיתלשו. (יט) מכיוון שעכשיו אינו יכול לתרום ואינו מתכוון לתולשם כעת, הם נחשבים כדבר שלא בא לעולם.

אבל אם אמר: 'פרות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פרות ערוגה זו לכשיתלשו', ונתלשו - הואיל ובידו לתלשם, אינו מחסר מעשה; ולכשיתלשו שניהן, דבריו קנימין; והוא, שביאור [=יגדלן] שתיהן שלישי [יגדלן] בעת שיאמר.

22. במדבר-קרח, יח, כט. 23. דברים-ראה, יד, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַנְּקִיב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{לא}. תָּרַם מִן הַנְּקִיב עַל שְׂאֵינוֹ נְקִיב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{לב}, וְלֹא תֵאָכֵל^{לג} עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת מִמָּקוֹם אֲחֵר^{לד}.

(ל) כי שניהם חייבים בתרומה מהתורה. (לא) כי הפרי מהעציץ שאינו נקיב חייב בתרומה רק מדרבנן, וכפי שהוסבר בהלכה הקודמת. (לב) ואין צריך לחזור ולתרום ולהפריש מהעציץ שאינו נקיב, כי חיוב התרומה שלו היא מדרבנן והרי הפריש כבר. (לג) אסור לכהן לאכול את התרומה עצמה, מכיוון שהיא חייבת בתרומה מהתורה ולא הפרישו עליה כראוי. (לד) אבל ממנה בעצמה לא יפריש, מכיוון שהיא כבר נחשבת תרומה מדרבנן ואם יפריש ממנה יחשבו שאת החלק הנשאר מותר לישראל לאכול.

יז. הַתֹּרֵם מִן הַדְּמָאִי [=ספק מעושר] עַל הַדְּמָאִי, וּמִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{לה}, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{לו} מִפֶּלֶא אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנָיו עֲצָמוֹ. תָּרַם מִן הַדְּמָאִי עַל הַדְּמָאִי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, וְלֹא תֵאָכֵל [התרומה לכהן] עַד שְׂיוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמָה וּמַעֲשֻׂרוֹת^{לי}.

(לה) ומותרת באכילה לכהן. ב"דמאי על הוודאי" מותרת, כי אם היא פטורה (שהופרשו ממנו כבר תרומות ומעשרות) הרי היא מותרת באכילה, ואם היא חייבת בתרומות ומעשרות, הרי היא תרומה ותיקנה גם את הוודאי. וב"דמאי על הדמאי" למרות שיש לחשוש שאולי היא חייבת והשנייה פטורה, היא גם תהיה מותרת מכיוון שאיסור דמאי הוא רק מדרבנן, ומכיוון שנקראה כבר תרומה לא החמירו חכמים לאסור אותה לכהן. (לו) מחשש שהתרומה הייתה פטורה, ולא תורמים מהפטור על החיוב. (לז) מחשש שהדמאי היה פטור והפריש מהחיוב על הפטור שאין תרומתו תרומה (כדלעיל הלכה יב).

יח. אֵין תֹּרְמִין שְׁפָלִים עַל [גרעיני] הַחֲטִיִּם^{לח}, וַיִּתֵּם^{לט} עַל שָׁמֶן, וְעֲנָבִים^מ עַל זֵיץ; וְאֵם תָּרַם, אֵינָה תְּרוּמָה - גִּזְרָה, שְׁלֹא יִטְרִיחַ אֶת הַפֶּה לְכַתֵּשׁ וּלְדַרְךְ. אֲבָל תֹּרְמִין שָׁמֶן עַל זֵיתִים הַנִּכְבָּשִׁין^{מא}, וַיֵּץ עַל עֲנָבִים [שמיזעדים] לַעֲשׂוֹתָן צְמוּקִין; לָמָּה זֶה דוּמָה? לְתוֹרֵם מִשְׁנֵי מִינֵין^{מב} שְׂאֵינָן פְּלִאִים זֶה בָּזָה, מִן הַיִּפָּה עַל הָרַע^{מג}.

(לח) לאחר שנגמרה מלאכתן. (לט) שמיזעדים להפקת שמן. (מ) שמיזעדים להפקת יין. (מא) ששרויים במים ובמלח. (מב) ענבים ויין נחשבים שני מינים. (מג) שמותר לעשות זאת, כמבואר לעיל הלכה ג.

וְכֵן תֹּרְמִין מִזֵּיתֵי שָׁמֶן^{מד} עַל זֵיתֵי כֶּבֶשׂ [=המיזעדים לכבישת], אֲבָל לֹא מִזֵּיתֵי כֶּבֶשׂ עַל זֵיתֵי שָׁמֶן; מִיֵּין

יג. הַמִּפְרִישׁ • תְּרוּמָה מִמַּעֲשֵׂר רִאשׁוֹן [גדולה] שְׁלֹא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ [=תרומת מעשר] כג, או מִמַּעֲשֵׂר שֵׁנִי וְהַקָּדֵשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ [=יצא לחולין] כה, עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת - אֵין תְּרוּמָתוֹ (תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה).

(כג) מדובר במעשר ראשון שהפריש מהכרי לפני שהפריש תרומה גדולה, שחייב להפריש ממנו גם תרומה גדולה וגם תרומת מעשר, ומכיוון שעדיין לא ניטלה ממנו תרומת מעשר, אינו יכול להפריש ממנו תרומה גדולה, מכיוון שיש לכהן באותו מעשר את החלק של תרומת מעשר. אבל אם ניטלה ממנו תרומת מעשר, יכול להפריש ממנו תרומה גדולה. (כד) שהפריש לפני שהפריש תרומה גדולה. (כה) הקדש פטור ממעשר, וגם מעשר שני נחשב כהקדש, אבל אם נפדו, יכול להפריש מהם תרומה גדולה.

יד. אֵין תֹּרְמִין מִדֶּבֶר שֶׁהוּא חֵיב בְּתְרוּמָה מִן הַתּוֹרָה עַל דֶּבֶר שֶׁהוּא חֵיב מִדְּבִרֵיהֶם [=של חכמים], וְלֹא מִן הַחֵיב מִדְּבִרֵיהֶם עַל הַחֵיב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵם תָּרַם כִּי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה^{כו}, וַיַּחְזֹר וַיִּתְּרֵם^{כז}.

(כו) מהמחויב תרומה מדרבנן על המחויב מהתורה. (כז) ומותר לכהן לאכול את התרומה הזו למרות שלא הפרישו עליה תרומה מהמקום הנכון, מכיוון שכל החיוב שלה בתרומה הוא מדרבנן וכאן הם לא גזרו. (כח) על החלק שחייב בתרומה מהתורה, כי מדאורייתא אין תרומתו תרומה מכיוון שהפריש את התרומה מיבול שחייב רק מדרבנן ואילו מהתורה הוא פטור, והרי זה כמפריש מן הפטור על החיוב.

טו. עֲצִיץ נְקִיב [בתחתית], הֲרִי הוּא פְּאָרְץ כֵּט. וְכִמָּה יִהְיֶה בְּנִקְבָּ? כְּדִי שֶׁיֵּשׁ קָטָן, וְהוּא פָּחוֹת מִפְּזִית. זֶרַע תְּבוּאָה בְּעֲצִיץ שְׂאֵינוֹ נְקִיב, וְהִבְיָאָה [=גדלה התבואה יותר מ] שְׁלִישׁ, וְאַחֵר כֶּף נִקְבוֹ, וְנִגְמְרָה [=הושלם גידול] הַתְּבוּאָה וְהוּא נְקִיב - הֲרִי הוּא פְּצוּמָה בְּשְׂאֵינוֹ נְקִיב; עַד שְׂיִקְבְּנוּ קֶדֶם שְׂיִבִּיאוּ שְׁלִישׁ.

(כט) הפרי נחשב כאילו הוא צמח בארץ.

טז. הַתֹּרֵם מִפְּרוֹת הַגְּדֻלִּין בְּאֶרֶץ עַל הַגְּדֻלִּין בְּעֲצִיץ נְקִיב, או מִפְּרוֹת עֲצִיץ נְקִיב עַל הַגְּדֻלִּין בְּאֶרֶץ - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. תָּרַם מִשְׂאֵינוֹ נְקִיב עַל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כא. אין תורמין חמץ על זיין^ט, אכל תורמין זין על חמץ - שהיין והחמץ, מין אחד הו'; הנה בלבו לתרם חמץ על חמץ, ונמצא החמץ שתתם זין - אינה תרומה^{יט}.

(נח) שזהו תורם מהרע על היפה. (נט) מכיוון שכוונתו התבררה כלא נכונה ולא התקיימה.

כב. התורם חבית של זין על זיין, ונמצאת חמץ - אם נודע שהיתה חמץ עד שלא תרמה, אינה תרומה^ס; ואם אחר שתרמה התמיצה, הרי זו תרומה^{סא}. ואם ספק - תרומה, ויחזור ויתרם^{סב}.

וכן התורם קשות ונמצאת מרה, אכשית ונמצא סרוח, או שנמצאו נקורין [= מחוררים. ואסורים באכילה מחמת סכנה], תרם חבית של זין ונמצאת מגלה שאסור לשותתה [מפני הסכנה] - תרומה, ויחזור ויתרם שניה^{סג}. ואין אחת משתייהן מדמעת בפני עצמה, והאוכל אחת משתייהן אינו חייב חמץ.

(ס) מכיוון שכוונתו התבררה כלא נכונה. (סא) כי בזמן הפרשת התרומה היא הייתה יין. (סב) צריך לנהוג בה את כל החומרות הנהוגות בתרומה מספק, אך הטבל לא תוקן בהפרשתה כי אולי היא כבר הייתה חומץ בזמן ההפרשה. (סג) כי מדובר שלא ידוע בוודאות אם בזמן הפרשת התרומה היא הייתה ראויה לאכילה.

כג. כיצד? נפלה [תרומה] אחת מהן לתוך החלין, אינה מדמעת; נפלה שניה למקום אחר, אינה מדמעת. נפלו שתייהן למקום אחד, מדמעות בקטנה שבשתייהן [ואם יש מאה כנגדה - מותר^{סד}]. וכן אם אכל זר שתייהן, משלם בקטנה שבשתייהן וחמשה. כיצד הוא [התורם] עושה בשתייהן? נותנן לכהן אחד, ונוטל מן הכהן דמי הגדולה^{סה}.

(סד) כי הכמות הזו בוודאי תרומה. (סה) והכהן לא יכול לטעון שדווקא הגדולה היא התרומה, כי המוציא מחברו עליו הראיה והכהן צריך להוכיח את דבריו.

כד. הבודק את החבית, והניחה להפרישה תרומה על אחרים, עד שתעשה פלה תרומה, ויתננה לכהן, ולאחר זמן בדקה ומצאה חמץ - מעת שבדקה תחלה עד שלשה ימים, ודאי זין, וכל זין שחשב באותן הימים שהתרומה שלו פחבית זו, הרי הוא מתקן; מפאן ואילף - ספקי, וצריך להפריש ממנו תרומה שניה.

שאינו מבשל על המבשל^{מה}, אכל לא מן המבשל על שאינו מבשל; מן הצלול על שאינו צלול, אכל לא משאינו צלול על הצלול; ומתאנים על גרוגרות [יתרום] במגנן, מגרוגרות על התאנים [יתרום] במדה, אכל לא תאנים על גרוגרות במדה^{מי}, ולא גרוגרות על תאנים במגנן - כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין חטים על הפת^{מז}, אכל לא מן הפת על החטים אלא לפי חשבון^{מח}. ובכל אלו - אם תרם, תרומתו תרומה.

(מד) שיש בהם שמן רב ומיועדים לכתושה, ונחשבים ליפים יותר. (מה) כי יין שאינו מבושל, טוב יותר מיין מבושל. (מו) אך אין לתרום תאנים על הגרוגרות במידת נפח, מכיוון שהנפח של התאנים גדול יותר מהנפח של הגרוגרות, ויוצא שממעט בתרומה. (מז) מכיוון שהחטים יפות יותר מהפת, כי הרי הכהן יכול לעשות מהם מה שירצה, וכן הן משתמרות יותר מפת. (מח) לפי חשבון החטים שנמצאים בפת, ולא לפי חשבון הנפח של הפת עצמה, וכך יוצא שתורם בעין יפה.

יט. אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין^{מט}, ולא זין על ענבים הנדרכותי - שזה דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו. ואם תרם - תרומתו תרומה, ויחזור ויתרם מן הזיתים והענבים בפני עצמן^{נא}. [התרומה] הראשונה מדמעת בפני עצמה^{נב}, והאוכל^{נז} חייב עליה כשאר תרומות גמורות; אכל לא השנייה^{נד}.

(מט) מכיוון שהם עדיין לא שמן ולא נגמרה מלאכתם. (נ) מכיוון שהם עדיין לא יין ולא נגמרה מלאכתם. (נא) כדי שהדין יהיה ברור ולא יטעו בפעם הבאה לתרום עליהם לפני שנגמרה כל מלאכתם. (נב) אם התערבה בחולין, ואין בהם מאה כנגד התרומה, הכל תרומה, ראה להלן פרק יג הלכה ב. (נג) אם אכל אותה אדם שאינו כהן. (נד) כי החיוב שלה הוא רק מדרבנן כנ"ל.

כ. מי שתתם שמן על זיתים שדעתו לאכלן^{נה}, או זיתים על זיתים ודעתו על הפל לאכילה, או שתתם זין על ענבים שהם לאכילה, או ענבים על ענבים והפל לאכילה, ונקלף [התחרט] לזרין^{נו}, ודרר הזיתים והענבים שפבר תרם עליהן - אינו צריך לחזור ולתתם^{נז}.

(נה) ונחשבים שנגמרה מלאכתם, מכיוון שלא רוצים להוציא מהם שמן. (נו) והתברר שתתם עליהם בזמן שלא נגמרה מלאכתם. (נז) מכיוון שבזמן הפרשת התרומה, הם כן נחשבו שנגמרה מלאכתם והותרו לאכילה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

סו) וחוששים שאולי באותו זמן היין שבחבית כבר החמיץ ולא היה ראוי להיחשב תרומה עבור יינות אחרים.

כה. בשלשה פרקים [=זמנים] צריך לבדוק את היין שהניחו להפריש עליו, שמא החמיץ; ואלו הן:

בקרדים [=רוח מזרחית] של מוצאי החג [=המנשבת כמוצאי סוכות], ובהוצאת הסמדר [=כשנראים הענבים], ובשעת כניסת מים לבקר [=כשענבי הבוסר מתמלאים נוזל]. ויין מגתו, מפרישין עליו בחזקת שהוא יין ארבעים יום סח.

סז) אבל בשאר ימות השנה הוא נחשב בחזקת יין וניתן להפריש ממנו ללא בדיקה. סח) מכיוון שבדרך כלל הוא לא מחמיץ בפחות מארבעים יום.

כו. המניח פרות להיות מפריש עליהן עד שיעשו תרומה - אף על פי שאין מפרישין לכתחלה אלא מן המקף סט - אם הפריש, הרי הן בחזקת קמיץ [ותרומתו תרומה]. מצאן שאבדו - הרי זה חושש לכל מה שתקן, שמא לא הפריש עליהן אלא אחר שאבדו; ולפיכך, מפריש תרומה שניה [מספק].

סט) מפירות שנמצאים בסמוך, ראה לעיל פרק ג הלכה יז.

פרק ו

מי הם הראויים לאכול תרומה ותרומת מעשר.

א. תרומה ותרומת מעשר נאכלת לפהנים - בין גדולים בין קטנים, בין זכרים בין נקבות, הן ועבדיהן הפנענים ובהמתן, שנאמר: "וכלה, פי קנה נפש קנן בספוי"²⁴. עבד כהן שפירח, ואשת כהן שמרדה [ומסרבת להיות עמו] - הרי אלו אוכלין א.

א) למרות מעשיהם הם יכולים לאכול תרומה, מכיוון שהם עדיין נחשבים שייכים לכהן.

ב. תרומה של תורה - אין אוכל אותה, אלא כהן מיוחד [שיש עדות על כהונתו]; אבל כהני חזקה [שמקובל שכהנים הם], אוכלין בתרומה של דבריהם [מדרבנן]

בלבד. ותרומה טהורה - בין תרומה גדולה בין תרומת מעשר, בין של תורה בין של דבריהם - אינה נתנת אלא לכהן תלמיד חכמים; מפני שאסור לאכול תרומה טמאה, השנת הראב"ד

וכל... שירצה א"א זה אינו מתוור.

וכל • עמי הארץ בחזקת

ג) שאביה השיא אותה לכהן כפי הדין. אבל בת פחות משלוש שנים, אינה יכולה להיחשב כאשת הכהן מכיוון שאינה ראויה לביאה. ד) חלקים מקרבן השלמים שצריך לתת אותם לכהנים. ה) עד לנישואים עצמם שאחריהם עוברת לגור בביתו.

ד. חרשת ושוטה שנשאת לכהן - אינה אוכלת בתרומה, אפילו השיאה אביה; גזרה שמא ישא חרש כהן לחרשתו, ויאכל אותה; לפיכך גזרו, שלא תאכל חרשת בת ישראל כלל.

ו) ונחשבת אשת איש מהתורה. ז) ונישואי חרש נחשבים רק מדרבנן. ח) תרומה מהתורה, שאסורה באכילתה.

ה. הזר [מי שאינו כהן] - אסור לאכול תרומות, שנאמר: "וכל זר, לא יאכל קדש"²⁵. אפילו היה תושב כהן או שכירו - לא יאכל קדש, שנאמר: "תושב כהן ושכיר, לא יאכל קדש"; תושב - זה שכיר עולם, ושכיר - זה שכיר שנים. ועבד עברי, הרי הוא כתושב²⁶. וכהנת אשת הזר, הרי היא כזר - שנאמר: "וכל זר", בין הוא בין אשתו.

ט) עבד עברי שמכר את עצמו ליותר משש שנים. י) עבד עברי שמכר את עצמו סתם, שמתחרר אחרי שש שנים. יא) שבית דין מכרו אותו. יב) אפילו אם הוא נמכר רק לשש שנים, מכיוון שהוא נחשב קבוע יותר בבית אדונו.

ו. זר שאכל תרומה בזדון - בין שהיה טמא בין שהיה טהור, בין שאכל תרומה טהורה בין שאכל טמאה - חייב מיתה בידי שמים, שנאמר: "ומתו בו, פי יחללהו"²⁶. ולזקה על אכילתה, ואינו משלם דמי מה שאכל, שאינו לזקה ומשלם²⁷. ואם

24. ויקרא-אמור, כב, יא. 25. ויקרא-אמור, כב, י. 26. ויקרא-אמור, כב, ט.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. יִשְׂרָאֵלִית שֵׁשׁ לָהּ זֶרַע מִכֶּהֱן, אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל בְּנֵה - בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקֻבוֹת, וְאָפְלוּ טָמְטוּם [=שאינו

ניכר מינו] וְאֵנְדְּרוּגִינוּס [=שיש בו סימני זכר ונקבה], וְאָפְלוּ זֶרַע הַזֶּרַע עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְזֶרַע אֵין לָהּ".²⁷

(כ) ודרשו חכמים "עייני עליה", כלומר, חפש לה בן עד סוף כל הדורות, ואם תמצא היא מותרת באכילת תרומה.

יג. כִּשְׁם שֶׁזֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכֶּהֱנָת פּוֹסֵל אוֹתָהּ - כֶּן זֶרַע כֶּהֱן מִיִּשְׂרָאֵלִית מֵאֲכִיל אוֹתָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא זֶרַע פּוֹסֵל. פִּיעֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱן, אוֹ כֶּהֱנָת לְיִשְׂרָאֵל, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בַת, וְכֵא עַל הַבַּת מִי שֶׁהוּא עֶרְוָה [=אסורה] עָלֶיהָ, אוֹ שֶׁנִּשְׁאָת לְמִמְזוֹר [הנולד מפסולי חיתון], וּמִתָּה הַבַּת, וְהָרִי הַמִּמְזוֹר קָיָם - הֵיתָה אִם אִמּוֹ בַת יִשְׂרָאֵל לְכֶהֱן, תֹּאכֵל בְּתֵרוּמָה; בַּת כֶּהֱן לְיִשְׂרָאֵל, לֹא תֹאכֵל בְּתֵרוּמָה.

יד. הִנֵּה לְמִדָּת, שֶׁהִיא אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל זֶרַעָהּ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע פּוֹסֵל וְאָפְלוּ יִשְׂרָאֵל אֵינוֹ; וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר, שֶׁאִם הֵיתָה לָהּ בַת מִכֶּהֱן, אֵף עַל פִּי שֶׁהַבַּת נִשְׁוֹאָה לְיִשְׂרָאֵל²⁸, וְאָפְלוּ נִתְחַלְלָה²⁹ - הָרִי אִמָּה אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל הַבַּת הַפּוֹסֵלָה.

(כא) והבית כבר אינה יכולה לאכול תרומה. (כב) ונחשבת זרע פסול לכהונה.

טו. פִּיוּצָא בּוֹ - הַכֶּהֱנָת שֶׁאֵינָה אוֹכֶלֶת מִפְּנֵי זֶרַעָהּ שֶׁמִּיִּשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שֶׁאוֹתוֹ הַזֶּרַע כֶּהֱנִים. פִּיעֵד? בַּת כֶּהֱן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בַת³⁰, וְהִלָּכָה הַבַּת וְנִשְׁאָת לְכֶהֱן, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן - הָרִי זֶה רֵאיוֹ לְהִיּוֹת כֶּהֱן גָּדוֹל, מֵאֲכִיל אֶת אִמּוֹ³¹, וּפּוֹסֵל אֶת אִם אִמּוֹ³², וְאֵף עַל פִּי שֶׁמִּתָּה [אם] אִמּוֹ; וְזֹאת אוֹמֶרֶת: "לֹא כֶּהֱן בַּתִּי כֶּהֱן גָּדוֹל, שֶׁהוּא פּוֹסֵלִי מִן הַתֵּרוּמָה".

(כג) שהיא ישראלית ופוסלת את אימה מלאכות תרומה גם אחרי שמת אביה. (כד) גם לאחר מות אביו הכהן. (כה) שכל זמן שהבת עצמה חיה, היא פוסלת את אימה, מכיוון שאביה ישראל.

טז. הָעֶבֶד אֵינוֹ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זֶרַע, וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל. פִּיעֵד? כֶּהֱנָת שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׁאָת לְכֶהֱן, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֵּן, וְהִלָּךְ הַבֶּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשְּׁפָחָה, וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ עֶבְדִּי, וּמִתָּה הַבֶּן [=בא]

אֶכֶל בְּשִׁנְגָה - מוֹסִיף חֲמֵשׁ שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִישׁ, כִּי יֹאכֵל קֹדֶשׁ בְּשִׁנְגָה - וְיִסֵּף חֲמִשִּׁיתוֹ וְגו'"²⁷.

(ג) ובהמשך לכך נאמר: "וכל זר לא יאכל קודש". (ד) אבל אם אכל במזיד בלי התראה שאינו לוקה, הוא חייב לשלם, והמיתה בידי שמים שנענש בה אינה פוטרת אותו מהתשלום.

ז. "וּבַת כֶּהֱן - כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, הִיא בְּתֵרוּמָת הַקֹּדֶשִׁים לֹא תֹאכֵל"²⁸ - שְׁנֵי עֲנִינִים בָּלְאוּ זֶה: שֶׁאִם תִּבְעַל לְאִסּוּר לָהּ וְתַעֲשֶׂה זִנְיָהּ אוֹ חִלּוּלָהּ²⁹, כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנּוּ בְּהִלְכוֹת אִסּוּרֵי בִיָּאָה - הָרִי הִיא אִסּוּרָה לְאָכֵל בְּתֵרוּמוֹת לְעוֹלָם כְּדִין כָּל חִלּוּל, שֶׁהַחִלּוּל פָּזַר לְכָל דָּבָר; וְשֶׁאִם תִּנְשָׂא לְיִשְׂרָאֵל - הָרִי הִיא אִסּוּרָה לְאָכֵל בְּמִזְרֵם מִן הַקֹּדֶשִׁים שֶׁהוּא חֲזָה וְשׁוֹק לְעוֹלָם, אֵף עַל פִּי שֶׁגִּרְשָׁה אוֹ מֵת.

(טו) אם נבעלה לאדם שהיא אסורה להינשא לו, מצד איסור שקיים גם אצל נשים ישראליות. (טז) כגון שהייתה גרושה ונבעלה לכהן.

ח. אֶכֶל הַתֵּרוּמוֹת - אוֹכֶלֶת אַחֵר שֶׁגִּרְשָׁה הַיִּשְׂרָאֵלִי אוֹ מֵת, אִם לֹא הֵינִיחַ מִמֶּנָּה בֶּן, שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבַת כֶּהֱן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִרְשָׁה, וְזֶרַע אֵין לָהּ - וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ בְּנִעֻרֶיהָ, מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹאכֵל"²⁹.

ט. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [-במסורת ממש רבינו] לְמַדּוּ - "מִלֶּחֶם", וְלֹא כָּל לֶחֶם; חֻזְרֵת הִיא לְתֵרוּמָה, וְאֵינָה חֻזְרֵת לְחֻזָּה וְשׁוֹק.

י. וְלֹא הַכֶּהֱנָת בִּלְבַד, אֲלֵא אָפְלוּ לִזְיָה וְיִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּבְעֲלָה לְאִסּוּר לָהּ - הוּאֵל וְנִעֲשֶׂת זִנְיָה - אִסּוּרָה לְאָכֵל בְּתֵרוּמָה לְעוֹלָם, וְאֵף עַל פִּי שֵׁשׁ לָהּ זֶרַע מִכֶּהֱן.

יא. לְפִיכָף, הַשְּׁבוּיָה אֵינָה אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה³⁰, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת 'טְהוֹרָה אֲנִי'; וְכָל שְׁבוּיָה שֶׁנֶּאֱמַנָת לִזְמַר 'טְהוֹרָה'³¹, אוֹ שֵׁשׁ לָהּ עֵדִיט כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה מִתְרַת לְבִעָלָהּ, הָרִי זֶה אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה. וְהַנִּרְבַּעַת לְבִהֶמָּה - לֹא נִפְסָלָה מִן הַכֶּהֱנָה, וְאוֹכֶלֶת.

(יז) מחשש שנבעלה לאיש האסור לה. (יח) כגון שהיא בעצמה העידה שנשבתה אבל לא נטמאה, ולא היו עדים אחרים שהעידו עליה שנשבתה. (יט) אפילו עד אחד, שבשבויה הקלו להאמין גם לעד אחד האומר שלא נטמאה.

27. שם, פסוק יד. 28. ויקרא-אמור, כב, יב. 29. ויקרא-אמור, כב, יג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְהָרִי הָעֶבֶד קָיָם - הִיטָה אִם אָבִיו שֶׁל עֶבֶד זֶה בֵּית
יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן, לֹא תֹאכַל בְּתִרומָהּ; הִיטָה בֵּית כֹּהֵן
לְיִשְׂרָאֵל, תֹּאכַל - שְׁאִין זֶה זֶרַע, שֶׁהָעֶבְדִּים אֵין
לָהֶם יְחוּסִים.

(א) כי כל החייבים מיתה בידי שמים, לוקים. (ב) ואסור
לטמא לאכול אותה. (ג) והיא לא נטמאת מהאדם הטמא
שאוכל אותה.

ב. אֵין הַטְּמָאִים אוֹכְלִין בְּתִרומָהּ, עַד שִׁיעָרִיבוּ
[שְׁמֶשֶׁן] שְׁמֶשֶׁן וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים בִּינוּנִים, וְזוֹ
הַעֵת כִּמוֹ שְׁלִישׁ שָׁעָה אַחֵר שְׁקִיעַת הַחֲמָה,
שְׁנֵאֲמַר: "וְכָא הַשֶּׁמֶשׁ, וְטָהַר"³², עַד שִׁטְטָהָר
הָרָקִיעַ מִן הָאֵוֶר; "וְאַחֵר יֹאכַל מִן הַקֶּדָּשִׁים"³³.

(ד) לאחר שטבלו במקווה.

(כו) כי וולד שפחה כמותה. (כז) ולכן אינו פוסל ואינו
מאכיל.

יז. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכְהֵן, וְמֵת, וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן,
וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל בְּתִרומָהּ כֹּהֵן. מֵת
הַיִּשְׂרָאֵלִי, וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן - לֹא תֹאכַל בְּתִרומָהּ; מֵת
בֶּנֶה מִיִּשְׂרָאֵל, אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִּיל בֶּנֶה הָרָאשׁוֹן.

(כח) מכיוון שנישאה לישראל, התנתקה מזרע הכהן.

יח. בֵּית כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל, וְיֵשׁ לָה מִמֶּנּוּ בֵּן,
וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לִכְהֵן - תֹּאכַל בְּתִרומָהּ כֹּהֵן; מֵת וְלָה
מִמֶּנּוּ בֵּן, תֹּאכַל בְּתִרומָהּ; מֵת בֶּנֶה מִכֹּהֵן - אֲסוּרָה
לְאֹכֶל, מִפְּנֵי בֶּנֶה שְׁמִיִּשְׂרָאֵל. מֵת בֶּנֶה מִיִּשְׂרָאֵל -
חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ פְּנֵעוּרִיהָ, וְאוֹכֵלֶת בְּתִרומָהּ;
וְאִינָה אוֹכֵלֶת בְּחִזָּה וְשׁוֹק.

(כט) כי התנתקה מזרע של הישראל.

יט. בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לְיִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה, וְיֵשׁ לָה
מִמֶּנּוּ בֵּן, וְחִזְרָה וְנִשְׁאֵאת לִכְהֵן - אוֹכֵלֶת בְּתִרומָהּ;
מֵת וְלָה מִמֶּנּוּ בֵּן - אוֹכֵלֶת בְּפָנֶי [בְּחִי] בֶּנֶה הָאֶחָרֹן,
שֶׁהָרִי הוּא מֹאכִילָה כִּמוֹ שֶׁהָאֲכִילָה אָבִיו.

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

פָּרָק ז

אכילת תרומה על ידי טמאים ופסולים.

א. כֹּהֵן טָמֵא אֲסוּר לְאֹכֶל תְּרומָהּ, בֵּין טְמֵאָה בֵּין
טְהוּרָה - שְׁנֵאֲמַר: "אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֱהָרֹן, וְהוּא
צָרוּעַ אוֹ זָב - בְּקִדָּשִׁים לֹא יֹאכַל"³⁰; אִינָה הוּא
קֹדֶשׁ, שְׁאוֹכְלִין אוֹתוֹ כָּל זֶרַע אֱהָרֹן, זָכָרִים וְנָקִבּוֹת?
הֲוִי אוֹמֵר - תְּרומות. אֲלָא שֶׁהָאוֹכֵל תְּרומָה טְהוּרָה
- חֵיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וּלְפִיכָן לִקְרָה, שְׁנֵאֲמַר:
"וְשִׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרְתִּי, וְלֹא יִשְׁאוּ עָלָיו חֲטָא"³¹.

~ נקודות משיחות קודש ~

"אֵין הַטְּמָאִים אוֹכְלִין בְּתִרומָהּ עַד שִׁיעָרִיב שְׁמֶשֶׁן וַיֵּצְאוּ
שְׁלֹשָׁה כּוֹכָבִים אַחֵר שְׁקִיעַת הַחֲמָה.. כו".

ומקור ההלכה הוא בגמרא בברכות ש"מאמתי קורין
את שמע בערבית" משמעו הוא "טהר יומא" ולא "טהר
גברא", היינו שטהרתו של הטמא תלויה בהעבר שמש.
ויש לבאר זאת בפנימיות העניינים: כדאיתא בזוהר,
ש'תרומה' אותיות תורה מ', התורה שניתנה לארבעים
יום. ואכילת תרומה משמעה שהתורה נעשית מאכלו
של כל אחד ואחד מישראל, שהרי היא "לחם ומזון
הנפש... כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף.... להיות דם
ובשר כבשרו". 'כוכבים' קאי על עם ישראל, כמובא
בירושלמי שכל יהודי נקרא בשם כוכב, ושלושה
כוכבים הם שלושת בחינותיהם של האבות שישנם בכל
אחד ואחד מישראל, ושלושה כוכבים בינוניים מרמזים
על דרגת ה"בינוני" שהיא "מדת כל אדם, ואחריה כל
אדם ימשוך". ונפסק להלכה, שכאשר ישנם שלושה
כוכבים בינוניים, יכולים הכהנים לאכול בתרומה עוד
לפני ש"טהר גברא", ובכל מעמד ומצב יש בכחו של
יהודי ללמוד תורה באופן שנעשית דם ובשר כבשרו,
ומכיון שיש אצלו ג' כוכבים בינוניים אינו צריך להמתין
לעבודה מיוחדת (טהרה וכו') אלא יכול לאכול בתרומה
תיכף ומיד. ועל-ידי-זה בא לשלימות העבודה, שאז
יכול לאכול גם קדשים ממש, ועד לקדשי-קדשים,
חטאת וכו' הקשורים עם שלימות הטהרה והקדושה של
מי חטאת - שלימות הטהרה והקדושה - "וזרקתי
עליכם מים טהורים".

(על-פי "זין מלכות" ספר זרעים, סימן ט"ו)

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

30. ויקרא-אמור, כב, ד. 31. שם, פסוק ט. 32. ויקרא-אמור, כב, ז. 33. שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. כֹּהֵן טָהוֹר שֶׁאֵכֵל תְּרוּמָה טְמֵאָה - אֵינוֹ לֹקֵחַ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בַּעֲשֵׂהָ, וְנֶאֱמַר: "וְאַחֲרֵי יֵאָכֵל מִן הַקֹּדְשִׁים"³⁴ - מִדְּבַר שֶׁהוּא בִקְדָּשָׁתוֹ, הוּא שֵׁאֵכֵל בְּשִׁטְהָר; אֲכָל דְּבַר טְמֵא, לֹא יֵאָכֵל אֶף עַל פִּי שִׁטְהָר. וְלֹא הָאֵל מִפְּלֵל [-הנלמד מתוך מצות] עֲשֵׂה, עֲשֵׂה הוּא.

ה. כלומר, מפני שאין איסור לאו בעבירה זו אלא רק ביטול מצוות עשה.

ד. מי שהיה אוכל בתרומה, והרגיש שנגדעזעו אבריו להוציא שכבת זרע - אוֹחֲזוּ בָאֵמָה [=איבר המילה]¹, ובוֹלֵעַ אֶת הַתְּרוּמָה.

ו. כדי שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו.

ה. השוטה והחרש, מטבילין אותן ומאכילין אותן תרומה אחר שיעריבו שמשן. ומשמרין אותן, שלא יישנו אחר הטבילה; שאם יישנו - טמאים, אלא אם כן עשו להם פיס של נחשתו, שמה יראה קרי [=שכבת זרע].

ז. המוצמד לאיברם ומאפשר מעקב. ודווקא של נחשת, שהוא לא בולע לחלוותית לתוכו.

ו. רוכבי גמלים - אסורין לאכל בתרומה, עד שיתבטלו ויעריבו שמשן; שהן בחזקת טמאה, מפני חמום הרכיבה [ללא אוֹכֵף] על עור הגמל, מוציא טפה של שכבת זרע.

ז. המשמשת • מטתה
[המקיימת יחסי אישות] - אם לא נתהפכה בשעת תשמיש - טובלת, ואוכלת בתרומה לערב;
המשמשת . . . לערב א"א והוא שהטבילה במטה אבל אולא איחי בכרעה חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטת ואם נתהפכה אפילו הטבילה במטה אי אפשר שלא תפלוט (ואי אולא איחי וטבלה חוששין שמא נשתייר).

ואם נתהפכה בשעת תשמיש - הרי זו אסורה לאכל בתרומה כל שלשה ימים, שאי אפשר לה שלא תפלוט [שכבת זרע] ותהיה טמאה, כמו שיתבאר במקומו.

ח. תרומת • חוצה

לארץ - הואיל ועקרה

[של תקנה זו היא] מדבריהם

[של חכמים] - אינה אסורה

באכילה, אלא לכהן

שטמאה יוצאה עליו

מגופו, והן: בעלי

קראין [=הרואים קרי], וזבין, וזבות, ונדות, ויולדות.

ובלן שטבלו - מתרין לאכלה, אף על פי שלא

העריבו שמשן.

ח. מכיוון שהטבילה מטהרת אותם מהטמאה העיקרית והם נשארים טמאים בטמאה פחותה של 'טבול יום', וברמת טמאה כזו מותר לאכול תרומת חוץ לארץ.

אבל טמאי [=שנטמאו על ידי] מגע טמאות - בין שנגע במת שאי אפשר לנו היום לטהר ממנו, בין שנגע בשרץ - אינו צריך לטבול לתרומת חוצה לארץ.

ט. מכיוון שטומאתו פחותה, ממי שיצאה טמאה מגופו.

ט. לפיכך, כהן קטן שעדיין לא ראה קרי, וקטנה שעדיין לא ראת דם נדה - אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה, שחזקתן שלא יצאה טמאה עדיין עליהן. והמצרע, הרי הוא כמי שטמאה יוצאה עליו מגופו; והוא, שטימא אותו כהן מִיֶּחֱסִי; אבל קדם שטימאו הפה, טהור הוא.

י. את תרומת חוץ לארץ. (יא. כהן שישנם שני עדים המעידים על כהונתו, בעקבות היכרותם עם אבותיו.

י. כהן ערל, אסור לאכל בתרומה מדין תורה - שהרי נאמר "תושב ושכיר"³⁵ בתרומה, ונאמר "תושב ושכיר"³⁶ בפסח; מה תושב ושכיר האמור בפסח, ערל אסור בו - אף תושב ושכיר האמור בתרומה, ערל אסור בה. ואם אכל, לוקה מן התורה.

משוּדָּר - מתר לאכל בתרומה, ואף על פי שגוראה

34. ויקרא-אמור, כב, ז. 35. ויקרא-אמור, כב, י. 36. שמות-בא, יב, מה.

שיטמא . . . מיוחס: אם ראיית הנגע יכולה להיות ע"י חלל - לקו"ש חל"ב ע' 88 והע' 34. משוּדָּר . . . מהול: ההתאמה עם הל' מילה פ"ג ח"ח - לקו"ש חל"ב ע' 47.

כָּעָרְל; וּמִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שְׂמֹול פֶּעַם שְׁנִיָּה, עַד שְׂרָאָה מְהוּל.

(יב) שנמשכה עורלתו וכסתה בחזרה את העטרה.

יֵא. וְהַנּוֹלֵד מְהוּל, אוֹכֵל בְּתִרּוּמָּה י; וְהַטְּמֹום אֵינוֹ אוֹכֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סָפֵק עָרֵל. וְאַנְדְּרוּגִינוֹס, מִלְּאוֹכֵל.

(יג) אפילו אם עדיין לא הטיפו ממנו דם ברית כנדרש על פי הדין, מכיוון שהוא אינו נחשב ערל.

יב. הָעָרֵל וְכָל הַטְּמֵאִים - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אֲסוּרִין לֵאכֹל בְּתִרּוּמָּה, נִשְׁתִּיָּהּ וְעַבְדִּיהֶן אוֹכְלִין י.

(יד) כי למרות שהם אסורים באכילת תרומה, יש בהם קדושת כהונה.

יג. פְּצוּעַ דָּפָא [=שנפצעו אשכין] וּכְרוֹת שְׁפָפָה [=שנכרת אברון] ט - הֵם וְעַבְדִּיהֶן אוֹכְלִין, וְנִשְׁתִּיָּהּ לֹא יֵאכְלוּ טו. אִם לֹא יָדַע אֶת אִשְׁתּוֹ מִשְׁנַעֲשֶׂה פְּצוּעַ דָּפָא וּכְרוֹת שְׁפָפָה, הָרִי אֵלָיו יֵאכְלוּ י. וְכֵן אִם נִשָּׂא בַת גֵּרִים, הָרִי זֶה אוֹכְלָתָ ט.

(טו) שלשניהם אסור לשאת אישה. (טז) כי הן נבעלו לאיש האסור להן, ונפסלות מלאכול תרומה. (יז) לא בא עליה. (יח) מדובר שנישאו להם לפני שהיה להם את המום הזה. (יט) מכיוון שלגיורת מותר להינשא לבעל מום שכזה.

יד. פְּצוּעַ דָּפָא כֹּהֵן שֶׁקִּדַּשׁ בַּת כֹּהֵן, אֵינָה אוֹכְלָתָ כ. כ) מכיוון שהקידושין האסורים פוסלים אותה מלאכול תרומה.

סָרִיס [=עקר] חֲמָה [=מלידה], הוּא וְאִשְׁתּוֹ וְעַבְדּוֹ אוֹכְלִין כא. אַנְדְּרוּגִינוֹס וְטְמֹום - עַבְדִּיהֶן אוֹכְלִין, אֲבָל לֹא נִשְׁתִּיָּהּ כב.

(כא) כי סריס חמה לא עבר בעצמו על איסור, וכן אין איסור להינשא לו. (כב) כי אולי הם נקבה והקידושין שקידשו את נשותיהן לא נחשבים.

טו. חֹרֶשׁ שׁוּטָה וְקָטָן שֶׁקָּנוּ לָהֶם עַבְדִּים, אֵינָן אוֹכְלִין כ; אֲבָל אִם קָנוּ לָהֶם בֵּית דִּין, אוֹ אֶפִּיטְרוּפִין [=אפוטרופוסים], אוֹ שֶׁנִּפְּלוּ לָהֶן בִּירְשָׁה - הָרִי אֵלָיו אוֹכְלִין.

(כג) מכיוון שחרש שוטה וקטן אינם יכולים לקנות דברים בעצמם, והעבדים שהם רכשו לא נחשבים רכוש שלהם.

השנת הראב"ד

אנדרונינוס . . שמש א"א אין זה מחזור שהרי יש לו צד זכרות ונקבות ואחי צד זכרות שבו ומשתמש בצד זכרות של זה דהיינו שלא כדרכה ופוסל משום אשה שנבעלה לפסול לה שלא כדרכה וכן עיקר.

טז. אַנְדְּרוּגִינוֹס •

שֶׁנִּבְעַל לְפוֹסֵל מִן הַתִּרּוּמָּה, בֵּין דֶּרֶךְ זְכָרוֹתוֹ [כמשכב זכור] בֵּין דֶּרֶךְ נְקִיבוֹתוֹ - נִפְסֵל מִלֵּאכֹל בְּתִרּוּמָּה כְּנָשִׁים י, וְאֵין עַבְדּוֹ אוֹכְלִין כה.

וְכֵן אִם נִבְעַל לְאַנְדְּרוּגִינוֹס אַחֵר שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ לְאִשָּׁה - נִפְסֵל י, וְאֵינוֹ אוֹכֵל וְלֹא מֵאֲכִיל עַבְדּוֹ; וְהוּא, שֶׁיִּבְעַל אוֹתוֹ דֶּרֶךְ נְקִיבוֹתוֹ; אֲבָל דֶּרֶךְ זְכָרוֹתוֹ, אֵין זָכָר פּוֹסֵל זָכָר מִן הַפְּהִנָּה.

(כד) בדומה לדין אצל אישה, שנפסלת מלאכול תרומה אם נבעלה לפסול, בין אם נבעלה כדרכה ובין שלא כדרכה. (כה) כדין כל חלל. (כו) אך אם נבעל לסתם אנדרונינוס, אינו נפסל.

יז. עַבְדֵּי שֵׁל שֶׁתַּפִּין, שֶׁהֵיָּה אֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ מֵאֲכִיל י - הָרִי זֶה הָעַבֵּד אֲסוּר לֵאכֹל. וְכָל הַמֵּאֲכִיל בְּתִרּוּמָּה, מֵאֲכִיל בְּחֻזָּה וְשׁוּק.

(כז) שאחד השותפים היה ישראל או כהן שנפסל מלאכול תרומה.

יח. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאָת לְכֹהֵן, וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עַבְדֵּי מְלֹוגִים בֵּין עַבְדֵּי צֶאֱן בְּרִזְלָט - הָרִי אֵלָיו יֵאכְלוּ; וְכֵן עַבְדֵּי כֹהֵן שֶׁקָּנוּ עַבְדִּים, וְעַבְדֵּי אִשְׁתּוֹ שֶׁקָּנוּ עַבְדִּים - יֵאכְלוּ, שְׁנֵאֲמַר: "כִּי יִקְנֶה נַפֶּשׁ קָנִין כְּסִפּוֹ" 37 - אֲפֹלוּ קָנִין הַקָּנִין אוֹכֵל, וְקָנִין הָאוֹכֵל מֵאֲכִיל. וְקָנִין שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל, אֵינוֹ מֵאֲכִיל אַחֲרֵים לא.

(כח) עבדים ששייכים לה, אך הבעל יכול להשתמש איתם לעבודה. (כט) עבדים שהיו שייכים לה לפני הנישואים, וכעת בעלה קיבל עליהם אחריות. (ל) עבדי צאן ברזל יאכלו מכיוון שהם תחת אחריותו, ועבדי מלוג ששייכים לה גם יאכלו מכיוון שהבעלים שלהם – האישה – גם אוכלת כעת תרומה. (לא) כגון אלמנה שנישאה לכהן גדול, שאינה אוכלת תרומה מכיוון שהיא חללה.

יט. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׂאָת לְיִשְׂרָאֵל, וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עַבְדֵּי מְלֹוג בֵּין עַבְדֵּי צֶאֱן בְּרִזְלָט - הָרִי אֵלָיו לֹא יֵאכְלוּ.

(לב) עבדי צאן ברזל לא יאכלו, מכיוון שהם כעת של הבעל שהוא ישראל. ועבדי מלוג לא יאכלו, מכיוון שהם שלה וגם אסורה כעת לאכול תרומה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עם חלל, ועליו לחלוץ לה או לייבם אותה. (מג) קידושי כסף שהיבם מקדש את היבמה.

כג. כהן שנתן גט ליבמתו הכהנת, שהיא נאסרה עליו, וצדין זקתו עליה - הרי זו אוכלת בתרומה [בבית אביה]; מפני שהיא משמרת לביאה פסולה של דבריהם, שאין הגט פוסל היבמה אלא מדבריהם. וכן כהנת חלוצה או שניה שנתאסרה לכהן^מ, אוכלת^מ. כהן הדיוט שנשא אילנית [=עקרה], הרי זו אוכלת בתרומה^מ.

(מד) שהיא מיועדת כעת לביאה פסולה מדרבנן. (מה) תרומה בבית אביה. (מו) שלמרות שאינה יכולה ללדת, היא נחשבת אשתו של הכהן.

פרק ח

נשות כהנים שאינן אוכלות תרומה

א. העפר, והיבם, והארוסין, והחרש^א, וכן תשע שנים ויום אחד - פוסלין, ולא מאכלין^ב.

(א) שאינו שומע ואינו מדבר. (ב) ובהלכות הבאות מפרט הרמב"ם את הדינים של כל אחד מהם.

ב. העפר כיצד? בת ישראל המעפרת מפה^א [ובעלה מת], לא תאכל בשביל העפר^ב; ובת כהן המעפרת מישראל [ובעלה מת], אסורה לאכלי מפני העפר - שנאמר: "ושבה אל בית אביה כנעוריה"³⁸, פרט למעפרת.

(ג) כי אימו של כהן מותרת לאכול תרומה רק לאחר לידתו. (ד) תרומה מבית אביה.

ג. בת כהן שפא עליה ישראל - אין חוששין לה שפא נתעברה, אלא טובלת^א ואוכלת לערב^ב. היתה נשואה לישראל, ומת בעלה - טובלת ואוכלת בתרומה לערב, עד ארבעים יום [מיום מותו]; ואם הפר עברה - הרי זו מקלקלת למפרע^ג, עד ארבעים יום; שכל הארבעים אינו עבר, אלא מים פעולם הוא חשוב.

(ה) לשם זנות. (ו) כדי להיטהר מטומאת שכבת זרע. (ז) ולא חוששים שהתעברה, כי אישה זונה מתהפכת כדי לא להתעבר. (ח) ועליה לשלם קרן וחומש, כדין זר שאכל תרומה.

כ. אלמנה [הנשואה] לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, בין כהנת^א בין ישראלית, וכן שאר חיבי לאוין^ב, והקניסה לו עבדי מלוג ועבדי צאן ברזל - עבדי מלוג לא יאכלו^ג, אף על פי שהוא חיב במזונותם; ועבדי צאן ברזל יאכלו, מפני שהן של בעל. נשא שניה^ד - היא אוכלת^ה, ועבדי מלוג שלה לא יאכלו.

(לג) גם בת כהן שהייתה אוכלת תרומה לפני הנישואים, אם נישאה לאיש האסור לה. (לד) שאסור לאישה להינשא להם. ואף שעל פי דין אם אישה התקדשה לאיש האסור לה ב'לא תעשה', היא נחשבת מקודשת, בכל זאת על ידי הנישואים הללו היא נחשבת כזונה האסורה לאכול תרומה. (לה) מכיוון שהם קניין של האישה, והיא עצמה נפסלה מלאכול תרומה כי היא נחשבת זונה או חללה, והובא לעיל בהלכה יח שקניין שאינו אוכל אינו מאכיל. (לו) אישה האסורה עליו בנישואין מדרבנן. (לז) מכיוון שאינה נחשבת זונה או חללה, כי היא אינה אסורה עליו מהתורה.

כא. כהנת^א אלמנה שנתאסרה [שנתקדשה] לכהן גדול, או גרושה לכהן הדיוט - הואיל והן משמרות [=מיועדות] לביאה פסולה של תורה, הרי אלו לא יאכלו; וכן אם נכנסו לחפה בלא ארוסין - אינן אוכלות, שהחפה פוסלת אותן מלאכל^ב. נתאלמנו או נתגרשו מן הארוסין, חזרו להקשרן ואוכלות^ג; מן הנשואין - לא יאכלו, שפבר נתחללו.

(לח) חידוש הדין כאן הוא בכהנת, מכיוון שבת ישראל לכהן אוכלת תרומה רק אחרי הנישואים. (לט) למרות שאישה אינה מתקדשת על ידי כניסה לחופה, מכיוון שהיא נכנסה לחופה לשם ביאה, היא נחשב מיועדת לביאה פסולה. (מ) מכיוון שלא נבעלו, וכעת אינן מיועדות עוד לביאה פסולה.

כב. כהנת שמת בעלה כהן^א, ונפלה לפני יבמין [גיסיס] שיש בהן [=שאחד מהם] חלל - לא תאכל, מפני זקת החלל^ב, ואפלו עשה בה אחד מן [האחים] הפשרים מאמר^ג; שאין המאמר קונה ביבמה קנן^ד גמור.

(מא) בלי שנולדו להם ילדים, וכעת עליה להתייבם - להינשא לאחד מאחיו. (מב) מכיוון שיש לה קשר הלכתי

ד. פת • ישראל
שְׁנֵשֶׁת לֶכְהֵן, וּמַת וְהַנִּיחָה מֵעֲבֵרֹתָ - לֹא יֵאָכְלוּ עֲבָדֶיהָ בְּתִרְוֻמָּה בְּשִׁבִּיל הָעֵבֶר; שְׁהִילֹד הוּא שְׂמֵאכִיל, וְשְׁאִינוּ יִלְוֹד אִינוּ מֵאֲכִיל. לְפִיכָּךְ, אִם הָיָה הָעֵבֶר חָלָל³⁹ - אִינוּ פּוֹסֵל הָעֲבָדִים, אֲלֹא אוֹכְלִין בְּגִלָּל אֲחֵיו הַכְּשָׁרִים, עַד שְׁיִלֹד זֶה הַחָלָל, וַיֵּאָסְרוּ הָעֲבָדִים מִלֵּאכֹל.

השנת הראב"ד
 בת... העבדים א"א מאי לפיכך ואם אינו מאכיל אפ"ה פוסל דק"ל עובר אית ליה זכיה ואפילו במתנת אביו הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו וכל שכן בירושה הבאה מאליה הילכך העבדים אינן אוכלין מפני חלקו של חלל.

ה. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"⁴⁰, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

(ט) ללא בנים נוספים. (י) כלומר, מכיוון שלעובר אין השפעה על אכילת התרומה של אימו ועבדיה. (יא) ויש לאימו בנים נוספים כהנים כשרים.

ו. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

ז. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

(יב) שבעלה הכהן נפטר ללא ילדים, וזקוקה להתייבם לאחר מאחיו או לחלוץ. (יג) לאכול תרומה מבית אביה. (יד) מכיוון שהיא קשורה ליבם.

ח. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

ט. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

(טו) שהכניס ראש העטרה בלבד. (טז) מכיוון שמטרת הייבום היא הולדת ילדים והקמת שם לאחיו, ומביאה שאינה גמורה לא ניתן להוליד. (יז) שגם אצל בעלה הראשון עדיין לא הייתה יכולה לאכול תרומה. (יח) למרות שזו ביאה גרועה, מכיוון שהיבם נחשב כעת בעלה במקום אחיו, ולאחיו היא הייתה נשואה.

י. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

יא. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

יב. הַיָּבֵם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזְקוּקָה לְיָבֵם כִּהְיָיָה - לֹא תֹאכַל, שְׁנֵאֲמַר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנָה נֶפֶשׁ"³⁹, וְזֶה עֲדִין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת כֹּהֵן הַזְקוּקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה⁴¹ מִפְּנֵי יָבֻמָּה, שְׁנֵאֲמַר: "וְיִשְׁבְּהָ אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲנִיָּה"⁴², פֶּרֶט לְשׁוּמְרָתָּה⁴³ - [מיועדת ל]יָבֵם⁴⁴.

(יט) לעיל פרק ו הלכה ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

איש מסוים. (לח) שהעידו שנסתרה עם אותו האיש. (לט) כמבואר בהלכות סוטה. (מ) והדין הוא שאינה שותה בעקבות זאת. (מא) כי היא ספק זונה. (מב) שאמרה לבעלה זניתי עם איש אחר. (מג) למרות שהיא אינה נאסרת על בעלה אם אין עדים נוספים לכך.

טז. קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת [בהסכמת] אביה, בין בפני אביה בין שלא בפניו - אף על פי שקדשה אביה^מ, אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה [ייערער על הנישואין], תעשה זרה [מן הכהונה] למפרע; וזה שרואה ושותק - פועם הוא, לפי שנשאת שלא לדעתו.

(מד) וברור שכן הדין אם גם הקידושין היו שלא לדעתו.

פרק ט

אכילת תרומה על ידי אלו שהקשר שלהם לכהן בספק

א. האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה, או ליד שלוחה שעשת [שמיניתה] לקבלה^ב; וכל שהיא ספק גרושה^ג, הרי זו לא תאכל.

(א) בת ישראל שנישאה לכהן. (ב) כלומר, עד לרגע הגירושין בפועל. (ג) כגון שבעלה זרק לה את הגט, והוא נפל במקום שהוא ספק קרוב לו ספק קרוב לה. (ד) למרות שבעלה עדיין חייב לפרנס אותה במצב כזה, באכילת תרומה היא אסורה כי אולי היא כבר גרושה.

האשה שעשת שליח לקבל לה גטה, אסורה לאכל בתרומה מיד^ה; ואם אמרה לו: 'קבל לי גטי במקום פלוני' - אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום. שליח שליח להבאת גטה^ו, אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. האומר לאשתו: 'הרי זה גטך' שעה אחת קדם למיתתו - אסורה לאכל בתרומה מיד^ח.

(ה) מהזמן שיתכן שקיבל כבר את הגט. (ו) מכיוון שאינה מגורשת עד שהשליח יגיע למקום ההוא. (ז) שמתגרשת רק כשיגיע הגט לידיים שלה. (ח) מכיוון שיכול להיות שבשעה הבאה ימות.

ב. עיר שהקיפה פרקים [צבא אויב], וספינה המטרפת [בסערה] בים, והיוצא לדין [עומד למשפט] - הרי אלו בחזקת קמיין [חיים]^ט; ואין צריך לומר מפרש [מפליג בים], ויוצא [לדרך] בשירה. אבל עיר שקבשה פרקים, וספינה שאבדה בים, והיוצא

שביאתו ביאה - אינה אוכלת בשביל הקטן, לפי שאינו קונהל עד שיגדיל.

(כח) לעיל פרק ו הלכה ז. (כט) איש שהאבר שלו אינו מתקשה ואינו יכול להוליד. (ל) ונישואיו אינם נחשבים נישואים.

ספק שהוא בן תשע שנים ויום אחד, ספק שאינו נשאת לבן שלש עשרה שנה ויום אחד, ספק שהביא שתי שערות [שהן סימן גדלות] ספק שלא הביא - הרי זו אסורה לאכל.

יב. כל אלו שאין מאכילין בתרומה של תורה, כן אין מאכילין בתרומה של דבריהם - גזרה, שמא יאכילו בשל תורה.

יג. ואלו לא פוסלין, ולא מאכילין^א: האונס, והמפתה^ב, והשוטה שנשא אשה^ג; אלא אם בן היתה אסורה לה, שהן פוסלין אותה בביאתו^ד, מפני שנעשת זונה או חללה, כמו שבארנו^ה.

(לא) את בת כהן מלאכול תרומה בבית אביה, אם הם ישראלים. (לב) את בת ישראל, אם הם כהנים. (לג) מכיוון שבעלו לשם זנות, ולא לשם אישות. (לד) כי נישואיו אינם נחשבים נישואים. (לה) לעיל פרק ו הלכה ז.

יד. מי שנשאת לכהן שוטה, או שאנס אותה או פתה אותה כהן, וילדה - אוכלת בשביל בנה^ו. ואף על פי שהדבר ספק, הואיל ושללא בקדושין היא, שמא מאחר עברה [התעברה] - הרי הולד בחזקת זה שפא עליה; והוא, שלא יצא עליה קול עם אחר, אלא הכל מרננין [מרכלים] אחריה בזה הכהן.

(לו) מכיוון שהוא כהן.

וכן כהנת שפא עליה שוטה ישראל, או שאנסה או פתה אותה, ונתעברה - אינה אוכלת, מפני העבר; נתחתן [מת] העבר [בכסן אמן], הרי זו תאכל.

טו. אשת איש שבאו לה עדי קנוי^ז ועדי סתירה^ח - הרי זו אסורה לאכל בתרומה, עד שתשתה מי המרים^ט; מפני שהיא ספק זונה. מת בעלה קדם שישקנה^י, או שהיתה מן הנשים שאינן שוות ולא נוטלות כתבה - הרי זו אסורה לאכל בתרומה לעולם^{יא}. וכל אשת כהן שאמרה: 'טמאה אני' - הרי זו אסורה לאכל בתרומה^{יב}.

(יז) שהעידו שאמר לה הבעל בפני עדים, לא להיסתר עם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

זֶה שְׁצוֹחַ הַחֵבֶה סוּפוֹ עַל תְּחִלְתוֹיָהּ, וְעֵדִין לֹא יֵצֵאוּ מִרְשׁוֹת רֹאשׁוֹן, אוֹ זֶה שְׁצוֹחַ אַחֵר שְׁשֵׁתָּק, חֲזֹר בּוֹיָהּ; לְפִיכָּהּ, אֵין אוֹכְלִין בְּתְרוּמָהּ - בֵּין שְׁהִיָּה רֶבֶן [=האדון ה'] רֹאשׁוֹן כִּהֵן וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָאֵל, בֵּין שְׁהִיָּה רֶבֶן רֹאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁנִי כִּהֵן.

(יז) אך אם הקנה לו ישירות בוודאי קנה, מכיוון ששתק בהתחלה. (יח) שלא רצה במתנה הזו. ושתיקתו בהתחלה אינה סימן להסכמה, כי אין לו סיבה לצוות כל עוד המתנה לא הגיעה לידיים שלו. (יט) וחזרה זו אינה מועילה, מכיוון שקנה כבר בהתחלה כששתק. (כ) מספק, כי לא ידוע למי העבדים שייכים, לאדון הראשון או השני.

ז. יִשְׂרָאֵל שְׁשָׁכַר בְּהֵמָה מִכֵּהֵן, מֵאֲכִילָה הַתְּרוּמָה^{כא}. וְכֵהֵן שְׁשָׁכַר בְּהֵמָה יִשְׂרָאֵל - אֵף עַל פִּי שְׁהוּא חֵיב בְּמִזְנוֹתֶיהָ - לֹא יֵאֲכִילָנָה תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁאִינָה קִנְיָן בְּסוּפוֹ.

(כא) מכיוון שהיא רכוש הבהמה.

ח. יִשְׂרָאֵל שִׁשָּׁם פָּרָה מִכֵּהֵן לְפִטְמָה^{כב}, וְלֵהִיּוֹת הַשָּׁכָר [=הרווח יחולק] בִּינִינָהּ - לֹא יֵאֲכִילָנָה תְּרוּמָה, אֵף עַל פִּי שִׁישָׁ לִכְהֵן בְּשִׁבְחָהּ חֶלְקָהּ; אָבֵל כֵּהֵן שִׁשָּׁם פָּרָה יִשְׂרָאֵל לְפִטְמָה - אֵף עַל פִּי שִׁישָׁ לְיִשְׂרָאֵל חֶלְקָהּ בְּשִׁבְחָהּ, הוּאֵל וְגוּפָהּ לִכְהֵן, שְׁהִיָּה שְׁמָהּ [=שווה הפרה הוא] עַל עֲצָמוֹ - הִיָּה זֶה מֵאֲכִילָה הַתְּרוּמָה.

(כב) הישראל קנה מהבהמה את בהמתו לפיטום, כשבתמורה הם סיכמו ביניהם שהבהמה יקבל חלק מאחוזי הרווח. (כג) מכיוון שגוף הבהמה עבר להיות רכוש הישראל.

ט. פָּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁיִלְדָה בְּכוֹר - מֵאֲכִילוֹ הַתְּרוּמָה; שֶׁהַבְּכוֹר לִפְנֵיהֶם. וְאוֹצֵר אָדָם בְּרִשְׁיָהּ תְּרוּמָה [שהן מאכל בהמה] לְתוֹף שׁוֹכֵכוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׁמָא יָבוֹאוּ הַיּוֹנִים שָׁלוֹ וְיֵאֲכִלוּ אוֹתָהּ^{כד}.

(כד) מכיוון שכוונתו היא לאסוף את הכרשנים ולא להאכיל בהם את בהמותיו, לא מחייבים אותו להשגיח על המעט שהיונים אוכלות למרות שאסור להאכיל אותם תרומה.

י. יִרְאֶה לִי, שְׂאָם מִכֵּר הַכֵּהֵן פָּרָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, וְלִקְחָה הַדְּמִים [=הכסף] - אֵף עַל פִּי שְׁעֵדִין לֹא מִשְׁפָּה הַלּוֹקָח [את הפרה לקנות], הִיָּה זֶה אָסוּר לְהֵאֲכִילָה תְּרוּמָה^{כה}; שְׁדִין תּוֹרָה מְעוֹת קוֹנוֹת, כְּמוֹ שְׁיִתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת מִקָּח וּמִמְכָּר. וְאֵם מִכֵּר יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן - אֵף עַל פִּי שְׁנִתְּנָה הַדְּמִים, לֹא תֵאֲכֵל בְּתְרוּמָה עַד שְׁיִמְשֹׁף.

(כה) מכיוון שרק אחרי המשיכה היא נקנית לו.

לְהֵרֵג מִבְּתֵי דִינֵי גוֹיִם, וּמִי שְׁגָרְתוֹ חֵיהּ, אוֹ נָפְלָה עָלָיו מִפְּלֵת, אוֹ שָׁטְפוּ נָהָר - נוֹתֵנִין עָלֶיהֶן חֲמֵרֵי חַיִּים [-מחמירים שמא חי הוא] וְחֲמֵרֵי מֵתִים; לְפִיכָּה, אִם הָיוּ נְשׁוּתֵיהֶן בֵּת כֵּהֵן לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ בֵּת יִשְׂרָאֵל לִכְהֵן - הָרִי אֵלָיו לֹא יֵאֲכִלוּ. אָבֵל מִי שְׁגָגְמָר [-נגמר] דִּינוֹ בְּבֵית דִּין [של ישראל], וְהִנִּיחוּהוּ בְּבֵית הַסְּקִילָה לְהֵרֵג - הָרִי זֶה בְּחֻזְקַת מֵת, וְלֹא תֵאֲכֵל אֶשְׁתּוֹיָא.

(ט) ואם הם כהנים, נשותיהם יכולות לאכול תרומה. (י) בת כהן לישראל לא תאכל מתרומת בית אביה, כי אולי בעלה עוד חי, ובת ישראל לכהן לא תאכל תרומה, כי אולי בעלה כבר מת. (יא) אם הוא כהן והיא בת ישראל. ואם היא בת כהן והוא ישראל, אשתו יכולה לאכול מתרומת בית אביה.

ג. הַנִּיחוּ בַעֲלָה גּוֹסֵס בְּמִדְיָנָה אַחֲרָת, בֵּין שְׁהִיָּתָה כִּהֵנָּה אֶשֶׁת יִשְׂרָאֵל אוֹ יִשְׂרָאֵלִית אֶשֶׁת כֵּהֵן - לֹא תֵאֲכֵל; שָׂרֵב גּוֹסְסִין לְמִיתָה^{כז}. אֶחָד אוֹמֵר: 'מֵת בַּעֲלָה', וְאֶחָד אוֹמֵר: 'לֹא מֵת' - הָרִי זֶה לֹא תֵאֲכֵל.

(יב) ולכן כהנת אשת ישראל לא תאכל, כי אולי הוא מהמיעוט שכן נשארים חיים, וישראלית אשת כהן לא תאכל, כי אולי הוא מהרוב ומת.

ד. אֶמְרָה • לֵה צִרְתָּהּ^{כח} אֶמְרָה . . . פִּי א"א הוּא פּוֹסֵק כִּי טֵרְפוֹן וְאֵין קִימָא לֶן כִּרְעָה אֶסְרוּרָה לְהַנְשִׂא וְאֶסְרוּרָה לֵאכּוֹל בְּתְרוּמָה. - אוֹ אַחַת [אחרת] מִחֲמִשָּׁ נָשִׁים שְׁאֵינָן נִאֲמָנוֹת לְהַעֲדִידָה שְׁמַת בַּעֲלָהּ^{כט} - הוּאֵל וְאֵינָה נִשְׁאֵת עַל פִּיהֶן, הִיָּה זֶה אוֹכְלָת בְּתְרוּמָה בְּחֻזְקַת שְׁבַעֲלָה קָיָם; עַד שְׁיַעֲדִיד לָהּ שְׁהוּא נִאֲמָן לְהַשְׁאִיָּה עַל פִּיו.

(ג) אשתו השנייה של בעלה. (יד) חמותה, בת חמותה, צרתה, אשת אח בעלה ובת בעלה. חמש נשים אלו אינן נאמנות להעיד עבורה, מכיוון שהם בחזקת שונאות שלה ואולי בכוונתן להכשיל אותה.

ה. [כהן] הַמִּשְׁחָרֵר אֶת עַבְדּוֹ - מִשְׁיֻזְכָּה לוֹ בְּגִט שְׁחֹרְרוֹ^ל, פָּסְלוֹ מִלֵּאכֵל בְּתְרוּמָה; וְכָל עַבֵּד שְׁיֵצֵא לְחֵירוֹת, וְעֵדִין הוּא מַעֲבֵב גִּט שְׁחֹרְרוֹ [ואין השחרור מלא], כְּמוֹ שְׁיִתְּבָאָר בְּהִלְכוֹת עַבְדִּים^{לו} - אֵף עַל פִּי כֵן, הִיָּה הוּא אָסוּר לֵאֲכֵל בְּתְרוּמָה.

(טו) מהרגע שנתן לשליח את גט השחרור, כדי לזכות אותו לעבד. (טז) פרק ז הלכה ז, ופרק ח מהלכה יג והלאה.

ו. הַפּוֹתֵב נִכְסָיו [במתנה] לְאַחֵר, וְזָכָה [-והקנה הנכסים] לוֹ עַל יְדֵי אַחֲרָיָהּ, וְהָיוּ בָּהֶם עַבְדִּים, וְשִׁתְּקָה זֶה שְׁנִתְּנוֹ לוֹ וְאַחֵר כָּף צָנוֹחַ [שאינו רוצה המתנה] - הִיָּה זֶה סָפֵק אִם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

פָּרָק י

דיני האוכל תרומה באיסור

א. זר שאכל תרומה בשגגה, משלם קרן [=שווי התרומה] וחמשה; אפלו ידע שהיא תרומה, ושהוא מזוהר עליה⁴⁰, אבל לא ידע אם חיב עליה מיתה [בידי שמים], אם לאו - הרי זו שגגה, ומשלם קרן וחמש.

(א) כלומר, רבע נוסף שהוא חמישית מהסכום שעליו לשלם כעת. (ב) שאסור לו לאכול ממנה.

ב. אחד האוכל דבר שדרפו לאכלו, ואחד השותה דבר שדרפו לשתות, ואחד הסף [=מורה על גופן] דבר שדרפו לסוף - שנאמר: "ולא יחללו את קדשי בני ישראל"⁴¹, לרבות את הסף. ואחד האוכל תרומה טמאה בשגגה ואחד האוכל טהורה, משלם קרן וחמש.

(ג) אך אם אכל דבר שלא רגילים לאוכלו, פטור מלשלם קרן וחמש.

ואינו חיב חמש, עד שיאכל כזית [=כשיעור זית ממוצע] - שנאמר: "כי יאכל קדש בשגגה"⁴², ואין אכילה פחותה מכזית; וכשם שאכילת תרומה בכזית, כן שותיתה בכזית.

ג. אכל • וחזר ואכל, שתה וחזר ושתה - אם יש מתחלת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי ומתחלת שתיה פרס⁴³, וחזר ושתה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית רביעית⁴⁴ - הרי אלו מצטרפין לכזית.

(ד) פרס הוא חצי, והכוונה לזמן אכילת חצי כיכר של שש ביצים, כלומר, שלוש ביצים - כ-175 סמ"ק. (ה) כ-86 מ"ל.

ד. התרומה ותרומת מעשר, בין של דמאי [=ספק מעשר] בין של ודאי, והחלה, והפפורים [שכולם מתנות כהנים] - פלן מצטרפין לכזית, לחיב

עליה מיתה וחמש; שפלן נקראו 'תרומה'. ומן הדין היה, שאין חיבין חמש על תרומת מעשר של דמאי, כמו שאין חיבין על מעשר שני שלו, כמו שיתבאר; אבל אמרו חכמים, אם לא יתחייב עליה חמש, יזלזלו בה⁴⁵.

(ו) לגבי חלה נאמר: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", ובביכורים נאמר: "ותרומת ידך". (ז) אולם רק בתרומה שעונש אכילתה הוא מיתה בידי שמים, החמירו.

ה. אבל תרומה במזיד - אם התרו בו, לוקה ואינו משלם. ואם לא התרו בו - אם היתה [התרומה] טהורה, משלם את הקרן ואינו משלם את החמשה. ואם היתה טמאה - משלם דמי עצים, מפני שאינה ראויה אלא להסקה; לפיכך, אם אכל תרומת תותים ורמונים וכיוצא בהן⁴⁶ שנשטמאו - פטור מן התשלומין, שהרי אינן ראויין להסקה.

(ח) האוכל תרומה במזיד אינו חייב חומש, כי עונו גדול מנשוא ותשלום חומש לא מכפר עליו. (ט) שאר הפירות שהמשקה היוצא מהם לא ראוי להדלקה.

חשנת הראב"ד
האוכל... דמים א"א לא נחברר לי דבר זה דכיון דפליגי תנאי אי לפי מדה משלם אי לפי דמים משלם וסתם לן תנא דמתניתין דבשוגג משלם קרן וחומש ואיכא לאוקמא [כהלכתא] דחמץ בפסח אסור בהנאה ומתני' היינו טעמא דמשלם משום דלפי מדה משלם לית לן לסתומי מתני' כרבי יוסי הגלילי דלא סבירא לן כוותיה הילכך בשוגג משלם קרן וחומש לפי מדה.
חשנת הראב"ד
אבל... וחומש א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מדיק הוא.
חשנת הראב"ד
אבל... וחומש א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מדיק הוא.
חשנת הראב"ד
אבל... וחומש א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מדיק הוא.

ז. אבל • השוגג ואכל תרומה ביום הפפורים, או שאכל תרומה נקורה⁴⁷, והשותה יין תרומה שנתגלה⁴⁸, והסף יין ושמן כאחד, או ששתה שמן וחמץ כאחד⁴⁹, או שפסס [=אכל] את [גרעין] החטים, או גמע [=שתה] את החמץ - הרי זה משלם קרן וחמש.

(י) כלומר, שהיה שוגג גם על התרומה וגם על יום

41. ויקרא-אמור, כב, טו. 42. שם, פסוק יד.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כב) מכיוון שמהתחלה היא לא הייתה זרה, אבל את הקרן משלמת כדין גזול חברו.

ה'אשה ^{כג} **שְׁהִיתָה אוֹכֶלֶת בְּתְרוּמָה, וְאָמְרוּ לָהּ: 'מַת בְּעֶלְיָךְ, אוֹ גֵרְשִׁיךָ' ^{כד}, וְכֵן הֶעֱבְדִּיךָ שְׁהִיָּה אוֹכֶל, וְאָמְרוּ לָהּ: 'מַת רִבְךָ וְהִנִּיחַ יוֹרֶשׁ שְׁאִינוּ מֵאֲכִילִי ^{כה}, אוֹ שְׁמִכְרְךָ לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ נִתְּנָךְ לִי, אוֹ שְׁחָרְרְךָ ^{כו}, וְכֵן כִּהֵן שְׁהִיָּה אוֹכֶל, וְנוֹדַע לָהּ שֶׁהָיָה בֶּן גֵּרוּשָׁה ^{כז}, אוֹ בֶּן חִלּוּצָה - הָרִי אֵלָיו מִשְׁלָמִין אֶת הַקֶּרֶן בְּלִבְדָּכָה ^{כח}. וְאִם הָיְתָה תְּרוּמַת חֲמִץ, וְהָיָה עֶרֶב הַפֶּסַח - הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין מִלְּשָׁלֵם; מִפְּנֵי שֶׁזְּמַנָּהּ בְּהוֹל ^[ורידנו כאונס], נִתְּפָזוּ לְאָכֶל וְלֹא בְּדָקוּ.**

(כג) בת ישראל הנשואה לכהן. (כד) כגון שאמרה לשליח שלה שיקבל עבורה את הגט במקום מסוים, שאז אינה אסורה בתרומה עד שיגיע השליח לאותו מקום, והיא לא ידעה שהוא כבר הגיע השליח לשם. (כה) עבד כנעני של כהן שאוכל בתרומה. (כו) כגון בן בתו שנישאה לישראל. (כז) שאפשר לשחרר עבד שלא בפניו. (כח) והוא חלל שאסור לו לאכול תרומה. (כט) ולא חומש. האישה והעבד, מכיוון שהייתה תקופה שהיה מותר להם לאכול תרומה, ובין גרושה מכיוון שהוא לא זר לחלוטין, כמובן מהדין שאם הוא עבד בבית המקדש בדיעבד עבודתו כשרה. (ל) אפילו קרן.

וְכֵלָן שְׁהִיתָה תְּרוּמָה בְּתוֹךְ פִּיָּהֶן כְּשִׁידְעוּ שֶׁהֵן אֲסוּרִין לְאָכֶל, הָרִי אֵלָיו יִפְלֹטוּ ^[את התרומה].

יג. הָיָה אוֹכֶל, וְאָמְרוּ לָהּ: 'נִטְמָאת', אוֹ נִטְמָאת הַתְּרוּמָה, 'טְמֵא הָיִית', אוֹ 'טְמֵאָה הָיְתָה הַתְּרוּמָה', אוֹ נֹדַע שֶׁהָיָה טָבֵל, אוֹ מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא נִטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהִקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ ^[=יציאו לחולין], אוֹ שִׁטְעַם טַעַם פֶּשֶׁשׁ ^[=חרק] לְתוֹךְ פִּיּוֹלָא - הָרִי אֵלָיו יִפְלֹטוּ.

(לא) כלומר, שבזמן אכילת התרומה הרגיש גם טעם פשפש בפיו, וזה מנע ממנו לאכול גם את התרומה, מפני הטינוף והמיאוס.

יד. שְׁתֵּי קָפוֹת ^[=סלים], אֶחָת שֶׁל תְּרוּמָה וְאֶחָת שֶׁל חֲלִין, שֶׁנִּפְלָה תְּרוּמָה לְתוֹךְ אֶחָת מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ לְאִיזוֹ נִפְלָה - הָרִינִי אוֹמֵר: 'לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה ^{לב}. אִין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא שֶׁל תְּרוּמָה - אֲכַל זֶר אֶת אֶחָת מֵהֶן, הָרִי זֶה פְּטוּר מִן הַתְּשַׁלּוּמִין ^{לג}; שֶׁהַמוֹצִיא מִחֲבֵרֹו, עָלָיו הָרָאָה. וְהַשְּׁנִיָּה, נוֹהֵג בָּהּ כַּתְּרוּמָה.

הכיפורים, כי אם ידע על אחד מהם, דינו היה שלוקה ואינו משלם. (יא) מחוררת, שאסורה באכילה מחשש סכנה. (יב) שאסור בשתייה, מחשש סכנה. (יג) למרות שהשותה שמן לבד אינו חייב חומש, אם שתה אותו ביחד עם חומץ חייב, מכיוון שאנשים רגילים לשתותם כך.

ח. הָיָה שֶׁבַע וָקֶץ ^[=ומאס] בְּמִזְוֹנוֹ, וְהוֹסִיף עַל שִׁבְעוֹ בְּאֲכִילַת תְּרוּמָה - אִינוּ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמִשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי יֹאכַל" ^{לד}, לֹא שִׁיזִיק עֲצָמוֹ. וְכֵן הַכּוֹסֶס אֶת הַשְּׁעוּרִים - פְּטוּר מִן הַחֲמִשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהִזִּיק עֲצָמוֹ.

ט. זֶר שֶׁבַלַע שׁוֹפִין ^[=זרעונים חלקים] שֶׁל תְּרוּמָה, וְהָקִיאָן, וְכֵא אַחֵר וְאֶכְלָן גַּם הוּא בְּשִׁגְגָה - הָרִאשׁוֹן מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמִשִּׁי, וְהַשְּׁנִי מְשַׁלֵּם דְּמֵי עֲצִים לְרִאשׁוֹן ^{טו}.

(יד) מכיוון שגם בליעה היא דרך אכילה. (טו) ככל מוזיק שמשלם את השווי הממוני של החפץ שהזיק.

י. הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו ^{טז} תְּרוּמָה - הֵן מְשַׁלְמִין קֶרֶן וְחֲמִשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּשׁוֹגְגִין, וְהוּא מְשַׁלֵּם לָהֶן דְּמֵי סַעֲדָתָן ^{יז}, שֶׁדְּמֵי הַחֲלִין יִתְּרִין מִדְּמֵי תְּרוּמָה שֶׁאֲכָלוּ ^{יח} - שֶׁדָּבָר הָאֲסוּר, נִפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם חֲתָה ^[=נרתעת] מִמֶּנּוּ.

(טז) שהתחייב להם להאכיל אותם. (יז) כלומר, כסף בשווי ארוחתו של חולין, כמו שהתחייב להם. (יח) הסיבה שהוא משלם להם שווי ארוחת חולין ולא את הקרן של התרומה שאכלו, היא מכיוון שארוחת חולין שווה יותר מארוחת תרומה.

יא. הַמֵּאֲכִיל • אֶת בְּנָיו הַקְּטָנִים, וְאֶת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קְטָנִים, וְהָאוֹכֶל תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ ^{יט}, וְהָאוֹכֶל אוֹ הַשּׁוֹתֶה פָּחוֹת מִזֵּזַיִת, וְנִזְיֹרִי שֶׁשִּׁגְגַּ וְשָׁתָה יֵין שֶׁל תְּרוּמָה, וְהַשּׁוֹתֶה שֶׁמֶן ^כ, וְהִסֵּף אֶת הַיֵּין - כָּל אֵלּוּ מְשַׁלְמִין אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינוּ מְשַׁלְמִין אֶת הַחֲמִשׁ.

(יט) שאסורה רק מדרבנן. (כ) ששתיית יין אסורה עליו. (כא) ששתיית שמן זהו דבר שאינו בריא.

יב. בֵּת כִּהֵן שְׁהִיתָה נְשׂוּאָה לְיִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה, וְאַחֵר כֶּף אֲכָלָה תְּרוּמָה - מְשַׁלְמַת אֶת הַקֶּרֶן, וְאִינָה מְשַׁלְמַת אֶת הַחֲמִשִּׁי ^{כב}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִהֶן תְּרוֹמוֹת וּמַעֲשֹׂרוֹת; וּמִשְׁלֵמִין מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֶּאֶה וּמִן הַהֶפְקֵר^{מב}, וּמִמַּעַשֵׁר רִאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוֹמָתוֹ, אִם עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא נִטְלָה תְּרוֹמָה גְּדוּלָּה שֵׁשׁ בּוֹ, אִם הַקָּדִים הַמַּעַשֵׁר לְתְּרוֹמָה^{מג}; וּמִשְׁלֵמִין מִמַּעַשֵׁר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, אִם עַל פִּי שֶׁנִּפְדּוּ שְׁלֹא בְּהִלְכָּה^{מד}. וּמִשְׁלֵמִין מִן [הַיִּבּוֹל] הַקֹּדֶשׁ עַל הַיֶּשֶׁן; אָבֵל אֵין מִשְׁלֵמִין מִמֶּיִן [פרי] עַל שְׁאֵינוֹ מֵינוֹ - שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנָתַן לִכְהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"⁴⁴, בְּקֹדֶשׁ שֶׁאֵבֵל.

(מב) כל אלו פטורים מתרומה ומעשר, ונחשבים כחולין מתקנים. (מג) כלומר, שהפריש את המעשר מהתבואה כשהיא עוד הייתה שיבולים, שאז הוא פטור מתרומה גדולה. (מד) כלומר, שנתן את הקרן ולא נתן את החומש, שבדיעבד הוא פדוי.

יט. הָאוֹכֵל [בשנת שמיטה] קִשּׁוּאִין שֶׁל עָרֵב שְׁבִיעִית וּמִתֵּיִן לְקִשּׁוּאִין שֶׁל מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְיִשְׁלַם מֵהֶן; שְׁאֵינוֹ יָכוֹל לְשַׁלֵּם חוּבוֹ מִפְּרוֹת שְׁבִיעִית, כְּמוֹ שִׁיתְּבָאָר בְּמִקְוָמוֹ.

כ. אָבֵל תְּרוֹמָה טְמֵאָה - מִשְׁלֵם חֲלִין, בֵּין טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִין. אָבֵל תְּרוֹמָה טְהוֹרָה, מִשְׁלֵם חֲלִין טְהוֹרִין; וְאִם שֵׁלֵם חֲלִין טְמֵאִין, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - תִּשְׁלֹמִיו תִּשְׁלֹמִין, וְיִחְזֹר וְיִשְׁלַם מִן הַטְּהוֹרִין^{מה}.

(מה) כדי להשלים את הפסדו של הכהן.

כא. אָבֵל תְּרוֹמַת חֵבֶר [-המקפיד על טהרת התרומה], מִשְׁלֵם לוֹ. אָבֵל תְּרוֹמַת עֵם הָאֶרֶץ - מִשְׁלֵם לַחֵבֶר, וְנוֹטֵל דְּמִיָּה מִמֶּנּוּ וְנוֹתְנוֹ לְעַם הָאֶרֶץ שֶׁאֵבֵל תְּרוֹמָתוֹ; שְׁאֵין מוֹסְרִין טְהוֹרוֹת לְעַם הָאֶרֶץ.

כב. גָּזֵל • תְּרוֹמָה מֵאֲבִי אִמּוֹ כֶּהֱן וְאֶכְלָה, וְאַחֵר כֶּהֱן מֵת אָבִי אִמּוֹ -

אֵינוֹ מִשְׁלֵם לְעַצְמוֹ, אֲלֹא מִשְׁלֵם לְיֹרֵשׁ אַחֵר מִשְׁאֵר הַשִּׁבְטִי [-שהוא כהן]; וְכֵן אִם נִפְלָה לוֹ תְּרוֹמָה מֵאֲבִי אִמּוֹ וְאֶכְלָה, וּבִעַל חוּב שֶׁגָּבַה תְּרוֹמָה בְּחוּבוֹ וְהֵאֵשָׁה בְּכִתְבָתָּהּ וְאֶכְלָה - מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לִכְהֵן חֵבֶר, וְהַחֵבֶר נֹתֵן לָהֶם דָּמִים [=קרן] שֶׁהֵיוּ מוֹכְרִין בָּהּ אוֹתָהּ הַתְּרוֹמָה שֶׁאֵכְלָמוּ.

(לב) מכריעים להקל ולהתיר את שניהם. (לג) פטור מנתינת החומש, אבל את הקרן חייב לתת לכהן, כפי שממשיך שאת השנייה נותן לכהן כתרומה - כי אם היא התרומה, צריך לתת אותה לכהן, ואם הראשונה הייתה התרומה, עליו לתת את השנייה לכהן כתשלום עבור הראשונה שהפסיד.

אָבֵל אַחֵר אֶת הַשְּׁנִיָּה, אִם הוּא פְּטוּר. אָבֵל אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן, מִשְׁלֵם בְּקִטְנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן לִי - אִם מִזִּיד, קֶרֶן; וְאִם שׁוּגָג, קֶרֶן וְחֶמֶשׁ.

(לד) כי המוציא מחברו עליו הראיה.

טו. הָאוֹכֵל אֶת הַחֶמֶשׁ בְּשִׁגְגָה - הָרִי זֶה מוֹסִיף עָלָיו חֶמֶשׁוֹ^{לה}, שֶׁהַחֶמֶשׁ בְּקֶרֶן [ונחשב כתרומה] לְכָל דָּבָר; וְכֵן מוֹסִיף חֶמֶשׁ עַל חֶמֶשׁ, עַד לְעוֹלָם.

(לה) עליו להחזיר את שווי החומש בתוספת רבע שוויו.

כָּל הַמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ, הָרִי הַתִּשְׁלֹמִין בְּתְרוֹמָה לְכָל דָּבָר, אֲלֹא שְׂאֵם נִזְרָעוּ, גְּדוּלִיָּהֶן חֲלִין; וְאִם רָצָה הַכֹּהֵן לִמְחֹל [=לחזור], אֵינוֹ מוֹחִיל^{לו}. וְכָל הַמִּשְׁלֵם אֶת הַקֶּרֶן בְּלִבָּד, הָרִי הַתִּשְׁלֹמִין חֲלִין; וְאִם רָצָה הַכֹּהֵן לִמְחֹל, מוֹחִיל.

(לו) מכיוון שמהות התשלומים הללו היא כפרה, ולא החזרת ממון גזול.

טז. בַּת • יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵכְלָה תְּרוֹמָה לִי, וְאַחֵר כֶּהֱן נִשְׂאָת לִכְהֵן לִח - אִם

תְּרוֹמָה שֶׁלֹּא זָכָה בָּהּ כֶּהֱן אֶכְלָה^{לט}, מִשְׁלֵמַת קֶרֶן וְחֶמֶשׁ לְעַצְמָהּ^{מא}; וְאִם תְּרוֹמָה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֶּהֱן אֶכְלָה - מִשְׁלֵמַת קֶרֶן לְבָעָלִים^{מב}, וְחֶמֶשׁ לְעַצְמָהּ; שֶׁכָּל הַמִּשְׁלֵם קֶרֶן וְחֶמֶשׁ - מִשְׁלֵם הַקֶּרֶן לְבָעָלִים, וְהַחֶמֶשׁ לְכָל כֶּהֱן שִׁירָצָה.

(לז) שהפרישה מהיבול שלה. (לח) וכעת מותר לה לאכול תרומה. (לט) אם אכלה את התרומה לפני שהעניקה אותה לכהן. (מ) וצריכה לאוכלם כתרומה. (מא) לכהן שזכה בה.

יז. לֹא הִסְפִּיקָה לְשַׁלֵּם עַד שְׁנִתְגַּרְשָׁה - בֵּין כֶּהֱן וּבֵין כֶּהֱן, אֵינָה מִשְׁלֵמַת לְעַצְמָהּ; וְהָרִי הִיא כְּמִי שֶׁלֹּא נִשְׂאָת לִכְהֵן מְעוֹלָם.

יח. כָּל הָאוֹכֵל תְּרוֹמָה, בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - אֵינוֹ מִשְׁלֵם אֲלֹא מִן הַחֲלִין הַמִּתְקַנֵּן, שֶׁהוֹצִיאוּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שְׂחִיב בּוֹ מְשֹׁם תְּרוּמָה, יֵצֵא בּוֹ יָדֵי גְזֻלָּיִי - שְׁנֵאמַר: "וְנָתַן לַפֹּהֵן אֶת הַקֹּדֶשׁ"⁴⁵, אֵינוֹ חֵיב אֶלָּא בַּחֲמֵשׁ שֶׁל קֹדֶשׁ בְּלִבְדּוֹ. גְּזֻלָּה וְהֶאֱכִילָהּ לְאַחֲרֵיָּהּ, הָאוֹכֵל מְשֹׁם קֶרֶן וְחֲמִשׁ.

גזול משמע ובשניהם אינו משלם אלא חומש אחד ולמה לא ישלם שני חומשין בגזול כמו בגנב והסוגיא שבירושלמי הטעתו וראה גזל תרומה משל אבי אמו כהן ואחר כך ראה גנב תרומת הקדש ואכלה ובכל ענין נשתבש ודומה שלא ראה הסוגיא דריש לקיש הקשה על רבי יוחנן שאמר בגזל תרומה משל אבי אמו כהן משלם לשבט והקשה עליו מהמשנה גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן אחד על דעתך דתימר משלם לשבט וישלם ג' א"ר ייסא אמר רבי יוחנן התורה אמרה יצא

יד גזולין פי' בקרן אחד יצא אע"פ שיש עליו חיוב לשבט וחיוב לגזבר והנה כי גנב וגזול א' הם שהרי הקשה מגנב בגזול ועלה לו התירוצ' גם כן לשניהם.

אמר רבי יוחנן התורה אמרה יצא

(נ) ומדובר כשגזל ונשבע שלא עשה זאת, ואחר כך הודה, והדין הוא שחייב לשלם חומש. (נז) אינו צריך לשלם חומש נוסף שהטילו עליו כקנס על שבועת השקר. (נח) והאחר היה שוגג.

כָּל מְקוֹם שְׁאֵמַרְנוּ: 'מְשֹׁם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ' - אִם אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשֹׁם חֲמִשָּׁה⁴⁶ מִמִּין שְׁאָכַל; וְכָל מְקוֹם שְׁאֵמַרְנוּ: 'קֶרֶן וְשְׁנֵי חֲמִשִּׁין' - אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשֹׁם שְׁוֵה שְׁשָׁה; וְכָל מְקוֹם שְׁאֵמַרְנוּ: 'שְׁנֵי קֶרֶן וְחֲמֵשׁ' - אָכַל שְׁוֵה אֲרֻבָּעָה, מְשֹׁם שְׁוֵה תִשְׁעָה. וְלַעֲזוּלָם • אֵינוֹ מְשֹׁם אֶלָּא לְפִי דְמִים שֶׁהִיתָה שְׁוֵה בְּשַׁעַת אֲכִילָתָהּ, בֵּין שֶׁהוֹזִילָהּ בְּשַׁעַת תְּשִׁלוּמֶיהָ בֵּין שֶׁהוֹקְרָהּ

השגת הראב"ד ולעולם... שהוקרה א"א ואם הוזלה בשעת אכילה למה לא יתן כשעת גזילה ומה גרע מגזול גם כן י"ל שאינו משלם לפי דמים אלא לפי מדה כמו שכתבתי למעלה.

שְׁהוֹקְרָהּ [ההתייקרה].

(נט) כלומר - רבע נוסף, ונקרא חומש מלבר. (ס) מכיוון שמעשה הגזלה כאשר הוא אוכל ומאבד את התרומה.

פֶּרֶק י"א

דרכי השימוש בפירות התרומה

א. התרומה נִתְּנָה לְאֲכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסִּיכָה⁴⁷ - שֶׁהִסִּיכָה בְּשִׁתִּיָּה, שְׁנֵאמַר: "פֶּמִּים בְּקִרְבּוֹ, וְכִשְׁמֹן בַּעֲצָמוֹתָיו"⁴⁸, וְהִשְׁתִּיָּה בְּכֻלָּל אֲכִילָה - לְאֹכֵל דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְאֹכֵל, וְלִשְׁתִּיָּה דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְשִׁתּוֹת, וְלִסִּיכָה דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לְסוּדָה. וְלֹא יְסוּדָה יֵינן וְחֲמִיץ. אָבֵל סֹף הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן הַטָּהוֹר; וּמִדְּלִיק אֶת הַטָּמֵא, וְזֶה הוּא הַנֶּקְרָא 'שֶׁמֶן שֶׁרָפָה' בְּכָל מְקוֹם.

(מו) כי היורש את התרומה, וכן הבעל-חוב והאישה שגבר תרומה עבור חובם, מותר להם למכור אותה מכיוון שהיא נחשבת כממונם. אולם דינם כך מכיוון שהתרומה הגיעה לידיהם בהיתר, אבל במקרה של גזל תרומה מאבי אימו כהן, לא אמרו כן, מפני שהתרומה הגיעה לידיו באיסור.

כג. הגֹּזֵב תְּרוּמָה, וְלֹא אָכַלָה - מְשֹׁם תְּשִׁלוּמֵי כֶּפֶל לְבַעֲלֵים; וְיֵשׁ לוֹ לְשַׁלֵּם מִדְּמֵי תְּרוּמָה⁴⁹. גְּנֵבָה, וְאָכַלָה - מְשֹׁם שְׁנֵי קֶרֶן וְחֲמִשׁ: קֶרֶן וְחֲמֵשׁ מִן הַחֲלִיץ⁵⁰, וְקֶרֶן - הַכֶּפֶל] אֶפְלוּ מִדְּמֵי תְּרוּמָה⁵¹.

(מז) כלומר, הוא יכול לשלם עם כסף ולא חייב להחזיר דווקא פירות. (מח) ככל פסול המשתמש בתרומה. (מט) כסף בשווי התרומה.

כד. הִיתָה הַתְּרוּמָה הַקֹּדֶשׁ לְבֶדֶק הַבַּיִת [לתיקן בית המקדש]⁵², וּגְנֵבָהּ וְאָכַלָה - אֵינוֹ מְשֹׁם תְּשִׁלוּמֵי כֶּפֶל; שְׁאִין בְּהַקֹּדֶשׁ תְּשִׁלוּמֵי כֶּפֶל, כִּמּוֹ שִׁיתְבָּאֵר בְּמִקּוּמוֹ. אָבֵל מְשֹׁם קֶרֶן וְשְׁנֵי חֲמִשִּׁים⁵³ - חֲמֵשׁ מְשֹׁם אוֹכֵל תְּרוּמָה, וְחֲמֵשׁ מְשֹׁם שְׁנֵהֲנָה מִן הַהַקֹּדֶשׁ. וְלִמֵּי מְשֹׁם? אִם הָיָה בָּהּ כְּזִית, וְאִין בָּהּ שְׁוֵה [שוין] פְּרוּטָה - מְשֹׁם לְכַהֲנִים⁵⁴; וְאִם יֵשׁ בָּהּ שְׁוֵה פְּרוּטָה - בֵּין שְׁנֵי בָּהּ כְּזִית⁵⁵ בֵּין שְׁאִין בָּהּ כְּזִית⁵⁶, מְשֹׁם לְהַקֹּדֶשׁ.

(נ) שהכהן בעל התרומה, הקדיש אותו לבדק הבית של בית המקדש. (נא) כלומר, ייתכן שהיה כן, אם יש בו גם כזית וגם שווה פרוטה. (נב) חומש משום אכילת תרומה, שבתרומה אין צורך בפרוטה, אבל משום שנהנה מן ההקדש אין כאן, משום שאין בו שווה פרוטה. (נג) ומשלם שני חומשים, אחד משום אכילת תרומה ואחד משום הנאת הקדש. (נד) ומשלם חומש אחד משום הנאת הקדש בלבד.

כה. וּמִפְּנֵי מָה חָל אִסּוּר הַקֹּדֶשׁ עַל הַתְּרוּמָה⁵⁷? מִפְּנֵי שֶׁהַתְּרוּמָה אִסּוּרָה לְזָר, וּמִתַּתָּר לְכַהֵן; הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָיָה עַל הַכֹּהֵן. לְפִיכֵךְ, נִסְפָּה בָּהּ אִסּוּר אַף עַל יִשְׂרָאֵל, עַל דֶּרֶךְ שֶׁבָּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת בִּיאוֹת אִסּוּרוֹת וְאִסּוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

(נה) הרי הכלל הוא שאיסור לא מתווסף על איסור קיים, בלי שיש בו איסור חדש.

כו. הגְּזוּל • תְּרוּמָה וְאָכַלָה⁵⁸, מְשֹׁם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ אֶחָד; שֶׁהַחֲמֵשׁ

הגזול... וחומש א"א נראה לי שיש כאן שיבוש ומה בין גזול וגנב והלא ונתן לכהן את הקדש בין גנב בין

45. ויקרא-אמור, כב, יד. 46. תהלים, קט, יח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(א) אבל להדלקה אסור להשתמש בתרומה טהורה. (ב) כי לא רגילים להשתמש בהם לסיכה.

יהודה^{טו}, התחילו לערב תבואה בתבואה^{טז} וקטנית בקטנית; אבל לא תבואה בקטנית.

(יג) כי הבצל פוגם את החומץ. (יד) מכיוון שהתבואה מאבדת כך מחשיבותה. (טו) והגיעה תקופה שהיה להם רק מעט תבואה. (טז) כלומר, חטים בשעורים. ומכיוון שנהגו כך בחולין, מותר לעשות כך גם בתרומה.

ה. כדרך שמרקדיו [=מנפים] את הקמח בחלין, כך נוהג הפהן בתרומה - מרקד לאכל, ומשליף את המרקסן [=פסולת התבואה]. הרי שרצה לעשות סלח מנפה בנפילות [=ניפויים] הרבה, עד שמוציא קב או קבים מן הסאה - לא ישליף את השאר, מפני שהוא ראוי לאכילה; אלא יניחו במקום מצנע.

ו. שמן של תרומה, אין חוסמין [=מחזקים] בו תנור וכירים^{יז}, ואין סכין בו מנעל וסנדל. ולא יסוף רגלו, והיא בתוך מנעל וסנדל^{יח}, אבל סף את רגלו, ולובש המנעל או הסנדל. וסוף כל גופו, ומתעגל [=מתגלגל] על גבי קטבוליא חדשה^{יט}. ואף על פי שהן [=הכלים] נסוכין [=מרוחים בשמן], אינו חושש; אבל לא יתן שמן על גבי טבלא [=לוח] של שלשיא להתעגל עליה, מפני שהוא מאבדו^כ.

(יז) על ידי מריחת השמן עליהם. (יח) מכיוון שהשמן נמרח גם על המנעל והסנדל. (יט) עור ששוכבים או יושבים עליו, ומושחים אותו בעודו חדש. (כ) מכיוון שבשלב זה התרומה כבר אינה בקדושתה. (כא) על גבי לוח של עור, בוודאי אסור. אבל על גבי לוח של שיש, שאינו בולע, ישנה סברה להתיר, אך בכל זאת אסור, מכיוון שבטוח יאבד מעט שמן בשימוש כזה. (כב) כי בוודאי יישאר מעט שמן על הלוח, ולא ייספג הכל בגופו.

ז. כל האוכל תרומה, אפלו פרות^{כג} - צריף נטילת ידים, אף על פי שהיו ידיו טהורות, כמו שיתבאר במקומו^{כד}. ואינה נאכלת עם הזר על השלחן - גזרה, שמא יאכל ממנה. ותרומת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן, ואינה צריכה נטילת ידים [לאכילת פירות] - בחלין. ואין סכין שמן תרומה בידים מסאבות [=ללא נטילת ידים]; נפל על גבי בשרו, מפשפש [=משפשף] בידים מסאבות^{כה}. אבל סכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבועה [ימים להלדתו]^{כו}; שהנוולד - כל שבועה, אינו חשוד ערלו^{כז}.

(כג) שבחולין אכילתם אינה מצריכה נטילת ידים. (כד) בהלכות אבות הטומאה פרק הלכה ח. (כה) מכיוון

ב. תמרים של תרומה, מטר לחביץ [=לכרין] אותן ולקבצן פגול הדבליה; ואסור לעשות מהם שכר. וכן אין עושין תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא פירות הסתו [=ענבים המבשלים אז] חמץ; וכן שאר כל הפירות - אין מושנין אותן מבריתן בתרומה, חוץ מזיתים וענבים בלבד^{כח}.

(ג) מכיוון שגם אחרי פעולה זו הם לא משתנים מצורתם המקורית. (ד) כי אסור לשנות פירות תרומה מצורתם המקורית. (ה) מכיוון ששמן ויין הוזכרו בתורה במפורש בפסוקים העוסקים במצוות תרומה.

עבר ועשה האכל משקה, הרי זה שותהו. וזר • שאכל דבש תמרים, ויין תפוחים, וכיוצא בהן בשגגה - אינו חייב לשלם; ואם אכל במזיד, מפיין אותו מפת מרדות.

(ו) כי אסור להפסיד תרומה ולאבדה. (ז) אינו חייב לשלם את החומש הנוסף, מכיוון שאינם נחשבים אוכל או משקה.

ג. אין נותנין דבליה וגרוגרות לתוך המורקס [=ציר דגים], מפני שהוא מאבדן^{כט}; אבל נותנין את היין למורקס^ל. ואין מפשטמין את השמן^{לא}, מפני שהוא מוציא מכלל מאכלות ועושהו שמן משקה^{לב}; אבל מערבין יין ושמן ודבש ופלפלין וכיוצא באלו, לאכלן.

(ח) מכיוון שבדרך כלל עושים כך כדי להוציא מהתאנים את המים שלהם ואחר כך להשליך אותם, ואסור להשליך פירות של תרומה. (ט) כדי להמתיק את המורקס ולהשביח את טעמו. (י) כלומר, לא מערבים דברים שריחם טוב בשמן של תרומה. (יא) שאינו ראוי לאכילה.

ד. אין מבשלין יין של תרומה, מפני שהוא ממעט^{לג}.

(יב) הבישול ממעיט את הכמות של היין.

אין כובשין בצלים של תרומה בחמץ של תרומה, מפני שמפסיד החמץ^{לד}. אין מערבין תבואה בקטנית^{לה}; וכל דבר שיתפרש [=יופדר] זה מזה בשכורבין [=מסננים] אותו, מערבין. ומשחרבה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יב. **הַסִּבִּין** [פסולת דקה] **שֶׁל חֲטִיטִים תְּדִשּׁוּת - אֲסוּר,** **מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם; וְשֶׁל חֲטִיטִים יִשְׁנוּת,** **מִתֵּר. וְעַד מָתִי נִקְרָאוּ 'תְּדִשּׁוּת'?** **כָּל זְמַן שֶׁבִּנְיָ אָדָם רָגִילִין לְחִבֵּט [בחטים] בֵּין הַגִּרְנוֹת.**

יג. **הַנְּצוּלוֹת [פירות] [=רקובים ולחים] וְהַרְקָבָנוֹת [=רקובים ויבשים] שֶׁל תְּרוּמָה, אֲסוּרוֹת לֵחַ; וְאִם הֶעֱלוּ אֶבֶק [=נחשפשו], מִתְּרוֹת לֵט.**

כח. או כל ישראל אחר. **כט.** כי שמן התרומה שעל גופו, כבר בטלה קדושתו.

ט. כִּהְנִיתָ שֶׁחֲפָפָה רֹאשָׁה בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה, אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתֵּרָת לַחֹף אַחֲרֶיהָ; אֲבָל מַעֲגָגָה [משפּשפת הישראלית את] שַׁעֲרָה בְּשַׁעֲרָה [של הכתנת] לֵא. וּמִפְּנֵי מָה הִתְרוּ הַכֹּהֲנִים לַחֹף שַׁעֲרָן בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה לֵב? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם לֵב.

ל. מהתלתן הנשאר. **לא.** כי התלתן שבשער הכהנת, כבר בטלה קדושתו. **לב.** הרי התרומה מותרת רק באכילה שתייה וסיכה. **לג.** ואוכלים אותו רק בשעת הדחק, אך אם הוא לא היה מאכל אדם כלל, לא היה חייב בתרומה. ומכיוון שאוכלים אותו רק בשעת הדחק, מותר להשתמש בו לצרכים אחרים, כמו חפיפה ורחיצה הדומות לסיכה.

י. **עֲקָצִי [=קצוות הפרי המחוברים לעץ] תְּאֵנִים וּגְרוּגְרוֹת, וְעֲקָצִי הַכִּלְסִין [=מין תאנה] וְהַחֲרוּבִין, וּמִצֵּי [גרעיני ומין] אֲבִטִית, וּקְלָפִי אֲבִטִית, וּקְלָפִי אֶתְרוֹג, וּקְלָפִי מִלֶּפְפּוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֶכֶל, וְקִנּוּבָת [=קצוות] יֶרֶק שֶׁמְשַׁלְּכִין בַּעֲלֵי בָתִּים - הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵד; אֲבָל קִנּוּבָת יֶרֶק שֶׁמְקַנְבִּין [=שקוצים] הַגִּבְנוֹן [=מוכרי ירקות], מִתֵּרָת לְזָרִים לֵח.**

טו. **הַמַּעֲרָה [=יוצק] כִּד שֶׁל שֶׁמֶן תְּרוּמָה [לכד אחר] - הֲרִי זֶה מַעֲרָה עַד שִׁיפְסָק הָעֲמִיד [=קילוח], וְיִתְחִיל הַשֶּׁמֶן לִנְטֹף מֵעַט מֵעַט; וְכִינּוֹן שֶׁנִּטְפָּו שְׁלֹשׁ טַפִּין זו אחר זו - דִּיּוּמָב, וּמִתֵּר לִתֵּן לְתוֹף הַכִּד שֶׁמֶן חֲלִין. הֲרִי שֶׁלֹּא נִתְּנָם, אֲלָא הַנִּיחַ הַכִּד מִדְּעַד שֶׁמִּצַּת אוֹתָהּ [=הצטבר שמן] - הַתְּמִצִּית תְּרוּמָה.**

מב. ולא מחייבים אותו לקנח הכד עד שלא תישאר שם לחלוות. **מג.** אם לא מילא בכד שמן חולין אחרי ששפך את התרומה. **מד.** היטה אותו על הצד.

טז. **מִמֵּילָא הִפְהִן גֵּר שֶׁמֶן [טמא המיועד ל] שִׁרְפָה, וְנוֹתְנוֹ לְיִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת בּוֹ לַעֲלִיָּה, וְלִהְכֹּס לְחֶדֶר - לַעֲשׂוֹת צָרְכֵי הַפֶּה, אֲבָל לֹא צָרְכֵי יִשְׂרָאֵל; וְאִם הָיָה שִׁתָּף עִמּוֹ, מִתֵּר מֵה.**

מה. מכיוון שיש גם לכהן הנאה מזה.

יז. **יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה אוֹרֶחַ אֶצֶל הַפֶּה, וְהִדְלִיק לוֹ**

שכבר התחלל כשנפל על בשרו, וקדושתו בטלה. **כו.** למרות שלערל אסור להשתמש בתרומה. **כז.** לעניין איסור אכילת תרומה וקדשים.

ח. **סָף הוּא הַפֶּה עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן, וּמִבִּיא בֶּן בְּתוֹ יִשְׂרָאֵלִיכָּה וּמַעֲגִילוֹ עַל גְּבִיּוֹכָּה; וְאִם סָף עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן וְנִכְנַס לְמַרְחֵץ - מִתֵּר לְזָר לְמִשְׁוֹתוֹ [=לעסותו] בְּמַרְחֵץ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא נֶסוּף מִמֶּנּוּ.**

כח. או כל ישראל אחר. **כט.** כי שמן התרומה שעל גופו, כבר בטלה קדושתו.

ט. כִּהְנִיתָ שֶׁחֲפָפָה רֹאשָׁה בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה, אֵין הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתֵּרָת לַחֹף אַחֲרֶיהָ; אֲבָל מַעֲגָגָה [משפּשפת הישראלית את] שַׁעֲרָה בְּשַׁעֲרָה [של הכתנת] לֵא. וּמִפְּנֵי מָה הִתְרוּ הַכֹּהֲנִים לַחֹף שַׁעֲרָן בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה לֵב? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ רָאוּי לְמֵאכֹל אָדָם לֵב.

ל. מהתלתן הנשאר. **לא.** כי התלתן שבשער הכהנת, כבר בטלה קדושתו. **לב.** הרי התרומה מותרת רק באכילה שתייה וסיכה. **לג.** ואוכלים אותו רק בשעת הדחק, אך אם הוא לא היה מאכל אדם כלל, לא היה חייב בתרומה. ומכיוון שאוכלים אותו רק בשעת הדחק, מותר להשתמש בו לצרכים אחרים, כמו חפיפה ורחיצה הדומות לסיכה.

י. **עֲקָצִי [=קצוות הפרי המחוברים לעץ] תְּאֵנִים וּגְרוּגְרוֹת, וְעֲקָצִי הַכִּלְסִין [=מין תאנה] וְהַחֲרוּבִין, וּמִצֵּי [גרעיני ומין] אֲבִטִית, וּקְלָפִי אֲבִטִית, וּקְלָפִי אֶתְרוֹג, וּקְלָפִי מִלֶּפְפּוֹן - אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֶכֶל, וְקִנּוּבָת [=קצוות] יֶרֶק שֶׁמְשַׁלְּכִין בַּעֲלֵי בָתִּים - הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵד; אֲבָל קִנּוּבָת יֶרֶק שֶׁמְקַנְבִּין [=שקוצים] הַגִּבְנוֹן [=מוכרי ירקות], מִתֵּרָת לְזָרִים לֵח.**

לד. למרות שאינם נחשבים אוכל, הם אסורים לזרים מכיוון שהם דבוקים לאוכל. **לה.** מכיוון שהם מקצצים את העלים המעופשים ביותר.

קלפי פולין ושמשמין - אם יש בהן אכל, אסורין; אין בהן אכל, מתירין.

יא. **גִּרְעִינֵי אֶתְרוֹג, מִתֵּרִין לֵי; גִּרְעִינֵי זֵיתִים וּתְמָרִים וְחֲרוּבִין - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּנִסָּן [=אסף] הַכֶּהֶן, הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִין לְזָרִים לֵי. וְשֶׁאֵר הַגִּרְעִינִין - בְּזִמְנָן שֶׁבָּנִסָּן יֵישׁ בָּהֶן לְחִלּוּחִיּוֹת לְמַצֵּץ אוֹתָן, אֲסוּרוֹת לְזָרִים; וְאִם הִשְׁלִיכֵן, מִתֵּרָת.**

לו. מכיוון שהם מרים ואינם ראויים לאכילה. **לז.** כשיש עליהם קצת אוכל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(נא) וכשנודע לו מתחרט על כך, שהרי כל הגידולים יהיו תרומה שנמכרת לכהן בזול. (נב) מותר לו לעקור את הצמח למרות שהזרע יתקלקל, מכיוון שהוא שוגג ולא קנסו אותו חכמים להשאיר. (נג) מכיוון שכבר היא ראויה לאכילה ואינו רשאי לעקור, שהרי הם גידולי תרומה שהם כתרומה ואסור לאבדם. (נד) שגידוליו נחשבים חולין (להלן הלכה כב). (נה) כלומר, כאן הקנס הוא הפוך, שלא ישאיר את הגידולים למרות שהם חולין.

כא. גידולי • תרומה -

הרי הן פחלין לכל

דבריו, אלא שאסורין

לזרים; גזרו חכמים

עליהן שיהיו אסורין לזרים בתרומה, משום תרומה טמאה שפיר הכהן - שלא ישהה אותה אצלו כדי שיוזענה ותצא לחלין, ונמצא בא בה לידי תקלה. לפיכך^י, מתיר לאכלל הגדולין בידיים טמאות^י, ומתירין לטבול יום^י - [טמא שטבל, וטהרו בסיום היום] פחלין.

(נו) ואינם חייבים בלקט שכחה ופאה ותרומה ומעשרות. (נז) מכיוון שהם חולין. (נח) כלומר, מותר לאכול את הפירות האלו בלי נטילת ידים.

כב. גידולי [תרומה שהצמיח] גידולין - חלין לכל

דבריו; ואפילו דבר שאין זרעו פלה [זרע המצמיח שוב] -

אם רבו הגדולין על העקר [השורש] בגדולי הגדולין

[מחזור הפירות השני] - הרי הגדולין השניים מעלין

[מתירים] את העקר אף על פי שאין זרעו פלה, ויהיה

הכל מתיר לזרים.

(נט) ואפילו מותרים באכילה לזרים.

וכן • תרומת חוצה

לארץ^י, והמדמץ [תרומה

שנתערבה בחולין]^{סא}, ותוספת

תרומה^{סב}, וזרעוני גנה

שאינן נאכלין, כגון זרע

לפת וצנון, אף על פי

שאותו לפת וצנון תרומה

- גדוליהן מתירין, והרי הן חלין לכל דבר; וכן היוזע

פשתן של תרומה, הגדולין מתירין לזרים^{סג}.

(ס) גידוליה מותרים לזרים, שלא גזרו בה מכיוון שאינה מצויה. (סא) מכיוון שרובו חולין, גידוליו חולין. (סב) כלומר, כשתרם ועלה בידו אחד מששים ואחד, שהרי זה תרומה ויחזור ויתרם (לעיל פרק ג הלכה ו). (סג) שגם הוא נחשב זרעוני גינה, ולרוב אינו נאכל.

שמן שרפה, ועמד הפהן והלף לו - אינו חיב לכבות את הנר, עד שיתפכה מאליו. וטובל הישראלי פתילה בגר הפהן, ומדליקה לילף בה^י.

(מו) כי ההנאה מהתרומה תוך כדי הכילין שלה אסורה לישראל רק מדרבנן, ובמקרה הצורך כגון הליכה במקום אפל לא גזור.

יח. בקרו [פר] של פהן שהיה עומד אצל בקרו

של ישראל, הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה.

כליו [כגד] של פהן שהיה נארג אצל [בסמיכות ל] כליו

של ישראל - הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה,

שלא ברשות פהן. וכן מדליקין שמן שרפה בבתי

כנסיות, ובבתי מדרשות, ובמבואות [רחובות]

האפלים, שלא ברשות פהן^י. ומי שאין לו שמן

חלין להדליק נר חנכה - מדליק שמן שרפה, שלא

ברשות פהן^{יח}.

(מז) כי לצורך מצווה של רבים לא גזרו לאסור.

(מח) מכיוון שמצוות לא נחשבות הנאה ("לאו ליהנות ניתנו").

מדליקין שמן שרפה על גבי [לצורך] החוללים,

ברשות פהן^{יט}.

(מט) מכיוון שזו מצווה של יחיד, יש צורך בבקשת רשות מהכהן.

יט. פת ישראל שנשאת לכהן, והיא למודה [רגילה]

לבוא אצל אביה - מדליק ברשותה. מתיר לפהן

להדליק שמן שרפה אפילו בבית האבל, או בבית

המשתה [סעודת חתונה] שיש שם ערפוב [קהל רב]^י, ואין

חוששין שמא יסתפקו [ישתמשו] ממנו; בבית

המשתה, מפני נקיון פליהם [כלי האכילה נקיים] אין

נוגעין בו [בשמן המלוכלך], ובבית האבל, מפני שאין

להם פנאי [נפשי] מפני האבל [מחמת הצער].

(נ) והיה מקום לחשוש שמא ייקחו ממנה לאכילה, למרות שבקהל מועט לא חששו לכך, שהרי השמן נמצא בכלי מאוס.

כ. הזרע את התרומה - בשוגג^{יפ} [יעקור

הצמח]^{כז}, ובמזיד יקנים [אינו עוקר, והיה הגידולים כתרומה]; ואם

הביאה שליש - בין במזיד בין בשוגג, יקנים^{יג}. ואם

היה פשתני^{יד} - אפילו הביא שליש, ואפילו במזיד -

יפד; קנס קנסו בו, שלא יזרע ויתפון להננות

בעציוניה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כח. החובט גידולין אלו - משבח ע"א. והדש בבהמה, פיצד יעשה - [ימנע מהבהמה לאכול] ? תולה קפיפות [=סלים] בצנארי הבהמה, ונותן לתוכן מאותו המין; נמצא לא זומם - [חוסם] את [פי] הבהמה, ולא מאכיל את התרומה עב.

(ע) מכה במקלות לשם דישה. (עא) כי בכך הוא נמנע מלהיכנס לאיסור של חסימת פרה בזמן הדישה, ראה להלן. (עב) מכיוון שמאכלי תרומה הראויים למאכל אדם, אסור להאכילם לבהמה.

פרק יב

דיני תרומה טמאה והאסורה באכילה, דיני הפרשת תרומה באופן מכובר.

א. אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל, כשאר הקדשים; ולא יביא אותה לידי טמאה, ולא יפסיד אותה, אלא אוכל הטהרה, ומדליק הטמאה. ומתר לטמא תרומת חוצה לארץ בטמאות של תורה, אף על פי שאינה טמאה אלא בארץ העמים - [טומאת ארץ העמים] שהיא מדבריהם [של חכמים] - מפני שעקר חיוביה מדבריהם; לפיכך, נדה קוצה - [מפרישה] לה חלה בחוצה לארץ - שאינה מזוהרת אלא לאכלה, לא לגע בה, כמו שבארנו.

(א) ואם כן כאשר מטמאים אותה טומאה מהתורה, מוסיפים על טומאתה.

ב. תרומה שנטמאת בספק - לא אוכלין, ולא שורפין; אלא תהיה מנחת עד שתטמא טמאה ודאית, ותשרף. ויש שם [=במציאות] ספקות ששורפין עליהן את התרומה, כמו שיתבאר בענין טמאה וטהרה.

(ב) כגון שתי חביות של תרומה שנמצאות ברשות היחיד, ונגע שרץ באחת מהן ולא ידוע באיזו. (ג) כי אולי היא טמאה. (ד) כי אולי היא טהורה. (ה) בהלכות אבות הטומאות, פרק יג הלכה יג.

ג. חבית של תרומה שגולד לה ספק טמאה - הרי זה לא יחדש בה דבר, לא יזינה ממקומה, ולא יגלנה; אלא ינחנה עד שתטמא ודאי, ותשרף. ואין חוששין שמא תאכל.

(ו) במטרה לשמור עליה. (ז) כי אם יגלה אותה היא תיפסל לגמרי, מפני סכנת נפשות (כדלהלן הלכה יג).

כג. הזרע • תרומה טמאה - אף על פי שהגדולין טהורין, הרי הן אסורין באכילה - [אף לכהנים]; הואיל והתרומה שנוצרה אסורה באכילה היתה, כבר נדחו - [נסארו]. כד. חתף את העליון שצמחו, ויצאו עליו שניים וחתכו - הרי האכל שיצא אחר כך מתר באכילה - [לכהן] סד.

(סד) כי אין לו קשר כבר לטומאה.

כח. שתלים - [שתילים] חלין שנטמאו, ואחר שנטמאו זרען ועשין תרומה - הרי אלו מתרין; שהרי טהרו בזריעה, ולא נטמאו כשהן תרומה כדי שיהיו אסורין.

כו. שבלת סה שהיתה בתוך הכרי, ומרח - [סידר] הכרי פלו [ונתחייב במעשרות] - הרי אותה השבלת טבל - [חייבת במעשרות], הואיל ונמרחת בתוך הכרי. שתלה ואחר כך קרא עליה שם, ועשאה תרומה סו - הרי זו ספק תרומה; הואיל וזרעה, שמא פרח - [ספק חיוב] הטבל ממנה, ונעשת כפרות שעדיין לא נגמרסו; אבל אם עשה אותה תרומה קדם שזרענה, הרי זו תרומה.

(סח) תלושה מהקרקע. (סו) על פירות אחרים. (סז) שלא נגמרה מלאכתם, והפרשתם התרומה מהם אינה נחשבת.

לפיכך, אם תלש ממנה, ואכל במזיד - חייב מיתה; בשוגג, משלם את החמש. ואם גחן, ואכל בפיו מן הארץ - בטלה דעתו אצל כל אדם - [אין אכילתו נחשבת], שאין דרך אכילת בני אדם בכך; לפיכך, פטור מן המיתה; ומן החמש, אם היה שוגג.

כז. שדה של גדולי תרומה - חייבת סה בלקט שכחה ופאה, וחייבת בתרומה ובמעשרות ובמעשר עני; ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו - עניי כהנים אוכלין את שלהן, ועניי ישראל מוכרין את שלהן לכהנים בדמי תרומה, והדמים של עניים; וכן בן לוי מוכר את המעשר שלו לסו לכהנים.

(סח) כי מהתורה הגידולים חולין. (סט) מעשר ראשון, אבל מעשר שני אסור למכור וצריך לתיתו במתנה לכהן.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יד) ובני אדם אוכלים אותם רק בשעת הדחק. (טו) ולמרות שאין איסור לטמא תרומה כזו, בכל זאת אסרו לטמא אותה באופן כזה כדי שידעו שהיא תרומה. (טז) שהחמירו רק בזמן השרייה שכולם רואים שהיא מוכשרת לקבל טומאה. (יז) מכיוון שאין צורך לשמור עליהם בטהרה.

ח. אין • מפקידין

תרומה אצל כהן עם

הארץ, מפני שלבו גס

אכל. [אינו זהיר] בה"י. אכל

מפקידין אותה אצל ישראל עם הארץ, בכלי חרש

המקף צמיד פתיל. [כיסוי מהדרק] ; ובלבד, שלא יהיו

פרות מכשרין [ראויים לקבל טומאה] - גזרה, שלא תסיטם

[חזיון אותם] אשתו נדה.

(יח) ויש לחשוש שמא יטמא אותה.

ט. אין עושין [מפרישים] לעם הארץ תרומת זיתיו

בטהרה^ט; אכל עושין [סוחטים] לו זיתיו חלין

בטהרה^כ, משום כדי חזיו [שזו פרנסתו] של בדר [=עובר

בית הבדן]. וכיצד עושה? נוטל פדי התרומה, ומניחה

בכלי שאינו מקבל טמאה, כגון כלי אבנים;

וכשביא עם הארץ לטל החלין והתרומה, אומרים

לו: 'הזהר שמא תגע בתרומה, שלא תחזור

לטבלה^{כא}.

(יט) מדובר בזיתים להכניסו אותם כבר לכתישה והם

הוכשרו לקבל טומאה על השמן שנוצר מסביבם, וכעת הם

בחזקת טומאת עם הארץ. (כ) סתם זיתים, מכיוון שהם

עדיין לא הוכשרו לקבל טומאה. (כא) "אל תיגע ותטמא

את התרומה, כי אם תעשה כך היא תהפוך להיות טבל -

ועם הארץ לא חשוד על אכילת טבל. ואומרים לו כך למרות

שהיא לא באמת חוזרת לטבלה, כדי לאיים עליו.

י. ישראל שעושה פרותיו בטמאה, אין בוצרין

עמו [אין מסייעים לו בבצור]^{כב}; ואין צריך לומר שאין

דורכין עמו, מפני התרומה שתעשה בטמאה^{כג}.

אכל מוליכין עמו חביות [ייקו] לגת, ומביאין מן

הגת^{כד}.

(כב) מכיוון שאסור לסייע לדבר עבירה, שהרי אסור לגרום

טומאה לחולין שלא הפרישו מהם עדיין תרומה.

(כג) מכיוון שאז הם מוכשרים לקבל טומאה על ידי היין,

ומקבלים טומאה מהתורה. (כד) מכיוון שהחביות הללו

כבר נטמאו, גם בלי הסיוע שלו.

יא. זיתים וענבים שנטמאו^{כה}, סוחטין ועושה

אותן תרומה. ואם נטמאו אחר שנטעו תרומה,

ד. חבית [תרומה] שנטמאה בגת העליונה,

והתחתונה טמאה^ה - אם יכול להציל ממנה רביעית

[הלוג] בטהרה^ט, יציל; ואם לאו, יציל בידיו בלא

נטילת ידים, ואף על פי שהוא מטמאה, כמו

שיתבאר בענין טהרות^{יא}.

(ח) וכעת היין מתחיל לזלוג לכיוון הגת התחתונה ששם

נמצאים חולין טמאים, ואם היין יתערב בהם הוא יהיה

מדומע ויהיה אסור גם לכהן. (ט) על ידי שיטול את ידיו

ויביא כלים טהורים. (י) למרות שבזמן שיטול ידיו ויחפש

כלים טהורים, חלק מהתרומה כבר יגיע למקום בו נמצאים

החולין ויפסיד אותם, אסור לו להציל בלי ליטול ידיים,

מכיוון שיכול להציל רביעית בטהרה. (יא) בהלכות אבות

הטומאות פרק הלכה ח.

ה. במה דברים אמורים? בחבית של יין, והוא

שיהיה בגת התחתונה פחות ממאה [כנגד החבית];

שהרי ידמע הכל ויפסד. אכל אם היה בתחתונה

מאה [פעמים מהכמות] בזה החבית, שהרי היא עולה

באחד ומאה, או שהיתה חבית של שמן - תרד

ותטמא, ואל יטמאנה בידיו; שהרי הכל [השמן]

ראוי להדלקה, ואין שם הפסד מרבה.

וכן חבית שמן שנטמאה - אם יכול להציל רביעית

בטהרה, יציל. ואם לאו, יציל בטמאה^כ; שפיין

שנטמאה החבית - אינו מזהר שלא להציל

בטמאה, מפני שהוא בהול^{יג}.

(יב) אפילו אם טמא בטומאה מהתורה, מכיוון שמציל כאן

את התרומה עצמה שתהיה אחר כך ראוי להדלקה.

(יג) כלומר, המקרה בהול, שאי אפשר להציל באופן אחר.

ו. היה עובר ממקום למקום, וכפרות של תרומה

בידו, אמר לו הנכרי: 'תן לי אחת מהן, ואם לאו

- הריני נוגע בכלן ומטמאן' - יניח לפניו אחת על

הסלע, ואל יתנגה לתוף ידו; פדי שלא יטמא

התרומה בידים.

ז. התלתן והפרשינין של תרומה - הואיל ואינו

מאכל אדם^{יז}, הרי זה מתר לעשות כל מעשהו

בטמאה. ואינו נזהר, אלא בעת שריתן במים -

שאם שרה אותה בטמאה, הרי טמא אותה

בידים^{טו}; אבל אחר השריה - אין נזהר^{טז}, לא בעת

ששף [=משפח] הפרשינין, ולא בעת שמאכילן

לבהמה. לפיכך^{יח}, נותנין תרומת תלתן וכרשינין

לכהן עם הארץ.

וְסִחֲטָן פָּחוֹת פָּחוֹת מִכַּבִּיצָה [ממשקל ביצה]⁴⁷ - הָרִי
הַמְשָׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֵן מִתֵּר בִּשְׁתֵּיהֶן לִכְהֻנָּה; וְאִפְלוּ
לְנִסְכִּים הוּא רָאוּי - שֶׁהַמְשָׁקָה כָּאֵלוֹ הוּא מִפְקָד
בְּתוֹךְ הָאֵכָל. וְלֹא אָמְרוּ 'פָּחוֹת מִכַּבִּיצָה'⁴⁸, אֲלֹא
גִזְרָה - שֶׁמָּא יַעֲשֶׂה [יִסְחֲטָן] יוֹתֵר מִכַּבִּיצָה, וְנִמְצָא
הַמְשָׁקָה מִטְּמֵא בִּכַּבִּיצָה. וְאִם הָיוּ פְרוֹת אֵלוֹ
שְׁלִישִׁי לְטִמְאָה [דַּרְגַּת טוּמְאָה קֹלֶה] - דּוֹרְכֵן בַּגֶּת וּבִבֵּית
הַבַּד, וְהַמְשָׁקָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה; שָׂאִין שְׁלִישִׁי עוֹשֶׂה
רְבִיעִי [לְטוּמְאָה] בְּתְרוּמָה, כְּמוֹ שִׁיתִּבְאָר בַּעֲנֵן
טְהוֹרוֹת.

12. אֵין יִשְׂרָאֵל חִיבִין לְהִטְפֵּל בְּתְרוּמָה, וְלִהְבִּיא
אוֹתָהּ מִן הַגֶּרֶן לְעִיר, וּמִן הַמִּדְבָּר לְיִשׁוּב - אֲלֹא
כִּהְנִים יוֹצֵאִין לַגֶּרְנוֹת, וְיִשְׂרָאֵל נוֹתֵנִים לָהֶם חֲלָקִים
שָׁם; וְאִם לֹא יֵצְאוּ, הָרִי זֶה מִפְּרִישָׁה וּמִנִּיחָה
בַּגֶּרֶן⁴⁹. וְאִם הָיְתָה חֲזָה וּבִהְמָה אוֹכְלָתָה שָׁם, וְאִינָה
מִשְׁתַּמֶּרֶת שָׁם מִהֵן - הַתְּקִינוּ חֲכָמִים שְׁיִטְפֵּל בָּהּ,
וְיִבְיֶאנָה לְעִיר, וְיִטֵּל שֹׁכֵר הַבָּאָתָה מִכֶּהֱוִי⁵⁰; שָׁאֵם
הַפְּרִישָׁה וְהַנִּיחָה לְבִהְמָה וּלְחִיָּה, הָרִי זֶה חֲלוּל
הַשֵּׁם [הַקּוֹדֵשׁ].

13. פֶּת תְּרוּמָה שֶׁנִּטְמָא, מִשְׁלִיכָה לְבֵין הָעֵצִים
עַד שִׁשְׁיָרְפוּם; וְכֵן שָׂמֵן שֶׁנִּטְמָא, נוֹתְנוֹ בְּכָלִי מְאוּס
עַד שִׁיִּדְלִיקֵנוּ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה תַקְלָה לְאַחֲרִים,
וְיִאֲכֻלֻּהוּ. וְחֹטִים שֶׁנִּטְמָאוּ - שׁוֹלְקִין [מִבְּשֵׁל בַּיָּם]
וּמִנִּיחִין בְּכָלִי מְאוּס, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְאוּיִין לְאֲכִילָה;
וְאַחֵר כֶּף יִסִּיק בֵּהֶן תַּנּוּר וְכִירִים. וּמִשְׁקִין שָׂאִין
רְאוּיִין לְהַדְלִיקָה שֶׁנִּטְמָא, כְּגוֹן חֵיזִין - קוֹבְרִין אוֹתוֹ.
14. יֵין תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלְגַּל⁵¹ - הוֹאִיל וְאִסוּר בִּשְׁתֵּיהֶן
[מִפְּנֵי הַסַּכָּח], יִשְׁפֹּךְ⁵². וְכֵן תְּאֵנִים וְעִנְבִּים וְקִשּׁוּאִין
וְדִלּוּעִין וְאַבְטִיחִים וּמִלְּפֻנוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּמְצְאוּ
מִנְקָרוֹת - הָרִי אֵלוֹ אִסוּרִין בְּאֲכִילָה, מִפְּנֵי סַכַּת
נִפְשׁוֹת⁵³; מֵהַ יַעֲשֶׂה בֵּהֶן? יִשְׁלִיךְ לָיִם, אוֹ יִקְבְּרוּ.

15. נִתֵּן תְּרוּמָה לְכַהֵן עַל מִנֵּת לְהַחְזִירָה, יֵצֵא יָדִי
נִתְּנָה⁵⁴; וְאִסוּר לַעֲשׂוֹת בָּן, מִפְּנֵי שֶׁנִּמְצָא כְּמִסְעֵ
בְּבֵית הַגֶּרְנוֹתֵיהֶן. וְכֵן אִסוּר לָהֶן שִׁיחֲטוּ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת, וְאִפְלוּ לְשָׂאֵל [לְבַקֵּשׁ] חֲלָקִים בְּפִיהֶם
אִסוּר, אֲלֹא נוֹטְלִין בְּכָבוֹד; שֶׁעַל שִׁלְחָן הַמִּקְוֶה
[הַקּוֹדֵשׁ בֵּירוֹן הָרֹא] הֵן אוֹכְלִין, וְעַל שִׁלְחָנוֹ הֵן שׁוֹתִין;
וּמִתְּנוֹת אֵלוֹ לֵה' הֵן, וְהוּא בְּרוּךְ הוּא זָכָה לָהֶם -
שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֲנִי הִנֵּה נֹתֵתִי לָךְ אֶת מִשְׁמֶרֶת
תְּרוּמָתִי"⁵⁵.

16. אִסוּר לְכַהֲנִים וְלִלְוִיִּם לְסַיֵּעַ בְּבֵית הַגֶּרְנוֹת,
כְּדִי לִטֹּל מִתְּנוּתֵיהֶן⁵⁶. וְכָל הַמִּסְעֵ - חֲלָל קֹדֶשׁ
הַשֵּׁם, וְעֲלִיָּהֶם נֶאֱמַר: "שִׁחַתְּם בְּרִית הַלְוִי"⁵⁷.
וְאִסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהַנִּיחַ שְׁיִסְעוּ, אֲלֹא נוֹתֵן לָהֶם
חֲלָקִים בְּכָבוֹד.

17. עֶסֶה שְׁנִלּוּשָׁה בְּמִים מְגִלִּין - אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא
תְּרוּמָה, הָרִי זֶה תִּשְׂרֹף.

18. אִסוּר לְכַהֵן לִטֹּל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאֵר מִתְּנוֹת
שֵׁלוֹ - עַד שִׁיפְרִישׁ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁵⁸, וְנֶאֱמַר:

19. אִסוּר לְכַהֵן לִטֹּל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאֵר מִתְּנוֹת
שֵׁלוֹ - עַד שִׁיפְרִישׁ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁵⁹, וְנֶאֱמַר:

20. אִסוּר לְכַהֵן לִטֹּל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאֵר מִתְּנוֹת
שֵׁלוֹ - עַד שִׁיפְרִישׁ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁶⁰, וְנֶאֱמַר:

21. אִסוּר לְכַהֵן לִטֹּל תְּרוּמָה, אוֹ שָׂאֵר מִתְּנוֹת
שֵׁלוֹ - עַד שִׁיפְרִישׁ אוֹתָן הַבְּעָלִים, שֶׁנֶּאֱמַר:
"רֹאשִׁיתָם אֲשֶׁר יִתְּנוּ לֵה', לָךְ נֹתֵתִים"⁶¹, וְנֶאֱמַר:

47. במדבר-קרח, יח, יב. 48. שם, פסוק יט. 49. במדבר-נשא, ה, י. 50. מלאכי, ב, ח. 51. במדבר-קרח, יח, ח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מא) וזהו זלזול בתרומה לתת אותה להם בפני כולם.
מב) למרות שהם יכולים להאכיל בה את נשיהם ועבדיהם.
מג) וימשיכו לחלק לה תרומה למרות שהיא בת ישראל.
מד) שבשבילי השדות לא מצויים עובדי דרכים, והאישה תתייחד עם הגברים ההולכים לבית הגרנות.

לד) יצא ידי חובת הפרשת תרומה לכהן, והכהן צריך להחזיר לו אותה וביכולתו למוכרה לכהנים אחרים והכסף שלו. לה) כי בתמורה לכך ייתן לו את שאר התרומות שלו.

כ. לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר עדרו, ולא מתנות ^[הבשר] לרועה בהמתו; ואם נתן - חלל ^[את הקודש] לו, אלא אם כן נתן להם שכר שמירתם תחלה. ורשאי ישראל ^{לו} לומר לישראל אחר: 'הא ^[קח] לך סלע ^[מטבע] זו, ונתן תרומה או בכור או שאר מתנות לפלוני הפהן בן בתי', או 'בן אחותי', וכל פיוצא בזה.

לו) כלומר, ביזה אותם, כי בוודאי לקחו ממנו שכר פחות תמורת זה. לו) ודווקא ישראל, אבל לכהן אסור לעשות כך, כי הוא כמסייע בבית הגרנות.

כא. במה דברים אמורים? בשקיו הבעלים רוצים לתן אותם לאחד משני פהנים אלו, או משני לויים אלו בהנם, ואמר לו חברו: 'הא לך, ונתן לזה'; אבל בעלים שאמרו לכהן או ללוי: 'הא לך חלק' ^[מער] זה בטובת הניהלח - הרי זה אסור לט. וכן אסור לעשות סחורה בתרומות, אף על פי שהוא לוקח מפהן ומוכר לכהן^פ.

לח) כלומר, שהכהן ייתן לו בתמורה כסף שווי טובת ההנאה הזו. לט) מכיוון שהוא כמסייע בבית הגרנות. מ) בדומה לכל סחורה אחרת שסוחר עם ישראל, ואין חשש של סיוע בבית הגרנות.

כב. עשרה - אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות, אף על פי שהן אוכלין אותה או מאכילין אותה; ואלו הן: החרש, והשוטה, והקטן שיש בו דעת לפרש חיקו ^[לפרוס בגדו לקבלת תרומה] - מפני שאין באלו דעת^מ; והטמטום, והאנדרוגינוס - מפני שהן פריה בפני עצמה; והעבד - שמא יראו אותו העובדים בשדה, ויעירו עליו שהוא פהן; והערל, והטמא^{מב} - מפני שהן מאוסין; והאשה - שמא תתגרש^{מג}, ומפני היחוד^{מד}; והנושא אשה שאינה הוגנת לו ^[פסולה לכהונה] - קנסו אותו שלא יחלק בבית הגרנות, עד שיגרשנה. וכלן - משלחין להן לבתיהן, וחולקין להן בשאר קדשי הגבול ^[הנאכלים בכל ארץ ישראל] ומשלחין להן לבתיהן; חוץ מן הנושא אשה שאינה הוגנת, והטמא, והערל - שאין משלחין להן כלל.

~ יום שישי כ"ז סיון ~

פרק יג

דיני תערובות תרומה

א. התרומה עולה באחד ומאה. כיצד? סאה תרומה שנפלה למאה סאה של חלין, ונתערב הכל - מפריש מן הכל סאה אחת, ונותנה לפהן^א; והשאר מתר לזרים^ב. וכל תרומה שאין הפהנים מקפידין עליה, כגון תרומת הפליסין והחרובין ושעורים של אדם - אינו צריך להגביה; הואיל ונפלה למאה - בטלה במעוטה, והכל מתר לזרים. א) כי התרומה ממון הכהנים, ואם ישאיר את התרומה אצלו ייצא שגול אותם. ב) כי הסאה התרומה שנפלה, בטלה בתערובת.

ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל מדמעי, וימכר הכל לפהנים בדמי תרומה^י, חוץ מדמי אותה סאה^ה. במה דברים אמורים? בשנתערב מין במינו ^[ולא ניתן לזהות טעם התרומה]. אכל נתערב מין בשאינו מינו ^[וטעמו שונה], בנותן טעם^ז: אם יש בכל טעם תרומה - נעשה הכל מדמע, וימכר לפהנים, חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין - הכל מתר לזרים.

ג) תערובת חולין עם תרומה. ד) בזול, מכיוון שאסור לזרים. ה) מפני שהיא תרומה והיא של הכהנים. ו) שבטל באחד למאה. ז) שאם טעם התרומה אינו נרגש, היא בטלה.

ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה מן הפלי^ח, ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת אלא לפי חשבון^ט; וכן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה, ונעשה הכל מדמע, ונפל מן המדמע למקום אחר - אינו מדמע אלא לפי חשבון.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השנייה - הרי זה מדמע, וכאלו נפלו שתייהן באחת.

ז. אין • פסלת של

השנת הראב"ד

תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור החלין, אבל פסלת של חלין מצטרפת עם החלין להעלות התרומה. כיצד? חטים יפות של תרומה שנפלה למאה סאה חטים רעות של חלין, וטחן הכל - אף על פי שהמרסן של חלין מרבה ושל תרומה מועט, והרי הקמח של תרומה בפחות ממאה מקמח החלין - הרי זה עולה, ומשערין בקמח עם המרסן שהוא מאה ואחד.

אבל אם נפלה סאה של חטים רעות של תרומה לפחות ממאה סאה של חטים יפות של חלין, וטחן הכל, והרי הקמח של תרומה אחד ממאה מקמח החלין - הרי זה עולה, ומשערין בקמח עם המרסן שהוא מאה ואחד.

אבל אם נפלה סאה של חטים רעות של תרומה לפחות ממאה סאה של חטים יפות של חלין, וטחן הכל, והרי הקמח של תרומה אחד ממאה מקמח החלין - הרי זה עולה במאה ואחת, שהרי הותרו החלין ופחתה התרומה.

ח. לג יין של תרומה צלול שנפל למאה לגין עכורין - אין מוציאין שמרים שבהן, אלא מעלין את הלגי; וכן אם נפל לג עכור למאה לגין צלולין, אין מוציאין שמרים שבו.

(ג) כלומר, לא חייבים להוציא את השמרים מתוך היין, כדי להרים אחר כך לוג יין צלול לכהן כמו שנפל. (יד) כמו שהוא מעורב עם שמרים. (טו) כי גם בשמרים יש איסור תרומה.

ט. לג • מים שנפל

השנת הראב"ד

לג • . היין א"א הפירוש שהוא מפרש לטעם התוספתא טעות הוא בידו שהרי דבר ידוע שהמים מבטלין את היין אם אין בו בנותן טעם אלא לפי שהמים נפלו לתוך היין ואין בהם כדי לבטל התרומה בטעם אע"פ שיש שם מאה חולין אין מצטרפין לפי שהן שני שיעורין שהמים ביין בנותן טעם ויין במים שיעורו במאה וכיון שאין התרומה שוין לבטול התרומה אין מצטרפין וכן הדין אפילו לוג יין של תרומה שנפל לחמשים מים וחמשים יין אם אין בחמשים מים כדי לבטל טעם הלוג של תרומה אין מצטרפין למאה.

(טז) כלומר, המים והיין לא מצטרפים להעלות את התרומה, מכיוון שהביטול של היין במים הוא לא באחד ומאה אלא בנותן טעם.

י. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חלין, ונפלו חלין אחרים עד שהותרו על מאה - אם בשוגג, הרי זה עולה באחד ומאה. [נוספו]

(ח) כדון המבואר לעיל הלכה א. (ט) מחשיבים כאילו בסאה זו יש חלק אחד ממאה של תרומה.

כיצד? הרי שנפל עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חלין, ונדמעה הכל - אם נפל ממדמעה זה עשר סאין לפחות ממאה חלין, נדמעו; שהרי יש בעשר של מדמעה סאה של תרומה. נפל לתוך פחות מעשר סאין, אינן מדמעות.

ד. כמה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להפלה [להתערב], כגון חטים [שנפלו] לחטים או קמח לקמח. אבל דבר שדרכו להפלה, כגון שמן תרומה לשמן חלין, או יין תרומה ליין חלין - הולכין אחר הרב: אם רב תרומה, הרי זה מדמעה בתרומה; ואם רב מן החלין - הרי הוא כחלין ואינו מדמעה, ואף על פי שהכל אסורים לזרים.

(י) שכל חיטה ניכרת בפני עצמה. (יא) כלומר, ובכל זאת, אם נפל חלק מהתערובת למקום אחר, הוא אינו מדמעה את התערובת השנייה.

ה. סאה • תרומה

שנפלה למאה, הגביהה, ונפלה סאה אחרת, הגביהה, ונפלה אחרת - הרי החלין מתירין; עד שתרבה [שיהיה רוב]

תרומה על החלין - שאם נפלו לתוך המאה חלין מאה סאה ועוד של תרומה סאה אחר סאה, נעשה הכל מדמעה.

(יב) והסאים של התרומה לא מצטרפות זו עם זו לאסור, מכיוון שכבר הראשונה התבטלה, ויוצא שכנגד כל סאה יש מאה סאים חולין.

ו. סאה • תרומה

שנפלה למאה, ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת - אם ידע [שנפלה] בראשונה קדם שתפל השנייה, לא נדמעו; אלא מפריש סאתים, והשאר מתר -

הואיל והיה לה [יכולת] לעלות, הרי היא כאלו עלתה. ואם לא ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

במזיד^י, הרי הכל מדמע - שאין מבטלין אסורי תורה לבתחלה.

(ז) שהוסיף בכוונה עד מאה כדי לבטל את התרומה.

זרע אחד את שתייה - בדבר שזרעו פלה, הגדולין חלין; ובדבר שאין זרעו פלה, הגדולין מדמע.
במה דברים אמורים? בזרע את השניה עד שלא קצר את הראשונה^י. אבל קצר את הראשונה, ואחר כך זרע את השניה - אפלו בדבר שאין זרעו פלה - הגדולין חלין; שאין תלוש ומחבר נעשין הוכח זה לזה [אלא נדונים בנפרד].

(כד) ושתייה מחוברות לקרקע באותו זמן, ונחשב כזרע את שתייה יחד.

יד. שתי קפות, אחת

של חלין ואחת של תרומה, ולפניהן שתי סאין, אחת של חלין ואחת של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו - מתרין; שאני אומר: חלין נפלו

לתוך החלין, ותרומה לתוך התרומה - ואף על פי שלא רבו חלין על התרומה. במה דברים אמורים? בתרומה בזמן הזה, שהיא מדבריהם; אבל בתרומה של תורה - עד שירבו חלין על התרומה.

טז. סאה • תרומה

שנפלה לתוך הכרייה, ואמר: 'תרומת הכרייה' - במקום שנפלה אותה סאה, שם נסתמה [נקבעת] תרומת הכרייה, ונדמע הכל בתרומה שנפלה ובתרומת הכרייה.

(כה) של טבל, והיה שם מאה כנגד התרומה והיא אמורה להתבטל בתוך הכרי. (כו) התרומה נקבעה באותו מקום שבו נמצאת הסאה שנפלה, וכעת יש בכרי סאתיים תרומה.

אמר: 'תרומת הכרי בצפונה' - חולקין אותו לשנים, והחצי שבצפון לשנים, ונמצא רביע הכרי שהוא צפון צפונה, הוא המדמע^י.

(כז) מכיוון שעכשיו התרבתה התרומה ועושה הכל מדומע.

טז. היו לפניו שני פריים, ואמר: 'תרומת שני פריים באחד מהן' - הרי שניהן מדמעין^י; היו לפניו שני סאין וברי אחד, ואמר: 'הרי אחד מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי הזה' - הרי אחת מהן תרומה, ואין ידוע איזו היא. היו לפניו

יא. תרומת • חוצה
לארץ [שהיא מדרבנן] - **מתר**
לבטל אותה ברב, ואוכל

אותה בימי טמאתו. ולא עוד, אלא אם היה לו זין של תרומת חוצה לארץ - נוטל ממנו לג אחד, ונותן עליו שני לגין חלין, ונמצא הכל שלשה; ואחר כך נוטל מיין של תרומה לג ונותן לתוך השלשה, ומגביה מארבעתן לג ושותה; וחוזר ומשליף לתוכן לג אחד, וחוזר ונוטל לג ושותה; וכן נותן לג תרומה ונוטל לג מן התערבת, עד שיכלה כל היין של תרומה; ונמצא שבטל במה לגין, בשני לגין של חלין.

יב. הזרע תרומה בצד החלין, ולא נודע איזה הוא זרע התרומה - אפלו היה מאה לגנה [ערוגה] של תרומה ולגנה אחת של חלין, פלן מתרין^י. במה דברים אמורים? בדבר שזרעו פלה בקרקע, כגון החטים והשעורים וכיוצא בהן; אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ, כגון השום והבצלים - אפלו מאה לגנה של חלין ולגנה אחת מערבת ביניהן, הכל מדמע^י. ואם נתלש הכל, תעלה התרומה באחת ומאה; ולא יתלש לבתחלה^י.

(יח) זו הקלה שהקילו בגידולי תרומה. (יט) כי בתוך האדמה, התרומה לא מתבטלת באחד ומאה. (כ) מכיוון שאסור לבטל איסור לבתחלה.

יג. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, ואין ידוע איזו היא, או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן^י, ואין ידוע להיכן נפלה, ואחר כך נפלה אחת משתי הקפות^י לתוך החלין - אינה מדמעין^י; וכן אם זרע אחת מהן, הגדולין חלין לכל דבר. והשניה נוהג בה בתרומה [מספק].

(כא) לתוך אחת משתי סאים של חולין. (כב) שאחת מהן תרומה או מדומעת ואחת מהן חולין. (כג) כי אולי נפלה החולין.

נפלה הקפה השניה למקום אחר, אינה מדמעת; וכן אם זרע אחר את השניה, הגדולין חלין. נפלו שתייה למקום אחד, מדמעות פקטנה שבשתייה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בדעת רבי יהושע כתבו המפרשים שס"ל כיון "שאם הי' רוצה הי' דורסן ומערבן בכל ביחד" לכן כולן מצטרפין לבטלה [ואף שאין מבטלין איסור לכתחילה מבאר התיו"ט שהאיסור הוא רק להרבות בהיתר כדי לבטל האיסור "אבל בכה"ג שאינו מרבה בהיתר אלא משנה האיסור מכמות שהי' ומפרידן כאשר הי' מקדם כדי לערבם יחד בכה"ג נ"ל דשרי לבטל לכתחילה"].

ובטעמו של ר"ע המחלק בין ידוע מה נפל ואינו ידוע כתבו שבידוע איזו תאנה נפלה, שחורה או לבנה, "אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות, וכיון שמותרות הן אין מסייעות לבטל, אבל אם אין ידוע אם שחורה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו". וצריך להבין טעמו של ר"י – "שאם הי' רוצה הי' דורסן ומערבן הכל ביחד", הרי בפועל לא עשה זאת ומדוע מעלות זו את זו.

גם צ"ע בדעת ר"ע, הרי במציאות לא נתערבה התרומה במאה שהרי תאנה לבנה אינה מתערבת עם שחורה וכן להיפך, וא"כ מה מועיל שהאדם אינו יודע אם שחורה היתה או לבנה ו"כולן בספק איסור" הרי ספק זה הוא רק בדיעת האדם ולא במציאות, (שהרי תאנה לבנה אינה מתערבת עם תאנה שחורה (וכן להיפך) ובלשון התוס' "אין השחורות ראויות להיות בספק דימוע שלעולם השחורות ניכרות מתוך לבנות" וא"כ אין כאן תערובת של אחד במאה.

ויש לומר שר"א, ר"י ור"ע חולקים מהו גדרו הכללי של ביטול תערובת יבש ביבש – שאינה תערובת לח בלח שיש לפרש תערובת זו בשני אופנים:

א. גדר תערובת יבש ביבש שונה מגדר תערובת לח בלח כיון שאינה תערובת ב"חפצא" אלא רק מצד ה"גברא" שאינו ידוע איזו תאנה היא של תרומה.

ב. גם תערובת יבש ביבש היא תערובת שבחפצא כי גדרה הוא שאי אפשר להכיר בין ההיתר לאיסור.

וזהו טעם המחלוקת: ר"א סבר שגם תערובת יבש ביבש צריכה להיות בחפצא ולכן ס"ל שאין הלבנות יכולות להעלות את השחורות (ולהיפך) כיון שאין כאן תערובת במציאות.

אבל ר"י ור"ע ס"ל שבתערובת יבש ביבש מספיק גם כשהיא רק מצד הגברא היינו בדיעת האדם, וזהו גם טעמו של ר"ע שסובר ש"כשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו" – כיון שנתערבה בדיעת האדם.

ובזה אפשר לבאר גם טעמו של ר"י שכולן מצטרפין לבטלה לפי "שאם היה רוצה היה דורסן ומערבן הכל

שְׁנֵי פְּרִיִּים וְסָאָה אַחַת, וְאָמַר: הֲרִי זֶה תְּרוּמָה עַל אַחַת מִן הַפְּרִיִּים הָאֵלֶּה - הֲרִי הוּא תְּרוּמָה; וְנִתְּקַן אַחַד מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה הוּא הַמִּתְּקַן מִן הַשָּׁבֶל.

(נח) כי אין אנו יודעים באיזה מהם התרומה.

פֶּרֶק יד

המשך דיני תערובות בתרומה

א. חֲמִשִּׁים תְּאֵנֹת שְׁחֹרֹת וְחֲמִשִּׁים לְבָנוֹת, שֶׁנִּפְלָה לְתוֹכָן תְּאֵנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה - הִיתָה לְבָנָה, הַשְּׁחֹרֹת מְתָרוֹת וְהַלְבָּנוֹת מְדַמְּעוֹת*; הִיתָה שְׁחֹרָה, הַשְּׁחֹרֹת מְדַמְּעוֹת, וְהַלְבָּנוֹת מְתָרוֹת. וְאִם אֵין יָדוּעַ אִם שְׁחֹרָה הִיתָה, אִם לְבָנָה - עוֹלָה בְּאֶחָד וּמֵאָה מִן הַפֶּלֶי; יָדַע מָה הִיתָה אַחֵר שֶׁנִּפְלָה, וְשָׂכַח - הֲרִי כֹל מְדַמְּעוֹת.

(א) כי יש בהם פחות ממאה. והתאנים השחורות לא יכולות להצטרף ללבנות ולבטל את התרומה, מכיוון שהן בעצמן מותרות. (ב) ומדובר שאבדו כמה מהתאנים ולכן לא ניתן לברר את צבע התאנה שנפלה על ידי ספירת התאנים. (ג) מכיוון שכולן ספק אסורות, התאנים מצטרפות ומבטלות את האיסור.

~ נקודות משיחות קודש ~

"... ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח - הרי כולן מדומעות".

פסק כר"ע וכירושלמי, ולהבין סברת ר"ע (והרמב"ם) במחלוקת זו יש להקדים ולבאר תחילה:

בדיני ביטול תרומה במאה וא' הובאו במשנה שלוש דעות לענין אם נפלה תאנה של תרומה למאה תאנים של חולין – חמשים לבנות וחמשים שחורות:

רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות לבנות מעלות את השחורות, היינו שכל המאה מצטרפות לבטל את תאנת התרומה.

ר"א אוסר כלומר, שאם נפלה שחורה השחורות אסורות ואם נפלה לבנה הלבנות אסורות.

ר"ע אומר, בידוע מה נפלה (שחורה או לבנה) אין מעלות זו את זו וכשאנו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו.

טעמו של ר"א מובן לכאורה בפשטות כיון שבמציאות לא נתערבה התרומה אלא בחמישים (אם לבנה נפלה נתערבה בין החמשים ואם שחורה, נתערבה בין השחורות) ובכל מקרה אין מאה מהמין שנפל.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בתוך השחורות, ואז, כשאין ידוע איזו מהן נפלה, פועל העירוב שבדעת האדם עירוב בתאנים שנפלה בהן תאנה של תרומה, אבל כאשר ידע ושכח אין שכחתו מערבת התאנים שבמציאות אינן מעורבות.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 60

מתוך רמב"ם "פרדס המלך"

ב. וכן עגולי דבלה ומלפנים של דבלה, שנפל עגול או מלפן של תרומה לתוכן, ואין ידוע אם מלפן היה או עגול - הרי העגולין מצטרפין למלפנים, ותעלה תרומה באחד ומאה מן הכל. עגולי דבלה גדולים וקטנים, שנפל עגול דבלה לתוכן, ואין ידוע אם גדול אם קטן - הרי הן מצטרפין בין במנין בין במשקל. פיצד? נפל עגול למאה עגולים גדולים וקטנים - הריני אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד קטן.

(ד) ויש כאן מאה ואחד של חולין.

נפל עגול לתוך ארבעים עגול, מהן עשרים עגול משקל כל אחד ארבע ליטרין, והאחד ועשרים משקל כל אחד ליטרה - הואיל ומשקל הכל מאה ליטרין ואחד, הריני אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד מן הקטנים.

ג. והקמח והסלת אינן מצטרפין להעלות את התרומה.

(ה) ולמרות שהם מעורבים, הרי אפשר לנפות אותם זה מתוך זה, ומדובר שידע מה נפל לתערובת, אך אם לא ידע - מצטרפים, כמובא בהלכות הקדומות.

ד. סאה חטים של תרומה, שנפלה על פי המגורה [מחסן] של חטים - אין משערין אותה במאה ואחד; שאין משערין אלא אם נבללה [נתערבה] תרומה עם החלזין, או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה? רואין את התרומה כאלו היא חטים על גבי שעורים, ומפריש התרומה עצמה שנפלה על פי המגורה עם מעט מן החלזין שנפלה עליהם, כמי שמאספס חטים מעל גבי שעורין.

ה. שתי קפות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - אם היו שתי המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד ומאה מן הכל, כאלו היו

ביחד" (אף שלא דרסן ועירבן) כי הדריסה בתאנים אינה רק בגדר "אם הי' רוצה" אלא שזוהי דרך הכל לדרוס התאנים, וכיון שתערובת יבש ביבש אינה תערובת במציאות - בחפצא אלא תערובת שבידיעת ומחשבת האדם, לכן ס"ל לר"י שכיון שרגיל ובמילא רצונו לדרוס התאנים הרי שברצונו (ומחשבתו) של האדם אינו מפריד ואינו מחלק בין השחורות ללבנות ולכן היא תערובת כל המאה ברצונו ומחשבתו של האדם.

בירושלמי הובאה מחלוקת בדעת ר' יהושע האם מה שאמר "מעלות זו את זו" הוא גם בידוע מה נפלה (שחורה או לבנה) או שבידוע מה נפלה גם ר"י סובר שאינן מעלות זו את זו, ולפי זה, המחלוקת בין ר' יהושע לרבי עקיבא היא, "בשידע ושכח, על דעת' דרבי יהושע מעלה, על דעת' דרבי עקיבא אינו מעלה" (ר"י ס"ל דכיון ששכח הוי כאינו ידוע לו בשעת שנפלה, ור"ע ס"ל שהואיל וידע בשעה שנפלה אין מעלות זו את זו, אע"פ ששכח אח"כ"). והרמב"ם שפסק כר"ע כאן פסק גם כדברי הירושלמי ד"ידע מה היתה אחר שנפלה ושכח הרי כולן מדומעות".

ולכאורה צ"ע בדעת ר"ע מדוע אם ידע ושכח כולן מדומעות ואין מבטלות זו את זו, הרי עכשיו כולן בכלל ספק איסור.

אלא ש"ל בדעת הירושלמי (ופסק הרמב"ם) - שסברת ר"ע היא אופן שלישי בגדר תערובת יבש ביבש: ר"י סובר שכל גדר התערובת הוא אך ורק בידיעת ומחשבת האדם, אבל ר"ע סבר שאף שגדר תערובת יבש ביבש הוא מצד ידיעת ומחשבת האדם, הרי מצב ידיעת האדם פועל על החפצא.

וזהו חידוש התורה בדין תערובת יבש ביבש שאף שאין האיסור מעורב ממש בהיתר רק שאינו ניכר בפ"ע, וממילא יסוד וגדר התערובת הוא מצד ידיעת האדם, הרי שידעת האדם פועל שינוי במציאותו של הדבר כאילו הם מעורבים ממש.

ולכן חל דין תערובות שמצד ידיעת האדם רק כאשר לא ידע בשעת הנפילה שאז אומרים אנו שהתערובת שמצד ידיעת האדם פועלת חלות דין תערובות וכאילו נפלה במאה, אבל כשידע בשעת הנפילה כלומר, שבדעתו של האדם לא היו השחורות והלבנות מעורבות, אין השכחה שלאח"ז יכולה לחדש בתאנים, כיון שמצד התאנים הרי הלבנות והשחורות אינן מעורבות, ושכחה אינה יכולה לעקור מציאות זו.

במילים אחרות: כדי שידעת האדם תפעל דין בחפצא - התאנים השחורות והלבנות שמצ"ע אינן מעורבות - צריך להיות שינוי בתאנים עצמן, שנפלה שחורה או לבנה, שבוה נעשה עירוב במציאות כי התאנה השחורה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בִּיתָר מְחַמְשִׁים, אֵינָה צְרִיכָה רֹב. פִּיצֵד? תֵּאָנָה אַחַת תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְתַשְׁעָה וְתַשְׁעִים, וְהָרִי הַמָּאָה מְיַמִּין^א - הַכֹּל אֲסוּר לְזֹרִים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

לא שבעים לא פירוש בתמיחה עד חמשים צריכה רוב מכאן ואילך אינה צריכה רוב עתה אפרש ספיקה האמורה בכאן הוא שאבדה אחת מן המדומע שהוא תשעה ותשעים חולין ואחת תרומה וכיון שאבדה אחת מהן אפשר שהיא היא התרומה ואמרו שאם נשארו מאותו הדמוע חמשים אסורין ותמחו על זה הא ששים או שבעים נשארו לא יהו אסורין והלא א"ר יוחנן למעלה שאע"פ שאבדה אחת כולן נעשו אסורין ולא תבטל התרומה בנשאר אע"פ שהוא ספק ויש שם רוב חולין אא"כ ריבה עליו חולין אחרים במדת התרומה שלא נאסרו בו מועט זה ותרין ליה דהכי קאמר אם אותו הדמוע שהוא מאה אבדו מהם עד חמשים צריכין רוב פירות כל אחת הפרושת משם צריכה שתבטל ברוב חולין ממקום אחר אבל אם אבדו יותר מחמשים אינה צריכה רוב חולין ממקום אחר והכל מותר מ"ט דאמרין איסורא ברובה איתיה ועיקר זה הדבר בזבחים פרק התערובות.

(יא) ויש כאן בוודאי תרומה.

ט. נִפְלָה אַחַת לְחַמְשִׁים, וְאֶבְדָּה אַחַת מִן הַכֹּל - שְׁמָא אַחַת מִן הַחֲלִין הִיא שְׁאֲבָדָה, אוֹ הָאֶחָת שְׁנִפְלָה הִיא שְׁאֲבָדָה - הָרִי אֵלּוּ אֲסוּרוֹת; עַד שְׁנִיבָה עֲלֵיהֶן מִמָּקוֹם אַחֵר, וְיוֹסִיף עֲלֵיהֶן חֲמִשִּׁים תְּאֵנִים וְאַחַת - יִתֵּר עַל הַכֹּל. וְאִם נִפְלָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹךְ אַחַת וְחַמְשִׁים, וְאֶבְדָּה אַחַת מִן הַכֹּל - הִתֵּר הַשָּׂאָר לְזֹרִים^ב.

(יב) מכיוון שיש כאן ספק שאולי אותה של תרומה היא שאבדה, לכן די בחמישים ואחד.

י. סָאָה תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה מִמַּעַשָׁר רִאשׁוֹן שְׁלֹא נָטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אוֹ לְמַעַשֵׁר שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ, וְנִדְמַע הַכֹּל - אִם לְמַעַשֵׁר רִאשׁוֹן נִפְלָה, יִקְרָא שֵׁם^א - לְתִרְמַת מַעַשֵׁר, וְיִמְכֹּר הַכֹּל לַכֹּהֲנִים^ב, חוּץ מִדְּמִי תְּרוּמָה שְׁנִפְלָה וּמִדְּמִי תְּרוּמַת מַעַשֵׁר שָׁבוּ. וְאִם לְמַעַשֵׁר שְׁנִי וְהִקְדָּשׁ נִפְלָה - הָרִי אֵלּוּ יִפְדּוּ^ג (וְהָיָה חוּלִין), וְיִמְכְּרוּ לַכֹּהֵן, חוּץ מִדְּמִי תְּרוּמָה.

(יג) מכיוון שהדמוע אסור לזרים.

יא. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שְׁנִפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חֲלִין, אוֹ מַעַשֵׁר רִאשׁוֹן, אוֹ מַעַשֵׁר שְׁנִי, אוֹ הִקְדָּשׁ - בֵּין טְהוֹרִין בֵּין טְמֵאִין - הוֹאִיל וְנִדְמַע הַכֹּל בְּתִרְמָה טְמֵאָה שְׁאֲסִיבָה בְּאֶכִּילָה לַכֹּל, הָרִי הַכֹּל אֲסוּר לְעוֹלָם; וּמִנִּיחִין אוֹתָן, עַד שְׂרִיקָבוּ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שְׂאֵין דְּרָכּוֹ לְהֵאָכֵל חִי. אֲכָל דְּבָר שְׂדָרְכּוֹ לְהֵאָכֵל חִי - לֹא יִנִּיחוּ, שְׁמָא

שְׂתִיחֶן מְגוּרָה אַחַת; וְהִקְפּוֹת מַצְטָרְפוֹת, וְאֶפְלוּ הֵיתָה קֶפֶה בְּבֵית זֶה וְקֶפֶה בְּחֶצֶר אַחֶרֶת - לְפִי שְׁקָרֹב הַדָּבָר לְקַבֵּץ שְׂתִיחֶן בְּבֵית אַחֵד^א. אֲכָל אִם הָיוּ שְׂתֵי הִקְפּוֹת בְּשְׂתֵי עִירוֹת, אֵין מַצְטָרְפוֹת.

(ו) מכיוון שבשונה ממחסני תבואה, את התבואה שבקופות רגילים לטלטל ולהעביר, לכן הן מצטרפות לבטל איסור מתוך הנחה שהן עשויות להתערב אחת עם השנייה תוך כדי הטלטולים והמעברים.

ו. וְכִיצֵד מַעֲלָה סָאָה שְׁנִפְלָה? אִם רָצָה לְהַעֲלוֹתָהּ מֵאֶחָת מִשְׂתִּיחֶן, מַעֲלָה; וְאִם רָצָה לְהַעֲלוֹת חֲצִיָּהּ מִזֶּה וְחֲצִיָּהּ מִזֶּה, מַעֲלָה.

פְּדִים מְלֵאִים תְּאֵנִים שֶׁל חֲלִין, שְׂדָרִס^א - לִיטְרָא תְּאֵנִים שֶׁל תְּרוּמָה בְּפִי כַד אַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא - אִם הָיוּ שֵׁם מָאָה כַד וְכַד, הָרִי זֶה תַּעֲלָה; וְלֹקַח כַּד אֶחָד מֵהֶם, וּמוֹכְרָה לְכֹהֵן חוּץ מִדְּמִי אוֹתָהּ לִיטְרָה, וְהַשָּׂאָר מִתְרִין. וְאִם הָיוּ פָחוֹת מִמָּאָה - הַפְּמִין^ב - כֵּלָן מְדַמְעָה, וְהַשּׁוּלִים^ג - חוּץ מִתְרִין^ד.

(ז) ולכן תוך הכדים לא מצטרפים למאה המעלה את התרומה, מכיוון שניתן לאכול מהם ואינם בתוך הספק.

ז. וְכֵן אִם דְּרָסָה עַל פִּי כְּוֶרֶת^א - סֵל גְּדוֹל, אוֹ עַל פִּי עֲגוּל^ב - כְּלִי עֲגוּל, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזָה הִיא.

דְּרָסָה עַל פִּי עֲגוּל, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּצִפּוֹנוֹ אוֹ בְּדִרְמוֹ, וְלֹא אֵיזָה עֲגוּל הוּא^א - רֹאזִין אוֹתָן כְּאֵלוֹ הֵן פְּרוּדוֹת^ב - נִפְלוּ תוֹךְ הָעִיגוּל^ג, וְתַעֲלָה לְפִי הַמַּשְׁקָל - אִם יֵשׁ בְּכָל הָעֲגוּלִין מָאָה לִיטְרִין, תַּעֲלָה; וְהוּא, שֵׁישׁ בְּכָל עֲגוּל מֵהֶן יִתֵּר עַל שְׁנֵי לִיטְרִין, כְּדִי שֶׁתִּבְטַל הַתְּרוּמָה בְּרֹב^ד - שְׁסִפֵּק הַתְּרוּמָה, בְּטֵל בְּרֹב הַחֲלִין.

(ח) כלומר, התעלמו ממנו שני דברים: אינו יודע באיזה עיגול דרס, וגם אינו יודע באיזה מקום בעיגול. (ט) כלומר, כאילו גם תוך הכדים מעורב בשוליים וכולם בספק דימוע, ותוך הכדים מצטרפים להעלות את הליטרא שעל הפה. (י) מכיוון שכל עיגול גם נחשב בפני עצמו.

ח. הַתְּרוּמָה • - וְדִיָּה
[שְׁוֹדָא נִתְעַרְבָה], **אוֹסֵר בְּמָאָה; וּסְפָקָה, אוֹסֵר בְּחַמְשִׁים; וְאֵין לָהּ הִתֵּר אֶלָּא בְּרֹב. וְאִם הֵיתָה**

השנת הראב"ד
התרומה... לזרים א"א בירושלמי
הוא פרק המפריש מקצת תרומות ומעשרות ולא מפיו אנו חיים בפירוש הירושלמי הזה ולשון הירושלמי כך הוא ר' זעירא בשם רבי פרוחיה תרומה אוסרת בודאה במאה וספיקה בחמשים הא ששים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טז. הָיוּ שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, וְנִפְלְהָ סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְאַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ הִיא - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף הַטְּמֵאָה נִפְלְהָ'.

(ט) בהתאם לכלל שתולים את הקלקלה במקולקל.

יז. שְׁתֵּי • קָפוֹת, אַחַת

שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה

וְאַחַת שֶׁל חֲלִין טְמֵאִין,

נִפְלְהָ סָאָה תְּרוּמָה

טְהוֹרָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן

- אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְהָ', וְהַחֲלִין

יֵאָכְלוּ בְּטָהֳרָה כְּתוּמָה כֵּא.

(כ) והקופה של החולין אינה מדומעת. (כא) מחשש שהסאה נפלה לחולין, אך לא חוששים כך עד כדי לאסור את אכילת החולין כי נגרם בכך הפסד רב.

יח-יט. נִפְלְהָ סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹף אַחַת

מֵהֶן - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְהָ', וְהַחֲלִין

יֵאָכְלוּ קָלִיּוֹת, אוֹ יִלּוּשׁוּ בְּמֵי פִּירוֹת.

כ. שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה וְאַחַת שֶׁל

חֲלִין טְהוֹרִין, וְנִפְלְהָ סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה לְתוֹף

אַחַת מֵהֶן - אוֹמְרִין: 'לְתוֹף שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלְהָ',

וְהַחֲלִין יֵאָכְלוּ קָלִיּוֹת.

כא. נִפְלְהָ סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן

- שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת; שֶׁסֶּפֶק תְּרוּמָה טְמֵאָה אֲסוּר,

וְסֶפֶק הַמִּדְמָע מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּר תְּרוּמָה טְמֵאָה מִן

הַתּוֹרָה, וְאֲסוּר הַמִּדְמָע מִדְּבָרֵיהֶם, עַל [פי] הָעֲקָרִים

[כללים] שֶׁבְּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת.

פֶּרֶק טו

המשך דיני תערובות בתרומה

א. חֲבִית • סְתוּמָה*,

מִדְמָעַת בָּכָל שֶׁהוּא.

ב. פִּיצוּד? חֲבִית סְתוּמָה שֶׁל

תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכֶמֶה

אֲלָפִים חֲבִיטוֹת סְתוּמוֹת,

נִדְמָע הֶפֶל; נִפְתָּחוּ

הַחֲבִיטוֹת, תַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה.

(א) שהיא נחשבת דבר חשוב שאינו בטל בתערובת.

(ב) כלומר, נפתחו מאליהם, כי הרי אסור לבטל איסור

בכוונה. (ג) מכיוון שחשיבותם התבטלה.

השגת הראב"ד

חבית... שנפלה א"א דבר זה שלא כהלכה דבמסכת זבחים מוקים לה כיהודא דר"ל הוא דאמר לה כי הכא בירושלמי כדכתבין לעיל ורבי יוחנן פליג עליה והלכה כר' יוחנן ואע"ג דבגמרא דילן לא פליג כיון דמימריה דר"ל לא מיתקומא אלא כר"א ודלא כרבנן ורבי יוחנן פליג הכא ממילא אדחיא ליה.

יִתְקַל בָּהֶן, וְיֵאָכְל מֵהֶן; אֲלֹא יִדְלִיק הֶפֶל, כִּדְרָךְ שְׁמִדְלִיקִין תְּרוּמָה טְמֵאָה.

(יד) שמדליקים אותה בכלי מאוס כדי שלא תהיה תקלה לאחרים, כמבואר בפרק יב הלכה יב.

יב. סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, שֶׁנִּפְלְהָ לְפָחוֹת מִמֵּאָה

חֲלִין טְמֵאִין - יִמְכֹּר הֶפֶל לַפְּהָנִים, חוּץ מִדְּמֵי

תְּרוּמָה. וְהַפָּהֶן אוֹכֵל מִדְמָע זֶה קָלִיּוֹת [לְאַחַר קָלִיּוֹת],^{טו}

אוֹ יִלּוּשׁ אוֹתוֹ בְּמֵי פִּירוֹת שְׁאִינָן מְכַשְׁרִין [לְקַבֵּל טוּמְאָה]

- כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטָּמֵא הַתְּרוּמָה מִן הַחֲלִין הַטְּמֵאִין; אוֹ

יִלּוּשׁ מִדְמָע זֶה פָּחוֹת פָּחוֹת מִכִּפְיָה - שְׁאִין אֲכָל

טְמֵא מִטְמֵא אֲכָל אַחֵר, עַד שֶׁיִּהְיֶה כִּפְיָה; אוֹ

יִתְחַלֵּק מִדְמָע זֶה [בֵּין עִיסוֹת אַחֲרוֹת] פָּחוֹת מִכִּפְיָה בְּכָל

עֶסֶה, כְּדֵי שֶׁלֹּא תִטָּמֵא הַתְּרוּמָה שָׁבוּ.

(טו) ולא יערב אותה עם מים שיכשירו אותה לקבל את הטומאה מהחולין.

יג. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה, שֶׁנִּפְלְהָ לְמֵאָה חֲלִין

טְהוֹרִין, וְכֵן סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה, שֶׁנִּפְלְהָ לְמֵאָה

חֲלִין טְמֵאִין - תַּעֲלֶה בְּאֶחָד וּמֵאָה; וְתֵאָכֵל קָלִיּוֹת,

אוֹ יִלּוּשׁ בְּמֵי פִּירוֹת, אוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מִכִּפְיָה^{טז} -

שְׁאִין הַסָּאָה שֶׁנִּפְלְהָ, הִיא הַסָּאָה עֲצֻמָּה שֶׁעֲלֶתָה.

(טז) כדי שהחלק הטהור שבה, לא יקבל טומאה מהחלק

הטמא שבה. (יז) במקרה שהתרומה הייתה טמאה מצד

הדין היא הייתה צריכה להישרף, אך מכיוון שהיא התערבה

בחולין טהורים והתבטלה בהם ניתן לאכול אותה באופן כזה.

יד. סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה, שֶׁנִּפְלְהָ לְמֵאָה סָאָה שֶׁל

תְּרוּמָה טְהוֹרָה - בְּטָלָה בְּמַעוֹטָה, וְאוֹכְלִין הֶפֶל

כְּטְהוֹרָה; וְאִם נִפְלְהָ לְפָחוֹת מִמֵּאָה, יִגִּית הֶפֶל עַד

שִׁירָקָב.

טו. שְׁתֵּי קָפוֹת שֶׁנִּפְלְהָ סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹף

אַחַת מֵהֶן, וְיָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלְהָ, וְאַחֵר כֹּף נִפְלְהָ

סָאָה שְׁנִיָּה, וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלְהָ - אוֹמְרִים:

'לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְהָ רֵאשׁוֹנָה, נִפְלְהָ שְׁנִיָּה'; לְפִי שְׁתּוּלִין

אֶת הַקָּלָה בְּמִקְלָלָה.

(יח) ורק הקופה שנפלה בה הסאה הראשונה, תהיה מדומעת

או מחויבת בהרמה.

נִפְלְהָ סָאָה רֵאשׁוֹנָה לְתוֹף אַחַת מֵהֶן, וְאֵין יָדוּעַ

לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלְהָ, וְאַחֵר כֹּף נִפְלְהָ סָאָה שְׁנִיָּה, וְיָדוּעַ

לְאִיזוֹ מֵהֶן נִפְלְהָ - אֵין אוֹמְרִים, 'לְמִקּוֹם שֶׁנִּפְלְהָ

שְׁנִיָּה נִפְלְהָ רֵאשׁוֹנָה', אֲלֹא שְׁתֵּיהֶן מְקַלָּלוֹת.

ז. **כָּבֵד בְּאֶרְנוּ, שְׁאֵם נִתְעַרְבָה תְּרוּמָה מִן בְּשָׂאֵינוּ מִינוּ, בְּנוֹתָן טַעַם; לְפִיכָּה, בְּצֹל מִחֲתָף שֶׁנִּתְבָּשֵׁל עִם הַתְּבָשִׁיל - אִם הָיָה הַבְּצֹל תְּרוּמָה וְהַתְּבָשִׁיל חֲלִין, וְיֵשׁ בּוֹ טַעַם הַבְּצֹל - הָרִי הַתְּבָשִׁיל אֲסוּר לְזָרִים; וְאִם הָיָה הַתְּבָשִׁיל תְּרוּמָה וְהַבְּצֹל חֲלִין, וְנִמְצָא טַעַם הַתְּבָשִׁיל בְּבָצֹל - הָרִי הַבְּצֹל אֲסוּר לְזָרִים.**

ח. **עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ, וְאַחֵר כֶּף הַשְּׁלִיף לְתוֹכָן בְּצֹל יָבֵשׁ** [שקליפתו יבשה] **- אִם הָיָה שְׁלֵם, הָרִי זֶה מִתֵּר; וְאִם הָיָה מִחֲתָף, בְּנוֹתָן טַעַם. וְאִם בְּשֹׁל הַבְּצֹל עִם הָעֲדָשִׁים, בֵּין שְׁלֵם^י בֵּין מִחֲתָף - בְּנוֹתָן טַעַם. וְשָׂאֵר כָּל הַתְּבָשִׁיל** [חריץ מהעדשים] **- בֵּין שֶׁהַשְּׁלִיף הַבְּצֹל אַחֵר שֶׁנִּתְבָּשֵׁל בֵּין שֶׁבְּשָׁלוּ עִם הַתְּבָשִׁיל, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מִחֲתָף - מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ בְּנוֹתָן טַעַם^י.**

(י) מכיוון שבצל שלם אינו בולע, והעדשים שכבר התבשלו, גם הן אינן בולעות. (יא) שהבישול יחד גורם לבצל לבלוע למרות שהוא שלם. (יב) כי רק העדשים טבעם שלא לבלוע ולא לפלוט הרבה אחרי שהתבשלו.

ומפני מה בָּצֹל אֶחָד שְׁלֵם לְתוֹךְ עֲדָשִׁים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ, אֵין מְשַׁעֲרִין אוֹתוֹ? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוּ שׂוֹאֵב [טעם] מִהֶן, שֶׁהָרִי הוּא שְׁלֵם; וְלֹא פוֹלֵט לְתוֹכָן, שֶׁכָּבֵד נִתְבָּשְׁלוּ. וְאִם הָיוּ בְּצָלִים רַבִּים, הָרִי הֵן מִחֲתָף; וְכֵן אִם נִטְלָה פְּטָמָתוֹ [ראש הבצל] או קָלַפְתּוֹ הַחִיצוֹנָה, או שֶׁהָיָה לֹחַ - הָרִי הוּא מִחֲתָף. וְהַקְּפָלוֹט [=בצל חריץ] - בֵּין לֹחַ בֵּין יָבֵשׁ, בֵּין שְׁלֵם בֵּין מִחֲתָף - בְּנוֹתָן טַעַם. ט. הַכּוֹבֵשׁ [=משרה במלח] יֵרֶק שֶׁל חֲלִין עִם יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי זֶה מִתֵּר לְזָרִים^י, חוּץ מִמִּינֵי בְּצָלִים וְחֲצִיר וְשׁוּמִים [ירקות חריפים]; שְׁאֵם כָּבֵשׁ יֵרֶק שֶׁל חֲלִין עִם בְּצָלִים שֶׁל תְּרוּמָה, או בְּצָלִים חֲלִין עִם בְּצָלִים שֶׁל תְּרוּמָה - הָרִי אֵלּוֹ אֲסוּרִין^י. כָּבֵשׁ יֵרֶק שֶׁל תְּרוּמָה עִם בְּצֹל שֶׁל חֲלִין - הָרִי הַבְּצֹל מִתֵּר לְזָרִים^י.

(יג) מכיוון שסתם כבישה, אינה גורמת למה שכבוש בתוכה לבלוע ולפלוט. (יד) כי התרומה נבלעה בכל הירק או בכל הבצלים. (טו) מכיוון שהירק של תרומה אינו חריף ואינו מבליע בכל הבצל.

י. זִיתֵי חֲלִין שֶׁכָּבֵשׁן עִם זִיתֵי תְּרוּמָה - אִם הָיוּ אֵלּוֹ וְאֵלּוֹ פְּצוּעִין [=חתוכים], או שֶׁהָיוּ שֶׁל חֲלִין פְּצוּעִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שְׁלָמִין, או שֶׁכָּבֵשׁן בְּמֵי תְּרוּמָה

ב. **נִתְעַרְבָה חֲבִית סְתוּמָה בְּמֵאָה חֲבִיתוֹת, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לִים הַגָּדוֹל - הִתְרוּ בָּלָן, וְאוֹמְרִין: 'שֶׁל תְּרוּמָה הִיא שֶׁנִּפְלָה' - מֵה שֶׁאֵין בּוֹ בְּתֹאנָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְנִפְלָה אַחַת מֵהֶן לִים הַגָּדוֹל - אֵלּא צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ אַחַת; לְפִי שֶׁהַחֲבִית, נִפְלְתָה נִפְרָתָה; וְתֹאנָה וְכִיּוּצָא בָּהּ, אֵין נִפְלְתָה נִפְרָתָה.**

(ד) שהתבטלה בחולין, אלא שצריך להפריש אחת לכהן. (ה) ברור לכולם שסיבת ההיתר כעת היא מכיוון שהחבית נפלה לים.

ג. **חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיתוֹת, וְנִפְתְּחָה אַחַת מֵהֶן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה** [ונותן לכהן] **אֶחָד מִמֵּאָה, וְשׂוֹתָהּ אוֹתָהּ הַחֲבִיתִי. אֲבָל שָׂאֵר הַחֲבִיתוֹת אֲסוּרוֹת, עַד שִׁיתְּפַתְחוּ; וְכָל אַחַת וְאַחַת שֶׁתְּפַתַּח מֵהֶן, נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדֵי דְמוּעָה, וְשׂוֹתָהּ הַשָּׂאֵר.**

(ו) למרות שאין סיבה לכך, כי הרי אם היא החבית של התרומה היא שייכת כולה לכהן, ואם לא אזי אין בה חלק ששייך לכהן, בכל תיקנו חכמים להפריש כדי שלא יטעו ולא יפרישו במקרים אחרים שבהם צריכים להפריש.

נִתְעַרְבָה חֲבִית בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים חֲבִיתוֹת, וְנִתְּפַתְחוּ מֵהֶן מֵאָה חֲבִיתוֹת - נוֹטֵל מֵהֶם כְּדֵי דְמוּעָן חֲבִית אַחַת, וְשׂוֹתָהּ הַמֵּאָה. וְשָׂאֵר הַחֲמִשִּׁים אֲסוּרִין, וְאֵין מַחֲזִיקִין לְאוֹתָהּ חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁהִיא בָּרֵב - אֲפֹלוּ הָיוּ בְּמֵה אֲלָפִים חֲבִיתוֹת, בָּלָן מְדֻמָּע. וְכָל מֵה שִׁיתְּפַתַּח - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ אֶחָד מִמֵּאָה, וְשׂוֹתָהּ הַשְּׂאִירִים; וְהַשָּׂאֵר מְדֻמָּע.

ד. **כָּבֵד בְּאֶרְנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מַאֲכָלוֹת, שֶׁהַמְּחַמֵּץ וְהַמִּתְבָּל** [מאכלים המיועדים להחמצה ולתיבול] **אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא; לְפִיכָּה, אִם רֶסֶק תְּפוּחַ שֶׁל תְּרוּמָה, וְנִתְּנָה לְתוֹךְ הָעֵסָה וְהַחֲמִיצָה - כָּל הָעֵסָה מְדֻמָּעַת, וְאֲסוּרָה לְזָרִים.**

ה. **בִּיצָה שֶׁנִּתְבָּלָה בְּתַבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה - אֲפֹלוּ חֲלָמוֹן שֶׁלֵּה^י אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ.**

(ז) שהוא בפנים, ובוודאי החלבון שהוא בחוץ.

ו. **שָׂאוֹר** [בצק חמוץ המתפיח את העיסה] **שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הָעֵסָה^י, וְהַגְבִּיהוּ** [הפריד], **וְאַחֵר כֶּף נִתְחַמְצָה - הָרִי זֶה מִתֵּר^י.**

(ח) והיה בעיסה מאה כנגד השאור. (ט) ואנו מניחים שהעיסה התחמצנה מעצמה ולא בהשפעת השאור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[=שיטון], והן מתרות; וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיהם, והן מתרות. נפל השמן על גבי זין - נקפה [=אסור] אותו, והזין מתר לזרים. נפל על גבי הצייר [=רוטב התבשיל] - נקפה אותו, ויטל קלפה [=שכבה עליונה] מעל הצייר, כדי שישיר כל הצייר שבו טעם השמן.

יט. קדרה • שבשל בה תרומה, לא יבשל בה חלין; ואם בשל, בנותן טעם; ואם שטף הקדרה במים או ביין, הרי זה מתר לבשל בה. בשל במקצת הפלי - אין צריך לשטף את פלו, אלא שוטף מקום הפשול בלבד.

כ. תרומה גדולה, ותרומת מעשר, והחלה, והבכורים - פלן נקרא 'תרומה'. בתרומת מעשר הוא אומר: "והרמתם ממנו תרומת ה'" ⁵², ואומר: "בתרומת גרן" ⁵³; ובחלה נאמר: "חלה, תרימו תרומה" ⁵⁴; ונאמר: "לא תוכל לאכל בפעריך, מעשר דגנך ותרומת דגנך" ⁵⁵, ואין לך דבר שטעון הבאת מקום [הבאה ואכילה בישראל] שלא פרטו בפסוק זה, חוץ מן הבכורים, ובהם נאמר: "ותרומת דגך" - הא למדת, שהן קרויין תרומה.

כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע, אחד הוא - פלן עולין באחד ומאה, ומצטרפין זה עם זה; ואם נטמאו, ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים - בתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין על אכילתה ^{כא}.

(כא) כי אין לוקים על הספק.

כב. כל האוכל תרומה - מברך ברכת אותו מאכל, ואחר כך מברך: 'אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לאכל תרומה'. וכן קבלנו ויראינום מברכין, אפלו בחלת חוצה לארץ ^{כב} - שגם אכילת קדשי הגבול פעבודה ^{כב}, שנאמר: "עבדת מתנה אמת את כהנתכם" ⁵⁶.

(כב) כי גם על מצווה מדרבנן מברכים "וציונו", מכיוון

- הרי אלו אסורין. אבל אם היו שניהן שלמין, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי החלין שלמין - הרי אלו מתרין; לפי שהפצועין שואבות מן השלמין ^{טז}.

(טז) והשלמים לא שואבים מהפצועים.

יא. מי כבשים ומי שלקות [שנשירו ונתבשלו בתוכם פירות] של תרומה, הרי הן אסורין לזרים.

יב. השבת [=שמיר] - עד שלא נתנה טעם בקדרה, יש בה משהו [=דינה כ] תרומה; ומשנתנה טעם בקדרה, אין בה משהו תרומה ^{יז}.

(יז) מכיוון שהשבת שנשאר ללא הטעם, אינו ראוי לאכילה.

יג. הרודה [=מוציא מהתנור] פת חמה, ונתנה על פי חבית של זין תרומה - אם היתה הפת חמים, הרי זו מתרת; ופת שעורים אסורה, מפני שהשעורים שואבות.

יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה, ואפה בו את הפת - הפת מתרת; שאין בה טעם הכמון, אלא ריחו, והריח אינו אסור.

טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים - אף על פי שהבאישו [=הסריחו] מימיו - הרי הן מתרין, שאין נותן טעם שפגם [=קלקל] אוסר.

טז. תלתן של תרומה, הוא ועצו [=גבעול] שנפל לתוך בור של זין - אם בזרע התלתן כדי לתן לבדו [ללא הגבעול] טעם ביין, הרי היין אסור לזרים ^{יח}.

(יח) אבל אם התלתן נותן טעם רק יחד עם הגבעול שלו, אינו אסור מכיוון שהגבעול אינו נחשב תרומה.

יז. שני פוסות של זין, אחד תרומה ואחד חלין - מזג כל אחד מהן במים, ואחר כך ערבן ^{יט} - רואין את זין החלין כאלו אינו, וכאלו זין התרומה נתערב במים, שהרי אינו מינו; אם ראוי אותו המים לבטל טעם זין התרומה, הרי הפל מתר לזרים; ואם לאו - אסור, שפכר בארנוי שאין המים מעלה את היין.

(יט) ואין ביין של החולין מאה כנגד היין של התרומה. (כ) לעיל פרק יג הלכה ט.

יח. זין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיהם

52. במדבר-קרח, יח, כו. 53. במדבר-קרח, טו, כ. 54. שם. 55. דברים-ראה, יב, יז. 56. במדבר-נשא, יח, ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

או שֶׁנִּבְעֵלָה בְּעִילַת זָנוּת^ה - נוֹתֵנִין לָהּ הַמַּעֲשֶׂר, וְאוֹכְלֹתֶי; אֲבָל מִי שֶׁשָּׁמְעָהּ שְׁמַת בְּעֵלָה, אוֹ הַעֲדִיד לָהּ עַד אֲחֶדָּה, וְנִשְׁאַתָּה, וְאַחֵר כִּף בָּא בְּעֵלָה - קִנְסוּ אוֹתָהּ חֲכָמִים, שֶׁתִּהְיֶה אֲסוּרָה בַּמַּעֲשֶׂר.

שנצטוונו לשמוע לחכמים בפסוקים: "לא תסור מכל הדברים", "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". (כג) ונחשבת מצווה שיש לברך עלייה לפני עשייתה ככל מצוות עשה.

בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְסִיעִין

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

הלכות מעשר

דיני הפרשת מעשר

מִצְוַת עֲשֵׂה אַחַת - וְהִיא, לְהַפְרִישׁ מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מִשְׁנֵי הַזֵּרְעָה [למעט שנת שמיטה], וּלְתַנוּ לַלְוִיִּם. וּבִיאור מִצְוָה זוֹ - בְּפָרָקִים אֵלּוּ.

פָּרָק א

א. אַחֵר שֶׁמִּפְרִישִׁין תְּרוּמָה גְדוּלָּה^א, מִפְרִישׁ אֶחָד מִעֲשָׂרָה מִן הַנֶּשֶׁאֶר; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן', וּבוֹ נֶאֱמַר: "כִּי אַתָּה מַעֲשֶׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִרְמּוּ לָהּ"¹. וְהַמַּעֲשֶׂר הַזֶּה לַלְוִיִּם, זָכָרִים וְנִקְבּוֹת - שֶׁנֶּאֱמַר: "וּלְבְנֵי לֵוִי, הִנֵּה נִתְּתִי כָּל מַעֲשֶׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה"².

(א) אפילו עוד לפני נתינת התרומה לכהן. (ב) תרומה זו היא אחד חלקי חמישים מהיכול כמבואר בהלכות תרומות, והיא נקראת 'גדולה' ביחס לתרומת מעשר' (החלק שהלוי מפרש לכהן מתוך המעשר שקיבל), שהיא מאית (אחוז אחד) בלבד.

ב. מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן מִתֵּר בְּאֹכִילָה לְיִשְׂרָאֵל, וּמִתֵּר לְאֹכְלוֹ בְּטֶמְאָה - שְׂאִין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלָל; וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּמַּעֲשֶׂר 'קִדְשׁ' אוֹ 'פְּדִיָּה', אֵינוֹ אֵלָּא מַעֲשֶׂר שָׁנִי.

ומניין שֶׁמַּעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן חָלִין? שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם - בִּדְגָן מִן הַגֶּזֶן, וְכַמְלָאָה מִן הַיָּקֵב"³ - מֵה גֶזֶן וְיָקֵב [שהופרש מהם תרומות ומעשרות] חָלִין לְכָל דָּבָר, אִם מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּשְׁטַלָּה תְּרוּמָתוֹ חָלִין לְכָל דָּבָר. לְפִיכָדִי, בֵּת לֵוִי שֶׁנִּשְׁבִּית [וחוששים שנאסח],

ג. לְוִיִּים וְכֹהֲנִים [בעלי שדות] מִפְרִישִׁין מַעֲשֶׂר רֵאשׁוֹן, [הלויים מפרשים] כְּדִי לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְּרוּמָת מַעֲשֶׂר [לכהן]⁴; וְכֵן הַכֹּהֲנִים מִפְרִישִׁין שְׂאֵר תְּרוּמוֹת וּמַעֲשֻׂרוֹת⁵ לְעֶצְמוֹן⁶. וּלְפִי שֶׁהַכֹּהֲנִים נוֹטְלִין מִן הַכֹּל, יָכוֹל יֵאָכְלוּ פְּרוּתֵיהֶן בְּטַבָּלָן⁷? תִּלְמוּד לומֵר: "בֶּן תְּרִימוֹ גַּם אֲתָם"⁸; מִפִּי הַשְּׁמוּעָה [מסורת משה רבינו] לְמַדּוּ - "אֲתָם", אֵלּוּ הַלְוִיִּים; "גַּם אֲתָם", לְרִבּוֹת הַכֹּהֲנִים⁹.

(יא) אך את המעשר הראשון עצמו, הלוי יכול להשאיר אצלו ולא חייב לתת אותו ללוי אחר. (יב) תרומה, מעשר ראשון, חלה וביכורים. (יג) יכולים להשאיר אותם אצלם לשימוש אישי, ולא חייבים לתת אותם לכהן ולוי אחרים. (יד) כלומר, מכיוון שבפועל הכהנים בעלי השדות משאירים את התרומות והמעשרות, אולי לא נדרוש מהם בכלל להפריש? (טו) שגם עליהם לעשות את מעשה ההפרשה, למרות שהם לוקחים גם את המופרש לעצמם.

ד. אֵין מוֹצִיאִין הַמַּעֲשֶׂר [ראשון] מִן הַכֹּהֲנִים¹⁰ [לתת ללוי], שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"¹¹; וְכֵן כָּל מִתְּנוֹת כְּהֻנָּה¹², אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִכֶּהֱן לְכֶהֱן.

1. במדבר-קרח, יח, כד. 2. שם, פסוק כא. 3. במדבר-קרח, יח, כז. 4. במדבר-קרח, יח, כח. 5. במדבר-קרח, יח, כז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שגדלו בארץ. (כג) כגון מהרע על היפה. (כד) כגון דבר שאינו מאכל אדם, או מתנות עניים. (כה) כגון חרש (שיכול לדבר), אילם (שיכול לשמוע), ערום, שיכור ועיוור.

ח. האומר לחברו: 'הריני מעשר על ידיך' [עבורך] - אינו צריך לעמד עמו [לפקח] עד שיראה אם יעשר או לא יעשר; ואם אמר הוא לחברו: 'עשר על ידי' - צריך לעמד עמו.

(כו) מכיוון שהשליח הציג את עצמו למילוי המשימה, ניתן לסמוך עליו שביצע את המשימה. (כז) כמו בכל שליחות שאין 'חזקה' שהשליח ביצע את השליחות עד סיומה.

ט. החורבין כח • -

אין חיבין במעשרות אלא מדבריהם [של חכמים], לפי שאין מאכל אדם והכי איתא בספרי.

השגת הראב"ד

החורבין... אדם א"א אף לא שאר אילנות חוץ מתירוש ויצהר ונראה דחורבין שיטה וחרובי צלמונה קאמר דפטורים לגמרי שאין מאכל אדם והכי איתא בספרי.

אדם. והשקדים המרים, בין בקטנן [=בעודם קטנים] **בין בגדלן - פטורין, מפני שאין אכלו.**

(כח) כוונת הרמב"ם היא לזן מסוים של חרובים שגדלו ב'צלמונה' שאינם ראויים לאכילה לכל אדם, ולכן חיוב המעשרות בהם הוא רק מדרבנן. (כט) לפני שגדלם נגמרה הם פטורים ממעשר למרות שבשלב זה הם עדיין מתוקים, מכיוון שחיוב המעשר חל רק לאחר שנגמר גידול הפרי, ולאחר שגדלו הם פטורים ממעשר, מכיוון שהם אינם ראויים למאכל בגלל מריכותם.

י. אילן • שנטעו בתוך

הבית - פטור מן המעשרות, שנאמר: 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך הוצא השדה'. ⁷ **ויראה לי, שהוא חיב במעשרות**

השגת הראב"ד

אילן... כאחת א"א לא נראה כן נגמרא דמעשרות שנחלקו ר"ע וחכמים בתבואה שהביאה שליש ביד עכו"ם בסוריא ומכרה לישאל והוסיפה דר"ע אזיל בתר שליש ראשון וחכמים בתר שליש אחרון עיין באותה שמועה והראיה שהביא מחצר אינה כלום דחצר שנטעה או שזרעה היינו שדה ולא עוד אלא מקבע נמי קבעה.

מדבריהם [של חכמים] - **שהרי** [עין] **תאנה העומדת בחצר, חיב לעשר פרותיה** [מדרבנן] **אם אספן פאתה** [אסף כמה תאנים].

יא. בצלים שהשרישו [השתרשו בקרקע הבית] **זה בצד זה, אפלו השרישו בקרקע עליה** [קומה עליונה] - **פטורין מן המעשרות**; **נפלה עליהן מפלת** [קרס הגג], **והרי הן מגלין** [לאויר העולם] - **הרי אלו כנטועין בשדה, וחיבין במעשרות.**

ועזרא קנס את הלויים בזמנו, שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא יתן לפניהם - לפי שלא עלו עמו לירושלים [מבבל].

(טז) ובוודאי שלא מוציאים מלוי ללוי. (יז) ביבול - תרומה גדולה, ובבהמות - זרוע, לחיים וקייבה.

ה. האוכל פרותיו טבלין [שלא הופרש מהן מעשרות], **וכן לוי שאכל המעשר בטבלי** [ללא שהפריש תרומת מעשר] - **אף על פי שהן חיבין מיתה לשמים**, **אין משלמין** [שוין] **המתנות לבעליהן** [לכהנים וללויים], **שנאמר: 'אשר ירימו לה' אף להן פלוג עד שירימו אותן**. ⁸ **ובחוצה לארץ מתר אדם להיות אוכל והולך תחלה, ואחר כך מפריש תרומה ומעשרות.**

(יח) למרות שהאוכל טבל, עבר עבירה וחייב מיתה בידי שמים בגלל תערובת התרומות שבתוכו. (יט) מלשון הפסוק חכמים למדו, שרק לאחר הפרשת התרומות והמעשרות והקדשתן לה', הכהנים או הלויים זוכים בהם. (כ) בארצות מצרים, שנער, עמון ומואב, שגם בהן מפרשים תרומות ומעשרות.

ו. מעשרין במקום על מקום אחר, ואינו צריך לעשר מן המקף [מהפירות הסמוכים למעשר]. **אבל אין מעשרין ממין [פרי אחר] על שאינו מינו, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על החיב; ואם עשר, אינו מעשר.**

(כא) מותר לעשר פירות וירקות, על ידי הפרשה מפירות וירקות שנמצאים במקום אחר.

ז. וכל שאמרנו בתרומה, אין תורמין מזה על זה ⁹ **כב - כך במעשר, אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה, אם תרם תרומתו תרומה** ¹⁰ **כג - כך במעשר, אם הפריש, מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה**, ¹¹ **פטור מן המעשר; וכל התורם** [הרשאי לתרום], **מעשר. כל שאמרנו בהן, לא יתרמו, ואם תרמו תרומתן תרומה** - **כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות; וכל שאין תרומתו תרומה**, ¹² **כך אין מעשרותיו מעשרות.**

(כב) כגון מהמחובר על התלוש, או מפירות שנה זו על פירות שגדלו בשנה אחרת, או מפירות חוץ לארץ על פירות

6. במדבר-קרח, יח, כד. 7. דברים-ראה, יד, כב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ל) מכיוון שאדם אינו מעוניין בהשרשתם של הבצלים בביתו, לא חייבו אותו חכמים במעשר.

יב. המְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּלָא מְפָי [כדי שלא ייגנבו] עֲנָבִיו, וְכָא אַחֵר וְאַסְפָּה אֶת הַתְּאֵנִים הַנִּשְׁאָרוֹת בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה, או שְׂדֵה מְשַׁמֵּר שְׂדֵהוּ מְפָי הַמְּקִשָּׁאוֹת [=קישואים] וְהַמְּדֻלְעוֹת [=דלעות], וְכָא אַחֵר וְאַסְפָּה אֶת הָעֲנָבִים הַנִּשְׁאָרִים שֶׁם הַמְּפָרִין בְּשְׂדֵה - בְּזִמָּן שֶׁבַע הַשָּׂדֶה מְקַפֵּיד עָלֶיהֶן לֵב - אֶסְפְּרִין [התאנים והענבים] מִשּׁוֹם גָּזֵל, וּלְפִיכָּךְ חִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבִתְרוּמָה; אֵין פַּעַל הַבֵּית מְקַפֵּיד עָלֶיהֶן [והם הפקר] - מְתָרִין מִשּׁוֹם גָּזֵל, וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׁר [כדין הפקר].

לא) שדה שגדלים בה תאנים וענבים. (לב) אם בעל השדה מקפיד על לקיחת התאנים והענבים, למרות שפירות אלו אינם עיקר מטרת השדה ולכתחילה הבעלים לא שמרו עליהם.

יג. אֵין מַעֲשָׂרִין אֲלָא מִן הַמִּבְחָר, שְׁנֵאמַר: "בְּהִרְמִיכֶם אֶת חֻלְבּוֹ מִמֶּנּוּ, וְנִחַשְׁבַּת לָלוּיִם כְּתֻבּוֹת גֶּרֶן וְכְתֻבּוֹת יֶקֶב" * - בְּשֵׁם שֶׁמַּעֲשֵׁר [=תורות המעשר] שֶׁמְפָרִישִׁין הַלְוִיִּים [צריך להיות] מִן הַחֻלְבּ [מובחר] שְׁבּוֹ, כֹּךְ מַעֲשֵׁר שֶׁמְפָרִישִׁים יִשְׂרָאֵל מִן הַגֶּרֶן וּמִן הַיֶּקֶב, מִן הַחֻלְבּ שְׁבּוֹ.

יד. אֵין מַעֲשָׂרִין בְּאֶמְדָּ לֵב [=בהערכה], אֲלָא בְּמִדָּה [נפח] או בְּמִשְׁקָל או בְּמִנְיָן; וְכָל הַמְּדַקְדֵּק בְּשַׁעוֹר, מִשְׁבַּח לֵי. וְהַמְּרַבֵּה בְּמַעֲשָׂרוֹת - מַעֲשָׂרוֹתָיו מְקַלְקְלִין, שְׁהָרִי מַעֲרֵב בְּהִלָּה; וּפְרוֹתָיו מְתַקְנִין.

לא) בשונה מתרומה גדולה, שניתן להפריש אותה בהערכה לא מדויקת. לד) לכן צורת הפרשת המעשר המשובחת ביותר היא המשקל, מכיוון שמדידת היכול בצורה זו היא המדויקת ביותר, פחותה ממנה הפרשה בנפח, ואחרונה בחשיבות היא הפרשה באמצעות ספירה. (זה) מכיוון שכך מעורבים במעשר פירות שאינם מעשר ושלא עישרו אותם.

טו. הַמְּפָרִישׁ • מְקַצֵּת מַעֲשָׂרוֹ - אֵינוֹ מַעֲשָׂרִי, אֲלָא כְּמִי שֶׁחָלַק אֶת הָעֶרְמָה לֵי; אֲבָל צָרִיךְ לַהֲפָרִישׁ מִזֶּה הַחֻלְק

אף מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר המבחר הזה סבור מוציא ממנו תרומה עליו על מה שהפריש קאמר שצריך הוא לתקן ההפרשה עצמה שהפריש תחלה שאין עליה תורת תרומה כלל והיא טבל וצריכה תיקון ומתקן אותה מעצמה ולא ממקום אחר והמשנה לא אמרה כן אלא אבל לא למקום אחר ואין הלשון הזה מסכים לפירושו ועוד שהיה לו לומר עליה שהתרומה לשון נקבה אבל ודאי שמה שתרם ועישר קדושים הם שהממעט במעשר מעשרותיו לפי מתוקנים ופירותיו מקולקלים לפי שהן טבל וחולין מעורבין ועל הכרי קאמר שאינו מוציא ממנו תרומה ומעשר על מקום אחר שהוא טבל גמור מפני שדומה כתורם ומעשר מן הפטור על החיוב אבל תורם ומעשר השאר מיניה וביה ורבי מאיר סבר יש בירה הילכך יכול לתרום ולעשר ממנו על כרי אחר ויאמר סאה של טבל שהיא בכרי הזה יהא מעשר על תשע שבכרי הזה.

לו) כלומר, הפריש פחות מעשירית היכול - אפילו כשהתכוון להוסיף ולהשלים. (לז) מכיוון שלא הפריש את כל החלק הנדרש. (לח) כלומר, הוא דומה למי שחילק את הטבל סתם לשני חלקים. (לט) מכיוון שהוא ייראה כמפריש מפירות החייבים במעשר על הפטורים ממעשר.

טז. הַמְּפָרִישׁ מַעֲשֵׁר זֶה [=מעשר ראשון], מְבָרֵךְ תַּחֲלָה [לפני ההפרשה] כְּדֶרֶךְ שֶׁמְבָרְכִין עַל כָּל הַמַּצּוֹת [לפני עשייתן]; וְכֵן מְבָרֵךְ עַל מַעֲשֵׁר שְׁנִי, וְעַל מַעֲשֵׁר עֲנִי, וְעַל מַעֲשֵׁר מִן הַמַּעֲשֵׁר. מְבָרֵךְ עַל כָּל אֶחָד בִּפְנֵי עֲצָמוֹ; וְאִם הַפְּרִישׁ הַכֹּל זֶה אַחֵר זֶה מִיָּד, וְלֹא שָׁח [דיבר] בִּיגִיחָן - פּוֹלְלֵן בְּרִכָּה אַחַת, וּמְבָרֵךְ: 'לַהֲפָרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת'.

פָּרָק ב

זמן חיוב הפרשת תרומות ומעשרות.

א. אֵינוֹ חֵיב לַהֲפָרִישׁ מַעֲשֵׁר מִן הַתּוֹרָה, אֲלָא הַגּוֹמֵר [סיום הטיפול] פְּרוֹתָיו [במטרה] לְאַכְלֵן לְעֲצָמוֹ; אֲבָל הַגּוֹמֵר לְמִכְרֵי - פְּטוּר מִן הַתּוֹרָה, וְחֵיב מְדַבְּרֵיהֶם [של חכמים], שְׁנֵאמַר: "עֲשֵׂר תַעֲשֵׂר וְגו' וְאַכְלִתָּ", אֵינוֹ חֵיב אֲלָא הַגּוֹמֵר תְּבוּאָתוֹ לְאַכְלָה. (א) אפילו אם אחר כך התחרט ורוצה למוכרם. (ב) אפילו אם אחר כך התחרט ומעוניין להשתמש בהם לעצמו.

8. במדבר-קרח, יח, ל. 9. דברים-ראה, יד, כ"ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ב. וכן • הלוקח [=קונה] -

פטור מן התורה,

שנאמר: "תבואת

זרעך"¹⁰;

מדיבריהם.

במה דברים אמורים?

בשלקחן אחר שנגמרה

השנת הראב"ד

וכן . . . התורה א"א אינו כן את תבואת זרעך ולא לוקח והלא עשר תעשר משגמרת הוא ועל זה אמר תבואת זרעך ולא לוקח והרי הפקר פטור ואפילו נתמרה משזכה בו פטור מן התורה כדאמרין בלקט שכחה ופאה שעשאן גורן בעיר שהן פטורין שמע מינה בשדה חייבים מדרבנן, ושעמעת דהשוכר את הפועלים נמי קשיא ליה דוק ותשכח.

מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרה ביד הלוקח,

חייב לעשר מן התורה.

(ג) מכיוון שהקונה סיים את מלאכת הכנת הפירות בשדה, הם נחשבים שגדלו אצלו.

ג. פרות שאינן ראויין לאכילה בקטנן, כגון

הבסר [=ענבים שלא בשלן] וכיוצא בו - אינן חייבין

במעשרות, עד שיגדילו ויעשו אכל, שנאמר:

"מזרע הארץ, מפרי העץ"¹¹, עד שיהיה פרי. וכן

התבואה והקטניות - שנאמר: "עשר תעשר את כל

תבואת זרעך"¹², עד שתעשה תבואה. וזו היא עונת

המעשרות; וקדם שתגיע התבואה והפירות לעונה

זו - מתר לאכל מהן כל מה שירצה, ובכל דרך

שירצה.

(ד) כלומר, האדם יכול לאכול כל כמות שירצה מפירות אלו, אפילו באופני ביטול ואכילה שדרך כלל מחייבים במעשר.

ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטנן, כגון

הקשואים והמלפפונות, שאין מניחין [ולא קוטפים]

אותן אלא ביד להוסיף בגופן [=שיגדלו], אבל ראויין

הן מתחלה לאכילה - הרי אלו חייבין במעשר

בקטנן; שמתחלת יציאתן [=צמיחתן], באו לעונת

המעשרות.

ה. איזו היא עונת המעשרות? משיגיעו

[משיהיו ראויים] הפרות להזרע [שוב] ולצמח, הכל לפי

מה שהוא הפרי [כל פרי בעונתו]. כיצד? התאנים -

משיעשו רפין עד שיהיו ראויין לאכילה אחר

ארבע ועשרים שעות משעת אספתן.

הענבים והבאושים, והן [הבאושים הם] הענבים הדקין

המדפריות - [עונת המעשרות שלהן היא] משיראה התרצן

[הגריעין] שלהן מבחויץ. הרמונים - משימס [=ימרח]

הפרד [=הגריר] שלהן בין האצבעות, ויצא ממנו

מים. התמרים, משיתפחו כשאור

הפרסקין [=אפרסקים], משיטילו [=צמיחו] גידים [=פסים]

אדמים.

האגוזים, משיתפרש [=ייתק] האכל מן הקלפה

החיצונית. השקדים המתוקים, עד שתתפרש

[מתנתק] קלפתן החיצונית; אבל המרים [=שאינם ראויים

לאכילה], פטורין לעולם. ושאר כל בעלי קלפות,

כגון האצטרובלין [=צנוברים] והלוט [=ערמונים]

והבטנים - משיעשו [=תצמח] קלפה התחתונה

הסמוכה לאכל.

הזיתים • משיעשו

השנת הראב"ד

הזיתים . . . כשיגמרו א"א ספרו

הטעמו והספרים שלנו במסכת

שביעית מהו שליש לוג מתניתא

במקום שעושין ג' לוגין לסאה

וספרו הטעמו שמצא מהו שליש

שליש לוג והעיקר כמו שכתוב

בספרינו והשיעור לוג בכל מקום

ומה שקרא אותו שליש לפי

המקומות הרעים קראו שליש.

האוג והתותים, משיאדימו [=משיתחילו להאדים]; וכן כל

שדרבן להאדים [=בגמר הבשלתם], משיאדימו. החרובין,

משיעשו [=משיופיעו על קליפתם] נקודות נקודות שחרות;

וכן כל שדרבן להשחיר, משינקדו. האגסין

והקרוסטמלין [=שוים] והפרישין [=חבושים] והעזורין

[פרי הרומה לתפוח זעיר], משיעשו קרחות קרחות לבנות

[אחרי שיפלו חלק משערותיהם]; וכן כל שדרבן להלבין,

משינקרחו קרחות.

(ה) כשיופיעו עליהם כתמים לבנים, אחרי שיפלו חלק

משערותיהם.

התבואה, משתביא [=שתגדל] שליש. התלתן, משיהיה

זרעה ראוי לצמיחה אם נזרע. ובירק - הקשואין

והדלועין והאבטיחין והמלפפונות וכל פיוצא בהן,

חייבין בקטנן כמו שבארנו [=בהלכה הקודמת]; ושאר

הירק שאינו ראוי לאכילה עד שיגדיל, אינו חייב

עד שיהיה ראוי לאכילה.

אשכול שהגיע בו אפלו [גריר] יחיד [לעונת מעשרות] -

כלו חבור למעשרות, וכאלו הגיע בלו; ולא אותו

10. דברים-ראה, יד, כב. 11. ויקרא-בחקתי, כז, ל. 12. דברים-ראה, יד, כב.

קנה מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(יג) מכיוון שזמן החיוב במעשרות היה כשהם היו שייכים להקדש, וההקדש פטור ממעשר.

פרק ג

דיני גמר מלאכת הפירות המחייב במעשר.

א. פרות שהגיעו לעונת המעשרות, ונתלשו ונעדין לא נגמרה מלאכתן - כגון תבואה שקצרה ודשה [=פירוק הגרעינים מהגבעול], ונעדין לא זרה אותה [ברוח להפריד הקליפות מהגרעינים] ולא מרחה [סידרה] - מתר לאכל מהן אכילת עראי [=מקריה], עד שתגמר מלאכתן; וכשתגמר מלאכתן, אסור לאכל מהן עראי.

(א) אך כאשר הם עדיין מחוברים לקרקע או לאילן, פטורים ממעשר. (ב) אך אכילה קבועה מהם, אסורה מדרבנן.

ב. במה • דברים

אמורים? בגומר פרותיו למכרן בשוק; אבל אם היתה פונתו להוליכן לבית - הרי זה מתר לאכל מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן, עד שיקבעו למעשר [-בהכנסתם לבית].

(ג) שאחרי שנגמרה מלאכתם, אסור לאכול מהם אפילו אכילה ארעית. (ד) כשכוונתו למכור את הפירות לאחרים, ולכן מתחייב בהפרשת מעשר מיד לאחר גמר מלאכתם, מכיוון שיכול להיות שימכור אותם כבר כעת לפני הליכתו לשוק.

ג. ואחד • מששה

דברים קובע למעשרות, ואילו הן: הבית, והמקח [=מכירה], והאש, והמלח, והתרומה, והשבת; וכלן, אין קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו.

(ה) כאן הרמב"ם מפרט את שמותיהם, ובהלכות הבאה יפרט את הדין המדויק בכל אחד מהם.

ד. כיצד? פרות שדעתו להוליכן לבית [-לאוכלם שם] - אף על פי שנגמרה מלאכתן - אוכל מהן עראי, עד שיפגסו לבית; נכנסו לבית - נקבעו למעשר, ואסור לאכל מהן [אפילו אכילה מקרית] עד שיעשור. וכן אם מכרן, או בשלן באור [=אש], או כבשן [=השרה] במלח, או הפריש מהן תרומה, או נכנסה שבת עליהן - לא יאכל עד שיעשור, אף על פי שלא הגיעו לבית.

האשכול בלבד, אלא כל הרוח [הצד בעץ] שיש בה אותו הגפן שיש בה האשכול. וכן רמון שהגיע בה אפלו פרידה [גרירה] אחת, בלה חבורי.

(ו) אפשר לעשר כבר את האשכול כולו. (ז) הרימון כולו, וכל כל הצד בעץ שהוא גדל בו.

ו. לא ימכר אדם פרותיו משבאו לעונת המעשרות, למי שאינו נאמן על [הפרשת] המעשרות. ואם [חלקם] בפרו [והגיעו לעונת מעשרות] - נוטל את הפירות, ומתר למכר את השאר שעדיין לא הגיעו לעונת המעשר.

(ח) מחשש שיאכלם בלי להפריש מהם מעשר, וכך יעבור על האיסור 'לפני עיור לא תיתן מכשול'. (ט) אפילו שכבר אפשר לעשר אותם כפי שהתבאר בהלכה הקודמת, מכיוון שמצד הדין הם עדיין לא חייבים במעשר הקלו לגבי מכירתם.

וכן לא ימכר אדם את גפתו [=פסולת הוית] ואת זוגיו [=קליפת הענב] למי שאינו נאמן על המעשרות, להוציא [-במטרה להפיק] מהן משקין - שהמשקין היוצאין מהן חייבין במעשרות; ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה, למי שאינו נאמן - שהתבואה שתלקט מן התבן חייבת במעשר.

(י) אך במקרה שהקונה לא ציין במפורש את מטרת הקנייה, אנו מניחים שהוא קונה אותם לשמש כחומר בעירה ופטור ממעשר.

ז. שמרי יין שנתן עליהם מים, וסננן יא - אם נתן שלשה [כוסות] ומצא ארבעה, מוציא מעשר על זה היתר [-על הכוס הנוספת, אפילו] במקום אחר; ואינו מפריש עליו תרומה - שהתורם בתחלה [-על חבית היין], בלבד [מכון לתורם] על הכל, כמו שבארנו בתרומה. מצא פחות מארבעה - אף על פי שמצא יתר על מדתו, ואף על פי שיש בהן טעם יין - פטורי.

(יא) הוציא את השמרים מהם. (יב) מכיוון שכמות פחותה כזו נחשבת כתמצית הפרי ולא כיון, ופטורה ממעשר.

ח. המקדיש פרותיו בשהן מחברין, עד שלא באו [=לפני שהגיעו] לעונת המעשר, ופדדן [=יצאו לחולין], ואחר שפדדן הגיעו - חייבין במעשר; ואם באו לעונת המעשרות והן ביד הגזבר [של הקדש], ואחר כך פדדן - פטורין.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מִדְעָתוֹ [ללא הסכמתו], וְכֵן הַקּוֹבֵעַ פְּרוֹתָיו [של חבירו] בְּאֶחָד מִן הַדְּבָרִים הַשָּׁשָׁה שְׁקוּבָעִין לְמַעַשֵׁר שֶׁלֹּא מִדְעָתוֹ - הָרִי אֵלּוֹ נִטְבָּלוּ [נתייבון] לְמַעַשֵׁר.

ח. אֵיזָה הוּא גֹמֵר מְלֹאכְתָּן שֶׁל פְּרוֹת? הַקְּשׁוּאִין וְהַדְּלוּעִין וְהָאֲבִטִּיחִין, מְשִׁישְׁפָּשָׁף בִּידוֹ וְיִסִּיר הַצָּהוּב שְׁעָלֵיהֶן כְּמוֹ שֶׁעַר דֶּק. וְאִם אֵינוֹ מְשַׁפֵּשֵׁף [מוכרם ללא שפשוף], מְשִׁישְׁפָּשָׁף עֲרָמָה; וּבְאֲבִטִּיחַ, מְשִׁישְׁפָּשָׁף אוֹתוֹ [שטח] הַמְּקָצָה [לאחסון או ייבוש פירות] אֲבִטִּיחַ בְּצַד אֲבִטִּיחַ.

הִיָּה מְשַׁפֵּשֵׁף אַחַת אַחַת אַחַת אַחַת - בִּיּוֹן שְׁגֹמֵר כָּל צָרְפוֹ, נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן [של המשופשפים]. וְתוֹרֵמִין קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִסִּיר הַצָּהוּב מֵעָלֵיהֶן.² יא) ואין בכוונתו לשפשוף את כולם. יב) כלומר, לאחר ששפשוף חלק מהפירות הללו, יכול להפריש תרומה גדולה גם עבור הפירות שעדיין לא שפשוף.

ט. הִירָק הַנָּאֲגָד [שדרכו להמכר באגודות], מְשִׁישְׁפָּשָׁף אִם אֵינוֹ אוֹגֵד, מְשִׁישְׁפָּשָׁף אֶת הַכְּלִי; [אם] אֵינוֹ מְמַלֵּא [מפני שלא נמכר כלי שלם] - הָרִי זֶה אוֹכֵל עֲרָא, עַד שְׁיִלְקֹט כָּל צָרְפוֹ.

י. כְּלִפְלָה [סל פירות], מְשִׁישְׁפָּשָׁף הַפְּרוֹת שֶׁבָּה בְּעָלִין וּבְהוֹצִין [ענפי דקל] וּבִיּוֹצָא בָּהֶן. אִם אֵינוֹ מְחַפֵּה, מְשִׁישְׁפָּשָׁף הַכְּלִי; אִם אֵינוֹ מְמַלֵּא, עַד שְׁיִלְקֹט כָּל צָרְפוֹ.

יא. כְּלִי גָדוֹל שֶׁדְּעָתוֹ לְמִלְאָת אֶת חֲצִיו - בִּיּוֹן שְׁמַלֵּא חֲצִיו, נִטְבָּל [חייב במעשר]; הִיָּה בְּדְעָתוֹ לְמִלְאָת אֶת כָּלוֹ, אֵינוֹ נִטְבָּל עַד שְׁיִמְלֵא אֶת כָּלוֹ. הֵיוּ שְׁנַיִם וּבְדְעָתוֹ לְמִלְאָת אֶת שְׁנֵיהֶם, לֹא נִטְבָּלוּ עַד שְׁיִמְלֵא אֶת שְׁנֵיהֶם.

יב. אֲגַד הִירָק אֲגַד גָּדוֹל בְּשָׂדָה - אֵף עַל פִּי שְׁבִדְעָתוֹ [לפרק את החבילה ולחזור] לְאֲגִדָּן אֲגִדּוֹת קִטְנוֹת [כשיגיע] לְשׁוֹק, הָרִי זֶה נִטְבָּלִי.

יג) מכיוון שסיים את המלאכה הנעשית בשדה. אך אם התכוון לפרק את החבילה ולעשות חבילות קטנות כבר בשדה, יתחייב במעשרות רק אחרי שסיים לאגוד את החבילות הקטנות.

הַפֶּרֶד [=גרגירי רימון המיועדים לייבוש] וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין, מְשִׁישְׁפָּשָׁף עֲרָמָה בְּרָאשׁ גָּגוֹ [לייבושם]. הַבְּצָלִים, מְשִׁישְׁפָּשָׁף הָעָלִין וְהַקְּלָפוֹת שֶׁדָּרְכוּ לְהַשְׁלִיכֵן מֵעָלֵיהֶן; וְאִם אֵינוֹ מְסִיר, עַד שְׁיִעֲמִיד עֲרָמָה.

הַכְּנִיסֵן לְבֵית קֶדֶם שֶׁתִּגְמַר מְלֹאכְתָּן, הָרִי זֶה אוֹכֵל מִהֵן עֲרָא; הַתְּחִיל לְגַמֵּר מְלֹאכְתָּן [בחלק מהפירות] מֵאַחַר שֶׁנִּכְנסוּ לְבֵית, חֵיב לַעֲשׂוֹר הַכֵּל. בִּיצֵד? הַכְּנִיסֵן קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין לְבֵית קֶדֶם שְׁיִשְׁפָּשֵׁף [הסרת שיער הפרי] - מְשִׁישְׁפָּשָׁף אַחַת [ובכוונתו לשפשוף את כולם], נִקְבָּעוּ הַכֵּל לְמַעַשֵׁר; וְכֵן כָּל בִּיּוֹצָא בָּזָה. וְכֵן הַתּוֹרֵם [מפריש תרומה גדולה] פְּרוֹת שֶׁלֹּא נִגְמָרָה מְלֹאכְתָּן, מֵתֵר לְאָכֵל מִהֵן עֲרָא; חוּץ מִכְּלָפֶלֶת [סלסלת] תְּאֵנִים - שָׁאֵם תְּרָמָה קֶדֶם שֶׁתִּגְמַר מְלֹאכְתָּהּ, נִקְבָּעָה לְמַעַשֵׁר.

ו) מכיוון שגמר המלאכה בהן אינו דורש מעשה בתאנים עצמן (כפי שיתבאר בהמשך), הפרשת התרומה מהן מחייבת אותן במעשר.

ה. הַמְּבִיא לְבֵית סוּכִי [=ענפי] תְּאֵנָה וְהֵן תְּאֵנִים, מְכַבְּדֵי תְּמָרָה [=ענפי תמר] וְהֵן תְּמָרִים - אִם הַכְּנִיסוּם תִּינוּקוֹת אוֹ פּוּעָלִים, לֹא נִקְבָּעוּ לְמַעַשֵׁר; וְאִם הַכְּנִיסֵן בְּעַל הַבֵּית, חֵיבִין בְּמַעַשְׁרֵי. הַכְּנִיסֵן שְׁבָלִים [תבואה עם קליפתה] לַעֲשׂוֹת מִהֵן עֶסֶה, לֹא נִקְבָּעוּ; לְאָכֵל מְלִילוֹת [בעודם שיבולים, ללא טחינה], נִקְבָּעוּ לְמַעַשֵׁר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּתַבּוּאָה; אֲכָל בְּקִטְנוֹת, לֹא נִקְבָּעוּ לְמַעַשֵׁר.³

ז) כאשר ילדים או פועלים שאינם בעלי הפירות הכניסו כן את הפירות לבית, אף אם התכוונו בכך לסיים את מלאכתם אינם חייבים עדיין במעשר, מכיוון שאין משמעות לכוונתם של הילדים או הפועלים. אך כאשר בעל הבית הכניס כן את הפירות והתכוון שבכך סיים את מלאכתם, הפירות מתחייבים במעשר. ח) מכיוון שרגילים לאוכלם רק לאחר ההפרדה מהקליפה.

ו. מֵתֵר לְהַעֲרִים [=להתחכם] עַל הַתְּבּוּאָה [ולהיפטר מחיוב מעשרות], לְהַכְנִיס בְּמוֹץ [לבית] בְּמוֹץ [קליפתה] שְׁלֵה, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה בְּהִמָּתוֹ אוֹכֵלָת, וּפְטוּרָה מִן הַמַּעַשֵׁר; וְזוֹרָה מַעַט מַעַט אַחֵר שֶׁהַכְּנִיס לְבֵית, וּפְטוּר לַעֲוָלָם מִן הַתְּרומָה וּמִן הַמַּעַשְׁרוֹת - שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִתְּחִיל לְגַמֵּר הַכֵּל [אלא מתקן מקצת הפירות].

ט) בשונה מהתחיל להפריד את התבואה מהמוץ ובכוונתו לזרות את כל התבואה - שכל התבואה נקבעת למעשר מייד. י) שאר התבואה שעדיין לא הפריד מממנה את המוץ, פטורה ממעשר. אך ודאי שמעט התבואה שהפריד ממנה את המוץ, וכן כל כמות מהתבואה הנשארת שיפריד ממנה את המוץ, חייבות במעשר.

ז. הַגּוֹמֵר פְּרוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ [המיועדים למכירה] שֶׁלֹּא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יז. תֹּאנִים וְעֵבִים שְׂפִמְקָהּ [=במקום המיועד לייבוש], מִתֵּר לֹאכֹל מִהֶן עֲרָאִי בְּמִקְוֵיָּהּ^{כא}. אֲבָל אִם נָטַל מִן הַמְּקָהּ, וְהוֹלִיף לְמָקוֹם אֲחֵר - לֹא יֵאָכֵל מִהֶן עֲרָאִי; שְׁהֵרִי נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּהּ, אֵף עַל פִּי שְׂלֹא יִבְשׁוּ כָּל צִרְקָן^{כב}.

(כא) מכיוון שעדיין לא נגמרה מלאכתם, ומחזיר את השאריות לייבוש סופי. (כב) כאשר מעבירים למקום אחר שאינו מיועד לייבוש, נחשב שנגמרה מלאכתם אפילו אם לא התייבשו לחלוטין.

יח. הַחֲרוּבִין, עַד שְׂלֹא כָּנָסן [=הכניס] לְרֹאשׁ הַגִּבִּי - מוֹרִיד מִהֶן לְבִהְמָה [-בחצר], וּפְטוּר^{כד}; מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת הַמוֹתֵר לִיבְשׁוֹ, וְנִמְצָא מְאֻכָּל עֲרָאִי^{כה}.

(ג) אפילו חרובים שהעמידם בשדה בערימה לא חייבים במעשר, מכיוון שמהתחלה כוונתו הייתה לייבשם על הגג. (ד) כפי שהתבאר בתחילת הפרק דבר שלא נגמרה מלאכתו - החצר (ושאר הדברים) אינם מחייבים אותו במעשר. (ה) השימוש בהם למאכל לבהמה מוכיח שעדיין לא נגמרה מלאכתם, מכיוון שכאשר הם ראויים לאכילת אדם לא משתמשים בהם לבהמה.

יט. מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁהִקְדִּימוּ בַשָּׂבָלִים^{כו} - אֶסוּר [-הלוי] לֹאכֹל מִמֶּנּוּ עֲרָאִי, קִדָּם שֶׁיִּפְרִישׁ תְּרוּמָתוֹ [-תרומת מעשר לכהן]^{כז}; וְאִם אֲכָל, מִפִּינֵי אוֹתוֹ מִפֶּת מִדְּרוֹת [-מלקות מדברי חכמים].

(כו) שבעל השדה נתן את המעשר ללוי, לפני שנתן את התרומה לכהן. (כז) מכיוון שפעולת הפרשת המעשר על ידי הבעלים, מחייבת את התבואה או הפירות בשאר המעשרות.

פִּיעֵד הִיא אֲכִילַת עֲרָאִי? כְּגוֹן שֶׁהִיא מְקַלֶּף שְׁעוּרִים [-לפני מירוח הערימה] וְאוֹכֵל, מְקַלֶּף וְאֶחָת אֶחָת; וְאִם קָלַף וְכָנַס [-אסף כמה גרגירים] לְתוֹף יָדוֹ, חֵיב לְעֲשֹׂר^{כח}. הִיא מוֹלֵל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִימִים^{כט}, מִנְפָּה מִיָּד לִיד [-להסיר הפסולת] וְאוֹכֵל; וְאִם נָפָה בְּתוֹף חִיקוֹ, חֵיב. וְאִין צִרְיָה לֹמֵר, אִם נָפָה בְּכָלִי - שְׂאִין זֶה עֲרָאִי.

(כח) מכיוון שאיסור הגרגירים, קובע אותם למעשר. (כט) מפריד את קליפת גרגירי החיטה, כדי לאוכלם.

וְכֵן נוֹטֵל מִן הַיִּין [-לפני שהועבר לחבית], וְנוֹתֵן לְקַעֲרָה לְתוֹף תְּבַשִּׁיל צוּגָל, וְאוֹכֵל; אֲבָל לֹא לְתוֹף הַקְּדֵרָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא צוּגָנֶת - מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּבוֹר קֶטֶן [-אכילת קבע]. וְכֵן סוֹחֵט זִיתִים עַל בָּשָׂרוֹ [-לסוך את גופו], אֲבָל לֹא לְתוֹף יָדוֹלָא. וְכֵן כָּל פִּיעוּצָא בְּזֵה.

יג. הַתְּבוּאָה, מַשְׁיִמְרָה; וְאִיזָה הוּא מְמַרְחָ? זֶה הַמִּיפָּה [=מיישר] פְּנֵי הַכֶּרִי [-ערימה] שֶׁל תְּבוּאָה בְּרִחַת [-יעת] בְּסוֹף כָּל דְּבָרִי, בְּדֶרֶךְ שְׁעוּשִׁין בְּשִׁגְמוֹרִין כָּל מַעֲשִׂיָּה [-בגמר הטיפול]. אִם אֵינוֹ מְמַרְחָ^{טו}, עַד שֶׁיַּעֲמִיד עֲרֻמָּה. הַקִּטְנִיּוֹת - מַשְׁיִכְבֵּר [-ינפה], וְנוֹטֵל מִתַּחַת הַכְּבֵרָה [-קולט לפני שנחים על הקרקע] וְאוֹכֵל^{טז}; אִם אֵינוֹ כּוֹבֵר, עַד שֶׁיִּמְרָח. וְאֵף עַל פִּי שֶׁמֶרַח - מִתֵּר לִטֵּל מִן הַקִּטְעִין [-ערימה צדדית] וּמִן הַצִּדִּין [-שהתפורר] וּמִמָּה שֶׁבְּתוֹף הַתֶּבֶן, וְאוֹכֵל^{יז}.

(יד) כלומר, כאשר יישור הערימה הוא סיום המלאכה, ואינו מתכוון לחלקם בשדה מאוחר יותר לערמות קטנות יותר. (טו) ובכוונתו להשאיר את התבואה בערימה גדולה. (טז) מכיוון שהקטניות שנופלות שם עדיין מעורבות עם מין ואבנים, הן לא חייבות עדיין במעשר. (יז) מכיוון שהקטניות הנמצאות במקומות אלו עדיין לא נגמרה מלאכתן.

יד. הַיִּין - מַשְׁיִינִיחֵנוּ בְּחִבּוֹת, וְיִשְׁלָה [-יציא] הַזּוֹגִין וְהַחֲרָצִין [-הפסולת] מֵעַל פְּנֵי הַחִבִּית; אֲבָל כִּשְׁהוּא בְּתוֹף הַבּוֹר, וּמַשְׁיִינִיגְבִיהֶנּוּ [-בכלים קטנים] לְהַנִּיחוֹ בְּחִבִּית - שׁוֹתָה עֲרָאִי, וְקוֹלֵט מִן הַגֶּת הַעֲלִיוֹנָה [-מקום דריכת הענבים] וּמִן הַצָּנוֹר [-שיוור לבור] וּמִכָּל מְקוֹם, וְשׁוֹתָה.

טו. הַשָּׂמֶן, מַשְׁיִירָד לְעוֹקָה [בור השמן]. אֵף עַל פִּי שִׁירָד - נוֹטֵל מִן הַעֶקֶל וּמִן הַמָּמֶל וּמִפִּינֵי הַפִּסִּין [-כלי הסחית]^{יח}, וְנוֹתֵן לְקַעֲרָה קִטְנָה וּלְתַמְחָוִי [-כלי מאכל] לְתוֹף תְּבַשִּׁיל^{יט}, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חָם; מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ מִתְבַּשֵּׁל בְּכָלִי שֵׁנִי [-כלי שהונח בתוכו תבשיל רותח]. וְאִם הָיָה [-הכלי] חָם בְּיֹתֵר, כִּדִּי שִׁיכָה אֶת הַיָּד - לֹא יִתֵּן לְתוֹכוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְבַּשֵּׁל^כ.

(יח) מכיוון שהשמן שנשאר בהם, לא נגמרה מלאכתו. (יט) גם בשמן שירד לבור ונגמרה מלאכתו אפשר להשתמש מבלי להתחייב במעשר, אם מכניסים אותו ישירות לכלי המאכל. (כ) ולפני הבישול, חייבים לעשר את השמן אם ירד כבר לבור.

טז. הַעֲגוּל שֶׁל דְּבִלָּה [-תאנים דבוקות], מַשְׁיִיחִי לִיקְנוֹ [-יעגל התאנים]. הַגְּרוּגְרוֹת [-תאנים מיובשות], מַשְׁיִירֹשׁ [-כשיכתשם מעט]; וְאִם הִכְנִיסָן לְמַגוּרָה [-כלי אחסון], מַשְׁיִיעֲגִיל בִּידוֹ עַל פִּי הַמַּגוּרָה. הִיא דָּשׁ הַגְּרוּגְרוֹת בְּחִבִּית, אוֹ הַעֲגוּל [-שעגול] עַל פִּי הַמַּגוּרָה, וְנִשְׁבְּרָה הַחִבִּית, אוֹ נִפְתָּחָה הַמַּגוּרָה [-לפני סיום הפעולה] - הָרִי זֶה לֹא יֵאָכֵל, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מְרוּחָה [—שנגמרה מלאכתה] - עוֹשֶׂה אוֹתָהּ תְרוּמָה וּמַעֲשֵׂוֹת עַל פְּרוֹת אַחֲרוֹת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ [שְׁמַא עִישוּר אוֹתָהּ כְּכֹר הַבְּעִלִּים]². מִצָּא פְּלִפְלָה מִחֶפֶה, חִיבָת בְּמַעֲשֵׂוֹת.

(ל) מכיון שהן נמצאות ברשות היחיד ואסורות בגזל, הבעלים לא מתיישרים מהן ואינן הפקר. (לח) מכיון שהן נמצאות ברשות הרבים ומתגלגלות ממקום למקום ברגלי האנשים, הבעלים מתיישרים מהן ומפקירים אותן וההפקר פטור ממעשר. (לט) מכיון שהן כבדות ואינן זזות, אפילו ברשות הרבים בעליהן אינם מפקירים אותן. (מ) מכיון שהרגילות היא לעשר רק כשמביאם לבית.

מִצָּא פְּלִפְלָה בְּמָקוֹם שֶׁהָרֹב מִכְּנִיסִין לְשׁוֹק [—מיועדים למכירתה] - אֶסוּר לְאַכֹּל מִמֶּנָּה עֲרָאִי, וּמִתְקַנָּה [—מעשרה כדנין] דְּמָאִי [=יבול ספק מעושר]; וּבְמָקוֹם שֶׁהָרֹב מִכְּנִיסִין לְבָתִּים - אוֹכֵל מִמֶּנָּה עֲרָאִי, וּמִתְקַנָּה וְדָאִימָא. [היה מנהג העיר] מִחֶפֶה לְמַחֲצָה מִבֵּי, דְּמָאִי [—מספק]; וְאֵם הַכְּנִסָּה לְבֵיתָּהּ, מִתְקַנָּה וְדָאִי.

(מא) כלומר, עליו לעשרה כי ודאי לא עישרו ולא תרמו ממנה, מכיון שהיא לא התחייבה במעשר. (מב) כלומר, חלק מאנשי העיר רגילים לעשר את יכולם עוד בשדה, וחלק מאנשי העיר רגילים לעשר רק לאחר ההכנסה לבית.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר שֶׁאֵין לוֹ גֶּמֶר מְלָאכָה. אֲבָל בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ גֶּמֶר מְלָאכָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר וְדָאִי - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה; שֶׁחֲזַקְתָּן שֶׁהַפְּרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה בְּשַׁעַה שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתָּן. כג. חֲרִירִי [—מחליות] הַנִּמְלִים שֶׁלָּנוּ [—שהו לילה] בְּצַד הָעֶרְמָה הַחִיבָת [—במעשרות] - הֲרִי הַנִּמְצָא בִּהֶן חִיב בְּמַעֲשֵׂוֹת מִגִּ', שִׁדּוּעַ שֶׁמִּדְּבָר גֶּמֶר הָיוּ גּוֹרְרִין כָּל הַלַּיְלָה.

(מג) ואם הערימה חייבת גם בתרומה, חייב גם לתרום ממה שמצא שם.

כד. הַמוּצָא • זִיתִּים השנת הראב"ד
תַּחַת [עץ] הַזֵּית, וְחֲרוּבִין תַּחַת [עץ] הָחֲרוּב - חִיבִין בְּמַעֲשֵׂר; שֶׁחֲזַקְתָּן שֶׁנִּפְּלוּ מֵאֵילָן זֶה מִדִּ'. מִצָּא תָּאֲנִים תַּחַת [עץ] הַתְּאֲנָה - הֲרִי הֵן סָפֵק [—חייבות במעשר מספק], שֶׁהֲרִי מִשְׁתַּנּוֹת [—צורות משתנות] וּמִתְלַכְלָכוֹת בְּעֶפְרָי [—ואין דרך לזהותן]; שֶׁמָּא מִתְּאֲנָה זֶה נִפְּלוּ, אוֹ מִתְּאֲנִים שֶׁנִּתְעַשְּׂרוּ.

(ל) בדרגת חום שאין היד סולדת בו, כך שאינו מתבשל ועדיין פטור ממעשר. (לא) מכיון שהפקת שמן בצורה זו, דומה לאכילה קבועה.

השנת הראב"ד

וכשם . . חבילות א"א שבושים אני רואה בכאן בירושלמי אמרין הכי משיעמיד ערימה בראש גגו אלמא ערימה קובעת בחורבין אפילו בראש גגו ובתוספתא תניא היתה לו ערימה של בצלים ושל גרוגרות ושל חורבין בראש גגו בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן בורר ומשליך לפני בהמתו אלמא בראש גגו אינו קובע אפילו משיעמיד ערימה ואפשר דמתנייתא פליגי אהרדי דתנא דתוספתא סבר ערימה בראש גגו לא קבעה ותני עלה ורבי שמעון בן אלעזר אומר אין בהמה אחרדי עראי בחצר ולא ידענן אי פליגי רבנן עליה או לא וכיון דלא חזינן פלוגתא איכא למישל למילתיה דבתר קביעותא לא תאכל ממנו עראי ומה שלקח מן התוספתא לעולם הוא מאכיל בפקיעי עמיר עראי עד שיעשו חבילות בעמיר שהוא מאכל אדם כגון חבילי סיאה והקורניות שהם מאכל אדם ומאכל בהמה וזה המאסף לא בא לפרש אלא לאסוף ולכנסו.

כ. וְכִשָּׁם • שְׁמֹתָר לְאַכֹּל עֲרָאִי מִפְּרוֹת שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלָאכְתָּן - פֶּן מִתָּר לְהַאֲכִיל מִהֶן לְחִיָּה וּלְבִהמָה וּלְעוֹפּוֹת כָּל מַה שִׁירְצָה [—אפילו אכילת קבע], וּמִפְּקָרִי כָּל מַה שִׁירְצָה, קִדָּם שִׁיעֲשֹׂר. וְאֵם נִגְמְרוּ [—נגמרה מלאכתם] - אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂר - לֹא יִפְקָרִי, וְלֹא יֵאָכִיל לְבִהמָה חִיָּה וְעוֹף אֲכִילַת קָבֵעַ, עַד שִׁיעֲשֹׂר. וּמִתָּר לְהַאֲכִיל לְבִהמָה עֲרָאִי [—בלבד] מִן הַטֶּבֶל [—לפני גמר מלאכתו], וְאֶפְלוּ בְּתוֹךְ הַבֵּית; וּמֵאֲכִיל פְּקִיעֵי עֲמִיר [—מאכל בהמה], עַד שִׁיעֲשֹׂם חֲבִילוֹתֵיכֶם.

(לב) שמעשה זה הוא גמר מלאכתם.

כא. הַמוּצָא קְצִיצוֹת [—פירות תלושים] בְּדֶרֶךְ [של] נִגְמָרָה מִלְּאֲכָתָם, אֶפְלוּ בְּצַד שְׂדֵה קְצִיצוֹת - הֲרִי אֵלוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂר³. מִצָּא גְרוּגְרוֹת לִדִּ' - אִם דָּרְסוּ הַגְּרוּגְרוֹת רֹב הָאֲדָם⁴, חִיב לַעֲשֹׂר; שֶׁחֲזַקְתָּן, מִדְּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלָאכְתּוֹ. וְכֵן אִם מִצָּא פְּלָחִי דְּבָלָה, שִׁדּוּעַ שֶׁהֵן מִדְּבָר הַגִּמְוָרִי.

(לג) מכיוון שפירות אלו נתלשו, הבעלים התיישרו מהם והפקירו אותם לפני שנגמרה מלאכתם, וההפקר פטור ממעשר. (לד) בתאנים מיובשות, בדרך כלל קשה להבחין אם נגמרה מלאכתם. (לה) אם רוב מגדלי התאנים, כבר גמרו את מלאכת התאנים שלהם. (לו) מגדלי התאנים היו רגילים לאחר הדריסה וגמר המלאכה לחלק את הגרוגרות לפלחים. ומכיוון שיש בתאנים הללו סימן ברור שנגמרה מלאכתם, חייבים במעשר אפילו אם רוב האנשים עדיין לא דרסו את הגרוגרות.

כב. מִצָּא פְּרִיכוֹת [תבואה קטנות] בְּרִשּׁוֹת הַיְּחִידִי, לִי חִיב לַעֲשֹׂר; בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים⁵, פְּטוּרוֹת. וְהָאֲלָמוֹת [הגדולות], כָּל מָקוֹם חִיבּוֹת בְּמַעֲשֵׂר לֵט. מִצָּא תְּבּוּאָה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש כ"ח סיון - ספר זרעים - הלכות מעשר קנט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מד) הבעלים לא מתייאשים מפירות שנפלו מהאילן ונמצאים מתחתיו, ולכן יהיו חייבים במעשר כי אינם הפקר. שטרם נקצרה] **לְמַנְחוֹת** [למזבח], **פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת** [–דינה כהקדש לבדק הבית].

מה) מכיוון שבזמן חיוב המעשר, הם לא היו אצל ההקדש.

כה. הַמִּקְדָּשׁ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין, וּפְדִין קָדָם שְׁתַּגְמֹר מְלֹאכֶתָּן - חַיֵּב לְעִשְׂרָהּ. וְאִם נִגְמְרָה מְלֹאכֶתָּן בְּיַד הַהִקְדָּשׁ, וְאַחֵר כֶּךָ פְּדִין - פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת; שְׂפָעֶת חוֹבָתָן, הָיוּ פְּטוּרִין. וְהַמִּקְדָּשׁ קָמָה [=שדה]

אגרות קודש

בי"ה, כ"ה סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו'
מוה"ר ירמ"י שי'

שלום וברכה!

...בטח לעת קבלת מכתבי זה כבר הגיעו פ"ש מפורט מכאן ע"י הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ כו' מוה"ר יוסף שי' הלוי ויינבערג שד"ר. ובל"ס אשר למותר לבקש את כת"ר שי' אודות העזר להנ"ל ככל יכולתו ובכל האופנים הדרושים, אלא שע"פ פסק הספרי בפ' צו, שאין מוזרין אלא למזורזין, הנה באתי בשורותי אלה להעדפה ולזירוז יותר. כי כמו שתלמוד תורה הרי כל רגע ורגע בפ"ע מחויב בה, ובמילא כשאין מנצלים אפי' משך זמן קטן, ה"ז אבידה שאינה חוזרת, שאף אם ימלא בשעות הבאות אח"כ הרי דים שיפקיעו חובת עצמם, הרי עד"ז הוא ג"כ בעניני צדקה הקשורים עם ת"ת, כיון שסו"ס לבן של ישראל ער הוא לתומ"צ הנה ככל שמקדימים ומזרזין את הנותן לסלק נתינתו בהקדם, הרי תוקדם האפשריות הבאה שיוסיף הנותן על נתינתו מקודם.

וגדולה זכות השתתפות כת"ר בעץ [חיים] היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר.

ויה"ר שיקוים בו ובב"ב שיחיו פירוש הזהר (זהר ח"ג דנ"ג ע"ב) אל תקרי מאושר אלא מראשו, היינו שבראשו יומשכו כל הברכות והצלחות, וכיון שגופא בתר רישא אזיל, הרי בודאי בד"מ יומשך כל הנ"ל בשאר הענינים. וע"פ המבואר בזהר (זהר ח"א ר"ך ע"א) שהבעל דמשפחה הוא כדוגמת הראש בגוף, הרי מראשו מעניני הבעל יומשכו ג"כ בהנוגע לזוגתו ולב"ב שיחיו בהמצטרך לכאו"א בפרט.

בברכה להסתדרות מתאימה לפניו ולב"ב בגשמיות וברוחניות גם יחד, המחכה לבשו"ט.

שיעורי רמב"ם - פרק אחד ליום

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

הלכות שבת

פרק יז

דיני מבואות, חצרות ובארות הפתוחים לרשות הרבים.

א. מבוי [=שביל] שיש לו שלשה פתלים^א, הוא הנקרא 'מבוי סתום'; ומבוי שיש לו שני פתלים בלבד זה כנגד זה, והעם נכנסין ברוח זו ויוצאין בשפונגיה^ב - הוא הנקרא 'מבוי מפלש'.

(א) ופתוח מצד אחד לרשות הרבים. (ב) האנשים עוברים במבוי משני צדדיו הפתוחים לרשות הרבים.

ב. היאך מתירין מבוי הסתום? עושה לו ברוח רביעית לחי [-קיש] אחד, או עושה עליו קורה [למעלה], ודי. ותחשב אותה קורה, או אותו לחי, כאלו סתם רוח רביעית, ויעשה [המבוי] רשות היחיד ויהיה מתר לטלטל בכליו; [משום] שדין תורה, בשלש מחיצות בלבד מתר לטלטל, ומדברי סופרים היא הרוח הרביעית, ולפיכך די לה בלחי או קורה.

(ג) כמבואר בהלכה ט. (ד) חכמים אסרו לטלטל במבוי שיש בו שלוש מחיצות, שמה יטלטלו גם ברשות הרבים.

ג. והיאך מתירין מבוי מפלש? עושה לו צורת פתח מקאן [-מפתח אחד], ולחי או קורה מקאן^א. ומבוי עקם [-מפולח], תורתו [-דינן] כמפלש.

(ה) אם רוחבו הוא פחות משש עשרה אמה, ואז הוא לא נחשב רשות הרבים כמבואר בפרק יד. (ו) כמבואר בפרק הקודם בהלכה יט. (ז) צורת הפתח מחשיבה את המבוי כמבוי עם שלוש מחיצות שמותר לטלטל בו בצירוף לחי או קורה.

ד. מבוי • שהוא שוה מתוכו [=שטוח] ומדרון [משופע לכיוון] לרשות הרבים, או שוה לרשות הרבים ומדרון לתוכו - אינו צריך לא לחי ולא קורה, שהרי הוא מבדל מרשות הרבים.

(ח) והשיפוע נחשב כמחיצה. מדובר בגובה השיפוע הוא עשרה טפחים והוא מתפרס על פני ארבע אמות, ולכן הוא נחשב מחיצה.

ה. מבוי שצדו אחד קלה [=מסתיים] לים^ט, וצדו אחד קלה לאשפה של רבים - אינו צריך כלום; שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות^י, ואין חוששין שמה יעלה הים שרטון^{יב}.

(ט) הים עמוק עשרה טפחים ונחשב מחיצה. (י) האשפה גבוהה עשרה טפחים ונחשבת מחיצה. (יא) ולכן היא נחשבת מחיצה קבועה. (יב) שמה הים יתייבש, ולכן הוא נחשב מחיצה קבועה.

ו. מבוי • מפלש שהיה קלה לאמצע רחבה [-חצר שאחורי הבתים] של רבים י - אם לא היה מכון כנגד פתח הרחבה^י - הרי זה [-המבוי] כסתום, ואין צריך מצד הרחבה כלום. אבל אם היה [-המבוי] קלה לצדדי הרחבה^{טו}, אסור^{טז}. ואם היתה [-הרחבה] של יחיד - אף [אם המבוי פתוח] לאמצעה אסור; [כי] פעמים בונה מצד אחד^{יז}, ונמצא [-המבוי] קלה לצדה של רחבה.

(יג) והרחבה פתוחה מהצד השני לרשות הרבים. (יד) הפתוח לרשות הרבים. (טו) והרחבה נראית כהמשך של המבוי. (טז) לטלטל במבוי ללא צורת פתח ולחי או קורה, משום שהוא מבוי מפולש. (יז) אדם יחיד עשוי לבנות בסמיכות למבוי.

ז. אין המבוי נתר בלחי או קורה, עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו^{יח}, ויהיה ארפו מארבע אמות ומעלה, ויהיה ארפו יתר על רחביו; אבל מבוי שארפו כרחבו, הרי הוא כחצר, ואינו נתר אלא בשני לחיים משני רוחותיו כל לחי כמשוהו, או בפס רחב ארבעה [טפחים] מרוח אחת.

(יח) חצר מובילה לשני בתים לכל הפחות, ומבוי מוביל לשתי חצרות לכל הפחות. (יט) ומכיוון שאנשים רבים עוברים במבוי ניתן להתירו אף בלחי או קורה, אך מבוי שאינו פתוח לבתים וחצרות לא עוברים בו אנשים רבים וממילא הוא מיועד לשימוש אישי יותר, ולכן, על מנת

השנת הראב"ד

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

השנת הראב"ד

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מבוי . . הרבים א"א דוקא במדרון המתלקט עשרה מתוך ארבע שהוא כמחיצה והכי איתא בתוספתא (שבת פ"א ה"ד).

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הרבים; אַבֵּל אִם הִיָּה סְמוּךְ לְכַרְמְלִית - אֲסוּר לְטַלְטֵל תַּחַת הַקּוֹרָה, אוּ בֵּין הַלְחִיִּים, עַד שְׁיַעֲשֶׂה לְחִי אַחֵר לְהַתִּיר [לטלטל] תּוֹךְ הַפֶּתַח; שֶׁהָיָה מֵצֵא מִן אֶת מִינוֹ, וְנִעְזְרִי.

(כה) העשויים על מנת להתיר את המבוי בטלטול. (כו) הכרמלית שתחת הקורה או בין הלחיים סמוכה לכרמלית השנייה, ולכן היא נחשבת כרמלית 'חזקה' יותר ונדרש לחי נוסף להתיר אותה בטלטול.

יב. כַּפֵּל עוֹשִׂין לְחִיִּים

- אֶפְלוּ בְּדָבָר שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים^{כז}, וְאֶפְלוּ בְּאֲסוּרֵי הַנִּזְהָכָה. עֲבֹדָה זָרָה עֲצֻמָּה אוּ אֲשֶׁרָה [עַץ הַמִּשְׁמַשׁ לַעֲבֹדָה זָרָה], שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ לְחִי - כָּשֵׁר; שֶׁהִלְחִי • עָבְיוּ כָּל שֶׁהוּא^{כט}. גִּבְהָ הִלְחִי, אֵין פְּחוֹת מַעֲשֶׂרָה טַפְחִים; רָחְבוֹ וְעָבְיוֹ, כָּל שֶׁהוּא.

(=עץ המשמש לעבודה זרה), שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ לְחִי - כָּשֵׁר; שֶׁהִלְחִי • עָבְיוּ כָּל שֶׁהוּא^{כט}. גִּבְהָ הִלְחִי, אֵין פְּחוֹת מַעֲשֶׁרָה טַפְחִים; רָחְבוֹ וְעָבְיוֹ, כָּל שֶׁהוּא.

(כז) אם הוא קשור, כמבואר בפרק הקודם בהלכה כא. (כח) אף בדברים האסורים בהנאה. היתר הטלטול שנעשה על ידי הלחי אינו נחשב הנאה, מכיוון שהלחי עצמו לא מיועד לשימוש. (כט) אסור להשתמש בעבודה זרה לדברים הצריכים שיעור מסוים, כמבואר בהלכה הבאה, אך לחי אינו צריך שיעור ולכן מותר לעשותו אף מעבודה זרה ואשרה.

יג. כַּפֵּל עוֹשִׂין קוֹרָה, אַבֵּל לֹא בְּאֲשֶׁרָה, לְפִי שֵׁשׁ לְרַחֵב הַקּוֹרָה שְׁעוּרִי, וְכָל הַשְּׁעוּרִין אֲסוּרִים מִן הָאֲשֶׁרָה. וְכֵן רַחֵב הַקּוֹרָה, אֵין פְּחוֹת מִטֶּפַח. וְעָבְיָהּ - כָּל שֶׁהוּא; וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה בְּרִיאָה [ראויה] לְקַבֵּל [=לשאת משקל] אָרִיחַ, שֶׁהוּא חֲצִי לִבְנָה שֶׁל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים עַל שְׁלֹשָׁה טַפְחִים^{לא}. וּמַעֲמִידִי [הומכי -ה] קוֹרָה, צְרִיכִין שִׁיהִי בְּרִיאִין פְּדִי לְקַבֵּל קוֹרָה וְחֲצִי לִבְנָה.

(ל) ארבעה טפחים, כמבואר בהלכה ז. (לא) על מנת שיהיה ניכר שהקורה מונחת בקביעות ולא באופן ארעי, ועל מנת שהקורה תחזיק מעמד ברוח מצויה. אמנם, אריח הוא טפח וחצי, ורוחב הקורה הוא טפח בלבד משום שניתן להוסיף

להתירו יש לבנות מחיצות טובות יותר כמבואר בהלכה הבאה. (כ) כי כך רגילים לבנות מבואות.

ח. חָצֵר שְׁאֲרָפָה יָתֵר עַל רַחְבָּהּ - הָרִי הִיא כְּמַבּוּי, וְנִתְּרָה בְּלַחֲי אוּ קוֹרָה. וּמַבּוּי שָׁאִין בָּתִּים וְחֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת לְתוֹכָהּ, כְּגוֹן שֶׁלֹּא הִיָּה בּוֹ אֶלָּא בֵּית אֶחָד אוּ חָצֵר אַחַת, וְכֵן מַבּוּי שָׁאִין בְּאֲרָכּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵינוֹ נִתֵּר אֶלָּא בְּשָׁנֵי לְחִיִּים, אוּ כִּפְס אַרְבַּעַה

[טפחים].

ט. מַבּוּי שָׁאִין בְּרַחְבּוֹ [ברוחב הפתח] שְׁלֹשָׁה טַפְחִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לֹא לְחִי וְלֹא קוֹרָה, וּמִתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ; שֶׁכָּל פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה, הָרִי הוּא כְּלָבוֹד^{כא}. מַבּוּי •

שֶׁהַכְּשִׁירוֹ בְּקוֹרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁמִּתֵּר לְטַלְטֵל בְּכָלוֹ כְּרִשּׁוֹת הַיַּחֲדָי, הַזּוֹרֵק מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, אוּ מְרִשּׁוֹת

הָרָבִים לְתוֹכָהּ - פְּטוּרֵכָּהּ, [מכיוון] שֶׁהַקּוֹרָה מְשׁוּם הֶפֶר הִיא עֲשׂוּיָה^{כב}. אַבֵּל אִם הַכְּשִׁירוֹ בְּלַחֲי - הַזּוֹרֵק מִתּוֹכָהּ לְרִשּׁוֹת הָרָבִים, אוּ מְרִשּׁוֹת הָרָבִים לְתוֹכָהּ - חֵיב, שֶׁהִלְחִי הָרִי הוּא כְּמַחֲצֵצָה בְּרוּחַ רְבִיעִית^{כג}.

(כא) וממילא, המבוי לא נחשב מבוי. (כב) ולא חייב מהתורה על הזריקה. (כג) הקורה היא סימן היכר להבדיל בין המבוי לרשות הרבים, אך היא לא נחשבת כמחיצה גמורה ולכן המבוי לא נחשב לגמרי כרשות היחיד. (כד) והמבוי נחשב לגמרי כרשות היחיד.

י. שְׁנֵי פְתָלִים בְּרִשּׁוֹת הָרָבִים, וְהָעַם עוֹבְרִים בֵּינֵיהֶם - פִּיצֵד מִכְּשִׁיר בֵּינֵיהֶם? עוֹשֶׂה דִּלְתוֹת מִכָּאן וְדִלְתוֹת מִכָּאן, וְאַחֵר כֶּךָ יַעֲשֶׂה בֵּינֵיהֶם רִשּׁוֹת הַיַּחֲדָי. וְאֵינוֹ צָרִיךְ לַנָּעַל הַדִּלְתוֹת, אַבֵּל צָרִיךְ שִׁיהִי רְאוּיָה לְהַנָּעַל; הִיּוּ [הדלתות] מְשַׁקְעוֹת בְּעַפְרָה, מִפְּנֵי אוֹתָן וּמִתְקַנְנָן [שיהיו ראויים] לְהַנָּעַל. אַבֵּל צוּרַת פֶּתַח, אוּ לַחֲי וְקוֹרָה - אֵינֶן מוֹעִילִין בְּהַכְּשֵׁר לְרִשּׁוֹת הָרָבִים.

יא. מִתֵּר • לְטַלְטֵל בְּמַבּוּי תַּחַת הַקּוֹרָה, אוּ בֵּין הַלְחִיִּים^{כה}. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהִיָּה סְמוּךְ [המבוי] לְרִשּׁוֹת

השנת הראב"ד
מותר... הקורה א"א שבוש הוא זה תחת הקורה לעולם מותר אבל בין הלחיים פליג רבא (עירובין ט) דאי פתוח לרה"ר מותר ואיהו פסק כרבא, ואיכא מאן דפסק כאביי דבין לחיים אסור.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מחיצות, כמבואר בהלכה יד. (מא) שהוא שיעור אורך המבוי המינימלי, כמבואר בהלכה ז, וכך מחיצות המבוי נחשבות מחיצות.

רבע טפח טיט משני צידי הקורה וכך הקורה תהיה ראויה לשאת את משקל האריח.

יד. כִּמָּה יִהְיֶה פֶּתַח הַמְּבֹרֵי, וְיִהְיֶה דִּי לְהַכְשִׁירוֹ בְּלַחֵי אוֹ קוֹרָה? גָּבְהוּ, אֵין פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה טַפְחִים^ל, וְלֹא יִתֵּר עַל עֶשְׂרִים אַמָּה^ל; וְיִרְחַבּוּ, עַד עֶשְׂרֵי אַמּוֹת^ל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? שְׁלֹא יִהְיֶה לוֹ צוּרַת פֶּתַח; אָבֵל • אִם

הַיָּה לוֹ צוּרַת פֶּתַח - אֲבָל . . . מַעֲשָׂרָה א"א פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה שְׂבוּשׁ הוּא.

אֲפִלּוּ הָיָה גְבוּהַ מְאֹד

אַמָּה, אוֹ פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה^[טפחים], אוֹ רַחֵב מְאֹד אַמָּה - הֲרִי זֶה מִתֵּר.

יז. נִפְרָץ בּוֹ פֶּרֶצָה מִצִּדּוֹ כְּלָפִי רֹאשׁוֹ [=בתחילתו] - אִם נִשְׁאַר עוֹמֵד בְּרֹאשׁוֹ פֶּס רַחֵב אֲרֻבָּעָה טַפְחִים, מִתֵּר^{מב}; וְהוּא [=יכלבד] שְׁלֹא תִהְיֶה הַפֶּרֶצָה יִתֵּר עַל עֶשְׂרִים^ג. וְאִם לֹא נִשְׁאַר פֶּס אֲרֻבָּעָה - אֲסוּר^{מב}, אֲלֹא אִם כֵּן הָיְתָה הַפֶּרֶצָה פְּחוֹת מִשְׁלָשָׁה; שְׁכָל פְּחוֹת מִשְׁלָשָׁה, כְּלָבוֹד הוּא.

(מב) אורך המבוי מלכתחילה הוא ארבע אמות, אך מבוי קיים שנפרצה בו פרצה כשר אף באורך ארבעה טפחים. (מג) כי פרצה הגדולה מעשר אמות אינה נחשבת כפתח, ועל מנת לתקנה צריך לגדור אותה או לעשות לה צורת פתח. (מד) אף אם הפרצה קטנה מעשר אמות, משום שהעוברים והשבים עלולים לעבור במבוי רק דרך הפרצה, ולא דרך צידו השני של המבוי, ולא יהיה ניכר לעיניהם הכשר המבוי.

יח. נִפְרָץ הַמְּבֹרֵי בְּמִלּוֹאוֹ [=כל הדופן] לְחֻצֵּר, וְנִפְרָצָה חֻצֵּר כְּנֻגְדּוֹ לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים^{מה} - הֲרִי זֶה אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְבֹרֵי מְפֻלָּשׁ^{מי}; וְהַחֻצֵּר - מִתֵּר^{מב}; שֶׁהַחֻצֵּר שְׂרָבִים בּוֹקָעִין [=עוברים] בָּהּ וְנִכְנָסִין בָּזוֹ [=מצד אחד] וְיוֹצְאִין בָּזוֹ [=מהצד השני], הֲרִי הִיא רִשּׁוֹת הַיְחִיד גְּמוּרָה.

(מה) אך לא נפרצה כל דופן החצר. (מו) אך אם נותרו חלקים ממחיצות המבוי במקומן, הם נחשבים כלחיים המתירים לטלטל במבוי.

יט. מְבֹרֵי שֶׁהָיוּ לוֹ שְׂבִילִים מִצִּדּוֹ זֶה וְשְׂבִילִים מִצִּדּוֹ הָאַחֵר, שְׁנֵי מְפֻלָּשׁוֹ^[השבילים] מְפֻלָּשִׁין לְרִשּׁוֹת הָרִבִּים - אִף עַל פִּי שְׂאִינָן מְבֹרֵי זֶה כְּנֻגְדּוֹ זֶה, הֲרִי כָל אֶחָד מֵהֶן מְבֹרֵי מְפֻלָּשׁ. וְכִיצַד מְכַשְׂרִין? עוֹשֶׂה צוּרַת פֶּתַח לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִן הַשְּׂבִילִים שֶׁבְּצִד הָאֶחָד^[של המבוי], וְכֵן לְפֶתַח הַגָּדוֹל, וְעוֹשֶׂה לְכָל הַשְּׂבִילִים שֶׁבְּצִד הַשְּׂנִי לָחִי אוֹ קוֹרָה.

כ. מְבֹרֵי שֶׁצִּדּוֹ [=דפנו] אֶחָד אֲרֻף וְצִדּוֹ הַשְּׂנִי קָצֵר, מֵנִיחַ אֶת הַקוֹרָה כְּנֻגְדּוֹ הַקָּצֵר^{מז}. הָעֶמִיד לְחִימָה בְּחֻצֵּי^[אמצע] הַמְּבֹרֵי - מְחֻצֵּי הַמְּבֹרֵי הַפְּנִימִי שֶׁהוּא לְפָנִים מִן הַלָּחִי, מִתֵּר לְטַלְטֵל בּוֹ^{מט}; וְהַחֻצֵּי הַחִיצוֹן שֶׁהוּא חוּץ מִן הַלָּחִי, אֲסוּר.

(מז) אם הקורה תהיה מונחת בדופן הארוכה שאין מולה דופן, העוברים והשבים יחשבו שמותר לטלטל אף ברשות הרבים. (מח) או קורה. (מט) ולא חוששים שיטלטלו אף

(לב) מחיצה הנמוכה מעשרה טפחים אינה נחשבת מחיצה, ולכן מבוי הנמוך מעשרה טפחים נחשב כמבוי ללא מחיצות. (לג) מקום הגבוה מעשרים אמה לא ניכר לעיני העוברים ושבים, ולכן לא ניתן להכשיר את המבוי הגבוה מעשרים אמה בקורה העשויה להיכר כמבואר בהלכה הבאה, אך לחי שנחשב כמחיצה ניתן להניח אף במבוי הגבוה מעשרים אמה ולהתירו בטלטול. (לד) פתח הרחב מעשר אמות אינו נחשב פתח, ולא ניתן להתירו בלחי או קורה.

טו. וְכֵן אִם הָיָה בְּקוֹרָה שֶׁל מְבֹרֵי פִּיּוֹר^[פסול] וְצִיּוֹר, עַד שֶׁיִּהְיוּ הַכָּל מְסֻתְּפִלִין בָּהּ - אִף עַל פִּי שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים אַמָּה, כְּשֶׁרָה; [מכיוון] שֶׁהַקוֹרָה מְשֻׁם הַכֹּר עֲשׂוּיָהּ, וְאִם הָיְתָה לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים, אֵינָה נִבְרָת; וְאִם יֵשׁ בָּהּ צִיּוֹר וְכִיּוֹר - מְסֻתְּפִלִין בָּהּ, וְנִמְצָא שָׁם [יש-] הַפְּרָלָה.

(לה) היתר הכיור והציור הוא רק במבוי הגבוה מעשרים אמה אך לא במבוי הרחב מעשר אמות.

טז. מְבֹרֵי שֶׁהָיָה גָּבְהוּ מִן הָאֲרֶץ עַד קֶרְקַעִית קוֹרָה עֶשְׂרִים אַמָּה, וְעַבֵּי הַקוֹרָה לְמַעַלָּה מַעֲשָׂרִים - כְּשֶׁרִי^ל; הָיָה גָּבְהוּ יִתֵּר מַעֲשָׂרִים, וְכֹא לְמַעֲטוֹ בְּקוֹרָה^[נוספת] שְׁמֵנִיחַ אוֹתָהּ לְמִטָּה^{לו} - צְרִיף לְהִיּוֹת בְּרַחֲבָהּ לַח טַפְחֵי לֵט. הָיָה גָּבְהוּ^[של המבוי] פְּחוֹת מַעֲשָׂרָה^מ - חוֹקֵק בּוֹ [=חופר בקרקע] מִשָּׁף [=שטח] אֲרֻבָּע אַמּוֹת עַל אֲרֻבָּע אַמּוֹת, וּמַעֲמִיק [בקרקע] כְּרִי לְהַשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה מֵא.

(לו) כי חלל המבוי עצמו הוא פחות מעשרים אמה. (לז) כנגד הקורה המתירה לטלטל במבוי. (לח) של הקורה התחתונה. (לט) על מנת שיוכל לעמוד עליה ולראות את הקורה העליונה, ולכן הקורה העליונה נחשבת היכר למרות שהיא גבוהה מעשרים אמה. (מ) ונחשב כמבוי ללא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מבחוץ, והנחת עליהן הקורה - לא עשה כלום; שצריך להיות הקורה על גבי המבוי^ט, לא סמוך לו.

(נ) אך אם המחצלת אינה גבוהה שלושה טפחים מהקרקע, הקורה בטלה והמבוי מותר בטלטול כי המחצלת נחשבת מחיצה. (נח) על מנת שהקורה תהווה היכר.

כד. קורה היוצאה מפתל זה, ואינה נוגעת בפתל השני, וכן שתי קורות, אחת יוצאה מפתל זה ואחת יוצאה מפתל זה, ואין מגיעות זו לזו - פחות משלשה^ט, אין צריך להביא קורה אחרת^ס; הנה ביניהן שלשה, צריך להביא קורה אחרת.

(נט) טפחים, בין הקורה לכותל או בין שתי הקורות. (ס) כי פחות משלושה הוא כלבד.

כה. וכן • שתי קורות

השנת הראב"ד

המתאימות [=צמודות], לא בזו כדי לקבל ארית ולא בזו כדי לקבל ארית סא -

וכן . . . ארית א"א לשון הגמרא (עירובין יד) אם מקבלות ארית לרחבו פי' רבעין שיהיו סמוכות בתוך טפח ומחצה.

אם יש בשתייהן כדי לקבל ארית, אינו צריך להביא קורה אחרת. היו אחת למטה ואחת למעלה - רואין את העליונה כאלו היא למטה, ואת התחתונה כאלו היא למעלה; ובלבד שלא תהיה עליונה למעלה מעשרים^ס, ולא תחתונה למטה מעשרה^ס; ולא יהיה ביניהן שלשה טפחים, כשרואין אותן שירדה זו ועלתה זו ככונה^ס = כשנחשיבים באותו גובה], עד שיעשו זו בצד זו.

(סא) כמבואר בהלכה יג. (סב) עשרים אמה הוא הגובה המירבי של המבוי. (סג) עשרה טפחים הוא הגובה המינימלי של המבוי.

כו. היתה הקורה עקמה [ונטתה מחוץ למבוי], רואין אותה כאלו היא פשוטה^{סד}; עגלה^{סה}, רואין אותה כאלו היא מרבעת - אם היה בהקפה שלשה טפחים, יש בה רחב טפח^{סו}. היתה הקורה בתוך המבוי, ועקמה חוץ למבוי, או שהיה עקמה למעלה מעשרים, או למטה מעשרה - רואין: כל שאלו ינטל העקום, וישארו שני ראשיה, אין בין זה לזה שלשה - אינו צריך להביא קורה אחרת; ואם לאו, צריך להביא קורה אחרת.

(סד) ישרה, ולא חוששים שיבואו לטלטל מחוץ למבוי. (סה) שלא ראויה לקבל ארית. (סו) שהוא שיעור הקורה הראוי, כמבואר בהלכה יג.

בחצי החיצון של המבוי. היתר זה הוא כאשר בחצי הפנימי יש שיעור מבוי מינימלי המבואר בהלכה ז.

כא. מבוי שהוא רחב עשרים אמהי - עושה פס גבוה עשרה טפחים במשך ארבע אמות, שהוא שיעור משך המבוי, ומעמידו באמצע [המבוי] - ונמצא פשני מבואות, שיש בפתח כל אחד מהן עשר אמות^{נא}. או מרחיק שתי אמות מכאן [מצד אחד], ומעמיד פס שלש אמות, ומרחיק שתי אמות מכאן [מהצד השני], ומעמיד פס שלש אמות - ונמצא פתח המבוי עשר אמות, והצדדין הרי הן כסתומין, שהרי עומד מרבה על הפרוץ^{נב}.

(נ) ורוחב המבוי המירבי הוא עשר אמות, כמבואר בהלכה יד. (נא) ובלבד שבכל אחד מהם קיימים כל כללי המבוי המבוארים בהלכה ז. (נב) כי רוחב הפסים הוא שש אמות, ורוחב הצדדים הוא ארבע אמות. במקרה זה לא ניתן להתיר כאשר השטח הפרוץ שווה לשטח המגודר, כמבואר בפרק הקודם בהלכה טז, משום שבמקרה זה יש שתי פרצות במבוי.

כב. לחי הבולט מדפנו של מבוי^{נב}, פשר; ולחי העומד מאליו^{נב} - אם סמכו עליו מקדם [לפני] השפת, פשר. ולחי שהוא נראה מבפנים לחי, ומבחוץ אינו נראה לחי, או שהיה נראה מבחוץ לחי, ומבפנים נראה שהוא שוה וכאלו אין שם לחי - הרי זה נדון משום לחי. לחי שהגביהו מן הקרקע שלשה טפחים, או שהפליגו [שהרחיקו] מן הפתל שלשה - לא עשה כלום^{נב}; אבל פחות משלשה טפחים - פשר, שכל פחות משלשה פלבוד. לחי שהוא רחב הרבה - בין שהיה רחבו פחות מחצי רחב המבוי, בין שהיה רחבו פתחי רחב המבוי - פשר, ונדון משום לחי; אבל אם היה יתר על חצי רחב המבוי, נדון משום עומד מרבה על הפרוץ^{נב}.

(נג) קיר המבוי עצמו בולט לתוך המבוי, על מנת לחזק את הקיר, ונראה הדבר כלחי. (נד) שלא נבנה עבור היתר המבוי. (נה) משום שהלחי נחשב כמחיצה, ומחיצה הגבוהה שלושה טפחים מהקרקע אינה נחשבת מחיצה כי בעלי חיים יכולים לעבור תחתיה. (נו) ובשני האופנים מותר לטלטל במבוי.

כג. קורה שפרש עליה מחצלת - הרי בטלה, שהרי אינה נפרת; לפיכך, אם היתה המחצלת מסלקת [רחוקה] מן הארץ שלשה טפחים או יתר, אינה מחיצה^{נז}. נעץ שתי יתדות בשני פתלי מבוי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עה) אם הפרה תעמוד ברובה מחוץ לפסים, האדם עלול להוציא את הדלי מחוץ לפסים על מנת להשקות את הבמה ולעבור על איסור הוצאה מרשות לרשות.

ל. לא התירו הפסין האלו, אלא בארץ ישראל, ולקבצת עולי רגלים בלבד^ע - והוא [ובלבד], שיהיה באר מים חיים של רבים. אבל אדם^ע - ירד לבאר וישתה, או יעשה לו מחיצה מקפת לבאר גבוהה עשרה טפחים, ויעמוד בתוכה וידלה וישתה. ואם היה הבאר רחב הרבה, שאין אדם יכול לירד בו - הרי זה ידלה וישתה בין הפסין^ע.

(עו) משום שהם הולכים לדבר מצווה. (עז) העולה לרגל, שיכול לרדת לבאר עצמה. (עח) כי הוא לא יכול לשתות באופן אחר.

לא. וכן בור הרבים ובאר היחיד^ע, אפלו בארץ ישראל - אין ממלאין מהו, אלא אם בן עשו להן מחיצה גבוהה עשרה טפחים.

(עט) בור הוא מקום מים מכונסים, ובאר היא באר מים חיים.

לב. הממלא לבקמתו בין הפסין, ממלא ונותן בכלי לפניה; ואם היה אבוס [כלי להאכלת הבתחת] ראשו [חלקן] נכנס לבין הפסים, והיה [האבוס] גבוה עשרה ורחב ארבעה^פ - לא ימלא ויתן לפניה [את הדלי], שמה יתקלקל האבוס, ויוציא הדלי לאבוס, ומן האבוס לקרקע רשות הרבים^{פא}; אלא ממלא [את המים] ושוּפֵף [לתוך האבוס], והיא [הבהמה] שותה מאליה.

(פ) ונחשב רשות היחיד. (פא) מעיקר הדין מותר להוציא את הדלי מהבור לאבוס משום ששניהם הם רשות היחיד, אך אם האבוס יתקלקל הוא יוציא את הדלי מהבור לרשות הרבים ויעבור על איסור, ולכן אסור להוציא את הדלי מהבור לאבוס.

לג. הזורק מרשות הרבים לבין הפסין, חייב; הואיל ויש בכל זוית וזוית מחיצה גמורה שיש בה גבה עשרה ויותר מארבעה על ארבעה, והרי הרבוע נפר ונראה - נעשה כל שביניהם רשות היחיד; ואפלו היה בבקעה, ואין שם ביניהם באר - שהרי בכל רוח ורוח פס מפאן ופס מפאן. ואפלו היו רבים בוקעין ועוברין בין הפסין - לא בטלו המחיצות, והרי הן כחצר שהרבים בוקעין בה; והזורק לתוכו, חייב. ומתיר להשקות הבהמה ביניהן, אם היה שם ביניהן באר.

כז. באר^{סז} שעשה לה שמונה פסין [קורות] מארבע זויות, שני פסין דבוקין בכל זוית^{סח} - הרי אלו כמחיצה; ואף על פי שהפרוץ מרבה על העומד בכל רוח ורוח, הואיל וארבע הזויות עומדות, הרי זה מתיר למלא^מ מן הבור ולהשקות לבהמה^{סט}. וכמה יהיה גבה כל פס מהן? עשרה טפחים^ע; ורחבו, ששה טפחים^{עא}; ובין כל פס ופס, כמלא שתי רבקות [=קבוצות] של ארבע ארבע בקר, אחת נכנסת ואחת יוצאה - שעור רחב זה, אין יתר על שלש עשרה אמה ושליש.

(סז) הנחשבת רשות היחיד ונמצאת ברשות הרבים. (סח) וכל פס נוטה לכיוון אחר. (סט) כמבואר בהלכה ל. (ע) כי מחיצה הנמוכה מעשרה טפחים אינה נחשבת מחיצה. (עא) קורה המתירה טלטול במבוי מועילה אף באורך ארבעה טפחים, כמבואר בהלכה ז, משום שבמבוי קיימות מחיצות שלמות, אך בבאר אין כלל מחיצות ולכן רחב הקורה הוא שישה טפחים.

כח. היה במקום אחד מן הזויות, או בכל זוית מארבעתן, אבן גדולה, או אילן, או תל [אלכסוני] המתלקט [=מיתמר ל] עשרה [טפחים] מתוך [בסיס] ארבע אמות, או חבילה של קנים - רואין: כל שאילו יחלק יש בו אמה [שהיא שישה טפחים] לכאן ואמה לכאן בגבה עשרה^{עב}, נדון משום [נחשב] זוית שיש בה שני פסין. חמשה קנים, ואין בין זה לזה שלשה^{עג}, ויש ביניהם^{עד} ששה טפחים לכאן וששה טפחים לכאן - נדונים משום זוית שיש בה שני פסין.

(עב) ניתן לחלקו וליצור ממנו מחיצות בשיעור זה. (עג) טפחים, נחשבים כמחברים זה לזה. (עד) בכל חמשת הקנים.

כט. מתיר להקריב [לקרב] ארבע הזויות האלו לבאר - והוא, שתהיה פרה [יכולה לעמוד] ראשה ורבה בפנים מן הפסין ושותה^{עז}; אף על פי שלא יאחז ראש הבהמה [בכוח] עם הכלי שבו המים, הואיל וראשה ורבה בפנים, מתיר, ואפלו לגמל. היו קרובים [הפסים] יותר מזה - אסור להשקות מהן, אפלו לגדי שהוא פלו נכנס לפנים. ומתיר להרחיק [להרחיק השטח] כל שהוא [=ככל שירצה], ובלבד שירבה בפסים פשוטין שמיניחין אותן בכל רוח ורוח, כדי שלא יהיה [המרווח ש] בין פס לחברו יתר על שלש עשרה אמה ושליש.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המצומצמת בחצי אצבע. (צא) בכל מקרה מחשבים את השיעור החמור משניהם. (צב) אם משך המבוי הוא ארבע אמות מצומצמות, אינו נחשב מבוי ומותר לטלטל בו רק בשני לחיים או פס ארבעה כמבואר בהלכה ח. (צג) אם גובה המבוי הוא עשרים אמה מרווחות, לא ניתן להתירו בקורה כמבואר בהלכה יד. (צד) אם רוחב הפרצה הוא עשר אמות מרווחות, היא אינה נחשבת כפתח והמחיצה מתבטלת, כמבואר בהלכה יז.

לד. חצר שראשה אחד נכנס לבין הפסין - מתר לטלטל מתוכה לבין הפסין, ומבין הפסין לתוכה; היו שתי חצרות^פ, אסורין עד שיערבו^{פג}. יבשו המים [שכבור] בשבת - אסור לטלטל בין הפסין; שלא נחשבו מחיצה לטלטל בתוכן אלא משום המים. באו לו [לבאר] מים בשבת - מתר לטלטל ביניהן; שכל מחיצה שנעשת בשבת, שמה מחיצה. מבוי שנטלה קורתו או לחיו בשבת - אסור לטלטל בו, אף על פי שנפרץ לכרמלית^{פד}.

(פב) נכנסות לבין הפסים. (פג) עירובי חצרות, כמבואר בהלכות עירובין. (פד) ואין הדבר תלוי במצב הבור או המבוי בכניסת השבת.

~ יום שני כ"ג סיון ~

פרק יח

שיעור כמות ההוצאה המחייבת בהוצאה מרשות לרשות.

א. המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד - אינו חייב עד שיוציא ממנו שיעור שמועיל כלום [=משהו]. ואילו הן שיעורי ההוצאה: המוציא אכלי אדם - כגורוגרת^א, ומצטרפין [מאכלים שונים] זה עם זה; והוא שיהיה כגורוגרת מן האכל עצמו, חוץ מן הקלפין והגרעינים והעקצין [=ענף המחברו לעץ] והסבין [=פסולת הקמח] והמרסן [=קליפה עבה של תבואה].

(א) שליש ביצה, כמבואר בפרק ח הלכה ה.

ב. יין, כדי רבע רביעית^ב; ואם היה קרושי, פזית^ג. חלב בהמה טהורה, כדי גמיאה [=בליעה בבת אחת]; וחלב טמאה^ה, כדי לכהל [=לרפואת] עין אחת. חלב אשה ולבן ביצה, כדי לתן במשיפה [=משהה לעניים]. שמן - כדי לסוך אבר קטן, שהוא אצבע קטנה של רגל קטן בן יומיו. טל, כדי לשוף [=לשפוף] את הקילורית [משחה לעין]; וקילור . . לרחוץ א"א ירושלמי (פ"ח ה"א) ומים כדי לרחוץ. **וקילור** • [=רטיה], כדי לשוף במים; ומים, כדי לרחץ פני מדוכה [=כלי לכתישת אוכלין]. דבש, כדי לתן על ראש הפתית [=מכה בגב הבהמה]. דם, ושאר כל המשקין, וכל השופכין - כדי רביעית^ד.

(ב) רבע מרביעית לוג. כמות יין כזו היא כמות הראויה לשתייה לאחר שמעריכים אותה עם שלוש רביעיות מים. (ג) שאינו ראוי לשתייה. (ד) בדומה לשיעור של איסורים רבים אחרים כאכילת חלב ודם. (ה) שאסור לשתייה.

לה. אכסדרה [הנמצאת]

• בקערה^פ - מתר חשנת הראב"ד אכסדרה . . פטור א"א זה שבוש. לטלטל בכלה, ואף על פי שהיא [האכסדרה] שלש מחיצות ותקרה^פ; שאנו רואין פאלו פי תקרה ירד וסתם רוח רביעית. והזורק מרשות הרבים לתוכה - פטור, זורק למבוי סתום שיש לו קורה^{פז}. בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלה בעשר אמות, הרי זה אסור לטלטל בכלן [בבית או בחצר]; אף על פי שכל פרצה שהיא עד עשר אמות [נחשבת] כפתח, אין עושין פתח בקרן זוית^{פח}. ואם היתה שם קורה מלמעלה על ארף הפרצה - רואין אותה [כאלון שירדה וסתמה [את הפרצה], ומתר לטלטל בכלן].

(פה) והבקעה נחשבת כרמלית. (פו) ללא מחיצה רביעית. (פז) כמבואר בהלכה ט. (פח) ולכן הפרצה לא נחשבת כפתח.

לו. האצבע שמשערין בה בכל מקום, היא רחב הגודל [=אגודל] של יד^{פט}; והטפה, ארבע אצבעות. וכל אמה האמורה בכל מקום, בין בשבת בין בסכה וכלאים - היא אמה בת ששה טפחים. ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים דחוקות [=צפופות] זו לזו, ופעמים משערין באמה בת ששה טפחים שוחקות ורווחות^צ; וזה וזה, להחמירא. כיצד? משך מבוי, בארבע אמות שוחקות^{צב}; וגבהו, עשרים אמה עצבות^{צג}; רחב הפרצה, עשר אמות עצבות^{צד}. וכיוצא בהן, [ועל דרך זה] לענין סכה וכלאים.

(פט) כשני ס"מ. (צ) אמה מרווחת גדולה מהאמה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לְאָדָם, שְׁעוֹרָן פְּחוֹת מִכְרוֹגֶרֶת^{כא}: מִזְרַע קְשׁוּאִין, שְׁנִים; וּמִזְרַע הַדְּלוּעִין, שְׁנִים; מִזְרַע פּוֹל הַמִּצְרִי, שְׁנִים. הַמוּצִיא סִבְיָן, כְּדִי לִתֵּן עַל פִּי כּוֹר [=פֶּתַח תַּנּוּר] שֶׁל צוֹרְפֵי זָהָב. הַמוּצִיא מֶרְסָן - אִם לֹאכִילָה, שְׁעוֹרוֹ כְּגִרוּגֶרֶת; לִבְהֶמָּה, שְׁעוֹרוֹ כְּמֵלָא פִי גְדִי; לְצִבְיָה, כְּדִי לְצַבֵּעַ בְּגַד קֶטָן^{כב}. לְזִלְבִי [=קִצּוֹת] זְרִידִין [=עֲנָפִים רַכִּים] וְהַחֲרוּבִין - עַד שֶׁלֹּא יִמְתִּיקוּ, כְּגִרוּגֶרֶת^{כג}; וּמִשְׁמִיתִיקוּ, כְּמֵלָא פִי גְדִי^{כד}. אֲבָל הַלּוֹף וְהַחֲדָדֵל וְהַתּוֹרְמוֹסִין וְשֶׁאֵר כָּל הַנִּכְבָּשִׁין [=הַזֹּרְעִים הַכּבוּשִׁים] - בֵּין שְׁמִיתִיקוּ בֵּין שֶׁלֹּא יִמְתִּיקוּ, כְּגִרוּגֶרֶת.

(כא) על כל זרע חייבים בהתאם לכמות המינימלית שניתן לזרוע ממנו. (כב) בגודל שלוש אצבעות. (כג) משום שהם אינם ראויים למאכל אדם או בהמה, ומשתמשים בהם לרפואה. (כד) משום שבדרך כלל הם מיועדים לבהמות.

ז. הַמוּצִיא גִרְעִינִין - אִם לֹאכִילָה, חֶמֶשׁ; וְאִם לְהַסְקָה, הָרִי הֵן כְּעֵצִים^{כה}; וְאִם לְחֻשְׁבוֹן [=לַמִּנְיָן], שְׁתֵּים; וְאִם לְזִרְיָה, שְׁתֵּים. הַמוּצִיא אֶזוֹב, לֹאכִילָה, כְּגִרוּגֶרֶת; לִבְהֶמָּה, כְּמֵלָא פִי גְדִי; לְעֵצִים, כְּשְׁעוֹר הָעֵצִים; לְהִזְיָה [=עַל טַמֵּא מֵת], כְּשְׁעוֹר הָזִיָּה.

(כה) ושיעורם מבואר בהלכה ד.

ח. הַמוּצִיא קָלְפִי אַגּוּזִין, וְקָלְפִי רְמוֹנִים, אִיסְטִיס, וּפּוּאָה [=מִיֵּי צִמְחִים הַמְשֻׁמָּשִׁים לְצִבָּע], וְשֶׁאֵר הַצּוֹבְעִין - כְּדִי לְצַבֵּעַ בֶּהֶן בְּגַד קֶטָן, כְּסָבְכָה [=כִּסּוּי] שְׁמִנִיחִין הַבְּנוֹת עַל רֹאשֵׁיהֶן. וְכֵן הַמוּצִיא מִי רִגְלִים [=שֶׁתָּן] בֶּן אַרְבָּעִים יוֹם, אוֹ נֶתֶר אֶלְכָסְנֶדְרִיָּה, אוֹ בְרִית, קִימוּנָא, וְאַשְׁלָג [=חֹמְרֵי נִיקוּי], וְשֶׁאֵר כָּל הַמִּנְקִין - כְּדִי לְכַסֵּם בֶּהֶן בְּגַד קֶטָן, כְּסָבְכָה. הוּצִיא סִמְנִין [=צִבְעִים] שְׁרוּיִין [=בַּמִּים], כְּדִי לְצַבֵּעַ בֶּהֶן דָּגְמָא [=בְּגַד לְתַצּוּגָה] לְאוּרָג.

ט. הַמוּצִיא דִּיּוֹ עַל הַקְּלָמוֹס, שְׁעוֹרוֹ כְּדִי לְכַתֵּב מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי אוֹתוֹת [=אוֹתִיּוֹת]; אֲבָל אִם הוּצִיא הַדִּיּוֹ בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אוֹ בְּקֶסֶת [=מִכְלָדִין] - צָרִיף שְׁיִהִיָּה בּוֹ יֵתֵר עַל זֶה, כְּדִי שְׁיַעֲלֶה מִמֶּנּוּ עַל הַקְּלָמוֹס כְּדִי לְכַתֵּב שְׁתֵּי אוֹתוֹת. הָיָה בְּקֶסֶת כְּדִי אוֹת אַחַת וּבְקָלָמוֹס כְּדִי אוֹת אַחַת, אוֹ בְּדִי לְבִדּוֹ כְּדִי אוֹת אַחַת וּבְקָלָמוֹס כְּדִי אוֹת אַחַת - הָרִי זֶה סֶפֶק. הוּצִיא שְׁתֵּי אוֹתוֹת וְכַתְּבָן כְּשֶׁהוּא מְהֻלָּךְ, חֲיִבִּי^{כו}; [כִּין] כְּתִיבָתָן, זֶה הֵיא הַנִּתְחַן. הוּצִיא אוֹת אַחַת וְכַתְּבָהּ, וְחִזֵּר וְהוּצִיא אוֹת שְׁנִיָּה וְכַתְּבָהּ - פְּטוּר; [מִשּׁוּם] שֶׁכָּכֵר חֲסֵרָה הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה^{כז}.

(ו) מים שאינם ראויים לשתייה ולבישול. (ז) שהיא כמות ראויה לגבל בה טיט.

ג. תָּכֵן תְּבוּאָה, כְּמֵלָא פִי פָּרָה. תָּכֵן קִטְנִיּוֹת^ח, כְּמֵלָא פִי גָמֶל^ט. וְאִם הוּצִיא תָּכֵן קִטְנִיּוֹת לְהֶאֱכִילוֹ לְפָרָה, כְּמֵלָא פִי פָּרָה; שֶׁהֶאֱכִילָה עַל יָדֵי [=בְּשַׁעַת] הַדָּחֶק, שְׁמָה אֲכִילָה. עֶמִיר [=קֶשׁ], כְּמֵלָא פִי טָלָה. עֹשָׁכִים, כְּמֵלָא פִי גְדִי. עַלִי שוֹם וְעַלִי בְּצָלִים - אִם הָיוּ לַחִים, כְּגִרוּגֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵם אֲכָלִי אָדָם; וְיִבְשִׁים, כְּמֵלָא פִי גְדִי. וְאִין מִצְטָרְפִין [=הַמִּינִים שׁוֹנִים] זֶה עִם זֶה לְחֻמּוֹר [=לְשִׁיעוֹר הַקֶּטָן] שְׁבִהָן, אֲבָל מִצְטָרְפִין לְקָל שְׁבִהָן. בִּיצֵד? הוּצִיא תָּכֵן תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת - אִם יֵשׁ בְּשִׁנְיָהָן כְּמֵלָא פִי פָּרָה, פְּטוּר^י; כְּמֵלָא פִי גָמֶל, חֲיִב. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה, לְעֻנֵּן הַשְּׁבִת.

(ח) שאינו ראוי לפרה. (ט) הגדול יותר ממלוא פִי פרה. (י) שאינם ראויים למאכל אדם. (יא) כי שיעור החיוב על תבן קטניות הוא כמלוא פִי גמל הגדול ממלוא פִי פרה.

ד. הַמוּצִיא עֵצִים - כְּדִי לְכַשֵּׁל כְּגִרוּגֶרֶת מִבִּיצָת הַתְּרַנְגּוּלִים, טְרוּפָה [=מְעוֹרֶכֶת] בְּשֶׁמֶן וְנִתּוּנָה בְּאַלְפֶס [=מַחֲבֹת]. הַמוּצִיא קֶנָּה, כְּדִי לְעֵשׂוֹת קְלָמוֹס הַמִּגִּיעַ לְרֹאשֵׁי אֲצִבְעוֹתָיו; וְאִם הָיָה עֹבָה אוֹ מְרַסֵּס^{יב}, שְׁעוֹרוֹ כְּעֵצִים.

(יב) שבור, ואינו ראוי לכתיבה.

ה. הַמוּצִיא תְּכָלִין, כְּדִי לְתַבֵּל בִּיצָה^{יג}; וּמִצְטָרְפִין [=תַּבְלִינִים שׁוֹנִים] זֶה עִם זֶה. פִּלְפֶּלֶת^{יד}, כָּל שֶׁהוּא. עֶטְרוֹן^{טו}, כָּל שֶׁהוּא. רִיחַ טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. רִיחַ רָע^{טז}, כָּל שֶׁהוּא. מִינֵי בְּשָׂמִים, כָּל שֶׁהֵן. אַרְגָּמָן טוֹב, כָּל שֶׁהוּא. בְּתוּלַת הַזֶּרֶד [=וְרֵד סָגוּר], אַחַת. מִינֵי מַתְכוֹת הַקָּשִׁים, כְּגוֹן נַחֲשֶׁת וּכְרָזִיל^{יז}, כָּל שֶׁהֵן. מַעֲפֵר הַמְּזֻבָּח, וּמֵאֲבָנֵי הַמְּזֻבָּח, וּמִמָּקָק [=רַקְבִּין] סִפְרִים, וּמִמָּקָק מִטְפָּחוֹתֵיהֶן [=כִּסּוּיִים] - כָּל שֶׁהֵן, מִפְּנֵי שֶׁמִּצְוִיעִין אוֹתָן לְגִנְיָהּ^{יח}. גִּחְלָת, כָּל שֶׁהוּא; וְהַמוּצִיא שְׁלֵהֶבֶת, פְּטוּר^{יט}.

(יג) כגרוגרת מביצה. (יד) המיועד לריח הפה. (טו) פסולת הזפת, המיועדת לתאורה. (טז) המיועד לרפואה. (יז) שניתן לעשות מהם כלים. (יח) מפני קדושתם. (יט) שראוי לעשות מהן כלי קטן. (כ) כי אין ממשות בשלהבת.

ו. הַמוּצִיא • זִרְעוֹנִי גִנָּה שְׁאִינָן נֶאֱכָלִין

השנת הראב"ד בקצת כת"א
א"א תוספתא (פ"ט ה') המוציא
[מורסן] אם לאכילה כגרוגרת.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יג. המוציא שתי נימין [שערות] **מזנב הסוס ומזנב הפרה, חיבל. הוציא** [שערה] **אחת מן הקשה** [מהשערות הקשות] **שפחזיר, חיב. נצרי** [סיבין] **דקל, והן חוטי העץ - שמים; חורי דקל, והן קלפי החירות** [ענפים] **- אחת. מצמר גפן, ומצמר פלף** [=משי], **ומצמר גמלים וארנבים וחייה שבים, ושאר כל הנטוין - כדי לטוות חוט ארף ארבעה טפחים. המוציא מן הבגד, או מן השק, או מן העור - כשעורן לטמאה** [לקבלת טומאה], **כה שעורן להוצאה: הבגד, שלשה על שלשה טפחים** [טפחים]; **השק, ארבעה על ארבעה; העור, חמשה על חמשה.**

ל משום שמשמשים בהם לצידת עופות.

יד. המוציא עור שלא נתעבד [=מעובד] **כלל, אלא עדן הוא רף - שעורו, כדי לצר** [=לעטוף] **משקלת** [של מאזניים] **קטנה שמשקלה שקל לא. היה** [העור] **מלוח, ועדן לא נעשה** [=נשרה] **בקמח ולא בעפצא** [=חומר עיבוד] **- שעורו, כדי לעשות קמיץ. היה עשוי בקמח, ועדן לא נתעבד בעפצא - שעורו, כדי לכתב עליו את הגט. נגמר עבודו - שעורו, חמשה על חמשה.**

לא על מנת שהמשקולת לא תיהרס.

טו. המוציא קלף מעבד לב, כדי לכתב עליו פרשת 'שמע' עד 'ובשעריה' ¹²². **דוכסוסטוס** ¹²³, **כדי לכתב עליו מזוזה** ¹²⁴. **נר - כדי לכתב עליו שתי אותות של קשר מוכסין** [=אישור תשלום מכס], **שהן גדולות מאותות שלנו. המוציא קשר מוכסין - חיב, אף על פי שפכר הראהו למוכס ונפטר בו; שהרי ראיה הוא לעולם** ¹²⁵. **המוציא שטר פרוע, ונגר מחוק** ¹²⁶ **- כדי לכתב על פי צלוחית קטנה של פליטון** [=בושם]; **ואם יש בלכן** [=חלק ריק] **שלו כדי לכתב שתי אותות של קשר מוכסין, חיב.**

לב) הכשר לכתיבת תפילין. לג) שהיא הפרשה הקטנה בתפילין. לד) חלקו הפנימי של העור, הכשר רק לכתיבת מזוזה. לה) במזוזה יש שתי פרושות - שמע, והיה אם שמוע. לו) השטר מהווה ראיה על תשלום המכס. לז) שאינו יכול לגבות בו את חובו.

כו) למרות שהוא לא עצר לנוח מעט. כז) האות הראשונה התייבשה לפני כתיבת האות השנייה.

יז. המוציא כחל [סוג] **השנת הראב"ד** **המוציא** . . **להתקשט א"א דבר זה** **כתב במקום עירניות האמור בגמ'** **(שבת פ) ולא נהיר אבל עירניות** **שאינן צנועות ולעולם מתקשטות** **שתי עינים.**

דרבן להתקשט אלא בכחילת שתי עינים, והוציאו להתקשט - עד שיוציא כדי לכחל שתי עינים. זפת וגופרית, כדי לעשות נקב ¹²⁷. **שעה, כדי לתן על פי נקב קטן** [=לסותמו]. **דבק, כדי לתן בראש השבשבת** [=קנה שמורחין ראשו בדבק לתפוס האפרוחים]. **רבב** [=שומן], **כדי למשח תחת רקיק** [=מאפה דק] **כסלע.**

כח) לאטום את הכלי בזפת וגופרית, ולאחר מכן לפתוח נקב קטן על מנת להוציא את תכולת הכלי בבטחה.

יח. המוציא אדמה [טיט אדום], **כדי לעשות חותם האגרת** [לסגירת מכתבים]. **טיט, כדי לעשות פי פור** [תנור]. **זבל או חול דק, כדי לזבל פרשה** [=ירק מאכל]. **חול גס, כדי לערב עם מלא פה של סידין סיד** ¹²⁸. **חרשית** [=טיט עמיד], **כדי לעשות פי פור של צורפי זהב. שער, כדי לגבל טיט** [שניתן] **לעשות** [ממנו] **פי פור של צורפי זהב. סיד, כדי לסוד אצבע קטנה שפבנות. עפר ואפר, כדי לכסות דם צפור קטנה** [לאחר השחיטה]. **צורר אבן, כדי לזרק בבהמה ותרגיש** [אותו] **- והוא, משקל עשרה זוזים. חרש** [=חרס], **כדי לקבל בו רביעית.**

כט) כאשר מסיידים את הבית, יש לערב חול גס בסיד על מנת להחליש מעט את צבעו, זכר לחורבן ירושלים.

יב. המוציא חבל, כדי לעשות און [=ידית] **לקפה. גמי, כדי לעשות תלוי** [לולאה] **לנפה ולכברה. הוצין** [=עלי דקל], **כדי לעשות און לכפיפה מצרית** [=מין סל]. **סיב** [חוטים שבעין דקל], **כדי לתן על פי משפף קטן של זין** [עבור סינון היין]. **מוכין** [=גזיז צמר], **כדי לעשות בו פדור פאגוז. עץ, כדי לעשות תרוד** [=כפ קטנה]. **זכוכית - כדי לגרד** [=לחדד] **בה ראש הפדכד** [=כלי רקמה], **או עד שיפצע** [=יחתוך] **שתי נימין** [=חוטים] **באחת.**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עבודת הבירור שעשה, עדיין נשארת היא בטבעה וא"כ לא פעל מאומה בעבודתו, שכן החילוק שבין "בהמה" "חי" "ועוף" הוא מן הקצה אל הקצה. ומטעם זה לא כללם הרמב"ם יחד בתואר בעלי חיים וכד' אלא פירטם לסוגיהם כדי להדגיש את חילוק הערך שביניהם.

אמנם עדיין צריך בירור בנוגע לדגים שלא נזכרו בהלכה זו, אף שגם בהם שייך ענין ההוצאה – בתוך כלי שיש בו מים, ומכיון ש"אין כוונתו להוצאת הכלי אלא להוצאת מה שבתוכו" הרי "הכלי טפלה לו" (כמבואר בהמשך ההלכות) ויש לחקור ולברר דינם של דגים, האם הוא כדיון "בהמה חי" ועוף" שמשמטים עצמם כלפי מטה או כאדם חי שנושא את עצמו.

(על-פי "זין מלכות" ספר זמנים, סימן י מתוך רמב"ם "פרס המלך")

טז. המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים, חיב. אבל אדם חי, אינו משאיל^ל; ואם היה פפות או חולה, המוציא אותו חיב. והאשה מדדה את פניה [מסייעת לו ללכת] בזמן שנוטל [רגל] אחת ומניח אתה^ל.

לח) אדם חי נושא את עצמו ולכן לא חייבים מהתורה על הוצאתו, אך בעלי חיים אינם נושאים את עצמם וטבעם הוא להימשך כלפי מטה ולהכביד על האדם הנושא אותם ולכן חייבים מהתורה על הוצאתם. (לט) אך אסור לגרור את הילד כי יש בכך איסור הוצאה מרשות לרשות.

~ נקודות משיחות קודש ~

"המוציא בהמה חיה ועוף - אף על פי שהן חיים, חיב. אבל אדם חי, אינו משאיל".

טעם החילוק בין בהמה ועוף לאדם הוא משום שהכלל "חי נושא את עצמו" נאמר רק באדם אבל לא בבעלי חיים "דמשרבטי נפשיהו" (משמטים עצמם כלפי מטה ומכבידים עצמן להשמיט מיד הנושאן). והנה נוסף על לימוד ההלכה יש למצוא גם ההוראה לעבודת ה' שבה, ע"פ דברי הרמב"ם ש"רוב דיני התורה אינן אלא . . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים". אדם קאי על נפש האלקית, ואילו שאר בעלי חיים – בהמה חי' ועוף – קאי על נפש הבהמית. ובפרטיות יותר "בהמה חי' ועוף" הם שלושה מצבים בנפש הבהמית: "בהמה" – מורה על בהמיותה של הנה"ב ואין היא בתקפה לפני הבירור כו'. "חי" – מורה על התגברות החיות, היינו שנה"ב אינה בתוקף החומריות, ואדרבה יש בה התגברות החיות כו' כתוצאה מעבודת האדם – בירור נה"ב. ו"עוף" מורה על בירור הנה"ב באופן נעלה יותר עד שנעשה במעמד ומצב של "עוף" שעניינו הוא "ועוף יעופף על הארץ . . . על פני רקיע השמים" היפך טבע המשיכה למטה. וי"ל שהמעלה בעוף לגבי בהמה וחי' מודגשת גם בדיני השחיטה, שבבהמה וחי' צריך לשחוט שני סימנים (ועכ"פ רוב שנים) אבל בעוף מספיק סימן אחד (או אפילו רוב סימן).

וההוראה מהלכה זו: גם אחרי שיהודי עוסק בבירור הנפש הבהמית עד שנעשית בדרגת "חי" ואף הגיע לדרגת "עוף" ש"יעופף על פני רקיע השמים" אין לו לסמוך על הנה"ב, ועליו לזכור שמצד טבעה תשאר תמיד "רוח הבהמה יורדת היא למטה" ולאידך אין לו לפטור עצמו מעבודת הבירור בטענה שגם אחרי כל

יז. המוציא תינוק חי, וכיס [אונק] תלוי בצנארו - חיב משום הפיס, שאין הפיס טפלה [בטילה] לתינוק^{מא}; אבל אם הוציא את הגדול, אף על פי שהוא מלפוש ככליו [בגדיו] וטבעותיו פידו - פטור, ^מ שהפלו טפלה לו. היו פליו מקפלין על כתפו [משום] ולא היה לבוש בהם] - הנושא אותו, חיב.

(מ) היכול ללכת בסיוע אימו. (מא) אך פטור על הוצאת התינוק, משום שחי נושא את עצמו.

יח. המוציא חגב חי, כל שהוא מב; ומת^{מג}, כגרוגרת. צפרת פרמים [מין חגב], בין חיה בין מתה - כל שהוא, מפני שמצניעין [שומרים] אותה לרפואה; וכן כל פיוצא בה. המת, והנבלה, והשרץ - כשעור טמא^{מז}, כך שעור הוצאתו: מת ונבלה, כבצית; ושרץ, ככעדשה^{מז}.

(מב) כי ילדים משחקים בו. (מג) שניתן לאוכלו אף ללא שחיטה, כי חגב לא טעון שחיטה. (מד) וחייב על הוצאתם למרות שאין לו צורך בגופם והמלאכה היא מלאכה שאינה צריכה לגופה, כמבואר בפרק א הלכה ז.

יט. היה שם [מבשר המת] פזית מצמצם [כדיוק], והוציא ממנו פחצי זית - חיב, שהרי הועיל במעשיו, שנתמעט השעור מלטמא. אבל אם הוציא פחצי זית מפזית ומחצה, פטור^{מז}. וכן כל פיוצא בזה בשאר הטמאות.

אבל . . . משאיל: ההוראה בעבודת ה' – זין מלכות ס"ג. פטור: ביאור הטעם לזה – לקו"ש ח"י"ז ע' 48 הע' 46, ח"ט ע' 193.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כד. הוציא חצי שיעור, וחזר והוציא חצי שיעור בהעלם [=בשגחה] אחד - לרשות אחת, חייב. לשתי רשות, אם יש ביניהן רשות שחייבין עליה - פטור^ט; היתה ביניהן פרמלית^{יח} - הרי הן פרשות אחת, וחייב חטאתי^ט.

(נו) כמבואר בהלכה הקודמת. (נז) כי הרשות המחייבת מפרידה בין שתי הרשויות. (נח) שאין חייבים עליה. (נט) משום שהכרמלית לא מפרידה לחלוטין בין שתי הרשויות.

כה. המוציא פחות מפשעור, וקדם שנינוח נתפח [=תפח] וחזר [להיות] פשעור, וכן המוציא פשעור, וקדם שנינוח צמק וחזר פחות מפשעור - פטור^ס.

(ס) כי חייבים רק על דבר שיש בו כשיעור מהעקירה ועד ההנחה, משום שההוצאה מורכבת משתייהן כמבואר בפרק יג הלכה ה.

כו. המוציא בגרוגרת לאכילה, וצמקה קדם הנחה, וחשב עליה לזריעה או לרפואה, שאינו צריך שיעור - הרי זה חייב, כמחשבתו של עת הנחה. הוציא פחות מגרוגרת לזריעה^{טב}, וקדם הנחה חזר וחשב לאכילה^{טג} - פטור^{טד}; ואם תפחה קדם הנחה ונעשת בגרוגרת קדם שימלך עליה לאכילה, חייב; שאפילו לא חשב^{טו}, היתה מתחייב על מחשבת ההוצאה^{טז}.

(סא) לפחות מכשיעור. (סב) שאינה צריכה שיעור. (סג) שצריכה שיעור. (סד) כי בשעת ההנחה לא היה בו כשיעור הדרוש. (סה) מחשבה אחרת לפני ההנחה. (סו) כי מחשבתו הראשונה הייתה לזריעה או לרפואה.

כז. הוציא בגרוגרת לאכילה, וצמקה וחזרה ותפחה קדם הנחה - הרי זה ספק אם נדחה [מהחייב], אם לא נדחה. זרק פזית אכלין לבית טמא, והשלים [הצטרף] פזית זה לאכלין שהיו שם ונעשה הפל כביצה^{טז} - הרי זה ספק אם נתחייב על פזית^{טז}, מפני שהשלים השעור לענין טמאה^{טז}, או לא נתחייב^{טז}.

(סז) שהיא שיעור קבלת טומאה המאכלים, וממילא האוכל נעשה ראוי לקבלת טומאה. (סח) למרות ששיעור החיוב בהוצאה הוא גרוגרת הגדולה מכזית. (סט) והייתה משמעות חשובה לזריקת הכזית לבית. (ע) משום שזרק פחות מכגרוגרת.

(מה) כי עדיין נשאר כזית מהמת, ומעשיו של המוציא לא הועילו.

כח. במה דברים אמורים שאינו חייב אלא על הוצאת פשעור? פשהוציא סתם; אבל המוציא לזרע [=לזרוע], או לרפואה, או להראות ממנו דגמא, ולכל פיוצא בזה - חייב בכל שהוא.

כא. המצניע דבר לזריעה, או לרפואה, או לדגמא^{מז}, ושכח למה הצניעו, והוציאו סתם - חייב עליו בכל שהוא, [משום] שעל דעת מחשבה ראשונה הוציא; ושאר [בני] האדם^{מז}, אין חייבין עליו אלא בפשעורו. זרק זה שהוציא כבר לתוך האוצר^{מח} - אף על פי שמקומו [של הדבר] נפר [במחסן], כבר בטלה מחשבתו הראשונה; לפיכך, אם חזר והכניסו^{מט} - אינו חייב עד שיכניס פשעור.

(מו) והדבר המוצנע היה ראוי לדברים אלו. אך אם הצניע דברים שאינם ראויים לכך אינו חייב אם הוציא מהם פחות מכשיעור, משום שהצנעתו אינה מעשה מקובל אצל רוב האנשים והיא לא נחשבת למאומה. (מז) שלא הצניעו אותו. (מח) האדם המצניע זרק את הדבר המוצנע למחסן והסית ממנו את דעתו. (מט) או הוציאו למקום אחר.

כב. דבר שאין דרך בני אדם להצניעו ואינו ראוי להצניע, כגון דם הנדה - אם הצניעו אחד והוציאו, חייב; ושאר האדם, פטורין עליו, שאין חייבין אלא על הוצאת דבר הפשר להצניע, ומצניעין כמזהב^{נא}.

(נא) דבר הראוי לשימוש. (נב) יש בו שיעור הראוי להצנעה.

כג. המוציא חצי שיעור, פטור^{נב}; וכן כל העושה ממלאכה מן המלאכות חצי שיעור, פטור. הוציא חצי שיעור והניחו, וחזר והוציא החצי האחר - חייב^{נב}; ואם קדם והגביה החצי הראשון, קדם הנחת החצי השני - נעשה^{נד} כמי שגשר, ופטור. הוציא חצי שיעור והניחו, וחזר והוציא חצי אחר והעבירו על הראשון בתוך שלשה [טפחים] - חייב, שהמעבירו^{נד} כמי שגשג על גבי משהו; אבל אם זרקו - אינו חייב, עד שנינוח שם על גבי משהו.

(נב) מקרבן חטאת בשוגג ומעונש כרת או סקילה במזיד, אך אסור מהתורה להוציא אף חצי שיעור. (נג) כי שני החצאים מצטרפים יחד, אם לא נודע לו שעבר על איסור הוצאה בין ההוצאה הראשונה לשנייה. (נד) החצי הראשון. (נה) בתוך שלושה טפחים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יחד אנשים רבים והדבר עלול להביא לאסון. איסור זה קיים רק בסנדל המסומר על מנת לחזק את הסנדל, כי האיסור נגזר כתוצאה מהאסון, ובשעת האסון הסנדלים היו מסומרים על מנת לחזק אותם.

ג. טבעת שיש עליה חותם - מתכשיטי האיש היא, ואינה מתכשיטי האשה; ושאין עליה חותם - מתכשיטי אשה, ואינה מתכשיטי האיש. לפיכך, אשה שניצאת בטבעת שיש עליה חותם, ואיש שניצא בטבעת שאין עליה חותם - חביבין. ומפני מה הם חביבין, והרי הוציאו אותן שלא בדרך המוציאין, שאין דרך האיש להוציא באצבעו אלא טבעת הראויה לו, וכן האשה אין דרכה להוציא באצבעה אלא טבעת הראויה לה? מפני שפעמים [לעיתים] נותן האיש טבעתו לאשתו להצניעה בבית, ומנחת אותה באצבעה בעת הולכה, וכן האשה נותנת טבעתה לבעלה לתקנה אצל האמן, ומניח אותה באצבעו עד חנות האמן; ונמצאו שהוציאו אותן בדרך שדרךן להוציאן, ולפיכך חביבין.

ב) הניחה את הטבעת באצבעה. ג) והמוציא שלא כדרך המוציאם פטור, כמבואר בפרק יב הלכה יג.

ד. לא תצא אשה בטבעת שאין עליה חותם, אף על פי שהיא מתכשיטיה; גזרה, ששם תוציאה ברשות הרבים להראות לחברותיה, בדרך שהנשים עושות תמיד; ואם יצאת בה, פטורה. אבל האיש מתיר לצאת בטבעת שיש עליה חותם, מפני שהוא תכשיט, ואין דרכו להראות [את תכשיטיו לחבריו]; ונהגו כל העם שלא יצאו בטבעת כלל.

ד) והיא עלולה לשכוח ולהעביר את הטבעת ארבע אמות ברשות הרבים. ה) כשהטבעת מונחת באצבעה. ו) אף אנשים, שהחמירו על עצמם.

ה. אשה שניצאת במחט נקובה, חביבה; והאיש, פטור. ואיש שניצא במחט שאינה נקובה, חביב; והאשה, פטורה - מפני שהיא מתכשיטיה, ואינה אסורה [להוציאה], אלא גזרה ששם תראה לחברותיה. זה הפלל: כל היוצא בדרך שאינו מתכשיטיו, ואינו דרך מלבוש, והוציאו בדרך שמוציאין אותו דבר - חביב; וכל היוצא בדרך שהוא מתכשיטיו, והיה רפוי ואפשר שיפול במהרה ויבוא להביאו

השנת הראב"ד

המוציא . . פטור א"א בירושלמי (פ"י ה"ה) מפרש כהלין תותים שהן צריכים לכלים.

כח. המוציא פחות

מפשעור - אף על פי שהוציאו בקלי, פטור;

שהפלי טפלה לו [לדבר שהוציא], ואין פונתו להוצאת הפלי, אלא להוצאת מה שבתוכו, והרי אין בו פשעור. לפיכך, אם הוציא אדם חי שאינו כפותא במטה - פטור אף על המטה, שהמטה טפלה לו [לאדם החי]. וכן כל פיוצא בזה. המוציא קפת הרוכלים [=מוכרי בשמים] - אף על פי שיש בה מינין הרבה, ואפלו הוציאן בתוך כפו [ידן] - אינו חביב אלא אחת; שם הוצאה אחד הוא עב.

עא) שאינו חייב על הוצאתו, כמבואר בהלכה יז. עב) ההוצאה נחשבת לפי הקופה, ולא לפי כמות המינים.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

פרק יט

דברים האסורים והמותרים לצאת בהם בשבת.

א. כל כלי המלחמה, אין יוצאין בהן בשבת. ואם יצא - אם היו כלים שהן דרך מלבוש, כגון שריון וכובע [מברזל] ומגפיים [מברזל] שעל הרגלים - הרי זה פטור; ואם יצא בכלים שאינן דרך מלבוש, כגון רמח וסנף [חרב] וקשת ואלה [=מגן עגול] ותריס [=מגן משולש] - הרי זה חביב.

ב. אין יוצאין בסנדל מסמר שסמרו [על מנת] לחזקו; ואפלו ביום טוב גזרו שלא יצא בו. ומתיר לצאת באכנט שיש עליו חתיכות קבועות של כסף ושל זהב, כמו שהמלכים עושין, מפני שהוא תכשיט, וכל שהוא תכשיט מתיר [לצאת בו]; והוא [ובלבד], שלא יהא [האכנט] רפוי - ששם יפול ברשות הרבים, ויבוא להביאו.

א) בעבר, בזמן שהיו גזירות על עם ישראל, התחבאו היהודים במערות והתפללו שם. באחת הפעמים, שמעו היהודים במערה רעש גדול, חשבו שהגויים גילו את מחבואם והחלו לברוח לכל עבר. המנוסה והבהלה גרמו לצפיפות רבה ואנשים רבים מתו כתוצאה מהמסמרים שהיו על גבי הסנדלים. בעקבות זאת, אסרו חכמים ללכת בסנדל מסומר בשבת ויום טוב משום שהם ימים שבהם מתכנסים

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּשִׁנְיָהּ - אָבֵל שֶׁן שֶׁל כֶּסֶף מֵתָר, שְׁאִינוּ נִפְרָ. כָּל אֱלוֹ אֲסוּרִין לְצֵאת בָּהֶם, שְׁמָא תַחֲלִין וְתִרְאֶה לְחִבְרוּתֶיהָ.^י

(טז) אך בנזמי האזון מותר לה לצאת. (יז) את יופיים של התכשיטים שלה. איסור הוצאת השיניים הוא משום שהיא עלולה להתבייש בשן השונה ולהסיר אותה ברשות הרבים על מנת שלא יבחינו בכך חברותיה. לכן, מותר לה לצאת בשן של כסף משום שהיא לא ניכרת וממילא היא לא חוששת שחברותיה יבחינו בשן השונה.

ח. כָּל שְׁאֲסָרוּ חֻקִּים לְצֵאת בּוֹ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אֲסוּר לּוֹ לְצֵאת בּוֹ אֶפְלוּ בְּחֶצֶר שְׁאִינָה מְעַרְבֶתָּ;^י חוּץ מִכְּבוֹל וּפֶאֶה שֶׁל שְׁעָר, שְׁמֵתָר^[לאשה] לְצֵאת בָּהֶן לְחֶצֶר - כְּדִי שְׁלֹא תִתְגַּנֵּה עַל בַּעֲלָהּ. וְהִיּוֹצֵאת בְּצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן שְׁאִין בָּהּ בֶּשֶׁם כָּלָל, חֵיבֶתָּ.^י

(יח) אך חצר מעורבת נחשבת כבית ומותר לצאת אליה עם כל דבר. (יט) כי צלוחית ללא בושם אינה תכשיט אלא משא, והמוציא משא לרשות הרבים חייב.

ט. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵי שְׁעָר הַקְּשׁוּרִין לָהּ עַל רֹאשָׁהּ;^כ מִפְּנֵי שֶׁהַמִּים בָּאִין בָּהֶן וְאֵינָן חוֹצְצִין, אִינָה חוֹלְצֶתָן אִם אֲרָעָה לָהּ טְבִילָה, עַד שְׁנֹגְזוּ^[ו-אין חשש] שְׁמָא תִבְיֵאם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים; בֵּין שֶׁהֵיוּ חוֹטוּטִין שָׁלֵה, בֵּין שֶׁל חֲבֶרְתָּהּ, בֵּין שֶׁל בְּהֶמָּה. וְלֹא תִצָּא הַזְּקָנָה^[מבוגרת] בְּשֶׁל זִלְדָה^[צעירה], שֶׁשָּׂבַח הֵם לָהּ, וְשְׁמָא תַחֲלִין וְתִרְאֶם לְחִבְרוּתֶיהָ; אָבֵל זִלְדָה, יוֹצֵאָה בְּחוּטֵי זִקְנָה. וְכָל שֶׁהוּא אֲרִיג, יוֹצֵאָה בּוֹ עַל רֹאשָׁהּ.^{כא}

(כ) בשונה מחוטי צמר ופשתן החוצצים טבילה, כמבואר בהלכה ו. (כא) כי חוטים ארוגים אינם מהודקים היטב ולכן הם אינם חוצצים בטבילה ואין חשש שמא תוציאם.

י. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּחוּטֵין שֶׁבְּצוּאָרָהּ - מִפְּנֵי שְׁאִינָה חוֹנֶקֶת עַצְמָהּ בָּהֶן, וְאֵינָן חוֹצְצִין; וְאִם הָיוּ צְבּוּעִין - אֲסוּרִין, שְׁמָא תִרְאֶה אוֹתָם לְחִבְרוּתֶיהָ. וְיוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּכָלִיל^[עטרה מכובדת] שֶׁל זָהָב בְּרֹאשָׁהּ, שְׁאִין יוֹצֵאָה בּוֹ אֲלֹא אִשָּׁה חֲשׂוּבָה שְׁאִין דְּרָבָה לְחִלִין וְלִהְרֹאוֹת; וְיוֹצֵאָה בְּצִיץ וּבְלַחֲזִים שֶׁל זָהָב, בְּזִמָּן שֶׁהֵם קְשׁוּרִין בְּשִׁבְכָה שֶׁעַל רֹאשָׁהּ, כְּדִי שְׁלֹא יִפְלוּ. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּהֶם.

יא. יוֹצֵאָה אִשָּׁה בְּמוֹךְ^[צמר גפן] שֶׁבְּאַזְנָהּ - וְהוּא^[ובלבד], שִׁיהִיָּה קָשׁוּר בְּאַזְנָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁבְּסִנְדְּלָהּ^{כב} - וְהוּא, שִׁיהִיָּה קָשׁוּר בְּסִנְדְּלָהּ; וּבְמוֹךְ שֶׁהִתְקִינָה

בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְכֵן אִשָּׁה שֶׁיִּצְאָתָּ בְּתַכְשִׁיטִין שֶׁדְּרָבָה לְשִׁלָּף אוֹתָן וְלִהְרֹאוֹתָן - הָרִי אֱלוֹ פְּטוּרִין; וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא תַכְשִׁיט, וְאִינוּ נוֹפֵל וְאִין דְּרָבָה לִהְרֹאוֹתוֹ - הָרִי זֶה מֵתָר לְצֵאת בּוֹ. לְפִיכָךְ, אֲצַעֲדָה^[צמיד] שְׁמִנִיחִין בְּזִרוּעַ אוֹ בְּשׁוֹק - יוֹצֵאִין בָּהּ בְּשִׁפְתָּי^י; וְהוּא^[ובלבד] שֶׁתִּהְיֶה דְּבוּקָה לְבָשָׁר, וְלֹא תִשְׁמָטִי. וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בָּזֶה.

(ז) מחט מחוררת המיועדת לתפירה. (ח) כי האישה רגילה לשים מחט בבגדה למקרה שבו תצטרך לתפור בגד שנקרע, ולכן הוצאת המחט נחשבת דרך הוצאה רגילה עבורה. (ט) כי אין דרכו לתפור בגדים וממילא אינו רגיל ללכת עם מחט בבגדיו. (י) המשמשת כתכשיט לנשים. (יא) כי לעיתים אישה נותנת לבעלה את המחט על מנת להצניעה והוא מניח את המחט בבגדו וממילא נחשב שהוציא כדרכו, בדומה למבואר בהלכה ג לגבי טבעת. (יב) כי האישה לא תראה את הצמיד לחברותיה, משום שהיא לא תגלה בפניהם את בשרה. (יג) ואין חשש שהצמיד ייפול ברשות הרבים.

ו. לֹא • תִצָּא אִשָּׁה בְּחוּטֵי צֶמֶר, אוֹ בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן, אוֹ בְּרִצְעוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לָהּ עַל רֹאשָׁהּ - שְׁמָא תַחֲלִין אוֹתָם בְּשַׁעַת טְבִילָה^י, וְתַעֲבִירֵם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים; וְלֹא בְּצִיץ^[תכשיט הנחנך על המצת] שְׁמִנִּיחִת בֵּין עֵינֶיהָ, וְלֹא בְּלַחֲזִים שֶׁל זָהָב שֶׁיּוֹרְדִין מִן הַצִּיץ עַל לִחְיָהּ, בְּזִמָּן שְׁאִינָן תְּפוּרִין זֶה בָּזֶה; וְלֹא בְּעִטְרָת^[תכשיט] שֶׁל זָהָב שְׁמִנִּיחִת בְּרֹאשָׁהּ, וְלֹא בְּכָבִלִים^[צמיד רגליים מחוברים] שֶׁיּוֹצֵאִין בָּהֶן הַבְּנוֹת בְּרַגְלֵיהֶן, כְּדִי שְׁלֹא יִפְסְעוּ פְּסִיעָה גְּסָה. כָּל אֱלוֹטוֹ אֲסוּרִין לְצֵאת בָּהֶן, שְׁמָא יִפְלוּ וְתִבְיֵאֵן בִּידָהּ.

(יד) מכיוון שהחוטים חוצצים ופוסלים את הטבילה, כמבואר בהלכות מקוואות. (טו) התכשיטים המנויים בהלכה זו.

ז. לֹא תִצָּא אִשָּׁה בְּקִטְלָה^[שרשרת זהב] שֶׁבְּצוּאָרָהּ, וְלֹא בְּנִזְמֵי הָאָף^{יז}, וְלֹא בְּצִלוֹחִית שֶׁל פְּלִיטוֹן^[י-מין בושם] הַקְּבוּעָה עַל זִרְעָהּ, וְלֹא בְּפִים הַקָּטָן הַעֲגֵל שְׁמִנִיחִין בּוֹ שְׁמֵן הַטּוֹב, וְהוּא הַנִּקְרָא 'כּוֹכְלֵת', וְלֹא בְּפֶאֶה שֶׁל שְׁעָר שְׁמִנִּיחִת עַל רֹאשָׁהּ כְּדִי שֶׁתִּרְאֶה בַּעֲלָתָהּ שְׁעָר הָרַבָּה, וְלֹא בְּכָבוֹל^[רצועה סביב המצת] שֶׁל צֶמֶר שֶׁמְקַפֶּת אוֹתוֹ סָבִיב לְפָנֶיהָ, וְלֹא בְּשֵׁן שְׁמִנִּיחִת בְּפִיהָ בְּמָקוֹם שֶׁן שְׁנַפֵּל, וְלֹא בְּשֵׁן שֶׁל זָהָב שְׁמִנִּיחִת עַל שֵׁן שְׁהָר אוֹ אָדָם שִׁישׁ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ממחה? זה שרפא שלשה בני אדם, או שעשהו אדם שרפא שלשה בני אדם בקמיעין אחרים. ואם יצא בקמיע שאינו ממחה - פטור, מפני שהוציא דרך מלבוש. וכן היוצא בתפלין, פטור.

(ל) משום שהם נחשבים לכוש אף בשבת, למרות שאין מניחים תפלין בשבת.

טו. מי שיש ברגלו מכה, יוצא בסנדל יחידי ברגלו הבריאה; ואם אין ברגלו מכה, לא יצא ביחידי. ולא יצא קטן במנעל גדול, אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא תצא אשה במנעל רפוי, ולא במנעל חדש שלא יצאה בו שעה אחת מבעוד יום לה. ואין הקטע (=קטוע רגל) יוצא בקב (=רגל חותבת) שלו. אנקטמין (=סנדל) של עץ - אין יוצאין בהן בשבת, מפני שאינן מן דרכי המלבוש; ואם יצאו, פטורין.

(לא) כי העוברים והשבים עלולים לחשוב שהוא הניח את הסנדל השני בבגדו ומטלטלו ברשות הרבים, או מכיוון שכאשר הוא יצא בסנדל יחידי לרשות הרבים, הוא עלול להתבייש מכך ולחלוץ את הסנדל ולטלטלו ברשות הרבים. אך, כאשר יש מכה ברגלו יבינו כולם מדוע הוא הולך עם סנדל אחת ולא יחשבו שהוא מטלטל את הסנדל השני, וכן הוא לא יתבייש מכך שהוא הולך עם סנדל אחד. (לב) כי המנעל יכול ליפול ברשות הרבים והוא עלול לטלטל אותו. (לג) כי אין כל חשש שהוא יוריד את החלוק ברשות הרבים. (לד) כי היא עלולה לחלוץ את המנעל ולטלטלו ברשות הרבים. חשש זה קיים רק באשה כי דרך הנשים להקפיד יותר על התאמת מידות הלבושים והנעליים שלהן למידות גופן. (לה) כי ייתכן שהמנעל לא מתאים למידתה, והיא תחלוץ אותו ברשות הרבים.

טז. יוצאין בפקריון [פאה] ובצפה [=חתיכות פשתן וצמר] שבראשי בעלי חטטין [=שחין]. אימתי? בזמן שעצבן וכרכן, או שיצא בהן שעה אחת מבעוד יום; אבל אם לא עשה בהן מעשה, ולא יצא בהן קדם השבת - אסור לצאת בהן.

(לו) כי במקרה כזה הם אינם נחשבים לבוש.

יז. יוצאין בשק עבה, ובסגוס עבה, וביריעה, ובחמילה [=בגדים העשויים באריגה גסה] - מפני הגשמים; אבל לא בתבה, ולא בקפה, ולא במחצלת - מפני הגשמים. הפר והפסת - אם היו רפין ורקין [=דקים] כמו הבגדים - מתר להוציאם מנחין על ראשו בשבת, דרך מלבוש; ואם היו קשין - הרי הם כמשאוי, ואסורין.

לנדתה [=לספוג הדם], ואף על פי שאינו קשור, ואפלו עשתה לו בית יד [=ידית] - שאם נפל, אינה מביאה אותו מפני מאיסותו.

(כב) המרכז את מגע הסנדל ברגל.

יב. ויוצאה בפלפל, ובגרגר מלח, ובכל דבר שתתן לתוף פיה מפני ריח הפה; ולא תתן לכתחלה בשבת. ויוצאות הנשים בקיסמין שפאזניהן^{כג}, וברעלות [=פעמוני הבגד] שפצוארן או שפכסותן, וברדיר [=בד המכסה כל הגוף] הפרוף [=הכרין]. ופורפת [=כורכת שפת הרדיר] פתחלה [=מלכתחילה] בשבת על האבן ועל האגוז^{כד}, ויוצאה; ולא תערים ותפרף על האגוז כדי להוציאו [=את האגוז] לבנה הקטן. וכן לא תפרף על המטבע לכתחלה, מפני שאסור לטלטלו; ואם פרפה^{כה}, יוצאה בו.

(כג) קיסמים העושים נקב באוזן כדי שיוכלו לשים בה עגילים. (כד) אם ייעדה לכך את האבן או את האגוז לפני שבת, ולכן הם אינם נחשבים מוקצה. (כה) על המטבע לפני שבת.

יג. יוצא אדם בקיסם שפשניו^{כו} ושפסנדלו^{כז} לרשות הרבים, ואם נפל לא יחזור; ובמוף ובספוג שעל גבי המכה, ובלבד שלא יכרך עליהן חוט או משיחה [=חבל דק], שהרי החוט והמשיחה חשובין אצלו, ואינם מועילין למכה. ויוצא בקלפת השום ובקלפת הפצל שעל המכה, ובאגד [=תחבושת] שעל גבי המכה, וקושרו ומתירו בשבת^{כח}; ובאספולוגית, ומלגמה, ורטיה [=מיני תחבושות] שעל גבי המכה, ובסלע [=מטבע] שעל גבי הצינית [=פעם מוגלתי בכף הרגל], ובביצת החרגול, ובשן השועל, ובמסמר הצלוב [=סגולות שונות לרפואה], ובכל דבר שתולין אותו משום רפואה - והוא שיאמרו הרופאים שהוא מועיל^{כט}.

(כו) המועיל לכאב השיניים. (כז) המסייע להידוק הסנדל. (כח) ואינו נחשב קשר שאסור לקושרו בשבת. (כט) ולכן, מותר לצאת בהם בשבת ואף אין בכך איסור של התנהגות בדרכי הגויים.

יד. יוצאת האשה באבן תקומה [=אבן סגולה למניעת הפלות], ובמשקל [=תחליף השווה במשקלו לאבן תקומה] שנתפין ושקלו לרפואה; ולא אשה עברה בלבד, אלא [גם] שאר הנשים - שמא תתעבר ותפיל. ויוצאין בקמיע [של] ממחה [=לסגולה]. ואי זה הוא קמיע

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(לו) כי דברים אלו אינם בגדים, ונחשבים כמשא. (מו) למרות שזמן מצוות ציצית הוא ביום ולא בלילה, כמבואר בהלכות ציצית. (מז) למרות שהוא חייב אז במצוות ציצית. (מח) שהמחלל אותה חייב כרת או סקילה, כמבואר בפרק א.

כא. לא יצא החיט בשבת במחט התחובה לו בבגדו, ולא נגר בקיסם שבאזנו, ולא גרדי [=אורג] באיירא [-קנה] שבאזנו, ולא סורק [=מסרק פשתן] במשיחה שבצוארו, ולא שלחני [=חלפן] בדינר שבאזנו^{מט}, ולא צבע בדגמא שבאזנו; ואם יצא [כל אחד מהם] - פטור, אף על פי שייצא דרך אמונתו; מפני שלא הוציא בדרך המוציאיין.

(מט) כל הכלים הללו משמשים את בעליהם לצורך עבודתם. (נ) בכך שונה החיט מאשה המוציאה מחט נקובה החייבת על כך, כמבואר בהלכה ה. הסיבה לכך היא, משום שהאישה הולכת עם המחט בקביעות, אך החיט עושה זאת רק לצורך עבודתו ואין זו דרכו.

כב. הדיב שייצא בפיס שלו [=נרתיק הסופג את הזיבה] - חיב, מפני שאין דרך פיס זה להוציאו אלא בדרך הזאת; ואף על פי שאינו צריך לגוף ההוצאה [של הכיס], אלא כדי שלא יתלכלכו בגדיו - [חיב, משום] שהמלאכה שאינה צריכה לגופה, חיב עליה^{נא}. (נא) כמבואר בפרק א הלכה ז.

כג. המוציא תפלין בשבת ברשות הרבים^{נב}, ביצד הוא עושה? לובשן בדרבן, מניח [תפליין] של ראש בראשו ושל יד בידו, ונכנס [לביטו עם התפליין], וחולצן בפית^{נז}; וחוזר ויוצא ולובש זוג [תפליין] שני וחולצו, עד שיכניס את פלן. ואם היו [שם] הרבה [תפליין], ולא נשאר מן היום כדי להכניסן [לביטו] דרך מלבוש - הרי זה מחשיף עליהם^{נח}, ומכניסן במוצאי שבת^{נז}. ואם היה בימי הגזירה^{נח}, שמתירא לישב ולשמרן עד הערב מפני הגזים^{נח} - מכסן במקומן, ומניחן [-משאירם שם] והולך.

(נב) המונחים שם בבזיון וללא שמירה. (נג) למרות שאסור להניח תפליין בשבת, מותר להניחם על מנת להצילם מבזיון וגניבה, כי מצוות צריכות כוונה ומכיוון שהוא לא מתכוון לקיים את מצוות תפליין הוא לא עובר על איסור הנחת תפליין בשבת. (נד) נשאר לשמור על התפליין עד צאת השבת. (נה) מכיוון שהוא לא יספיק להכניס את כל התפליין לביתו. (נו) כשיש גזירות על קיום מצוות. (נז) שלא יזיקו לו.

יח. יוצאין בזוגיין לח הארוגין בבגדים. ויוצא העבד לט בחותם של טיט שבצוארו^{מא}, אבל לא בחותם של מתכת, שמא יפל ויביאנו^{מא}. המתעטף בטליתו, וקפלה מכאן ומכאן [-משני הצדדים] בידו או על כתפו - אם נתפנן לקבץ כנפיו [=לאסוף הקצוות], כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו^{מב} - אסור; ואם קבצן להתנאות בה, כמנהג אנשי המקום במלבושן - מתר.

(לח) פעמונים שאינם משמיעים קול. (לט) עבד כנעני החייב במצוות כנשים, וממילא חייב בשמירת שבת. (מ) שם האדון היה חקוק בחותם שהיה תלוי על צוואר העבדים. (מא) מפני חשיבותו. אך אם ייפול חותם של טיט, העבד לא ירים אותו. (מב) או כדי שלא יפריעו לו בהליכתו.

יט. היוצא בטלית מקפלת ומנחת על כתפו, חיב^{מג}. אבל יוצא הוא בסודר [=מטפחת גדולה] שעל כתפו^{מז}, אף על פי שאין נימא [=חוט] קשורה לו באצבעו [שלא יפול]; וכל סודר שאינו חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו^{מח}. היתה סבגית [=מגבת] קצרה שאינה רחבה - קושר שני ראשיה למטה מפתפיים, ונמצאת כמו אבנט, ומתר [לו] לצאת בה.

(מג) כי זו לא דרך לבוש אלא דרכם של המוכרים. (מד) כי כך היא דרך לבישתו. (מה) כי בימיהם הסודר היה מכסה את רוב הגוף.

כ. מתר להתעטף בטלית שיש בשפתיה מלל [-חוטים בולטים], אף על פי שהן חוטין ארביין, ואף על פי שאינן נזאי לטלית - מפני שהן בטלית לגבי הטלית, ואינו מקפיד עליהן בין היו בין לא היו. לפיכך, היוצא בטלית שאינה מציצת [=אין הציצית קשורה] כהלכתה - חיב, מפני שאותן החוטין חשובין הן אצלו [ואינם בטלים לטלית], ודעתו עליהן, עד שישלם חסרונו ויעשו ציצית. אבל טלית המציצת כהלכתה - מתר לצאת בה, בין ביום בין בלילה^{מז}; שאין הציצית הגמורה [נחשבת] משאוי, אלא הרי היא מנזאי הפגד ומטכסיסיו [=פגד לבגד], כמו האמרה [כז] התפור בשפת הבגד [וכיוצא בה]. ואלו היו חוטי הציצית שהיא מציצת כהלכתה [נחשבים] משאוי - היה חיב היוצא בה אפלו ביום השבת^{מז}, שאין מצות עשה שאין בה [עונש] פרת דוחה שבת^{מח}.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

מכסה את ראשו עד שמגיע לביתו או לבית המדרש.

(סה) אך אם המחט מונחת בבגדו אסור לו לצאת איתה רק בשבת עצמה, כי אף אם הוא יוציא את המחט בבגדו הוא יהיה פטור על כך ולא יתחייב קרבן חטאת או כרת וסקילה, כמבואר בהלכה כא. (סו) ישכח שהיום שבת או ישכח שהוצאה מרשות לרשות אסורה בשבת ויתחייב חטאת או סקילה וכת, אך אם ישכח שהמחט נמצאת בידו הוא נחשב כמתעסק ופטור, כמבואר בפרק א הלכה יא. איסור זה קיים אצל כל אדם ולא רק בחייט ולבלר, והם הובאו בהלכה זו כדוגמה לאנשים הרגילים להחזיק דברים בידיהם. (סז) ואינו יכול לחלוץ אותם ברשות הרבים ולקחתם בידו לביתו כי אסור להעביר ארבע אמות ברשות הרבים, ואף אינו יכול להשאיר את התפילין ברשות הרבים כי התפילין יתבזו. (סח) וחולץ שם את התפילין.

השנת הראב"ד

היה . . . לכן א"א אני ראיתי ג"כ שטעה במקום אחר בזה (עי' פ"ב מהל' ציצית ה"ז) שהוא סבור שהחדשות שר' יהודה אסור (עירובין צו) מפני שחושש שמא קמיעין הן ואינו כן כי בודאי אין אדם טורח לעשות קמיע כעין תפילין, אלא חדשות שאינן מקושרות לפי שאין קושרין בשבת, מעתה צבחים ותפילין שאינן מקושרין מחשיך עליהם שלא בשעת השמד ושלא בסכנת ליסטים ומביאן לערב שלא לזלזל בקדושתן כמו שמצילין כל כחבי הקדש מן האיבוד.

כד. היה • מתירא

להחשיך עליהן מפני הלסטים - נוטל את

כלן פאחת - [כבת אחת],

ומוליכן פחות פחות

מארבע אמות, או

נותנן לחברו בתוך

ארבע אמות, וחברו

לחברו, עד שמגיע

לחצר החיצונה. במה

דברים אמורים? בשהיו בהן - [בתפילין] רצועותיהן,

והיו מקשרין קשר תפילין - שודאי תפילין הן; אבל

אם לא היו רצועותיהן מקשרות, אינו נזקק - [אחראי

לשמור] להן.

(נח) חושש שהליסטים עלולים לגזול את התפילין למרות שהוא ישמור עליהם. (נט) עוצר בדרכו כל ארבע אמות, כדי לא להעביר את התפילין ארבע אמות ברצף ברשות הרבים. (ס) של העיר, שהיא המקום הראשון בו ניתן להניח את התפילין בבטחה מבלי שיגנבו אותם. טעם היתר העברת התפילין באופן זה הוא, מפני השמירה על קדושת התפילין.

כה. המוצא ספר תורה - יושב ומשמרו,

ומחשיך עליו; ובספנה,¹³ מניחו והולך לו.¹⁴ אם

היו גשמים יורדין,¹⁵ מתעטף בעור

וחוזר ומכסה אותו [את עצמו ואת הספר - בכיסו נוסף], ונכנס

בו [לביתו].

(סא) ברשות הרבים, ולא ניתן ללבשו כתפילין. (סב) כשיש גזירות על קיום מצוות, והוא מפחד להישאר לשמור על ספר התורה. (סג) ואין צריך לכסותו כתפילין, משום שספר התורה מכוסה במעיל. (סד) וספר התורה עלול להינזק.

כו. לא יצא החיט במחטו בידו,¹⁶ ולא תלכלך

בקלמוסו,¹⁷ ערב שבת סמוך לחשכה - שמא

ישפח ויוציאו.¹⁸ וחיב אדם למשמש

ערב שבת עם - [לפני] חשכה - שמא יהיה שם דבר

שכותו, ויצא בו בשבת. ומתר לצאת בתפילין ערב

שבת עם חשכה; הואיל וחיב אדם למשמש

בתפיליו בכל עת, אינו שוכחן. שכת ויצא בהן

לרשות הרבים, ונזכר שיש לו תפילין בראשו¹⁹ -

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

פרק ב

עשיית מלאכה בשבת בבעלי חיים ובעבדים.

א. אסור להוציא משא על הבהמה בשבת, שנאמר¹³: "למען ינוח שורך וחמורך" - אחד [בין] שור ואחד חמור, ואחד כל בהמה וחתה ועוף. ואם הוציא על הבהמה - אף על פי שהוא מצוה על שבייתה - אינו לוקה, לפי שאסורו בא [גמול] מפלל עשה¹⁴; לפיכך, המחמר [מזור] אחר בהמתו בשבת, והיה עליה משא - פטור.¹⁵

(א) בפסוק נאמרה לשון מעשית - "למען ינוח שורך וחמורך" וממנה לומדים את האיסור לעשות מלאכה, וההלכה היא שאין לוקים על איסור מסוג זה כמבואר בהלכות סנהדרין. (ב) אך אסור לעשות כך מהתורה, ולא רק מדרבנן.

ב. והלא לאו [והרי איסור] **מפרש בתורה, שנאמר**¹⁴: "לא תעשה כל מלאכה, אתה ובנך וכתך, עבדך ואמתך ובהמתך"¹⁵ - [אלא, שהאיסור הוא] **שלא יחרא בה** [האדם], וביצא בחרישה¹⁶; ונמצא לאו שנתן לאזהרת [שיש בו אפשרות] **מיתת בית דין, ואין לוקין עליו**.¹⁷

(ג) ומדוע אין לוקים על עשיית מלאכה בבהמה. (ד) איסור

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הַנְּחָה. וְאָסוּר לוֹ לְהַנְהִיגָהּ י"ט, וְאָפְלוּ בְּקוּלֵי, כָּל זְמַן שֶׁהַפִּס עָלֶיהָ, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְחַמֵּר בְּשִׁבְתָּהּ.^א וְגִזְרֵת חֻכָּמִים הִיא, שֶׁלֹּא יִנִּיחַ פִּסּוֹ עַל גְּבִי בְּהֵמָה, אֲלֵא אִם אֵין עִמּוֹ נֶכְרִיכָּה.

(יז) נכנסה שבת כאשר היה בדרך לביתו, והארנק שלו נמצא עליו. (יח) ארנקו. נתינה לגוי היא האפשרות הטובה ביותר, כמבואר בפרק ו' הלכה כב. (יט) להוביל ולהדריך אותה. (כ) ללא נגיעה בבהמה. (כא) ויעבור על איסור, כמבואר בהלכה א. (כב) משום שהיהודי מצווה על שביית הבהמה ממלאכה, אך לא מצווה על שביית הגוי ממלאכה.

ז. הָיָה עִמּוֹ חֶרֶשׁ [-חירש אלים] שוּטָה וְקָטָן [הפטורים מהמצוות] - מְנִיחַ פִּסּוֹ עַל הַחֲמֹר, וְאֵינוֹ נֹתֵנוּ לְאֶחָד מֵהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל. הָיָה עִמּוֹ חֶרֶשׁ שוּטָה וְקָטָן, וְאֵין עִמּוֹ בְּהֵמָה - נֹתֵנוּ לְשׁוּטָה י"י; שוּטָה וְקָטָן - נֹתֵנוּ לְשׁוּטָה י"י; חֶרֶשׁ וְקָטָן י"י - נֹתֵנוּ לְאִי זֶה מֵהֶם שֶׁיִּרְצֶה י"י. לֹא הֵיטָה עִמּוֹ בְּהֵמָה, וְלֹא נֶכְרִי, וְלֹא אֶחָד מִכָּל אֵלוֹ - מִהֶלֶךְ בּוֹ פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאֲרֵבֶּעַ אֲמוּת י"י. וְאָפְלוּ מִצִּיָּאָה . . . אֲמוּת א"א זֶה שְׁבוּשׁ. מִצִּיָּאָה • שְׁבָאָה לִידוֹ [-זכה בה לפני שבת], מִהֶלֶךְ בָּהּ [בשבת] פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאֲרֵבֶּעַ אֲמוּת. אָבֵל קֹדֶם שֶׁתְּבוֹא לִידוּכָּה - אִם יָכוֹל לְהַחֲשִׁיף עָלֶיהָ [-להמתין לידה עד צאת השבת], מִחֲשִׁיף; וְאִם לֹא, מוֹלִיכָה פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאֲרֵבֶּעַ אֲמוּת.

(כג) כי לחרש יש יותר דעת משוטה. (כד) כי הקטן עתיד לגדול ולהתחייב בכל המצוות, אך שוטה תמיד יהיה פטור מהמצוות. (כה) החרש עדיף מהקטן משום שיש לו קצת דעת, והקטן עדיף מהחרש משום שהוא עתיד לגדול ולהתחייב בכל המצוות. (כו) כי אחד מהם לא עדיף על השני. (כז) אך לכתחילה לא יעשה זאת, כדי שלא יעביר בטעות ארבע אמות ברשות הרבים. (כח) המציאה מונחת לפניו אך הוא עדיין לא זכה בה לעצמו.

ח. מִתֵּר לְמִשְׁךְ אֶת הַבְּהֵמָה בְּמִתְגַּ [שֶׁרשרת] וְרִסָּן שֶׁלֹּא לִרְשׁוֹת הָרִפִּים כֵּס - וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה רְאוּיָה [-מתאימה] לְאוֹתוֹ הָרִסָּן, כְּגוֹן שִׁיר [-קולר] לְפִסּוֹ וְאֶפְסָר [-חבל הנקשר לפה] לְגִמְלָה וְחֻטָּם [-הנקשר ללחיים] לְנִאָקָהּ לְסוּגָר [-מחסום לפה] לְפִלָּב. אָבֵל אִם הוֹצִיא בְּהֵמָה בְּמִתְגַּ שְׁאִין מִשְׁתַּמֵּר בּוֹ, כְּגוֹן שֶׁקָּשָׁר חֶבֶל בְּפִי הַפִּס י"י, אוּ בְּמִתְגַּ שְׁאִינָה צְרִיכָה לוֹ אֲלֵא מִשְׁתַּמֵּר בְּפָחוֹת מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁהוֹצִיא חֲמֹר בְּשִׁיר שֶׁל סוֹס אוּ חֲתוּל בְּסוּגָר - הָרִי זֶה מִשְׁאֹי; שֶׁפֶל שְׁמִירָה מַעֲלָה אוּ שְׁמִירָה פָּחוֹתָה - מִשְׁאֹי הוּא לֵה י"ב.

זה נאמר על דברים שהאדם עושה יחד עם הבהמה כמו חרישה, ובאיסורים אלו האדם חייב מיתה אם הוא עשה אותם במזיד מכיוון שהוא עשה מלאכה בעצמו בשבת. (ה) כמבואר בהלכות סנהדרין.

ג. אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהִשְׁאִיל אוּ לְהִשְׁכִּיר בְּהֵמָה גִּסָּה [-בקר] לְגוֹי - [כדי] שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה בְּשִׁבְתָּ; וְהָרִי הוּא [-היהודי] מִצִּיָּה עַל שְׁבִיתָה בְּהֵמָתוֹ. וְאִסְרוּ חֻכָּמִים [אף] לְמַכּוֹר בְּהֵמָה גִּסָּה לְגוֹי, שֶׁמָּא יִשְׁאִיל אוּ יִשְׁכִּיר [לת]. וְאִם מִכָּר [לגר] - קוֹנְסִין אוֹתוֹ [לפדותה] עַד עֲשָׂרָה בְּדִמְיָה [-ממחירה], וּמִחֲזִירָה; וְאָפְלוּ שְׁבוּרָה, אֵין מוֹכְרִין. וּמִתֵּר לוֹ לְמַכּוֹר עַל יְדֵי סְרָסוּר [-מתווך], שֶׁהַסְרָסוּר אֵינוֹ מִשְׁכִּיר וְאֵינוֹ מִשְׁאִילָה.

(ו) בהמה שאינה ראויה למלאכה. (ז) שמא ימכור לגוי בהמה הראויה למלאכה. (ח) מכיוון שהבהמה לא בבעלותו.

ד. וּמִתֵּר לְמַכּוֹר לָהֶם סוֹס - שְׁאִין הַסּוֹס [מיועד] אֲלֵא לְרִכִּיבַת אָדָם, לֹא לְמִשְׁאֹי, וְהָחִי נוֹשֵׂא אֶת עֲצָמוֹ י"י וְכִדְרָף [-כשם] שֶׁאִסְרוּ לְמַכּוֹר לְגוֹי, כֶּף אִסְרוּ לְמַכּוֹר לְיִשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד לְמַכּוֹר לְגוֹי. וּמִתֵּר לְמַכּוֹר לָהֶם פָּרָה לְשִׁחִיטָה, וְשׁוֹחֵט אוֹתָהּ בְּפָנָיו; וְלֹא יִמַּכּוֹר סֶתֶם, אָפְלוּ שׁוֹר שֶׁל פֶּטֶם [-מפוטם המיועד לאכילה] - שֶׁמָּא יִשְׁהָה אוֹתוֹ י"א וְיַעֲבֹד בּוֹ.

(ט) האדם הרוכב על הסוס נושא את עצמו כמבואר בפרק יח הלכה טז, ולכן הרכיבה לא נחשבת לעשיית מלאכה. (י) המוכר צריך לראות בפועל את השחיטה. (יא) ימתין שהשור יכחש מעט על מנת שיהיה ראוי לעבודה.

ה. מְקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְמַכּוֹר לָהֶן בְּהֵמָה דְּקָה י"י, מוֹכְרִין י"י; מְקוֹם שֶׁנִּהְיָה שֶׁלֹּא לְמַכּוֹר י"י, אֵין מוֹכְרִין י"י. וּבְכָל מְקוֹם אֵין מוֹכְרִין לָהֶן חֲזִיה גִּסָּה [-גדולה], כְּמוֹ שְׁאִין מוֹכְרִין לָהֶם בְּהֵמָה גִּסָּה - אֲלֵא עַל יְדֵי סְרָסוּר י"י. (יב) צאן, שאינם עושים מלאכה. (יג) מותר להם למכור לגוי בהמה דקה. (יד) שמא ימכרו להם בהמה גסה. (טו) אסור להם למכור לגוי בהמה דקה. (טז) כמבואר בהלכה ג.

ו. מִי שֶׁהִחֲשִׁיף בְּדִרְף י"י, וְלֹא הָיָה עִמּוֹ נֶכְרִי שְׁתִּיתָן לוֹ פִּסּוֹ י"י, וְהֵיטָה עִמּוֹ בְּהֵמָה - מְנִיחַ פִּסּוֹ עָלֶיהָ כְּשֶׁהִיא מִהֶלֶכֶת, וְכִשְׁתַּרְצָה [הבהמה] לְעֵמֶד [-לנח] נוֹטְלוֹ מִעָלֶיהָ, כְּדִי שֶׁלֹּא תַעֲמֹד וְהוּא [-הכיס] עָלֶיהָ, עַד שֶׁלֹּא תִהְיֶה שָׁם [-וכך הוא לא יעשה] לֹא עֲקִירָה וְלֹא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

התולעין שבמחן [ויפלו]. ואין העגל יוצא בעל קטן
שפניחין לו על צוארו כדי שפנע ויהיה נוח
לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה [מחוסר]
לח פניה, לה בפיה, כדי שלא
ולא . . ישנה א"א זה אינו מן הגמ'
[שבת נד]. תשך או לא תאכל.

ולא • תצא הפרה בעור
הקפר [=קופד] שפניחין לה על ידיה כדי שלא יינק
ממנה השרץ [חלב] כשהיא ישנה; ולא תצא ברצועה
שבין קרניה, בין [רצועה המיועדת] לנאי^{מז} בין [רצועה
המיועדת] לשמר^{מח}. עז שחקק לה [עשה חור] בקרניה,
יוצאה באפסר^{מט} הקשור בחקק בשבתי; ואם תחבו
[את האפסר] בזקנה - אסור, שמא תנתחנו [תנתקנו],
ויביאנו בידו ברשות הרבים^{נא}. וכן כל פיוצא בזה.

מד) המיועדים לזיהוי התרנגולים. (מה) הרצועה קשורה
לשתי רגלי התרנגולים ומונעת מהם להתנהג בפראות
ולשבור כלים. (מו) המגינה על הזנב שלהם שלא יפצע
מאבנים. (מז) רצועה לנוי נחשבת משא משום שאנשים
רבים לא שמים רצועות לנוי בראש הפרה. (מח) אין צורך
ברצועה עבור שמירת הפרה כי אין דרכה לברוח, ולכן
נחשבת הרצועה למשא כמבואר בהלכה ח. מט) המיועד
לשמירת העז. נ) משום שעז צריכה שמירה ולכן היא
זקוקה לאפסר. נא) העז תנתק את האפסר על מנת שלא
יפריע לה, האפסר ייפול, והאדם יעביר אותו ארבע אמות
ברשות הרבים. הלכה זו, שאסור להוציא דבר שעלול ליפול
ברשות הרבים, היא הסיבה לכל איסורי ההוצאה בהלכה זו
— מכיוון שהדברים עלולים ליפול מבעלי החיים, האדם
יכול להיכשל בהעברתם ארבע אמות ברשות הרבים.

יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על
זכרותן, כדי • שלא יעלו
השנת הראב"ד
כדי . . המרוקמות א"א אין זה נכון
דהא אמרין (שבת נב) בין לנוי בין
לשמור אסור.

כדי שלא יפלו עליהן זאבים^{נב}; ובמטלניות [כדים]
המרקמות שמיפין אותם בהן^{נב}. והרחלים [הנקבות]
יוצאות, ואליה שלהן קשורה למעלה על גבן, כדי
שיעלו עליהן זכרים, או קשורה למטה, כדי שלא
יעלו עליהן זכרים; ויוצאות מלפפות [כרוכות]
במטלניות, כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. העזים
יוצאות וידיהן קשורות [בכדים], כדי שייבש מהן
החלב^{נב}; אבל אם קשרן כדי שלא יצא החלב עד
שיחלב אותו לערב, הרי אלו לא יצאו.

נב) לב הבהמה מגרה את הזאב וגורם לו לטרוף אותה.
נג) נוי זה הינו שגנתי וכולם נוהגים לשים אותו על הבהמות

כט) שרגילה לצאת בהם בימי השבוע ומיועדים לשמירת
הבהמה, משום שהם נחשבים כתכשיט. ל) נקבת הגמל
נקראת נאקה. לא) הסוס משתמר דווקא בקולר ולא
בחבל. לב) מכיוון שהבהמה לא זקוקה לשמירה מעולה
או פחותה.

ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשך [אותם]; אפלו
[אם] היו קשורין מערב שבת, אינן נמשכין בשבת.
אבל מכנים הוא חבלים לגלות ידו - והוא, שלא
יצא [ישתלשל] חבל מתוך ידו טפח^{לד}; וצריך שיהיה
החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה מן הארץ טפח
או יותר^{לד}. ומפני מה לא ימשך הגמלים הקשורים
זה בזה? מפני שהוא נראה כמי שמוליך לשוק
שמוכרין בו בהמות או שמשחקין בהן שם^{לז};
ומפני זה, לא תצא בהמה בזוג [פעמון] שפצוארה,
ואפלו היה פקוק, שאין לו קול^{לז}.

לג) רבים, וכל אחד מהם קשור לגמל אחד עבור שמירתו.
לד) וייראה כמחזיק חבל שאינו מיועד לשמירת הבהמה.
לה) כדי שיהיה ניכר שהחבל שייך לבהמה. לו) עושים
בהם הימורים הדומים למכירה, כמבואר בפרק כג הלכה יז.
לז) כדי שלא ייראה כמוליך את הבהמה למכירה בשוק.

י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה^{לח}, ולא פחותם
שפצוארה^{לט}, ולא פחותם שבכסותה, ולא ברצועה
שברגלה^{לז}, ולא בסלם שפצוארה^{מא}. ואין חמור
יוצא במרדעת [אוכף מחמם], אלא אם פן היתה קשורה
לו מערב שבת. ולא יצא גמל במטלטלת^{מב} התלויה
לו בדפשתו או בזנבו, אלא אם פן היתה קשורה
[לפני שבת] בזנבו וחוטרתו [דבשת]; ולא יצא הגמל
עקוד יד [קשורה יד], ולא עקוד רגל^{מג}. וכן שאר כל
הבהמה.

לח) הכסות מגינה על הבהמה מפני הקור או הלכולך.
לט) חותמת המיועדת לזיהוי הבהמה. מ) פיסת עור
המשמשת כגסס לאיחוי הסדקים ברגלי הבהמה. מא) כלי
המונע מהבהמה להזיז את ראשה. כאשר לבהמה יש פצע
בגופה, מניחים בצווארה את הכלי הזה על מנת שלא תחך
את ראשה בפצע ותגרום לו להתפשט יותר. מב) מטלית
המיועדת לזיהוי הגמל. מג) כי הקשירה גורמת צער
לגמל, ולכן החבל נחשב כמשא ואסור לצאת בו בשבת.

יא. אין התרנגולין יוצאין בחוטי^{מד} ולא
ברצועות שברגליהן^{מה}. ואין הפכשים יוצאין
בעגלה שתחת האליה^{מו}. ואין הפכשות יוצאות
בעצים שפניחין להן בחטמן [אף] כדי שיתעטשו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ולכן מותר לצאת בו. (נד) כי הבדים המיועדים לייבוש החלב מהודקים היטב ואין חשש שהם יפלו. (נה) כי בדים אלו אינם מהודקים היטב ועלולים ליפול, והאדם עלול להעבירם ארבע אמות ברשות הרבים.

יג. אין חמור יוצא באפיקו, אף על פי שקשור לו מערב שבת; ולא הסוס בזנב שועל [שתולים לו נגד עין הרע], **ולא בזהורית** [=משי אדום] **שביין עיניו**. **ולא תצא בהמה בקלסטר** [=סל] **שכפיה**, **ולא בסנדל שברגלה**, **ולא בקמיע שאינו ממחה לבהמה**; **אבל יוצאה היא באגד** [-תחבושת] **שעל גפי המכה, ובכבשישין** [=לוחות עץ] **שעל גפי השקר, ובשליה המדלדלת** [=תלויה] **בה; ופוקק לה זוג שבצוארה**, **ומטילת בו פחצור**. **ונותן מרדעת** [-אוכף מחמם] **על החמור בשבת**, **ומטיל פחצור**; **אבל אין תולין לה קלסטר בפיה בשבת**.

(נו) שאינו מחמם אותו כיוון שאינו נחשב לבוש, אך באוכף המחמם מותר לצאת כמבואר בהלכה י. (נז) דברים אלו מיועדים לנוי, ולכן הם לא נחשבים לבוש ואסור לצאת בהם. (נח) שבו מניחים לה את האוכל כדי שלא תצטרך להתכופף לקרקע. (נט) שמא ייפול הסל או הסנדל, והאדם יעבירם ארבע אמות ברשות הרבים. (ס) שלא ריפא בהמה שלוש פעמים, כמבואר בפרק יט הלכה יד לגבי אדם. (סא) סותם את הפעמון שבצוארה כדי שלא ישמיע קול. (סב) אך לא ברשות הרבים כי יחשבו שהוא מוליך את הבהמה לשוק, כמבואר בהלכה ט. (סג) ללא קשירה, ואין הדבר נחשב טרחה יתרה משום שהחמור סובל מקור בכל השנה והוא זקוק למרדעת המחממת אותו. (סד) אך לא ברשות הרבים מכיוון שהמרדעת אינה קשורה לחמור. אך אם המרדעת הייתה קשורה אליו מערב שבת מותר לצאת בה, כמבואר בהלכה י. (סה) כי הסל לא הכרחי לבהמה, ותלייתו היא טרחה יתירה ללא צורך.

יד. פשם שאדם מצוה על שביתתו בהמתו בשבת, כף הוא מצוה על שביתתו עבדו ואמתו [=שפחתו]; **ואף על פי שהן בני דעת, ולדעת עצמן עושין** [את מעשיהם] **- מצוה עליו לשמרן ולמנען מעשיית מלאכה בשבת, שנאמר** ¹⁵: **"למען ינוח שורך וַחֲמֹרְךָ, וַיִּנָּפֶשׁ בֶּן אִמְתְּךָ וְהָגֵר"**.

(סו) בן שפחה כנענית, שהוא עבד שלך.

עבד • ואמה שאנו מצוין על שביתתו - הם עבדים [כנענים] **ושמלו וטבלו לשם עבדות, ואלא מלאכתו, שלא תאמר שבות בעלמא הוא כאמירה לגוי, אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה מעצמו אבל לצורך עצמן עושין כל צרכן.**

השגת הראב"ד
עבד . . . שביתתו א"א אין הרבנים הללו כתיקונן שאם מלו וטבלו לשם עבדות הרי הן כנשי ישראל גמורות ובני עונשין הן לעצמן ולא הזהירה תורה את רבן עליהן אלא על עבד ואמה התושבים שלא יעשו מלאכתו, שלא תאמר שבות בעלמא הוא כאמירה לגוי, אלא לאו נמי איכא ואפילו יעשה מעצמו אבל לצורך עצמן עושין כל צרכן.

ולא טבלו, אלא קבלו שבע מצוות שנוצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגר תושב; **ומתירין לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא** [=ברבים], **כישארה בחלסט**. **ואין מקבלין גר תושב, אלא בזמן שהיה בל נהגה.**

(סז) שהן כל המצוות שנשים חייבות בהן. (סח) גוי שמותר לו לגור בארץ, כמבואר בהלכות עבודה זרה פרק י הלכה ו. בהלכה זו לא מוזכרים עבדים שלא קיבלו על עצמם אף שבע מצוות בני נח משום שאסור להחזיקם והבעלים חייב לשחררם. (סט) אך אסורים לעשות מלאכה ליהודי בשבת, כמבואר בהרחבה בפרק ו. (ע) כמבואר בהלכות עבודה זרה שצוינו בהערה 68.

הואיל וגר תושב^א עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר צדק הרי הוא כישארה לכל דבר, כמי נאמר "וינפוש בן אמתך וְהָגֵר" ? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של ישארה^ב, כמו בן אמתו; [ועליו נאמר] **שלא יעשה מלאכה לישארה רבו בשבת^ג, אבל לעצמו עושה; ואפילו היה זה הגר עבדו, הרי זה עושה לעצמו^ד.**

(עא) שאינו עבד, ואף יהודי לא אחראי על מעשיו. (עב) עובד אצל יהודי, ובעליו אחראי על מעשיו. (עג) וזוהי מנוחתו בשבת. (עד) אף גר תושב שהוא עבד של יהודי מותר לעשות מלאכה לעצמו. אולם, אסור לבעליו להעביד אותו יותר מידי בשבת וראוי שלא יעביד אותו כלל. הלכה זו נאמרה על גר תושב שהוא עבד כנעני, אך יהודי או גר צדק שהוא עבד של יהודי, נקרא עבד עברי ואסור לעשות מלאכה בשבת אף לעצמו.

15. שמות-משפטים, כג, יב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

פרק בא

איסורים שאסרו חכמים כדי להישמר מעשר המלאכות הראשונות בל"ט המלאכות האסורות בשבת, מחרישה עד לישא.

א. נאמר בתורה¹⁶ "תשבת" - [כלומר:] אפלו מדברים שאינן מלאכה, חייב לשבת מהן^א. ודברים הרבה הן, שאסרו חכמים משום שבות - מהן דברים, ואסרום מפני שהן דומים למלאכות^ב, ומהן [חלק מהם] דברים, ואסרום גזירה שמה יבוא מהן אסור סקילה^ג; ואלו הן:

(א) אך אסרו רק דברים העלולים לגרום לעשיית מלאכה. (ב) ואנשים עלולים לחשוב שמלאכות אלו אינן אסורות בשבת. (ג) האדם עלול לעבור על מלאכה כתוצאה ממעשים שונים, כמבואר בפרקים הבאים.

ב. כל המשוה גמולתו, הרי זה חייב משום חורשי; לפיכך, אסור להפנות בשדה הנירהו בשבת, שמה ישוה גמולתו. המפנה את האוצר בשבת, מפני שהוא צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים, או קובע בו מדרש^א - לא יגמר [=יפנה] את כל האוצר, שמה יבוא להשוות הגמולתו. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל או בקורה, אבל לא בקרקע, שמה יבוא להשוות הגמולתו. לא ירק בקרקע וישוף^א - [ישפוש את הרוק] ברגלו, שמה ישוה גמולתו; ומתיר לדרס הרק שעל גבי הקרקע, והולך לפי תמוז^א.

(ד) ממלא עפר בגומות הנמצאות בשדה. (ה) אך המשווה גומות בבית חייב משום בונה, כמבואר בפרק י הלכה יב. (ו) שדה חרושה שלא נזרעה ויש בה גומות רבות. (ז) ואינו מתכוון להשוות גומות.

ג. נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן - אסורות לשחק בהן בשבת, שמה יבוא להשוות הגמולתו^א. ואסור לכבד [לטאטא] את הקרקע, שמה ישוה גמולתו, אלא אם כן היה רצוף^א - [מרדף] באבנים. ומתיר לזלף [מעט] מים על גבי הקרקע^ט, ואינו חושש

שמה ישוה גמולתו, שהרי אינו מתכוון לכך. אין סכין את הקרקע [בשמן], ואפלו היה רצוף באבנים; ואין נופחין אותו [במפוח, כדי להרחיק את האבק], ואין מדיחין אותו [=שטיפה], אפלו ביום טוב, קל וחמר בשבת - [כדי] שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, ויבוא להשוות הגמולת בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף [באבנים].

(ח) עבור המשחק. (ט) על מנת לנקות את האבק שעליה, אף אם הקרקע אינה מרוצפת באבנים.

ד. חצר שנתקלקלה [והתמלאה בכרין] בימי גשמים, מביא תבן ומרדה [=שוטח] בה^א; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא בקפה, אלא בשולי [תחתית] הקפה - שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול, ויבוא להשוות גמולתו.

(י) על מנת לכסות את הבוץ. היתר זה הוא דווקא בתבן משום שהוא ראוי למאכל בהמה והאדם לא מקצה אותו רק לכיסוי הבוץ, אך דבר שאינו ראוי לדבר אחר, כמו חול, אסור להשתמש בו בשבת לצורך זה.

ה. המשקה את הזרעים, חייב משום זורע; לפיכך אסור לשאב [מים] מן הבור בגלגל^א - גזירה, שמה ימלא [מים גם] לגנותו ולחרפתו. ומפני זה, אם היה הבור של גלגל בחרשי^א, מתיר למלאת ממנו בגלגל. (יא) מתקן לשאיבת מים על ידי דלי המיועד לשאיבת מים רבים. (יב) שלא נמצאת בסמוך לגינה או חורבה.

ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיכך, אסור לרדות דבש מפורתו בשבת^א, מפני שהוא פתולשי^א. אין עולין באילן, בין לח בין יבש; ואין נתלין באילן, ואין נסמכין [נשענים] באילן. ולא יעלה מבעוד יום [לפני שבת] לישוב שם כל היום כלו. ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל - גזירה שמה יתלש.

(יג) במקרה שהדבש מחובר ודבוק לכוורת. (יד) אך אם הדבש צף על הכוורת, מותר לרדותו.

ז. פרות שנשרו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת - גזירה שמה יתלש^ט. הדס המחבר, מתיר להריח בו, [משום] שאין הנתיב [הנאתו] אלא להריח

16. שמות-משפטים, כג, יב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

על פי שישברו, אין בכך הפסד גדול, שהרי הכל להפקה עומד [מיועד], ולהפסד מועט לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית וכיוצא בהם^כ, פורק [אותם] בנחת [כרגיל]. ומכל מקום, לא נניחם שם על גבי בהמה - משום צער בעלי חיים^{כט}.

(כד) מאלהם, כי אסור לו לגעת בהם בידיו. (כה) וכך הכלים לא יישברו. (כו) ואין חשש שהכלים יישברו. (כז) לא התירו לטלטל דברים האסורים בטלטול על מנת למנוע הפסד מועט. (כח) ואם הם יישברו, יהיה הפסד גדול לבעלים. (כט) שהוא אסור מהתורה.

יא. המדבק פרות עד שיעשו גוף אחד, חיב משום מעמר. לפיכך, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט על יד על יד [=מעט מעט] ואוכל; אבל לא יתן לא לתוף הסל ולא לתוף הקפה, כדרך שהוא עושה בחל; שאם עשה כדרך שהוא עושה בחל - שקמא וכבשם [ידיחקם] בידו בתוף הקפה, ויבוא לידי עמור. וכן אין מקבצין את המלח וכיוצא בו, מפני שגורא במעמר^ל.

(ל) אך הוא לא מעמר ממש, משום שאין עימור אלא בגידולי קרקע כמבואר בפרק ח הלכה ה.

יב. מפרק - חיב משום דשלא; והסוחט זיתים וענבים לב - חיב [מהתורה] משום מפרק^{לג}; לפיכך, אסור [מדרבנן] לסחוט תותים ורמונים, הזאיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם זיתים וענבים - [יש חשש] שקמא יבוא לסחוט זיתים וענבים. אבל שאר פרות, כגון פרישין [חבושים] ותפוחים ועזרורים [פרי הדומה לתפוח] - מתיר לסחוט בשבת, מפני שאינן בני סחיטה^{לד}.

(לא) כמבואר בפרק ח הלכה ז. (לב) שרגילים לסחוט אותם עבור השמן והיין היוצא מהם. (לג) מכיוון שמפריד את המשקה מהפרי. (לד) פירות אלו מיועדים לאכילה ואין רגילות לסחוט אותם לשתייה, ולכן הסחיטה לא נחשבת הפרדת משקה מהפרי אלא הפרדת אוכל מאוכל שאין בה אסור.

יג. כבשין [פירות שנכבשו בחומץ] ושלקות [פירות שנחשלו] שסחטן - אם [סוחט אותם כדי] לברך גופן^{לה}, מתיר; ואם [כדי] להוציא ממימיהן, אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו [יזלו] מימיו, אבל מרסק הוא לתוף הכוס או לתוף הקערה^{לו}. השום והבסר [ענבים שלא

בו, והרי ריחו מצוי [=קיים ללא תלישה]; אבל אתרוג ותפוח וכל [פרי] הראוי לאכילה, אסור להריח בו במחבר - גזרה שקמא יקץ [=יקטוף] אותו לאכלו.

(טו) בשבת, ופירות אלו מותרים מיד במוצאי שבת כי לא נעשתה בהם מלאכה.

ח. אילן שהיו שרשי גבוהין מן הארץ שלשה טפחים, אסור לישב עליהן^{טז}; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן כארץ^{יז}. היו באין [כפופים] מלמעלה משלשה לתוף שלשה, מתיר להשתמש בהן^{יח}; היו גבוהין שלשה^ט, אף על פי שצדן אחד שנה לארץ, או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור לישב עליהם.

(טז) כי אסור להשתמש במחובר לקרקע, כמבואר בהלכה ו. (יז) ומותר לשבת עליהם. (יח) בחלק שאינו גבוה שלושה. (יט) אך המקום מסביבם אינו גבוה שלושה.

ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזרה שקמא יחתך זמורה [=ענף] להנהיגה^כ. ואין נתלין בבהמה, ולא יעלה מבעוד יום לישב עליה בשבת^{כא}. ואין נסמכין לצדי בהמה^{כב}; וצדי צדדין^{כג} - מתירן [להישען עליהם]. עלה באילן בשבת - בשוגג, מתיר לירד; במזיד, אסור לירד. ובבהמה - אפלו במזיד - ירד, משום צער בעלי חיים. וכן פורקין [מורידים] המשאוי מעל הבהמה בשבת, משום צער בעלי חיים.

(כ) ויעבור על אסור תלישה. (כא) כפי שאסור לעשות כך באילן, כמבואר בהלכה ו. (כב) אין להישען על דבר הסמוך או הקשור לבהמה. (כג) דבר הסמוך לצדי הבהמה.

י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליף [=שק] של תבואה - מכניס ראשו תחתיו [תחת השק], ומסלקו [-מזיזו בראשו] לצד אחר, והוא [השק] נופל מאליו. היתה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו טעונה [משא] - ששיגע לחצר החיצונה [-החצר הראשונה של העיר], נוטל את הכלים הנטלין [-המותרים בטלטול] בשבת; ושאין נוטלין - מתיר החבלים והשקין נופלין^{כד}. היו בשקין דברים המשתברין - אם היו שקין קטנים, מביא פרים וכסותות ומניח תחתיהן, והשקין נופלין על הפרים^{כה}; שהרי אם ירצה לשלף הפר, שולף, מפני שהשקים קטנים וקלים^{כו}, ונמצא שלא בטל כלי [משימוש בשבת]. היתה טעונה עשות של זכוכית [=זכוכית גולמית] - מתיר השקים והן נופלין; [מכיוון] שאף

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אף על פי שמתר למלל מלילות בראשי אצבעותיו,
- כשהוא מנפח [=ברירה באמצעות הוצאת אור], מנפח בידו
אחת בבל כחו - אבל לא בקננו ולא בתמחוי [=כלים
שאינם מיועדים לברירה], גזרה שמה ינפה בנפה ובכברה
[=כלים המיועדים לברירה], שהוא חיבב. והמשמר [=מנפה]
שמרים, תולדת בורר או מרקד הוא; לפיכך, אף
על פי שמתר לסגן יין צלול [=ללא שמרים] או מים
צלולין בסודרין או בקפפה מצרית - לא יעשה
גמה בסודר [ע"י רחיסתו לפי הכלל]; [כדי] שלא יעשה פדרף
שהוא עושה בחל, ויבוא לשמר במשמרת [=מסננת].
וכן אסור לתלות [=לפתוח] את המשמרת פדרף שהוא
עושה בחל - שמה יבוא לשמר. וכן המתבין [=מייצר
חמאה מהחלב], תולדת בורר הוא; לפיכך, אף על פי
שנותנין שמשמן ואגוזים לרפש, לא יתבין [=יפריד
אותם מהדבש] בידו.

מט) כמבואר בפרק ח הלכה יא. נ) כמבואר בהלכה יד.
נא) אך לא בשתי ידיים. נב) מהתורה, אם יבורר בנפה
ובכברה. נג) מסנן את היין מהשמרים. נד) כמבואר
בפרק ח הלכה יד.

יח. המתבין את הירק [התלוש מהקרקע] דק דק כדי
לבשלו - הרי זה תולדת טוחן, וחיבב; לפיכך, אין
מרסקין לא את השחת [=תבואה] ולא את הקרובין
לפני בהמה, בין דקה [=צאן] בין גסה [=בקר] - מפני
שנראה כטוחני. אבל מתבין את הדלועין לפני
בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים - שאין טחינה
בפרותה. ומתירין אלמות של עמיר [=קש] לפני
בהמה, ומפספס [=מפריד] בידו אלמות קטנות; אבל
לא אלמות גדולות, מפני הטרח שבהן.

נח) אך מותר לחותכו, אם אוכלו מייד לאחר החיתוך.
נו) בגלל שהבהמה יכולה לאכול את הירקות אף אם לא
ירסקו אותם, ריסקו המאכלים הוא ריסקו שלא לצורך ונראה
הדבר כטחינה. נז) כי הבהמה והכלב לא יכולים לאכול
אותם ללא חיתוך. נח) שאוכלים אותם לאחר הטחינה.
מילים אלו הן הטעם לכך שאיסור ריסקו השחת לבהמה
הוא רק מפני שנראה כטוחן אך אין הדבר נחשב טחינה
גמורה. נט) על מנת שהבהמה תריח היטב את ריח הקש
וכך תרצה לאוכלו.

יט. חבילי סיא וזוזב וקורנית וביצא בהן,
שהקניסן למאכל בהמה - מסתפק [=נוטל] מהן סא,
וקוטם [=קוצץ] ואוכל בראשי אצבעותיו; אבל לא

בשלח] והמלילות [=שיבולים] שרסקן מבעוד יום - אם
מחפרין דיקה [=כתישה], אסור לו לגמר דיקתן
בשבת; ואם מחפרין שחיקה ביד, מתר לו לגמר
שחיקתן בשבת לח. לפיכך, מתר לו לגמר שחיקת
הריפות [=חיטה גרוסה] בעץ הפרור [=כף גדולה] בתוף.
הקדרה בשבת, אחר שמורידין אותה מעל האש.

לה) ולא צריך את המים היוצאים מהם. לו) לצורך מסוים.
לז) כי סחיטת השלג לא ניכרת. לח) משום שנדרשת
עבורם רק שחיקה קטנה. לט) אך כאשר הקדרה מונחת
על האש, הדבר עלול לגרום שהאדם יכשל באיסור בישול.

יד. המולל [=מפרק] מלילות [בידי] - מולל בשנוי,
כדי שלא יראה כדשמה. היוגן בפיו, פטור מב; ואם
היה גונח מב - מתר לו לינק בפיו, מפני שהוא מפרק
כלאחר יד, ומשום צער לא גזרו [=לא אסרו זאת חכמים],
ואף על פי שאין שם סכנה.

מ) כמות קטנה בראשי אצבעותיו. מא) המלילה נראית
כדישה אך היא לא נחשבת דישה גמורה, משום שהיא
נעשית ביד ולא בכלי. מב) אבל אסור לעשות זאת, משום
שהוא מפרק ומפריד את החלב מהבהמה. מג) סובל
מכאבים, שצריך לינוק חלב לרפואתו. מד) בשינוי, שאינו
אסור מהתורה אלא מדברי חכמים. מה) אך במקרה שיש
סכנת חיים מותר לעשות אף מלאכה האסורה מהתורה,
כמבואר בפרק ב.

טו. פרות שזבו מהן משקין [מאליהם] בשבת - אם
זיתים וענבים הם - אסור לשותות אותן המשקין
עד מוצאי שבת; גזרה שמה יתבון ויסחט אותן
בשבת. ואם תותים ורמונים הן - אם הכניסן [=ייצר
אותם] לאכילה, משקין שזבו מהן מתרין; ואם
הכניסן לדרוך [=לסוחט], משקין שזבו מהן אסורין
עד מוצאי שבת.

מו) שכולם סוחטים אותם. מז) שלא רגילים לסחוט
אותם, כמבואר בהלכה יב.

טז. זיתים וענבים שרסקן מערב שבת, ויצאו
מהן משקין מעצמן - מתרין; וכן חלות דבש [=דונג]
שרסקן מערב שבת - משקין היוצאין מהן בשבת,
מתרין; [מכיוון] שאין פאן מקום לגזרה [שמה יסחוט אותם],
שכבר רסקן מבערב.

מח) ואף אם יוסיף לסחוט אותם בשבת, לא יתחייב על כך
מהתורה.

יז. זורה ובורר, מאבות מלאכות הן מט. לפיכך,

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום חמישי כ"ו סיון - ספר זמנים - הלכות שבת קפא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וּמְלַח בְּכָל מְקוֹם. נִגְפָה [לְקַח] יָדוֹ אוֹ רִגְלוֹ - צוֹמְתָהּ [מְכוּצָה] בֵּינָּהּ, וְאֵינוֹ צוֹמְתָהּ בְּחֻמֵּי עַבִּי; וְאֵם הִזָּה עָנָג [אִיסוּרִי], אָף בֵּינָהּ אִיסוּרֵי.

סז) כי לא משתמשים בהם אנשים בריאים. סח) כי גם אנשים בריאים משתמשים בו. ט) המחיר של שמן ורד הוא יקר, ולכן בדרך כלל לא משתמשים בו אנשים בריאים. ע) במכה שאין בה סכנה. עא) על מנת לעצור את הדם. עב) חומץ מועיל יותר מיינ לעצירת הדם ורגילים להשתמש בו לצורך זה, ולכן הוא נחשב כרפואה האסורה בשבת. עג) כי לאדם זה, יין מועיל לעצירת הדם כמו חומץ.

כד. הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנּוֹ - לֹא יִגְמַע [לְגוֹם] בְּהֵן אֶת הַחֻמֵּץ, וְיִפְלֹט; וְאֵבֶל מְגֻמַּע הוּא, וְיִבְלַע. הַחוֹשֵׁשׁ בְּגִירוֹ, לֹא יַעֲרֹגְנוּ [יִגְרֹגוּ] בְּשִׁמְן; וְאֵבֶל בּוֹלַע הוּא שִׁמְן הָרֵבָה - וְאֵם נִתְרַפָּא, נִתְרַפָּא [וְאֵין בִּכּוֹן אִיסוּר]. אֵין לִזְעִסִין אֶת הַמַּצְטִיטָה, וְאֵין שְׁפִין [מִשְׁפִּשִּׁים] אֶת הַשֵּׁנִים בְּסֶם בְּשִׁבְתָּ, בְּזִמְן שְׁמִתְכֹּנֶן לְרִפּוּאָה; וְאֵם נִתְכֹּנֶן לְרִיחַ הַפֶּה, מִתֵּר.

עד) את החומץ מפיו, כי ניכר שגמיעת החומץ היא לצורך רפואה. עה) שרף הנוסף מהעצים, ומשתמשים בו לרפואה ולריח הפה.

כה. אֵין נוֹתֵנִין יֵין לְתוֹךְ הָעֵינַיִם, וְאֵבֶל נוֹתֵן הוּא עַל גִּב הָעֵינַיִם. וְרֵק תִּפְלֵעַ, וְאֵפֶלֶו עַל גִּב הָעֵינַיִם אִיסוּרֵי. קִילּוֹר [מִשְׁחַח עֵינַיִם] שֶׁשָּׂרָה אוֹתוֹ [בְּמִים] מְעַרְבֵּ שֶׁבֶת - מְעַבְרֵוֹ עַל גִּב עֵינָיו בְּשִׁבְתָּ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ [אֵין בִּכּוֹן אִיסוּר רִחִיעָה]. מִי שֶׁלָּקָה בְּאֶצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֹץ עָלָיו גְּמִי בְּדִי לְרִפּוּאָה; וְלֹא יִדְחֲקֶנּוּ [לִחֹץ עַל מְקוֹם הַמַּכָּה] בִּידוֹ בְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם.

עו) כי הדבר נראה כרפואה. עז) כי הדבר נראה כשטיפת העיניים ולא כרפואה. עח) הרוק הראשון בבוקר לאחר השינה וללא טעימה כלשהי לפני היריקה. עט) כי ברוק זה משתמשים רק לרפואה ולא לצורך אחר.

כו. אֵין נוֹתֵנִין [מִים] חֲמִין וְשִׁמְן עַל גִּבֵּי הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹף שֶׁעַל הַמַּכָּה, וְלֹא עַל גִּבֵּי מוֹף לְתֵנּוּ עַל הַמַּכָּה בְּשִׁבְתָּ; וְאֵבֶל נוֹתֵן הוּא [מִים חֲמִים] אוֹ שֶׁמֶן חוּץ לַמַּכָּה, וְשׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַמַּכָּה. וְנוֹתֵנִין מוֹף יָבֵשׁ עַל גִּבֵּי הַמַּכָּה; וְאֵם הִזָּה עֵתִיק [מִוֶּךְ יֶשֶׁן שֶׁמֶרְפָּא אֶת הַמַּכָּה] - אִיסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרִטָּה [תַּחְבוּשָׁת].

פ) על מנת שהבגדים לא יתלכלכו מדם המכה. דבר זה מותר משום שמוך יבש אינו מרפא את המכה.

בִּידוֹ הָרֵבָה - [כִּדִּי] שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֹל, וְיִבּוֹא לְדַק [לְכַחוּשׁ].

ס) מיני צמחים המשמשים להסקה או למאכל בהמה, שגם אדם יכול לאוכלם. סא) אך אם ייעדם להסקה אסור להשתמש בהם בשבת, כמבואר בפרק כו הלכה יח.

כ. הַצִּירִף לְדַק פְּלִפְלִים וְכִיּוּצָא בְּהֵן, לְתֵן לְתוֹךְ הַמַּאֲכָל בְּשִׁבְתָּ - הִרִי זֶה כּוֹתֵשׁ בִּיד [קֵת] הַסִּפִּין, וּבִקְעָרָה. אֵבֶל בְּמִכְתָּשֶׁת - חִיב, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טוֹחֵן; לְפִיכָךְ, אִיסוּר לְבְרִיא לְהִתְרַפְּאוֹת בְּשִׁבְתָּ - גְּזֵרָה שְׁמָא יִשְׁחַק סְמָנִין [סְמִי רְפוּאָה].

סב) ולא מתכוון לאכול אותם מייד. סג) הכתישה מותרת בשני שינויים: הכתישה לא נעשית בכלי מיוחד המיועד לכתישה, וכן קבלת המינים הכתושים לא נעשית בכלי מיוחד המיועד לקבלה. סד) אם לא עשה את שני השינויים המבוארים בהערה הקודמת.

כא. בִּיצֵד? לֹא יֵאָכֵל דְּבָרִים שְׂאִינָן מֵאֲכָל בְּרִיאִים, כְּגוֹן אֲזוּבִין וּפִיּוּאָה [מִיֵּי צִמְחִים]; וְלֹא דְּבָרִים הַמְּשַׁלְּשִׁין, כְּגוֹן לַעֲנָה [סוּג עֵשֶׂב] וְכִיּוּצָא בֵּה. וְכֵן לֹא יִשְׁתֶּה דְּבָרִים שְׂאִינָן דֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְשִׁתּוֹתָן, כְּגוֹן מִים שֶׁבְּשָׁלוּ בּוֹ סְמָנִין [תְּרוּפָה] וְעֵשְׂבִים.

כב. אוֹכֵל אָדָם [מִתֵּר לְאֹכֵל] אֲכָלִין וּמִשְׁקִין שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְאֲכָלָן וְלִשְׁתּוֹתָן, כְּגוֹן הַסֶּסֶבֶר וְהַקְּשׁוֹת וְהָאֲזוּב [מִיֵּי צִמְחִים]; אָף עַל פִּי שֶׁהֵם מְרַפְּאִין, וְאוֹכְלֵן בְּדִי לְהִתְרַפְּאוֹת בְּהֵן - מִתֵּר, הוֹאִיל וְהֵן מֵאֲכָל בְּרִיאִים. שְׁתֵּה חֲלִיתִית [צִמָּה חֲרִיף] מִקֶּדֶם הַשֶּׁבֶת, וְהִרִי הוּא שׁוֹתֶה וְהוֹלֵף - מִתֵּר לְשִׁתּוֹתָן בְּשִׁבְתָּ, בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָגוּ הַבְּרִיאִים לְשִׁתּוֹת הַחֲלִיתִית; וְשׁוֹתִין זֵיתוֹס הַמַּצְרִי [מֵאֲכָל רְפוּאִי שְׁדוּךְ בְּרִיאִים לְאֹכֵל] בְּכָל מְקוֹם.

סה) משמשים גם לרפואה. סו) צמח החלתית מרפא את האדם רק אם הוא שותה את מימיו במשך שלושה ימים רצופים, ולכן עליו להמשיך לשותות את החלתית בשבת.

כג. וְכֵן שְׁמָנִים שֶׁדֶּרֶךְ הַבְּרִיאִים לְסוּף בְּהֵן - מִתֵּר לְסוּף בְּהֵן בְּשִׁבְתָּ, וְאָף עַל פִּי שֶׁנִּתְכֹּנֶן לְרִפּוּאָה; וְשְׂאִין הַבְּרִיאִים סְכִין בְּהֵן, אִיסוּרִי. הַחוֹשֵׁשׁ [כּוּבָא] בְּמִתְנָיו - לֹא יִסּוּף [אֶת מִתְנָיו עִם] יֵין וְחֻמֵּץ, אֵבֶל סֶף הוּא אֶת [עִם] הַשְּׁמָן; וְלֹא [וְסוּף עִם] שְׁמָן וְרֵד, אֵלֹא בְּמִקּוֹם שֶׁהַבְּרִיאִים סְכִין אוֹתוֹ. וּמִתֵּר לְסוּף שְׁמָן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כז. רְטִיָּה • שְׁפָרְשָׁה
 [נפלה] **עַל גְּבִי כְּלִי,**
 [השנת הראב"ד] רְטִיָּה . . המכה א"א זה שבוש
 אלא מחזירין אפילו מעל גבי
 קרקע.
מְחִזְרִין אוֹתָהּ [למקומה];
וְאִם פָּרְשָׁה עַל גְּבִי קַרְקַע, אָסוּר לְהַחְזִירָהּ.
וּמִגִּיחִין רְטִיָּה עַל גְּבִי הַמִּכָּה לְכַתְּחָלָה בַּמִּקְדָּשׁ,
שְׁאִין אָסוּר שָׁבוֹת [=איסורים מדברי חכמים] **בַּמִּקְדָּשׁ. וּבְכָל**
מָקוֹם [=אף לא בבית המקדש], **מְקַנְחִין פִּי** [=מגנבים את] **הַמִּכָּה;**
וְאִין מְקַנְחִין אֶת הָרְטִיָּה, שְׁמָא יִמְרַח פִּי.

(פא) כי החזרת הרטייה מהקרקע נראית כהנחת רטייה חדשה, ואסור להניח רטייה חדשה על המכה בשבת. (פב) אם יש בכך צורך לעבודת המקדש. כהן שיש לו רטייה ועובד בבית המקדש, חייב להסיר את הרטייה מגופו לפני העבודה כי הרטייה חוצצת בין בגדי הכהונה לגופו וחציצה פוסלת את העבודה. לכן, מותר לכהן העובד בבית המקדש להניח רטייה חדשה על המכה בסיום העבודה, כי אם יהיה אסור לו לעשות זאת, הוא לא ירצה להסיר את הרטייה לפני העבודה וכך יימנע מעבודה בבית המקדש. (פג) את הרטייה ויעבור על איסור, כמבואר בפרק יא הלכה ו.

כח. סָכִין [עם שמן] **וּמִמְשָׁמְשִׁין** [=מעסים] **בְּבִגֵּי מַעִים**
בְּשֵׁבֶת - וְהוּא [=ובלבר] **שֵׁיטוֹף וּמִשְׁמֶשׁ בְּבֵת**
אַחַת, כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל.
וְאִין מִתְעַמְלִין בְּשֵׁבֶת. אִי זֶה הוּא מִתְעַמֵּל? זֶה
שְׂדוּרִיסִים עַל גּוֹפוֹ בְּכַח עַד שְׁיִיגַע [=יתעייף] **וְיִזְיַע, או**
שְׁיִהֵלָה עַד שְׁיִיגַע וְיִזְיַע - שְׁאָסוּר לִיגַע אֶת עַצְמוֹ
כְּדִי שְׁיִזְיַע בְּשֵׁבֶת, מִפְּנֵי שְׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אָסוּר
לַעֲמֹד בְּקַרְקַע דִּימוֹסוֹת [=מעיינות מרפא] **שְׁבָאֲרֵין**
יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁמַעְמַלֵת וּמִרְפָּאָה.

כט. אִין רוֹחֲצִין בְּמִים שְׁמִשְׁלָשְׁלִין [=גורמים לשלשול],
 וְלֹא בְּטִיט שְׁטוּבְעִין בּוֹ, וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה [שנשרה בהם

לב. הַמִּרְקָד, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת. לְפִיכָּה אִין כּוֹבְרִין
 [=מנפים] **אֶת הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה; וְלֹא יִנִּיחַ הַכִּבְרָה שֵׁישׁ בֵּה**
תֵּבֶן בְּמָקוֹם גְּבוּהָ בְּשִׁבִּיל שְׂיִרֵד הַמּוֹץ [=הקליפה] **-**
מִפְּנֵי שְׁהוּא כְּמִרְקָד. אָבֵל נוֹטֵל הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה
וּמוֹלִיךְ [אותה] **לְאַבּוּסָא**, **אָף עַל פִּי שְׂיִרֵד הַמּוֹץ**
בְּשַׁעַת הוֹלָכָה - שְׁהֵרִי אִינוּ מִתְּפֹנֵן לָכָּה.

(צא) מקום האכילה של הבהמות.

לג. מְגַבֵּל [=מערבב מים וקמח], **חֵיב מְשוּם לָשׁ;**
לְפִיכָּה אִין מְגַבְלִין קָמַח קָלִי [=שנעשה מחטה קלוייה]

כז. רְטִיָּה • שְׁפָרְשָׁה
 [נפלה] **עַל גְּבִי כְּלִי,**
 [השנת הראב"ד] רְטִיָּה . . המכה א"א זה שבוש
 אלא מחזירין אפילו מעל גבי
 קרקע.
מְחִזְרִין אוֹתָהּ [למקומה];
וְאִם פָּרְשָׁה עַל גְּבִי קַרְקַע, אָסוּר לְהַחְזִירָהּ.
וּמִגִּיחִין רְטִיָּה עַל גְּבִי הַמִּכָּה לְכַתְּחָלָה בַּמִּקְדָּשׁ,
שְׁאִין אָסוּר שָׁבוֹת [=איסורים מדברי חכמים] **בַּמִּקְדָּשׁ. וּבְכָל**
מָקוֹם [=אף לא בבית המקדש], **מְקַנְחִין פִּי** [=מגנבים את] **הַמִּכָּה;**
וְאִין מְקַנְחִין אֶת הָרְטִיָּה, שְׁמָא יִמְרַח פִּי.

(פא) כי החזרת הרטייה מהקרקע נראית כהנחת רטייה חדשה, ואסור להניח רטייה חדשה על המכה בשבת. (פב) אם יש בכך צורך לעבודת המקדש. כהן שיש לו רטייה ועובד בבית המקדש, חייב להסיר את הרטייה מגופו לפני העבודה כי הרטייה חוצצת בין בגדי הכהונה לגופו וחציצה פוסלת את העבודה. לכן, מותר לכהן העובד בבית המקדש להניח רטייה חדשה על המכה בסיום העבודה, כי אם יהיה אסור לו לעשות זאת, הוא לא ירצה להסיר את הרטייה לפני העבודה וכך יימנע מעבודה בבית המקדש. (פג) את הרטייה ויעבור על איסור, כמבואר בפרק יא הלכה ו.

כח. סָכִין [עם שמן] **וּמִמְשָׁמְשִׁין** [=מעסים] **בְּבִגֵּי מַעִים**
בְּשֵׁבֶת - וְהוּא [=ובלבר] **שֵׁיטוֹף וּמִשְׁמֶשׁ בְּבֵת**
אַחַת, כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל.
וְאִין מִתְעַמְלִין בְּשֵׁבֶת. אִי זֶה הוּא מִתְעַמֵּל? זֶה
שְׂדוּרִיסִים עַל גּוֹפוֹ בְּכַח עַד שְׁיִיגַע [=יתעייף] **וְיִזְיַע, או**
שְׁיִהֵלָה עַד שְׁיִיגַע וְיִזְיַע - שְׁאָסוּר לִיגַע אֶת עַצְמוֹ
כְּדִי שְׁיִזְיַע בְּשֵׁבֶת, מִפְּנֵי שְׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אָסוּר
לַעֲמֹד בְּקַרְקַע דִּימוֹסוֹת [=מעיינות מרפא] **שְׁבָאֲרֵין**
יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שְׁמַעְמַלֵת וּמִרְפָּאָה.

כט. אִין רוֹחֲצִין בְּמִים שְׁמִשְׁלָשְׁלִין [=גורמים לשלשול],
 וְלֹא בְּטִיט שְׁטוּבְעִין בּוֹ, וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה [שנשרה בהם
 פשתן] **הַבְּאוּשִׁים** [=מלוכלכים], **וְלֹא בְּמֵי סָדוּם** [=המלח],
וְלֹא בְּמִים הָרָעִים [=מסריחים] **שְׁבִיבִים הַגָּדוֹל - מִפְּנֵי**
שְׁכָל אֱלוֹ שְׁעָר הֵן, וְכַתוּב¹⁷: "וְקִרְאתָ לְשֵׁבֶת
עֲנָג"¹⁸; לְפִיכָּה, אִם לֹא נִשְׁתַּהֲהָ בָהֶם, אֵלֹא עָלָה
מִיד - אָף עַל פִּי שֵׁישׁ לוֹ חֲטָטִין [=שחין] **בְּרֹאשׁוֹ** [והוא
 מתרפא מכך], **מִתְרַפָּא.**

(פד) צריך להתענג בשבת ואסור להצטער בה. (פה) כי אין בכך צער.

ל. אִין מִתְגַּדְּדִין בַּמִּגְרָדָת [=כלי לגירוד הגוף]; **וְאִם הִיוּ**

הַרְבֵּה, שְׁמָא יָבֹא לְלוֹשׁ קֶמַח ^[רגיל] שְׁאִינוּ קָלִיִּצִי. וּמִתֵּר לְגַבֵּל אֶת הַקָּלִי מֵעֵט מֵעֵט. אֲבָל תְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיָּאָה שְׁלִישׁ ^[שלא הגיעה לשליש גידולה] שֶׁקָּלוּ אוֹתָהּ, וְאַחֵר כֶּף טַחֲנוּ אוֹתָהּ טַחֲנָה גָּסָה, שֶׁהָיָה הִיא כְּחֹלֶבֶת, וְהִיא הִנְקֵרָא 'שְׁתִּית' - מִתֵּר לְגַבֵּל מִמֶּנָּה בְּחֻמֵּץ וּכְיוּצָא בּוֹ ^[אפילו] הַרְבֵּה בְּבֵית אֶחָד; ^[והוא] וְהוּא ^[והכלב], שִׁיְהִיָּה ^[השתית] רֶךְ; אֲבָל קֶשֶׁה - אֲסוּר ^[בגיבול], מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּלִשָּׁה. וְצָרִיף לִשְׁנוֹתָי; ^[כיצד? נותן] ^[מניח בכלל] אֶת הַשְּׁתִּית, וְאַחֵר כֶּף נֹתֵן אֶת הַחֻמֵּץ.

לֹא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמִי שֶׁמְזוֹנְתִּיו עָלָיו ^[מוטלים על אחריות הבעלים], כְּגוֹן בְּהֶמְתּוֹ וְחִתּוֹ וְיוֹנֵי הַבֵּית וְאַזְוִין וְתִרְנֻגוּלִין; אֲבָל מִי שֶׁאֵין מְזוֹנְתִּיו עָלָיו, כְּגוֹן חֲזִיר וְיוֹנֵי שׁוֹכֶף וְדְבוּרִים - לֹא יִתֵּן לִפְנֵיהֶן לֹא מְזוֹן לֹא מִים. וּמִתֵּר לְאָדָם לְהַעֲמִיד בְּהֶמְתּוֹ עַל גִּבֵּי עֲשָׂבִים וְהִיא אוֹכֵלֶתָּ, אֲבָל לֹא יַעֲמִיד אוֹתָהּ עַל גִּבֵּי דָבָר שֶׁהִקְצָהָ ^[ועומד בפניה]. ^[מותר לחסות את הבהמה] כְּדִי שֶׁתַּחֲזִיר פָּנֶיהָ ^[תסתובב] לְדָבָר הַמְּקַצֶּה ^[הנמצא במרחק מעט] וְתֹאכֵל מִמֶּנּוּ. וְכֵן ^[הדין] בְּיוֹם טוֹב.

זָח) וְלֹא חוֹשְׁשִׁים שֶׁהוּא יִתְלוֹשׁ עֲשָׂבִים עֲבוּר הַבֵּהמָה. ^[זח] דְּבַר הַנִּחְשָׁב מוֹקְצָה, כִּי הוּא עֲלוּל לִשְׁכּוֹחַ וּלְטַלֵּל אֶת הַמוֹקְצָה עֲבוּר הַבֵּהמָה. ^[ק] מִכְיוֹן שֶׁהָאָדָם עוֹמֵד בְּמִרְחָק מִהַמוֹקְצָה, אֵין חוֹשֵׁשׁ שֶׁהוּא יִטְלֹטֵל אוֹתוֹ עֲבוּר הַבֵּהמָה.

~ יום שישי כ"ז סיון ~

פֶּרֶק כֵּב

איסורים נוספים שאסרו חכמים מפני המלאכות
הבאות מל"ט המלאכות, מאפיייה ואילך.

א. רְדִית הַפֶּתֶא - אָף עַל פִּי שְׁאִינָה מְלָאכָה - ^[לפני שבת] וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם אֲסוּרוֹ אוֹתָהּ חֻכְמִים, שְׁמָא יָבֹא לְאַפּוֹת. הַמְּדַבֵּיק פֶּת בִּתְנוּרָה מִבְּעוֹד יוֹם ^[לפני שבת], וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם ^[בנסה השבת] - מִצִּיל מִמֶּנּוּ ^[מוציא מהתנור כמות] מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְאוֹמֵר לְאַחֲרֵים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֶם'. וְאָף עַל פִּי שֶׁהִרְדִּיָּה אִינָה מְלָאכָה, כְּשֶׁהוּא מִצִּיל, לֹא יִרְדֶּה בְּמִרְדָּה ^[כלי המיוחד לכך] אֲלֵא בְּסַפִּין, כְּדִי לִשְׁנוֹת.

א) בַּעֲבֹר, הִיוּ מְדַבֵּיקִים אֶת הַפֶּת לְדוֹפֵן הַתְּנוּרָה וּבִסּוּם הָאִפִּיָּה הִיוּ מְפִרִידִים אֶת הַפֶּת מִהַדוֹפֵן וּמוֹצִיאִים אוֹתָהּ מִהַתְּנוּרָה, אֲךָ בִּימֵינוּ הַפֶּת נֹאפִית כְּשֶׁהִיא מוֹנַחַת בַּתְּנוּרָה לֹלָא הַדְּבָקָה וְלֹכֵן לֹא קִיִּים אִיסוּר רְדִיָּה בִּשְׁבֹת. ^[ב] כְּמוֹת

צב) גִּיבּוֹל קֶמַח קָלִי אֲסוּר רַק מִדְּרַבְנָן מִשּׁוּם שֶׁהוּא שְׂרוּף וּמַעֲוֹרֵב בְּאֶפֶר, וּבִאֲפֵר אֵין גִּיבּוֹל כְּמִבּוּאָר בְּפֶרֶק ח הַלָּכָה טז. ^[צג] וְאֵף בַּחוּל אֵין גִּיבּוֹל, כְּמִבּוּאָר שֵׁם. ^[צד] כִּי הַשְּׁתִּית לֹא דוֹמָה לְקֶמַח, וְלֹכֵן אֵין חוֹשֵׁשׁ שֶׁהָאָדָם יִלוֹשׁ קֶמַח רָגִיל. ^[צה] אֲךָ מוֹתֵר לְגַבֵּל שְׁתִּית קֶשֶׁה מֵעֵט מֵעֵט, כְּמוֹ קֶמַח קָלִי. ^[צו] אֶת סֹדֶר הַגִּיבּוֹל בַּשְּׁתִּית רֶךְ, מִדְּרָךְ הַגִּיבּוֹל בְּיוֹם חוּל.

לד. הַמְּרֹסֶן ^[קליפות תבואה עבות] - אָף עַל פִּי שְׁאִינוּ רְאוּיִי לְגַבֵּל, אֵין גּוֹבֵלִין אוֹתוֹ; שְׁמָא יָבֹא לְגַבֵּל הַעֲפָר וּכְיוּצָא בּוֹ. וְנוֹתְנִין מִים עַל גִּבֵּי הַמְּרֹסֶן, וּמוֹלִיף בּוֹ הַתֵּרֹד ^[כף] שְׁתִּי וְעֶרֶב; אֲבָל אִינוּ מְמַרְסִין ^[מערבב] בִּידוֹ ^[בצורה רגילה, כדן], שְׁלֹא יִרְאֶה כְּלִשָּׁה. אִם לֹא נִתְעַרֵּב ^[המורסן על ידי הכף], מִנְּעָרוֹ ^[מעבירין] מִכְּלִי לְכִלִּי עַד שִׁיתְעַרֵּב; וְנוֹתֵן ^[את המורסן המעורב] לִפְנֵי הַתֵּרֹד וְלִפְנֵי הַשְּׂוֹרִים ^[שיאכלו אותו]. וּמִתֵּר לְעֶרֶב הַמְּרֹסֶן עַל דְּרָף זוֹ ^[באופן זה] בְּכִלִּי אֶחָד, וּמִחֲלֵק אוֹתוֹ בְּכִלִּים הַרְבֵּה, וְנוֹתֵן לִפְנֵי כָּל בְּהֶמָּה וּבְהֶמָּה; וּמִנְּעָרֵב בְּכִלִּי אֶחָד אֲפֹלוּ כּוֹר ^[מידת נפח גדולה], אֲפֹלוּ כּוֹרִים ^[שני כור].

צז) כְּמוֹ אֶפֶר וְחוּל, כְּמִבּוּאָר בְּפֶרֶק ח הַלָּכָה טז.
לה. אֵין מְאָכִילִין בְּהֶמָּה חִיָּה וְעוֹף בְּשֶׁבֶת, כְּדִרְךָ שֶׁהוּא מְאָכִיל בְּחֹל - שְׁמָא יָבֹא לְיָדֵי כְּתִישָׁת קִטְנִיּוֹת, אוֹ לְיָדֵי לִישָׁת קֶמַח וּכְיוּצָא בּוֹ. כִּיצַד? לֹא יִאָכִיל הַגָּמֵל בְּשֶׁבֶת מְאָכֵל ^[בכמות המספיקה] שְׁלִשָּׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, וְלֹא יִרְבִּיעַ ^[יורשיב] עֶגֶל וּכְיוּצָא בּוֹ וַיִּפְתַּח פִּיו וַיִּתֵּן לְתוֹכוֹ פִּרְשִׁינִין וּמִים בְּבֵית אֶחָת. וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹף פִּי יוֹנִים וְתִרְנֻגוּלִים, לְמָקוֹם שְׁאִינָן יְכוּלִין לְהַחֲזִיר ^[לפלוט]; אֲבָל מְאָכִיל הוּא אֶת הַבְּהֶמָּה מֵעֶמֶד ^[כאשר הבהמה עומדת], וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

א. אין נותנין לה מים צונגין, שהרי מתמקמן הרבה; וכן לא יתן לתוכה פך של שמן, מפני שהוא כמבשיל. אבל נותן הוא מים חמין לתוך אמבטי של צונגין.^ט

(יב) שהורתחו בכלי אחר הנקרא 'כלי ראשון' משום שהוא היה על גבי האש, ולאחר הרתחה הם הועברו לאמבטיה הנחשבת 'כלי שני'. (יג) בכמות קטנה שתתחמם על ידי מי האמבטיה. (יד) המים הנמצאים באמבטיה מחוממים היטב מכיוון שהם מיועדים לרחיצה, ולכן אף אם האמבטיה היא כלי שני ועוצמת החום שלה פחותה מעוצמת החום של כלי ראשון – המים הנמצאים בה גורמים לרתיחת מים צונגים אחרים. (טו) כי עוצמת המים התחתונים גוברת על המים העליונים, וממילא המים מתקררים ולא מתחממים.

ו. מחם שפפה [=ריקן] ממנו מים - מתר לתן לתוכו מים צונגין, כדי להפשירן^{טז}; ומתר לצק מים חמין לתוך מים צונגין, או צונגין לתוך החמין^{יז} - והוא שלא יהיו בכלי ראשון, מפני שהוא [=הכלי הראשון] מתמקמן הרבה. וכן קדירה רותחת - אף על פי שהורידה מעל האש, לא יתן לתוכה תבלין^{יח}; אבל נותן לתוכה מלח, [משום] שהמלח אינו מתבשל אלא על גבי אש גדולה. ואם צק [=יצק] התבשיל מקדירה לקערה - אף על פי שהוא רותח בקערה, מתר לו לתן לתוך הקערה תבלין; שפלי שני אינו מבשיל.

(טז) מותר להכניס לתוכו מים קרים, כדי שהם יפשירו כתוצאה מהחום של המים. ולמרות שהדבר יכול לגרום לחיזוק הכלי, אין בכך איסור, משום שהאדם לא מתכוון לכך וייתכן שהכלי לא יתחזק כלל. (יז) מלבד אמבטיה, כמבואר בהלכה הקודמת. (יח) כי תבלין מתבשל במהירות אף בכלי שאינו נמצא על האש.

ז. אין שורין את החלתית^ט, בין בפושרין בין בצונגין^י; אבל שורה אותו בתוך החמין. ואם שתה [את מי החלתית] יום חמישי וששי [לרפואה], הרי זה שורה בשבת בצונגין, ומניחו בחמה עד שיחם^{יא}, ושותה - כדי שלא יחלה אם פסק מלשתות^{יב}.

(ט) צמח שמימיו משמשים לרפואה, כמבואר בפרק הקודם בהלכה כב. (כ) כי השרייה היא מעשה שרגילים לעשותו ביום חול. (כא) ואין בכך איסור בישול, כמבואר בהלכה ט. (כב) כמבואר בפרק הקודם.

ח. דבר שנתבשל קדם השבת, או נשרה בחמין מלפני השבת - אף על פי שהוא עכשו צונגין, מתר לשותו בחמין^{יג} בשבת^{יד}. ודבר שהוא צונגין

הסעודות שאדם חייב לאכול בשבת, כמבואר בפרק ל. (ג) וכל אדם יכול להוציא מהתנור כמות של שלוש סעודות.

ב. מפני מה אסרו חכמים להכניס למרחץ בשבת? מפני הבלגין שהיו מתחמין [מים] חמין בשבת, ואומרים: 'מערב שבת הוחמו'; לפיכך גזרו שלא יכניס אדם למרחץ בשבת, אפילו להזיעה. וגזרו שלא ישפתף [=ישטוף] כל גופו בחמין, ואפילו בחמין שהוחמו מערב שבת; אבל פניו ידיו ורגליו, מתר. במה דברים אמורים? בחמי האורי - גזרה משום מרחץ; אבל בחמי טבריה וכו' צא בהן, מתר להשפתף בהם כל גופו. ואסור לרחץ במים חמין שפמערות, מפני שהמעררה יש בה הבל, ויבוא לידי זעה, ונמצאת כמרחץ.

(ד) שחיממו את מימיו לפני שבת. (ה) אף אם הוא לא מתרחץ בפועל אלא רק נהנה מהחום והלחות של המרחץ. (ו) מים שהתחממו על ידי אש. (ז) שחומם הוא חום טבעי.

ג. מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשפתף כל גופו בצונגין [מים קרים]; אבל אינו משפתף כל גופו בצונגין, וכא ומתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו, ונמצא פרוחץ כל גופו בחמין. המביא סילון [=צינור] של צונגין בתוך מים חמין [לחמם המים שבצינור], אפילו בתוך חמי טבריה - הרי אלו בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.

(ח) אך אין איסור להפשיר מים קרים אם הם לא על גוף האדם, כמבואר בהלכה הבאה.

ד. מביא אדם קיתון של מים, ומניחו כנגד המדורה - לא בשביל שיחמו [=שהמים ירתחו], אלא כדי שתפוג צנתן^ט. וכן מניח פך של שמן כנגד המדורה - כדי שייפשר, לא שיחם. וסוף אדם ידו במים או בשמן, ומחמם [לאחר מכן את ידו] כנגד המדורה - והוא [ובלבד] שלא יחמו המים שעל ידו עד שתהא פרוסו של תינוק נכוית בהם. ומחמם [מותר לחמם] בגד, ומניחו על גבי מעיו בשבת^{יא}.

(ט) יפשירו. החידוש בכך הוא אשר למרות שאם המים יהיו מונחים זמן רב בסמיכות לאש הם ירתחו, בכל זאת מותר להניח את המים בסמיכות לאש על מנת שהם יפשירו. (י) המים לא יגיעו לטמפרטורה של 46 מעלות. (יא) על מנת לשכך את כאב המעיים.

ה. אמבטי של מרחץ שהיא מלאה מים חמים^{יב}

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

[ע-רבבם] **מַעֲרֵב שַׁבָּת**, לְמַחֵר נוֹתֵן לְתוֹכָן שְׁמֵן וְחֶמֶן וְתַבְלִין; וְלֹא יִטְרֹף, אֲלֵא מַעֲרֵב. שׁוֹם שׁוֹרְסָקוֹ מַעֲרֵב שַׁבָּת, לְמַחֵר נוֹתְנוֹ לְתוֹף הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחַק, אֲלֵא מַעֲרֵב.

(לד) על ידי מים או יין. (לה) יערבב בכוח את החרדל והדבש, כדי שלא יעבור על איסור לישנה.

יג. הַנוֹטֵל שֶׁעַר מִגּוֹף הָאָדָם, חָיֵב מִשּׁוֹם גּוֹזֵז; לְפִיכָּהּ, אָסוּר לְרַחֵץ אֶת הַיָּדִים בְּדָבָר שֶׁמְשִׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאִילִי, כְּגוֹן אֶהְלָה [=מין צמת] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. וּמִתָּר לְחֹף [-לנקות] אֶת הַיָּדִים בְּעֶפֶר לְבוֹנָה, וְעֶפֶר פְּלִפְלִין, וְעֶפֶר יֶסְמִין, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן; וְאִינוּ חוֹשִׁים שֶׁמָּא יִשְׁייר שֶׁעַר שֶׁעַל יָדוֹ, שֶׁהָיָה אִינוּ מִתְּכַנְּנִין. עֲרֵב דָּבָר שֶׁמְשִׁיר אֶת הַשֶּׁעַר וְדֹאִי עִם דָּבָר שֶׁאִינוּ מְשִׁיר וְדֹאִי - אִם הָיָה הָרֵב מְדָבָר שֶׁאִינוּ מְשִׁיר, מִתָּר לְחֹף בּוֹ; וְאִם לֹא, אָסוּר.

(לו) בוודאות, אף אם הוא אינו מתכוון לכך. (לז) וחומרים אלו אינם משירים את השיער בוודאות.

יד. אָסוּר לְרֹאוֹת [-להסתכל] בְּמִרְאֵה שֶׁל מִתְּכַת [ששפתה חדה] בְּשַׁבָּת - גִּזְרָה שֶׁמָּא יִשְׁייר בָּהּ [באמצעות שפתה] נִימִין הַמְדַלְדֵּלִין [=ששורות בולטות] מִן הַשֶּׁעַר, וְאֶפְלוֹ [אם הִמְרָאָה] קְבוּעָה בְּכַתֵּל [אסור להסתכל בה]; אֲבָל מִרְאֵה שֶׁאִינָהּ שֶׁל מִתְּכַת לֹא - מִתָּר לְרֹאוֹת בָּהּ, אֶפְלוֹ אִינָהּ קְבוּעָה לֹט.

(לח) או ששפתה אינה חדה. (לט) ולא חוששים שהאדם ייקח מספריים על מנת לסדר את שעריו, כי הדבר כרוך בפעולה משמעותית יותר ולפני שהאדם יעשה אותה הוא ייזכר שהיום שבת והדבר אסור.

טו. הַמְּכַבֵּס, חָיֵב מִשּׁוֹם מְלִיכָן; וְהַסּוֹחֵט פְּסוּת [-בד], חָיֵב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְכַבֵּס; לְפִיכָּהּ, אָסוּר לְדַחֵק מְטָלִית או מוֹף וְכִיּוֹצֵא

בָּהֶן, בְּפִי הָאִשִּׁישָׁה [=כד] וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, כְּדִי לְסַתְּמָה - שֶׁמָּא יָבוֹא לִידֵי סְחִיטָה. וְאִין • מְקַנְחִין בְּסִפּוּג, אֲלֵא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ בֵּית אֲחִיזָה - [כדי] וְאִין מְכַסִּין שֶׁלֹּא יִסְחֹט. וְאִין מְכַסִּין חֲבִית שֶׁל מִים וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, בְּכֶגֶד שֶׁאִינוּ מוֹכֵן לָהּ [=מיועד] - גִּזְרָה שֶׁמָּא יִסְחֹט.²

מַעֲקָרוֹ, וְלֹא בָּא [-גנשה] בְּחֶמֶן מַעוֹלָם - מְדִיחִין [-שוטפים] אוֹתוֹ בְּחֶמֶן בְּשַׁבָּת¹, אִם לֹא הָיְתָה הַדְּחָתוֹ גָּמֵר מְלֹאכְתּוֹ [-בישולו]; אֲבָל אִין שׁוֹרִין אוֹתוֹ בְּחֶמֶן כִּי.

(כג) אף בכלי ראשון, אם הכלי אינו על האש. (כד) כי בישול דבר שכבר התבשל אינו נחשב בישול. (כה) אף בכלי ראשון. (כו) בכלי ראשון, אך מותר לשרותו בכלי שני. (כז) כי עוצמת החום של עירוי מים רותחים פחותה מעוצמת החום של שרייה במים רותחים.

טז. מִתָּר לְהַחֵם בְּחֶמֶה [=שמש], אִף עַל פִּי שֶׁאָסוּר לְהַחֵם בְּתוֹלְדוֹת חֶמֶה כִּי - שֶׁאִינוּ בָּא לְטַעוֹת מִחֶמֶה לְאִשְׁכֵּי; לְפִיכָּהּ, מִתָּר לְתוֹן מִים צוֹנֵן בְּשִׁמְשׁ כְּדִי שְׁיַחֲמוּ. וְכֵן נוֹתְנִין מִים יָפִים [-הראויים לשתיה] לְתוֹף מִים רְעִים בְּשִׁבִּיל שְׁיִצְנוּ. וְנוֹתְנִין תְּבִשִּׁיל לְתוֹף הַבּוֹר בְּשִׁבִּיל שְׁיִהָא שְׁמוּרִל.

(כח) כמבואר בפרק ט הלכה ג. (כט) האדם המחמם דברים בחמה אינו עלול לחמם דברים באש ולעבור על איסור בישול. (ל) ולא יתקלקל, ולא חוששים שמא האדם ישווה גומות.

יז. מַעֲרֵב אָדָם מִים וּמֶלַח וְשֶׁמֶן, וְטוֹבֵל בָּהֶן פֶּתוֹ, או נוֹתְנוֹ לְתוֹף הַתְּבִשִּׁיל - וְהוּא, שְׁיַעֲשֶׂה מַעַט; אֲבָל הַרְבֵּה - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מְלֹאכָה מִמְּלֹאכַת הַתְּבִשִּׁיל. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מִי מֶלַח עֲזִין [-מלוחים מאוד], וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלַח וְשְׁלִישׁ מִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מוֹרִיס [-צייר דגים]. וּמִתָּר לְמֶלַח בִּיעָה; אֲבָל צָנוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּכּוֹבֵשׁ כְּבִשִּׁין בְּשַׁבָּת², וְהַכּוֹבֵשׁ אָסוּר [מדרבנו], מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְשֵׁל. וּמִתָּר לְטַבֵּל צָנוֹן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּמֶלַח, וְאוֹכֵל לֵב.

(לא) אך ביצה לא רגילים לכבוש, ולכן מותר למלוח אותה. (לב) את הצנון מיד לאחר הטבילה במלח.

יח. מִתָּר לְעֵרֵב יֵין וְדִבֵּשׁ וּפְלִפְלִין בְּשַׁבָּת לְאֶכְלָן; אֲבָל יֵין וּמִים וְשֶׁמֶן אֲפֻרְסָמוֹן - אָסוּר, שֶׁאִין זֶה רָאוּי לְאֶכִילַת בְּרִיאִים³. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.

(לג) ואסור להכין תרופה בשבת שמא ישחק סממנים, כמבואר בפרק הקודם.

יט. חֲרָדֵל [-גרעיני צמת] שֶׁלְשׁוֹ מַעֲרֵב שַׁבָּת - לְמַחֵר מִמְּחוּלֵי בֵין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ דְּבִשׁ; וְלֹא יִטְרֹף⁴, אֲלֵא מַעֲרֵב [בעדינות]. שְׁחָלִים [-מין ירק] שֶׁטָּרְפָן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וְאִם הָיְתָה [צוואה או לכלוך] **עַל שֶׁל עוֹר, נוֹתְנִין עָלֶיהָ מִיָּם עַד שֶׁתִּכְלָה מִזֵּי.**

(מז) כי שפיכת מים על עור אינה נחשבת כיבוס. (מח) בציפורן או בסכין. (מט) הן חדשים והן ישנים. (נ) אך לא חדשים. (נא) אך לא במים, כי הדבר נחשב כיבוס.

יט. מִי שֶׁנִּתְלַכְלַכָּה יָדוֹ בְּטִיט - מְקַנְחָהּ בְּזַנֵּב הַסּוֹס, וּבְזַנֵּב הַפָּרָה, וּבְמִפָּה הַקָּשָׁה הָעֲשׂוּיָה [המיועדת] **לְאַחֲזוֹ בָּהּ הַקּוֹצִינִי; אָבֵל לֹא בְּמִפָּה שֶׁמְקַנְחִין בָּהּ אֶת הַיָּדִים -** [כדי] **שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, וְיִבֹּא לִכְבֹּס אֶת הַמִּפָּה יב.**

(נב) בשבת, מכיוון שהוא מקפיד שהמפה לא תתלכך.

כ. מִי שֶׁרָחַץ בְּמִים - מְסַתֵּפֵם בְּלוֹנָטִיתוֹ [=מתנגב במגבת] **וּמִבִּיאָהּ בִּידוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שָׁמָּה יִסְחֹט. וְכֵן מִי שֶׁנִּשְׁרִי כָּלִיו בְּדֶרֶךְ** [=נפלו בגדיו לתוך המים] **- מִהֵלֶךְ בָּהֶן, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שָׁמָּה יִסְחֹט. וְאִסּוּר לֹא לְשִׁטְחֹן יב, וְאִפְּלוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ; גִּזְרָה שָׁמָּה יֹאמַר** [אדם] **הָרוּאָה** [אותו], **‘הֲרִי זֶה כֶּבֶס כְּסוּתוֹ בְּשֶׁבֶת, וְשִׁטְחָהּ לִבְשָׁה’;** **וְכָל מְקוֹם** [דבר] **שֶׁאֲסָרוּ תַּכְמִּים מִפְּנֵי מְרִאִית הָעֵין, אֲפֵלוּ בְּחִדְרֵי חֲדָרִים אֲסוּר** [לעשותו].

(נג) לפרוס אותן לייבוש.

כא. שְׁתֵּי מְטֵה־רוֹת [=מקוואות] **זוֹ עַל גְּבִי זוֹ - נוֹטֵל אֶת הַפֶּקֶק** [העשוי מבר] **מִבִּינֵיהֶם** [=מביניהם] **וּמִשִּׁיקָן** [=מחבר המקוואות], **וּמִחֲזִיר אֶת הַפֶּקֶק לְמִקְוָמוֹ, מִפְּנֵי שְׂאִינוֹ בָּא לִידֵי סְחִיטָה, שֶׁהֲרִי דַעְתּוֹ שְׂיִצְאוּ הַמִּים יב.** **וּפּוֹקְקִים אֶת הַבֵּיב בְּסוּדְרִין וּבְכָל דָּבָר הַמְּשַׁלְטֵל,**

כְּדִי שֶׁלֹּא יִצּוּפוּ הַמִּים [של הביב] **עַל הָאֲכָלִים וְעַל הַפְּלִיגִים יב; אָבֵל • אֵין פּוֹקְקִין אֶת הַבֵּיב כְּדִי שֶׁיִּרְדּוּ הַמִּים** [מהביב] **לְבוֹר** - **שָׁמָּה יִסְחֹט בַּעַת שְׂדוּחֶק** [-מהדק את הפקק], **שֶׁהֲרִי הַפֶּקֶק שְׂרוּי בְּמִים יב.**

(נד) הוא לא מעוניין להדק את הפקק ולסתום את הנקב לגמרי, כי הוא רוצה שהמקוואות יישארו מחוברים. (נה) פקיקת הביב נעשית על מנת שלא יצופו מים רבים מהביב על המאכלים והכלים וישחיתו אותם, אך אין מטרת הפקיקה למנוע אף יציאת מים מועטים משום שהם אינם גורמים נזק, ולכן האדם לא מהדק את הפקק לחלוטין

(מ) אך מותר לכסות את החבית בבגד המיועד לכך, כי לא אכפת לו שהבגד יתרטב וממילא הוא לא עלול לסחוט אותו.

טז. נִשְׁבְּרָה לֹו חֲבִית בְּשֶׁבֶת יא, מִצִּיל מִמֶּנָּה מֵה שֶׁהוּא צָרִיף לְשֶׁבֶת לֹו וּלְאוֹרְחָיו, וּבִלְבָּד שֶׁלֹּא יִסְפַּג בִּינֵין [-ישרה הספוג בין ויסחוט לכלי], **אוֹ יִטְפַּח בְּשִׁמּוֹן** [-יטבול ידו בשמן ויקנה לכלי]; **שָׁאֵם יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחֹל, שָׁמָּה יִבֹּא לִידֵי סְחִיטָה. וְכִיצַד מִצִּיל מִמֶּנָּה?** **מִבִּיא כָּלִי וּמִנִּיחַ תַּחְתָּיה; וְלֹא יִבִּיא כָּלִי אַחֵר וְיִקְלֹט** [היין מהאורח], **כָּלִי אַחֵר וְיִצָּרֶף יב - גִּזְרָה שָׁמָּה יִבִּיא כָּלִי כָּלִי דֶּרֶךְ רִשּׁוֹת הָרַבִּים. נִדְמַנּוּ לֹו אוֹרְחִים - מִבִּיא מִבֵּיתוֹ כָּלִי אַחֵר וְקוֹלֵט, כָּלִי אַחֵר וּמִצָּרְפוֹ לְרֹאשׁוֹן יב. וְלֹא יִקְלֹט** [בכלי] **וְאַחֵר כֶּף יִזְמִין** [אורחים], **אֲלֹא יִזְמִין וְאַחֵר כֶּף יִקְלֹט; וְאִם הָעָרִים** [-התחכסם] **בְּדָבָר זֶה, מֵתָר.**

(מא) נפלה חבית מהגג ונשברה. (מב) על מנת להציל את תכולת החבית בכמות הכלים הגדולה ביותר, מחשש שמרוב טרדתו הוא ישכח שהיום שבת ויטלטל ברשות הרבים. מסיבה זו, מותר לו להניח רק כלי אחד תחת החבית וכך הוא לא יהיה טרוד כל כך ויזכור שהיום שבת. (מג) כי הוא עושה זאת עבור האורחים, ולכן אין חשש שהוא ישכח שהיום שבת.

יז. טִיט שֶׁעַל בְּגָדוֹ, מְכַסְּסוֹ [=משפספו] **מִבְּפָנָיו; וְאִינוֹ מְכַסְּסוֹ מִבְּחוּץ - גִּזְרָה שָׁמָּה יִכְבֹּס** [את הבגד]. **וּמֵתָר לְגִרְדּוֹ בְּצִפְרָן יב, וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ שָׁמָּה יִלְבְּנוּ** [-יכבסו]. **הַמְכַסְּסֵי • אֶת** [השנת הראב"ד] **הַמְכַסְּסֵי . . אִסּוּר א"א טַעַם בּוֹהַ הַסּוּדָר** [לאחר הכביסה] **- דְּבִין סוּדָר בֵּין חִלּוּק מוֹתָר וּבֵין פֶּסֶק הָרֵב ז"ל (הרי"ף, ע"י מ"מ).** **אִסּוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַבְּנוֹ יב; אָבֵל הַחִלּוּק - מֵתָר, מִפְּנֵי שְׂאִין בְּוִנְתּוֹ** [של האדם] **אֲלֹא לְרַפְּכוֹ יב.**

(מד) אף מבחוץ. (מה) שפשוף הסודר נחשב כיבוס. (מו) ולא לנקותו, כי החלוק הוא בגד תחתון ולכן הלכלוך שעליו אינו מפריע לאדם.

יח. מִנְעַל אוֹ סַנְדָּל [מעור] **שֶׁנִּתְלַכְלַךְ בְּטִיט וּבְצוּאָה, מֵתָר לְשִׁכְשְׁכּוֹ** [=לנענעו] **בְּמִים יב; אָבֵל לְכַבֵּסוֹ, אִסּוּר. וְאֵין •** [השנת הראב"ד] **מְגִידִין מִחַ לֹא מִנְעָלִים** [ואין . . סנדלים. א"א גם בזה טעה, אבל סבין אותן ומקנחים את הרגלים, מי שנתלכלכה ידו בטיט. **וְלֹא סַנְדָּלִים מִט, אָבֵל**

סָבִין וּמְקַנְחִין אֶת הַיָּשָׁנִים יב. כִּר אוֹ פֶּסֶת שֶׁהִיָּה עָלֶיהֶן צוּאָה אוֹ טַנּוּף [-לכלוך], **מְקַנְחוֹ בְּסִמְרָטוּט יב;**

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי כ"ז סיון - ספר זמנים - הלכות שבת קפו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

וממילא לא יבוא לידי סחיטה. (נו) והוא מהדק אותו היטב על מנת שכל המים ירדו לבור.

שְׁלֶחֶן סה - דוֹחֵקִין אוֹתוֹ לְמִקְוֵמוֹ^ס, וּבִמְקַדֵּשׁ מַחְזִירִין אוֹתוֹ^ס; אֲבָל צִיר הָעֲלִיּוֹן שֶׁנֶּשְׁמַט, אֲסוּר לְהַחְזִירוֹ בְּכָל מְקוֹם סה - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְקַעֵס.

כב. אֲסוּר לְתַקֵּן בֵּית יָד [=שווול] שֶׁל בְּגָדִים, וּלְשַׁבְּרֵם שְׂבָרִים שְׂבָרִים [=קיפול מדויק], כְּדֶרֶךְ שְׁמִתְקַנִּין בַּחֹל הַבְּגָדִים בְּשִׁמְכַבְּסִין אוֹתָן; וְכֵן אֵין מְקַפְּלִין הַפָּלִים בְּשֶׁפֶת כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשִׁין בַּחֹל בְּבָגָדִים בְּשִׁיכְבָּסוֹ אוֹתָן. וְאִם לֹא הָיָה לוֹ כָּלִי [-בגד] אַחֵר לְהַחֲלִיפוֹ, מִתֵּר לְקַפְּלוֹ וּלְפָשְׁטוֹ וּלְהַתְּכָסוֹת בּוֹ, כְּדִי שְׁיִתְנַאֵה בּוֹ בְּשֶׁפֶת - וְהוּא [-ובלבד] שְׁיִהְיֶה בְּגָד חֲדָשׁ לְכֵן, שֶׁהָיָה הוּא מִתְמַעֵף וּמִתְלַכְלֵף מִדֵּי^י. וְכִשְׁיִקְפֹּל, לֹא יִקְפֹּל אֶלָּא אִישׁ אֶחָד; אֲבָל לְקַפֵּל בְּשָׁנִים, אֲסוּרִיח.

(סב) כי לא משתמשים בהן לדברים אחרים ולכן הן אסורות בטלטול. (סג) שמשתמשים בהן לדברים אחרים וממילא מותר לטלטלן בשבת. (סד) מחשש שמא יתקע אותן. (סה) הציר נעקר מעט ממקומו. (סו) ואין הדבר נחשב תקיעה כי אין הדבר כרוך בטרחה רבה, מכיוון שהציר העליון של הדלת נמצא במקומו. (סז) אף אם הציר נפל ממקומו מותר להחזיר אותו, כי אין שבות במקדש כמבואר בפרק הקודם בהלכה כז. (סח) אף בבית המקדש. (סט) הציר העליון חשוב יותר מהציר התחתון והחזרתו כרוכה בטרחה רבה, ולכן האדם עלול להחזיר את הציר באמצעות מסמרים ולעבור על איסור בנייה מהתורה. משום כך, דבר זה אסור אף בבית המקדש.

(נז) וממילא, הקיפול לא מחזיק מעמד זמן רב. (נח) כי קיפול הנעשה על ידי שני אנשים הוא קיפול מדויק, ונחשב תיקון גמור האסור בשבת.

כז. אֵין גּוֹדְלִין [=קולעים] אֶת שַׁעַר הָרֹאשׁ, וְאֵין פּוֹקְסִין [=מסריקים] אוֹתוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה^י. וְאֵין מַחְזִירִין [-מרכיבים] מְנוּרָה שֶׁל חֲלִיטוֹת, וְלֹא כֶּסֶא הַמִּפְּצָל, וְלֹא שִׁלְחָן הַמִּפְּצָל [-רהיטים המורכבים מכמה חלקים], וְכִיּוֹצֵא בָהֶן - מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה; וְאִם הִחְזִיר - פְּטוּר, שְׂאִין [רין] בְּנִין בְּכָלִים, וְאֵין סִתְרֶיהָ בְּכָלִים; וְאִם הָיָה [הכלין] רְפוּי, מִתֵּר לְהַחְזִירוֹ. וְאֵין מִתְקַנִּין חֲלִיטוֹת שֶׁל שְׂדֵרָה [שבכבן] שֶׁל קֶטֶן זוֹ בְּצַד זוֹ, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּבוֹנָה עא.

כג. הַצּוֹבֵעַ, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָּה, אֲסוּר לֵאשֹׁה לְהַעֲבִיר סֶרֶק [=אודם] עַל פְּנֵיהָ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּצוֹבֵעַת. וְהַתּוֹפֵר, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָּה, אֲסוּר לְמִלְּאֵת הַכֹּר וְהַפֶּסֶת הַחֲדָשִׁים בְּמוֹכִין [-צמר גפן] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְפַּר [את הכר או הכסת]; אֲבָל מוֹכִין שֶׁנֶּשְׂרוּ מִן הַכֹּר אוֹ מִן הַפֶּסֶת, מַחְזִירִין [-מותר להחזיר] אוֹתָם בְּשֶׁפֶת.

(ע) אך אין בכך בנייה גמורה. (עא) אך ביום הלידה מותר לעשות זאת, כמבואר בפרק ב הלכה יד ובפרק כא הלכה לא.

כד. הַקּוֹרֵעַ, מְאֻבּוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָּה, מִי שֶׁנֶּסְתַּבְּכוּ בְּגָדָיו בְּקוֹצִים - מִפְּרִישָׁם בְּצִנְעָה^{יט}, וּמִתְמַהֲמָה [-בוהירות] כְּדִי שֶׁלֹּא יִקְרַע; וְאִם נִקְרַעו - אֵינוֹ חַיֵּב כָּלוּם, שֶׁהָיָה לֹא נִתְפַּוֵּן^ס. וּמִתֵּר לְלַבֵּשׁ פָּלִים [-בגדים] חֲדָשִׁים, וְאִם נִקְרַעו - נִקְרַעוּ. פּוֹצְעִין [-מפצחים] אֶת הָאֵגוֹז [העטרף] בְּמִטְלִית, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא תִקְרַעֵסא.

כז. הָעוֹשֶׂה אֶהֱל קְבוּעַ [-לזמן רב], חַיֵּב מִשּׁוּם בּוֹנָה. לְפִיכָּה, אֵין עוֹשִׁין אֶהֱל עֲרָאִי לְכַתְּחִלָּה, וְלֹא סוֹתְרִין אֶהֱל עֲרָאִי - גְּזֵרָה שְׁמָא יַעֲשֶׂה אוֹ יִסְתֵּר אֶהֱל קְבוּעַ; וְאִם עָשָׂה אוֹ סִתֵּר אֶהֱל עֲרָאִי, פְּטוּר. וּמִתֵּר לְהוֹסִיף אֶהֱל עֲרָאִי בְּשֶׁפֶת. פִּיעֵד? טְלִית שְׁהִיתָה פְּרוּסָה עַל הָעַמּוּדִים אוֹ עַל הַפִּתְּלִים, וְהִיתָה פְּרוּכָה [-מקופלת] קִדָּם הַשֶּׁפֶת - אִם נִשְׁאָר מִמֶּנָּה גִּג טַפַּח^{עב} מִתּוֹחַ [-לפני שבת] - הָרִי זֶה מוֹתֵחַ אֶת פְּלֶה בְּשֶׁפֶת, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אֶהֱל גְּדוֹל עג. וְכֵן כָּל פִּיּוֹצֵא בָּזָה.

(נט) שלא יראו אותו אחרים, משום שהוא נראה כמתקן את הבגד. (ס) אך אם היה מתכוון לקריעת הבגד, היה חייב על כך למרות שהוא מקלקל את הבגד, משום שהקריעה נעשית על מנת לתפור את הבגד לאחר הסרת הקוצים. (סא) המטלית כי אינו מתכוון לקרוע אותה, ובנוסף, הקריעה לא נעשית לצורך התפירה.

(עב) שהוא השיעור המינימלי של אוהל, כמבואר בהלכה כט. (עג) כי הוא מרחיב אוהל קיים, ולא עושה אוהל חדש.

כה. הַתּוֹקֵעַ [-תוחב], חַיֵּב מִשּׁוּם בּוֹנָה; לְפִיכָּה, כָּל הַדִּלְתוֹת הַמְּחַבְּרוֹת לְקַרְקַע, לֹא נוֹטְלִין אוֹתָן^{סב} וְלֹא מַחְזִירִין [אותן] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְקַע [אותן]. אֲבָל דִּלְת שְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל [-תיבה גדולה], וְשֶׂאֵר דִּלְתוֹת הַפָּלִים^{סג} - נוֹטְלִין, וְלֹא מַחְזִירִין^{סד}. וְאִם נֶשְׁמַט צִיר הַתְּחָתוֹן

כח. אֵין תּוֹלִין אֶת הַפְּלָה [-וילון המאחיל על המיטה],

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אָהֵל בַּשָּׁעָה שְׁנוּטָה; לְפִיכָף, אִם הִיְתָה פְּרֻכָּה גְדוּלָּהּ פִּי - תוֹלִין אוֹתָהּ שְׁנֵימָּה, אָבֵל אֶחָד אָסוּר. וְאִם הִיְתָה כְּלָה שֵׁשׁ לָהּ גָּג, אֵין מוֹתְחִין אוֹתָהּ וְאֶפְלוּ עָשָׂרָה; [אנשים]; שְׂאֵי אֶפְשָׁר שְׁלֵא תִגְבֶּה [הכילה] מַעַט [-טפח] מַעַל הָאָרֶץ, וְתַעֲשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פג) עליו להיזהר בעת תליית הפרוכת, שלא ייווצרו קפלים בפרוכת ברוחב טפח. (פד) ובוודאי היא תתקפל בעת תלייתה. (פה) כי שניים יכולים לתלות את הפרוכת מבלי שהיא תתקפל.

לג. בְּגַד שֶׁמְכַסֶּה [-שמותר לכסות] בּוֹ פִּי הַחֲבִית פִּי - לֹא יִכְסֶּה בּוֹ אֶת כְּלָהּ, מִפְּנֵי שְׁנַעֲשֶׂה אֶהֱלָּ; אָבֵל [-אלא] מְכַסֶּה הוּא מְקַצֵּת פִּיָּהּ. הַמְסַנֵּן בְּכַפִּיפָה מִצְרִית [-סוג מסננת] - לֹא יִגְבִּיֶה קְרָקְעִית הַכַּפִּיפָה מִן הַכְּלִי טַפַּח פִּי, כְּדִי שְׁלֵא יַעֲשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פו) כי הבגד מיועד לכך, כמבואר בהלכה טו. (פז) בהלכה זו מדובר שהחבית אינה מלאה לגמרי ויש רווח של טפח בין כיסוי החבית למשקים שבתוכה, ולכן הכיסוי נחשב אוהל. (פח) שהוא השיעור המינימלי של אוהל.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

פֶּרֶק בִּג

איסורים נוספים שאסרו חכמים מפני מלאכות מסוימות מל"ט המלאכות - מכה בפטיש, מעבד, מוחק עור, כותב ומכבה.

א. הַעוֹשֶׂה נֶקֶב שֶׁהוּא עֲשׂוּי [-מיועד] לְהַכְנִיס וְלְהוֹצִיא, כְּגוֹן נֶקֶב שֶׁל לֹול הַתְּרַנְגּוּלִין, שֶׁהוּא עֲשׂוּי לְהַכְנִיס הָאוֹרָה וְלְהוֹצִיא הַהֶבְלָא - הֲרִי זֶה חֵיֵב מְשׁוּם מִכָּה בַּפְּטִישׁ [-גמר מלאכה]; לְפִיכָף, גָּזְרוּ עַל [-אסרו חכמים לעשות] כָּל נֶקֶב, אֶפְלוּ הִיָּה עֲשׂוּי לְהוֹצִיא בְּלֶבֶד, אוֹ לְהַכְנִיס בְּלֶבֶד - שְׁמָא יָבוֹא לַעֲשׂוֹת נֶקֶב שְׁחִיבִין עָלָיו. וּמִפְּנֵי זֶה אֵין נוֹקְבִין בְּחִבִּית נֶקֶב חֹדֶשׁ, וְאֵין מוֹסִיפִין בּוֹ [-נקב נוסף]. אָבֵל פּוֹתְחִין נֶקֶב יָשָׁן [-שנסתם] - וְהוּא [-ובלבד], שְׁלֵא יִהְיֶה הַנֶּקֶב לְמִטָּה מִן הַשְּׁמִירִים [-בתחתית החבית]; [מכיוון] שְׁאֵם

שְׁהָרִי נַעֲשִׂית תַּחְתִּיָּה אֶהֱלָ עֲרָאִי; וּמִתֵּר לְהַנִּיחַ מִטָּה וְכִסָּא וְטְרִיסקָל [-מין רהיט], וְאָף עַל פִּי שְׁיַעֲשֶׂה תַּחְתִּיָּה אֶהֱלָ - שְׁאֵין זֶה דְּרָךְ עֲשִׂית אֶהֱלָ, לֹא קָבַע וְלֹא עֲרָאִי.

(עד) כי לא משתמשים באוויר שמתחתם.

כט. כָּל אֶהֱלָ מִשְׁפַּע שְׁאֵין בְּגָגוּ טַפַּח, וְלֹא בַּפְּחוֹת מִשְׁלָשָׁה [טפחים] סָמוּךְ לְגָגוּ רַחֵב טַפַּח - הֲרִי זֶה אֶהֱלָ עֲרָאִי; וְהַעוֹשֶׂה אוֹתוֹ לְכַתְחָלָה בַּשָּׁבֶת, פְּטוּר [אבל אסור]. טְלִית כְּפּוּלָה [-מקופלת] שֶׁהָיוּ עָלֶיהָ חוּטִין שֶׁהִיא תְּלוּיָה בִּהֶן מַעֲרֵב שַׁבֵּת [על מנת למשכה בהם], מִתֵּר לְנִטּוּתָהָ עַי. וְכֵן הַפְּרֻכָּת עַי, מִתֵּר לְנִטּוּתָהָ עַי וּמִתֵּר לְפְרָקָהּ.

(עה) לפורסה בשבת, כי פריסת הטלית היא הוספת אוהל עראי ולא עשיית אוהל חדש. (עו) המשמשת כמחיצה ולא כגג. (עז) כמבואר בהלכה לב, כי מחיצה לא נחשבת אוהל.

ל. כָּלֵת חֲתָנִים [-אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שְׁאֵין בְּגָגָה טַפַּח, וְאֵין בַּפְּחוֹת מִשְׁלָשָׁה סָמוּךְ לְגָגָה רַחֵב טַפַּח - הוֹאִיל וְהִיא מְתַקְנֶת [-מיועדת] לְכָף, מִתֵּר לְנִטּוּתָהּ וּמִתֵּר לְפְרָקָהּ עַי: וְהוּא [-ובלבד], שְׁלֵא תִהְיֶה מִשְׁלָשָׁלַת [-פרוסה] מַעַל הַמִּטָּה טַפַּח עַט. פָּקַק [-כעין וילון] הַחֲלוּן - בְּזֶמַן שֶׁהוּא מְתַקֵּן לְכָף - אָף עַל פִּי שְׁאֵינוּ קָשׁוּר וְאֵינוּ תְּלוּי [בחלון], מִתֵּר לְפָקַק בּוֹ הַחֲלוּן פ.

(עח) בשונה מאוהל אחר שאין בו טפח שהעושה אותו בשבת פטור אבל אסור, כמבואר בהלכה הקודמת. (עט) כדי שלא תיחשב כאוהל שאסור לעשותו בשבת. (פ) ואין בכך איסור בנייה.

לא. כּוֹבֵעַ שֶׁעוֹשִׂין עַל הָרֹאשׁ, וְיֵשׁ לוֹ שָׁפָה מְקַפֶּת [מסביבו] שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עַל כְּמוֹ אֶהֱלָ עַל לֹבָשׁוֹ - מִתֵּר לְלִבְשׁוֹ פֶּא; וְאִם הוֹצִיא מִן הַבְּגָדִים [-כרך בגד] סָבִיב לְרֹאשׁוֹ אוֹ [רק] כְּנָגַד פָּנָיו כְּמוֹ אֶהֱלָ, וְהִיָּה [הבגד] מְהֻדָּק עַל הָרֹאשׁ, וְהִיְתָה הַשָּׁפָה שֶׁהוֹצִיאָה [-שכנגד פניו] קָשָׁה בְּיוֹתֵר [-קשיח] כְּמוֹ גִּגִּיב - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אֶהֱלָ עֲרָאִי.

(פא) כי שפת הכובע לא נחשבת אוהל משום שהיא לא קשיחה. (פב) ויש בה רוחב טפח.

לב. הַנּוּטָה • [תולה] הַשֵּׁנֶת הָרֹאשׁ ד' הַנּוּמָה . . . אֲרַעִי א"א אֵין דַּעֲתִי נוּחָה בְּכָל זֶה שְׁלֵא בָּאוּ לְכַאֵן מְשׁוּם אֶהֱלָ זֶה אֵלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא לְהַזְהִיר כְּדִי שְׁלֵא יַעֲשֶׂה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ה. אין מספקין [=הכאה בכלי], ולא מרקדין, ולא מטפחין בשבת [=מחיאית כף] - גזרה שְמא יתקן כלי שיר; ולספק לאחר ידו [=בשינוי], מתר. אין שטין [=שוחים] על פני המים - גזרה שְמא יתקן חבית של שיטין. ברכה שבחצר - מתר לשוט בה, שאינו בא לעשות בה חבית של שיטין; והוא [=ובלבד] שהיה לה שפה מקפפת, שלא יעקר [=ייצא] ממנה המים, כדי שיהיה הכר והפרש בינה ובין היס.

(יב) כלי המיועד ללמידת שחייה. (יג) ולכן אין חשש שהאדם יעשה חבית של שיטין בשבת.

ו. אין חותכין שפופרת [=גבעול] של קנה"י, מפני שהוא כמתקן כלי; היתה [השפופרת] חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת [=מהוקצעת] - מתר להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין חוששין שְמא יתקן. ואסור להניח עליה של הדס וכיוצא בו בתוך הנקב של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני שהוא כעושה מרוב בשבת. ואין שוברין את החרש, ואין קורעין את הניר, מפני שהוא כמתקן כלי.

(יד) על מנת להכניס את הגבעול בנקב החבית כדי להוציא ממנה את היין. (טו) על מנת להניח עליהם דג לפני הכנסתו לתנור, כדי שחום התנור לא ישרוף את הדג.

ז. זמורה [=ענף] שהיא קשורה בטפחין [=כוס לשאיבת מים], ממלאין בה [=באמצעותה מים] בשבת; ואם אינה קשורה, אין ממלאין בה - גזרה שְמא יקטם אותה [=את הזמורה] ויתקנה.

אסור לחף [=לנקות] כלי כסף בגרתיקון [=חומר לניקוי כסף], מפני שהוא מלבנן בדרך שהאמנין עושין, ונמצא כמתקן כלי, וגומר מלאכתו בשבת; אבל חופפין אותו בחול ובנתר [=שאנים מיועדים לכך]. וכן השנת הראב"ד חשבת חפפין כלי הפלים, חופפין אותם בכל דבר. ואסור • להדיח קערות

ואלפסין [=מחבתות] וכיוצא בהן, מפני שהוא כמתקן, אלא אם כן הדיחן [כדי] לאכל בהן סעודה אחרת באותה שבת; אבל כלי שתיה, כגון כוסות וקיתונות [=קנקנים] - מתר להדיחן בכל עת, שאין קבע לשתיה. ואין מציעין את המטות בשבת, כדי לישן עליהן למוצאי שבת; אבל מציעין [אותן] מלילי שבת לשבת.

היה למטה מן השמרים - הרי זה [הנקב] עשוי לחזק, ואסור לפתחו.

(א) את החום והריח מהלול, כדי שלא ימותו התרנגולים. (ב) את הכלי, כי כל כווד היין נשען על נקב זה, וצריך להדקו היטב לחבית. (ג) מכיוון שהנקב מהודק היטב לחבית, פתיחתו נחשבת כעשיית נקב חדש.

ב. נוקבין מגופה [=מכסה] של חבית להוציא ממנה יין, ובלבד שיקבנה למעלה; אבל מצדה - אסור, מפני שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכל ממנה גרגורות, ובלבד שלא יתפנן לעשות כלי; ומביא אדם חבית של יין, ומתיז [=מסיר] את ראשה בסוף לפני האורחין, ואינו חושש, שאין פגנתו אלא להראות נדיבות לבו.

(ד) על מנת להימנע מהסרת כל המכסה כדי לא לקלקל את היין. (ה) מכיוון שזו הדרך הרגילה לעשיית נקב בחבית, כי נקב הנמצא מעל החבית אינו פתרון טוב משום שיכולים להיכנס דרכו לכלוכים לחבית. (ו) לעשות פתח יפה, אלא לאכילת הגרגורות. (ז) אינו עובר על אף אסור. (ח) ולא מתכוון לעשות פתח, וכן אין אסור לקלקל דבר בשבת אם הקלוקל נעשה לצורך השבת.

ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל נקב; לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפלו בדבר שאינו מתמרם [=אין בו איסור ממרח], ואינו בא לידי סחיטה, כגון שישתם בקיסם או בצרור קטן. אבל אם הניח שם אכל כדי להצניעו, ונמצא הנקב נסתם - מתר; ומתר להצרים בדבר זה.

(ט) אף אם אינו עשוי להכניס ולהוציא, כמבואר בהלכה א. (י) כי לא התכוון לסתום את הנקב. (יא) כי מותר להצרים בדבר שאסור רק מדרבנן, בדומה למבואר בפרק הקודם בהלכה טז.

ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מפה בפטיש. ומפני זה, הגורד [=משייף] כל שהוא, או המתקן כלי באיזה [=בכל] דבר שיתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיע קול של שיר בשבת, בין בכלי שיר, כגון פנורות ונבלים, בין בשאר דברים. אפלו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח, אחת פנגד אחת [=בקצב] בדרך המשוורים, או לקרקש [=לקשקש] את האגוז לתינוק, או לשחק בו [=עם התינוק] בזוג [=פעמון] כדי שישחק - כל זה וכיוצא בו, אסור; גזרה שְמא יתקן כלי שיר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בפנה [=לצבוע סביב העיניים] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכוֹתֵב. וְאָסוּר לָלוּת וּלְהָלוּת - גְּזֵרָה שְׁמָא יִכְתֹּב [שטר חוב]. וְכֵן אָסוּר לִקְנוֹת וּלְמַכּוֹר וּלְהִשְׁפִּיר - גְּזֵרָה שְׁמָא יִכְתֹּב. לֹא יִשְׁכַּר אָדָם פּוֹעֲלִים בְּשֶׁבֶת, וְלֹא יֹאמַר לַחֲבֵרוֹ לִשְׁכַּר לוֹ פּוֹעֲלִין. אֲבָל לִשְׁאֹל וּלְהִשְׁאִיל, מֵתֵרֵב;

שׂוֹאֵל אָדָם מִחֲבֵרוֹ בְּדֵי יָיִן וְכֵדֵי שְׁמֹן, וּבִלְבָד שׂוֹאֵל יֹאמַר לוֹ 'הֲלוֹנִי'.

(כב) כי השאלה היא לזמן קצר, ואין חשש שהמשאיל יבוא לכתוב שטר מכיוון שאין לו צורך בשטר.

יג. אֶחָד [ה-ה] הַמוֹכֵר בֶּפֶה [=סיכום מילולי] אוּ בַמְסִירָה - אָסוּר, בֵּין בְּמֵאֲזֵנִים בֵּין שְׁלֹא בְּמֵאֲזֵנִים; וְכִשֵּׁם שְׂאָסוּר לִשְׁקֹל - כֶּף אָסוּר לְמָנוֹת וּלְמִדָּד, בֵּין בְּכָלִי מִדָּה בֵּין בִּיד בֵּין בַּחֲבֵל.

יד. אֵין דְּנִין בְּשֶׁבֶת, וְלֹא חוֹלְצִין [=אלמנה שמת בעלה ערירי חולצת נעל לאח המסרב לייבמה ולשאתה], וְלֹא מִזְבִּמִין, וְלֹא מְקַדְשִׁין [אשה] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִכְתֹּב כִּי. וְאֵין מְקַדְשִׁין [להקדש], וְלֹא מַעְרִיכִין [=הקדשת ערך אדם], וְלֹא מַחְרִימִין [-הקדשת נכסים] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקָּח וּמִמְכָּר כִּי; וְאֵין מְגַבְיִהִין תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת, שְׁזֶה [-האדם] דּוּמָה לְמִקְדִּישׁ אוֹתָן פְּרוֹת שֶׁהִפְרִישׁ, וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן אוֹתָן בְּשֶׁבֶת כִּי. וְאֵין מַעֲשִׂרִין אֶת הַבְּהֵמָה - גְּזֵרָה שְׁמָא יִרְשֵׁם בְּסִקְרָה כִי. וּמִקְדִּישׁ אָדָם פֶּסַח [קרבן הפסח] בְּשֶׁבֶת כִּי, וְחִגִּיתוֹ בְּיוֹם טוֹב כִּי - שְׂזוּ מִצּוֹת הַיּוֹם. וְכִשֵּׁם שְׂאִין מְקַדְשִׁין, כֶּף אֵין מְקַדְשִׁין מִי חֲטָאֵת כִּט.

(כג) שטר המתאר את המעשה שאירע. (כד) ואף בהם קיים חשש שמא יכתוב שטר המתאר את המעשה שאירע. (כה) כמבואר בהלכה ט. בהלכה זו מדובר אף על תרומת חוצה לארץ שמפרישים אותה לאחר אכילת כל הפירות, וממילא לא ניתן לומר שהפרשת התרומה נראית כתיקון, ולכן מובא בהלכה טעם נוסף - שהעושה כך דומה למקדיש. (כו) יסמן בצבע אדום את הפרה העשירית, כדיני מעשר בהמה. (כז) אם זמן הקרבת הקרבן - ערב פסח, חל בשבת, כי הקרבת קרבן פסח דוחה שבת. (כח) קרבן חגיגה שמקריבים אותו בחג עצמו. (כט) אין נותנים אפר פרה אדומה על מים המיועדים לטהרת טמאי מת.

טו. הַמְּגַבִּיָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת בְּשֶׁבֶת אוּ בְּיוֹם טוֹב - בְּשׁוּגָג, יֹאכֵל מִמָּה שֶׁתִּקֵּן; בְּמִזִּיד, לֹא יֹאכֵל עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְיֵבִין כֶּף וְיֵבִין כֶּף, תִּקֵּן [=התיר] אֶת הַפְּרוֹת. וְכֵן הַמְּקַדֵּישׁ אוּ הַמַּעֲרִיף אוּ הַמַּחְרִים

(טז) את הכלים לצורך יום חול. (יז) האדם יכול לשתות בכל רגע, בשונה מסעודה שיש לה זמן קבוע.

ח. אָסוּר לְהִטְבִּיל בָּלִים טְמֵאִין בְּשֶׁבֶת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן בָּלִי. אֲבָל אָדָם טָמֵא - מֵתֵר לְטַבֵּל, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּמִקָּר [=מקור גופו]; וְאֵין מִזִּין עָלָיו בְּשֶׁבֶת [לטהרו מטומאת מת]. הַמְּטַבֵּיל בָּלִים בְּשֶׁבֶת - בְּשׁוּגָג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; בְּמִזִּיד, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עַד לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וּמֵתֵר לְהִטְבִּיל אֶת הַמַּיִם הַטְּמֵאִים בְּשֶׁבֶת; כִּי עֲשֵׂה [-יטביל את המים]? נוֹתֵן בְּכָלִי שְׂאִינוֹ מְקַבֵּל טְמָאָה, כְּגוֹן כָּלִי אֲבָנִים, וּמְטַבֵּיל הַכָּלִי בַּמְקוֹה עַד שֶׁיַּעֲלֶה מִי הַמְּקוֹה עָלֵיהֶן, וְיִטְהָרוּ.

ט. וְאֵין • מְגַבְיִין מְגַבִּיָּהִין וְאֵין • מְתוּקֵן א"א ואפי' ליתן תרומות [מפרישים]

ומעשרות בשבת, מפני שנראה כמתקן דבר שלא היה מתקן.

י. מַעֲבֵד, מַאֲבוֹת מְלֹאכוֹת הוּא; וְהַמְרַבֵּף עוֹר בְּשֶׁמֶן כְּדֶרֶךְ שֶׁהַעֲבָדִין עוֹשִׂין - הֲרִי זֶה מַעֲבֵד, וְחִיב. לְפִיכָּה, לֹא יִסּוּף אָדָם אֶת רִגְלוֹ בְּשֶׁמֶן, וְהִיא בְּתוֹף הַמְנַעֵל אוּ בְּתוֹף הַסִּנְדֵּל הַחֲדָשִׁים; אֲבָל סֹף הוּא אֶת רִגְלוֹ שְׁמֹן, וְלֹבֵשׁ [לאחר מכן את] מְנַעֵלוֹ אוּ סִנְדְּלוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲדָשִׁים. וְסֹף כָּל גּוֹפּוֹ שְׁמֹן, וּמִתְעַגֵּל [=מתגלגל] עַל גְּבִי קְטַבּוּלֵיָא [=משטח עור] חֲדָשָׁה, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ [-אינו עובר על איסור]. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁהִיא הַשְּׁמֹן מוֹעֵט, כְּדֵי שֶׁיַּחֲצֹץ [-יבדוק] הָעוֹר בִּלְבָד; אֲבָל אִם הִיא בְּכֶשֶׁר שְׁמֹן הַרְבֵּה, כְּדֵי שֶׁיִּרְבֶּף הָעוֹר - הֲרִי זֶה אָסוּר כִּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַעֲבֵדוֹ. וְהַפֵּל [-דין זה נאמר] בְּחֲדָשִׁים; אֲבָל בִּישָׁנִים ט, מֵתֵרֵב.

(יח) כי הסיכה עצמה לא הייתה על עור הנעל. (יט) להכניס את הרגל לנעל לאחר הסיכה, אף אם אינו מתכוון לסוך את הנעל. (כ) כי אין בהם חשש מעבד, וכמבואר בפרק הקודם בהלכה יח.

יא. הַמְּמַרֵּחַ רְטִיָּה, חִיב מִשּׁוּם מוֹחֵק אֶת הָעוֹר; לְפִיכָּה, אֵין סוֹתְמִין נֶקֶב בְּשַׁעֲוָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ, שְׁמָא יִמְרַח כִּי. וְאִפְלוּ בְּשֶׁמֶן אֵין סוֹתְמִין אֶת הַנֶּקֶב - גְּזֵרָה מִשּׁוּם שַׁעֲוָה.

(כא) ויעבור על איסור נוסף מלבד איסור עשיית נקב המבואר בתחילת הפרק.

יב. כּוֹתֵב, מַאֲבוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָּה, אָסוּר לְכַחֵל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

יט. אסור לקרות [ל-לקרוא] בשטרי הדיוטות [שאינם קודש] בשבת - שלא יהא [יתנהג] כחל, וכבא למחק. מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו [=מיני מאכלים] מפיו, אבל לא מן הפתב, כדי שלא יקרא בשטרי הדיוטות. לפיכך, אם היו השמות [של האורחים או המאכלים] חקוקין על הטבלא או על הפתל - מתר לקרותן, מפני שאינו מתחלף בשטר. ואסור לקרות בכתב המהלך [ה-המופיע] תחת הצורה ותחת הדיוקני [=פסלים] בשבת^מ. אף לקרות בפתובים [=חלק שלישי שבתנין] בשבת בשעת בית המדרש^{מא}, אסור - גזרה משום בטול בית המדרש; [כדי] שלא יהיה כל אחד יושב בביתו וקורא, וימנע מבית המדרש.

מ) ואם הם נעשו לעבודה זרה, אף ביום חול אסור לקרוא בהם. מא) בעבר, היו כל בני הקהילה מגיעים לבית הכנסת בשבת בשעה קבועה מראש, ורב הקהילה היה דורש בפניהם ומעורר את הקהל ביראת שמים ובדברים הדורשים תיקון. שעה זו נקראה שעת בית המדרש והייתה חובה על כולם להיות נוכחים בה.

כ. נפלה דלקה [פרצה שריפה] בחצר בשבת - אינו מציל כל מה שיש בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי, אף על פי שערבוב^{מב}; גזרה שמא יכפה הדלקה כדי שייציל [את רכושן], מפני שאדם פהול על [לחצוץ להציל את] ממונו [ויעבור על איסור כיבוי]. לפיכך, גזרו [חכמים] שלא יציל אלא מזון שהוא צריך לו לאותה שבת, וכלים שצריך להשתמש בהן בשבת, ובגדים שיכול ללבוש^{מג}; שגמצא מתאש מן הכל [שאר הדברים], ואינו בא לידי פבוי. ואם לא ערכו [החצרות], אף מזונו וכליו אינו מציל^{מד}.

מב) עשו עירובי חצרות על מנת להתיר את הטלטול מחצר לחצר, כמבואר בהלכות עירובין. מג) כמבואר בהלכות הבאות. מד) כי אסור לטלטל מחצר לחצר ללא עירוב. הלכה זו מדברת בחפצים הנמצאים בחצר שבה פרצה דליקה, אך בחצרות הסמוכות לחצר זו מותר להציל את כל החפצים הנמצאים בהן במידה ויש עירוב, כי אין בכך חשש שהאדם יכבה את השריפה.

כא. ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות^{מה} - [מזון] הראוי לאדם לאדם, והראוי לבהמה לבהמה; נפלה [השריפה] בשחרית [בבוקר השבת], מצילין ממנה [מפניה] מזון שתי סעודות^{מז}; [פרצה השריפה] במנחה [בשבת אחר הצהריים], מצילין מזון סעודה אחת^{מו}.

בשבת, בין בשוגג בין במזיד - מה שעשה עשוי; ואין צריך לומר ביום טוב. וכן המקנה להברו בשבת, קנה.

מעשרין את הדמאי [=יבול ספק מעושר] בין השמשות, אבל לא את הודאילא.

ל) כי יש בו ספק אם נכנסה כבר שבת. לא יבול שבוודאות לא הפרישו ממנו תרומות ומעשרות.

טז. מי שקרא שם [=הפריש בדיבור] לתרומת מעשר של דמאילב או למעשר עני של ודאילג, לא יטלם בשבת, אף על פי שיחד מקומן מקדם השבת, והרי הם ידועין ומנחין בצד הפרות^{לי}. ואם היה פהן או עני למידים [=רגילים] לאכל אצלו, יבואו ויאכלו, ובלבד שיודיע לפהן 'שזו שאני מאכילך תרומת מעשר'^{לה}, ויודיע לעני 'שזו שאני מאכילך מעשר עני'^{לי}.

לב) תרומה גדולה אינה מוזכרת בהלכה זו, משום שהיא ניתנת לכהנים מייד לאחר הפרשתם ולא מפרישים אותה בדיבור בלבד, בשונה מתרומת מעשר שרגילים להפרישה רק בדיבור מכיוון שהישראל מביא את המעשר ללוי והלוי נותן ממנו תרומה לכהן, וממילא יש בה טרחה רבה יותר ולכן מפרישים אותה רק בדיבור. לג) על מנת לתת אותם לכהן או לעני. לד) כי אסור לתת מתנה בשבת. לה) שקיבל מאדם אחר והם לא האוכל האישי שלו, כי אסור להביא לאורחים תרומות ומעשרות.

יז. אסור להפיס [=להגדיל] ולשחק בקבאי [להמר] בשבת, מפני שהוא כמקח וממכר; ומפיס אדם עם בקיו ועם בני ביתו על מנה גדולה [של אוכל] כנגד מנה קטנה^{לי}, מפני שאין מקפידין^{לי}.

לו) בתנאי שהדבר נעשה בדרך משחק ולא ברצינות. לי) לקחת אחד מהשני, כי הכל שייך לאביהם.

יח. אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן, בשבת, בין שעבר, בין שעתיד להיות^{לח} - גזרה שמא יכתב [את החישוב]; לפיכך, חשבונות שאין בהן צרך, מתר לחשבן. פיצד? פמה סאין היה לנו בשנה פלונית, פמה דינרין הוציא בחתונת בנו, וכיוצא באלו, שהם בכלל שיחה בטלה שאין בה צרך כלל - המחשב אותן בשבת, כמחשב בחלט.

לח) אסור לחשב חשבונות בשבת, בין אם יש בכך צורך לדבר שאירע בעבר ובין אם יש בכך צורך לדבר שיקרה בעתיד. לט) ומותר לחשב אותם בשבת, אך אין הדבר ראוי.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

השבת. (נח) אך אם יום הכיפורים חל ביום חמישי, אסור לו להציל מזון לצורך השבת, כי הוא יכול להכין אוכל לשבת ביום שישי. בזמננו, יום הכיפורים לא יכול לחול ביום שישי או ביום ראשון, אך בזמן שהיו מקדשים את החודש על פי ראיית הלבנה יום הכיפורים היה יכול לחול בימים אלו כמבואר בהלכות קידוש החודש. (נו) לצורך הסעודה במוצאי יום הכיפורים, למרות שיש מצווה לאכול בו סעודה. במקרה זה מדובר שיום הכיפורים חל ביום ראשון, אך אם יום הכיפורים עצמו חל בשבת מותר להציל מזון עבור הסעודה במוצאי היום. (נז) החל ביום ראשון, כי ניתן להכין אוכל ביום טוב.

ומה הוא מציל ללבוש? לובש כל שהוא יכול ללבש, ועוטה כל שהוא יכול לעטף, ומוציא ידו ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד לובש ומתעטף בכליו, ומוציא; ויהי הוא [הבגדים] שלו [של המציל] כמו המאכל, שהרי מן ההפקר זוכין. (נח) יכול להוציא כמות בגדים ככל שיחפוץ, ובלבד שיצליח ללבוש אותם על גופו בפעם אחת. (נט) כמבואר בהלכה הקודמת.

כו. מתר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר, לחצר אחרת שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערכו - ובלבד שיהיה למבוי שלש מחיצות ולחי אחד סא; והוא [ובלבד] שיהיו [ספרי הקודש] פתוחין אשורי [כתב סת"ם], ובלשון הקדש. אבל אם היו פתוחין בכל לשון [שפה אחרת], או בכתב אחר - אין מצילין אותן, אפילו היה שם [בין החצרות] ערוב; ובחל, אסור לקרות בהן, אלא מניחן במקום התרף [לא מוגן], ויהן מתאבדין [הולכים לאיבוד] מאליהן.

(ס) תורה שבכתב שהיא כ"ד ספרי תורה, נביאים וכתובים. (סא) ואזי המבוי נחשב כרשות אחת, כמבואר בפרק יז הלכה ב. מפני קדושת ספרים אלו, התירו להצילם אף אם אין עירוב בין החצרות.

כז. היו פתוחין פסם ובסקרא^כ - אף על פי שאינו פתב של קימה^כ, הואיל והם פתוחין אשורי ובלשון הקדש, השגת הראב"ד בקצת כת"י הגליון. . . אותן א"א והוא דגייז מיגז. מצילין אותן. [שולין] הגליון • של ספרים שלמעה [מעל הכתב] ושלמטה [תחת הכתב], ושבין פרשה לפרשה, ושבין דף לדף, ושבתיחלת הספר, ושבסוף הספר - אין מצילין אותן. הברכות [סידורים] והקמיעין - אף על פי שיש

(מה) שהן מספר הסעודות שאדם חייב לאכול בשבת - סעודה אחת בליל שבת ושתי סעודות ביום שבת, כמבואר בפרק ל. (מו) כי בשעה שפרצה השריפה, האדם חייב לאכול רק שתי סעודות. (מז) כי בשעה שפרצה השריפה, האדם חייב לאכול רק סעודה אחת.

כב. כמה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או שהיה ממלא פלי ומוציאו ומערה [את תכולתו במקום אחר] וחוזר וממלא אותו שניה [פעם נוספת] - הוא [במקרה כזה נאמר] שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו^{מח}; אבל אם הוציא פלי אחד הוצאה [בפעם] אחת - אף על פי שיש בו כמה סעודות, מתר. (מח) לאותה שבת, כמבואר בהלכה הקודמת.

כג. פיצד? מציל סל מלא פירות, אף על פי שיש בו [כמות של] כמה סעודות; ועגול של דבלה^{מט}, וחיבת של יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שייכול להוציא, והוציאה מלאה בבת אחת - מתר. (מט) גוש של תאנים מיובשות.

כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד מציל מזון שהוא צריך לו, או פלי אחד שמחזיק אפילו דבר גדול; ויהי הוא [המזון שהוציא] של [שייך לו] מצילאי. אם לא רצה המציל לקחתו, ונתנו לבעליו - מתר לו [למציל] לטל ממנו [מהבעלים] אחר השבת שבר עמלו^{נב}; ואין זה שבר שבת^{נג} - שהרי אין שם [לא עבר על] מלאכה [האסורה מהתורה] ולא [על] אסור [מדרבנן, משום], שלא הוציאו אלא במקום מערב.

(נ) בהתאם לכמות הנצרכת להם לאותה שבת, כמבואר בהלכה כא, אך אסור להם להציל עבור הבעלים עצמו יותר מהנצרך. (נא) כי הבעלים הפקיר את כל רכושו הנמצא בחצר, כשאמר להם 'בואו והצילו לכם'. (נב) שבר עבור החצרות החפצים לבעלים, אך לא עבור ההצלה עצמה. (נג) למרות שהוא מקבל את השכר כתוצאה ממעשה שעשה בשבת.

כה. הציל פת נקיה [=איכותית], אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה; אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה^{נד}. ומציל ביום הכפורים [כל] מה שהוא צריך לשבת, אם היה יום הכפורים בערב שבת^{נה}. אבל אינו מציל בשבת ליום הכפורים^{נו}, ואין צריך לומר [שאינו מציל] ליום טוב^{נז}; ולא משבת זו לשבת הבאה.

(נד) אף אם הוציא פת שאינה נקיה המספיקה לסעודות

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בְּהֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שָׁם ^[ה'], וּמַעֲנִינֹת הַרְבֵּה שֶׁל תּוֹרָה - אֵין מַצִּילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. תֵּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְתֵיק תְּפִלִּין עִם הַתְּפִלִּין - אַף עַל פִּי שֵׁישׁ בְּתוֹכָן קְעוֹתֵי.

סד) נמחקו כל המילים שבו ונותרו רק שמונים וחמש אותיות שלימות בכל הספר, כמניין האותיות בפרשת 'ויהי בנסוע הארון' הכתובה בפרשת בהעלותך אך נחשבת כחומש בפני עצמו. סה) הכתובות בפרשת ויצא, והן אינן מילים בלשון הקודש אלא בארמית. סו) שיש בה שמונים וחמש אותיות, כמבואר בהערה סד. אף אם חלק מהאותיות בפרשה זו נמחקו, מותר להצילה אם שם ה' הכתוב בה נותר בשלמותו. סז) כי המעות בטלות לגבי התיק.

סב) סוגים שונים של דיו. סג) אינם מתקיימים לזמן רב, ולכן הם אינם כשרים לכתיבת ספר תורה.

כח. סֵפֶר תּוֹרָה שֵׁישׁ בּוֹ לִלְקֹט שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת מִתּוֹךְ תְּבוֹת שְׁלֵמוֹת^{סד}, וְאַפְּלוּ בְּכָלֶּךָ ^[ח-חלק] מֵהָאוֹתִיּוֹת שְׁנוֹתָיו הֵן ^[יג] "יִגֵּר שְׁהִדְוֹתָא^{סה}", וְכֵן אִם הִיָּתָה בּוֹ פְּרָשָׁה שְׁאֵין בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת, וְיֵשׁ ^[א-אך] בָּהּ הִזְכָּרוֹת ^[ש=שם ה'], כְּגוֹן ^[פרשת] "וַיְהִי בְּנִסְעַ הָאָרֶץ^{סו}" - מַצִּילִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַדִּלְקָה. וּמַצִּילִין

18. בראשית-וישלה, לא, מז. 19. במדבר-בהעלותך, י, לה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר אברהם מרדכי שי' שו"ב

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיי"ט סיון, בו כותב איך שזכה לראות את פני הקדש של כ"ק אדמו"ר (מוהרשי"ב) נייע וגם לשמוע ממנו תורה. כיון שכפי מכתבו הי' זה בחג השבועות, ואף שכנראה ממכתבו אינו זוכר בבירור התורה ששמע, אבל הרי ידוע המובא בכמה מקומות והביא זאת רבינו הזקן בעל השו"ע והתניא לפסק הלכה בהלכות ת"ת שלו (פרק ב' סעיף יו"ד) וז"ל: לעתיד לבוא יזכירוהו כל לימוד ששכח מחמת אונסו כו' וגם עתה הנה זאת התורה היא העולה למעלה כו' השכחה באה מצד הקליפה ואינה מגעת לינק אלא עד הכסא כו'. שמזה מובן שלמעלה בתורתו לא שלטה השכחה כלל וכלל.

בבקשתו הנה כשאחי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבגי"מ זי"ע, אקרא את הפ"נ שלו. ויהי"ר מהשי"ת שיוכל לבשר טוב בכל העניינים שאודותם כתב בהפ"נ.

מוסגי"פ קטע משיחת ש"ק מברכים סיון, אשר באמת תוכנו כל השנה זמנו הוא, מאחר שנתנית התורה ובמילא גם קבלת התורה היא בכל יום, וכנוסח הברכה נותן התורה לשון הווה. ומהראוי לפרסם תוכנו בחוגים היותר רחבים באופן המתאים.

בברכה.

שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

~ יום ראשון כ"ב סיון ~

מצות עשה קל. קצה.

מצות לא תעשה רלב.

המצוה הק"ל — הצווי שנצטוינו להפריש מעשר עני בכל-שנה שלישית מן-השמיטה, וגם בשלישית אחרי השלישית, — כלומר: בששית מן — השמיטה, והוא אמרו יתעלה: "מקצה שלש שנים תוציא את-כל-מעשר תבואתך וגו'" (דברים יד, כח). וגם זו אינה חובה מן-התורה אלא בארץ ישראל וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת פאה (פרק ח) ובמסכת דמאי (פרק ד) ובמסכת מעשרות. וכמה ענינים ממנה מפורשים במקומות מספר משאור מסכתות זרעים ומסכת מכשירין (סוף פרק ב) וידיים (פרק ד משנה ג).

המצוה הקצ"ה — הצווי שנצטוינו לתן צדקה ולחזק החלשים ולהרחיב להם. וכבר בא הצווי על מצוה זו בלשונות שונים, אמר: "פתח תפתח את-ידיך" (שם טו, ח), ואמר: "והחזקת בו גר ותושב וחי עמך" (ויקרא כה, לה), ואמר: "וחי אחיך עמך" (שם, לו), הפונה בכל-הפסוקים האלה היא אחת, והיא: שנגלכל ענינו ונתמכנו די מחסורו. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במקומות שונים, רבם בכתבות (סו). ובתרא (בבא בתרא סו), ובא בקבלה, שאפלו עני המתפרנס מן הצדקה חייב במצוה זו, כלומר: הצדקה למי שנמוך ממנו או למי שקמוהו — אפלו בדבר מועט.

המצוה הרל"ב — האזהרה שהזהרנו מלהמנע מלתת צדקה וירוחה לעניים מאחינו אחרי שנדע דחק מצבם ושיש לנו יכלת לתמוך בהם, והוא אמרו יתעלה: "לא תאמץ את-לכך ולא תקפץ את-ידיך מאחיד האביון" (דברים טו, ז). וזו אזהרה מלהתנהג במדת הקמצנות עד שנמנע מלתת לראוי לו.

~ יום שני כ"ג סיון ~

מצות עשה קכו. קכז.

המצוה הקכ"ו — הצווי שנצטוינו להפריש תרומה גדולה, (הגדולה והחשובה שבתרומות, שהיא מופרשת מכל הכמות) והוא אמרו יתעלה: "ראשית דגנך וגו' תתן-לו" (דברים יח, ד). ומצוה זו אינה נזהגת מן-התורה אלא בארץ ישראל וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת תרומות.

המצוה הקכ"ט — הצווי שנצטוינו הלויים להפריש מעשר מן-המעשר שמקבלים מישאל וילתו לפנהנים, והוא אמרו יתעלה: "ואל-הלויים תדבר ואמרת אלם כפי-תקחו מאת בני-ישראל את-המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנתלתכם ותרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן-המעשר" (במדבר יח, כו). ופרש לנו, שמעשר זה — הוא הנקרא, תרומת מעשר — נתן לכהן. אמר: "ונתתם ממנו את-תרומת ה' לאהרן הכהן" (שם, כח). וכבר פרש הפתוב, שמפרישים מעשר זה מן-המבקר והזפה שבו, והוא אמרו יתעלה: "מכל-חלב את-מקדשו ממנו" (שם, כח) אחר-כך העיר, שהם חוטאים אם לא יפרישוהו מן-הזפה שבו, והוא אמרו יתעלה: "ולא-תשאו עליו חטא בהרימכם את-חלב" (חלב"ב) הוא החלק המובחר) ממנו" (שם, לב), ולאו זה הוא שלילה כאלו אמר: לא יהיה עליכם חטא בהרימכם אותו מן-הזפה, משמע: שאם יפרישוהו מן-הרע יחטאו. והרי זה כמו לאו הבא מכלל עשה, שאינו נמנה עם הלאוין, כלומר: מבין שצוה להפרישו מן הזפה, משמע שאין להפרישו מן-הרע. ולשון ספרי (סוף פרשת קרח): "מזין אתה אומר, שאם הפרשתם אותו שלא מן-המבקר שאתם בנשיאת עון? תלמוד לומר: "ולא-תשאו עליו חטא בהרימכם את-חלבו ממנו". וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת תרומות ובמסכת מעשרות וגם בכמה מקומות בדמאי.

~ יום שלישי כ"ד סיון ~

מצות לא תעשה קנר.

המצוה הקנ"ד — האזהרה שהזהרנו מלהקדים מתנות הזרעים. זו על זו, אלא נפרישן לפי סדרן. ובאור דבר זה: שהחטים, למשל, אם דשן ומרחן — הרי הן טבל; מפריש מהן תחלה תרומה גדולה והוא אחר מחמשים (מדה בינונית) ואחר-כך מפריש עשירית מהנשאר עשירית הנשאר — וזהו מעשר ראשון; ואחר-כך מפריש עשירית ממה שנשאר — והוא מעשר שני. נותן תרומה גדולה לכהן, ומעשר ללוי, ומעשר שני יאכל לבעליו בירושלים. על הסדר הזה צריך להפריש. ובאה האזהרה מלהקדים מה-שראוי לאחר ומלאחר מה שראוי להקדימו, והוא אמרו יתעלה: "מלאאתך ודמעת לא תאחר" (שמות כב, כח). כאלו יאמר: לא תאחר ממלאאתך ודמעת מה שראוי להקדימו. ובמשנת תרומות (פרק ג משנה ו): המקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר

~ יום חמישי כ"ו סיון ~

מצות לא תעשה קלה. קלו.

המצוה הקל"ה — האזהרה שהזהר הערל מלאכול תרומה. והוא הדין לשאר קדשים שהערל מזהר מלאכלם. ולאו זה לא נתפרש בפתוב אלא נלמד בגזרה שנה, ועם זה בארו מעתיקי השמועה, שאסור זה מדאורייתא לא מדרבנן. ולשון יבמות (ע.) "מנין לערל שאינו אוכל בתרומה? נאמר: "תושב ושכיר" בתרומה (ויקרא כב.). — מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו, אף תושב ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו; והוא הדין לשאר קדשים. וכך הוא גם לשון ספרא (פרשת אמור שם), ושם אמרו: "רבי עקיבא אומר, איש איש (שם, ד) — לרבות את הערל". ושם נתבאר גם כן, כלומר: בגמרא יבמות (עב.), שדבר תורה: משוף (משך) עורו ונראה כערל) אוכל בתרומה, ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל הנה נתבאר שהערל אסור בתרומה מן-התורה, ומשוף הוא שאסור מדרבנן. והבן זה. ושם אמרו: משוף צריך שימול מדרבנן.

המצוה הקל"ו — האזהרה שהזהר פהן טמא מלאכול תרומה, והוא אמרו: "איש איש מזהר אהרן והוא צרוע או זב בפקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" (שם). ובגמרא מכות (יד:) אמרו: "אזהרה לתרומה מנין? מאיש איש וגו'. איזהו דבר שהוא שנה בנרעו של אהרן? הוי אומר — זו תרומה". הפנה באמרם "שנה בנרעו של אהרן" — שיאכלנו הנרע פלו, זכרים ונקבות (ואין הדבר נוהג אלא בתרומה). וכבר נכפל עוד הלאו פענן זה באמרו: "ושמרו את-משמרת" (שם, ט). והעובר על לאו זה — חייב מיתה בידי שמים ובפסק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחיבי מיתה בידי שמים ובכילם פהן טמא שאכל תרומה טהורה והביאו ראיתם ממה שנאמר: "ושמרו את-משמרת" ולא-ישאו עליו חטא" (שם).

~ יום שישי כ"ז סיון ~

מצות לא תעשה קלו.

המצוה הקל"ז — האזהרה שהזהר החללה (אשה שנישאת לבחן בנישואין האסורים) מלאכול קדש שהיתה רשאית לאכלו, כלומר: התרומה וזהו נשוק (חלקי קרבן השלמים, ששייכים לבחן), והוא אמרו: "ובת-פלהן פי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל" (ויקרא כב, יב), ובגמרא יבמות (סח.) אמרו: "פי תהיה לאיש זר, כיון שנבעלה לפסול לה — פסלה". וממה שאמר: "בתרומת הקדשים" אמרו (שם סח.): "במורם מן-הקדשים לא תאכל", כלומר: תזה נשוק ושם אמרו לכתוב קרא: היא

בלא-תעשה, שנאמר: "מלאכתך ודמעתך לא תאחר" — מה-שעשה עשוי. ובמקלתא (פרשת משפטים): "מלאכתך" — אלו הבכורים הנשלין מן-המלאי: "ודמעתך" — זו תרומה; "לא תאחר" — שלא תקדים שני לראשון, (ושלא יקדים מעשר) ראשון לתרומה, תרומה לבכורים. ושם נאמר: מפאן אמרו: כל-המקדים תרומה לבכורים ימנעו שני לראשון, אף-על-פי שהוא עובר בלא-תעשה — מה-שעשה עשוי. וכבר נתבאר בריש תמורה (ד.) שהמקדים אינו לוקה.

~ יום רביעי כ"ה סיון ~

מצות לא תעשה קלג. קלד.

המצוה הקל"ג — האזהרה שהזהר פל-זר מלאכול שום תרומה, והוא אמרו: "וכל-זר לא יאכל קדש" (ויקרא כב, י), וכן נתו ב"קדש" זה — התרומה. וכן הבכורים, לפי שגם הם נקראו: תרומה, כמו שאבאר (לא תעשה קמח), ולזאת פונתי באמרי שום תרומה והוא הדין לכל-מועל (נהנה בשוה פרוטה) בפקדשים בנדרן. ואם אכל תרומה בנדרן — חייב מיתה בידי שמים, ואינו חייב תוספת חמש, כמו שנתבאר בפסק ר' ופסק ד' ממשכת תרומה. ובפסק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחיבי מיתה בידי שמים ובכילם: זר שאכל תרומה, והביאו ראיה לכך מאמרו: "ומתו בו כי יחללהו" (שם, ט) ואחריו "וכל-זר לא-יאכל קדש". ובפסק ב' מבכורים אמרו: "התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחמש ואסורים לזרים; ורב חולק על כל-המשניות האלה ואומר: זר שאכל תרומה — לוקה, ונדוע שרב (כוחו) כנא הוא ופליג (חולק גם על תנאים) וכבר בארנו בחבורנו בפרוש המשנה (סוטה פרק ג משנה ג, ועוד), שכל-מחלקת שאינה מחייבת מחלקת למעשה אלא בסבא בלבד, לא אפסוק בה הלכה, ולא אמר: הלכה כפלוני; ולפיכך לא אמר כאן הלכה כרב או כסתם משנה, כיון שלדברי הפל לוקה, לפי שכל-מחייב מיתה בידי שמים על אחד הלואין — לוקה גם-כן, כמו שבארנו בהקדמות מאמר זה. וכן פל-מועל בפקדשים במזיד — לוקה בלי ספק, והוא אמרם במפלא סמוך לאיש (קטן בשנתו הסמוכה לגיל הבר-מצוה) אם הקדיש, אמרו (גדה מו): "הקדיש הוא ואכלו אחרים רבי יוחנן ורבי שמעון כן-לקיש דאמרי תרניהו: לוקין".

המצוה הקל"ד — האזהרה שהזהר אפלו תושב (ישראל, שנשכר לעולם) לכהן ושכירו (לתקופה) מלאכול תרומה, אמר: "תושב כהן ושכיר לא-יאכל קדש" (שם, י), ואם אכל, דינו כדין שאר זרים.

~ שבת קודש כ"ח סיון ~

מצות עשה קבו.

המצוה הקכ"ז — הצווי שצטוינו להפריש מעשר מצמח הארץ, והוא אמרו יתעלה: "וכל-מעשר הארץ וגו' לה" (ויקרא כז, ל) "כי את-מעשר בני-ישראל אשר ירימו לה' תרומה" (במדבר יג, כד). וכבר באר הפתוב (במדבר יח, כא), שהמעשר הזה ללוים. וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכת מעשרות; וזהו הנקרא: מעשר ראשון, ואינו חובה מן-התורה אלא בארץ-ישראל.

בפדשים לא תאכל, מאי בתרומת הקדשים? שמעת מנה תרתי (יש ללמוד מכאן שני דינים), כלומר שאם נבעלה לפסול לה — נפסלה לתרומה; ושאם הייתה נשואה לזר ומת — חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק ונמצא לא זה, שהוא "הוא בתרומת הקדשים לא תאכל", כולל שני ענינים: האחד אזהרה לחללה מלאכול קדש, והשני אזהרה לכהנת שנשאת לזר מלאכול חזה ושוק אף-על-פי שמת בעלה או גרשה. אבל אסור אכילה בתרומה בעודה תחת בעלה הזר אינו מפסוק זה אלא למדהו: מקבלי הפרוש ממה-שנאמר: "וכל-זר לא-יאכל קדש" (שם, י), וכל-זמן שהיא תחת הזר — הרי היא קזר ו"זר" קרינא בה. ודע זה, וגם היא אם עברה על לאו זה — הרי היא לוקה.

אגרות קודש

ביה, כ"ט סיון, תשי"ג
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מוהרנ"ן שי'

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכ' מכ' סיון והקודם מכ"ח אייר. ואין לשער גודל הדבר מה שהלכו אנ"ש בבתי הכנסות לפרסם הענינים המבוארים בהמאמרים והקונטרסים, ומי יתן (עייין לקו"ת במדבר ט"ו ע"א) שיהי לבבם זה להם לעשות כנ"ל בכל עת מצאו. וכל המוסיף מוסיפין לו...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעני' הפרטים.

נתעכב מכ' ונתקבל עתה מכ' מג' תמוז.

(א) בנוגע להואקאנס ילך בדרך המיצוע היינו שיקבל תלמידים כאלו שע"י השגחה עליהם לא יהי החשש שכותב אודותו...

מוסג"פ הקונטרס שהו"ל ליי"ב ויי"ג תמוז הבע"ל ובטח גם בו ישתמשו להפצת המעינות חוצה.

נחום פרק ב ו

ו יִזְכֹּר אֲדִירָיו יִפְשְׁלוּ (בהלכותם) יִמְהָרוּ חוֹמֹתָהּ וְהָכֵן הַסֹּכֶךְ: ז שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת נִפְתָּחוּ וְהַהִיכָל נִמּוּג: ח וְהֵצֵב גִּלְתָּהּ הָעֲלִיתָהּ וְאִמְהָלְתָּהּ מִנְּהֻגֹת פָּקוֹל יוֹנִים מִתַּפְּפֹת עַל־לִבְבָהּ: ט וְנִינּוּה כְּבִרְכַּת־מִים מִיָּמִי הִיא וְהָמָּה נָסִים עָמְדוּ עָמְדוּ וְאִין מִפְּנֵה: י בָּזוּ כֶּסֶף בָּזוּ זָהָב וְאִין קֶצֶה לַתְּכוּנָה פָּבֵר מִכָּל כְּלֵי חֲמֻדָּה:

רש"י

מקישות ידיהן על לבן כהקיש בתופים: (ט) ונינוה כברכת מים מימי היא. מיום שהיא נעשית ישובה בשלוחה ואין מניד כבירכת מים מכונסין שאין זזים ממקומם: והמה. עתה מרוב דוחקם למדו לנוס ונסים: עמדו עמדו. אומרים להם ואין מפנה לבו לשמוע ולעמוד: (י) בזו כסף. אתם הבאים על נינוה: ואין קצה. אין חשבון: לתכונה. לאוצרותיהם על שם שהכסף והזהב הנתון באוצר נתון בחשבון כמה דאת אמר את הכסף המתוכן (מ"ב יב): כבוד מכל כלי חמדה. לשון הכבדה כמו (לקמן ג) התכבד כילק לשון מכבד הבית אשקונו"ט בלע"ז ולכבד אותם מכל כלי חמדתא וכן ת"י ספו מכל מני חמדתא, כבוד כמו זכור ושמור:

(ו) יזכור. מלך אשור את אדיריו וגבוריו וידמה בלבו לצאת ולהלחם והם יכשלו בהליכתם: ימהרו חומותיה. לנוס לרוץ אל חומת העיר כל תיבה הצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה: והוכן הסוכך. ת"י יבנון מגדליא ויש לפרש והוכן הסוכך והמלך נזדיין בכלי זינונו כמו ממשח הסוכך לשון מושל: (ז) שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת. שְׁעָרֵי הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד הַנְּהָרוֹת: וְהַהִיכָל נִמּוּג. נִרְעַד וְנֵעַ מִכַּח אַבְנֵי בְּלִיסְטְרָא הַנּוֹזֵקִי בְּכַתְּלֵיו הַנִּקְרָא בּוֹמ"א: (ח) וְהֵצֵב. היא המלכה הנצבת לימין המלך כד"א (תהלים מ"ה) נצבה שגל לימינך: גלתה הועלתה. בגלוי הלכה בשבי והעלתה מן העיר: מנהגות כקול יונים. מנהגות עצמן בקינה כקול יונים המקוננים מנהגות שרימייצנ"ט בלע"ז: מתופפות על לבבהן. ת"י

מצודת ציון

(ו) אדיריו. גבוריו: והוכן. מלשון הכנה: הסוכך. מל' סכך ומכסה: (ז) נמוג. מל' המגה והמסה ואמר בדרך שאלה: (ח) והוצב. ר"ל דבר הנצב במקום אחד מבלי רגילות התנועה וההליכה: גלתה. מל' גלוי: הועלתה. מל' עליה: ואמהותיה. שפחותיה: מנהגות. מל' הנהגה והבאה: מתופפות. מל' תוף והוא שם כלי נגון: (ט) כברכת. הוא מקום בנוי באבנים ובסיד ושם מתכנסים המים כמו בתעלת הברכה (מלכים ב יח): מימי. ר"ל מימים רבים: נסים. בורחים: מפנה. מל' הפנה וסבוב: (י) בזו. מל' בזה ושלל: קצה. סוף: לתכונה. מל' הכנה: כבד. מל' כבוד או הוא ענין טיאוט וגריפה כמו התכבד כילק (לקמן ג):

מצודת דוד

(ו) יזכור אדיריו. מלך אשור יזכור גבוריו ללכת לקראת המלחמה אבל יכשלו בהליכתם ולא יצליחו: ימהרו חומותיה. ר"ל ישוּבו למהר לעלות על חומת העיר למנוע את הכשדים לבוא בעיר: והוכן הסוכך. יכינו דבר הסוכך עליהם ממעל להגן מן החצים ואבני הקלע: (ז) שְׁעָרֵי הַנְּהָרוֹת. ר"ל עכ"ז לא יוכלו למנוע את האויב כי נפתחו שְׁעָרֵי הָעִיר הפונים מול הנהרות כי חיל הכשדים שברום: וההיכל נמוג. היכל המלך נמוג ונמס ר"ל ינתצו ויכתתו אותו: (ח) והוצב גלתה הועלתה. ר"ל המלכה הנצבת פנימה לימין המלך כענין שנאמר נצבה שגל לימינך (תהלים מה) נתגלית לעין כל והועלתה על המרכבה להוליכה בגולה: ואמהותיה. שפחותיה מנהגות אותה בקול קינה כנהימת קול יונים: מתופפות. כמו

שהאדם מכה בתוף כן הן מכות על לבבהן כדרך הנשים המקוננות: (ט) ונינוה. והנה נינוה מימים קדמונים היא היתה מלאה כל טוב כברכת המים המלאה לה: והמה נסים. ועתה המה נסים ומניחים כל העושר: עמדו עמדו. עם כי המלך והשרים יצעקו למה תנוסו עמדו והלחמו מול האויב אבל אין מי פונה להקוראים ולא יאבו להלחם: (י) בזו כסף. אתם אנשי כשדים שללו הכסף והזהב ואין סוף אל העושר שתקחו מאשר הכינו אנשי נינוה לעצמם: כבוד. ר"ל שם תמצאו כבוד היקר מכל כלי חמדה והוא כבוד נצחון המלחמה, או ר"ל גרפו אותה מכל כלי חמדה וקחו לעצמיהם:

כתובים

תהלים פרק ל"ז יג-כו

יג אֲדַנִּי וַיִּשְׁחַקְלִי בִּירְאָה בִּירֵבָא יוֹמוֹ: יד חָרַב אֶפְתָּחוּ רַשְׁעִים וְדָרְכוּ קִשְׁתָּם לְהַפִּיל עָנִי וְאֶבְיוֹן לְטָבוֹחַ
 יוֹשְׁרֵי־דָרֶךְ: טו חָרַבם תָּבוֹא בָלָבָם וְקִשְׁתוֹתָם תִּשְׁבְּרָנָה: טז טוֹב־מַעַט לְצַדִּיק מִחֲמוֹן רַשְׁעִים רַבִּים: יז כִּי
 זְרוּעוֹת רַשְׁעִים תִּשְׁבְּרָנָה וְסוֹמֵךְ צַדִּיקִים יְהוָה: יח יוֹדַע יְהוָה יָמֵי תַמִּימָם וְנִחַלְתָּם לְעוֹלָם תְּהִיָּה:
 יט לֹא־יִבְשׁוּ בְּעַת רָעָה וְכִימֵי רַעְיוֹן יִשְׁבְּעוּ: כ כִּי רַשְׁעִים אֵי אִבְדּוּ וְאִיבֵי יְהוָה כִּיקָר כָּרִים כָּלוּ בְּעֵשֶׂן
 כָּלוּ: כא לֹהֶר רֶשַׁע וְלֹא יִשְׁלַם וְצַדִּיק חוֹנֵן וְנוֹתֵן: כב כִּי מִבְּרָכִיו יִירָשׁוּ אֶרֶץ וְמִקְלָלָיו יִכָּרְתוּ: כג מִיְהוָה
 מַצְעֲדֵי־גִבּוֹר כּוֹנְנוּ וְדַרְכּוֹ יַחְפֹּץ: כד כִּי־יִפֹּל לֹא־יִוָּטֵל בִּירְיָהוָה סוֹמֵךְ יָדָיו: כה נָעַר אֶהְיֶיתִי גַם־זִקְנָתִי
 וְלֹא־רָאִיתִי צַדִּיק נֶעְזֵב וְזֹרְעוֹ מִבְּקִשְׁלָחָם: כו כָּל־הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלֹאָה וְזֹרְעוֹ לְבָרָכָה:

רש"י

שמפטמין אותן לטבח: (כא) לזה רשע ולא ישלם
 וצדיק חונן ונותן. הקב"ה שהוא צדיקו של עולם חונן
 משלו ונותן לזה שהלוח מה שהוא גוזל ממנו: (כב) כי
 מבורכיו. של צדיקו של עולם יירשו ארץ: (כג) מצעדי
 גבור. מי שהוא גבור ביראת הקדוש ברוך הוא ליש פאש
 דופורט בלע"ז. כוננו. פוריינט אפיטיין בלע"ז:
 (כד) יפול. לבורג"א בלע"ז, לשון ותפול מעל הגמל
 (בראשית כ"ד). כי. כמו אם: לא יוטל. לא יושלך להיות
 נעזב: (כה) נער הייתי. פסוק זה שר העולם אמרו
 דאילו דוד לא קשיש כולי האי: (כו) כל היום. הצדיק
 חונן עניים ומלוה להם: וזרעו. זה שהוא זורע לצדקה
 סופו לברכה:

(יד) חרב פתחו. הרשעי' פתחו, אנקומנצירנט בלע"ז
 תגר וחורום מתחילים הרשעים מאליהם: (טז) טוב
 מעט לצדיק. טובים מעט אנשים שהולכים לעזרת
 הצדיקים: מהמון רשעים רבים. אמרפל וחבריו
 שהתחילו מלחמ' בעולם בשביל לשבות את לוט
 ולהתגרות באברהם מעט אנשים שהיו עם אברה'
 הצליחו והרגו כל אותן האוכלסין: (יח) יודע ה' ימי
 תמימים. מכי' את מעשי ימייהם: ונחלתם. וקבול שכר'
 מאתו לעול' תהיה: (כ) כיקר כרים. כאור ענן בקר
 הנראה שחרית מלבין על מרחבי בקעה שאינו מתקיים,
 כרים מישור כמו כר נרחב (ישעיה ל'): כיקר. לשון אור
 יקרות (זכריה י"ד), ויש פותרין כיקר כרים, ככבוד כבשים

מצודת ציון

(טז) מהמון. ענין רבוי הון: רבים. גדולים וחשובים:
 (יז) זרועות. ענין חוזק: (כ) כיקר. מל' יקר: (כא) חונן.
 חומל: (כג) מצעדי. דרכו ופסיעותיו: כוננו. מלשון הכנה:
 (כד) יפול. ענין נפילה כמו ותפול מעל הגמל (בראשית כ"ד):

מיושר רב שביד הרשעים: (יז) כי זרועות. לפי שיושבר חוזק הרשע ולא יסאר עשרו בידו אבל הצדיקים סומך ה' ומה שיש
 בידם תתקיים: (יח) ימי תמימים. כמה שנים יחיו: ונחלתם. מעט מהטובה שהנחיל להם המקום יהיה שמור אצלם לעולם כל
 ימי חייהם: (יט) בעת רעה. כי לא עליהם תהיה: ישבעו. כי ה' יזמין להם די סיפוקם: (כ) כיקר כרים. כהיקר הנעשה לכשבים
 אשר יפטמו אותם להשמינם למחר עת שחיתתם כן טובות הרשעים בעוה"ז לטרדם לגהינם: כלו. כי אחר המיתה יכלו ובעשן
 הגהינם יהיו כלים: (כא) לזה רשע. כשלא מצאה ידו לגזול לוקח בהלואה ואינו משלם והצדיק המלוה אותו חוננו ונותנו לו
 במתנה לבל יענש בעבורו: (כב) כי מבורכיו. כי בעבור כשרון המעשה הזה יגזור אומר ויקם ואת אשר יברכם יירשו הארץ
 ואת אשר יקללם יכרתו: (כג) מה' מצעדי וגו'. מצעדי הגבור בתורה המה כוננו מה' ר"ל ה' מכונן ומיישר צעדיו: ודרכו. ה'
 חפץ דרכו ומצליחו בו: (כד) כי יפול. אף אם יהיה נוטה לא יושלך לארץ: (כה) נער וגו'. ר"ל בנערותי ובזקנותי הסתכלתי
 לראות הנעשה בצדיק: ולא ראיתי. להיות נעזב מכל וכל וזרעו ישאלו להם: (כו) כל היום. לפי שכל הימים היה חונן עניים
 ומלוה להם ולזה מהראוי שיהיו זרעו לברכה:

מצודת דוד

(יג) ה'. אבל ה' ישחק על הרשע כי ראה שבא יום מיתתו
 טרם יעשה הרעה ולא יספוק לעשותה: (יד) פתחו. ר"ל
 הוציאוה מתערה: להפיל. להפילו מת: (טו) חרבם. אבל
 חרבם תבוא בלב הרשעים ההם: תשבֶּרנָה. לבל יוכלו לירות
 בהם החצים: (טז) טוב. המעט שיש להצדיק יותר טוב

מיושר רב שביד הרשעים: (יז) כי זרועות. לפי שיושבר חוזק הרשע ולא יסאר עשרו בידו אבל הצדיקים סומך ה' ומה שיש
 בידם תתקיים: (יח) ימי תמימים. כמה שנים יחיו: ונחלתם. מעט מהטובה שהנחיל להם המקום יהיה שמור אצלם לעולם כל
 ימי חייהם: (יט) בעת רעה. כי לא עליהם תהיה: ישבעו. כי ה' יזמין להם די סיפוקם: (כ) כיקר כרים. כהיקר הנעשה לכשבים
 אשר יפטמו אותם להשמינם למחר עת שחיתתם כן טובות הרשעים בעוה"ז לטרדם לגהינם: כלו. כי אחר המיתה יכלו ובעשן
 הגהינם יהיו כלים: (כא) לזה רשע. כשלא מצאה ידו לגזול לוקח בהלואה ואינו משלם והצדיק המלוה אותו חוננו ונותנו לו
 במתנה לבל יענש בעבורו: (כב) כי מבורכיו. כי בעבור כשרון המעשה הזה יגזור אומר ויקם ואת אשר יברכם יירשו הארץ
 ואת אשר יקללם יכרתו: (כג) מה' מצעדי וגו'. מצעדי הגבור בתורה המה כוננו מה' ר"ל ה' מכונן ומיישר צעדיו: ודרכו. ה'
 חפץ דרכו ומצליחו בו: (כד) כי יפול. אף אם יהיה נוטה לא יושלך לארץ: (כה) נער וגו'. ר"ל בנערותי ובזקנותי הסתכלתי
 לראות הנעשה בצדיק: ולא ראיתי. להיות נעזב מכל וכל וזרעו ישאלו להם: (כו) כל היום. לפי שכל הימים היה חונן עניים
 ומלוה להם ולזה מהראוי שיהיו זרעו לברכה:

משניות מסכת כלים

פרק תשיעי

א מחט או טבעת שנמצאו בנחשתו של תנור, נראין אבל לא יוצאין, אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן – טמא. באיזה בצק אמרו? בבצק הבינוני. נמצאו בטפלת התנור מקף צמיד פתיל, אם בטמא – טמאין; ואם בטמא – טהורים. נמצאו במגופת החבית, מצדיה – טמאים; מפקנדה פיה – טהורים. נראין בתוכה, אבל לא לאיירה – טהורין. שוקעים בתוכה, ונתחיתיהם פקלפת השום – טהורין.

פירוש ברטנורא

ט א מחט או טבעת. טמא: שנמצאו בנחשתו של תנור. ברצפת הקרקע שהתנור מחובר בה: נראין. בתנור: אבל לא יוצאין. בחלל התנור. כגון שבלועים בעוכי הרצפה של הקרקע ונראין באוירו של תנור אבל אין בולטין לתוכו: אם אופה הוא את הבצק, אם בשעה שמדביק הפת לתוכו נוגע הבצק במחט או בטבעת, נחשב כאוירו של תנור וטמאוהו. ואם לאו, טהור, דתוכו כתב רחמנא, והוא לאו תוכו הוא. וכגון שהיו שם בלועים ברצפה קודם שחיברו התנור שם, דאם הכניסו אותם דרך פיו של תנור, משנכנסו לאוירו נטמא התנור: בבצק הבינוני, לא שבלולתו רכה, שירד למטה לסדקין. ולא שבלולתו קשה, שאינו נרבק: בטפילת התנור. היא הטפילה של טיט שעושים סביב התנור לעבותו כדי שיוחיק חומו: מוקף צמיד פתיל. ומונח באוהל המת: בטמא. אם התנור טמא: טמאים. המחט והטבעת הנמצאים בטפילה של תנור: ובטמא טהורים. דכיון שהתנור מוקף צמיד פתיל וניצול, גם הם ניצולים עמו, דבטילי לגבי טפילה: נמצאו במגופת החבית. בטיט שרגלין לעשות בו כיסוי על פי החבית: מצדיה. של חבית: טמאים. שאין צדי החבית צריכים לטיט: מפני פיה. אם המחט והטבעת נמשכים כנגד פי החבית: טהורין. ובלבד שיהיו בתוך הטיט של מגופה ולא יכנסו לאויר החבית. ואע"פ שהם נראים מתוכה, הואיל ואין נכנסין לאוירה טהורין: שוקעים בתוכה ונתחיתיהם בקליפת השום. אם היה בין המחט והטבעת ובין אויר החבית מחיצה דקה קליפת השום, שנמצא שהן בלועים לתוך המגופה ואין נכנס לאויר החבית כלל, טהורים, דבטילי לגבי המגופה. אבל אם נכנסים לתוך החבית, טמאים, שאין צמיד פתיל מציל באוהל המת אלא על כלי חרס ואוכלים ומשקים, דברים שאין להם טהרה במקוה, אבל על כלי מתכות כגון מחט וטבעת שיש להן טהרה במקוה, אין צמיד פתיל מציל בהן, הלכך אם נכנסים בתוך אויר החבית, שאין בטלים לגבי מגופה, אין ניצולים בצמיד פתיל. כך נראית בעיני פירוש משנה זו. ורבותי לא פירשוה כך. ופירושם לא ידעתי להעמידו מכון ולכך לא כתבתי:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום ראשון ~

באור משנה א

מחט או טבעת – שנטמאו בטומאת מת ונעשו אב הטומאה, שנמצאו בנחשתו של תנור – ברצפת הקרקע שהתנור מחובר בה, נראין – בתנור, אבל לא יוצאין – שאינן בולטות לתוך חלל התנור, כגון שבלועות ברצפה של קרקעית התנור, אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן – אם בשעה שמדביק את הבצק בתנור, נוגע הבצק במחט או בטבעת, טמא – התנור, שמקום זה של המחט והטבעת נחשב עוד כ"תוכו" של התנור. אבל אם אין הבצק נוגע בהן, התנור טהור, שמקום זה אינו נחשב כתוך התנור. במה דברים אמורים? כשהיו בלועות בקרקע קודם שחיברו את התנור שם, אבל אם נכנסו דרך פיו של התנור, הרי משנכנסו לאוירו נטמא התנור. באיזה בצק אמרו – שאם הוא נוגע בהן, התנור טמא? בבצק הבינוני – שאינו רך עד שישקע עמוק לתוך הגומא, ולא קשה עד שאינו שוקע כלל. נמצאו – המחט או הטבעת, בטפלת התנור – בשכבת הטיט שסביבו מבחוץ; ומדובר כאן במחט וטבעת טהורות; מקף צמיד פתיל – היינו שהתנור מוקף צמיד פתיל ועומד באוהל המת, אם בטמא – אם התנור טמא, טמאין – המחט או הטבעת, שהואיל והתנור טמא אינו מציל עליהן בצמיד פתיל; ואם בטמא – אם התנור היה טהור, טהורים – שהואיל והתנור מוקף צמיד פתיל, הריהו מציל את עצמו ואף על המחט או הטבעת המונחות בטפילה המחוברת לו; ואף על פי שאין צמיד פתיל מציל על כלי מתכת, מכל מקום כאן הצמיד פתיל של התנור מציל על המחט או הטבעת, לפי שבטילות הן לגבי הטפילה, וכשם שניצולים התנור

והטפילה כך ניצול כל מה שמונח בטפילה. יש מפרשים: אם בטמא – שנטמא התנור באוהל המת, כגון שהצמיד פתיל שעליו לא היה כראוי, טמאין – המחט והטבעת שבתוך הטפילה; ואם בטהור – שהיה הצמיד פתיל עליו כראוי, הואיל והתנור טהור, אף המחט והטבעת המובלעות בטיט שעל גביו טהורות (רמב"ם). נמצאו – המחט או הטבעת, במגופת החבית – בכיסוי של חרס שעל פי החבית, המוקפת צמיד פתיל ועומדת באוהל המת, מצדיה – בצדי המגופה ולא כנגד פי החבית, טמאים – המחט והטבעת, לפי שהחבית אינה צריכה לטיט שבצדי המגופה, ואין הטיט שם נחשב כחבית עצמה, הלכך אין הצמיד פתיל של החבית מציל על המחט והטבעת המונחות בתוך אותו הטיט שבצדי המגופה; מפקנדה פיה – אבל אם המחט או הטבעת מונחות במגופה כנגד פי החבית, טהורים – שהואיל והצמיד פתיל של החבית מציל על המגופה, לפיכך ניצולות אף המחט או הטבעת שבמגופה, שבטילות הן לגבי המגופה. ואפילו נראין בתוכה – אם המחט והטבעת נראות בתוך המגופה, אבל לא לאיירה – שלא הגיעו לאויר המגופה, היינו לאויר החבית, טהורין – שהואיל ואינן נכנסות לאויר החבית הרי הן ניצולות בצמיד פתיל של החבית יחד עם המגופה; וכן אם שוקעים בתוכה – שהמחט או הטבעת שוקעות במגופה, ונתחיתיהם פקלפת השום – אבל שכתב טיט דקה בעוביה של קליפת השום מכסה אותן, אף על פי שהן בולטות לתוך חלל החבית, מכל מקום הואיל והן עדיין בתוך המגופה, טהורין – שנחשבות הן כחלק מן המגופה, אבל אם הן יוצאות לאויר החבית, ואינן מכוסות, הרי הן טמאות, לפי שנחשבות כמונחות בתוך החבית, ואינן ניצולות בצמיד פתיל, שאין צמיד פתיל מציל על כלי מתכת.

ב חֲבִית שֶׁהִיא מְלֵאָה מִשְׁקִין טְהוֹרִין וּמִנִּיקִית בְּתוֹכָהּ, מִקְפֶּת צְמִיד פְּתִיל וְנִתְּנָה בְּאֵהָל הַמֵּת – בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: הַחֲבִית וְהַמִּשְׁקִין טְהוֹרִין, וּמִנִּיקִית טְמֵאָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: אֵף מִנִּיקִית טְהוֹרָה. חֲזוּרֵי בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שְׁמַאי.

ג הַשֶּׁרֶץ שֶׁנִּמְצָא לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר – טָהוֹר, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: חֵי נָפֵל וְעֵכָשִׁיו מֵת. מִחֹט אוֹ טִבְעַת שֶׁנִּמְצְאוּ לְמִטָּה מִנְחָשָׁתוֹ שֶׁל תַּנּוּר – טָהוֹר, שְׁאֵנִי אוֹמֵר: שֶׁם הָיָה עַד שֶׁלֹּא בָּא הַתַּנּוּר. נִמְצָאוּ בְּאֶפֶר מְקַלָּה – טָמֵא, שְׁאֵין לוֹ בְּמָה יִתְלֶה.

פירוש ברטנורא

ב ומניקית בתוכה. כמין קנה חלול עשוי ממכתח. שנותנים ראשו אחד בנקב החבית ומוציין כל המשקין שבחבית דרך אותה מניקית. החבית והמשקין טהורים ומניקית טמאה. החבית של חרס, ומניקית שבתוכה של מתכת. הלכך החבית והמשקין שאין להם טהרה במקות, ואי מטהרת להו והם של עם הארץ לא אתי חבר לאשתמושי בהו, שהרי הם בדלים ממגעם ובלאו הכי נמי כל מאכלם טמא, לא גזרו בהו רבנן, ונצולים בצמיד פתיל, אבל מניקית של מתכת שיש לה טהרה במקות, אם טהרה אתי חבר לאשתמושי בה, שישאלנה מעם הארץ ויטבילנה ויעריב שמשוה וישתמש בה, כסבור אין בה אלא משום מגע טמא, והוא לא ידע שהיתה באוהל המת וצריכה הוזהר שלישי ושביעי, ואע"פ שהיתה בכלי חרס המוקף צמיד פתיל, אין צמיד פתיל של כלים של עם הארץ מציילין מן הטומאה אצל חבר, שכל כליו של עם הארץ הם בחזקת טומאה אצל חבר וכלי טמא אינו מצייל בצמיד פתיל, שאין מצייל בצמיד פתיל אלא כלי חרס מההור כלבר. ואילו באו חכמים לגזור שלא יציל שום כלי חרס של עם הארץ בצמיד פתיל, לא היו עמי הארצות מקבלין מהו, לפי שהן סבורין שהן בקאין ושמרין כליהן בטהרה. הלכך בכלי חרס ואוכלים ומשקין שאין להן טהרה במקות, כשהיו בתוך צמיד פתיל של כלי עם הארץ אומרים להן טהורים הן וישתמשו בהן הן שמחזיקין כליהן בחזקת טהורים, ואין לחוש שמא ישאל החבר מהו, שהרי הן אצלו בחזקת טמאין ואין להן טהרה עולמית, אבל בכלי שטף דאיכא למיחש שמא ישאל החבר מהם ויטבילם וישתמש בהם בלא הוזהר שלישי ושביעי, עשו דין שוה לכל ואמרו דאין כלי שטף ניצול בצמיד פתיל: **ובית הלל אומרים אף מניקית טהורה.** קודם ששמעו מעמין של בית שמאי לא היו יודעים מפני מה אוכלים ומשקין שבתוך צמיד פתיל טהורין וכלי מתכת טמאים, ולאחר ששמעו מעמין כדרשנין חזרו להורות כדברי בית שמאי:

ג למטה מנחשתו של תנור. רצפה שמושבים עשוי מהתנור. עשוי כמין קריה גדולה שאין לה רצפה, ומתקנים לו רצפה בקרקע ומושבים אותו שם, ואותה רצפה היא נחשתו של תנור: **חי נפל.** ולא נטמא התנור. דאי מת נפל, היה התנור מיטמא באיור כשנפל דרך פיו של תנור. והא דלא תלינן שמא שם היה קודם שהושיבו שם התנור, לפי שלפעמים נמצא השרץ לח וניכר שמחשדת מה התנור יש ימים מרובים שהושיבו שם, והשתא אי אפשר לומר שהשרץ קדם שם לתנור, דא"כ מחוס האש היה נשרף ונעשה אפר, אלא תלינן שמא חי נפל, ודרך שרצים לעשות חפירות בקרקע להטמן שם לפיכך

משניות מבוארות – קהתי

ואפילו בכלי חרס שהוא בחזקת טהור, שכן אגב כלי חרס של עם הארץ גזרו על כלי חרס בכלל. וזהו ששינונו כאן, שבית שמאי אומרים: החבית והמשקין טהורין והמניקית טמאה. ואמנם קודם ששמעו בית הלל את טעמם של בית שמאי, נחלקו עליהם ואמרו, שאף המניקית טהורה, שכן מן התורה מצייל כלי חרס בצמיד פתיל על כל מה שבתוכו, ואף על כלי מתכת; אבל לאחר ששמעו את טעמם של בית שמאי, חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל, ולכן החבית והמשקין אמנם טהורים, אבל המניקית טמאה.

בארנו, שבית שמאי גזרו על כל חבית של חרס משום חבית של עם הארץ. וכן פירשו הרמב"ם ו"המאירי" במסכת עדיות (ועיין כאן "משנה אחרונה"). אבל יש מפרשים, שאין מדובר כאן אלא בחבית של עם הארץ, אבל חבית של חבר, אף בית שמאי מודים, שהיא מציילת אף על המניקית (ה"ר: אה"ש). ברם, משנתנו מתפרשת על ידי הרמב"ם בדרך אחרת לגמרי, והיינו שאף המניקית היא של חרס, אלא שמקצתה בולטת חוץ לחבית, ולפיכך אינה ניצולת (עיין הל' טומאות מת כב, ז; ועיין שם השגות הראב"ד).

~ יום שני ~

באור משנה ג

השרץ שנמצא למטה מנחשתו של תנור – למטה מקרקעיתו, **טהור** – התנור, **שאני אומר: חי נפל** – השרץ נפל לתוך התנור בהיותו חי, והרי שרץ חי אינו מטמא, **ועכשיו מת** – כשהוא למטה מקרקעיתו ולא באווירו של התנור, והרי שלא נטמא התנור. **מתט או טבעת** – הטמאות טומאת מת, **שנמצאו למטה מנחשתו של תנור** – כמו שבארנו לעיל, **טהור** – התנור, **שאני אומר: שם היו עד שלא בא התנור** – המחט או הטבעת היו מונחות במקום זה קודם שהעמידו את התנור, ולא היו באווירו, ולא טימאוהו. **נמצאו** – המחט או הטבעת, **באפר מקלה** – באפר השרוף, ואפילו למטה מנחשתו של תנור (הגר"ע על פי התוספתא). **טמא** – התנור, **שאין לו במה יתלה** – כדי לטהרו, שאין לומר שהיו שם קודם

באור משנה ב

חבית – של חרס, **שהיא מלאה משקין טהורין ומניקית בתוכה** – שפופרת של מתכת, שמוציאים דרכה את המשקים מן החבית על ידי מציצה ושאבה, והחבית **מקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת** – באוהל שהמת מוטל בו, **בית שמאי אומרים: החבית והמשקין טהורין** – שהצמיד פתיל מצייל עליהם מן הטומאה **ומניקית טמאה** – שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל. **ובית הלל אומרים: אף מניקית טהורה** – שכלי חרס המוקף צמיד פתיל מצייל על כל מה שבתוכו, בין על אוכלים ומשקים ובין על כלים שונים. **חזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי** – במסכת עדיות (א, יד). מבואר טעמם של בית שמאי, מפני שחבית זו, כשהיא של עם הארץ, הרי היא טמאה, שהואיל ואין עם הארץ בקי בהלכות טומאה וטהרה, לפיכך בין כלים ובין אוכלים ומשקים שלו בחזקת טמאים הם, והרי אין כלי חרס מצייל בצמיד פתיל אלא כשהוא טהור, אבל לא כשהוא טמא. ואמנם החבית והמשקים טהורים, שאף אם הם של עם הארץ הרי טהרתם אינה אלא לעם הארץ עצמו, שכן החבר, שהוא בקי בדיני טומאה וטהרה ונזהר בהם, אינו משתמש ממילא לא באוכלים ומשקים של עם הארץ ולא בכלי חרס שלו, שבחזקת טמאים הם אצלו ואין להם טהרה. אבל כלי מתכת שיש להם טהרה במקות, רגיל החבר לשאול אצל עם הארץ, שכן הוא מטבילים ומשתמש בהם, ואין חוששים שמא נטמאו בטומאת המת וצריכים הוזהר ממי אפר הפרה ביום השלישי וביום השביעי, שכן נאמן עם הארץ לומר, שלא נטמאו במת. מכאן, אם נטהר כלי מתכת בצמיד פתיל, הרי כשיכבדו החבר לשאול אותם מעם הארץ, יאמר לו עם הארץ שלא נטמאו בטומאת המת, מאחר שידוע הוא שכלי חרס שלו הציל עליהם בצמיד פתיל, וישתמש בהם החבר לאחר טבילתם, ובאמת הרי כלי חרס זה לא הציל עליהם, מכיון שטמא הוא, ואין כלי טמא חוצץ בפני הטומאה, והרי שטעונום הם הוזהר בשלישי ובשביעי. לפיכך גזרו בית שמאי, שאין כלי מתכת ניצול בצמיד פתיל,

ד ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ, ונפל לאויר התנור – טמא, שסוף משקה לצאת. וכן חתיכה של לפת ושל גמזי. רבי שמעון מטהר בשני אלו.

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין, ונפלו לאויר התנור, הסק התנור – טמא, שסוף משקה לצאת. וכן בגפת חדשה, אבל בישנה – טהור. ואם ידוע שיצא מהן משקין, אפילו לאחר שלש שנים – נטמא.

ו הגפת והזגין שנעשו בטירה והלכו עליהם טמאים, ואחר כך יצאו מהן משקין – טהורין, שמתחלתן נעשו

פירוש ברטנורא

נמצא למטה מנחתו: שם היו עד שלא בא התנור. קודם שהושכרו שם ולא ראה אויר התנור: באפר מקלה. באפר שנעשה מחמת שריפת האש. והיו למעלה בחלל התנור. ומשום ראשון עפר דאקרי אפר והבא באפר של שריפה משתע, משום הכי תנא אפר מקלה לשון קלוי באש:

ד ונפל לאויר התנור טמא. דמשקין טמאין מטמאין כלי. ואע"פ שהמשקין בלועין לתוך הספוג, כפלוטין דמו, לפי שספוג עשוי להכניס ולהוציא בו: וכן חתיכה של לפת ושל גמזי. הו' כספוג. לפי שבגמזי בודקין בו את היין והיו גם הוא עשוי להכניס ולהוציא כספוג. ואין הלכה כר' שמעון:

ה חרסין שנשתמש בהן משקין טמאים. כגון עכביש של מימי רגלים של זב ושל זבה שנשבר וחרסין בלעו מימי רגליהם. ומיירי כגון שהדיוחם במים שלש פעמים שלא נשאר בהן משקה טמא. דאי לא הדיוחם, נטמא התנור מחמת המשקים הרבוקין בדפנותיו כאילו הן בעין: שסוף משקה לצאת. כלומר, דרך משקה לצאת ע"י ליבון החרסים, וכיון שהיו אלו החרסים בתנור בשעת הסוק יצאו המשקין מהן ונטמא התנור מאוירו: גפת. פסולת של זיתים לאחר שהוציאו שמן: חדשה. תוך שנים עשר חודש: ישנה. לאחר שנים עשר חודש, דבסתמא יצא כל המשקה שבהן:

ו וחלכו עליהן טמאים. בני אדם טמאים: טהורים. שלא נטמאו בדריסתן, כיון שלא נקרא עליהם שם טומאה בעולם: כוש. פלך שהאשה טווה בו ויש

משניות מבוארות – קהתי

בלועה אינה מטמאה. ברם, רב פפא מסיק שם בענין משקים חמורים, שאם אינם יכולים לצאת, ואינו מקפיד שיצאו, אף ריש לקיש מודה שדווקא אם הוסק טמא, אבל אם לא הוסק טהור; ואם המשקים יכולים לצאת, ומקפיד שיצאו, אף רבי יוחנן מודה, שאפילו לא הוסק התנור, הריהו טמא; לא נחלקו אלא בכגון שיכולים לצאת ואינו מקפיד שיצאו, שריש לקיש סובר, הואיל ויכולים לצאת, אף על פי שאינו מקפיד שיצאו, הרי הם מטמאים את התנור; ורבי יוחנן סובר, אף על פי שיכולים לצאת, מכל מקום הואיל ואינו מקפיד שיצאו, אינם מטמאים את התנור עד שיוסק ויצאו. והלכה כרבי יוחנן (עין דמביט הל' כלים יד, ו). ברם, במשקים קלים הכל מודים שאפילו יכולים לצאת ומקפיד עליהם שיצאו, אינם מטמאים עד שיוסק התנור. וכן בגפת חדשה – בפסולת של זיתים לחה שנשתיירה לאחר שנעצרו בבית הברד בטומאה, והרי בלעה הגפת את המשקים שנטמאו, אם נפלה לתנור והוסק, נטמא התנור, שודאי יצאו המשקים שבגפת לתוך התנור וטימאוהו. אבל בישנה – בגפת ישנה שנפלה לתוך התנור, היינו לאחר שנים עשר חודש מזמן שנעצרו (תוספתא), טהור – התנור, שודאי כבר נתייבשו כל המשקים שבה. ואם ידוע שיצאו מהן משקין, אפילו לאחר שלש שנים – אפילו נפלה לתוך התנור לאחר שלוש שנים, נטמא – התנור, כשהוסק. משנתנו נקטה שלוש שנים, לפי שיש דעה בתוספתא, שלאחר שלוש שנים, שוב אין הרטיבות שבה חשובה משקה, ובאה משנתנו להשמיע, שאם ידוע שיצא ממנה משקה, אפילו לאחר שלוש שנים הרי זה חשוב משקה.

באור משנה ו

הגפת – פסולת של זיתים, שנשתיירה לאחר עצירתם בבית הברד, והזגין – פסולת של ענבים שנשתיירה לאחר דריכתם בגת, שנעשו בטירה – שנעצרו או נדרכו על ידי אנשים טהורים ובכלים טהורים, והלכו עליהם טמאים – אנשים טמאים, ואחר כך יצאו מהן משקין – ויש שאין גורסים "ואחר כך", אלא "יצאו מהן משקין". כלומר שעל ידי הליכת הטמאים על הגפת והזגים יצאו מהם משקים, טהורין – שהגפת והזגים אינם מקבלים טומאה, ואף המשקים שיצאו מהם בהליכתם של הטמאים עליהם לא נטמאו, שאין משקים נטמאים אלא כשהם יוצאים לרצון, ואילו המשקים הללו יצאו שלא לרצון, שלא נתכוונו הטמאים כלל להוציא משקים, ומשקים היוצאים שלא לרצון אינם חשובים משקים ואינם מקבלים טומאה ("אליהו ורבי"); וכל זה, משום שמתחלתן נעשו בטירה – אבל אם נעשו מתחילתן

שהעמד שם התנור, שאם כן היו נמצאים תחת האפר, ולא בתוכו. ויש מפרשים: נמצאו באפר מקלה – שהוציאו מן התנור, והרי בכגון זה אי אפשר לומר שלא היו באוויר, הלכך טמא (הרא"ש).

באור משנה ד

ספוג שבלע משקין טמאין ונגוב מבחוץ, ונפל לאויר התנור – אף על פי שהמשקים בלועים לתוך הספוג, טמא – התנור, מחמת המשקים הטמאים, שסוף משקה לצאת – מן הספוג, הלכך חשובים המשקים כאילו יצאו, ומשקים טמאים מטמאים כלים. יש מפרשים, שכוונת המשנה היא, לפי שהספוג עשוי להכניס ולהוציא, דהיינו שקולטים על ידו משקים וחוזרים וסוחטים אותם, הלכך אינם חשובים כבלועים, אלא כפלוטין, ומטמאים את התנור. וכן חתיכה של לפת ושל גמזי – שבלעה משקים טמאים ונפלה לאויר התנור, טמא התנור, לפי שאף בלפת ובגמזי משתמשים כמו בספוג לקלוט על ידם משקים ואחר כך לסחטם, הלכך המשקים שבלעו דינם כפלוטין, ומטמאים את התנור. רבי שמעון מטהר בשני אלו – בלפת ובגמזי, לפי שאינם עשויים להוציא את המשקים שבלעו כמו בספוג. ואין הלכה כרבי שמעון.

~ יום שלישי ~

באור משנה ה

חרסין שנשתמש בהן משקין טמאין – והרי המשקים בלועים בתוך החרסים, ונפלו לאויר התנור, אם הסק התנור, הריהו טמא – מחמת המשקים הטמאים שבתוך החרסים, שסוף משקה לצאת – מן החרסים, כשיתלבנו, הלכך המשקים מטמאים את התנור. במסכת נידה (סב, ב) נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן בענין משנתנו: לדעת ריש לקיש אין מדובר במשנתנו אלא במשקים קלים, שאינם אב הטומאה, כגון שהחרסים הם מעביט של מי רגלים של אדם שנטמא במת או בשרץ, הלכך אם הוסק התנור, הריהו טמא, ואם לא הוסק, הריהו טהור; אבל במשקים חמורים, כגון שהחרסים הם מעביט של מי רגלים של זב או של זבה, שהם אב הטומאה, אפילו לא הוסק התנור, הרי הוא טמא, שהואיל והמשקים יכולים לצאת על ידי הוסק, אין דינם כבלועים. ולדעת רבי יוחנן מדובר במשנתנו בין במשקים קלים ובין במשקים חמורים, שאף במשקים חמורים, אין התנור טמא אלא אם כן הוסק, שאז יוצאים המשקים ומטמאים את התנור. אבל אם לא הוסק התנור, דינם של המשקים כטומאה בלועה, וטומאה

במהרה. פוש שפֿלע אַת הצנורא, מלמד שפֿלע אַת הדרבן, לִבְנָה שפֿלֶעָה אַת הַטַּבֵּעַת, וְהֵן טְהוּרִים, נִכְנְסוּ לְאַהֲלָה הַמֵּת – נִטְמָאוּ; הַסִּטָּן הָיָב – נִטְמָאוּ; נָפְלוּ לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה טְהוֹר – טְמֵאוּהוּ; נָגַע בָּהֶן כֶּפֶר שֶׁל תְּרוּמָה – טְהוֹר. ז סְרִידָה שֶׁהִיא נִתְּנָה עַל פִּי הַתְּנוּרָה מִקֶּדֶם צָמִיד פְּתִיל, נִסְדָּק מִן הַתְּנוּרָה לְסְרִידָה – שְׁעוּרוֹ מְלֹא פִי מִרְדֵּעַ, שְׁלֹא נִכְנָס; רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: נִכְנָס. נִסְדָּקָה סְרִידָה – שְׁעוּרוֹ כְּמֹלֵא פִי מִרְדֵּעַ נִכְנָס; רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁלֹא נִכְנָס. הִיָּה עָגֹל, אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אַרְף, אֲלָא שְׁעוּרוֹ כְּמֹלֵא פִי מִרְדֵּעַ נִכְנָס. ח תְּנוּרָה שֶׁנֶּקֶב מַעֲיָנוּ – שְׁעוּרוֹ מְלֹא כּוֹשׁ, נִכְנָס וְיוֹצֵא, דּוֹלֵק; רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁלֹא דּוֹלֵק. נֶקֶב מִצְדוֹ – שְׁעוּרוֹ כְּמֹלֵא כּוֹשׁ, נִכְנָס וְיוֹצֵא, שְׁלֹא דּוֹלֵק; רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: דּוֹלֵק. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: מִן הָאֲמִצֵּעַ – נִכְנָס, מִן

פירוש ברטנורא

ברזל עקום בראשו ושמו צינורא, ופעמים נשקע הברזל בתוך העץ וכולו מכוסה בעץ: מולמד. מקל ארוך ובראשו כעין מסמר דק, ומדריכים בו הפרה לתלמיד, לכך הוא קרוי מלמד הבקר. והמסמר שבראשו קרוי דרבן, כמו דברי חכמים בדרכונות (קהלת י"ב י"א): **ולבינה שבלעה את הטבעת.** שנגבל הטבעת בטיט הליבנה ונצרפה עמה כבבשן: **נכנסו לאהל המת.** כשהן בלועים וטמונים בתוך הכוש או בתוך המלמד או בתוך הליבנה: **נמטאו.** שאין מציל באוהל המת וכן מיד כלי חרס אלא כלי שיש לו תוך, והוא לא דמי אלא לעצם כשעורה החרוך בסיב: **הסיטן חזב.** אע"פ שלא נגע בהן אלא שהכריעו: **נמטאו.** שחזב מטמא בהיסט. אפילו המוקף צמיד פתיל מיטמא בהיסט, כל שכן האי: **נגע בהן כפר של תרומה.** כשהן בלועין: **טהור.** הכבר. ואע"פ שהוא של תרומה ושני פוסל בו. ואפילו הברזל הבלוע הוא אב הטומאה לא אמרין נעשה העץ המכסה אותו ראשון או שני ויהיה הכבר שלישי ונפסל, אבל מטמאים את התנור ואע"פ שהן בלועין, לפי שהתנור מיטמא מאוירו ואפילו לא ננעה הטומאה בו, וטומאה בלועה מטמאה כדפרישנא בפרקין דלעיל: **ז סרידה.** כמין עריבה קטנה שהנחתום משתמש בה, והיא פשוטה ואינה מקבלת טומאה: **שהיא נתונה על פי התנור.** וממורחת בטיט כדי להקוף בצמיד פתיל ולא יטמא התנור באוהל המת: **נסדק מן תנור לסרידה.** היינו שנסדק המירוח: **מלוא פי מרדע שלא נכנס.** המרדע הוא מלמד הבקר, ויש בחוקפו טפח ועביו שליש טפח, שכל שיש בעביו טפח יש בחקפו שלשה טפחים. ושעור הסדק כשנסדק המירוח, לרבנן מלוא פי המרדע כשזה, ואע"פ שאין הנקב גדול שיכנס פי מרדע כמלואו, הואיל וישוה הסדק מלוא פי המרדע אין באן צמיד פתיל, ולר' יהודה לעולם הוי צמיד פתיל עד שיהיה הסדק גדול שיכנס בו פי המרדע: **נסדקה סרידה עצמה.** לרבנן קול כשנסדק המירוח, ולרבי יהודה קול כשנסדק המירוח מנסדקה סרידה עצמה. ואין חלבת כר' יהודה: **ח שנקב מעינו.** עין של תנור, הוא הנקב שעושים בו כדי שיצא ממנו העשן. ומירוחו עינו בטיט וסתמחו וניקב אח"כ במקום המירוח: **נכנס ויוצא דולק.** שהנקב רחב והכוש נכנס ויוצא בריוח: **ניקב מצדו.** של עין: **וכן היה אומר במגופת החבית.** וכן היה ר' שמעון אומר בכל הני, דרינים מן האמצע נכנס

משניות מבוארות – קהתי

~ יום רביעי ~

באור משנה ז

סְרִידָה – כמין עריבה קטנה שהנחתום משתמש בה, והיא פשוטה ואינה מקבלת טומאה, **שֶׁהִיא נִתְּנָה עַל פִּי הַתְּנוּרָה מִקֶּדֶם צָמִיד פְּתִיל** – שהסרידה מחוברת ככיסוי לתנור וממורחת בו בטיט, ועל ידי כך נמצא התנור מוקף צמיד פתיל; והוא עומד באוהל המת, **נִסְדָּק מִן הַתְּנוּרָה לְסְרִידָה** – היינו שנסדק המירוח שבין התנור לסרידה, **שְׁעוּרוֹ** – שיעור הסדק, כדי שיכסל דין צמיד פתיל מהתנור, **מְלֹא פִי מִרְדֵּעַ** – כעוביו של המרדע, הוא מלמד הבקר, שעביו שליש טפח (ר"ש; עיין רמב"ם שםפ"ט, שם"א פ"י המרדע הוא שפ"ח), **שְׁלֹא נִכְנָס** – אף על פי שמלוא פי המרדע אינו יכול להיכנס לסדק מכל מקום אם הסדק שווה בדיוק למלוא פי המרדע, אין התנור חשוב עוד מוקף צמיד פתיל וטמא; **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: נִכְנָס** – דווקא אם הסדק גדול עד שמלוא פי מרדע נכנס לתוכו, אז יוצא התנור מדין מוקף צמיד פתיל, אבל אם הסדק הוא פחות משיעור זה, עדיין חשוב התנור מוקף צמיד פתיל. **נִסְדָּקָה סְרִידָה** – עצמה, **שְׁעוּרוֹ כְּמֹלֵא פִי מִרְדֵּעַ נִכְנָס** – אם הסדק גדול, שיכול ליכנס לתוכו מלוא פי המרדע, יוצא התנור מדין צמיד פתיל. **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר: שְׁלֹא נִכְנָס** – אפילו אין מלוא פי מרדע נכנס לסדק, אלא שהסדק שווה בצמצום למלוא פי מרדע, בטל מהתנור דין צמיד פתיל. תנא קמא מקל בסדק שבסרידה מאשר בסדק שבמירוח, ואילו רבי יהודה מקל בסדק שבמירוח מאשר בסדק שבסרידה. **הִיָּה עָגֹל** – היה הסדק עגול, **אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אַרְף** – פיסקה זו אינה מובנת, וכל המפרשים מתקשים ונדחקים בפירושה; והרש"ש כותב, שנראה לו לפרש: היה עגול – היינו כדורי, רחב למעלה וצר למטה, אין רואין אותו ארוך – כאילו היה שווה למטה כלמעלה, **אֲלָא שְׁעוּרוֹ כְּמֹלֵא פִי מִרְדֵּעַ נִכְנָס** – שאם הסדק גדול עד שיכול להיכנס לתוכו מלוא פי המרדע, הרי התנור יוצא מדין צמיד פתיל.

בטומאה, שנעצרו או נדרכו על ידי אנשים טמאים, ואחר כך הלכו בני אדם טמאים על הגפת והוגין ויצאו מהם משקים, המשקים טמאים, לפי שהמשקים היוצאים עכשיו בהליכת הטמאים עליהם, כבר יצאו לרצון בשעת העצירה והדריכה ונטמאו, וכשתנורו ונבלעו בגפת או בזגין, שוב לא פקעה טומאתם מהם, והם הם המשקים החוזרים ויוצאים עכשיו. **פוש** – מוט של הפלך שהנשים טוות בו, **שפֿלֶעָה אַת הצנורא** – וזו של ברזל שבראשו, שנשקע הוה בתוך הכוש ונבלע בו, **מלמד** – מקל ארוך שהחורש מכון ומדריך בו את השוורים בחרישה, ולכן הוא נקרא "מלמד הבקר" (שופטים ג, לא), **שפֿלֶעָה אַת הדרבן** – את המסמר שבראשו, **לִבְנָה שפֿלֶעָה אַת הטבעת** – שנשמטה מאצבעו של מגבל הליבנה; ויש מפרשים שהיו נוהגים לעשות סימן בטבעת על כל ליבנה ("העודק"), **וְהֵן טְהוּרִים** – הצינורא, הדרבן והטבעת היו טהורים: **נִכְנְסוּ לְאַהֲלָה הַמֵּת** – הכלים הללו, **נִטְמָאוּ** – אף על פי שהם בלועים בכוש, במלמד ובליבנה, שאינם מקבלים טומאה, משום שאין להם בית קיבול, מכל מקום אינם ניצולים מן הטומאה, שהואיל והם כלים שהוא צריך להם, הרי בודאי מקפיד עליהם להוציאם, ואף יכול הוא להוציאם, הלכך אינם חשובים כבלועים (ראב"ד; "משנה אחורונה"; עיין במפרשים שםביאנים טעמים אחרים, אבל כולם מוקשים). **הַסִּטָּן הָיָב** – שהניען ממקומן, **נִטְמָאוּ** – שלגבי היסט חזב אפילו בלוע וצמיד פתיל אינם מצילים. **נָפְלוּ לְאוֹרֵי הַתְּנוּרָה טְהוֹר** – לאחר שנטמאו באוהל המת, **טְמֵאוּהוּ** – מהטעם שבראנו לעיל, שאינם כבלועים ("משנה אחורונה"). **נָגַע בָּהֶן כֶּפֶר שֶׁל תְּרוּמָה, טְהוֹר** – הכיכר, שהרי לא נגע בדברים הטמאים שהם בלועים, והכוש והמלמד והליבנה עצמם שבלעו אינם טמאים, כמו שבראנו לעיל. ואמנם לגבי התנור, אינם חשובים כבלועים ומטמאים אותו, לפי שהתנור מיטמא מאוירו, וכיון שאינם כבלועים, הרי היו באוויר התנור, אבל לגבי טומאת מגע הרי הכוש והמלמד והליבנה מפסיקים בין הדברים הטמאים שבתוכם ובין הכיכר, הלכך הכיכר טהור ("אילוהו רבא").

הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס; וְכֵן הָיָה אוֹמֵר בְּמִגּוּפַת הַחֵבֶית שֶׁנִּקְבָּה, שֶׁעוֹרָה מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל שִׁיפּוֹן, מִן הָאֲמִצֵּעַ – נִכְנָס, מִן הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס; וְכֵן הָיָה אוֹמֵר בְּחֻצִּים גְּדוֹלִים שֶׁנִּקְבּוּ, שֶׁעוֹרָם מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קִנְיָה, מִן הָאֲמִצֵּעַ – נִכְנָס, מִן הַצֵּד – אֵינוֹ נִכְנָס. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזֶמֶן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינּוּ, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֹׂאֵר מִשְׁקִין, אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא – טָמְאִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם, אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא – טָמְאִים. נִקְבּוּ, הָעֲשׂוֹי לְאֶכְלִין – שֶׁעוֹרָן בְּזִיתִים. הָעֲשׂוֹי לְמִשְׁקִים – שֶׁעוֹרָן בְּמִשְׁקִים. הָעֲשׂוֹי לְכָד וּלְכָד – מְטִילִים אוֹתוֹ לְחֻמְרוֹ בְּצִמִּיד פְּתִיל וּבְכוֹנֵס מִשְׁקָה.

פ ר ק ע ש י ר י

א אלו כלים מצילין בצמיד פתיל: כלי גללים, כלי אבנים, כלי אדמה, כלי חרס, וכלי נתר, עצמות תדג ועורו,

פירוש ברטנורא

ומן הצד אינו נכנס. ואין הלכה כר' שמעון: מלוא מיצה שניה של שיפון. מלוא קשר שני של קנה של שיפון. שהשני דק מן הראשון ועבה יותר מן השלשה, שהקנה עב מלמטה ומתדקדק ועולה. שיפון, ויניא בלע"ז: לשאר משקין. כגון שמן דבש וחלב: אפילו כל שהן טמאים. אפילו נקב כל שהן אין מצילין בצמיד פתיל וטמאים: שלא נעשו בידי אדם. שלא ניקבו במתכוין אלא מאליהן: ניקבו העשוי לאוכלים שיעורו בזיתים. השתא מיירי בשנפחת הכלי עצמו וניקב. וכל הנך שיעורים דלעיל בשנפחתה סתימה שבפתחו: שיעורן בזיתים. אם נפחת במוציא זית בעי מירוח, ובפחות מכאן לא בעי מירוח. ובנמרא במסכת שבת [צו]. מוכיח דכלי גדול שניקב במוציא רמון וכלי קטן שנפחת ברובו אין מירוח וסתימה מועילין בו, ושוב אינו מציל בצמיד פתיל כיון דבטל מתורת כלי. ואם מירוח נעשה כאוכלים שגבול בטיט שאין הטיט מציל: שיעורן במשקין. בכונס משקה: העשוי לכד ולכד. למשקין ולאוכלין: מטילין אותו לחומר. ואם ניקב בכונס משקה אינו מציל בצמיד פתיל עד שיומרח:

י' אלו כלים. כלי גללים. של צפיעי בקר: כלי אבנים וכלי אדמה. דכל הני אין להם טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, ולכן מצילין בצמיד

משניות מבוארות – קהתי

למגופת החצבים שניקבה (תוספות יום טוב; "משנה אחרונה"), מן הָאֲמִצֵּעַ – נִיקְבוּ באמצע, נִכְנָס – שיעור הנקב כמלא מיצה שנייה הנכנסת לנקב; מן הַצֵּד – נִיקְבוּ בצידם, אֵינוֹ נִכְנָס – שיעור הנקב כמלא מיצה שנייה שאינה נכנסת לנקב. ואין הלכה כרבי שמעון. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – ששיעור הנקב במגופת החבית כמלא מיצה שנייה של שיפון, ובחצבים גדולים כמלא מיצה שנייה של קנה? בְּזֶמֶן שֶׁנַּעֲשׂוּ לֵינּוּ – שנעשו החביות והחצבים ליינן, שהואיל ולא ניהא לבעלים שיהא בהם נקב, מפני שהיין מפגין ריחו, לפיכך קבעו בו שיעור, שאם הנקב קטן מאותו שיעור הריחו חשוב כסתום (הגר"א; "תפארת ישראל"; "משנה אחרונה"), אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ לְשֹׂאֵר מִשְׁקִין – כגון שמן, דבש וחלב, אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא – אפילו בנקב כל שהוא, טָמְאִים – שאינם ניצולים בצמיד פתיל, לפי שניהא לבעלים בנקב, הואיל והאוויר יפה להם, הלכך אפילו נקב כל שהוא מוציא אותם מדין צמיד פתיל. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים – שאם נעשו ליינן, שיעור הנקב הוא כדלעיל? בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא נַעֲשׂוּ – הנקבים, בִּידֵי אָדָם – היינו במתכוון, אלא מאליהם ניקבו, אֲבָל אִם נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם – שניקבו במתכוון, אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא – אפילו בנקב כל שהוא, טָמְאִים – שהנקב שנעשה בידי אדם בכוונה אפילו כל שהוא חשוב נקב, ומבטל דין צמיד פתיל. נִקְבּוּ – אם הכלים עצמם ניקבו, בדופנס או בקרקעיתם, הָעֲשׂוֹי לְאֶכְלִין – כלים העשויים לאוכלים, שֶׁעוֹרָן בְּזִיתִים – אם נעשה בהם נקב, שדרכם יכול לצאת זית מן הכלי, אינם מצילים בצמיד פתיל; הָעֲשׂוֹי לְמִשְׁקִים – כלים העשויים למשקים, שֶׁעוֹרָן בְּמִשְׁקִים – שאם המשקים יכולים להיכנס לכלי דרך הנקב, בטל מהכלי דין צמיד פתיל, הָעֲשׂוֹי לְכָד וּלְכָד – לאוכלים ולמשקים, מְטִילִים אוֹתוֹ לְחֻמְרוֹ בְּצִמִּיד פְּתִיל וּבְכוֹנֵס מִשְׁקָה – ויש גורסים: בכונס משקה (בלי וי"א), שאפילו הנקב בכונס משקה בלבד, אין הכלי מציל בצמיד פתיל.

במפרשים מבואר, שבכל שיעורי הנקבים ששינוי בפרקנו, לא בא התנא אלא להשמיענו, שאם הנקב פחות מהשיעור, אף על פי שלא סתמו, הכלי מציל בצמיד פתיל, אבל כל שהנקב כשיעור, אין הכלי מציל בצמיד פתיל, אלא אם כן מירח וסתם את הנקב. ואפילו הנקב גדול מהשיעור מועילה בו סתימה. ברם, כלי קטן שנפחת ברובו או כלי גדול שניקב כמוציא רימון, אין מירוח וסתימה מועילים בו, כדי להציל בצמיד פתיל, מאחר שכבר בטל מתורת כלי, והרי זה כאוכלים שגיבולם בטיט, שאין הטיט מצילם.

באור משנה ח

תָּנּוּר – המוקף צמיד פתיל, שֶׁנִּקְבּוּ מֵעֵינוּ – מן העין של התנור, הוא החור העשוי בו, כדי שיצא דרכו העשן (עיין לעיל ח, ז); אם היה החור מרוח וסתום בטיט, וניקב במקום המירוח, שֶׁעוֹרָן – שיעור הנקב, כדי שיבטל דין צמיד פתיל מהתנור, מֵלֹא כוֹשׁ – כרוחב הכוש של הפלך, נִכְנָס וּיוֹצֵא, דוֹלֵק – שהנקב יהא רחב עד שיוכל הכוש להיכנס ולצאת בו בריווח כשהוא דולק ולא יכבה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁלֹּא דוֹלֵק – שיעור הנקב כמלוא כוש נכנס ויוצא בלבד, ולא צריך שיהא עובר בו כשהוא דולק. נִקְבּוּ – התנור, מִצִּדּוֹ – של העין, היינו בדופן העין, שלא במקום המירוח, שֶׁעוֹרָן – של רוחב הנקב, בְּמֵלֵא כוֹשׁ, נִכְנָס וּיוֹצֵא, שֶׁלֹּא דוֹלֵק – שיהא הנקב רחב רק כשיעור שיוכל הכוש, שלא דולק, להיכנס ולצאת בו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דוֹלֵק – הנקב בצידו אינו מוציא את התנור מדין צמיד פתיל, אלא אם כן הוא רחב כשיעור שיוכל הכוש להיכנס ולצאת בו בריווח כשהוא דולק (עיי' "תפארת ישראל", בועז, ו"משנה אחרונה", בענין טעם המחלוקת). רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִן הָאֲמִצֵּעַ – אם ניקב מאמצע העין, היינו במקום המירוח, נִכְנָס – שיעור הנקב כדי שייכנס בו הכוש, שלא דולק; מן הַצֵּד – ואם ניקב מן הצד של העין, היינו בדופן העין, אֵינוֹ נִכְנָס – שיעור הנקב כמלוא כוש שאינו נכנס לנקב אלא שווה לו (עיי' במפרשים, שמביאים בזה פירושים שונים). וְכֵן הָיָה אוֹמֵר – רבי שמעון, בְּמִגּוּפַת הַחֵבֶית שֶׁנִּקְבָּה: שֶׁעוֹרָה מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל שִׁיפּוֹן – כעובי הקשר השני בקנה שגדל בו שיפון, שכן קנה זה עשוי קשרים קשרים שאינם שווים זה לזה כעובייהם, ושיעור חכמים, שצריך שיהא הנקב רחב כעובי הקשר השני של הקנה (שהוא פחות מעוביו של הקשר התחתון, ויתיר על עוביו של הקשר שלמעלה ממנו) כדי להוציא את החבית מדין צמיד פתיל; והיה רבי שמעון אומר: מן הָאֲמִצֵּעַ – אם ניקבה מגופת החבית מן האמצע, נִכְנָס – שיעור הנקב כמלוא הקשר השני בקנה של שיפון שנכנס לנקב; מן הַצֵּד – ואם ניקבה מן הצד, אֵינוֹ נִכְנָס – שיעור הנקב כמלוא הקשר שאינו נכנס לנקב, אלא שווה לו. וְכֵן הָיָה אוֹמֵר בְּחֻצִּים – בכדים – גְּדוֹלִים שֶׁנִּקְבּוּ, שֶׁעוֹרָם מֵלֹא מִצָּה שְׁנִיָּה שֶׁל קִנְיָה – שיעור הנקב המוציא את החצבים מדין צמיד פתיל, כעוביו של קשר שני שבקנה; ומבואר במפרשים, שאף כאן הכוונה

עצמות חיה שפכים ועורה, וכלי עץ הטהורים. מצילים בין מפיהם, בין מצדיהן, בין יושבין על שוליהן, בין מטיין על צדיהן. היו כפויים על פיהן – מצילים כל שתחתיהן עד התהום. רבי אליעזר מטמא. על הכל מצילין, חוץ מפלי חרס, שאינו מציל אלא על האכלים, ועל המשקין, ועל פלי חרס.

ב במה מקיפים? בסיד, ובגפסים, בזפת, ובשענה, בטיט, ובצואה, בחמר, ובחרסית, ובכל דבר המתמרח. אין מקיפים לא בבצק, ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל ואינו צמיד. אין מקיפין לא בדבילה שמונה, ולא בבצק שגולש במי פרות, שלא יביאנו לידי פסול. ואם הקיף – הציל.

פירוש ברטנורא

פתיל. ואע"ג דכל כלי פתוח, בכלי חרס משתעי קרא, בכלי שטומאה קודמת לפתחו הדיינו כלי חרס שמיטמא מאוירו, מכל מקום שאר כלים נמי מרבין שמצילים, מדרבנן וכל: ועצמות דגן. אם עשה כלי מעצמות בריז שבים, מצילים. לפי שאין מקבלים טומאה, כדנתן לקמן בפרק י"ז כל שנים טהור. וכל כלים מעצמות העוף טהורים, דכתיב (במדבר ל"א) וכל מעשה עוים, פרט לעופות: כלי עץ הטהורים. כגון כלים גדולים הבאים במדה שמוחזקים ארבעים סאה בלח שהן כורים ביבש, ולא מקבלי טומאה. דבעינן דומיא דשק שמיטלטל מלא וריקן, וכיון שהם גדולים כל כך אין מיטלטלים מלאים, ומצילים בצמיד פתיל: מפיהן. שהצמיד פתיל בפיהן: מצדיהן, אם ניקבו בצדיהן והקיפין צמיד פתיל: ר' אליעזר מטמא. קסבר כפוי אינו מציל, ואפילו מירחו למטה בקרקע. שנאמר צמיד פתיל עליו, ולא צמיד פתיל על גבו. ואין הלכה כרבי אליעזר: על הכל מצילים. כל הני כלים דנתן במתנותין, מצילין על כל מה שבתוכן בין היו בתוכן כלי שטף בין כלי חרס בין בגדים בין אוכלים ומשקים: חוץ מפלי חרס. שאין מצילים אלא על אוכלים ומשקים וכלי חרס שבתוכן, דברים שאין להן טהרה במקור, ולא על כל מתכות ובגדים. שיש להם טהרה במקור. ומעמא פרישנא בפרקין דלעיל. ומשנה זו לאחר חזרה שחזרו ב"ה להורות כדברי בית שמאי:

ב במה מקיפין. במה סותמים פי הכלי או מדבקם הכיסוי על פי הכלי ויחשב צמיד פתיל: גפסים. מין סיד הוא, ויותר לבן מסיד ונשרף בכבשן כמו הסיד: חרסית. כתישת חרסים, ולשים אותה במים: בעץ. הוא בדיל. את הדביל, מתרגמין ית אבצא. ותרנום ירושלמי בעצא: שהוא פתיל ואינו צמיד. כלומר כיסוי הוא, אבל אינו מחובר ומדבק יפה על פי הכלי: לא בדבילה שמונה ולא בבצק שגולש במי פרות. ואע"ג דמצילים שהרי לא הוכשרו לקבל טומאה, אנפ"כ לכתחילה אין מקיפין בהן, גזירה שמא יוכשרו שיפלו עליהן משקין המכשירים, ואין דבר טמא מציל: ואם הקיף, ולא בא עליהן מים או אחר מן המשקין המכשירים, הצילו:

משניות מבוארות – קהתי

~ יום חמישי ~

באור משנה א

פרק זה מוסיף לעסוק בפרטי הדינים של צמיד פתיל.

אלו כלים – המפורטים להלן, **מצילין בצמיד פתיל** – על מה שבתוכם מלהיטמא, כשהם באוהל המת: **כלי גללים** – כלים שנעשו מגללי בקר, **כלי אבנים**, **כלי אדמה** – שנעשו מטיט ולא נצרפו בכבשן; כל הכלים הללו אינם מקבלים טומאה כלל, ולפיכך מצילים הם בצמיד פתיל על מה שבתוכם: **כלי חרס**, **וכלי נתר** – שדינם ככלי חרס, שאינם מקבלים טומאה מגביהם, כמו ששינו לעיל (ב), **עצמות הדג ועורו** – כלים הנעשים מעצמות הדג או מעורו, **עצמות חיה שפכים ועורה** – כלים הנעשים מעצמות חיה שבים או מעורה, שכלים אלו אינם מקבלים טומאה, **וכלי עץ הטהורים** – אלו שאינם מקבלים טומאה, כגון כלים גדולים המחזיקים ארבעים סאה בלח, היינו שנפחם הוא אמה על אמה ברום שלוש אמות, שהואיל ואין אדם יכול לטלטלם כשהם מלאים, אינם מקבלים טומאה, שחכמים דרשו, שאין כלי מקבל טומאה אלא כשהוא דומה לשק המיטלטל מלא וריקן; ויש מפרשים, כגון פשוטי כלי עץ המשמשים מכסה לכלים שנימנו לעיל (רמב"ם), כל הכלים הללו **מצילים** – בצמיד פתיל, **בין מפיהם** – שהצמיד פתיל על פיהם, **בין מצדיהן** – שניקבו בצדיהם והקיפום צמיד פתיל, **בין יושבין על שוליהן** – על תחתיתם, **בין מטיין על צדיהן** – אם היו באוהל המת הרי הם מצילים על מה שבתוכם מן הטומאה. **היו כפויים על פיהן** – ומירח את פיהם בטיט על הקרקע, **מצילים כל שתחתיהן עד התהום** – על כל הנמצא בקרקע שמתחתיהם, היינו בין על הדברים שבחלל הכלי ובין על מה שבתוך הקרקע מתחת לכלי עד התהום. **רבי אליעזר מטמא** – שלדעתו כלי כפוי על פיו אינו מציל, אף שהוא ממורח למטה בקרקע, שנאמר (במדבר י"ט, טו): "צמיד פתיל עלי", ולא על גבי צמיד פתיל. ואין הלכה כרבי אליעזר. **על הכל**

מצילין – כל הכלים הללו שנימנו במשנתנו, מצילים בצמיד פתיל על כל מה שבתוכם, בין על אוכלים ומשקים, בין על בגדים, בין על כלי חרס, בין על כלי שטף, היינו כלים שיש להם טהרה במקור, **חוץ מפלי חרס** – המוקף צמיד פתיל, **שאינו מציל אלא על האכלים, ועל המשקין, ועל פלי חרס** – שבתוכן, היינו על דברים שאין להם טהרה במקור, אבל לא על דברים שיש להם טהרה במקור, כגון כלי מתכת ובגדים, מגזירת חכמים, שמא יבוא חבר לשאול אותם מעם הארץ, כמו שבארנו לעיל (ט, ב). ומשנה זו נשנתה לאחר שחזרו בית הלל להורות כבית שמאי.

באור משנה ב

במה מקיפים – במה סותמים פי הכלי או מחברים את הכיסוי לכלי, שיהא נחשב "צמיד פתיל"? **בסיד, ובגפסים** – ובגס, **בזפת, ובשענה, בטיט, ובצואה, בחמר** – בטיט עבה, **ובחרסית** – במין טיט מעפר שעושים ממנו כלי חרס (הגר"א); ברם לדעת רוב המפרשים: חרסית היינו חרס כתוש שגבולוהו במים, **ובכל דבר המתמרח** – ונדבק בו הכיסוי לכלי. **אין מקיפים לא בבצק** – בדביל – **ולא בעופרת, מפני שהוא פתיל** – כיסוי, **ואינו צמיד** – אינו מתחבר ומתדבק יפה לכלי. **אין מקיפין לא בדבילה שמונה, ולא בבצק שגולש במי פרות** – אף על פי שלא הוכשרו לקבל טומאה וחוצצים בפני הטומאה, מכל מקום לכתחילה אין מקיפים בהם, **שלא יביאנו לידי פסול** – כלומר, שלא יביא את הכלי המוקף בהם ואת מה שבתוכו לידי טומאה, לפי שיש לחוש שמא יפלו על הדבילה ועל הבצק משקים המכשירים אותם לקבל טומאה, והרי אין דבר טמא מציל (הר"ם); וכותב הרמב"ם, שמשנתנו סוברת, כי אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. **ואם הקיף** – בדבילה או בבצק, שלא הוכשרו לקבל טומאה, **הציל** – בדיעבד משום צמיד פתיל.

ג מְגוּפַת הַחֲבִית הַמְחֻלְחֶלֶת וְאֵינָה נִשְׁמָטָה – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מַצֵּלָה; וְחֻכְמִים אָמְרִים: אֵינָה מַצֵּלָה. הִיא בֵּית אֶצְבַּע שְׁלֹשׁ שׁוֹקֵעַ בְּתוֹכָהּ, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ – הַחֲבִית טְמֵאָה; הַשֶּׁרֶץ בְּחִבִּית – אֶכְלִין שֶׁבִּתְּוֹכָהּ טְמֵאִים. ד הַכְּדוּר וְהַפִּקְעֵת שֶׁל גָּמִי שֶׁנִּתְּנָן עַל פִּי הַחֲבִית: אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – לֹא הֲצִיל, עַד שִׁמְרָח מִלְּמַעַלְן וּמִלְּמַטָּן. וְכֵן בְּמִטְלִית שֶׁל בָּגָד; הִיתָה שֶׁל נִיר אוֹ שֶׁל עוֹר, וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיחָה, אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – הֲצִיל. ה חֲבִית שֶׁנִּתְקַלְפָה וְהוּפַת שְׁלֹשׁ עוֹמְדָתָה, וְכֵן קְבוּתִים שֶׁל מָרִים שֶׁגִּפְתָּן עִם הַשֹּׁפָה – רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינֶם מַצִּילִין; וְחֻכְמִים אָמְרִים: מַצִּילִין.

ו חֲבִית שֶׁנִּקְבָּה וְסִתְמוּהָ שְׁמָרִים – הֲצִילָהּ; פִּקְקָה בְּזִמְרוּהָ – עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדֵּדִים. הִיוּ שְׁתֵּים – עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדֵּדִין, וְכֵן זְמֹרָה לְחִבְרָתָהּ. נָסַר שֶׁהוּא נִתֵּן עַל פִּי הַתְּנוּרָה, אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – הֲצִיל; הִיוּ שְׁנֵים –

פירוש ברטנורא

ג המתחלחלת. מתענגעת ומתנדנדת. לשון ותתחלחל המלכה: רבי יהודה אומר מצלת. דחשיב לה צמיד פתיל הואיל ואינה יוצאת: וחכמים אומרים אינה מצלת. דכין דמתחלחלת לאו צמיד פתיל הוא. והלכה כחכמים: היה בית אצבע. של מגופה משוקע ונכנס לתוך החבית, חשיב השרץ שבתוכה כאילו הוא בתוך החבית. ובית אצבע הוא המקום מן המגופה שאדם מכניס אצבעו לתוכו: אוכלים שבתוכה. שבתוך בית אצבע השוקע ונכנס לתוך החבית: טמאים. דמגופת החבית כחבית דמיוא:

ד הכדור. פלוט"א בלע"ז: הפקעת של גמלי. לח ארוך שכורכים אותו זה עם זה ועושים אותו עגול כמין פקעיות של שתי גלומור"ש בלע"ז: עד שימרח. מלמטה של כדור או של פקעת ולמעלה, כדי שיכסה כולו, מפני שהוא חלול: וכן במטלית של בגד. דכל הני חלולים ניהו. וכולהו אין מצילין אלא כשאין בהם שיעור לקבל טומאה: וקשירה במשיחה. בחוט דק כדרך שעושים כשנכנסים פי הנוד בבגד או בנייר שקשורים אותו, ומוסף על הקשירה בעי גמלי מריחה מן הצדדין:

ה חבית שנתקלפה. חבית זפותה מכפנים וניטל חרס ממנה מבחוץ, והופת עומד כנגדו מכפנים: קבותים. קנקנים של חרס שמניחין בהן מוריס נקראים קבותים: שנפס. שכסה אותן במין סיד שקורין גפסים דתנן לעיל שמקופין בו: עם השפה. למטה משפת הכלי, שנמצא הצמיד פתיל מכפנים והשפה מגולה מבחוץ: ר' יהודה אומר אין מצילין. דקסבר צמיד פתיל עליו כתיב, ולא צמיד פתיל מתוכו. ואין הלכה כר' יהודה:

ו וסתמוה שמרים הצילוה. סתמו כחכמים דיש צמיד פתיל מכפנים: עד שימרח. סביב לזמורה מן הצדדים. אבל על הזמורה עצמה לא בעי מירוח: נסר.

משניות מבוארות – קהתי

מִן הַצִּדֵּדִין – נוסף על הקשירה, הֲצִיל – בצמיד פתיל, ואינו צריך למרחה כולה, לפי שאין בה נקבים.

~ שבת קודש ~

באור משנה ה

חֲבִית – זפותה מכפנים, שֶׁנִּתְקַלְפָה – שנקלף ממנה הטיט מבחוץ, וְהוּפַת שְׁלֹשׁ עוֹמְדָתָה – והופת שמכפנים החבית קיימת, וסותמת את החבית במקום שנקלף הטיט, וְכֵן קְבוּתִים – מיני קנקנים, שֶׁל מָרִים – שנותנים לתוכם מוריס, היינו ציר דגים כבושים, שֶׁגִּפְתָּן – ויש גורסים: שגפסן, כלומר שהקיפם בגיפסים, היינו גבס (ענין לעיל משנה ב). עִם הַשֹּׁפָה – למטה משפת הכלי, ונמצא הכיסוי בתוך הכלי, ושפת הכלי בולטת לחוץ סביב הכיסוי; ונקט דין זה בקבותים, משום שיש להם למטה מן השפה מסגרת סביב, ונזקק דין זה בהם צמיד פתיל על המסגרת מכפנים; רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: אֵינֶם מַצִּילִין – לפי שכתוב (במדבר יט, טו): "צמיד פתיל עליו", ולא צמיד פתיל מתוכו; וְחֻכְמִים אָמְרִים: מַצִּילִין – שאף צמיד פתיל מתוכו מועיל להציל; והלכה כחכמים.

בארנו משנתנו על פי הר"ש והרב מברטנורא. אבל הרא"ש, הרמב"ם והראב"ד כל אחד מהם מפרש אותה בדרך אחרת. ואף בעל "תפארת ישראל" מביא ב"בועז" פירוש שונה משאר כל הפירושים.

באור משנה ו

חֲבִית – המוקפת צמיד פתיל, שֶׁנִּקְבָּה – מצירה, וְסִתְמוּהָ שְׁמָרִים – וסתמו שמרים את הנקב, הֲצִילָהּ – כדעת חכמים במשנה הקודמת, שאף צמיד פתיל מכפנים מועיל; פִּקְקָה – סתם את הנקב, בְּזִמְרוּהָ – בענף, אינה מצילה, עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדֵּדִים – סביב לזמורה, אבל על הזמורה עצמה אינו צריך למרוח. הִיוּ שְׁתֵּים – סתם את הנקב בשתי זמורות, אינן מצילות, עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדֵּדִין, וְכֵן זְמֹרָה לְחִבְרָתָהּ – שהרי יש ריווח ביניהן. נָסַר – שהוא פשוטי

~ יום שישי ~

באור משנה ג

מְגוּפַת הַחֲבִית הַמְחֻלְחֶלֶת – המתנדנדת, שאינה מהודקת לחבית, וְאֵינָה נִשְׁמָטָה – אבל אינה נופלת מפי החבית, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מַצֵּלָה – שהואיל ואינה נשמטת, הרי היא חשובה "צמיד פתיל"; וְחֻכְמִים אָמְרִים: אֵינָה מַצֵּלָה – שהואיל ומתנדנדת ואינה מהודקת לחבית, אינה "צמיד פתיל". הִיא בֵּית אֶצְבַּע שְׁלֹשׁ – השקע שבמגופה, שמכניסים שם את האצבע כדי לאחוזו במגופה, שׁוֹקֵעַ בְּתוֹכָהּ – בתוך המגופה ונכנס לתוך החבית, הַשֶּׁרֶץ בְּתוֹכָהּ – היינו בתוך בית האצבע של המגופה, הַחֲבִית טְמֵאָה – כאילו היה השרץ בתוך אוויר החבית, שהואיל ובית האצבע שוקע לתוך החבית, אווירו חשוב כאוויר החבית; הַשֶּׁרֶץ בְּחִבִּית – אם היה שרץ בחבית, אֶכְלִין שֶׁבִּתְּוֹכָהּ – שבתוך בית האצבע, טְמֵאִים – כאילו היו בתוך החבית, שכן המגופה היא חלק של החבית ואינה כלי להציל את האוכלים שבבית האצבע שלה משום "תוך תוכו" ("תפארת ישראל"; "משנה אחרונה" על פי ברטנורא).

באור משנה ד

הַכְּדוּר וְהַפִּקְעֵת שֶׁל גָּמִי – של קני גומא – שֶׁנִּתְּנָן עַל פִּי הַחֲבִית: אִם מֵרַח מִן הַצִּדֵּדִין – במקום שהם נוגעים בחבית, לֹא הֲצִיל – בצמיד פתיל, מפני שנשארו בכדור או בפקעת נקבים, עַד שִׁמְרָח – על פני הכדור והפקעת עצמם, מִלְּמַעַלְן וּמִלְּמַטָּן – כדי שייסתמו כל נקביהם; ויש מפרשים: או מלמעלה או מלמטה. שהרי אף בכגון זה נסתמים כל הנקבים (הגר"א; "משנה אחרונה"; "תפארת ישראל"). וְכֵן בְּמִטְלִית שֶׁל בָּגָד – שכרכה על פי הכלי, וכגון שאין בה שיעור לקבלת טומאה, הואיל ויש נקבים באריג, אינה מצילה עד שימרח כולה; הִיתָה – המטלית – שֶׁל נִיר אוֹ שֶׁל עוֹר, וְקִשְׁרָה בְּמִשְׁיחָה – בחוט, מסביב לשפת פי הכלי, אִם מֵרַח

עד שִׁמְרָח מִן הַצִּדִּיין, וּבֵין נֹסֶר לַחֲבֵרוֹ. עֲשָׂאן בְּסִינִין, אוֹ בְּשִׁנְמִין – אִינוּ צָרִיךְ לְמִרְחָ מִן הָאֲמָצַע.

פירוש ברטנורא

פשוטי כלי עץ הוא: בסינים. שנתן בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה: או בשגמין. קליפי עץ של שגמין. ואותן קליפין נתן בין נסר לנסר כדי לחברן:

משניות מבוארות – קהתי

שעשה בנסר אחד בליטות ובנסר שני עשה כנגדן חריצים מתאימים ושילב את הנסרים זה לזה (עין "מלאכת שלמה" בשם ה"ר יהוסף); ויש מפרשים: עשאן בסינין – שנתן בין נסר לנסר קליפות דקות של סנה (כמו שאנו נותנים בשולי חביות של עץ נעורת של פשתן). או בשוגמין – שנתן ביניהם קליפות של שגמון, היינו שעם (ר"ש); ברטנורא; ועין פירוש רב האי גאון, אִינוּ צָרִיךְ לְמִרְחָ מִן הָאֲמָצַע – ששני הנסרים מחוברים יפה כאילו הם נסר אחד.

כלי עץ, ואינו מקבל טומאה, שְׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי הַתְּנוּרָה – לסתמו, אִם מִרְחָ מִן הַצִּדִּיין – סביב שפת התנור, הַצִּיל – בצמיד פתיל; הָיוּ שְׁנֵים – שנתן על פי התנור שני נסרים, אינם מצילים עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדִּיין, וּבֵין נֹסֶר לַחֲבֵרוֹ – שהרי יש סדק ביניהם. עֲשָׂאן בְּסִינִין – חיבר את שני הנסרים בשיני עץ, שעשה שקעים מקבילים בעביים ותקע בהם שבבים העשויים בצורת שיניים או מסמרים והידק על ידם את הנסרים זה לזה (רמב"ם); או בְּשִׁנְמִין –

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

...נפלאתי במאד מאד על הטאן שבמכתבו... שי', שהוא כאילו זהו עניניו הפרטים של הנ"ל, והוא מצדו עושה טובה ומטפל בהם. ונפלאתי על תמים ואשר עוסק בעבודת החנוך זה כמה וכמה שנים, שלכאורה אינו תופס הענין על בוריו, כי עבודת חינוך חבי"ד בכלל ו... בפרט, זהו ענינו של הקב"ה ושלוחו בזה הוא נשיאנו צי"ע כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ובמילא אלו המקושרים אל כ"ק מו"ח אדמו"ר ואפילו רק השייכים אליו, הרי ע"פ המובא בתניא כל עניניהם צריכים הם לקבל ע"י נשיאם ובפרט שהנשיא הוא ג"כ נשיא הדור הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר. אלא שאפשר להשפעה זו באופנים שונים אם בבחי' פנים או כו'. ואלו אשר זכו וזיכם השי"ת ובחר בהם כ"ק מו"ח אדמו"ר שהשפעתם תהי' דרך צנור שענינו לקרב את לבם של בני ובנות ישראל לאביהם שבשמים ולהמשיך בהם ג"כ מאור שבתורה זוהי תורת החסידות, הרי אשרי חלקם שזכו שהשפעתם הרוחנית והגשמית ילכו בבחי' פנים בפנים ובאופן שגם האופנים מצ"ע השפעות הם להעוסקים האלו. ואם הי' מי שהוא המתווך והסרסור בזה, הרי חייבים גם להודות לו להלל ולשבח על שהעמידם על חלק היפה הטוב לו ולפני ב"ב שיחיו ברוחניות ובגשמיות גם יחד. ותמי' אחר תמי' שאפילו לדכוותי צריך להסביר את כל זה...

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעניניו הפרטים שלו ושל כב"ב שיחיו.

עין יעקב - מסכת שבת

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

סופר. מלמד תיגוקות: **מכסיס.** תיקוני צרכי המלך לפי הכבוד: **שלשתן.** הגרים הללו: סדר ורעים. שעל אמונת האדם סומך להפריש מעשרותיו כראוי: חוסן. לשון יורשין, ועל ידי אשה נולדו יורשין: סדר נזיקין. מושיען, מזהיר לפרוש מהזק ומתחייב ממון: דעת. עדיף מחכמה:

דף לא עמוד א. **שוב מעשה בנכרי אחר שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר - מלמד תיגוקות, שהיה אומר -** [קורא] **את הפסוק האמור בענין עשיית בגדי כהן גדול (שמות כח ד), 'ואלה הבגדים אשר יעשו, חשן ואפור ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט' וגו'. אמר הנכרי, בגדים הללו לצורך מי הם נעשים. אמרו לו, לצורך כהן גדול. אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתנייר, בשביל ששימוני כהן גדול. בא הנכרי לפני שמאי, אמר ליה, גיירני על מנת שתשימני כהן גדול. דחפו שמאי באמת הבגין שפירדו על שהעזו פניו לבקש דבר שאפילו ישראל שאינו כהן אינו ראוי לו. בא הנכרי לפני הלל, וביקשו שיגירו בתנאי האמור. גייריה הלל. אמר ליה לגר, כלום מעמידין מלך, אלא מי שיודע מכסיס מלכות - לתקן צרכי המלוכה ודרך ההנהגה הראויים לכבוד המלכות, וכיון שרוצה אתה למלוך [להיות כהן גדול], לך למוד בתורה מכסיס מלכות - מה שנאמר בתורה בכבוד הכהונה. הלך הגר וקרא בתורה, כיון שהגיע לפסוק (במדבר א נא) 'והזר הקרב יומת', אמר ליה - שאל הגר את הלל, מקרא זה על מי נאמר - מי הוא הנקרא זר. אמר ליה הלל, אפילו על דוד מלך ישראל נאמר, כיון שאינו מזרע הכהונה. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו, ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם (שמות ד כב) 'בני בכרי ישראל', וקודם מתן תורה היתה העבודה נעשית על ידי הבכורים, מכל מקום פתיב עליהם 'והזר הקרב יומת', גר הקל, שבא במקלו ובתרמילו, על אחת כמה וכמה שאם קרב לעבודה הוא במיתה. בא הגר לפני שמאי, אמר ליה לשמאי, כלום ראוי אני להיות כהן גדול, והלא פתיב בתורה 'והזר הקרב יומת', בא הגר לפני הלל, אמר לו להלל, ענוותן הלל, ינוחו לך פרכות על ראשך, שהקרבתי תחת פני השכינה.**

מספרת הברייא: לויים, נזווגו שלשתן - נזדמנו שלשת הגרים האלו למקום אחד. אמרו זה לזה, קפדנותו של שמאי בקשה למורדנו מן העולם, ענוותנותו וסבלנותו של הלל קרבנו תחת פני השכינה. הגמרא דורשת את הפסוק בישעיה (לג ו) 'והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת יראת ה' היא אוצרו'. אמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'והיה אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת וגו' יראת ה' היא אוצרו', ומבאר ריש לקיש, תחילת פסוק זה מרמז על ששה סדרי משנה, 'אמונת' זה סדר ורעים, שסומכים על אמונתו של אדם שיפריש מעשרותיו כראוי. 'עתיך' זה סדר מועד, העוסק בדיני המועדים הבאים מזמן לזמן. 'חוסן' זה סדר נשים, חוסן הוא לשון יורשים הנולדים מאשה. 'ישועת' זה סדר נזיקין המושיען, שמוזהיר להתרחק מהזק ומלהתחייב ממון. 'חכמת' זה סדר קדשים. 'ודעת' זה סדר מחרות. ואפילו הכי - אף שלמד כל ששה סדרים, 'יראת ה' היא אוצרו', הוא סיומו של הפסוק, ומשמיענו, שעל כל אלו, החשוב בעיני ה' להניחו באוצר שיהיה שמור לפניו, היא יראת שמים שיש לאדם.

רבא דוחה את ההוכחה מהמשנה: **אמר ליה רבא, לעולם פירכוס**
הוא בסוף שחיטה - לאחר השחיטה, ומה ששאלת מדוע אם לא
 החזירה ידה פסולה, יש לומר שהטעם, **שאני אומר, כל שאינה**
עושה כן בסוף שחיטה - שלאחר השחיטה אינה מחזירה ידה,
כידוע ששומתה נטולה הימנה קודם לכן - קודם גמר השחיטה.
 רב נחמן בר יצחק חולק על רב חסדא, ולדעתו פירכוס הוא אפילו
 בתחילת השחיטה: **רב נחמן בר יצחק אמר, פירכוס שאמר, לא**
לעיל, אפילו אם פירכוסה בתחילת שחיטה, ודאי שהיתה חיה עד גמר
 השחיטה.
 רב נחמן בר יצחק מבאר מניין שאפילו פירכוסה בתחילת השחיטה
 כשרה: **אמר רב נחמן בר יצחק, מנא אמינא לה שפירכוס הוא**
אפילו בתחילת השחיטה, דתנן (לעיל זז), אמר רבי שמעון, השוחט
בהמה מסוכנת בלילה, ולא ראה אם פירכוסה או זינקה (וגרמה
שודם קילח בכח מגרונה, ולמחר מצא בתלים מלאים דם, כשרה,
שמוכח שזינקה, ולכן נתמלאו בדם, שאם היה הדם שותת, לא היו
מתלכלכים בדם. וקמדת - וכדעת רבי אליעזר (לעיל זז) שגם אם
רק זינקה, כשרה. ואמר שמואל, בותלי בית שחיטה שבצואר
הבהמה שנינו, ולא כותלי בית. ומכאן מוכח שפירכוס הוא אפילו
בתחילת השחיטה, דאי אמרת בשללם שפירכוס או זינקה הוא
בתחילת שחיטה, שפיר, אלא אי אמרת שהוא דווקא בסוף שחיטה
- באמצע שחיטה, אם כן מדוע אם למחר מצא כותלי בית
השחיטה מלאים דם, כשרה, ליחוש דלקא בתחילת שחיטה וינקה,
ומזמנת הינוק נתמלאו כותלי בית השחיטה בדם.
 שואלת הגמרא: **ודלקא שאני זינקה משאר פירכוסים, דעדיף -**
 שהוא סימן חיות עדיף והוא פירכוס גדול, ואפשר שדווקא הוא
 מועיל גם בתחילת השחיטה, אבל שאר פירכוסים לא. דוחה
 הגמרא: **ומי עדיף, והתנן (לעיל זז) רבי אליעזר אומר, אין צריך**
שתפרס, אלא דיה אם זינקה, ומלשון 'דיה' משמע שזינוק קל
מפירכוס. ואם כן מובנת הוכחת רב נחמן בר יצחק, שאם זינוק
בתחילת השחיטה מועיל, כל שכן שפירכוס בתחילת השחיטה
מועיל.
 משיבה הגמרא: אין לדחות מכח לשון 'דיה', משום שזינוק קל
 מדרבנן גמליאל - מהפירכוס שהצריך רבן גמליאל (לעיל זז),
 שתפרס גם ביד וגם ברגל, ופירכוס כזה הוא הוכחה גדולה
 מזינוק, ועדיף מדרבנן - ומאידך, זינוק חמור מהפירכוס שהצריכו
 חכמים (סו), שלדעתם די שתפרס ביד או ברגל. וכיון שזינוק קל
 מהפירכוס שהצריך רבן גמליאל, נקט רבי אליעזר לשון 'דיה',
 שאין צריך שתפרס ביד וברגל, אלא דיח שתונק. ואם כן חזרת
 השאלה על רב נחמן בר יצחק, שאפשר שזינוק עדיף מפירכוס,
 ודווקא זינוק מועיל בתחילת השחיטה, אבל פירכוס ביד או ברגל
 וכדעת חכמים, אינו מועיל בתחילת השחיטה.
 משיבה הגמרא: **אמר רבינא, אמר לי ספא בר חילקאי, אקשי בה**
- בסוגיא זו אבות דבר אבותך, כלומר אבותיך עצמו, ואמר לה
אחות דבר אבותך, כלומר בנו של אבותיך, ומדרבנן מי עדיף -
כיצד ניתן לומר שזינוק עדיף מהפירכוס שהצריכו חכמים, והא
תנן (לעיל זז), וחקמים אומרים עד שתפרס או ביד או ברגל,
ומהלשון 'עד שתפרס' משמע שחכמים מחמירים יותר מהתנא
שדבריו נשנו לפני דבריהם, ויש לברר, רבנן אחייא קיימו - על
איהו תנא נחלקו, אילימא אדרבן גמליאל שאמר שצריך שתפרס
גם ביד וגם ברגל, אם כן 'בין שפירכוס' ביד או ברגל מותרת
מביעי ליה, והיה משמע שמקילים יותר מרבן גמליאל, ומדוע
אמרו 'עד שתפרס', אלא שפירא, שנחלקו אדרבי אליעזר שאמר
שדיח אם זינקה, ולדעתם צריך שתפרס, ואי זינוק עדיף מפירכוס
ביד או ברגל, מאי לשון 'עד' שנקטו חכמים, אלא משמע
שפירכוס ביד או ברגל עדיף מזינוק, ולכן אמרו חכמים שעד
שתפרס אינה כשרה. נמצא, שמלשון המשנה מוכח שפירכוס

אם הבהמה המסוכנת היתה גזעה - צועקת, והמילה ריעי - או
 שהטילה גללים, ובשבישה באונה - או שנענעה את אונה, הרי זה
 פירכוס. **אמר להו שמואל, אפירכוסא ליה לאמא - לרב לאווי אוני**
- לומר שהזות האוון נחשבת לפירכוס, הרי הדבר מוכיח שיש בה
חיות גדולה. ואני שואל כן, לפי שאני אומר שגם מעשה שמוכח
שיש בה קצת חיות, נחשב לפירכוס, שכל שאינו דברים שהמיתה
עושה - גורמת שתעשה אותם, נחשב לפירכוס. מבררת הגמרא:
מאי נינהו דברים שהמיתה עושה. משיבה הגמרא: אמר רב עקי,
לדידי מפרשא לי מינה דמר שמואל, היתה ידה כפופה, ופשמיתה
- ויישרה אותה, הרי זה דבר שהמיתה עושה - ואינו פירכוס.
היתה ידה פשוטה, וכפפה אותה, הרי זה מהדברים שאין המיתה
עושה, ונחשב לפירכוס.
 שואלת הגמרא: **מאי קא משמע לן שמואל, תנינא (לעיל זז), בהמה**
דקה שפשמיתה ידה ולא החזירה אותה למקומה, פסולה, שפשיטת
היד אינה אלא הוצאת נפש, ולא פירכוס, שכן דרך הבהמות
לעשות בשעה שנפשו יוצאת. ומשמע, שדווקא משום שלא
החזירה ידה פסולה, הא החזירה את ידה, הרי זה פירכוס וכשרה.
משיבה הגמרא: אי מפתניתין, הוה אמינא דוקא דכייפה ופשמיתה
והרי כייפה לה - כשהיתה ידה כפופה, ופשטה אותה לאחר
שנשטתה, וחזרה וכפפתה, וכך מדויק מהלשון 'שפשטה ידה ולא
החזירה', אבל אם פשטה ידה וכן החזירה, כשרה, אבל אם כבר
היתה ידה פשוטה, וכפפתה, לא - אינו פירכוס, קא משמע לן
שמואל שגם אם היתה ידה פשוטה, וכפפתה, כשרה.
 הגמרא מקשה על רב: **מיתיבי, רבי יוסי אומר, הנה רבי מאיר**
אומר, גזעה בשעת שחיטה, אין זה פירכוס. רבי אליעזר ברבי יוסי
אומר משמו של רבי יוסי, אפילו הטילה ריעי ובשבישה - או
כשכשה בזנקה, אין זה פירכוס. קשיא מדין גזעה ששינוי בברייתא
שאינו פירכוס, אנועה שאמר רב שנחשב לפירכוס, וקשיא מדין
ריעי ששינוי בברייתא שאינו פירכוס, אריעי שאמר רב שנחשב
לפירכוס.
 מתרצת הגמרא: **גזעה אנועה לא קשיא, הא דעבי קלה - דברי רב**
הם כשגעתה בקול עבה וחזק, וגעיה כזו היא פירכוס שודאי
שבאה מכח החיות שבה, הא דעמי קלה - בברייתא מדובר
שגעתה בקול עמום וחלש, וגעיה כזו אינה הוכחה שיש בה חיות,
ולכן הוא פירכוס. ריעי אריעי נמי לא קשיא, כאן בשותתת -
בברייתא מדובר שהטילה ריעי סמוך לגופה, ואין מכח הוכחה
שיש בה כח חיות, ולכן אינו פירכוס, כאן בפתרות - דברי רב
הם כשהטילה ריעי רחוק מגופה, ויש מכח הוכחה שיש בה חיות,
ולכן הוא פירכוס.
 נחלקו האמוראים, מתי צריך שתפרס: **אמר רב חסדא, שמעתי**
שפירכוס שאמר (לעיל זז), דווקא בסוף שחיטה. ואני מפרש, מאי
בסוף שחיטה, היינו שפירכוסה באמצע שחיטה, ולכן ודאי שהיתה
חיה עד גמר השחיטה, אבל אין צריך שתפרס לאחר השחיטה,
והטעם שאמרו 'בסוף', לאפוקי פירכוסה בתחילת שחיטה בלבד,
דלא, שכיון שפירכוסה רק בתחילת השחיטה, מוכח שהפירכוס
הוא מחמת שיצאה שנמתה קודם גמר השחיטה, ולא משום
חיותה.
 רב חסדא מבאר מניין ש'בסוף שחיטה', פירושו באמצע שחיטה:
אמר רב חסדא, מנא אמינא לה שפירכוס הוא באמצע שחיטה,
דתנן (לעיל זז), בהמה דקה שפשמיתה - שיישרה ידה ולא החזירה
אותה, פסולה, ויש לברר, אימת פסולה, אילימא בסוף - לאחר
שחיטה, כל היכי תיחי ותיחל - וכי צריכה לחיות לאחר השחיטה,
שנאמר שאם לאחר השחיטה פשטה ידה ולא החזירה, פסולה,
אלא לאו באמצע שחיטה, וכיון שלא החזירה, פסולה. מוכח,
שפירכוס שאמרו אינו בסוף השחיטה, ו'סוף שחיטה', אינו ממש
בסוף השחיטה, אלא באמצעה.

1 גועה והטילה ריעי — או זה או זה, גועה = צועקת, כמו: "אם יגיעה שור על
2 בלילך" (איוב ו), **לנאב** — לרב היה קרי ליה שמואל הכי, משום כבוד, **לאוויז**
3 **אוני** — לפרכס האוזן, בתמידה, דפריכוס חיות גדול הוא זה! "אוזני" לשון "מוזיק"
4 אלוה ממוקמו" (אבות פרק ג ומשנה יז), **שאני אומר** — שאניצה צריכה כל כך,
5 אותו כל פירכוס משוכנת מפרסות.

גועה, והחילול ריעי, וכשכשה באונה - חרי זה פירכוס. ואמר להו: אצטריבא ליה לאבא לאוזוי אוני? שאני ואומר: כל שאינו דברים שהמיתה עושה. מאי גניהו דברים שהמיתה עושה? אמר רב ענן, לדידי מפרשא לי מצינה דמר שמואל: היתה ידה כפופה ופשטתה - דבר שהמיתה עושה, פשטתה וכפפה - דברים שאין המיתה עושה. מאי קא משמע לן? תנינא: בהמה דקה שפשטתה ידה ולא תחזירה - פסולה, שאינה אלא הוצאת נפש; הא תחזירה - בשרה! - אי ממתניתין, הוה אמינא: דוקא דכריפה ופשטתה וחדר כריפה לה, אבל פשטתה וכפפתה - לא, קא משמע לן. מיתריב: רבי יוסי אומר, הוה רבי מאיר אומר: גועה בשעת פשטתה - אין זה פירכוס. רבי אלעזר ברבי יוסי אומר משמו: אפילו החילול ריעי וכשכשה בונבה - אין זה פירכוס; קשאי גועה אגועה, קשאי ריעי אריעי! - גועה אגועה לא קשאי: הא דעבי קלה, הא דעמי קלה; ריעי אריעי נמי לא קשאי: כאן בשותחת, כאן במתרות. אמר רב חסדא: פירכוס שאמרו - בסוף שחיטה; מאי בסוף שחיטה - באמצע שחיטה, לאפוקי תחלת שחיטה דלא. אמר רב חסדא: מנא אמינא לה? דתנן: בהמה דקה שפשטתה ידה ולא תחזירה - פסולה; אימת? אילמא בסוף שחיטה - כל היכי תיחי ותחיל? אלא לאו באמצע שחיטה. ואמר ליה רבא: לעולם בסוף שחיטה, שאני אומר: כל שאינה עושה בן בסוף שחיטה - בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן. רב נתנן בר יצחק אומר: פירכוס שאמרו - בתחלת שחיטה. אמר רב נתנן בר יצחק: מנא אמינא לה? דתנן, אמר רבי שמעון: השוחט בלילה, ולמחר מצא בתלים מלאים דם - בשרה, שזינקה, ובמדת רבי אלעזר, ואמר שמואל: כותלי בית שחיטה שנינו; אי אמרת בשלמא בתחלת שחיטה - שפיר, אלא אי אמרת בסוף שחיטה - ליחול דלמא בתחלת שחיטה וינקה! - ודלמא שאני ויזוג דעדיף. וזמי עדיף? ויתנן, רבי אלעזר אומר: נדייה אם וינקה! - קל מדרבן גמליאל, ועדיף מדרבן. אמר רבנא: אמר לי סמא בר חילקאי, אקשי בה

אָבוה דְּכַר אַבְרָהָם, וְאָמִיר לֵה אַחִיזָה דְּכַר אַבְרָהָם:
וְאָמִירִים: עַד שְׁתַּפְּרָכֶם אוּ בִיד אוּ בְרָגֵל; רִבְנָן אֵל
- "בִּינוֹן שְׁפִירְכֶסָה" מִבְּעֵי לֵיהּ! אֲלֵא פְּשִׁטָּא אֲדִירָא
רַבָּא אָמַר: פִּירְכִּים שְׁאָמְרוּ - בְּסוֹף שְׁחִטָּה. אָמַר

1 **ה**י וז פירוס — אפילו לרוב גלגלית מוזמחז
 2 י פירוס. ולהי פריץ שפיר מבייחא דקתני
 3 יכוס. ושמואל דאמר: איצטרך ליה לאבא אוזו
 4 ולהי פריץ עילא דרב ענן דמפרש מליחה
 5 דשמואל: תנינא דפשיטא לאבא דרבנן,
 6 פשוטה וכפפה דריז פירוס, כפופה ופשטה
 7 לא הי פירוס.
 8 **אצטרך** ליה לאבא — פירש בקונטרס,
 9 דשמואל חזק קרי היה לרב בלשון
 10 כבוד. ובערך פירש שחן שמו, ור"ב היה לו
 11 אותו על שם חשיבותו, כמו דבכל דוכתי הו
 12 קרו ליה "רבי" רבי יהודה הנשיא, ושמואל
 13 שהיה תבירי היה קרוה בשמו. וכן לקמן (מהב):
 14 "אי הכי אמר אבא לא ידע בטפרות כלום",
 15 ו"עריב פסדים" (פסחים קט"ב) בני "תולאי
 16 ואורזיליא לאבא", ובפרק "כל גנות" (עירובין
 17 צ"א), "אי קפיד אבא קטרו ביה המיניא".
 18 (שקלא). דאמר רבי יוחנן: לויסי: מאן ער שדרא
 19 בבבל? אמר ליה: אבא אריבא, וכנע ערש תולאי
 20 יוחנן על שקראו כן — משמע בהדיא ד"אבא"
 21 לאו לשון חשיבות. ומיהו, ממה שהיה קרוה
 22 בשמו לחדיה לא היה כונע, אי לא משום
 23 דאמר "אריבא", שזוה לשון גנאי, רבי יוחנן
 24 נפליה היה קרוה "אבא משפחת בריאם יהודה"
 25 (חולין פ"א), "אבא משפחת בריאם יהודה", אף
 26 על פי שרר היה חשוב הרבה מרבי יוחנן. מיהו,
 27 על רב המונח דאמר בפרק "יו"ם הכפרים"
 28 (יומא פ"א) "קא אזיל אבא לקרוה בשמו גברא" —
 29 בקשה. שהיה לתקמו וליקרוה בשמו, ואמר
 30 "חזק" (סנהדרין ק"א) מפני מה היה ענש גזוז
 31 מפני שקרוה לרבו בשמו. ולפירוש הקונטרס
 32 ד"אבא" לשון חשיבות — נחא.
 33 **אלימא** בסוף שחיטה לא דכתי תיזו ותחיל
 34 ומפרש רבינו זלמן, דמקטני
 35 "שאינה אלא הוצאת נפש" זידי, דאטו מי לא
 36 חתה חרבה אם לא הוציאה נפשה עד סוף
 37 שחיטה
 38 **ר"ב** אמר פירוס שאמרו בסוף שחיטה — והא
 39 דלא דיישנין דלמא תחתיה שחיטה זינק —
 40 משום דלא שכיחא שחיטה זינק אלא בסוף. **כ**
 41 יזיל פרט ליוצא דופן — לאו מלשון לידה דריש,
 42 אלא נגזר לידה לידה ממכור, כדאמרינן בריש
 43 "יוצא דופן" (נדה מ"א). עד דדרשנין התם
 44 אפשה כי תוריע דריד" — דע שתלד ממקום
 45 שמוערת, דבמשנה דלירד" מיעוט מלעט אי
 46 דופן, ולא ממעטין מליה מלידה לידה ממכור —
 47 משום דאי לאו כי תוריע" הוה דרשנין "תלד"
 48 — לרבות יוצא דופן, כרבי שמעון.
 49 **או**

דַּרְבֵּן מִי עֲדִיר? וְהָא תַּנּוּ, וְהַקְמִים
קְרִימוֹ? אֵלֶימָא אֲדַרְבֵּן גְּמִילָא
אֲלֵינוּ, וְאִי עֲדִיר - מָא "עֲד"?
: מָא אֲמִינָא לָהּ? דִּתְנִינָא: "שׁוּר"
אָ
וּס. שְׂפִיר - דְּהָא חֲזִין לַמַּחֵר עַל יְדֵי זִינוּק
בְּתַחֲלַת שְׁחִיטָה זִינוּק וּדְלִמָּא - לְעוֹלָם
בְּתַחֲלַת שְׁחִיטָה זִינוּק שְׂפִיר דְּמִין רִיבָא אִם
יֵד אֵל בְּרוּגַל. אֲבוּרִים - שֵׁם הָאִישׁ. אֲבוּ
אִי. עַד - מִשְׁמַע דְּחִמְרִי הָאִי פִּירְסוּס דְּרַבֵּן
קִיל, וְאִפְלוּ חֲבִי סָגִיא לֵיהּ בִּי הִוּ בְּתַחֲלַת
שְׁחִיטָה.

אז כשב פרט לכלאים — תימה: דהבא "או" למעט, ובפרק קמא (חולין כג, א) קאמר: "או" לרבות פלגס, וגבי אותו ואת בנו נמי דרשין (חולין עה, ב): "או שה" לרבות כלאים ויש לומר: דגבי פלגס ממילא אימעיט, ולא צריך קרא אלא לרבות. וכן לגבי אותו ואת בנו — ממילא אימעיט כלאים, דשור ושה אי אתא יכול לדחיא כלאים מביניהם. אבל

הבא, כשב ועו כתיב — שאתה יכול לדחיא כלאים מביניהם, וממילא איתרבו, להכי כתיב "או" למעט. ובכי האי גונא משני ב"מורבה" (בבא קמא עז, ב) גבי "ותבשו או מכור", ואם תאמר: אם כן מ"א ע"ה היה למעט כלאים, שאתה יכול לדחיא כלאים מביניהם, ומ"א (כשב) — נדמה לו לומר: דנדמה אינו ראוי כל כך למעוטי כמו כלאים. ולהכי מעוטא קמא מוקמין בדרימי טפי — בכלאים, והדר ממעטין נדמה, דנדמה לא ממעטין אלא משום דדמי כלכאים.

אלא דמתה והדר ילדיה — והא דאמר בפרק "יוצא דופן" (נדה מד, א) ובפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמב, ב) דעובר מית ברישא — היינו הויא דמתה מעצמה, כדאמר בפרק קמא דערבין (ו, א) דולד אידי דווסר דיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחטבא לסימניו, אבל נהרג לא.

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים — אן להוכיח מכאן דאפילו בדי שמים אפשר לצמצם. דקרא איכא למימר דאיצטרך אם יבא אליהו ויאמר שבצממון נעשה, ושביקין לקרא דאידו דריק ומוקי אנפשיה.

מחצר כבד שלה — לאו דוקא נקט יוותר הכבד, משום דעלה לגובה והוא כחלב ודם. אלא אפילו כוית של שאר בשר נמי, כדאמרין בגמרא: היב וזאת לטבוחא שיראל מאי? ואורחא דמיתא הוא ונקט. **פסולה** שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה — ואם תאמר: לקמן (לט, ב) גבי השוחט לשם הרים, דקתני: פסולה, דייק עלה: פסולה — אין, וזכר מתי — לא, פירוש: ולא מיתסרי בהנאה. והבא קתני, רבי אליעזר אומר: פסולה, ואף על גב דאסור אף בהנאה, כדקתני: שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה ויש לומר: דלקמן דייק מלא קתני "הרי אלו זבחי מתי", אבל הבא, אידי דאמר רבנן כשרה — אמר רבי אליעזר פסולה. **הני** תנאי אית להו דרבי אליעזר ברבי יוסי — פירוש: רבנן ורבי אליעזר דמתניתין. אבל רבי יוסי לא סבר ליה כותיה, דהא אמר דאין הכל חולץ אלא אחר העובר.

יש
- **סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה אמרינן**; ואתא רבי יוסי למימרי: אף על גב דשמינייה דחשיב - **זה מחשב וזה עובר לא אמרינן**, איפא דאמרי: דשמינייה דחשיב פליגי, תנא קמא סבר: **כי אמרינן זה מחשב וזה עובר** - הני מילי בפנים, אבל בחוץ - לא, חוץ מפנים לא

דהיינו במוקדשין, כדכתיב (ויקרא ו) "לא יחשב" — קרי ביה: לא יחשב לאוכלה ביום השלישי, כי פגול יהיה. והכי מפרש בובחים (כט, ב). אין הכל חולץ **אלא אחר העובר** — דכתיב: "המקריב לא יחשב", אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן. מקום שאין המחשבה פוסלת — כגון בחולין. כלומר, חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. ובגמרא מפרש מאי קאמר, דהא מחשבת עבודה זרה פסלה בהו, דהא "זבחי מתי" איקרו, מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. **גמרא והני תנאי** — תנא קמא ורבי אליעזר, אית להו דרבי רבי אליעזר ברבי יוסי. כלומר, דטעמיה דתנא קמא דמכשר — לאו משום דאין מחשבת הולכת אלא אחר העובר, דאם כן היינו רבי יוסי. אלא כרבי אליעזר ברבי יוסי סבירא להו, טעמיה מפרש ואזיל. שמעתי — מרבתי. **שחבעלים מפלגין** — וטעמיה מפרש בובחים בפרק "בית שמוא" (מז, א) בסופו, דכתיב: "והקריב המקריב" וגו' (במדבר טו), אלמא בעלים קרי מקריב, הלכך איתנהו בכלל "המקריב לא יחשב", אם חשב על שחיטת כהן או על זריקתו על מנת לאכול חוץ לזמנו — הוי פיגול. מיהו תנא קמא — דמכשר. סבר אי הוה שמעיניה — לגוי דחשיב על שחיטת ישראל, ואמר: שחיטת בהמה זו לעבודה זרה תהא — אסורה. דמנינא מחשבת בעלים כרבי אליעזר ברבי יוסי. ואי לא שמעיניה דחשיב — סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה לא אמרינן. זה עובר — משום שחיטת פנים נקט לה, דאפילו בקרבן סבירא ליה לרבי יוסי דאין הבעלים מפלגין. ורבי יוסי פליג אתנא קמא וארבי אליעזר. **איכא דאמרי אפילו ברשמינייה** — לגוי דחשיב, פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר. ואית להו לתרווייהו בעלים מפלגין בקרבן, כרבי אליעזר ברבי יוסי, וגבי חולין פליגי. חוץ מפנים — מחשבת עבודה זרה בחולין, ממחשבת פיגול בקרבן.

פרט לכלאים — בן רחל ותייש, שפסול לקרבן. ומרביא ד"א דריש ליה. **נדיבה** — עו שילדה מתייש כמותה, ובנה דומה לרחל. **פרט ליוצא דופן** — שקרעה והוציאה, פעמים שמתה ופעמים שחיה. **שבעה ימים פרט למחוסר זמן** — שלא הגיע לשבעה ימים, ואפילו אמו קיימת. **תחת אמו** — היה שעה אחת, פרט ליתום.

והכי דמי האי יתום? אילמא דילדיה אמיה לאחר שמתה, לעולם תיחזי בתמיה, וכי לעולם צריכה לחיות? והא "תחת אמו" קרינן ביה? והא ליכא למימר דאשמועין קרא שתיחה אמו כל שבעה. דתניא בתורת כהנים, רבי יוסי הגלילי אומר: מה תלמוד לומר "תחת אמו"? לפי שנאמר "שבעה ימים יהיה עם אמו" (ושמות כב), יכול כל שבעה? תלמוד לומר "תחת אמו", אי "תחת אמו" יכול אפילו יצא ממנה ששחיה מתה? תלמוד לומר "עם אמו" — משמע ששניהם בעולם אחד, שתהא קרויה אמו, הא כיצד? אפילו נתיקמה לו אמו שעה אחת. והוא "תחת אמו" משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו, שמתה אמו והוא נשאר במקומה. **אלא דמתה והדר ילדיה** — היינו יוצא דופן, וכל שקרעה והוציאו את ולדה, בין מתה ובין חיה — הוי יוצא דופן. זה פירש למיתה — אמו, כלומר, בשעת מיתתה לידה דרך הירדן. ואשמועין קרא דבעין חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט, ואי לא — הוה ליה יתום. דעל כרחיה, האי "תחת אמו" — למעוטי חיה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי. אי **אמרת בשלמא** — אחר סוף לידה אשמועין דבעין חיותא, שיצא כולו מחיים, ולמעוטי מתה בגמר לידה. היינו — דלא אשמועינן מתה בסוף לידה מרבי יולד. פרט ליוצא דופן, דהא נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה. **אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה** — וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא. למה לי קרא מרבי יולד **נפקא** — דאבתי הוה ליה יוצא דופן אלא שמע מינה: כל מלתא דבעי בה רבנן חיותא, בעינן שיהא חיות בגמר דיליה. **פסולה** — אם מסוכנת היא, דדרכה לעשות כן בהוצאת נפש. נסה — לאו אורחה בהכי, וחיותא היא. **דירפוף** — בעינן שחשבו. כלולה תננהו — לשון קושיא הוא. כלומר, למה ליה לרבה לאשמועין דהלבאת הוי? הא סתם מתניתין היא! **משנה ורבי אליעזר פוסל** — דכיון דבהמה דגוי היא, אף על גב דישראל קשחט — מהניא ביה מחשבת גוי, דסתם מחשבתו לעבודה זרה. **חצר כבד** — טרפשא דכבדא, *איברש"י בלעז. **אמר רבי יוסי קל וחומר** — דלא מהניא בה מחשבת בעלים, והואיל וישראל שחט לה. ומה במקום שמחשבת פוסלת —

דדיינו במוקדשין, כדכתיב (ויקרא ו) "לא יחשב" — קרי ביה: לא יחשב לאוכלה ביום השלישי, כי פגול יהיה. והכי מפרש בובחים (כט, ב). אין הכל חולץ **אלא אחר העובר** — דכתיב: "המקריב לא יחשב", אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן. מקום שאין המחשבה פוסלת — כגון בחולין. כלומר, חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. ובגמרא מפרש מאי קאמר, דהא מחשבת עבודה זרה פסלה בהו, דהא "זבחי מתי" איקרו, מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. **גמרא והני תנאי** — תנא קמא ורבי אליעזר, אית להו דרבי רבי אליעזר ברבי יוסי. כלומר, דטעמיה דתנא קמא דמכשר — לאו משום דאין מחשבת הולכת אלא אחר העובר, דאם כן היינו רבי יוסי. אלא כרבי אליעזר ברבי יוסי סבירא להו, טעמיה מפרש ואזיל. שמעתי — מרבתי. **שחבעלים מפלגין** — וטעמיה מפרש בובחים בפרק "בית שמוא" (מז, א) בסופו, דכתיב: "והקריב המקריב" וגו' (במדבר טו), אלמא בעלים קרי מקריב, הלכך איתנהו בכלל "המקריב לא יחשב", אם חשב על שחיטת כהן או על זריקתו על מנת לאכול חוץ לזמנו — הוי פיגול. מיהו תנא קמא — דמכשר. סבר אי הוה שמעיניה — לגוי דחשיב על שחיטת ישראל, ואמר: שחיטת בהמה זו לעבודה זרה תהא — אסורה. דמנינא מחשבת בעלים כרבי אליעזר ברבי יוסי. ואי לא שמעיניה דחשיב — סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה לא אמרינן. זה עובר — משום שחיטת פנים נקט לה, דאפילו בקרבן סבירא ליה לרבי יוסי דאין הבעלים מפלגין. ורבי יוסי פליג אתנא קמא וארבי אליעזר. **איכא דאמרי אפילו ברשמינייה** — לגוי דחשיב, פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר. ואית להו לתרווייהו בעלים מפלגין בקרבן, כרבי אליעזר ברבי יוסי, וגבי חולין פליגי. חוץ מפנים — מחשבת עבודה זרה בחולין, ממחשבת פיגול בקרבן.

פשטה ולא החזירה פסולה, אבל אם עשתה כן ברגל, לא – אינה
פסולה, אלא הרי זה פירכוס וכשירה, ועוד יש לדקדק מלשון
המשנה, שמלשון 'דקה', משמע שדקה אין – דווקא בהמה דקה
אם פשטה ולא החזירה פסולה, אבל בהמה נקשה שעשתה כן, לא
– אינה פסולה, אלא הרי זה פירכוס, וכשירה. ומכיון שהלכה
כסתם משנה (לעיל א), ודאי שדינים אלו נפסקו להלכה. משיבה
הגמרא: עוף איצטריקא ליה להשמעינו, שרפרף בגפו או כשכש
בזנבו הרי זה פירכוס, דלא תנן – שהרי דינים אלו אינם מבוארים
במשנה.

משנה

להלן (מ). הובא שבהמה שנשחטה לשם עבודת כוכבים, אסורה
בהנאה. משנתנו דנה בדין בהמת נכרי ששחטה ישראל, האם
סתם מחשבת נכרי בשחיתת בהמה היא לעבודת כוכבים, והאם
יכולה היא לפסול את שחיתת הישראל: ישראל השוחט בהמת
עובד כוכבים לצורך העובד כוכבים, ולא שמענו מהעובד כוכבים
שחשב לשם עבודת כוכבים, ששחטו כשירה, שאין אומרים
סתם מחשבתו היא לעבודת כוכבים, זו דעת תנא קמא. ורבי
אליעזר פוסל, מפני שלדעתו אומרים סתם מחשבת עובד
כוכבים לעבודת כוכבים. אמר רבי אליעזר, אפילו קנה הישראל
את כולה חוץ מבשר מועט שבה, ושחטה הישראל על מנת לתת
לאכול לעובד כוכבים את חלקו, כגון מהצר כבד שלה, פסולה,
שסתם מחשבת עובד כוכבים שתהא השחטה לעבודת כוכבים,
ובכוח מחשבתו לפסול אף כשישראל שוחט.
אמר רבי יוסי, קל וחומר הדברים שאין מחשבת העובד כוכבים
פוסלת את שחיתת הישראל, ומה במקום שהמחשבה פוסלת
במקדשין, אם חשב מחשבת פיגול בשעת שחיטה, כגון לאכול
חוץ לזמנו, אף על פי כן אין הכל הולך אלא אחר מחשבת העובד,
מקום שאין מחשבת פוסלת, דהיינו בשחיתת חולין, אינו דין – וכי
אין ראוי שיהיה הדין שלא יהא הכל הולך אלא אחר מחשבת
השוחט, ואף כאן לא תפסול מחשבת הנכרי.

גמרא

במשנה נחלקו בענין ישראל ששחט בהמה לצורך העובד כוכבים,
תנא קמא ורבי יוסי מכשירים רובי אליעזר פוסל. הגמרא מבארת
שזן של דעות וכן במה נחלקו. אומרת הגמרא: הני תנאי –
תנאים אלו, תנא קמא שאמר שישחט ישראל השוחט לעובד כוכבים,
שחיתו כשירה, ורבי אליעזר שאמר שפסולה, אית להו –
סוברים כשיטתו דרבי אליעזר ברבי יוסי. דתניא, אמר רבי אליעזר
ברבי יוסי, שמעתי שהבעלים מפגלי, כלומר אם חשבו בעלי
הקרבן בשעה שאחר שוחט את קרבנם, לאכלו לאחר זמנו,
מחשבתם מפגלת. מיהו – אמנם, בזה נחלקו, תנא קמא סבר, אי
שמעניה דחשיב – אם שמענו מהנכרי שחשב שתהא השחטה
לשם עבודת כוכבים, אין – אכן נפסלת הבהמה. אך אי לא שמענו
ממנו, כן, לא נפסלת, משום שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת
כוכבים, לא אמרינן. ורבי אליעזר סבר, אף על גב דלא שמעניה
דחשיב – שחשב לשם עבודת כוכבים, פסולה השחטה, כיון
שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים, אמרינן. ובמשנתנו
שתנא קמא מכשיר ורבי אליעזר פוסל, אכן נחלקו רק באופן
שלא שמענו שחשב לעבודת כוכבים, אך אם שמענו שחשב,
פסולה הבהמה לדעת שניהם, כיון שסוברים שמחשבת הבעלים
פוסלת כשאחר שוחט.
ואתא [ו-בא] רבי יוסי למימר – לחלוק על שניהם ולומר, אף על

או כשב' יש למעט, פריט לפלאים – בהמה שנולדה משני מינים.
ומהפסוק 'או עו' יש למעט, פריט לנדמה – ולד שאינו דומה לאביו
ולאמו אלא דומה למין אחר. ומזהיבות אחר. ומזהיבות 'כי יולד' יש למעט, פריט
ליצא דופן – שלא נולד כדרכו, אלא קרעו את דופן בטן אמו
והוציאוהו. ומזהיבות 'שקעת ימים' יש למעט, פריט למחוסר זמן
– שלא עברו שבעה ימים מלידתו, ולא הגיע לזמן שראוי
להקריבה, ומזהיבות 'תחת אמו' יש למעט, פריט ליתום – בהמה
שאמה מתה. מבררת הגמרא: האי יתום, היכי דמי, אילימא
דילידתיה אמה – שילדתו אמו והדר מתה, אם כן מדוע הוא
פסול, לעולם תיחי ותחייל – וכי לעולם אמו צריכה לחיות, הרי
מכיון שהיתה חיה שעה אחת לאחר שנולד, כבר נתקיים בו 'תחת
אמו', אלא דמתה והדר ילדתיה – שמתה ואחר כך נולד, שקרעו
את דופן בטן אמו והוציאוהו, אם כן הרי הוא יוצא דופן, ומ'כי
יולד' נפקא מפסול, ואין צריך את התיבות 'תחת אמו' ללמד
שפסול. אלא פשיטא שמדובר שנולד דרך הרחם, ובאמצע הלידה
היתה אמו חיה, ובגמר הלידה מתה, וזה – האם פירש למיתה, וזה
– הולד פירש באותה עת לחיים, שברגע שהוא מתה, הולד
התחיל את חייו, ומכיון שלא נשארה אמו בחיים זמן מועט לאחר
שנולד, הרי הוא 'יתום'. אי אמרת בשלמא שהפסוק בא ללמד
דבעינן חיותא בסוף לידה – שצריך שתהיה חיות בהמה גם
לאחר סוף הלידה, היינו דאיצטריך קרא למעוטי – מובן הדבר
שצריך את התיבות 'תחת אמו' למעט ולד שמתה אמו בגמר
הלידה יוצא כולו בחייה, ואי אפשר למעט מחתיבות 'כי יולד'
שממעטות יוצא דופן, שהרי נולד כדרכו בחיי אמו, ואינו בכלל
יוצא דופן (שלא נולד כדרכו), אלא אי אמרת לא בעינן חיותא
בסוף לידה – שאין צריך שתהיה חיות בהמה לאחר סוף הלידה,
למה ליה – מדוע צריך את התיבות 'תחת אמו' ללמד שאם מתה
אמו בסוף הלידה פסול, הרי מ'כי יולד' נפקא, שהתיבות 'כי יולד'
שממעטות יוצא דופן, וולד זה שמתה אמו קודם גמר לידתו, לא
נולד כדרכו, והרי הוא בכלל יוצא דופן. והואיל ולגבי פסול יתום
לקרבן, אם לא היתה אמו חיה גם לאחר גמר הלידה, הוא בכלל
יתום, יש ללמוד מכך שכל דבר שתלוי בחיות, צריך שתהיה
חיות בגמרו, ומכאן למד רבא לענין פירכוס שהוא תלוי בחיות,
שצריך שתפרכס גם לאחר גמר השחיטה, כדי שנדע שהיתה בה
חיות גם לאחר גמר השחיטה.

הגמרא מביאה פסק שפסק רבא בדיני פירכוס: אמר רבא, הלכתא
כי הא מהני תנא, ששנינו בה, בהמה דקה כגון איל או עז, שהיתה
מסוכנת, שפשיטה – שיישרה ידה ולא תחזירה אותה, פסולה,
שדרך כל בהמה לעשות כן בשעת השחיטה, ואין מכך ראיה
שהיתה חיה עד גמר השחיטה. מבארת הברייתא: במה דברים
אמורים, שעשתה כן ביד, אבל אם עשתה כן ברגל, בין פשיטה
רגלה ולא בפשיטה אותה, בין אם בפשיטה ידה או רגלה ולא
חזרה ופשיטה אותה, פשיטה. מבארת הברייתא דין נוסף: ועוף,
אפילו אם לא רפרף – נענע אלא את גפו – כנף שלו, ולא כשבש
– נענע בחזקה, אלא את זנבו, הרי מעשה זה נחשב לפירכוס,
וכשר. שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן רבא במה שאמר
שהלכה כברייתא זו, פולחו תנניה – הרי כל הדינים המבוארים
בברייתא כבר מבוארים בדברי המשנה לעיל (לד), שכן שנינו שם,
'בהמה דקה שפשיטה ידה ולא תחזירה, פסולה, שאינה אלא הוצאת
נפש', ומלשון המשנה 'ידה', יש לדקדק שיד אין – דווקא ביד אם

שפסולה, כיון שלמד פנים מפנים, אָבָל בְּהָא - בבבמת חולין
הנשחטת בחוץ, אִימָא מוֹדֵי לִיה - היה ניתן לומר שמודה רבי יוחנן
לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ שאין לומדים חוץ מפנים.
מסיקה הגמרא: צָרִיכָא - אכן נצרכת הבאת שתי המחלוקות.
הגמרא מקשה ממשנתנו על דברי רבי יוחנן במחלוקת הראשונה,
ועל דברי ריש לקיש במחלוקת השניה: מְתִיב (הקשהו) רַב שְׁשֵׁת,
שנינו במשנה, אִמָּר רַבִּי יוֹסִי, קָל וְחוֹמֶר הִדְרִים שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת עוֹבֵד
כּוֹכְבִּים אֵינָה פּוֹסֶלֶת אֶת בְּהֵמָתוֹ כְּשֶׁנֶּחֱטָה יִשְׂרָאֵל, וְמָה בְּמָקוֹם
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת דֵּהֵינּוּ בְּמִקְדָּשֵׁינוּ, אָף עַל פִּי כֵּן אֵין הִכָּל הוֹלֵךְ
אֱלָא אַחֵר מִחֲשֶׁבֶת הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּחוּלִין, אֵינּוּ דִין - וכי אין ראוי שיהיה הדין, שֶׁלֹּא יֵהָא הִכָּל הוֹלֵךְ
אֱלָא אַחֵר מִחֲשֶׁבֶת הַשְּׁחֹט. מִבְּרַר רַב שֵׁשֶׁת: מָאי - מִדֵּי כּוֹנֵנֶת רַבִּי
יוֹסִי, שֶׁשֶׁנָּה שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין. אִילִימָא דְלֹא פּוֹסֶלֶת כָּלָל
- אִם נִאֲמַר שְׁכוּנָתָהּ הִיא שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת אֵינָה פּוֹסֶלֶת כָּלָל בְּחוּלִין,
אֱלָא זְבִיתָהּ דְּעֻבְדֵּת בּוֹכְבִּים דְּמִיתִּיכָא - אִם כֵּן שְׁחִיטָה לִשְׁם
עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים שְׁאוּסֶרֶת אֶת הַבְּהֵמָה בְּהֵנָּה, הִיכִי מְשַׁבְּחָת לָהּ -
אֵין תִּמְצָא, וְהִיא הַמַּחֲשֶׁבֶת אֵינָה פּוֹסֶלֶת כָּלָל.
רַב שֵׁשֶׁת מִבָּרַר אֶת דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי וּמִקְשָׁה מִהֶם: אֱלָא פְּשִׁיטָא -
אלא פשוט, שֶׁמָּה שֶׁשֶׁנָּה רַבִּי יוֹסִי שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין,
כוֹנֵנָתָהּ הִיא שֶׁאֵינָה פּוֹסֶלֶת כְּשֶׁחֲשַׁב מְעַבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, וְהִכִּי קָאָמַר
- וְכך אִמַּר רַבִּי יוֹסִי, וְמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּמִקְדָּשֵׁינוּ כְּחוֹשֵׁב מְעַבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, אָף עַל פִּי כֵּן אֵין הִכָּל הוֹלֵךְ
אֱלָא אַחֵר מִחֲשֶׁבֶת הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בו, דֵּהֵינּוּ
בְּחוּלִין כְּחוֹשֵׁב מְעַבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, אֱלָא פּוֹסֶלֶת רַק אִם חוֹשֵׁב מִחֲשֶׁבֶת
פּוֹסֶל בְּאוֹתָהּ עֻבְדָּהּ, כְּגוֹן שֶׁאִמַּר שְׁחֹט לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, אֵינּוּ דִין
שֶׁלֹּא יֵהָא הִכָּל הוֹלֵךְ אֱלָא אַחֵר מִחֲשֶׁבֶת הַשְּׁחֹט. וְאִם כֵּן פְּנִים - מָה
שֶׁאִמַּר רַבִּי יוֹסִי בְּמוֹקְדָּשִׁים שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ 'פּוֹסֶלֶת'
וְלֹא אִמַּר 'מִפְּגֻלָּת', וּמִשְׁמַע כֹּל פּוֹסֶל וְאִפִּילוּ פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה,
קָשְׁיָא לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ, שֶׁאִמַּר שְׁחֹטָת שֶׁחֲשַׁב שְׁחִיטָתָהּ
לְזִרוֹק דְּמָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָה, כְּשֶׁרָה, כִּיוֵּן שֶׁאֵין לּוֹמְדִים פּוֹסֶל שֶׁלֹּא
לִשְׁמָה מִפִּיגּוּל. וְמָה שֶׁאִמַּר רַבִּי יוֹסִי, שֶׁבְּחוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ,
מִחֲשֶׁבֶת מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ אֵינָה פּוֹסֶלֶת, קָשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחֲנָן שֶׁאִמַּר
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת לִשְׁם עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים פּוֹסֶלֶת מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, כִּיוֵּן
שֶׁלּוֹמְדִים פּוֹסֶל שֶׁל חוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ, מִקְדָּשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפִנִּים.
הִגְמָרָא מִבָּרַר שְׁנִיתָן לְתַרְץ אֶת דַּעַת רִישׁ לְקִישׁ: בְּשֶׁלֶמָא - מוֹבֵן
שֶׁהִקְדִּישׁ מִדְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי עֻבְדוֹת פְּנִים, לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ לֹא
קָשְׁיָא, כִּיוֵּן שֶׁישׁ לּוֹמַר, הָא - מָה שֶׁאִמַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ,
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ אֵינָה פּוֹסֶלֶת,
אִמְרָה מְקַמֵּי דְשְׁמַעָה - לִפְנֵי שֶׁשְׁמַע אֶת מִשְׁנַתּוֹ מִרַבִּי יוֹחֲנָן רַבּוֹ,
וְחָלַק עֲלָיו מִסְבָּרָא וְאִמַּר שֶׁאֵין מִסְתַּבֵּר לְלַמּוֹד פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה
מִפְּסוּל פִּיגּוּל. הָא - וְמָה שֶׁאִפְשֵׁר לּוֹמַר שְׁחֹזַר בו, לְבָתֵּי דְשְׁמַעָה
מִרַבִּי יוֹחֲנָן - הוּא לְאַחַר שֶׁשְׁמַע מִרַבִּי יוֹחֲנָן שׁוּ מִשְׁנָה.
הִגְמָרָא חֲזוּרָת לְקוּשִׁיתָהּ עַל רַבִּי יוֹחֲנָן: אֱלָא מָה שֶׁאִמַּר רַבִּי יוֹסִי
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ בְּחוּלִין הִנְעִשִׂים בְּחוּץ אֵינָה פּוֹסֶלֶת,
קָשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחֲנָן. מִתְרַצָּת הִגְמָרָא: הוּא מוֹתִיב לָהּ - רַב שֵׁשֶׁת
הִקְשָׁה אֶת הַקּוּשִׁיָּא, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ - וְהוּא מִתְרַץ אוֹתָהּ, בְּאַרְבַּע
עֻבְדוֹת - מָה שֶׁאִמַּר רַבִּי יוֹסִי שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִין, אֵין
כוֹנֵנָתָהּ כְּחוֹשֵׁב מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, אֱלָא כְּחוֹשֵׁב מִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל
בְּאַרְבַּע עֻבְדוֹת. וְהִכִּי קָאָמַר - וְכך אִמַּר רַבִּי יוֹסִי, וְמָה בְּמָקוֹם
שֶׁמַּחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶלֶת, בְּמִקְדָּשֵׁינוּ - אִם חֲשַׁב לֵאכּוֹל מִן הַזֶּבֶחַ חוּץ
לְמִקְוֵמוֹ בְּשַׁעָה שְׁעֵשָׂה אַחַת מֵאַרְבַּע עֻבְדוֹת, וְהֵם, שְׁחִיטָה וְקִבְלָתָהּ
הֵם, הוֹלֶכֶת הֵם, וְזִרְקָתָהּ, אָף עַל פִּי כֵּן אֵין הִכָּל הוֹלֵךְ אֱלָא רַק
אַחֵר מִחֲשֶׁבֶת הָעוֹבֵד, וּמִחֲשֶׁבֶת הַבְּעִלִּים אֵינָה פּוֹסֶלֶת,

לֹא יִלְפִינָּה - אֵין אֲנוּ לּוֹמְדִים, וְלִכֵּן אֵינוּ פּוֹסֶל אִף כְּשֶׁמִּשְׁמַעְנוּ שֶׁחֲשַׁב
הִנְכִּיר מִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל. וְאֵתָא (וְבֵא) רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמִימַר, יִלְפִינָּה -
לּוֹמְדִים בְּבִנְיָן אֲב, שֶׁהִבְעִלִּים פּוֹסֶלִים בְּמִחֲשֶׁבֶת עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים
בְּחוּץ, מִפְּסוּל מִחֲשֶׁבֶת בְּפִנִּים.
וְאֵתָא (וְבֵא) רַבִּי יוֹסִי לְמִימַר, אִפִּילוּ בְּקִדְשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפִנִּים נִמִּי
- גַּם לֹא פּוֹסֶלֶת מִחֲשֶׁבֶת הַבְּעִלִּים, כִּיוֵּן שֶׁוְה מַחֲשֶׁב וְוָה עוֹבֵד לֹא
אֲמָרִינָּה.
כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל, בְּהֵמָה שֶׁנֶּחֱטָה לִשְׁם עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, אִסּוּרָה
בְּהֵנָּה. הִגְמָרָא מְבִיאָה מַחֲלוקֶת אִמּוּרָאִים, בְּדִין בְּהֵמָה שֶׁנֶּחֱטָה
לֵאכִילָהּ, אֲלֵא שֶׁחֲשַׁב הַשְּׁחֹט בְּשַׁעַת הַשְּׁחִיטָה, לְזִרוֹק אֶת דְּמָה או
לְהַקְטִיר אֶת חֵלְבָהּ לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים: אִתְמַר, הַשְּׁחֹט אֶת הַבְּהֵמָה
לֵאכֻלָּהּ, וּבַעַת הַשְּׁחִיטָה חֲשַׁב לְזִרוֹק אֶת דְּמָה לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, או
שֶׁשֶׁחַט וְחֲשַׁב לְהַקְטִיר חֵלְבָהּ לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר,
הַבְּהֵמָה פּוֹסֶלֶת - אִסּוּרָה בְּהֵנָּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, מוֹתֵרָתָהּ
אָף בִּאכִילָהּ.
הִגְמָרָא מִבָּרַר אֶת מַחֲלוקֶת: רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פְּסוּלָהּ, כִּיוֵּן שֶׁשּׁוֹבֵר
שֶׁבְּמִחֲשֶׁבֶת לִשְׁם עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, מַחֲשֶׁבִין מְעַבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, כְּלוֹמַר
שֶׁאִם בְּשַׁעַת עֻבְדוֹת הַשְּׁחִיטָה חֲשַׁב לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים בּוֹרִיקָתָהּ
דְּמָה, נִפְסֶלֶת הַבְּהֵמָה. וְזֹאת מִשּׁוּם דִּלְפִּינָּה - לּוֹמְדִים פּוֹסֶל חוּלִין
הִנְעִשִׂים בְּחוּץ, מִקְדָּשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפִנִּים, וּבְקִדְשִׁים אִם חֲשַׁב
עֻבְדוֹת הַשְּׁחִיטָה עַל עֻבְדוֹת הַזִּרְקָה שֶׁתִּיעֶשֶׂה אַחֲרָה זְמַנָּה, וְהוּ
פִּיגּוּל. רִישׁ לְקִישׁ אָמַר, מוֹתֵרָתָהּ, כִּיוֵּן שֶׁבְּחוּלִין אֵין מַחֲשֶׁבִין מְעַבְדָּהּ
לְעֻבְדָּהּ, וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְרִינָּה - אֵין לּוֹמְדִים חוּץ מִפְּנִים.
הִגְמָרָא מְבִיאָה מֵאִמַּר נֹסֶף בּו נִחְלָקוּ רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, וּמִשּׁוּם
בֵּין הַמֵּאמְרִים: וְאִדּוּרֵי לְמַעֲמִייהוּ - וְהִלְכוּ רַבִּי יוֹחֲנָן וְרִישׁ לְקִישׁ
לְשִׁטָּתָם (וְכִּיחִים טו), דְּאִתְמַר, שְׁחִיטָה - אֶת הַחֲטָאתָה לְשִׁמָּה, וְחֲשַׁב
בַּעַת הַשְּׁחִיטָה שֶׁשְׁחֹט עַל מִנֵּת לְזִרוֹק דְּמָה שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה אֲלֵא לִשְׁם
קֶרֶבֶן אַחֵר, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פְּסוּלָהּ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר,
כְּשִׁירָה.
מִבָּרַר הִגְמָרָא: רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר, פְּסוּלָהּ, מִשּׁוּם שֶׁמַּחֲשֶׁבִין מְעַבְדָּהּ
לְעֻבְדָּהּ, כְּלוֹמַר אִם חֲשַׁב בְּשַׁעַת שְׁחִיטָהּ, לְפִסּוּל אֶת הַחֲטָאתָה
בְּפִסּוּל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה עֻבְדוֹת אַחֲרָת, נִפְסֶלֶת הַחֲטָאתָה, וְזֹאת מִשּׁוּם
שֶׁנִּמְרִינָּה - אֲנוּ לּוֹמְדִים מִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה מַחֲשֶׁבֶת
פִּיגּוּל שְׁדִיָּא רַק בְּמִחֲשַׁב מִעֻבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, וְכִמוֹ שֶׁבְּמִחֲשֶׁבֶת פִּיגּוּל
אִם שֶׁחַט עַל מִנֵּת לְזִרוֹק אֶת הָדָם או לְהַקְטִיר אֶת הָאִימּוּרִים אַחֲרָה
זְמַנָּה, פִּיגּוּל, כִּךְ בְּמִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה, פּוֹסֶל. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
לָקִישׁ אָמַר, בְּשִׁירָה, כִּיוֵּן שֶׁאֵין מַחֲשֶׁבִין מְעַבְדָּהּ לְעֻבְדָּהּ, וְזֹאת מִשּׁוּם
שֶׁלֹּא נִמְרִינָּה - אֵין אֲנוּ לּוֹמְדִים מִחֲשֶׁבֶת פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה
מַחֲשֶׁבֶת פִּיגּוּל.
הִגְמָרָא מִבָּרַר מִדּוּעַ צִרִּיק לְהִבִּיא אֶת שְׁתֵּי הַמַּחֲלוקוֹת, וְלֹא נִיתַן
לְהִבִּיא אַחַת וּמִמִּילָא נִבִּין שֶׁנִּחְלָקוּ כִּךְ גַּם בְּשִׁנְיָה: וְצָרִיכָא - צִרְיָה
הִגְמָרָא לְהַשְׁמִיעֵנוּ אֶת מַחֲלוקֶתָם בֵּין בְּחוּלִין לִשְׁם עֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים
וּבֵין בְּקִדְשִׁים בְּמִחֲשֶׁבֶת שֶׁלֹּא לִשְׁמָה. דָּא אִתְמַר בְּהָא - שֶׁאִם
הִיתָה נִאֲמֶרֶת מַחֲלוקֶתָם רַק בְּבִהְמַת חוּלִין שֶׁשֶׁחֲשָׁה עַל מִנֵּת לְזִרוֹק
דְּמָה לְעֻבְדוֹת כּוֹכְבִּים, הִינּוּ אֹמְרִים, בְּהָא קָאָמַר - רַק בְּאוֹפֵן זֶה
אִמַּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ שֶׁכְּשֶׁרָה, מִשּׁוּם מִפְּסוּל חוּלִין הִנְעִשִׂים
בְּחוּץ, מִפְּסוּל קִדְשִׁים הִנְעִשִׂים בְּפִנִּים, לֹא יִלְפִינָּה - אֵין אֲנוּ לּוֹמְדִים,
אָבָל פּוֹסֶל שֶׁלֹּא לִשְׁמָה בְּחֲטָאת הִנְעִשִׂית בְּפִנִּים מִפְּסוּל פִּיגּוּל
הִנְעִשָׂה בְּפִנִּים שֶׁמִּקּוֹם פּוֹסֶלֶת שׁוּה, אִימָא מוֹדֵי לִיה - הִיה נִיתַן
לּוֹמַר שְׁמוּדָה רִישׁ לְקִישׁ לְרַבִּי יוֹחֲנָן שְׁלוֹמְדִים זֶה מִזֶּה וְהַחֲטָאתָה
פּוֹסֶלֶת.
וְאִי אִתְמַר בְּהָא - וְאִם הִיתָה נִאֲמֶרֶת מַחֲלוקֶתָם רַק בְּחֲטָאתָה, הִינּוּ
אֹמְרִים, בְּהִיתָא קָאָמַר רַבִּי יוֹחֲנָן - רַק בְּחֲטָאתָה אִמַּר רַבִּי יוֹחֲנָן

לא ילפינו — למימר: בעלים אוסרין, אלא בדכתיב קרא (תהלים קו) "ובחי מתים" — שנובן לעבודה זרה. דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) "והקריב המקריב" דבעלים קרי מקריב, אבל בחוץ לא אמרין הכי. ורבי אליעזר סבר ילפינו — ב"מה מצינו" דבעלים פוסלים במחשבת עבודה זרה בחולין, ואפילו אחר שחט. וגבי גוי — אפילו בסתמא, דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. וה מחשב וזה עובר לא אסרינו — ד"מקריב לא יחשב" — מקריב ממש קאמר. לזרז דמה לעבודה זרה — ודאשחטה לשם עבודה זרה, שהיה בדעתו לעבודה בשחיטה זו — דברי הכל אסורה, דאם זבחי מתים הוא. אלא בשלא היה מתוכו להדיח שחיטה זו, עבודה לעבודה זרה, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודה זרה בורקת דמה או בהקטר חלבה. פסולה — אסורה בהנאה. מחשבין מעבודה לעבודה — כחשיב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, כגון שחישב בשחיטה על העבודה זרה, דכל שאר זבחים כשרין שלא דגמרינו חוץ — איסור עבודה זרה. מפנים — ממחשבת פיגול של פנים, שהשוחט על מנת לזרוק דם למזח או להקטיר אימורין למזח — וזהו עיקר פיגול. שחטה לשמה — חורקה — היא מחשבת לגבי עבודה זרה. לשמן, אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, וכן פסח שנשחט שלא לשמו. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה. רבי יוחנן אמר פסולה — דגמרינו מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול, דעיקר מעבודה לעבודה. וצריכא — לאשמועינן בתרומתו מחלוקת דרבי יוחנן ורבי שמעון. דאי אתמר כהא — מילתא קמיינת דהשוחט את הבדמה. כהא קאמר ריש לקיש — דאין מחשבין. פנים מפנים — פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול. אלא זבחי דעבודה זרה דמיתסרי — בהנאה, כדאמרין במסכת עבודה זרה (כטב.) תקרובת עבודה זרה מיקרי "ובחי מתים", בדכתיב: "ויאכלו זבחי מתים" ותהלים קו, מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. ומת גופיה מגזל דאסור בהנאה? אתיא "שם" "שם", נאמר כאן: "ותמת שם מרים" (במדבר כ) ונאמר להלן גבי עגלה ערופה: "וערפו שם את העגלה" ודברים כא, מה עגלה ערופה אסורה בהנאה, כדאמר: שם תהא קבורתה — אף מת אסור בהנאה. ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל — אף תקרובת עבודה זרה נמי. אלא פשיטא — האי "אין מחשבת פוסלת בחולין" — מעבודה לעבודה קאמר. שמחשבת פוסלת במוקדשין — כדפרישית, דעיקר פיגול — מעבודה לעבודה הוא. אלא באותה עבודה בלבד — אם אמר, שחטה עצמה לעבודה זרה. פנים קשיא לריש לקיש — דקתני: "מחשבת פוסלת במוקדשין", ולא קתני "מפגלת" — שמע מינה: בשאר פסולי פנים נמי, כגון זריקת דם וחטאת שלא לשמה. קתני דמחשבין. חוץ קשיא לרבי יוחנן — דקתני כהא: בחולין אין מחשבת פוסלת מעבודה לעבודה. בשלמא פנים לריש לקיש לא קשיא — דאיכא למימר: מקמי דשמעה לזך מתניתין (להלן עמוד ב) מרבי יוחנן דקתני הוה פליג אסברא דרביה, ואמר: מסתברא דלא ילפינו, ולבתר דשמעה לזך מתניתין מרבי יוחנן רביה, וידע דלא סברא דרבי יוחנן רביה, אלא מתניתין הוא דגמרינו פסול מפיגול, איכא למימר דהדר ביה. להכי נקט רבי יוחנן — משום דרביה הוה ואגמריה משנה וברייתא. לישנא אחרת: לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר: מחשבין, איכא למימר דהדר ביה. בארבע עבודות — הא דקתני: אין מחשבת פוסלת בחולין — לאו מעבודה לעבודה קאמר, אלא בארבע עבודות קאמר. והכי קאמר ומה — מוקדשין שנפסלן במחשבת בארבע עבודות, שחטה וקבלה זריקה וחולכה. באיזו מאלו שחישב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא — אין מחשבת הולכת אלא אחר העובד.

מקום

חוץ קשיא לרבי יוחנן — דקתני כהא: בחולין אין מחשבת פוסלת מעבודה לעבודה. בשלמא פנים לריש לקיש לא קשיא — דאיכא למימר: מקמי דשמעה לזך מתניתין (להלן עמוד ב) מרבי יוחנן דקתני הוה פליג אסברא דרביה, ואמר: מסתברא דלא ילפינו, ולבתר דשמעה לזך מתניתין מרבי יוחנן רביה, וידע דלא סברא דרבי יוחנן רביה, אלא מתניתין הוא דגמרינו פסול מפיגול, איכא למימר דהדר ביה. להכי נקט רבי יוחנן — משום דרביה הוה ואגמריה משנה וברייתא. לישנא אחרת: לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר: מחשבין, איכא למימר דהדר ביה. בארבע עבודות — הא דקתני: אין מחשבת פוסלת בחולין — לאו מעבודה לעבודה קאמר, אלא בארבע עבודות קאמר. והכי קאמר ומה — מוקדשין שנפסלן במחשבת בארבע עבודות, שחטה וקבלה זריקה וחולכה. באיזו מאלו שחישב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא — אין מחשבת הולכת אלא אחר העובד.

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות — פירש בקונטרס: בשחיטה ובזריקה דכתיב: וקשה לרבינו יצחק בן אשר: דבוריקת דם לעבודה זרה לא מיתסר בשר, כדמובח לקמן גבי תנאי שיעור דדיבוי דכריי לטבחי ישראל ואמרי לה: דמא ותרבא לדידן ובשירא לדידכו, ומסיק דכשרה, דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובר לא אמרין, ובמה שזרקו דם לעבודה זרה אחר

כן לא חיישינן עוד תנאי כהדיא בתוספתא: אם משחטתה זרק דם לעבודה זרה והקטיר חלבה לעבודה זרה — זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר. והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדבסמוך, אבל בזריקה מיהא לא מיתסרא וצריך לומר: נדה דבהמה לא מיתסרא, דם מיהא איתסר. **ער** כן לא קא שרו רבנן אלא אלא דלא שמעין דחשיב — ולוישנא בתרא דלעיל, על כרחיך לא שרו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובר. אבל הכא, אותו עצמו ששחט זרק אחריו כן דם לעבודה זרה, אם היה רבו שני כח אוכל בתרומה — בפרק "המביא אשם תלוי" (בריתא כדב), מפרש דקסברי רבנן: המפיק עברו יצא לחירות וצריך גט שחרור, ומעובב גט שחרור אוכל בתרומה. **כ** לא אתי לדידה אמאי אצוח — הא דבעי בפרק קמא דבבא מציעא (ו,א) תקפה אחד בפנינו מהוה ומוקי בשתק ולבסוף צוח — שפיר בעי בין לרבי שמעון בין לרבנן, דהאי טעמא "כי לא אתי לדידה אמאי אצוח" לא שחך רבנן, ואיכא טעמא אחריתא התם, דקסבר: אמאי אצוח? הא קא חזו ליה רבנן. **רישך** וזה — אפילו למאן דאמר מעות בני קונה — הכא לא סמכא דעתיה, כיון דמצי מדחי ליה. ואי אלמא הוא — אסור מדרבנן, ואפילו למאן דאמר בפרק שני דבבא (יג,א) דמשיכה בגוי קונה ולא מעות.

הא

ועלה לגנ ונפל ומה, אחר רבן שמעון בן גמליאל: אם מעצמו נפל — הרי זה גנ, ואם הרוח דחתו — אינו גנ. ודלמא שאני התם, דקאמר "כתבו" אלא אחר רבינא: משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל דהקא, דתנאי: הפותח נקסיו לאחרים ויהיו בהן עבדים, ואמר חלה "אי אפשרי בהן", אם היה רבו שני בהן — הרי אלו אוכלין בתרומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: פיון שאמר חלה "אי אפשרי בהן" — כבר זכו בהן וירשין. והיוני בה: לתנא קמא אפילו עומד וצוח? אחר רבה, ואיתקיא רבי יוחנן: בצוחו מעיקרא — דכילי עלמא לא פליגי דלא קנה. בשותק בצוח — דכילי עלמא לא פליגי דקנה. כי פליגי — שזיפה לו על ידי אחר ושתק, ולבסוף צוח, תנא קמא סבר: מישתחין — קננהו, והאי דקא צוח — מיהדר קא תדר ביה. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: הוכיח סופו על תחילתו, והא דלא צוח מעיקרא, סבר: כי לא אתי לדידה אמאי אצוח. אחר רב יהודה אחר שמואל: הלכה כרבי יוסי. הגדו מצינו דאתו לציוקנא, ודיב דייכרי לטבחי ישראל, אמרו להו: דמא ותרבא לדידן, משפא ובשירא לדידכו. שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף: כי האי גוונא מאי? שלח ליה, הכי אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יוסי. אחר ליה רב אחא בריה דרב אריא לרב אשי: לרבי אליעזר, ודיב ליה וזא לטבח ישראל, מאי? אמר ליה: חיוני, אי איניש אלמא הוא דלא מצי מדיחיה ליה — אסור, ואי לא — אחר ליה: רישך וזה. **משנה השוחט לשם הרים, לשם גבעות, לשם ימים, לשם נהרות, לשם מדברות — שחיטתו פסולה.**

שנים

חולין — לענין עבודה זרה שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשנים, בשחיטה ובזריקה. דהני הוא דכתיב: (שמות כב) "וזבח לאלהים יחיר", "בל אסרך נסכיהם מדם" (תהלים טז) אבל קבלה וחלבה לא כתיב בהו. והקטרה, אף על גב דשייכא בעבודה זרה, מיהו לאו עבודה זרה לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודה זרה, היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודה זרה, דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים. ואחר כך חישב עליה — לזרוק דמה או להקטיר חלבה. משום כבודו דרבנן — דאמרי: לא אמרין סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. והאי גמי, אף על גב דאיגלאי מילתא דמשומד הוא, לא אמרין: מסתמא כי שחטה ברישא — להכי שחטה, דסתם מחשבתו לעבודה זרה לא אמרין. **אלא** דלא שמעינא דחשיב — לא בתחלה ולא בסוף. **אלא** נבי נכרי — דבשעת שחיטה בחזקת גוי הוה. **אבל** ישראל — כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה, הוכיח סופו לא אמרין — דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצר הרע ונשתמד. רבן שמעון בן גמליאל — דאמר: הוכיח סופו על תחלתו. הבריא שאמר כתבו גנ לאשתי — ולא אמר "כתבו ותנן", וחלך לו. **רצה** לשחק בה — שלא תפציר בו לתת לה גט לפטורה מיבם אם ימות, ודפליגה בדבריה. ואין אלו נעשין שלוחו לגרש, דהא לא אמר "תנן". להכי נקט בריא, דאילו מסוכן — קיימא לן הלכה כרבי שמעון שזורי, דאמר: כותבין ונותנין, דתנן (גיטין סה,ב) בראשונה היו אמורים: היוצא בקולר ואמר "כתבו גט לאשתי", אף על פי שלא אמר "תנן" — הרי אלו כותבים ונותנים, שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו. וחזרו לומר: אף המפרש והיוצא בשירא, רבי שמעון שזורי אומר: הכי המסוכן, ואמר רב חננאל: הלכה כרבי שמעון שזורי. **ונפל ומה** — וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו. **אם מעצמו נפל** — דאי מתחלה היה דעתו לעלות ולפול, והוה ליה בהול במסוכן. מעשה אחר: דהא אמרת רישא: רצה לשחק בה, ולא נתן חילוק בדבר ודילמא שאני התם — דקאמר ברישא "כתבו", ואיכא קצת הוכחה בתחלה, ונפילתו גלויי מילתא בעלמא הוא, דהאי דאמר ברישא "כתבו" — על מנת ליתן קאמר. ואמר הלך — זה שניתנו לו. **אי אפשר** — אין רצוני. אם היה רבו שני בהן — זה האומר "אי אפשרי בהן" — על כרחו שלו חק, ויאכלו בתרומה. ולקמיה פריך: ואפילו עומד וצוח? **כבר** זכו בהן וירשי ראשון — שהוא ישראל. **אפילו עומד וצוח** — בתמיה, והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו? בשותק — וקבל השטר. שזיבה לו על ידי אחר — שמסר שטר המתנה לאחר בפניו, ואמר לו: זכה בשטר זה לשם פלוני. **כרבי יוסי** — דאין חבל דולך אלא אחר השוחט, ואפילו שמעניה דחשיב — לא פסול. **שיעור** — ישמעאלים, ואינן אוכלין אלא בשר שחוטתו. ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה, וכן דרכן. **דיבוי** = אילים. **דמא ותרבא** לדידן — לעבודה זרה, דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפסיל. **כרבי יוסי** — ומותרין. **לרבי אליעזר** — דאמר מחשבת נכרי לעבודה זרה, פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט. **ידיב** ליה — גוי זוזא לטבח ישראל בשביל בשר, ואמר לו: כשתשחוט בהמתך תן לי בדינך זה בשר, מי מיתסר (כו) בהמה בהכי? מי אמרין: כי אמר רבי אליעזר — היכא דהואי בהמה בשותפות מבי וזבנה מעיקרא, או שהיתה כולה של גוי ונתנה לישראל חוץ מחצר כבד שלה, אבל כי האי גוונא לא. או דלמא לא שנא? **אי איניש אלמא** — האי גוי, ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו — אישבתך דקנייה גמורה היא. **ואי לא מצי אמר ליה רישך וזה** — הרי ראשך וחרי זה, הבה זה על זה או קבל דינר שלך. ויכין דמצי לדחויי, ואשתוכי ישראל לאו אדעתא דגוי שחטתו, ואינו נעשה שלוחו על כרחו, דמימר אמר האי שראל: אי בעינא מדהדרנא ליה זוזיה — שילכך שריא, ואי בעי ידיב ליה. ואף על גב דקיימא לן (בבא בתרא יג,א) מעות הגוי קנות איש לו חלק בה, מיהו ישראל כי שחט ישראל ללגוי ואינו נעשה שלוחו, דאמר ליה: לא לעותי שיתפתך. אבל באיניש אלמא, על כרחו שחטה אף בשבילו היא, וגוי מחשב עליה. **משנה** לשם ימים — שעשה הים עבודה זרה.

אם מעצמו נפל, הרי זה גט. ואם הרוח דחתה, אינו גט. ומוכח
שסובר שאומרים הוכיח סופו על תחילתו.
דוחה הגמרא: ודלמא שאני התם - ושמה שונה הדבר שם בגיטין,
דקאמר בתבוי - שאמר בתחילה, כתבו, שבוה יש כבר קצת
הוכחה שנתכוין לתת לה גט, ונפילתו לבסוף הוא רק גילוי על
תחילת דבריו, ואין אנו נסמכים רק על סוף מעשיו, ולכן בזה אמר
רבן שמעון שהוא גט. אך כאן אמר השוחט רק לאחר מתחילה
שירוק דמה לעבודת כוכבים, ואין לנו גילוי מתחילה מעשיו,
דהיינו בשחיתותו, שאז כבר היה מומר, ושמה בזה סובר רבן
שמעון שאין אומרים הוכיח סופו על תחילתו.
הגמרא מביאה דין אחר של רבן שמעון בן גמליאל: אלא אמר
רבנא, לא אמרו היתר משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל דהבא
- שדבריו יובאו כאן, דתנאי בביריתא (ב"ב קלח), חולה מסוכן
הכותב בשטר מתנה את נכסיו לאחריים, והיו בהן עבדים, ואמר
הלה - המקבל, אי אפשרי, אם היה רבו שני של העבד, והיינו
מקבל המתנה, בהן, הרי אלו - העבדים אוכלין בתרומה כדן
עבדי כהן, כיון שזכה בהם בעל כרחו. רבן שמעון בן גמליאל
אמר, בין שאמר הלה - המקבל, אי אפשרי, כהן, וכו' בהן
יורשין של הארון הראשון, כיון שלא זכה בהם המקבל, והיינו בה
- ושאולנו, לתנא קמא שאמר שזכה המקבל, וכי אפשר עומד
וצונן שאינו רוצה בהם, וזכה בעל כרחו, היכן מצינו מקבל מתנה
בעל כרחו. ויישבנו, אמר רבה, ואיתנא - ויש אומרים שרבי יוחנן
יישב, שאכן מצוה מעיקרא - מתחילה, דכילי עלמא - בין תנא
קמא ובין רבן שמעון בן גמליאל, לא פליגי - אינם חולקים,
וסוברים דלא קנה. וכן בשותק וקבל את השטר, ובסוף צונו,
דכילי עלמא לא פליגי וסוברים דקנה. כי פליגי - אלא נחלקו
באופן שיזכה לו החולה למקבל את שטר המתנה על ידי אדם
אחר בפניו, ושתק המקבל, ולבסוף כשנסרו לו את השטר, צונו,
תנא קמא סבר, מדשתיק קננה - משתיקתו בתחילה מוכח שרצה
לקנות, והאי דקא צונו - ומה שעבשיו הוא צונו, מיתר קא הדר
ביה - עבשיו חוזר בו, ולכן קנה המקבל. ורבן שמעון בן גמליאל
סבר, חזיקה מה שצונו בסופו, על השתיקה שבתחילתו, שאף
ששתק, לא רצה לקנות. והאי דלא צונו מעיקרא - ומה שלא צונו
מתחילה, הוא מפני שסבר, כי לא אתי לדידי, אמאי אצווה - כל
זמן שהמתנה לא הגיעה לידי, למה אצווה. ומשום כבוד תנא
קמא שסבר שלא אומרים הוכיח סופו על תחילתו, לא אמרו
איסור במעשה דקיסרי. ומשום כבוד רבן גמליאל שסבר
שאומרים הוכיח סופו על תחילתו, לא אמרו בה היתר.
פסק הלכה בדיון ישראל ששחט לנכרי: אמר רב יהודה אמר
שמואל, הלכה כרבי יוסי, שבהמת נכרי ששחטה ישראל, מותרת,
כיון שרק מחשבת השוחט פוסלת.
מעשה שפסקו בו כרבי יוסי: הנהו מייעי - אותם ישמעאלים דאיתו
- שבאו למקום הנקרא ציקוניא, ומתוך שהיו טרודים בעסקיהם
יהיב דיכרי לטבחי ישראל - נתנו אילים לקצבים יהודיים שישחטו
ויפשיטו אותם, ואמרו להו לקצבים, דמא ותרבא לדידן - הרים
והחלב יהיו לנו לצורך העבודת כוכבים, משקא ובישא לדידכו
- העור והבשר יהיו לכם. שלח רב מוכי בר רב מתנה
שאלה זו לקמיה דרב יוסף, כי האי גוונא מאי - באופן כזה מה
הדין, האם מחשבת הישמעאלים שחושבים על החלב והדם
לעבודת כוכבים, אוסרת את הבהמה, או שאינה אוסרת כאשר
הישראל שוחט. שלח ליה רב יוסף, הכי אמר רבי יהודה אמר
שמואל, הלכה כרבי יוסי, שאין מחשבת הבעלים פוסלת כשאחר
שוחט, ולכן מותר.
שנינו במשנה שרבי אליעזר פוסל שחיטת ישראל בבהמת נכרי,
משום שסתם מחשבת הנכרי היא לשם עבודת כוכבים, וחידיש,

מקום שאין מחשבה לשם עבודת כוכבים פוסלת, דהיינו בחולין,
אלא רק בשחיטת עבודות - בשחיטה וזריקת הדם, אינו דין שלא יהא
הכל חולין אלא אחר מחשבת השוחט.
סיוע לדברי רבי יוחנן מביריתא: תנאי בנותיה דרבי יוחנן - שנינו
בביריתא כדברי רבי יוחנן, השוחט את הבהמה לאוכלה, ובעת
השחיטה חשב לזרוק דמה לעבודת כוכבים, ואו להקטיר חלבה
לעבודת כוכבים, הרי אלו זבחי מתים ואסורים בהנאה.
ממשיכה, הבריייתא: שקמה ישראל סתם, ואחר כך חישב עליה
לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים, זה היה מעשה
בקיפרי, ולא אמרו ו-הכריעו בה חכמים לא איסור ולא היתר.
אמר רב חסדא, לא אמרו בה איסור, משום כבודו דרבן קמא
במשנהו, שסברו, שאין אומרים סתם מחשבת נכרי לעבודת
כוכבים, ולכן אף שמתברר מאמירתו של השוחט לאחר השחיטה,
שהוא מומר לעבודת כוכבים, כיון שלא ידוע מה חשב בעת
השחיטה, הבהמה כשרה לרבן.
ולא אמרו בה היתר, משום כבודו דרבי אליעזר, הסובר, שאומרים
סתם מחשבת נכרי לעבודת כוכבים, וכיון שנתברר שהשוחט
מומר לעבודת כוכבים, פסולה הבהמה לרבי אליעזר.
דוחה הגמרא: מפאי - מנין שזה הביאור בביריתא, דלמא ו-שמה
עד כאן לא קאמרי רבנן התם ו-שם במשנהו שאין אומרים סתם
מחשבת נכרי לעבודת כוכבים, אלא דלא שמענא מהנכרי דהשיב
לשם עבודת כוכבים, אבל הקא - כאן במעשה דקיסרי, דשמענא
לאחר המעשה דהשיב לזרוק דמה לעבודת כוכבים, ניתן לומר
שסוברים רבנן שהוכיח סופו - מחשבתו לאחר השחיטה על
תחילתו - על השחיטה, ונאמר שגם אז חשב לשם עבודת כוכבים,
והיפסל.
אי נמי - אופן נוסף לדחות, עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם -
שם במשנה שפסולה, אלא גבי אדם שכבר בעת השחיטה מחזק
עכו"ב פוכבים, דסתם מחשבת עו"ב פוכבים לעבודת כוכבים, אבל
כאן במעשה דקיסרי שהשוחט הוא ישראל שמחזק בכשרות בעת
השחיטה, ניתן לומר שסובר שהוכיח סופו על תחילתו, לא אמרינן,
כי שמה רק אחר השחיטה נכנס בו יצר הרע והמיר דתו. הגמרא
מבארת באופן אחר: אלא אמר רב שיבוי, לא אמרו בה היתר,
משום כבודו דרבן שמעון בן גמליאל הסובר שאומרים הוכיח סופו
על תחילתו.
הגמרא מבררת את כוונת דברי רב שיבוי: הו - לאלו דברי רבן
שמעון בן גמליאל נתכוין רב שיבוי, איתנא - אם נאמר שכוונתו
לדברי רבן שמעון בן גמליאל דנימין, דתנן (גיטין סו), תפריא - אדם
בריא שאמר לעדים כתבו גט לאשתי, אך לא אמר לתת לה את
הגט, והלך לו, אנו אומרים שרק רצה לשחק בה כדי שתשוב
שרוצה לתת לה גט, ולא תפציר בו לתת לה גט כדי לפוטרה
מיבום אם ימות, ולכן רק יכתבו ויחתמו, אך העדים אינם נעשים
שלוחיו לגרשה. ממשיכה המשנה: ומעשה כפריא שאמר כתבו גט
לאשתי, ועלה לגט ונפל ומת, וכבר נתנו העדים את הגט לאשתו,
אמר רבן שמעון בן גמליאל, אם מעצמו נפל, הרי זה גט, שכשאמר
כתבו גט, ידע שעומד לעלות ולפול, והיה בהול מחמת מיתתו
ומחמת כן לא גמר דבריו לומר גם שיתנו. ואם הרוח דחתה
ו-דחפתו ונפל מחמתה, אינו גט. והיינו בה - ותמחנו על משנה
זו, מעשה לפתור - וכי הדרך היא לומר דבר ולסותרו על ידי
מעשה, ויישבנו, תפריא מיתקרא וקחי קתי - יש ללמוד את
המשנה כאילו היא חסירה, ולאחר הדין הראשון בבריא שאמר
כתבו גט לאשתי, שאומרים שרצה לשחק בה, יש לשנות בה, אם
הוכיח סופו על תחילתו, כלומר שחשבו מעשיו ניכר שרצה
לגרשה, הרי זה גט. ומעשה נמי - וגם היה מעשה, כפריא שאמר
כתבו גט לאשתי, ועלה לגט ונפל ומת, אמר רבן שמעון בן גמליאל,

כל דבר שעשאוהו עבודה זרה נאסר בהנאה, וזה הוא הנקרא
איסור 'נעבד', כמבואר במסכת עבודה זרה (כט), חוץ מבעלי חיים
שאינם נאסרים משום נעבד, וכן אינם נאסרים משום 'מוקצה',
דהיינו דבר שהפרישוהו לתקרובת עבודה זרה, כמבואר בתמורה
(כט), ונלמד דין זה מכך שהתורה הוצרכה לאסור נעבד ומוקצה
לגבוה, דהיינו לקרבן, מוכח שלהדיוט מותרים.
הגמרא מביאה דין בענין עבודה זרה ומוקצה בהמשך ממשנתנו:
אמר רב הונא, היתה בהמת חבירו רבועה לפני עבודת בוכבים,
כיון שעשה מעשה בבהמה ששחט בה לשם עבודה זרה, אפילו
שחט רק סימן אחד - הקנה או הושט, אסרה בהנאה משום
תקרובת עבודה זרה, אף שתקרובת עבודה זרה אינה נאסרת
בהנאה להדיוט, ואף שהבהמה של חבירו ואין אדם אוסר דבר
שאינו שלו, כיון שעשה בה מעשה, אסרה.
מבאר הגמרא: סבר לה רב הונא, כי הא דאמר - כמו שאמר
עולא אמר רבי יוחנן, אף על פי שאמרו חכמים, במסכת עבודה
זרה (נד) שהמשתחוה לבהמות חבירו לשם עבודה זרה, לא אסרה
אפילו להקרב לקרבן על המזבח, ואין לזה דין נעבד, כיון שאין
אדם אוסר דבר שאינו שלו, אבל אם עשה בה בבהמה מעשה,
וכגון שניסך לבהמה יין בין קרניה, אסרה אף להדיוט, כיון שעל
ידי מעשה, אדם אוסר אף דבר שאינו שלו, וכשם שאמר עולא
שבהמת חבירו שעשאה עבודה זרה נאסרת על ידי מעשה, כך
אמר רב הונא בשחט בהמת חבירו דהיינו שעשאה תקרובת
עבודה זרה נאסרת על ידי מעשה.
רב נחמן מקשה על רב הונא מברייתא: אייתיב רב נחמן לרב
הונא מברייתא, השוחט קרבן חטאת בשבת, בחוץ - מחוץ לעזרה,
לעבודת בוכבים, שעשה שלשה איסורים בשוגג, חייב להביא
שלוש חטאות על שחילל שבת בשחיתת הבהמה, ושחט קדשים
מחוץ לעזרה, ושחט לשם עבודה זרה. ואי אסרה שאפילו
בבהמת חבירו כיון שעשה בה מעשה אסרה, אם כן גם בבהמת
חטאת, אף שהיא אינה שלו אלא של הקדש, כיון ששחט בה סימן
אחד אסרה בהנאה משום תקרובת עבודה זרה, וירצאת מדי
הקדש ונעשית של עבודה זרה, אם כן אשחוט חוץ לא ליחייב -
שלא יתחייב על שחט קדשים בחוץ,

שנים איתוין פסבין, אחד אוחו בראש הסבין ואחד בקתו, ושחטין
יחד, אחד מהם שוחט לשם אחד מכל אלו השנויים לעיל, דהיינו
הרים או גבעות וכו', ואחד שוחט לשם דבר בשדה, היינו שחטה
סתם, שחיתתו פסולה, מחמת זה שחט לשם ההרים או הגבעות.

גמרא

הגמרא מבאר מדוע השוחט לשם הרים אינו נאסר בהנאה.
מקשה הגמרא: מלשון משנתנו שהשוחט לשם הרים שחיתו
פסולה, משמע שפסולה מלאכול, אין וכן, אבל דין זבחי מתים
לא, ואין הבשר נאסר בהנאה כדין תקרובת עבודה זרה שאסורה
בהנאה. ורמינהי - וקשה מברייתא השוחט לשם הרים שעשה
ההר עבודה זרה ושחט לשמו, או לשם נקבות או לשם נהרות
או לשם מדברות או לשם חמה ולבנה או לשם בוכבים ומגילות
או לשם מיכאל השר הגדול או לשם שילשול ו-תולעתו קמן, הרי
אלו זבחי מתים - יש לכל אלו דין תקרובת עבודה זרה ואסורים
בהנאה כמות. וקשה, מדוע במשנתנו כתוב שהשוחט לשם אחד
מכל אלו שחיתו פסולה רק באכילה, אך אין להם דין תקרובת
עבודה זרה ליאסר בהנאה.
מתרצת הגמרא: אמר אביי, לא קשיא, הא - משנתנו שאמרה
שאין להם דין תקרובת עבודה זרה, עוסקת באופן דאמר להר -
ששחט לשם ההר, והר אינו נעשה עבודה זרה כיון שהוא מחובר
לקרקע, ולכן גם הנשחט לשם הר אינו נאסר בהנאה, והא -
הברייתא שאמרה שאסור בהנאה לתקרובת עבודה זרה, עוסקת
באופן דאמר לגדא דהר - ששחט לשם המלאך הממונה על
ההרים שהוא אינו מחובר לקרקע, ולכן הנשחט לשמו, נעשה
תקרובת עבודה זרה ואסור בהנאה.
הגמרא מדייקת מסוף דברי הברייתא שאין מדובר בשוחט לשם
ההר שהוא מחובר: דקא נמי - יש לדייק כך גם מדברי הברייתא
עצמה, דקתני - שהברייתא שנתה לשם הרים, דומא - דומה
למה ששנתה בסיפא בדין דמיכאל שר הגדול - שהוא אינו מחובר,
והנשחט לשמו נאסר בהנאה, וכך גם השוחט לשם הרים אין
הפירוש ששוחט לשם ההר שהוא מחובר, אלא לשם המלאך
הממונה שהוא אינו מחובר, ולכן נאסר בהנאה, שמינא.

אגרות קודש

ב"ה, ט' תמוז, תשי"ג

ברוקלין.

שלום וברכה!

במה שהעיר במכתבו אודות מחיצה בבית הכנסת, הנה זה מכבר נדפס מאמר בזה בהירחון
"המאור" המופיע בברוקלין, טבת תשי"א, מהרב אברהם שי' וויינפעלד דנויארק ומעיר שם
מהרמב"ם פרק ח' הלכות לולב, מהלכות בית הבחירה פרק ה', פירוש המשניות בסוכה ובתוס'
יו"ט, שבמקומות האחרונים משמע שצריכה להיות המחיצה באופן שלא יוכלו להסתכל ומציין
ג"כ לשו"ת מהר"ם שיק חלק או"ח סי' ע"ז שהרעיש עולם נגד הרוצים לעשות מחיצה בעמודים
באופן שיוכלו לראות, וסיים שפשוט הדבר שכל זה נאמר אפילו אם כל הנשים נזהרין בכיסוי ראש
ובטפח מגולה, מכש"כ עאכ"כ אם הן הולכות פרוצות ראש וזרועות מגולות, יש איסור כפול, ועיין
באו"ח סי' ע"ה וזה פשוט. ובירחון הני"ל דחדש אייר-סיון תשי"ג מדובר ג"כ בהני"ל.

שנים אוהוין — זה בראשו וזה בקתו. לשום דבר בשר — שחיטה סתם. גמרא
זבחי מתים — ליאסר בהנאה, כדן תקרובת עבודה זרה שאסורה כמות, ומת אסור
בהנאה, דנפקא לן במסכת עבודה זרה (כטב), מ'ותמת שם מרים' ובמדרב כו,
וגמר 'שם' שכל מעגלה ערופה ודברים באו. מיכאל ושלשול קמן — כלומר,
לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן
שבכולן. שילוש = תולעת. דאמר לשום
הר — הר אינו נעשה עבודה זרה, דכתיב
אלהיהם על ההרים — ולא ההרים
אלהיהם, במסכת עבודה זרה (מהב), הלכך
לשמן לא מקריא זבחי מתים. ומיהו פסולה
מלאכול, משום דדמיא לשחיטת עבודה
זרה מיהלפא בה, וכדתנן לקמן (חולין)
מאבא השוחט לשום נידר ונידב — שחיטתו
פסולה, משום דדמיא לשוחט קדשים בחור.
לגדא דהר — למלאך הממונה על ההרים.
דמיא דמיכאל — דלא מחובר הוא. ובעלי
חיים, אף על גב דלא מיתסרי משום עבודה
זרה, כדקימא לן בתמורה (כטב), מדאסר
רחמנא נעבד לגבוה — מכלל דלהיות
שרי, מיהו אלוהות מקור, דכתיב (שמות ח)
נזבא דמיא דמיא מערים', וכתב (דברים)
ד: 'וראית את השמש ואת הירח ואת
הכוכבים וכל צבא השמים'. היתה בהמת
חבירו — לא מביעיא שלו, דמיסרסא משום
תקרובת עבודה זרה שביחטי סימן אחד.
דאף על גב דבעלי חיים אין נאסרין להדיוט,
לא משום נעבד שעשאו עבודה זרה, ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודה
זרה, כדקימא לן בתמורה (כטב), מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה, כדתניא
(בבא קמא מב): 'מן הבקר' — להוציא את הנעבד, 'ומן הצאן' — להוציא את
המוקצה, מכלל דלהדיוט שרי. מיהו, כי עביד מעשה בגופיהו מיתסרי, כדאמרין
בפרק 'רבי ישמעאל' (עבודה זרה נב), אף על פי שאמרו המשתחוה לקרקע
עולם לא אסרה, חפר בה בורות ושחין ומערות והשתחוה להן — אסרין. והבא
נמי, אף על גב דאכתי בעלי חיים נינהו — מיתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא,
דהוא הדין לחצי סימן, ובהמת חבירו נמי, אף על גב דפשיטא לן דאין אדם אוסר
דבר שאינו שלו, אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו. רבוצה — לא
מביעיא עומדת, דכשהגביהה ורביצתה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו, אלא אף
על גב דרביצתה ולא קנאה אסר לה במעשה. המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה
— אפילו למזבח, משום נעבד. עשה בה מעשה אסרה — אף להדיוט. וטעמא יליף
במסכת עבודה זרה (נב), מ'כל הכלים אשר הונחי המלך אחו במלכותו במעלו
הכנר' ודברי הימים ב כט, ואמר מר: מאי 'הכנר' — שנגזס, דאסרי בהנאה, ואף
על גב דלאו דוקא, שהיו כלי שרת. השוחט תמאת — לקמיה מפרש מאי
שנא חטאי דנקט. שלש חטאים, שחטו שבת, בשוגג משום שחט קדשים
בחורין, ומשום עבודה זרה, ששלשן בברת. ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת,
שהרי מתקנה הוא אצל בני נח, שאבר מן החי אסור להם. וחטאת כי שחטי להם
בעלים — דבר שאינו שלו, דשל גבוה הוי.

מתוך

הא דאמר להר — שאינו נעשה עבודה זרה, כדפריש בקונטרס. ואף על גב דלא חשיב
אלוה לאסור התקרובת, מכל מקום עובדו בסיף, כדנתיא בפרק 'כל הצלמים'
(עבודה זרה מו), הגויים העובדים את ההרים — הם מותרים, ועובדיהם בסיף, ואמרין
נמי בפרק 'ארבע מיתות' (סנהדרין סא), מיד דהוה אמשחתו להר, דהר מותר ועובדו
בסיף, ואין לתמוה: דכיון דלא מיקרי אלוה,
אמאי עובדו בסיף? דדוקא לענין איבד קאמר
קרא דלא מיקרי אלוה, דכתיב (דברים יב)
בירשיה דקרא 'אבד תאבדון'. ואם כן הכי
פירוש: אלהיהם שעל ההרים תאבדון, ולא
ההרים שהם אלהיהם, ועובדיהם אותם תאבדון.
ומה שכתב ר' דר מותר — היינו משום דגמרין
מכלים, דכתיב 'אבד תאבדון' וגו', ואמרין
בפרק 'רבי ישמעאל' (עבודה זרה נב), בכלים
שנשתמשו בהן לעבודה זרה הכותב מדרב,
ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים, ולא
ההרים עצמן אלהיהם. אי נמי, משום הכי
העובד בסיף, אף על גב דלא מיקרי אלוה,
שהרי מחובר הוא — משום דגלי רחמנא בעבד
מזלות דמתחיים, דכתיב (דברים ד) 'וראית את
השמש' וגו', ואף על פי שפחוהו בגלגל
דקרקע, והא דקתיב ואלהים לשם חמה ולבנה,
דהוי זבחי מתים — היינו לגבייהו שהם תלושים
המלאכים המנהיגים אותם, כדאמרין במדרש:
שנים עשר מלאכים מנהיגים את החמה. ומיהו,
בקונטרס לא פירש כן, דמוקי האי קרא ד'וראית
את השמש' וגו' בתלושים, ומייחתי ראה מניה
דאף על גב דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודה זרה, מכל מקום מיקרי אלוה, ואסרי
תקרובת ידידה. ואם תאמר: ומאי שנא תקרובת דר מצפוי הר, דפליגי בה תנאי בפרק
'כל הצלמים' (עבודה זרה מהב), דתנן: ומה שעלין אסור, דכתיב 'לא תחמוד כסף וזהב
עליהם', רבי יוסי אומר: על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם. ואמר בגמרא דפליגי
בצפי הר כהו ויש לומר: דהתם מיירי כשעובדיה את הצפוי, ואפילו לא שרי ליה לרבי
צפי הר הגלילי, משום דאין עובדין אותו אלא אנב הר, ובטלי לגביה, דלא יחא טפל לחבר
מן העיקר. ורבנן נמי, אי לאו קרא הוה שרו מיהא טעמא. אי נמי, רבנן אסרי משום
שעובדיהם אותו, וקרא אסמכתא בעלמא. ואם תאמר: דמשמע בריש פרק 'כל האסורין'
(תמורה כח), דצפי בעלי חיים מותרים להדיוט, ומוקי 'לא תחמוד כסף וזהב עליהם'
דבר שאין בו רוח חיים, אבל דבר שיש בו רוח חיים, הואיל והוא מותר — צפוי נמי
מותר. ואפילו לגבוה ששמן חתם דהוה שרי, אי לא דכתיב 'מן הבקר', ואפילו מיירי
כשאין עובדין אותו, מאי שנא מתקרובת בעלי חיים דאסור? ויש לומר: דצפי שרי טפי,
דבטלי אנביהו, דהוה נעבד עצמו דשרי, לפי שהוא בעל חיים. ומיהו נראה, דצפי בעל
חיים אסור אפילו להדיוט. מודפריך תתם: טעמא דרבינו קרא, הא לא רבינו קרא —
צפי מותר? והא דכתיב (דברים יב) 'ואבדתם את שמם מן המוקם ההוא' — כי העושי
לשמן. והשאת, למעלה לא למידק דמיא דרבינו קרא השתא נמי דרבינו קרא קשה
ליה: היאך מותר להדיוט? דקרא ד'מן הבקר' לגבוה כתיב? אלא ודאי אף להדיוט אסור.
והיינו טעמא, כיון דאשמועינן דאסורין לגבוה, ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה, בא
הכתוב ד'לא תחמוד' לאסור צפוי, אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה. אף על גב דהר
נמי חשוב נעבד לענין גבוה, כדמוכח בפרק 'כל הצלמים' (עבודה זרה מו), דהמשחתה

לדך אבניו אסורין למזבח, מכל מקום צפוי מותר, דילפינן מכלים ולא מיתסרי, כי היכי דילפינן תקרובת חבירו כדפרישית. ואין להאריך כאן יותר.
רבוצה לפני עבודה זרה — פירש בקונטרס: לא מביעיא עומדת, דכשהגביהה ורביצתה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו. ואין נראה, דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו,
אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו, דהא גזל ולא נתיאסר הבעלים שניהו אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברישותו בו. ולקמן (מאב), נמי דאמר רב
נחמן: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, פריך ליה מהמנסך. ומאי פריך מהמנסך? והא מנסך מביא אנביה קנייה, כדאמר ב'הינוקא' (גיטין דף נב), אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו, ואינו
קני לו אלא להתחייב באונסין. אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא, דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך — אסרה.
לפני עבודה זרה — לא לפרש: דוקא לפני עבודה זרה, וכריז עבודה זרה, כי בבא דאמר לקמן (חולין מו), אין מנסכין לן אלא לפני עבודה זרה, והוא הדין שאר עבודות. ונראה דדוקא
לענין ניוסוף קאמר, דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט 'לפני עבודה זרה'. ועוד, דאמאי פריך בסמוך אשוחט חורין? לא לחייב, דמתוך בעפר הוא? התם בשלא שחט לפני
עבודה זרה, ולא מתסרא, ומכל מקום חייב העובד, מיד דהוה אעבד לה? אלא ודאי, אף על פי שלא בפני עבודה זרה נמי מתסרא, והא דנקט הכא 'לפני עבודה זרה' — אורחא
דמלתא נקט. אי נמי, כיון דלפני עבודה זרה הוא, מסתמא לשם עבודה זרה מתכוין אף על פי שלא פירש, וכגון שהוא ישראל משומר. והשתא מצי למימר דנקט רבוצה, דלא מביעיא
הרביצה לפני עבודה זרה — דודאי לשם עבודה זרה נתכוון, אלא אפילו רבוצה כבר, כיון דישראל משומר הוא, ושוחט לפני עבודה זרה — מתכוין לעבודה זרה. כ' הא דאמר עולא
— לא מייחתי סייעתא מעולא אלא מיהא דמיסרסא בהמת חבירו על ידי מעשה. אבל דמיסרסא במעשה וטא אין יכול לדקדק, דדלמא עולא מעשה רבה קאמר, כדאמר בסמוך. ודאי
דקאמר בסמוך: ועולא מעשה כל דהו קאמר — היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה, ואם כן על כרחך מעשה כל דהו קאמר, דאי סימן אחד בעי, אם כן הוה ליה
לפרושי. חייב שלש חטאות — לא נחת למנינא, דאם כן ליתני ארבעה, וכגון שהוא יום הכפורים. אלא בתני אשמועינן חידוש, דלענין שבת חייב אף על פי שלא חיקן אלא להוציא
מיד אבר מן החי, כדאמר בפסחים בפרק 'אלו דברים' (עגא). ובחורין לעבודה זרה הוי חידוש, כדמוכח בשמעתא. ואם תאמר: ואמאי חייב משום שחט חורין? והא אינו מתקבל בפנים,
דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד, ואין קרבן יחיד קרב בשבת ויש לומר: דכיון דאם ורק הוצר, דאכשחן בפרק שני דביצה (כא) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנא
— יש לו להתחייב משום שחט חורין. בפרק 'השוחט והמזלג' (אבודם קטא) מרבינן מיקריא לחייב בחורין, על כל הפסולין שחט עליו לא ידדו. ואף על גב דאדורו ואת בנו בחורין פטור
משום מחסר זמן, שבת לא חשיב מחסר זמן, דאין לו אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד ודחא לא תעשה דעלה.

א"י הכי מאי איריא חטאת לישמעעל זבח — לפירוש שני שבקונטרס, דלרב הונא פריך, ודאי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו — אתי שפיר דנקט חטאת, לאפוקי שלמים שהם שלו, צריך לומר דסבר השתא דאתי כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים מנזח בעלים הן, דלרבנן לא חשיב שום זבח שלו, כדמכחז בנבחים בפרק בתרא (קיד, א) דפריך:

בשלמא רובע — שהקדשו ולבסוף רבעו, אלא מוקצה וענבר דהכי משכחת לה? הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשנה בקדשים קלים ואלכא דרבי יוסי הגלילי, משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור. ומיהו קשה לפירוש זה, דבסמוך פריך מזהדיא ברייתא לרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ודייק דמסתבר לא חטאת העוף, טעמא דחטאת העוף אבל זבח אחר לא. ומאי קשיא? דאז חטאת שפיר בחטאת בהמה, ונקט חטאת לאפוקי שלמים ושמא מתחלה ניהא ליה בחטאת בהמה, כל כמה דלא אסיק אדעתיה שניא? חטאת העוף ובחצי קנה פגום. אבל לטוף מותר לא חטאת העוף, טעמא דחטאת העוף בהמה, ונקט חטאת לאפוקי שלמים — הוה ליה למנקט עולה, כדפירש בקונטרס. לא היא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה — תימה פירוש ראשון שבקונטרס, שלא להקשות על רב הונא מדקדק: לאשמעינן זבח, אם כן דהכי מצי למימר מעשה רבה? הא על כרחך, מדנקט חטאת דייקנן מיניה סייעתא לרב הונא, דמעשה כל דהו שמא יש לומר, דהא דנקט חטאת לאשמעינן דאף על גב דקניא ליה לכפרה, אפילו הכי לא חשיב כדרייה לאוסרה במעשה כל דהו. ר"ב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו —

ובמסכת עבודה זרה פרק "רבי ישמעאל" (נ"א), אמילתיה דעולא דלעיל, דאמר להו רב נחמן: אמרו ליה לעולא, כבר תרגמנא רב הונא לשמעתין בבבל — לאו משום דסבר כרב הונא. אלא כלומר, לא הודעתנו שום חידוש, שכבר השמענו זה רב הונא. ואם תאמר: בעובדא (עבודה זרה נ"ב), דעל גוי להנותא והוה תמרא בדוולא, שדא ביה גוי ידא ושיכשך ביה, ואתא מריה דחמרא ושקליה בירתחיה ושדייה לדנא, וגרסינן התם: איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בתנא, אמאי אסריה? והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו ולמסקנא דקאמר: אפילו למאן דאמר אוסר אדם דבר שאינו שלו — הני מילי גוי, ורב נחמן מצי סבר כתנא קמא, ניהא. אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כרבי יוחנן ולא כתנא קמא, קשה.

כיון

מתוך בַּעַר הוּא! אָמַר רַב פֶּפְאָ: הֵכָּא בְּחַטָּאת הָעוֹף עֶסְקִינוּ, דְּכּוֹלְהוּ בְּהַרְי הֲרִדִי קָאֲתִי. - מִכְּרִי רַב הוֹנָא כְּמָאן אֲמַרָה לְשִׁמְעֵתִיה - פְּעוּלָא, וְעוּלָא מַעֲשֶׂה כֹל דְּהוּ קָאָמַר! - אֵלָּא בְּאֹמְרָ בְּגִמְר וּבִיחָה הוּא עוֹבְדָה. - אִי הֵכִי, מַאי אִירִיָּא חַטָּאת? לְשִׁמְעֵינִ יֹבְחָ! אֵלָּא אֲמַר מִר זוטרא מְשֻׁמִּיה דְּרַב פֶּפְאָ: הֵכִי כְּמָא עֶסְקִינוּ - כְּגוֹן שְׁהִיָּה חֲצִי קֶנֶה פְּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כֹּל שְׁהוּא וְגִמְרָ, דְּכּוֹלְהוּ בְּהַרְי הֲרִדִי קָאֲתִינוּ. אָמַר רַב פֶּפְאָ: אִי לֹא דְאָמַר רַב הוֹנָא סִימָן אֶחָד, לֹא הוּיָא חַטָּאת תְּיֻבָּתִיה, מַאי מַעֲשֶׂה? מַעֲשֶׂה רַבָּה. וְאָמַר רַב פֶּפְאָ: אִי לֹא דְאָמַר רַב הוֹנָא בְּהִבְמָת חִבְרוֹ, לֹא הוּיָא חַטָּאת תְּיֻבָּתִיה, מַאי טַעְמָא? דִּירִידָה מִצִּי אֶסֶר, דְּחִבְרִיָּה לֹא מִצִּי אֶסֶר. - פְּשִׁטָּא! - מַהוּ דְּתִימָא: כִּיּוֹן דְּקֵנִי לִיָּה לְכַפְּרָה - פְּרִידָה דְּמָיָא, קָא מְשַׁמְעֵי לָן. (נַעַץ סִימָן) רַב נַחְמָן וְרַב עֲמַרְם וְרַב יִצְחָק אֲמַרִי: אִין אָדָם אוֹסֵר דְּבֵר שְׁאִין שְׁלוֹ. מִיתִיבִי: הַשּׁוֹחֵט חַטָּאת בְּשֶׁבֶת בַּחוּץ לְעוֹבְדָה זָרָה - חֵיב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת, וְאִוָּקְמִינוּ בְּחַטָּאת הָעוֹף וּבְחֲצִי קֶנֶה פְּגוּם; טַעְמָא דְּחַטָּאת הָעוֹף הוּא, דְּכּוֹלְהוּ בְּהַרְי הֲרִדִי קָאֲתִינוּ, אֲבָל

קאמר, דהא סימן אחד בשחיטת עבודה זרה לאו גמר מעשה הוא, להכיר על כרחך סימן אחד דרב הונא לא דוקא, דהוא הדין לחצי סימן, ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה: מכי שחית בה פורתא — פקע שם קדשים מינה, וחזיב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן, וחזינן עפר הוא אלא — אפילו בחטאת בהמה מתוקמא, ובאומר: איני רוצה לעבוד עבודה זרה בשחיטה זו עד שתגמר. דרישאת לא פקע שם זבחים עד גמר זביחה, ומתחייב בכלהו. א"י הכי — דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא, אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה. מאי איריא חטאת — דנקט ליתני: "השוחט את הזבח", דמשמע כל זבחים! ומדנקט חטאת, דאיתיה נמי בעוף — שמע מינה בחטאת העוף קאי. ועולא, וכל מצי למינקט, משום דעולת העוף עף שני סימניו, בלאו באומר בגמר זביחה

הוא עובדה, דאי אינו עובדה אלא בגמר זביחה, אמאי איכפל לאשמעינן עוף? בבמה נמי חייל! והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה, דכי מדלית רב הונא מחבא, ותימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה — איכא למיפריך נמי: מאי שנא חטאת דנקט? אלא הכי קפריך: אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא, מאי שנא עוף? אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא. אלא אמר מר זוטרא — הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא. ומשום הכי נקט חטאת העוף דחכשוו בסימן אחד, דאי תנא זבח — ליכא לחזיביה בשחיטת חוץ, משום דמיתר בתחילת שחיטה, ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא. אבל בעוף משכחת שלש חטאות, וכגון שהיה חצי קנה והוסיף עליו כל שהוא, דמתכשר בפנים, ומחייב עליה משום שחיטת חוץ. וחזיב חוץ, ומעשה כל דהו דעבודה זרה, ונטילת נשמה דשבת — בהדי הדדי אתו. א"י לאו איריא חטאת (כ"י) סימן אחד — ואסתידי אדעולא דמעשה כל דהו אמר. לא הויה חטאת תיובתיה — דעולא, מירישא כי הוה סלקא דעתין דבבהמה קאי, דאיכא למימר: מעשה רבה קאמר עולא, דהיינו גמר מעשה. א"י לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו — ואפילו הוה אמר: מעשה כל דהו אסר בבחמתו. לא הויה חטאת תיובתיה — אפילו כדוהו סלקא דעתין ברישא, דבבהמה קאי. דחבירה לא מצי אסר — והאי חטאת דכחנים הוא. דקני ליה לכפרה — שהבעלים מתכפרין בה. לישנא אחרינא: א"י הכי, דבגמר זביחה הוא עובדה, מאי איריא חטאת, דמשמע דאיכפל תנא לאשמעינן מידי דלית ליה חלק בו, שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה לכהנים? ליתני זבח, דלישמע: אפילו שלמים שחן שלו מחייב שלש חטאות, דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה! ומדנקט חטאת, שמע מינה: בעובד עבודה זרה בתחלת שחיטה קאמר, ומשום טעמא דחטאת אינו שלו, ולא מצי אסר במעשה זוטא, דאילו חטאת חטאת — אסר במעשה זוטא. ומכל מקום לרב הונא קשיא, דהא מדנקט חטאת שמע מינה: טעמא דתנא — משום דרב שאינו שלו לא אסר! אלא אמר מר זוטרא: לעולם בעובד בתחלת זביחה. ולא תיקשי לרב הונא, דהא בחטאת העוף קאי, ובחצי קנה פגום, דבההוא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ. והיינו דנקט חטאת — משום דאיתא בעוף. ועולא לא מצי למינקט, משום דאפילו בעוף בעיני שני סימניו. לא הויה חטאת תיובתיה — דמאי "מעשה" דעולא — מעשה רבה. ולא הוה מייגטרף ליה לאוקמי בחטאת העוף, דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח, משום דאילו שלמים, כיון דדידיה ניהוה הו — מיתסרי במעשה כל דהו, וליכא חיוב שחיטת חוץ, אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה, דאיכא מעשה רבה. ולשון זה נראה בעיני, דהכי מסתבר לישנא דתלמודא, דלרב הונא לחזיה קמחויב. דחבירה לא מצי אסר — במעשה כל דהו. ולכתי תנא חטאת, דכחנים דהיא, דאילו שלמים — דידיה ניהוה, ומיתסרי במעשה כל דהו. כדרייה רביא — ואפילו הכי קתני דלא מיתסר. א"י ארס אוסר דבר שאינו שלו — אפילו בגמר מעשה, ואית דמפרשי: במעשה כל דהו. ולא היא, דאם כן לא הוי מנסך תיובתיה, דהא מעשה גמור הוא, ולקמן מותבי להו ממנסך. ואוקימנא — על כרחיך בחטאת העוף, מדלא תנא זבח. ואף על פי דלחק רבנן לא מצי למיתני זבח, דכיון דשלמים דידיה ניהוה — הוה מיתסרי בתחלת חתיכה, ותו ליכא חיוב שחיטת חוץ, וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו, ולא מיתסר, ולא פקע שם קדשים מיניה — אפילו הכי, מדלא נקט עולה דרשיה ולא הוי נמי דידיה, ונקט חטאת, דמידי דאיתיה בעוף בסימן אחד —

ודאי טעמא משום סימן אחד דעוף הוא, ובחצי קנה פגום, כדאמרן.

אבל

54 כל שהוא ששוחט לעבודה זרה, הוא מסיים את השחיטה
55 כשעדיין זה קדשים, ומתחייב בזה גם על שחטי חוץ.
56 רב פפא מבאר שהקושיא מהברייתא היתה רק כיון שחידש רב
57 הונא שאוסר במעשה כל שהוא: **אמר רב פפא, אי לא דאמר** -
58 אם לא היה אומר **רב הונא**, שמספיק **סימן אחד** בשביל לאסור
59 את הבהמה לעבודה זרה, **לא הוויא חטאת תיובתיה** - לא היה
60 קשה מהברייתא של השוחט חטאת על עולא שאמר שבשעשה
61 מעשה בהמת חבירו לעבודה זרה אסרה, משום שהיינו אומרים,
62 **מאי מעשה** - מהו המעשה שאמר עולא, דווקא **מעשה רבה** -
63 מעשה גדול ולא מעשה כל שהוא, ולא קשה מהברייתא מדוע
64 חייב על שחטי חוץ, כי עד שלא גמר את השחיטה לא נאסרה
65 החטאת מחמת עבודה זרה, ונמצא ששחט קדשים בחוץ, ורק
66 בגלל שרב הונא אמר שנאסרת בשחיטת סימן אחד, והוכיח על
67 עולא שכוונתו מעשה כל שהוא, קשה מהברייתא.
68 רב פפא מבאר עוד שקושיא זו היתה רק כיון שחידש רב הונא
69 שיכול לאסור אף בשל חבירו: **ואמר רב פפא, אי לא דאמר** - אם
70 לא שאמר **רב הונא**, שיכול לאסור אף **בהמת חבירו, לא הוויא**
71 **חטאת תיובתיה** - לא היה קשה עליו מהברייתא של השוחט
72 חטאת, **מאי מעשה** - מהו הטעם שלא היה קשה, משום שהיינו
73 אומרים שרק **דידיה מצי אסר** - רק בהמה שלו סבר רב הונא
74 שיכול לאסור על ידי מעשה כל שהוא, אבל **התבריה לא מצי אסר**
75 - אבל של חבירו אינו יכול לאסור אלא רק במעשה גדול, ולכן
76 דיברה הברייתא דווקא בחטאת שאינה שלו אלא של הבהנים,
77 שאינה נאסרת עד סוף השחיטה, ואז מתחייב גם על שחטי חוץ,
78 ולא דיברה על שלמים שהם שלו ונאסרים כבר בתחילת מעשה
79 השחיטה, ורק בגלל שרב הונא חידש שאוסר אפילו של חבירו,
80 קשה מהברייתא.
81 שואלת הגמרא: **פשיטא** - הלא פשוט הוא שאם לא היה יכול
82 לאסור של אחרים לא היה קשה מהברייתא, היות וחטאת אינה
83 שלו אלא של הבהנים ועד סוף השחיטה היא עדיין קדשים, ולכן
84 הוצרך רב פפא להשמיענו דבר זה. מתרצת הגמרא: **מהו דתימא**
85 **- שמא תאמר, בין דקני ליה לחטאת לכתובה על עוונותיה, בדידיה**
86 **דמיא** - נחשבת כשלו, ואם כן תיאסר מיד במעשה כל שהוא,
87 ושוב לא יתחייב על שחטי חוץ כיון שכבר פקע ממנה שם
88 קדשים ונעשה של עבודה זרה, **קא משמע לן** - משמענו רב פפא
89 שאין הדבר כן אלא אף שבאה לכפרה אינה נחשבת שלו אלא
90 של הבהנים, ואילו לא היה יכול לאסור בהמת חבירו לא היה
91 קשה על רב הונא מהברייתא כיון שחטאת אינה שלו.
92 הגמרא מביאה אמוראים שנחלקו על רב הונא: **(נעץ, הוא סימן**
93 **לשמות האמוראים המובאים להלן שנחלקו על רב הונא.) רב**
94 **נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי**, השוחט בהמת חבירו אפילו
95 לגמרי לא אסרה, משום שאין אדם אוסר דבר שאין שלו, וחולקים
96 על רב הונא שאמר **(לעיל ע"א)** שאם היתה בהמת חבירו רבוצה
97 לפני עבודת כוכבים ושחט אותה, אסרה.
98 הגמרא מקשה עליהם מהברייתא שמובאת לעיל: **מיתבי, השוחט**
99 **חטאת בשבת, בחוץ, לעבודת כוכבים, חייב שלש חטאות, ואוקמינן**
100 **- והוצרכנו להעמיד לעיל את הברייתא דווקא בהחטאת העוף**
101 **ובחצי קנה פגום, ומדייקת הגמרא, מעמא דחטאת העוף הוא** -
102 דין הברייתא שחייב שלש חטאות נאמר רק משום שמדובר
103 בחטאת העוף, כיון דכולהו **בדידיה קאיתין** - שכל החיובים
104 מגיעים ביחד, כיון שמספיק בעוף שחיטת סימן אחד, ומדובר
105 כשהיה חצי קנה פגום, שאז במעשה כל שהוא שסיים את שחיטת
106 הסימן, מתחייב על עבודה זרה וקדשים בחוץ ואיסור שבת ביחד,

1 משום שכששוחטה **בכתף בעפר הוא**, משום שהבהמה נאסרת
2 ונעשית עבודה זרה, ולא שחט בהמת קדשים. מתרצת הגמרא:
3 **אמר רב פפא, הקא בברייתא אין מדובר בחטאת בהמה אלא**
4 **בהחטאת העוף עסקינן**, שכאשר היא נעשית כהלכתה בתוך העורה
5 מולקים את העוף בסימן אחד, ולכן בחוץ בשחיטת סימן אחד
6 מתחייב על שחטי חוץ, **דכולהו בדידיה קאיתין** - שכל החיובים
7 באים יחד, כי שם עבודה זרה לא חל עד שגומר לשחוט את העוף
8 בסימן אחד, ועד אז זה עדיין קדשים ומתחייב על שחטי חוץ.
9 מקשה הגמרא: **מכדי [הרי] רב הונא, במאן אמרה לשמעיה** -
10 כמו מי אמר את הדין שלו, **נעולא**, שאמר שאף שהמשתחאה
11 לבהמת חבירו לא אסרה, אם עשה בה מעשה אסרה, **ועולא**
12 **מעשה כל דהו קאמר** - ועולא סובר שאפילו אם עשה רק מעשה
13 כל שהוא גם כן נאסרה, שהרי רב הונא שאמר שהבהמה נאסרת
14 בשחיטת סימן אחד סמך דבריו על עולא שאמר שהבהמה נאסרת
15 בעשיית מעשה, ואם כן אין כוונתו למעשה שלם שהרי שחיטת
16 סימן אחד אינה מעשה שלם, ואם כן על כרחך שאין כוונת רב
17 הונא לשחיטת סימן שלם דווקא, אלא אפילו בחצי סימן נאסרת,
18 ואם כן שוב קשה מדוע חייב על ששחט קדשים בחוץ, והרי כבר
19 מששחט בה מעט נאסרה החטאת משום עבודה זרה, וכשמסיים
20 את הסימן כבר אינה של הקדש.
21 הגמרא מתרצת באופן אחר: **אלא** מדובר בברייתא אפילו בחטאת
22 בהמה, ו**באמר** בשעה ששוחט, שרק **בגמר וביחה הוא עובדה** את
23 העבודה זרה ולא קודם, אם כן לא נאסרה הבהמה מחמת עבודה
24 זרה ולא נתבטל ממנה שם קדשים עד סוף השחיטה, ונמצא
25 ששחט קדשים בחוץ ולכן מתחייב גם על שחטי חוץ.
26 הגמרא מקשה על התירוץ: **אי הכי** - אם כן שהטעם שחייב גם
27 על שחטי חוץ, הוא משום שאומר שרק בסוף השחיטה הוא עובד
28 את העבודה זרה, **מאי אריא חטאת** - מדוע נקט התנא בברייתא
29 דווקא חטאת, **לישמעינן** - יאמר התנא 'השוחט את הבהמה' שלושן
30 זו כוללת את כל הבהמות ולא רק חטאת, כיון שאם מדובר
31 שאומר שרק בסוף השחיטה הוא עובד את העבודה זרה, אם כן
32 בכל הקרבנות הוא יתחייב משום שחטי חוץ, אלא ודאי מדובר
33 כשמתכוין לעבודה זרה מתחילת השחיטה, והטעם שהברייתא
34 דיברה על חטאת דווקא משום שאין לבעלים חלק בה ודיא כולה
35 לבהנים, ורק בה לא מספיק מעשה כל שהוא, היות ואין אדם
36 אוסר דבר שאינו שלו, ולכן עד סוף השחיטה אינה נאסרת ועדיין
37 היא קדשים ומתחייב על שחטי חוץ, אבל אילו היתה הברייתא
38 נוקטת 'ובח' שמשמעו אף שלמים שהם של הבעלים, לא היה
39 חייב משום שחטי חוץ כי נאסרו במעשה כל שהוא בתחילת
40 השחיטה, ופקע מהם שם הקדש. ואם כן קשה על רב הונא שאמר
41 שבבהמת חבירו אוסר במעשה כל שהוא, מהברייתא שנקטה
42 שדווקא בחטאת חייב משום שחטי חוץ, ומשמע משום שאין
43 אדם אוסר דבר שאינו שלו במעשה כל שהוא ולא נאסרה עד
44 גמר שחיטה.
45 הגמרא שבה לתרץ שמדובר בחטאת העוף, ובאופן אחר: **אלא**
46 **אמר רב זוטרא משמיה דרב פפא**, מדובר בברייתא בחטאת העוף
47 שחייב עליה בשחיטת סימן אחד בחוץ, ואין להקשות שכיון
48 שהחטאת נאסרת במעשה כל שהוא מתחילת השחיטה, מדוע
49 חייב על שחטי חוץ, כיון שהקא **במאי עסקינן, בגון שהיה חצי**
50 **קנה פגום**, כלומר שסימן השחיטה דהיינו הקנה היה חתוך חציו
51 קודם השחיטה, והוסיף עליו **כל שהוא, ונמרז** - וסיים את
52 השחיטה, **דכולהו בדידיה קאיתין** - שכל החיובים באים יחד,
53 שכיון שחצי קנה היה פגום קודם שבא לשחוט, נמצא שבמעשה

אוסר דבר שאינו שלו או לא.
הגמרא דוחה שאין זו אותה מחלוקת ממש: וְרַב נַחֲמָן וְרַב עֲמָדָה
וְרַב יִצְחָק אָמְרִי, שאין דבריהם רק כשיטת רבי יהודה בן בתירה
ורבי יהודה בן בבא, אלא אפילו לְמֵאנָה דְאָמְרִי - לתנא קמא שסובר
אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ, הֵנִי מִיָּלִי בּוֹתִי - דברים אלו אינם אלא
אם עובד כוכבים אסרם, שאוסר דבר שאינו שלו, אָכֵל אִם יִשְׂרָאֵל
ניסך יין של ישראל חבירו, גם תנא קמא מודה שאין היין נאסר,
משום שְׁלֻעָיוּרִיהָ קָא מִיבְרִין - הוא מתכוין רק לצערו ואין דעתו
לעבודה זרה, ולכן לא נאסר.
הגמרא מקשה ממשנתנו על התירוץ שישראל מתכוין לצערו
ולא אוסר דבר שאינו שלו: תָּא שְׁמַע, שְׁנִים אוֹחֲזִין בְּסֶבֶן וְשׁוֹחֲטִין,
אֶחָד לְשׁוֹם אֶחָד מִכָּל אֶלּוֹ וְאֶחָד לְשׁוֹם דָּבָר בָּשָׂר, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה,
ומוכח שאף בישראל אין אומרים שמתכוין לצערו אלא אדם
אוסר דבר שאינו שלו. מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִין,
בְּיִשְׂרָאֵל מוֹקֵר, שמתכוין לעבודה זרה ולא כדי לצערו, ולכן
שחיטתו פסולה.
הגמרא מקשה עוד קושיא על הסברא שישראל אינו מכין
לעבודה זרה אלא לצערו: תָּא שְׁמַע, הַטְּמֵא וְהַקְדָּמַע וְהַנְסֵף,
בְּשׁוֹנֵג פְּטוֹר, בְּמִזְדִּי חֵיִב. ומוכח שאף בישראל אדם אוסר דבר
שאינו שלו ועל כן חייב לשלם לו, ולא אומרים שמתכוין לצערו.
מתרצת הגמרא: הָכָא נָמִי, בְּיִשְׂרָאֵל מוֹקֵר, שמתכוין לעבודה זרה
ולא לצער את חבירו, ולכן אוסר אף שאינו שלו.
הגמרא מבררת אם ישראל שחט לעבודה זרה והתרו בו, האם
נאסר או לא: אָמְרִי לִיה רַב אֶחָא בְּרִיה דְרַבָּא לְרַב אֲשֵׁי, הִתְרוּ בּוֹ
בישראל שלא ישחוט לעבודה זרה, ואמרו לו תדע שאתה מוזהר
על כך והתורה אמרה שאתה חייב על זה מיתה, וְקָבֵל עָלֶיךָ
הַתְּרָאָה, שאמר יודע אני ועל מנת כן אני עושה שאמות, ושחט
לעבודה זרה לאחר שקיבל ההתראה, מֵאֵי - מה הדין, האם
בשחיטה זו הוא כישראל מומר שדעתו לעבודה זרה ואוסר אף
על פי שקודם לכן לא היה מוזהר לנו כמומר, או שכונתו לצערו
ולא אוסר, אָמְרִי לִיה, הִתִּיר עֲצָמוֹ לְמִיתָה קְאָמְרִי - אתה שואל
על מי שהתיר עצמו למיתה, אֵין לָךְ מוֹקֵר גְּדוֹל מִזֶּה - ודאי שדינו
בישראל מומר ונתכוין לעבודה זרה ואסור.

משנה

המשנה מביאה אופנים שאסור לשחוט משום מראית עין, שנראה
כשוחט לעבודה זרה: אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יָמִים, באופן שישפך
הדם לתוך הים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, כדי שלא יאמרו ששוחט לשרו
של ים או הנהר, וְלֹא לְתוֹךְ בְּלִים, שלא יאמרו שהוא מקבל את
הדם בכלי לעבודה זרה, אָכֵל שׁוֹחֲטִי הוּא לְתוֹךְ עוֹנָה שֶׁל מַיִם -
חפירה עם מים, משום שאין הוא נראה כשוחט לשרו של ים,
וכשהוא בְּסָפִינָה יכול לשחוט עַל גְּבִי בְּלִים, דהיינו על גבי כלי
ארוך שמונה מקצתו בספינה ומקצתו מחוץ לספינה דרך מדרון
לצד חוץ על אף שהדם יורד לתוך הים, כיון שעושה כן כדי שלא
תתלכלך הספינה, ואין הוא נראה כשוחט לתוך ימים.
אֵין שׁוֹחֲטִין לְתוֹךְ גּוֹמָא ו-חפירה בקרקע] כֵּל עֲזִיקָר, משום שכך היו
עושים לעבודה זרה, אָכֵל עוֹשֶׂה גּוֹמָא כשהוא שוחט בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ
בְּשִׁבְלִי שִׁיבָנָם הָדָם לְתוֹכָהּ, וְכִשּׁוֹק לֹא יַעֲשֶׂה בּוֹ, שְׁלֹא

אָכֵל יָבֵחַ - אם היה שוחט בהמה, לֹא היה חייב חטאת על קדשים
בחורף, משום שכבר כששחט קצת בהמה אסרה לעבודה זרה,
וְאֵין אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שְׁאִינוֹ שְׁלוֹ, מֵאֵי אֲרִיא - מדוע נקט
התנא דווקא בחטאת העוף, אֲפִילוּ חֲטָאת בְּהֵמָה נָמִי, ו-גם יהיה
הדין כך, כיון שאין הוא אוסר אותה כששוחטה לעבודה זרה, כי
אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ועדיין יש לזה שם קדשים
ומתחייב על ששחט קדשים בחורף.
מתרצת הגמרא: הבריייתא לא יכלה לשנות באופן ששחט בהמה,
כיון שהקרבנות באים לכפרה על בעליהם, וּבִיּוֹן דְּקִנְיָא לִיה
לְכַפְּרָה, שהעולה מכפרת על עשה, וחטאת והאשם מכפרים על
חטאים, בְּרִידִיה דְּמֵאֵי - נחשבים כשלו, ואדם אוסר דבר שלו,
ואם כן הוא לא מתחייב בהם משום שחטת קדשים בחורף, כיון
שנאסר מיד בתחילת השחיטה, ורק בחטאת העוף ובחצי קנה
פגום שכל החיובים באים ביחד בסוף הסימן הראשון, חייב שלש
חטאות.
הגמרא מקשה ממשנתנו (ולעיל ה.) על האמוראים הסוברים אין
אדם אוסר דבר שאינו שלו: תָּא שְׁמַע, שְׁנִים אוֹחֲזִין בְּסֶבֶן וְשׁוֹחֲטִין
יחד, אֶחָד מִזֶּה שׁוֹחֲטִי לְשׁוֹם אֶחָד מִכָּל אֶלּוֹ הַדְּבָרִים הַפּוֹסְלִים
שנשנו במשנה כגון ששוחט לשם הרים או גבעות, וְאֶחָד מֵהֶם
שׁוֹחֲטִי לְשׁוֹם דָּבָר בָּשָׂר, דהיינו שחיטה סתם, שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה,
מחמת שחיטתו של ההוא השוחט לשם דבר הפוסל, ומשמע
שמדובר אף כשהבהמה היא אינה של זה ששוחט לשם דבר
הפוסל, ומוכח שאדם אוסר דבר שאינו שלו. מתרצת הגמרא: אין
להוכיח מהמשנה, כיון שְׁהָכָא בְּמֵאֵי עֲקָרִין, דְּאִיתִי לִיה שׁוֹתְפוֹת
בְּנִיָּה - שיש לשוחט לשם דבר פסול שותפות בהמה, והיא גם
שלו, לכן יכול לאוסרה, אבל אין להוכיח מכאן שאף באופן שאין
לו חלק בה יכול לאוסרה.
הגמרא מקשה עליהם עוד קושיא ממשנה: תָּא שְׁמַע מִמָּה שִׁנִּינוּ
במשנה (גיטין נב.), הַטְּמֵא טְהוֹרוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ, וְהַקְדָּמַע - מערב
תרומה בחולץ של חבירו שעכשוויו אין החולץ ראוי אלא לכהנים
מחמת התרומה המעורבת בו, וצריך למוכרו יותר בזול לכהנים,
וְהַנְסֵף יֵין שֶׁל חֲבִירוֹ לְעִבּוּדָה זָרָה, בְּשׁוֹנֵג פְּטוֹר - משום שאין
ניכר בדברים אלו מה שהזיק בהם, והזיק שאינו ניכר אין שמו
הזיק, אבל אם עשה בְּמִזְדִּי חֵיִב, משום שקנסו אותו וחיבוהו אף
על הזיק שאינו ניכר ומוכח שאדם אוסר דבר שאינו שלו, כי הרי
ניסך יין של חבירו לעבודה זרה ואסור ושהרי משלם לו על זה.
מתרצת הגמרא: הָכָא נָמִי - גם כאן מדובר דְּאִיתִי לִיה שׁוֹתְפוֹת
בְּנִיָּה.
הגמרא מבארת שנחלקו תנאים במחלוקת האמוראים אם אדם
אוסר דבר שאינו שלו: בְּתַנְיָא - המחלוקת אם אדם אוסר דבר
שאינו שלו, היא במחלוקת התנאים ששינוי בבריייתא, עוֹבֵד
בּוֹכְבִים שְׁנִיפָה יֵינוּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְעִבּוּדָה זָרָה, אפילו שְׁלֹא בְּפָנֵי
עֲבוֹדַת בּוֹכְבִים, אָסְרוּ אף בהנאה, כי אדם אוסר דבר שאינו שלו,
רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּבָא מְתִירִין אוֹתוֹ בְּהִנָּה,
מִפְּנֵי שְׁנֵי דְבָרִים, טַעַם אֶחָד, שְׁאֵין הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים מְנַסְכִּין יוֹן אֶלָּא
בְּפָנֵי עֲבוֹדַת בּוֹכְבִים, והוא ניסך שלא בפני עבודת כוכבים, וְעוֹד
טַעַם אֶחָד אפילו אם ניסכו בפני עבודת כוכבים מותר, משום
שְׁיָכוֹל לִזְמַר לוֹ הַיִּשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים לֹא כֵּל הִמְנָה - אין זה
ביכולתך שְׁתַּמְאֵר יֵינוּ לְאוֹנְסִי ו-בעל כורחי, משום שאין אדם
אוסר דבר שאינו שלו. ומבואר שנחלקו במחלוקת האם אדם

כיון דקניא ליה לכפרה כידידה דמיא — והא דפריך בפרק בתרא דובחיס (קידא),
מוקצה ונעבד אינו שלו הוא, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים
קלים — היינו כרב הונא דלעיל. דלחיי אמוראי דהכא מתוקמא אף בהטאת, דכדידיה
דמיא.
תא שמע שנים אווזין בסכין ושוחטין בו —
משמע הכא דרב הונא ועולא דלעיל
(מא) אסרי אף להדיט. דהך דשנים אווזין,
וההיא דרבי יהודה בן בתירא, ורבנן דבסמך —
איירי אף להדיט. ומשמע דלדידו ניהא.
והשתא, אה דמיתא רבי אחא ברקא "רבי
ישמעאל" (עבודה זרה ג,ב) מכליל שנינו
המלך אחא, דאמר מר "הכננו" — שגנום
והקדיש אחרים תחתם, הוי אסור אף להדיט.
ותימיה דהתם לעיל בההוא פירקא (עבודה זרה
ג,ב) בעי מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי כלים
שנשתמשו בהן בבית חזוני, מהו שישתמשו בהן
בבית המקדש? אליבא דמאן דאמר עבודה זרה
הוא — לא תיבעי לך, דהשתא להדיט אסורי
בו, ומסכי דאסורין, ודריש ליה מקרא
ד"הכננו" שגנום. ומה ראייה היא? התם אסורי
אף להדיט כלים שנתנו אחא, והך דבית חזוני
שרי להדיט, למאן דאמר ולאן לעבודה זרה
הוא ויש לומר: דקרא ד"כל הכלים" ודאי איירי
לגבוה, ומייתי מיניה ראייה לעולא, דכיון
דאסרי, אף על פי שלא עשה בהן אחו שום
שני אלא שנשתמשו בהן לעבודה זרה, אם כן
היכא דעבדי מעשה גמור, שמתחיל לשחוט
הבהמה — אית לן למימר דאסור אפילו
להדיט.
תא שמע המטמא והדמיע והמנסך בו —
למאן דאמר ב"הניקין" (גיטין ג,ב) מנסך
ממש פריך. ואם תאמר: ומאי קא משני דאית
ליה שותפות בגוה? הא אמר התם: למאן דאמר
דמנסך ממש לא בעי למימר מערב, משום
דהיינו מדמע. וכיון דאוקמה דאית ליה שותפות
בגוה, ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמעריב
בשלו, ואם כן הא אכתי חיינו מדמע ויש לומר:
דמכל מקום קא משמע לן דאף על גב דחייב
מיתה — לא אמרינן קם ליה בדריבה מיניה,
דאמרין התם: ואי לא תנא מדמע הוה אמנא
דבדרב מונע לא מחייב. **לא** כל במינק
שתאסר יני לאונסי — תימיה: דמשמע הכא
דרבי יהודה בן בתירא שרי לזבני לכל גוי
שירצה, מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמסכת עבודה זרה פרק "רבי ישמעאל"
(ג,ב) משמע דלא שרי לזבני אלא להווא גוי דנסכיה. דמינה מייתי ראייה אהא דקאמר
התם: האי גוי דנסכיה לחמריה ישראל, אף על גב דאסור בתנא, לנשקל דמי מהווא
גוי דנסכיה שרי, דמקלא קליהו ויש לומר, דהכי מייתי התם: כיון דרבי יהודה בן בתירא
שרי לזבניה לכל גוי שירצה, לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבניה להווא גוי דנסכיה.
בישראל משומד — פירש בקונטרס, דהוא הדין דהוה מצי לאוקומי דאית ליה
שותפות בגוה, דאוקים לעיל. וקשה: דאם כן אמאי חזר והקשה קושיתא שכבר תירץ?
אלא נראה, דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה, מצי איכא למימר לעצוריה קמיכוין.
הכא נמי בישראל משומד — לחנן אמוראי הוה מצי למימר ב"הניקין" (גיטין ג,ב),
מנסך חיינו שנגע בו.
אין שוחטין לתוך הגומא — אמור רבינו חם דהיינו גומא נקיה, דנראה כמקבל דם
לעבודה זרה. וקשה: דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנכר
חצרו ולפיקי טוב ליהודי מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה.
ובשוק לא יעשה כן — אף על גב דאמר רב (שבת סד,ב) כל מקום שאסור בהמים מפני
מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור — היינו כמו שותחן בחמה אבל לא
בנגד העם, שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק. אבל כאן,
הרואה שעושה בביתו אמור: לנכר חצרו הוא עושה. ומיהו, בירושלמי יש דרך משנה פליג אדרב מהחיא. ונראה שאין התלמוד שלנו סובר כן, מדלא הקשה ממנהיגין לרב כמו
שדקשה מווג שבצואר, ומשנה: תנאי היא בפרק "במה אשה" (שם סד,ב). וכל דהו דפריך לרב בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (יבא,א) מי שנתפלו לו מעותיו לפני עבודה זרה, וישב
לו סין קדושה, ומשני להו, קאמר בירושלמי דפליגי אדרב. והא דאמר בפרק "אף על פי" (תבואות סא,ב) ציור שעלו בו קשקשים בשבת — ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש
— בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד, דהא מדארייתא שרי למעכו לכתחלה בשבת.

אבל זבח — דבר חובות בסכין, דהיינו בחמה, דעוף — מלוק הוא. ואי אין
אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אירא — דתני עוף? אפילו בחמה נמי,
דהא לא פקע שם קדשים מיניה! ומיהו, איהו מחייב משום עובד עבודה
זרה, דמכל מקום, אף על גב דלא מתסרא מפלה פלחא. כיון דקניא ליה
לכפרה — שהרי הבעלים מתכפרים בה.
כידידה דמיא — הלכך לא מצי למיתני שום
זבח, דאילו עולה מכפרת אעשה, והטאת
ואשם על חטאים, ושלמים ושאר קדשים
קלים ידידה ניהא. להכי נקט עוף ובחצי קנה
פגום, דמחייב בשחיטת חוץ בהווא פורתא
דמתסר ביה. **אחד לשום אחד מכל אלו**
— אפילו בחמה דלאו ידידה, אלא דאידך
ששחט לשום דבר כשר. **המטמא** — שהטאת
של חבירו. **והמנסך** — תרומה בחולין של
חבירו, דמחיל להו, דמביעי ליה לזבניהו
לכהנים בדמי תרומה, דהיינו בולל, דלא חזו
אלא לכהנים. **והמנסך** — יין של חבירו
לעבודה זרה. **בשוגג** — שלא ידע שהיה
תרומה, ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה,
או כסבור יין שלו הוא. **פסור מלשלם** —
ואף על גב דמוק בשוגג חייב, בדקיימא לן
(בבא קמא כו,א) אדם מועד לעולם, בין
ער ובין ישן בין שוגג ובין מזיד, הכא חזק
שאינו ניכר הוא, ולא שמיה חזק. ובמדי
חייב לשלם, דקנסוה רבנן. ומשום דקם
ליה בדריבה מיניה לא מיפטר, ואף על גב
דחייב מיתה משום עבודה זרה. ואפילו לא
התרו בו, דלא מקטיל, קיימא לן (כתובות
לד,ב) חייב מיתתו שוגגין פטורין מלשלם
— הא חייב אפילו אתרו ביה, דאוקימנא
טעמא במסכת גיטין (ג,ב) משעה דאגבדיה
על מנת לאוסר מחייב לשלומי, ומתחייב
בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. **שניכר** —
שכשר ידו לתוכו לעבודה זרה. **שלא בפני**
עבודה זרה — רבותא אשמעוה. **אסרו**
אף בהנאה, דאדם אוסר דבר שאינו
שלו. **ועוד שיכול לומר לו** — אפילו ניסכו
לעבודה זרה. **לא כל הימנך בו** — דאין
אדם אוסר דבר שאינו שלו. **לאונסי** — על
כרחי, שתאסר, ורב נחמן ורב עמרם ורב
יצחק אמרי לך — הא דרב חזקיה תוקים
כתנא, דהא רב יהודה כן בבא פליג. אבל
מילתא דידן לא תוקים כתנא, דאנן אמרינן
שפיר אפילו לתנא קמא, דאפילו לדידיה דאדם אוסר — הני מילי גוי, אבל
ישראל — לעצוריה לחבריה עבדי, ואין דעתו לעבודה זרה. בישראל משומד —
דהוא הדין דמצי לאוקמא בדיית ליה שותפות בגוה, דאוקמהו אינהו לעיל.
השתא אמר, כיון דאתינן להכי דגוי אסור, מוקמינן לה בגוה ואליבא דתנא
קמא. **התרו בו** — בישראל, שלא ישחט לעבודה זרה, ושחט לאחר שקבל
התרואה, וקודם לכן לא היה בחזקת משומד. **מאי** — מי אסר או לא, קבלת
התרואה שמתירין בו: הוי יודע שאתה מוזהר על כך, והתורה אמרה שאתה
חייב מיתה, והוא אמר: יודע אני, ועל מנת כן אני עושה שאמרת. והכי אמרינן
בסנהדרין (מא,א): "מית יומת" — עד שיתיר עצמו למיתה. **משנה לתוך ימים**
— דלא לימרה: לשהך דימא קא שחית. **ולא לתוך הכלים** — שלא יאמרה:
מקבל דם לעבודה זרה הוא. **לתוך עונה של מים** — גומא, כמו "עוגיות
לגפנים" דמועד קטן (בא,א) לשון מורי. לישנא אחרין: **לתוך העוגל**, והיא היא.
ובמספית — יכול לשחוט על גב הכלים, והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך
את הספינה, ולא מחייב בשחיטת לתוך ימים. **אבל עושה נזמא** — משמע: שחט
לתוכה. ובגמרא פריך: הא אמרת אין שוחטין לגומא! ותעמא דגומא — משום

שהוא

ורבי שמעון מכשיר — פירש הקנטרס: דלא חייל למראית העין. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: דלא שייך כלל לרבי שמעון מראית העין, דרדמה במקדש על מנת לשחוט בחוץ. ורבי שמעון לטעמיה, דמפרש בפרק "הרי עלי עשור" (מנחות קטא, א) "הרי עלי עולה על מנת שאקריבה בבית חורני" — יקריבה לבית המקדש, רבי שמעון אומר: אין

זה עולה, וטעמא — שלא התנבר כדרך המתנדבים, כדתנן בפרק "המנחות והנסכים" (שם קגא, א) "הרי עלי מנחה להביא מן השעורין" בו, רבי שמעון פוסק, שלא התנבר כדרך המתנדבים, ובהדיא תנא בתוספתא אחר דכא: רבי שמעון מכשיר, שאין כיוצא בזה מתנבר. אומר רבי שמעון, ומה אם אומר "הרי עלי עולה" לשוחטה בעבר הירדן? שמה עולה היא? **והא** לא אומר לשם חטאתי — אם לא אומר "לשם חטאת", ואפילו אם אומר "הרי זו חטאתי" — לא אומר כלום, כדאמרין בפרק

אימר נדר בצניעא — ולעיל דלא חישינן שמה יש לו זבח בתוך ביתו בצניעא, דאית ליה קלא, שרגיל להודיע שלא יבואו ליד מעילה. **לא** שנו אלא שאין לו אשה — מזה שהקשה בקנטרס: אי שאין לו אשה, למח לו למתניה "זה הכללי" פשיטא, למאי נחוש לה? יש לומר: "אין לו אשה" — היינו שאין אנו יודעין אם יש לו אשה אם לאו, וכן "אין לו זבח" לדעיל. אבל בידוע דאין לו לא איצטריך.

הדרן עלך הבל שוחטין

לשם פסח, לשם תודה - שחיתותו פסולה, ורבי שמעון מכשיר. **שנים** או חזין בספין ושוטין, אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר - שחיתותו פסולה. **השוחט לשם חטאת, לשם אשם ודאי, לשם בכור, לשם מעשר, לשם תמורה** - שחיתותו כשרה. **זה הכלל: כל דבר שנידב ונידב - השוחט לשמו אומר, ושאינו נידב ונידב - השוחט לשמו כשר. גמרא** "השוחט לשם עולה", אשם תלוי בר נידב ונידב הוא? אמר רבי יוחנן: הא מיני? רבי אלעזר היא, דאמר: מתנבר אדם אשם תלוי בכל יום. פסח בר נידב ונידב הוא? וזמנא קביעא ליה! אמר רבי אושעיא: שאני פסח, הואיל והפרשתו כל השנה פסולה, אמר רבי ינאי: לא שנו אלא תמימים, אבל בעלי מומין - מידע ידעו, ורבי יוחנן אומר: אפילו בעלי מומין נמי, וזמנין דרמי ליה מידו אמוקא ולא ידעו. "השוחט לשם חטאת", אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת, אבל מחוייב חטאת - אימא: לשום חטאתו הוא עושה. והא לא קאמר "לשם חטאתי"? אמר רבי אבהו: באומר "לשם חטאתי". "לשם תמורה" הוא עושה. אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא שאין לו זבח בתוך ביתו, אבל יש לו זבח בתוך ביתו - אימא אומר אומר ביה. והא לא קאמר "לשם תמורת זבחי"? אמר רבי אבהו: באומר "לשם תמורת זבחי". "זה הכלל". לאתויי מאי? לאתויי עולת זולת. נזיר, דמחו דתימא: הא לא נדר - אימר נדר בצניעא. "ושאינו נידב ונידב". לאתויי עולת זולת. אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא שאין לו אשה, אבל יש לו אשה - אימר לשמה הוא עושה. והא לא קאמר "לשם עולת אשתי"? אמר רבי אבהו: באומר "לשם עולת אשתי" - פשיטא!

דלא אמרי אינשי: השתא מפרש לה, דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אית. והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחוי סבר מחוייב חטאת הוא, דההוא קלא אית ליה, דמי שפא לידו דבר עבידי בשוגג אינו מחפה עליה, כדי שיתבייש ומתכפר לו. אבל מחוייב חטאת — מאן דחוי סבר: לשם חטאת הוא מפרשה עשוי. והא לא קאמר לשם חטאתי? דמשמע: שאני חייב, אלא: "לשם חטאת", דמשמע לשון נדר, ומידע ידע דאין בדבריו כלום. דבשלמא דבר הנדר ונידב איכא למימר: השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה, ולא בעי למימר "לשם עולת", אבל חכא, כל כמה דלא אמר "לשם חטאתי" לא משמע לשם אותה שאני מחוייב באומר לשם חטאתי — והדיכא דאינו מחוייב חטאת, אפילו ואמר "לשם חטאתי" מידע ידע דמשקר. שאין לו זבח — דליכא למימר: השתא עביד לה תמורה, דבמאי מימר לה? דהא ליכא למיגזר מאן דחוי סבר יש לו זבח אחר, דההוא קלא אית ליה. **אימר אומר אומר ביה** — ומאן דחוי סבר: השתא מימר לה, בך אמירה דבשעת שחיטה. ואף על גב דלא מוקי לה בהדיא זבח — חיל עלה שם תמורה, דתנן בתמורה (כזא, א) "תחת חטאת, תחת עולה זבחי" — דלדחי שמעמ שמימרה ביה, אלא "לשם תמורה", דמשמע דבשמה בעלמא בעי לשווי תמורה. ואיהו ליתא, אלא היכא דמימר לה בזבח, תנן בתמורה (כזא, א) "תחת חטאת" "תחת עולה" — לא אמר כלום. **לשם תמורת זבחי** — ואשמעינן מתניתין דהיכא דאין לו זבח — כשר, ולא חישינן דלמא מאן דחוי סבר דאית ליה. מאי טעמא? דאי הוה ליה — מידע הוה ידע. **עולת נזיר** — דאי אמר: "הריני שוחט לשם עולת נזיר" — פסולה, דמאן דחוי סבר: נדר הוא, והשתא קמפרש ושחט לה. ואף על גב דנזיר נידב ונידב הוא, דעל ידי נדר הוא בא, אי לא הוה תני "זה הכלל" לאתויי — לא שמעינן ליה מעולה דרישא. דמחו דתימא — ליכא למיחש לחורבה, דמידע ידע דהא לא נדר. **קא משמע לן** — דמימר אומר: דלמא נדר בצניעא זה שלשים יום, שהוא סתם נזירות, ובשלשים יום לא מיתברא מילתיה לשכניו. לאתויי עולת יולדת — שאם אמר "לשם עולת יולדת" כפירוש — כשרה, דמידע ידע דהשתא לא נדר לה, ומכמרש: בשאין לו אשה. **מחו דתימא** — כלומר: ואיצטריך רבי אלעזר לאשמעינן דכי יש לו אשה — פסולה, אף על גב דאמר רבי אלעזר דלמא נדר תמורה.

שהוא חוק המינין לעבודה זרה. יחקה את המינין — חזוק ידיהם בחוקותיהם, "יחקה" לשון חוק. **גמרא לכבואה** — פרוצוהו שלו הנראה במים. **עבורין** — לא מינבר בדו בבואה. והאמרת אין שוחטין לגומא — והדר תני: אבל עושה גומא כל עיקר — ואפילו בבית, דמחיו כמינות. על דופני הספינה — ומדפני הספינה למים.

לנקר — לנקות. **מקום** — חריץ קטן. **ובשוק** — לא יעשה — שאין אדם חש לנקר את השוק, בדיקה אחרי — שמה מין הוא לעבודה זרה, ויבדלו מפתו ומיניו. **משנה השוחט** — חולין בחוץ. **לשם עולה** — דכיון דבאה בנדר ובנדבה, הוראה אומר: עכשיו הוא מקדש ושוחטה לעולה, וקדשים בחוץ מותרים. וגזיר רבנן עליה פסול. וכן שלמים וכו'. **אשם תלוי** — בא על ספק חיוב כרת, כגון שחי תחיתות לפניו ואכל אחת מזק, ובאר עדים ואמר: אחת מהן של חלב היתה, ואין ידע איזו. אבל אשחא ואחורו עמו בבית, כסבור שבא על אשתו, ונחלף ולא ידע למחר על איזו מהם בא, שהיו שתיקה במטה והוא לא היה יודע — מבאי אשם תלוי, להנין מן היסורין עד שיועד לו, אם חטא ודאי — מבאי חטאת, ובגמרא פריך: וכן לאו נידב ונידב — שמה חטאת, וההוא יודע שאין בדבריו כלום, שאין שם אשם תלוי אלא אם כן היה מחוייב, וההוא קלא אית ליה ופסח נמי בגמרא פריך. **ורבי שמעון מכשיר** — לא חייל למראית העין. **אשם ודאי** — אשם גולות, דהיינו נשבע לשקר לכפירת ממוק, אשם מעילה, אשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם תלוי בא על ספקו קרי להו להני "אשם ודאי". לשם בכור לשם מעשר — מידע ידעו דשקר הוא, דבכור ומעשר מידע ידעו מקמי הכי, דלא אהדיא שעתא לאו בני אפרושי נגדה, דבימא השתא קמקדש להו. זה הכלל — בגמרא מפרש לאתויי מאי, דהא חשבינו לכולהו. **גמרא** בר נידב ונידב הוא — בתמיה. **בכל יום** — שבכל יום הוא עומד בספק חטאת, ולבו נוקפו שמא חטא. ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים. והאי נמי, אן סהדי דכל יומא בספק חטא קאי. **ויזמנא קביעא** ליה — בערב הפסח, הלכך מידע ידעו דדברי רוח הוה ויהאיל והפרשתו כל השנה — כל מות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו, הלכך השתא נמי אמרי: השתא מפרש ליה, וקשחית פסח בשאר ימות השנה. וקיימא לן דשלמים הוא, ואמרי: קשחית שלמים בחוץ ואביל להו. **מידע ידעו** — דמשקר, ולא נפק חורבה מיניה. **דרמי מיד אמומא** — שיהא נכסה בצמר או בטיט ולא חוו ליה, וסביר תם הוא. **לא שנו אלא שאני מחוייב חטאת** —

דלא אמרי אינשי: השתא מפרש לה, דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אית. והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחוי סבר מחוייב חטאת הוא, דההוא קלא אית ליה, דמי שפא לידו דבר עבידי בשוגג אינו מחפה עליה, כדי שיתבייש ומתכפר לו. אבל מחוייב חטאת — מאן דחוי סבר: לשם חטאת הוא מפרשה עשוי. והא לא קאמר לשם חטאתי? דמשמע: שאני חייב, אלא: "לשם חטאת", דמשמע לשון נדר, ומידע ידע דאין בדבריו כלום. דבשלמא דבר הנדר ונידב איכא למימר: השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה, ולא בעי למימר "לשם עולת", אבל חכא, כל כמה דלא אמר "לשם חטאתי" לא משמע לשם אותה שאני מחוייב באומר לשם חטאתי — והדיכא דאינו מחוייב חטאת, אפילו ואמר "לשם חטאתי" מידע ידע דמשקר. שאין לו זבח — דליכא למימר: השתא עביד לה תמורה, דבמאי מימר לה? דהא ליכא למיגזר מאן דחוי סבר יש לו זבח אחר, דההוא קלא אית ליה. **אימר אומר אומר ביה** — ומאן דחוי סבר: השתא מימר לה, בך אמירה דבשעת שחיטה. ואף על גב דלא מוקי לה בהדיא זבח — חיל עלה שם תמורה, דתנן בתמורה (כזא, א) "תחת חטאת, תחת עולה זבחי" — דלדחי שמעמ שמימרה ביה, אלא "לשם תמורה", דמשמע דבשמה בעלמא בעי לשווי תמורה. ואיהו ליתא, אלא היכא דמימר לה בזבח, תנן בתמורה (כזא, א) "תחת חטאת" "תחת עולה" — לא אמר כלום. **לשם תמורת זבחי** — ואשמעינן מתניתין דהיכא דאין לו זבח — כשר, ולא חישינן דלמא מאן דחוי סבר דאית ליה. מאי טעמא? דאי הוה ליה — מידע הוה ידע. **עולת נזיר** — דאי אמר: "הריני שוחט לשם עולת נזיר" — פסולה, דמאן דחוי סבר: נדר הוא, והשתא קמפרש ושחט לה. ואף על גב דנזיר נידב ונידב הוא, דעל ידי נדר הוא בא, אי לא הוה תני "זה הכלל" לאתויי — לא שמעינן ליה מעולה דרישא. דמחו דתימא — ליכא למיחש לחורבה, דמידע ידע דהא לא נדר. **קא משמע לן** — דמימר אומר: דלמא נדר בצניעא זה שלשים יום, שהוא סתם נזירות, ובשלשים יום לא מיתברא מילתיה לשכניו. לאתויי עולת יולדת — שאם אמר "לשם עולת יולדת" כפירוש — כשרה, דמידע ידע דהשתא לא נדר לה, ומכמרש: בשאין לו אשה. **מחו דתימא** — כלומר: ואיצטריך רבי אלעזר לאשמעינן דכי יש לו אשה — פסולה, אף על גב דאמר רבי אלעזר דלמא נדר תמורה.

קדשים שנשחטו מחוץ לעזרה: השוחט חולין מחוץ לעזרה לשם
עולה, או לשם זבחים - שלמים, או לשם אשם תלוי, או לשם פסח,
או לשם תודה, שחיטתו פסולה, משום שקרבנות אלו באים בגדר
או בגדרה, והרואה אותו שוחט לשם אלו, סובר שעבשיו הוא
מקדשו ושוחט לעולה או לשלמים, ויאמר שקדשים שנשחטו
בחוץ מותרים באכילה, ורבי שמעון מכשיר, שלא חושש למראית
עין. שנים או חזין בסבין, ושוחרין יחד, אחר שוחט לשם אחר בכל
אלו השנים לעיל, דהיינו עולה או שלמים וכו', ואחר שוחט
לשם דבר כשר, שחיטתו פסולה, מחמת זה ששחט לשם עולה או
שלמים.
אבל השוחט חולין לשם חטאת, או לשם אשם ודאי, או לשם כבוד,
או לשם מעשר בהמה, או לשם תמורה, שחיטתו כשרה, שהרואה
אותו שוחט לשם דברים אלו, לא יטעה לחשוב שהוא מקדישם
עכשיו ושוחט קדשים בחוץ, כיון שכל דברים אלו אינם באים
בגדר ובגדרה, וממילא ודאי שדבריו שקר הם.
זה הכלל, כל דבר שנידב ונידב - כל קרבן שבא בגדר או בגדרה,
השוחט חולין לשמו, שחיטתו פסולה ואסור לאכול ממנו, שיתעו
לחשוב שעבשיו מקדשו ושוחטו בחוץ ויאמרו שקדשים שנשחטו
בחוץ מותרים באכילה, ושאני נידב ונידב, השוחט לשמו כשר, כיון
שידעו שדבריו שקר הם היות ואינו יכול להקדישם.

גמרא

שנינו במשנה: השוחט לשם עולה, לשם זבחים, לשם אשם תלוי,
לשם פסח, לשם תודה, שחיטתו פסולה. הגמרא מקשה על מה
שנינו במשנתנו שהשוחט לשם אשם תלוי ופסח שחיטתו
פסולה: אשם תלוי שבא על ספק חיוב כרת, בר נידב ונידב הוא,
הרי הוא בא בחובה, ואם כן מדוע השוחט לשם אשם תלוי
שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אמר רבי יוחנן, הא מני, רבי
אלעזר היא, דאמר (פיריות ב) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום,
היות ובכל יום הוא בספק אולי חטא. ולדעתו אם שחט חולין
לשם אשם תלוי שחיטתו פסולה, כיון שהוא בא בגדרה ויאמרו
שעבשיו הקדישו ושחט קדשים בחוץ.
הגמרא מקשה עוד: וכי קרבן פסח בר נידב ונידב הוא, והלא זמנא
קביצא ליה - והרי יש זמן קבוע להקרבנה, בערב פסח, ולא יטעו
לחשוב שמקדישו כעת, ואם כן מדוע השוחט חולין לשם פסח
שחיטתו פסולה. מתרצת הגמרא: אמר רבי אשיאי, שאני ו-שונה
קרבן פסח, הואיל והפרשתו כל השנה כולה - אפשר להפרישו
בכל יום ולהשאירו עד ערב פסח, ואם כן יאמרו שעבשיו הפרישו
לקרבן פסח ושוחטו, והשוחט פסח בשאר ימות השנה הוא
שלמים, ויאמרו ששחט קדשים בחוץ ואכלו, לכן שחיטתו פסולה.
הגמרא מביאה מחלוקת האם גם כששוחט בעלי מומין לשם קרבן
שחיטתו פסולה: אמר רבי ינאי, לא שנו - לא נשנה במשנה
שהשוחט לשם קרבן הנידב ונידב שחיטתו פסולה, אלא כששוחט
תמימים, כי אז יאמרו שעבשיו מקדישו ושוחטו, אכל אם שוחט
בעלי מומין שחיטתו כשירה, משום שמידע ידע - ברור וידוע
לכולם שמשקר ולא הקדישו לשם קרבן. ורבי יוחנן אמר, אפילו
בעלי מומין נמי, גם כן שחיטתו פסולה משום שזמנן דמי ליה מידי
אמריא ולא ידע - לעצמם מכוסה המום בצמר או בטט ולא יראו
את המום ויחשבו שהוא תם ויאמרו שהקדישו עכשיו.
שנינו במשנה: השוחט לשם חטאת, שחיטתו כשירה. אמר רבי
יוחנן, לא שנו - לא נשנה דין זה במשנה ששחיטתו כשרה, אלא
באופן שהשוחט אינו מחוייב חטאת, שאז לא יטעו לחשוב
שעבשיו הוא מקדישו לחטאת, כי אם אינו חייב חטאת אינו יכול
להביא חטאת בגדרה, אכל אם הוא מחוייב חטאת, אימא - יאמרו
הרואים אותו שוחט, שלשום חטאת הוא עושה, ועבשיו הוא

יחקה את הצדקים - כדי שלא יחזק ידיהם של המינים על ידי
שנוהג בחוקותיהם.

גמרא

שנינו במשנה, אין שוחטין לא לתוד וכו' ימים ולא לתוך נהרות
ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים. הגמרא
מקשה על דברי המשנה שמחירה לשחוט לתוך עוגה של מים:
מאי שניא לתוד ימים דלא - מה הטעם שאסור לשחוט לתוך ימים,
דאמרי לשרא דמא קא שחיט - כיון שיאמרו ששוחט לשרו של
ים, אם כן כששוחט לתוד עוגה של מים, נמי אמרי לבבואה קא
שחיט - גם יאמרו ששוחט לפרצופו המשתקף במים. מתרצת
הגמרא: אמר רבא, מה שהתירה המשנה לשחוט לתוך עוגה של
מים, פצבירים שנו - מדובר במים עכורים שאז אין פרצופו
משתקף ולכן מותר, אבל כשפרצופו משתקף במים, גם לתוך
עוגה של מים אסור לשחוט.
שנינו במשנה, אין שוחטין לגומא וכו' כל עיקר, אבל עושה גומא
בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה, ובשוק לא יעשה כן.
הגמרא מקשה שיש סתירה בדברי המשנה: היאך שנינו בסוף
דברי המשנה שמותר לעשות גומא בתוך ביתו שהדם יכנס
לתוכה, והא אמרת - והרי אמר התנא בתחילת דבריו, שאין
שוחטין לגומא כלל, ומשמע שאף בתוך ביתו אסור. מתרץ אביי:
אמר אביי, רישא - תחילת המשנה שכתוב אין שוחטין לגומא כל
עיקר, מדובר בגומא שנמצאת בשוק, ואז אסור, אבל בהמשך
המשנה שכתוב 'אבל עושה גומא בתוך ביתו', מדובר בגומא
שנמצאת בבית שמותר לשחוט לתוכה היות והרואים יאמרו
שעושה כן בשביל שביתו יהיה נקי.
רבא מקשה על אביי, אמר ליה רבא, והא מדקתני סיפא, ויבשוק
לא יעשה כן, מכלל - מוכח, דרישא לאו בשוק עסקינן - שברישא
שכתוב 'אין שוחטין לגומא כל עיקר', אין מדובר כששוחט לתוך
גומא בשוק דווקא, ואף על פי כן כתוב שאסור לשחוט לתוך
הגומא. לכן מתרץ באופן אחר: אלא אמר רבא, הכי קאמר, אין
שוחטין לגומא כל עיקר, ואפילו בבית, כיון שנראה שנוהג במנהג
הצדוקים, והרופה לנפח ו-לנקות את הצדק, ביצד הוא עושה כדי
שלא תתלכלך מהדם, עושה מקום דהיינו חריץ קטן בקרקע חוץ
לגומא, ושוחט שם, ודם שותת ויורד לגומא דרך החריץ שעשה,
וזה מותר, משום שידועים שעושה כן בשביל שחצירו תהיה נקייה
ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את הצדוקים, שהרי לא יאמרו
שעושה כן משום נקיון, משום שאדם אינו חושש לנקיון השוק.
הגמרא מביאה ראייה לרבא: תנא פותיה ו-כמותו דרבא, היה
מהלך בספינה, ואין לו מקום בספינה לשחוט בו מבלי שתתלכלך
הספינה, מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט, ודם שותת ויורד על ידפני
הספינה, ומדופני הספינה למים, ואין זה כשוחט לתוך ימים, משום
שעושה כן שלא תתלכלך ספינתו. הברייתא מביאה דין נוסף, ואין
שוחט לגומא כל עיקר, והרופה לנפח הצדק ביצד הוא עושה, עושה
מקום חוץ לגומא ושוחט שם, ודם שותת ויורד לגומא, ובשוק לא
יעשה כן, משום שנאמר (ויקרא יא) ויבשוקיהם לא תלבשו, שאסור
לעשות כחוקות הגוים, ואם עשה כן, ושחט לתוך הגומא צריך
דריקה אחריו, שהוא מין הוא שעובר עבודה זרה, ואסור לאכול
מפיתו ומיינו. ומוכח כדעת רבא שאפילו בבית אסור לשחוט
לגומא, ורק יכול לעשות חריץ חוץ לגומא ולשחוט שם.

משנה

המשנה מבארת דין השוחט חולין לשם קרבן, שמשום מראית עין
פסלו את שחיטתו במקום שיש לחשוש שילמדו ממנו להתיר

מתרצת הגמרא: יש חידוש בכך שאם יש לו אשה ששחיתו
פסולת, מהו דמיא - הייתי אומר, אם איתא דילדה קלא הוה ליה
- אם היתה אשתו יולדת, הרי היה יוצא לזה קול, ואם לא יצא
קול ודאי שלא לדה, ואין בדבריו שאומר לשם עולת אשתי
כלום, ושחיתותו כשרה, קא משמע לן - משמענו רבי אלעזר שאין
הדבר כן, אלא אימר אפולי אפלי - אנשים יאמרו שאף על פי
שלא שמעו שאשתו ילדה, מכל מקום שמא אשתו הפילה, ולכן
לא שמעו על כך כיון שאין לזה קול, ויסברו שעבשיו הוא מביא
עולת יולדת לאשתו, ולכן שחיתו פסולה.

הדרן עלך השוחט

פרק שלישי - אלו טריפות

משנה

המשנה מונה את שמונה עשרה מיני הטריות.
אלו הם מיני המטרפות ששייכות בקהה, נקבות הוושט - שנעשה
נקב אפילו במשהו בוושט. ופסוקת הנקרת - שנחתך רובו של
קנה הנשימה לרוחבו. ניקב קרום של מוח - שבין המוח לגולגולת
יש קרום וניקב במשהו. ניקב חלב עד לבית חללו שהם חדרי חלב.
נשברה השדקה שהם החוליות לאורך גב הבהמה, ונפסק החוט
של - חוט השדרה, שהוא כמין חוט לבן העובר בתוך חוליות
השדרה, וקרום דק מקיף חוט זה, ואם נקרע רובו, הרי היא
טריפה. נטל הקבר ולא נשתיר הימנו כלום. הריאה שניקבה או
שחשקה - שנחתך אחד מחמשת אונות הריאה. רבי שמעון אומר,
אין נקב בריאה גורם טריפות אלא עד שתיניקב מחצית החיצוני
של הריאה עד לבית הפספגות, שהם העורקים המובילים את
האור לכל אונות הריאה. ניקבה הקבת. ניקבה המרה. ניקבו
הדקין - בני המעינים. הקרס הפנימית שניקבה אפילו במשהו, או
שנקרע רוב הכרס החיצונית. רבי יהודה אומר, יש לחלק בקריעת
הכרס החיצונית בין בהמה גדולה כעין שור לבין בהמה קטנה כעין
עגל, בבהמה הגדולה, אם נקרעה בכרס החיצונית קטנה, יש בכך
בכדי להטריפה, ובבהמה הקטנה, רק נקרע רובת של הכרס הרי
דיא טריפה. הקסם וביט הפספגות שניקבו עד שנראה הנקב לחוץ.
ובהמה שנספלה מן הגנ, אפילו שאין נראה בה שבר בעצמותיה,
אם לא נשתהה מעת לעת אלא שחטה מיד, הרי היא טריפה,
משום שחוששים שנתרסקו אבריה. וכן בהמה שנשתקרו רוב
צלעותיה אפילו שלא נפלה. ודיוסת הואב - בהמה שנדרסה על
ידי זאב שהכה בה בציפורניו והטיל בה ארס, בין בבהמה דקה
ככבש ועו, ובין בגסה כשור, יש כח בארס של זאב לשורפה ועל
ידי זה נעשית טריפה. רבי יהודה אומר, דיוסת הואב אינה אלא
בבהמה דקה, משום שיש בכח הארס לשורפה, אבל בבהמה גסה
אינה טריפה, משום שאין בכח הארס לשורפה. ודיוסת ארי,
אפילו בבהמה נפה יש כח בארס שלו לשורפה.
אגב ששנה רבי יהודה חילוק בין בהמה דקה לגסה לגבי בהמות,
שנה חילוק זה גם לגבי דין דרוסה בעופות: דיוסת הנץ - עוף
שנדרס והוכה על ידי עוף וקטן או דק הדורס בציפורניו, כגון נץ,
הרי הוא טריפה בעוף דק - כאשר היה הנדרס אחד ממיני עוף
הדק, כצפרים ויונים, משום שיש בכח הארס לשורפם. אבל בעוף
הגס כאווים ותרנגולים, אין בכח הארס של נץ לשורפם וכשרים.
ודיוסת הנגס - עוף דורס גדול שהכה בציפורניו, אפילו בעוף הנגס
שנדרס על ידו, נעשה טריפה, שיש בכח הארס שלו לשורפו.

המשנה מביאה כלל בהלכות טריפות שממנו נלמד לרבות שאר
מיני טריפות שלא נמנו במשנה: זה הקבל, כל בהמה שלקתה
במכה שאין בהמה אחרת הלוקיה במכה כמותה חיה - ראויה
להמשיך ולחיות, הרי היא טריפה.

גמרא

הגמרא מביאה מנימא שעוסקת ביסוד דין טריפה: אמר רבי
שמעון בן לקיש, רמז למטרפה מן התורה מנין - היכן מרומז בתורה
איסור טריפה.

תמזה הגמרא על שאלתו: וכי דבר זה צריך לברר מנין, והלא
מפורש הוא בתורה, שנאמר (שמות כב ל) 'וכי יפגע בבהמה טריפה לא
תאכלו', הרי שאסרה התורה לאכול טריפה.

מפרשת הגמרא את דברי רבי שמעון בן לקיש באופן אחר: אלא
כך היא כוונת שאלתו של רבי שמעון, רמז למטרפה שאינה חיה מן
התורה מנין, כלומר הלא מה שאסרה תורה טריפה הוא משום
שאינה ראויה לחיות, וזאת מבואר לנו בדברי המשנה, דקתני
סיפא. זה הקבל, כל בהמה שאין כמותה חיה היא טריפה, מכלל
דברי המשנה נשמע דמטרפה אינה חיה, ועל כך מברר רבי שמעון
בן לקיש, מנין לן - היכן נרמז דבר זה בתורה.

משיב רבי שמעון בן לקיש: דקתני בפרשה העוסקת במיני
הבהמות הטהורות והטמאות (ויקרא יא ב) 'וזאת החיה אשר תאכלו',
ודרשו חכמים מלשון 'זוהי' שזאת הבהמה צריכה להיות 'חיה'
כלומר עם חיות, שתהא ראויה לחיות, וכך יש לדרוש, בהמה
שהיא חיה, שראויה לחיות, אכול, אבל בהמה שאינה חיה, לא
תיכול, ומכלל זה יש לשמוע דמטרפה שאסרה תורה לאכול הרי זה
משום שהיא לא חיה, הרי שטריפה אינה חיה.

עד כה למדנו מקור מן התורה לתנא של משנתנו הסובר
שטריפה אינה חיה, עתה מביאה הגמרא דעה החולקת וסוברת,
שטריפה יכולה לחיות כמה שנים ואף על פי כן אסרתה תורה,
ומביאה לכך מקור בתורה. שואלת הגמרא: ולמאן דאמר מטרפה
חיה, מנין ליה שטריפה יכולה לחיות. משיבה הגמרא: נפקא ליה
- למדו דבר זה ממה שנאמר בפסוק (ויקרא יא ב) 'וזאת החיה אשר
תאכלו', שמלשון 'זאת' משמע שזאת למעט בהמה אחרת, וכך יש
לדרוש, שדווקא זאת החיה, כלומר סתם בהמה שראויה לחיות,
אכול, אבל חיה אחרת - בהמה אחרת שראויה לחיות, לא תיכול,
אף על פי שראויה לחיות וכגון מיני טריפה, ומכלל זה יש לשמוע
דמטרפה חיה.

שואלת הגמרא: ואיך - הדעה הסוברת שטריפה אינה חיה ולא
דרשו זאת למיעוט, האי 'זאת' מאי עביד ליה - מה דורש ממה
שנאמר בפסוק 'זאת'. משיבה הגמרא: מיבעי ליה - נצרך לו פסוק
זה לדרוש כדתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל, נאמר
בפסוק 'זאת החיה אשר תאכלו', מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא
מכל מין ומין של כל סוגי הבהמות והחיות, והרואה לו למשה,
ואמר לו, זאת אכול, וזאת לא תיכול, כדי שיראה משה לבני
ישראל את הבהמות והחיות מה הם המותרות באכילה ומה הם
האסורות באכילה.

שואלת הגמרא: ואיך - הדעה הסוברת ללמוד מ'זאת' שטריפה
חיה, נמי מבעי ליה - הלא אף לדעתם פסוק זה נצרך לכתנא דבי
רבי ישמעאל, ואם כן אין הפסוק מיותר ללמוד שטריפה חיה, ומנין
לו שטריפה חיה.

חוזרת בה הגמרא מן הלימוד שדרשו מ'זאת' שטריפה חיה,
ומביאה מקור אחר: אין הכי נמי, אף הסובר שטריפה חיה דורש
מפסוק זה בדרשת רבי ישמעאל, אלא שאם כך, יש לחזור ולברר,
מטרפה שהיא מנין ליה - מהיכן למדו דבר זה. משיבה על כך

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה — ומידע ידע דמשקא. קא משמע
 לן — רבי אלעזר דאימור אפולי אפיל. לישנא אחרינא: הא דרבי אלעזר ורבי אבדו
 לא גרסינן, והכי גרסינן: לאתויי עולת יולדת, מהו דתימא אימא ילוהי יליד, קא
 משמע לן דאם איתא דאוליד קלא אית לה. ובשיש לו אשה מתוקמא מנתינן,

ואיצטערן לתנא למתניה ב"זה הכלל",
 6 מדור דתימא: ניוחש לה למאן דחוי, סבר
 7 בעינעא אורלי, קא משמע לן, זה שמעתי,
 8 עיקר הוא, חדא — דהא לא אמרו ודאי
 9 "מדור דתימא" בכל דרך ששמענתא דאמוראי,
 10 ד"א שאנו" דלעיל — אמתינין ד"זה
 11 הכלל" קמא אמרו: מדור דתימא, ואורחא
 12 דגמרא למימר "מדור דתימא" אבל
 13 דמתניתין, ועוד, בשאן לו אשח למה ליה
 14 למתניה "זה הכלל" לאתייז פשיטא, למאי
 15 ניוחש לה.

הדרן עלך השוחט

1 משנהאלו טריפות — כל נקב במשהו. 2
3 פסוקה — לרחבה ברובה. לבית 4
5 חללו — ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא 6
7 וחולץ נזא דכשרה. נשברה השדרה 8
9 ונפסק החוט — חדא היא, וטרפות ידדה 10
11 משום חוט הוא. ונשברה השדרה דקתני — 12
13 אורזא דמילתא נקט, דפסיקתא דחוט על ידי 14
15 שבידת שדרה היא. או שחסרה — בגמרא 16
17 פריך (חולץ מזב): היינו נקב. סטפונות — 18
19 נקונות טקנות המתפשטות בתוך הריאה 20
21 שהם גובה נובע כחשוחכים אותה. הכרם 22
23 הפנימית — בגמרא (חולץ נזב). מפרש. 24
25 שניקה — במשהו. רוב החיצונה — 26
27 בגמרא (חולץ נזב). מפרש. גדולה וקטנה — 28
29 לא גסה דוקא קאמר, אלא על ושוור קטן 30
31 ושור גדול, אם נקדע טפח בשור אף על גב 32
33 דלא הוי רובא. הפסס — צינפרייל. ובית 34
35 הכבוסות — סוף הכרס שקרוי צנפצי"א 36
37 כבוסה וקרוי בית הכבוסות. והמסס מדובר בו 38
39 וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבידול יש 40
41 דופן לזה דופן לזה, ובאמצע הן שופכים זה 42
43 לתוך זה. והמאכל נכנס מבית הכבוסות 44
45 להמסס, והמסס לחיבור, ומהקבה לדיון. 46
47 שניקבו חוץ — שהקבה נראה מבחוץ, ובגון 48
49 שניקבו או זה או זה שלא במקום מחבורן. 50
51 לאפוקי שניקבו במקום חיבורן בשתי 52
53 דופנותיהן, והנקב חולץ מחללו של זה 54
55 לחללו של זה. נפלה מן הגג — ושטחה מיד 56
57 טרפה. אף על פי שאין שבר נראה בה, 58
59 חוששין שנתרסקו ותנפרכו אריהה. ואין 60
61 טעם בטרפות, שהלכה למשה מסיני. 62
63 ובגמרא (חולץ נזב). אמר שאם שהתה 64
65 מנת לעת ושטחה — כשרה, ואף על פי 66
67 שלא עמדה. נשתבר רוב צלעותיה — בלא 68
69 שום נפילה — טרפה. ובגמרא (חולץ נזב), 70
71 מפרש מאי רוב. דרוסת הואב — שהכה 72

בשלמה

בשלמא

והמסס או בית הכסות) והכנס אחד אחר במקומו היינו חסרון
בשדרה, ונמצא שאין במנין הטריפות אלא שמונה עשרה.
עוד מקשה הגמרא: והאיכא גלוייה - בהמה שניטל עורה ונתקלף
כולו בעודה בחיים, מומת שחין או מלאכה, ששינוי במשנה (נד.)
שהיא טרפה. מתרצת הגמרא: תנא דבי רבי ישמעאל קבר לה
ברבי מאיר דמכשיר בגלודה.
עוד מקשה הגמרא: והא איכא חריותא (משנה שם) והיא בהמה
שצמקה, ריאתה, מחמת שנבעתה מקול אדם וארי או שראתה
חיות רעות. מתרצת הגמרא: ניקבה הנהך שנמנתה במשנה
כטרפה, מאן קתני לה - מי הוא התנא ששנאה במשנה וסובר
שנטרפת בכך, הלא הוא רבי יוסי ברבי יהודה, ודעת יחיד היא,
שחכמים חלוקים עליו (מג.) והכשירו בניקבה המרה, אם כן תנא
דבי רבי ישמעאל סבר כחכמים המכשירים, ולכן לא מנאה
בטרפותיה, ואפי' קרה ועייל חריותא - הוצא את מרה ממנין
הטרפה, והכנס את חרותא במקומה, ונמצא שאין יותר משמונה
עשרה טרפות.
עד כה הקשתה הגמרא מטרפות ששנו במשניות או ברייתות והם
בסג' שהביאה הגמרא, עתה מקשה הגמרא משמועות של
אמוראים ששנו טרפות אחרות שלא מנאם תנא דבי רבי ישמעאל.
מקשה הגמרא: והאיכא שב שמעיה - והרי מצינו עוד שבע
שמועות ששנו האמוראים שבהם סוגי טריפות נוספים, ומדוע לא
מנאם תנא דבי רבי ישמעאל.
ומנה הגמרא ומפרטת את השמועות. שמועה ראשונה: דאמר רב
מתנא, האי בוקא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא דאמא
קולית) שהיא מחוברת ותחובה בתוך שקע שבעצם האגן שיצאה
ממקומה, הרי היא טרפה.
שמועה שנייה: דאמר רבי בר פפא משמיה דרב, לקתה על ידי מכה
אפילו בגלוי (כליה) אחת טרפה.
שמועה שלישית: ותנן במשנה (נד.) נישל החול כשרה, ואמר רב
עזריא משמיה דרבא, לא שנו - לא נשנה דין זה שהבהמה כשרה
אלא דווקא בנישל החול, אבל ניקב החול טרפה.
שמועה רביעית: ואמר רבא בר רב הנה אמר שמואל, סימנים של
השחיטה (קנה וושט) שניגלגלו ברובן - שנעקרו ממקומן ברוב
מקומות חיבורם בגוף, טרפה.
שמועה חמישית: ואמר רבא בר רב שילא אמר רב מתנא אמר
שמואל, נעקרה צלע מעיקרה - שנעקרה כל הצלע עם חצי
החוליה, טרפה.
שמועה שישית: ונולגולת שנהבסה - שהוכתה במכות ברובה -
ברוב חלקיה, הרי היא טרפה.
שמועה שביעית: וקשר החופה (מכסה) את רוב הפה שנקרע
ברובה, טרפה. ומכל אלו השמועות יש להקשות מדוע לא מנאם
תנא דבי רבי ישמעאל.
מתרצת הגמרא: נקובי תמניא הוו - כל הטרפות שמנתה המשנה
מחמת שיש בהם נקב הרי הם שמונה, חשיבניהו כחד - וכל אלו
תנא דבי רבי ישמעאל כטריפה אחת, משום שנכללים הם במין
אחד של נקובים, ואם כן אפי' שב ועייל שב - הוצא שבע טרפות
[מתוך השמונה] שנגרמו משום נקב, והכנס שבע שמועות אלו
במקומם, ונמצא שאין יותר משמונה עשרה טרפות.
שואלת הגמרא: אי הכי שתנא דבי רבי ישמעאל כולל כמה
אופנים של טרפות בשם אחד, משום שהם אותו מין טרפה, הלא
פסוקי נמי תרי הוו חשיבניהו כחד - הטרפות שאסורות משום
שנחתכו (כפסוקת הגרגרת וחוט השדרה שנפסק), אף הם שתי סוגי
טריפות שיש למנותם כטרפה אחת בשם 'פסוקה', ואם כן הרי
דבצר להו תנא - שנחסר ממנין הטרפות אחד. ועוד קשה, הרי
השמועה דרב עזריא משמיה דרבא, שאמר שניקב החול טרפה,
נמי 'נקובה' היא - הלא אף היא טריפותה הוא מדין 'נקובה' והרי
היא בכלל אלו שמונת הנקובות ולא נמנה אותה כטריפה בפני
עצמה, ונמצא שיחסר ממנין הטרפות שתיים (אחת מן הפסוקות,
וניקב החול) ויעמוד המנין רק על שש עשרה טרפות.

בשלמא - מובן הדבר מדוע לא שנו מיני הטריפות הללו לתנא
דין - לתנא של משנתנו, שלא נקט לכתוב את מנין הטריפות,
משום שיש לומר דתנא תנא - שמה ששנה התנא, הרי כתבו
במשנה, ודשירי - ומה ששייר ולא כתבו, אתנא בזה הכלל - הרי
הוא נכלל במה שאמרה המשנה כלל שכל שאין כמותה חיה טרפה,
ובזה הביא התנא את כל סוגי הטריפות הנוספים, אלא לתנא דבי
רבי ישמעאל דנקט מנין לטריפות ואמר שהרי הם שמונה עשרה
טרפות, משמע שאין יותר טריפות אלא שמונה עשרה הללו, על
כך יש להקשות, ותו ליכא - וכי אין עוד טריפות, והא איכא - והרי
יש את בסג' ושב שמעתתא.
ומנה הגמרא ומפרטת את אלו הטריפות ומקשה מכל דין בנפרד:
הדין הראשון שיש להקשות ממנו הוא ממה ששינוי במשנה (נד.),
בהמה שנתחבו גלגליה מן הארבעה - מן הפרק המחובר בין השוק
היורך, ולמעלה ממנה, הרי היא טרפה. הרי שמצינו מין טריפה
נוסף, ומדוע לא מנא תנא דבי רבי ישמעאל. מתרצת הגמרא:
תנא דבי רבי ישמעאל קבר לה רביה ליה ברבי שמעון בן אלעזר, דאמר
יכולה היא ליביות ולחיות, שאם יעשה כויה על מקום החתך,
תתרפא המכה ותוכל הבהמה לחיות, ולכן לא מנאה כטרפה.
דוחה הגמרא תירוץ זה: אף על גב שסובר דיוכלה ליביות ולחיות,
אין זה מיישב, שהרי למאן קאמר - מיהו התנא שמחמת הקושיא
לעל דבריו הוצרכנו להעמיד שסובר כרבי שמעון בן אלעזר, הלא
תנא דבי רבי ישמעאל שנקט שמונת הטריפות הוא שמונה עשרה,
והרי תנא דבי רבי ישמעאל, טרפה חיה קבירה ליה - הרי סובר
שטריפה האסורה היא לחיות, והינו שמה שראויה היא
לחיות אינו מכשירה מלהיות טריפה האסורה, ואם כן אף אם
נעמיד שסובר שיכולה הבהמה לחיות על ידי הכויה, עדיין שם
טריפה עליה, ושוב קשה מדוע לא החשיב טריפה זו במנין
הטריפות.
חזרת בה הגמרא ומפרשת את התירוץ באופן אחר: אלא הטעם
שנתנא דבי רבי ישמעאל לא מנה במנין הטריפות בהמה שנחתכו
רגליה מן הארבעה ולמעלה, משום דקבר לה בדינו של רבי
שמעון בן אלעזר, דאמר שבהמה זו כשרה היא, אולם לא מטעמו,
שרבי שמעון בן אלעזר הכשירה משום שיכולה ליביות ולחיות,
משום שסבר שטרפה אינה חיה וכל שיכולה לחיות אינה טרפה,
אבל תנא דבי רבי ישמעאל הסובר שטרפה חיה מכשירה מטעם
אחר, שסובר שאין במכה זו בכדי להטריפה, ואפילו בלא כויה
אינה טרפה.
הגמרא מקשה מאופן נוסף של טריפות שלא מנא תנא דבי רבי
ישמעאל: והאיכא - והרי יש טרפה של חסרון חוליות בשדרה.
במשנה (אהלות פ"ב מ"א, א) שנינו, שעצם מן המת כשיעור שעורה
מטמא את האדם בנגיעה ובמשא ולא באהל, והיינו שאם היה
באהל אחד עם עצם זה אינו נטמא כדן אהל המת. אבל אם יש
עצמות שהם רוב בנין ומנין של המת, מטמאים הם את האדם
הנמצא עמם באותו אהל אפילו שלא נגע בהם או נשאם.
דתנן במשנה (שם) בפה חסרון - חוליות יחסרו בשדרה כדי שלא
יטמאו עצמות המת באהל, משום שבכך יחסר מרוב בנין ומנין
עצמותיה, בית שמאי אומרים, שתי חוליות מהשדרה. ובית הלל
אומרים, אפילו רק חוליה אחת. ואמר רב יהודה אמר שמואל, וכן
הדין לטרפה, שלבית שמאי רק אם חסרו שתי חוליות מהשדרה
הבהמה טרפה, אך כשחסרה רק חוליה אחת אינה טריפה, ולבית
הלל אף אם חסרה חוליה אחת הרי היא טרפה. הרי שמצינו דבר
נוסף העושה טריפה, ומדוע לא מנא תנא דבי רבי ישמעאל בכלל
טרפותיה.
מתרצת הגמרא: אכן אף תנא דבי רבי ישמעאל סובר שדבר זה
עושה את הבהמה לטריפה, ואף נכלל במנין הטריפות שלו, אלא
שמחשב את מנין הטריפות באופן אחר ממה שמנתה המשנה,
שהמסם ובית הכסות דאק חשבת להו בתרתי - כשתי טרפות, תנא
דבי רבי ישמעאל חשיבניהו כחדא - כטרפה אחת משום שסומכים
זה לזה, וממילא אפי' תנא ועייל תנא - הוצא את אחד מהם

נסים היה אין להביא ראיה ממנו לדין טריפה, ויכול לסבור
 שבניקבה המרה טריפה.
 מימרא שלישית: במשנה נתבאר שבניטל הכבד ולא נשתתיר
 הימנו כלום נעשית הבהמה טריפה, ומשמע שאם נשתתיר מן
 הכבד אפילו משהו כשרה, והגמרא לקמן (מג) מקשה סתירה
 ממשנה אחרת (נד), שמבואר בה שבניטל הכבד ונשתתיר כזית
 כשרה, משמע שבפחות מכזית טריפה. ומתרתצת הגמרא,
 שמחלוקת תנאים היא אם די בכל שהוא בכדי להכשירה או
 שצריך דווקא שיעור כזית להכשירה, ועל מחלוקת זו מובאת
 מימרא זו: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלֵּכָה בְּרַבִּי
 הָאִמֶּר שְׂצָרִיךְ שִׁישְׁתִּיר בְּזֵית בְּכַד שְׁנִיטַל בְּכַדִּי לְהַכְשִׁירָה.**
 מקשה הגמרא: **וְכִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הֵבִי, שְׂצָרִיךְ שִׁיור כְּזִית בְּכַד**
שְׁנִיטַל כְּדִי לְהַכְשִׁיר, וְהָאִמֶּר רַבָּה בַר בַּר הֵנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
הִלֵּכָה בְּסִתָּם מִשְׁנָה - היכן שנשנה רק דין בלא שנתפרש מיהו
 התנא שאמר דין זה, הלכה כאותה משנה. ויתנן במשנתו, **נִיטְלָה**
הַכֶּבֶד וְלֹא נִשְׁתִּיר הִמְנָה כְּלוֹם טְרִיפָה, מִשְׁמַע הָאֵל נִשְׁתִּירִי בָּהּ
מִשְׁהוּ בְּשִׁרָה, אִם עַל גַּב דְּלֹא הָיוּ - שאין בו שיעור בְּזֵית, וכיון
 שאף משנה זו נאמרה בסתם הרי הלכה כמותה שכל שנשתתיר
 כל שהוא כשרה, ונמצא לפנינו שתי משניות שנשנו בסתם שיש
 לפסוק הלכה כשתיהם, וכיון שסותרות המשניות זו את זו, מה
 ראה רבי יצחק ברבי יהודה להעדיף את הסתם משנה שממנה יש
 לשמוע שצריך שיעור כזית להכשירה, ולא לפסוק כסתם משנה
 האחרת שהכשירה אינו נשתתיר כל שהוא.
 מתרתצת הגמרא: **אָמַרְאִי נִינְהוּ וְאֶלְבָּא דְרַבִּי יוֹחָנָן -** כלל זה
 שהלכה כסתם משנה נחלקו בו האמוראים האם רבי יוחנן אמרו
 או לא, שרבי יצחק ברבי יוסף שאמר בשם רבי יוחנן שהלכה
 בבזית, סבר שרבי יוחנן לא אמר את הכלל של הלכה כסתם
 משנה, אלא בכל דין שסבר הלכה כמותו אמר במפורש הלכה
 כאותה משנה, ולא נתן כלל בדבר על כל המשניות. והאמוראי
 שסבר שרבי יוחנן אמר כלל זה, סבר שרבי יוחנן לא פסק הלכה
 בבזית.
 מימרא רביעית: **דָּאִמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מָרָה**
שְׁנִיטְקָהּ בְּמִקּוֹם דִּיבּוּקָה לְכַבֵּד וְכִבְּד סוּחֶמְתָּה לְנֶקֶב, בְּשִׁרָה וְרָאָה
אִיור א, וְאִפִּילוּ לְדַעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה הַסּוֹבֵר שְׁבִיטְקָה
הַמְרָה טְרִיפָה, בְּמִקְרָה זֶה מוֹדָה שְׁכַשְׁרָה מִשּׁוּם שְׁנִסְתָּם הַנֶּקֶב עַל
יְדֵי הַכֶּבֶד.
 מימרא חמישית: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נִיטְקָב**
הַקּוֹרְקָבָן וְקִיבְתוּ שֶׁל הַעוֹרָן וְכִיס שְׁלוֹ - הקליפה הפנימית של
 הקיבה, עדיין קיים בשלימות, **בְּשִׁרָה.**
 מסתפקת הגמרא: **אִיבְעִינָא לָהּ, כַּאֲשֶׁר אִירַע לְהִפְךָ, נִיטְקָב הַכִּיס**
הַפְּנִימִי וְקוֹרְקָבָן עֲצֻמוֹ קָיָים בְּשִׁלְיֻמוֹת, כָּאִי - מה דינו.
 פורשת הגמרא: **תָּא שְׁמַע, דָּאִמַר רַב נַחֲמָן, נִיטְקָב זֶה בְּלֹא זֶה, או**
זֶה שְׁלֹא כְּנֶגֶד זֶה, הֵיכִינוּ אִם נִיטְקָב רַק הַקּוֹרְקָבָן או רַק הַכִּיס שְׁלֹ
וְכֵן אִם נִיטְקָב שְׁנֵיהֶם זֶה שְׁלֹא כְּנֶגֶד זֶה, בְּשִׁרָה. מְבֹאֵר שְׁכֹל שְׁלֹ
נִיטְקָב שְׁנֵיהֶם זֶה כְּנֶגֶד זֶה כְּשִׁרָה.
 אגב חילוק הדין בקורקבן בין ניקבו שניהם או לא, מביאה הגמרא
 נידון זה אף בושט: **אָמַר רַבָּא, שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לְוֹשֶׁט, הַעוֹר**
הַחִיצוֹן אֲדוּם וְפְנִימִי לָבָן, אִם נִיטְקָב זֶה בְּלֹא זֶה, שְׁנִיטְקָב רַק אֶחָד
מֵהֶם, בְּשִׁרָה. מְבֹרַת הַגְּמָרָא: לָמָּה לִי לְמִימַר - מדוע פירט רבה
 את צבע עור הוושט שהחיצון אדום ופנימי לבן, **הֲרֵי הִכֵּל תְּלִי**
רַק אִם הַנֶּקֶב מְפֹלֵשׁ או לֹא. מְפֹרֶשֶׁת הַגְּמָרָא: רַבָּה נָקַט אֶת צִבְע
הָעוֹרוֹת לִפִּי שֵׁשׁ בּוֹז הַבְּדֵל דִּין הַיּוֹצֵא לְהַלְכָה, דָּא חֲלִין - שאם
 התחלפו צבעי העורות שהחיצון נדיה לבן ופנימי אדום, הרי היא
 בְּשִׁרָה.
 הגמרא מסתפקת בדין נקב בושט ובקורקבן: **אִיבְעִינָא לָהּ -**

מחמת קושיות אלו חוזרת בה הגמרא ממה שסברה בתחילה
 בדעת תנא דבי רבי ישמעאל: **אֵלָּא הֵנָּה תְּרִיבִי דְאִפְקָתָהּ, לֹא תִפְּשׁוּק**
 - שני הטרפות הללו (ובהמה שנחתכו רגליה וגלולה) שהוצאת
 ממנין הטרפות, אל תוציאם, שבתחילה העמידה הגמרא שתנא
 דבי רבי ישמעאל סובר כתנא המכשיר בשני טרפות אלו, וזאת
 משום עתה יקשה עליו שאם כן יש יותר משמונה עשרה טרפות,
 אבל עתה שמנינו את כל הטרפות משם אחד כטריפה אחת,
 שכל הנקובים כטריפה אחת, וכל הפסוקים כטריפה אחת, הרי
 שחסר ממנין הטרפות שתי טרפות, לכן בהכרח צריך לומר שסבר
 תנא דבי רבי ישמעאל כחכמים המטריפים במקרים אלו, ובכך
 נשלם מנין הטרפות לשמונה עשרה בלבד.
 הגמרא מונה מיני טרפות הכוללות בתוכן כמה מינים: **אָמַר עוֹלָא,**
שְׁמוֹנֶה מִינֵי טְרִיפּוֹת נִאֲמָרוּ לוֹ לְמִשְׁה רַבִּינוּ בְּסִינֵי, וּבְהֵם כְּלוּלוֹת
כֹּל הַטְרִיפּוֹת. וְהֵם: א. נִקְבָּה, כֹּכֵל אֱלֹא שְׁאִסְרוֹת מִחֲמַת שִׁישׁ
בְּהֵם נִקְבִּי. ב. וְפִסְיוֹקָה, שְׁנַחֲךָ אֲבָר בְּגוּפָה כְּגוֹן פִּסְיוֹקָה וְגִירוֹגָתָה.
ג. נִטְלָה, שְׁנַחֲסֵר מִמֶּנָּה אֲבָר כְּנִיטְלָה הַכֶּבֶד. ד. וְהִסְוִיָּה, שְׁנַחֲסֵר
בְּבַהֲמָה חֶלֶק מֵאֲבָר מִסּוּיִם, כְּרִיאָה שְׁחִסְרָה. ה. קְרוּעָה, שְׁנַעֲשָׂה
קֶרַע בְּאֲבָר כְּנִקְרַע רֹב הַכֶּסֶר. ו. וְדִרְסָה, שְׁנַעֲץ אֲרִי או זֶאֵב
צִפּוּרִּי בָּהּ. ז. נִפְּלָה מִן הַגֶּג. ח. וְשִׁבְרָה בְּעֻצְמוֹת או בְּגוּלוֹלוֹת.
וְכוּוֹנֵת עוֹלָא בְּכִלְלִים אֱלֹא לְאִפְקוֹי לְקוֹתָא - למעט אופן שלקתה
 הכליה מחמת מכה, **דְּרַבִּי שִׁי בַר שְׁפָא הַטְרִיף בְּמִקְרָה זֶה, וְעוֹלָא**
סִבֵּר שְׁאִינָה טְרִיפָה.
 מבארת הגמרא כמה טרפות כולל מין נקובה: **אָמַר חִיָּא בַר רַבָּא,**
שְׁמוֹנֶה אֹפְנִים שֶׁל טְרִיפּוֹת יֵשׁ בְּנִקְבָּה, וְאֵם תֹּאמַר - תקשה, הרי
 במשנה הוזכרו תשע אופנים של נקובה, שכן יש להוסיף את מה
 ששנינו 'ניקבה המרה'. יש להשיב, שניקבה המרה, רבי יוסי בְּרַבִּי
 יהודה קְתִינָה לָהּ שְׁטְרִיפָה הִיא, ודעת יחיד היא ואין הלכה כמותו,
 דְּתַנִּינָא בְּבִרְיָא, נִיטְקָה הַנִּקְבָּה או שְׁנִיטְקָה הַנִּקְבָּה - (מעיים) טְרִיפָה,
 רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף וְאָמַר, אִם נִיטְקָה הַנִּקְבָּה טְרִיפָה, וִישׁ
 לְשִׁמוּעַ מִכָּאן שֶׁרַק דַּעַת רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה כֵּן הִיא, אִךְ לֹתַנָּא
 קָמָא אִינָה טְרִיפָה, וְלֹכֵן סִבֵּר חִיָּא בַר רַבָּא שְׁאִינָה מִמֶּנִּין הַנִּקְבּוּיִם.
 הגמרא מביאה מימרות שאמר רבי יצחק ברבי יוסף בשם רבי
 יוחנן, העוסקות בנידון של נקב במרה, ואגב הראשונות מביאה
 עוד מימרות בשמו: (הַלְבוּת, חֶבֶר, בְּזִית, מָרָה, וְקוֹרְקָבָן, תִּיבּוֹת
 אֱלֹא הֵם סִימָן לְמִימְרוֹת שִׁיבּוּא). מימרא ראשונה שבה חולק על
 חיאי בר רבא שהכשיר בניקבה המרה: **אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף**
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלֵּכָה בְּרַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה שְׁנִיטְקָה הַמְרָה
 טריפה.
 מימרא שניה: **וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, כָּאִי**
אֶהְדְּרוּ לִיָּה חֶבְרָיָה - מה הטענה שהשיבו לו חבריו (חכמים) לְרַבִּי
 יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה שסבר ניקבה המרה טריפה. מבאר רבי יצחק,
 שנאמר באיוב שנתן ה' רשות לשטן לפגוע בו, ואמר איוב על
 עצמו (איוב טו יג) **וְשִׁפּוֹף לִי אֶרֶץ מִכְרָתִי, הֲרִי שְׁנַשְׁכָּה מִרְתּוֹ שֶׁל**
 איוב, וְאִם עַל פִּי כֵן עֲדִינָן אִיּוֹב קָיָים, מוכח שאין חסרון במרה
 גורם מיתה לאדם, והוא הדין שלא יגרם טריפה לבהמה. **אָמַר**
לָהֶם רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אִין מְזַבְּרִין מַעֲשֵׂה נִפְסִים לְהַבִּיא רִאִיָּה
מֵהֶן, דָּאִי לֹא תִימָא חֵבִי, אֲלֹא תִסְבּוֹר שְׁמַעֲשָׂה הַשֵּׁטֶן לְאִיּוֹב לֹא
הִידֵּה נֹס, אִם כֵּן אִיךְ תִּפְרֹשׁ אֶת הַפִּסְיוֹק בּוֹ אִמַּר עוֹד אִיּוֹב עַל עֲצֻמוֹ
(שם) 'פִּלְחָה כְּלִיּוֹתִי וְלֹא יִחְמַל, וְכִי אֲדוּם שְׁלֶקָה בְּכִלְיוֹת מִי קָא חֲתִי
- האם יכול לחיות, **אֵלָּא בְּהִכְרַח צָרִיךְ לֹמַר דְּנִיטְקָא שְׁאִינָה -** שונה
 הוא מקרה זה שכל קיומו של איוב אחר שפגע בו השטן, מעשה
 נסים היה, שכן צוה ה' את השטן, **דְּתַבִּינִי (שם טז) 'וַיֹּאמֶר ה' אֵל**
הַשֵּׁטֶן הֲנִי בְּיָדְךָ (רב) [אֲדָּה] אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמוֹר, הֲרִי שְׁנִיתִן רְשׁוֹת
לְשִׁטְן לְהַכּוֹת אֶת אִיּוֹב מִכַּת מוֹת וְלֹכֵךְ נִצְטוּוֹה לְשִׁמּוֹר אֶת נַפְשׁוֹ,
הָקָא נְמִי לִגְבִּי מִרְתּוֹ שְׁנַשְׁכָּה לֶאֱרָץ, נִיטְקָא שְׁאִינָה, וְכִיּוֹן שְׁמַעֲשָׂה

הַנֶּקֶד דאָפּקט לאַ תּיפּוּק — ואם תאמר: למאן דלית ליה לקמן (חולין נ"א), והיא דרב
מתנא דבוקא דאטמא, מאי ניהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דבאיבעול ניבי
הו טרפה לכולי עלמא. ואם תאמר: לעולא דאמר בסמוך שמונה מיני טרפות יש, ולית
ליה דרכיש בר פפא, מאי ניהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דניטל צומת הגידין חשיב
חזא, ולרכיש הוא בכלל נחתכו רגליה. ועוד
קשה: למאן דאמר נקער רוב חיצוניו זהו טרפה
החופה את רוב הכרס, חסר להו חזא, דהבא
חשיב להו בתרחיז לכן נראה, דעולא והדאי
דלקמן סביר במתניתין, וברבי יוחנן וחולין נ"א,
דאמר: "אלו טרפות" דווקא, ואתא "אלו"
למעוטי דרב מתנא אף על גב דרמיא נטולה
במתניתין, וכל שאן פך דרכיש, דלא דמיא כלל
להנך דמתניתין. ולית ליה שמונה עשרה טרפות
נאמרו למשה מסייע, ומצי למימר נמי: דלית ליה
בשר החופה בתרתי. ואם תאמר: וכי היכי
דחשיב תרי פסוקי כחזא, אם כן פירש שחסרה
וחסרון דשרדה נחשוש נמי כחזו ויש לומר: לפי
דאין שיעורן שזה, דחסרון דריאה בכל שהוא,
וחסרון דשרדה מלוגנא בית שמאי ובית הלל.
אי נמי: לפי שזה בבשר וזה בעצם, ואם תאמר:
נקער רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס
נמי נחשוש כחזו ויש לומר: דרוב החיצונה זהו
רוב הכרס, ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב
בשר אלא רוב ממה שבנגד רוב הכרס, ואם
תאמר: ואמאי לא חשיב חסרון והגירת דהוי
בכאיסרו? ויש לומר: דטעמא דחסרון משום
דסופו ליפסק, דהוי כרוב.
יַפְלַח כליותי מי קא חיי — פירש בקונטרס:
והאי לקותא הוא. וקשה: דמנא ליה
דהאי לקותא דאיוב? הוי לקותא דהויא ביה
טרפה? הא איבא לקותא דכשרה, כדאמר לקמן
(חולין נהב) מליא מוגלא טרפה, מים זכים
כשרו: אלא הכי פליק: "יפלה כליותי" מי קא חיי
בלא רפואה? הא קאמר לקמן (חולין נ"א) דמח
בבוליתא וקטילת, ואי דררו ליה סמא חיי, ואיוב
לא מצינו שעשו לו שום רפואה
והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה — אף
על גב דסיפא דמתניתין (חולין נ"א),
ד"אלו כשרות" מסייע ליה, מכל מקום פריך
מכח דמאי אולמיה דך סתמא מחך סתמא,
כדפירש בקונטרס. ואי משום שהחזיקו הוא
עיקר במקום שיש סדר למשנה, כגון בחזא
מסתבא, מכל דסוק דך משנה ד"אלו כשרות"
ו"אלו כשרות" — כחזא בבא חשיב ואין סדר.
והרב רבינו יעקב מאורליי"ש תירץ דהכי פריך:
והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ועל
כרחק סתמא ד"אלו כשרות" לאו סתמא
מעלייתא היא, דאי סתמא מעלייתא היא —
אמאי איצטריך רבי יוחנן לומר הלכה כמותר?
הא אמר רבי יוחנן חזא ויזמא דהלכה כסתם
משנה

הדיא

נפקא מינה? לְמַאי נִפְתְּחָהּ?

לספק

מחברתה, לא היה דסנהדרין ד"אחד דיני ממונות" (לדב) — אויל רבי יוחנן בתרה, ואי לא — מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנעיהו. ובהני תרי, אי הוה
משכחין טעמא בהא דרבי יצחק — לא הוה מוקמין לה באמוראי, ומשום דליכא לאלומי — איצטריך לן לשנוי דרבי יצחק לית ליה האי כלאא דרבי יוחנן. וכבר
סותמיה — שנקובה במקום דיבוקה כבדר, וחבור הכבד סותם את הנקב. כשרה — אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. כיס שלו — קליפה הפנימית. זה שלא כנגד זה
— כגון זה למעלה וזה למטה. בקורקבן פסול — הכי סבירא ליה, משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיצא דרך נקב השני. ופעיא ביה — צועקת.
שאן על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא היא הוושט מתפשט עמו. ואני שמעתי: פעיא — מנשמת. נמיא = כווצת, *רטייר בלעז. מיתרניון — מיתרונן דמזכוכי
אחרדי. אינו קרום — ואם ניקב ונטחם, אפילו עלתה בו טימיה עבה — אינה מוקיימת, כדאמרין ביבמות (ע"א) בברות שפכה: ניקב פסול, נטחם כשר, והוה פסול
שחזור להכשרו. זהו — למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו קרום. דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו טימיה, דסלקא בהו לאחר זמן. ולא דמי לריאה
שניקבה ודופן סותמיה, ולטימית כבד במרה, ולטימיה דירכיס בחלחולת דלקמן (חולין נ"א), דהדיא טימיה מעיקרא היא. אין לי בייקה מבהין — לפי שהעור
החיצון אדום, ואין טפת דם נכרת בו.

אלא הנך דאפקת — בהמה שנחתכו רגליה והגלודה. לא תיפוק — כדרבנן
סבירא ליה לתנא דבי רבי ישמעאל, וחשיב נקובי וחק דרב עירא בחד, ותרין
פסוקי בחד, ומשכחת להו שפיר. וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (חולין מ"א)
בריאה, כגון חליף דאנוי, ודמיא לבשרא ולביעתא, וטאטום בריאה — כולוהו בכלל

אלא הנך תרתי דאפקת לא תיפוק. אמר עולא, שמנה
מיני טרפות נאמרו לו למשה בסנין: נקובה ופסוקה,
נטולה וחסורה, קרועה ודרוסה, נפולה ושבורה;
לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא. אמר רבי יוחנן:
שמנה טרפות יש בנקובה; אם תאמר: תשע — מרה
רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה, דתניא: ניקבה תשיבה,
ניקבה תדקים — מרפה; רבי יוסי ברבי יהודה אומר:
אף ניקבה תמרה. (הלכות חבר כוית מרה וקורקבן
סימן) אמר רבי יצחק ברבי יוסף אמר רבי יוחנן:
הלכה ברבי יוסי ברבי יהודה. ואמר רבי יצחק ברבי
יוסף אמר רבי יוחנן: מאי אתה דררו ליה תגריה לרבי
יוסי ברבי יהודה? "שפך לארץ מרתי", ועדיין איוב
קיים! אמר להם: אין מוקינן מעשה נסים. דאי לא
תיקום הדין, יפלה כליותי ולא יחמול" מי קא חיי?
אלא ניסא שאני, דכתיב: "רק את נפשו שמו", הכא
נמי ניסא שאני. ואמר רבי יצחק ברבי יוסף אמר
רבי יוחנן: הלכה כדברי האומר כוית. ומי אמר רבי
יוחנן הכי? והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:
הלכה כסתם משנה; ותנן: ניקלה תפכה ולא נשתתיר
הימנה כלום, הא נשתתיר — פשרה אף על גב דלא
הוי כוית! — אמוראי ניהו ואליבא דרבי יוחנן. דאמר
רבי יצחק ברבי יוסף אמר רבי יוחנן: מרה שניקבה
וכבד סותמיה — פשרה. ואמר רבי יצחק ברבי יוסף
אמר רבי יוחנן: ניקב הקורקבן וכיס שלו קיים — פשר.
איבעיא להו: ניקב הכיס וקורקבן קיים, מאי? תא
שמע, דאמר רב נחמן: ניקב זה בלא זה — פשר.
אמר רבא: שני עורות יש לו לזושט, חיצון אדום,
ופנימי לבן, ניקב זה בלא זה — פשר. למה לי למימר:
חיצון אדום ופנימי לבן? — דאי חליף מרפה. איבעיא
להו: ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה, מהו? אמר רב
וזמרא משמיה דרב פפא: בושט — פשר, בקורקבן
— פסול. מתקופה לה רב אשי: אדרבה, וזשט דאכלה
ביה ופעיא ביה — רוות, נמרא ליה ופשטה ליה, זמנין
דמיתגידין כהדי תרדי; קורקבן דמינח גייה, כדקאי
קאי! אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי:
הכי אמרינן משמיה דמר זוטרא, דאמר משמיה דרב
פפא כוותיד. ואמר רבה: קרום שעלה מחמת מכה
בושט — אינו קרום. ואמר רבה: וזשט אין לו בדיקה מבהין

מחברתה, לא היה דסנהדרין ד"אחד דיני ממונות" (לדב) — אויל רבי יוחנן בתרה, ואי לא — מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנעיהו. ובהני תרי, אי הוה
משכחין טעמא בהא דרבי יצחק — לא הוה מוקמין לה באמוראי, ומשום דליכא לאלומי — איצטריך לן לשנוי דרבי יצחק לית ליה האי כלאא דרבי יוחנן. וכבר
סותמיה — שנקובה במקום דיבוקה כבדר, וחבור הכבד סותם את הנקב. כשרה — אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. כיס שלו — קליפה הפנימית. זה שלא כנגד זה
— כגון זה למעלה וזה למטה. בקורקבן פסול — הכי סבירא ליה, משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיצא דרך נקב השני. ופעיא ביה — צועקת.
שאן על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא היא הוושט מתפשט עמו. ואני שמעתי: פעיא — מנשמת. נמיא = כווצת, *רטייר בלעז. מיתרניון — מיתרונן דמזכוכי
אחרדי. אינו קרום — ואם ניקב ונטחם, אפילו עלתה בו טימיה עבה — אינה מוקיימת, כדאמרין ביבמות (ע"א) בברות שפכה: ניקב פסול, נטחם כשר, והוה פסול
שחזור להכשרו. זהו — למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו קרום. דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו טימיה, דסלקא בהו לאחר זמן. ולא דמי לריאה
שניקבה ודופן סותמיה, ולטימית כבד במרה, ולטימיה דירכיס בחלחולת דלקמן (חולין נ"א), דהדיא טימיה מעיקרא היא. אין לי בייקה מבהין — לפי שהעור
החיצון אדום, ואין טפת דם נכרת בו.

- 1 **ההיא** ספק דרוסה — פירש בקונטרס: דבבהמה נמי איכא תקנתא. דבשלמא גבי נקב
- 2 איכא למימר דלמא במקום נקב שחט, אבל גבי דרוסה, כיון דמקומה מאדים —
- 3 אפילו שחט בה יש חיוב במשחה. ולפי מה שפירשתי בפרק שני (חולין כחא) גבי בר
- 4 אורא דקאמרי: נחשיתיה דחושט דלמא במקום נקב שחט, דבספק דרוסה איירי — לא יתכן
- 5 לומר כן. **ישב** לו קוץ בוהט — פירש בקונטרס:
- 6 וקורט דם אין בו מבפנים. ונראה דאין לחוש
- 7 אפילו יש בו מבפנים אם אין מבחוץ. כיון דלא
- 8 חיישין שמא הבריא. **קסבר** עולא אין
- 9 חוששין לספק דרוסה — לקמן (חולין גגב)
- 10 פסקין דחיישין לספק דרוסה. ואם כן ישב לו
- 11 קוץ בוהט — חוששין נמי שמא הבריא. ואם
- 12 תאמר: ואמאי? נימא: נשחטה חתורה, כדאמרין
- 13 בפרק קמא (חולין טא) גבי בא זאב ונטל את בני
- 14 מעיים והחזירן כשהן נקובים! וכי תימא, שאני
- 15 הכא שנולדה ספיפא מחיים — הא אמר בפרק
- 16 "אריבעה אחין" (יבמות לבב) ואילו גבי גירושין
- 17 ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני, פירוש:
- 18 ומותרת צרת ערוה לשון בלא חליצה. ומפרש
- 19 טעמא: משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק
- 20 עומדת ואל תאסרה מספק. אלמא, השתא
- 21 דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שדחתה בחי
- 22 בעלה קודם שורק גט לערוה. והכא נמי, כי
- 23 נשחטה במינהו בחזקת מה שהיתנה קודם
- 24 שנולד בה ספק דרוסה, והעמידנה בחזקת
- 25 שאינה דרוסה! ויש לומר: דשאני הכא דדרוסה
- 26 שכיחא. והא דאמרין לקמן (חולין גגא) גבי
- 27 ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו
- 28 של אחד מהם, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא
- 29 למימר הכי אוקי תורא אחזקיה. רב לטעמיה
- 30 דאמר אין חוששין לספק דרוסה, אבל למאן
- 31 דאמר חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה — התם
- 32 נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי כמו בספק
- 33 דרוסה בעלמא. **שאני** התם דאיתחזק איסורא
- 34 — ובחזקיה אחת ספק של חלב ספק של שומן
- 35 ואף על גב דלא איתחזק איסורא — לא איתחזק
- 36 נמי היתרא, אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת
- 37 כשרה. **בשמואל** דאמר לאו מקום שחיטה
- 38 הוא — ואפילו למאן דמכשיר בפרק קמא (חולין
- 39 ט,א) הגרים שליש ושחט שני שליש — שאני
- 40 גרירת גב לא מיטראת במשחה עד דאיכא רובא.
- 41 **אי** כשמואל הא אמר ברובו — אף על גב
- 42 דשמואל פוסל בפרק קמא (חולין כא) הגרים
- 43 שליש ושחט שני שליש, גבי כל הכשר בשחיטה
- 44 כנגדו בעורף כשר למוליק — הכא בעי למימר
- 45 דרבא לא פסיל מהאי טעמא, אלא משום חומרי
- 46 דרב וחומרי דשמואל. **זיל** שלים דמי תורא
- 47 למריה — ואף על גב דטעה בדבר משנה הוא,
- 48 לא עבדינן כחרי חומרי דסתרי אהדי — בידים
- 49 האכילו לכלבים.
- 50 **רבי**
- 51 **מטאי** לקמיה דרבי אבא, אמר להו: תורא בין לרב בין לשמואל שרי, וילו אמרו ליה
- 52 לבריה דרב יוסף בר חמא דלשלים דמי תורא למריה. אמר מר בריה דרבנא, מותבינא
- 53 היתבינא כלפי מנאיה דרבא: לעולם הלכתא פדברי בית הלל, והרופה לעשות פדברי בית
- 54 שמאי — עושה, פדברי בית הלל — עושה; מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל — רשע,
- 55 **לא** אמר הכי — רבי אינו אומר כן. **מבלעתא** — מקום בית הבליעה קרוי תורבין, סמוך לראש הנקב מאד. **פחות משערתא** — מאורך שעורה. **דאתחיל ביה** — שחיטה
- 56 משחה. **דאמר במשחו** — והאי לאו מקום שחיטה הוא. **כשמואל** — והוי נקב. בין לרב ובין לשמואל משרא שרי — לרב — מקום שחיטה הוא, ושחיטה מעלייתא היא.
- 57 ולשמואל דאמר נקב הוא — דאמר נקובתו ברובו. **רבא בריה דרב יוסף** — בר חייה הוא, והוא רבא דכולי גמרא. בר פלוגתיה דאבוי. **דמי תורא למריה** — ששבר
- 58 האכילו לכלבים. דאילו הוה קמן הוה חור ביה ומישתרי באכילה. דקיימא לן (בסנהדרין וא) טעה בדבר משנה חור, והא דבר משנה מפורשת היא, דלא עבדינן כחרי
- 59 חומרי. **כלפי מנאיה דרבא** — לישנא מעליא. משום דבעי לאתובי "הבסיל בחושך חולך" וקדלת בו.

1 יש לחוש לצד זה ולאסור מספק שמא היתה פגומה קודם שחיטה,
2 אבל בישב קוץ בושט שלפנינו רואים שאין הקוץ עובר את שני
3 העורות, אם כן אין לפנינו סיבה לחשוש שהיה נקב ונטסם.
4 שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנא מְסַפֵּק אם נמצאת טומאה בְּרִשּׁוֹת
5 הַיָּחִיד שהדין באדם העובר שם ואינו יודע אם נטמא דְּסַפְקוֹ מְסַמָּה
6 - שיש לו דין טומאה מספק, ומדוע עולא הכשיר מספק.
7 משיבה הגמרא בשאלה על המקשן: וְלִישְׁתֵּךְ -
8 שמבקש אתה לדמות את דינו של עולא לדין ספק טומאה, מדוע
9 מדמה הנך לספק טומאה ברשות היחיד שטמא ומכאן זה מקשה,
10 אדרבה, נִדְמִינָהּ - נדמה לְסַפֵּק טוּמְאָה בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, שהדין הוא
11 שהעובר שם ואינו יודע אם נטמא, דְּסַפְקוֹ מְסַמָּה, ויהא דין זה סיוע
12 לדברי עולא. אֲלָא בהכרח מה שאין להשוות בין דין טומאה
13 לשאר ספיקות הוא משום דְּהָתָם הַלְבָּתָּא וְיָמִיד לָהּ מְסוּפָה - שדין
14 זה ספק טומאה ברשות הרבים טהור, הוא נלמד מהלכה למשה
15 מסיני מדין סוטה, וכן דין זה ספק טומאה ברשות היחיד ספיקו
16 טמא אף הוא נלמד מהלכה למשה מסיני מדין סוטה, ואין טעם
17 וסברא בהלכות אלו, ולכן אי אפשר ללמוד מהם לשאר ספיקות.
18 הגמרא מביאה דעה החולקת בדין ישב קוץ בושט: וְיָתִיב הָהוּא
19 מִרְבֵּנָּה מִיָּדָה דְּרַב כְּהֵנָּה, וְיָתִיב וְקָאָמֵר, נִמְצָאת קוץ בושט אִתְּמַר
20 - על כך אמר עולא את דינו, והיינו שרק אם נמצא קוץ בושט
21 בזה חידש שלא חוששים שנקרעו שני העורות, אֲבָל אם יָשַׁב
22 הקוץ בעור הושט, והיינו שנתחב בו, חִישְׁשֵׁן שְׁנא נקרעו שני
23 העורות, ואף שאין רואים זאת יש לחוש שמא נחתם על ידי קרוע
24 מחמת המכה שאינו נחשב כסתימה לנקב. אֲמַר לָהּ רַב כְּהֵנָּה, לֹא
25 תִּצְרִיתִי לֵיהּ - אל תשמעו לדברי חכם זה, משום שסברא יש בדבר
26 לומר שעולא אפילו בִּשְׁבֹּב לוֹ קוץ בושט אִתְּמַר - אמר את דינו,
27 שלא חוששים שנקרעו שני העורות, משום שרק בזה יושב קוץ
28 בושט יש חידוש בדבריו, אֲבָל בְּנִמְצָאת קוץ בושט לֹא אִצְטְרִיךְ
29 לֵיהּ לְעוֹלָא להשמיענו דין זה שלא חוששים לנקרעו שני העורות,
30 דְּכֻלְהוּ חִינֵי בְּרִיּוּתָא קוֹצִי וְאֵת - שהרי כל חיות הבר הרועות
31 ביערות אוכלות קוצים, ולא שמענו שיהיו טריפה מחמת הקוצים,
32 אלא בהכרח שעולא אמר את דינו בישב, שבזה יש חידוש שלא
33 חוששים לנקב בושט.
34 הגמרא ממשיכה לעסוק בדיני הושט בחלק הנקרא תורבץ
35 הוושט: אִתְּמַר - נאמר בבית המדרש, תוֹרְבִּץ הוֹשֵׁט, שהוא
36 תחילת הוושט במקום חיבורה ללחי, רַב אֲמַר, בְּנִקְבִּי מְשַׁעְהוּ היא
37 טרפה, וְשְׁמוּאֵל אֲמַר, רק בנחתך פְּרִיזוֹ טרפה.
38 מבארת הגמרא את מחלוקתם: רַב אֲמַר בְּמַשְׁהוּ, משום שסבר
39 שמקום תורבץ הושט מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, וכווושט עצמו שאם
40 ישחט שם תהא כשרה, ואם כן דינו כוושט שניקב במשהו טרפה.
41 וְשְׁמוּאֵל אֲמַר שרק בנחתך פְּרִיזוֹ, משום שסבר שתורבץ הוושט
42 לֹא מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, ואינו חלק מהוושט, ולכן אין דינו כוושט
43 שנקבתו במשהו, אלא יש לו דין בפני עצמו, שאם נחתך טרפה,
44 ובנחתך רובו חשוב כנחתך כולו.
45 מבררת הגמרא: הֵי נִהוּ - מה הוא, כלומר מדיכן עד היכן הוא
46 המקום הנקרא תוֹרְבִּץ הוֹשֵׁט.
47 משיבה הגמרא: אֲמַר מִרְּרִי מִרְּרִי עוֹקְבָא אֲמַר שְׁמוּאֵל, כָּל מְקוֹם
48 שְׁחֻתְבוֹ וּמְרָחִיב - שחלל הושט מתרחב, זֶה הוּא תוֹרְבִּץ הוֹשֵׁט,
49 אבל אם חֻתְבוֹ וְאִינוּ מתרחב אלא עוֹמֵד בְּמְקוֹמוֹ, זֶהוּ וּשְׁטָה עֲצָמוֹ
50 אֲמַר לָהּ רַב פִּפְי, והרי מִרְּרִי לֹא אֲמַר קָבִי - רבי אינו אומר כן, וְיָמִיד
51 - ומיהו רבי, הוא רַב כְּהֵנָּה מִפְּרִשׁ את מקום תורבץ
52 הושט כן, שכל מקום שְׁחֻתְבוֹ וְעוֹמֵד בְּמְקוֹמוֹ, זֶה תוֹרְבִּץ הוֹשֵׁט,
53 אֲלָא אִיזוּהוּ וּשְׁטָה עֲצָמוֹ, כָּל שְׁחֻתְבוֹ וְכֻיָּן - שכאשר חותך את
54 הושט שפת החתך מתכווץ כלפי פנים ונעשה עיגול חלל הושט
55 קטן.
56 דעה שלישית בפירוש מקום תורבץ הושט: רבי יוֹנָה אֲמַר וְיָאָה

1 מתרצת הגמרא: לְבַהֲמָה שיש סָפֵק אם היא דְּרוֹקָה, כגון שמצא
2 חיה ממין הדורס בתוך עדר בהמות שהיא שותקת והן צועקות,
3 חוששים שצועקות מחמת שדרסה בהן, וצריך לבדוק את
4 הוושט של כל בהמה אחר השחיטה מבפנים אם נעשה הבשר
5 אדום מחמת הארס, וזה הוא ההבדל היוצא להלכה מדברי רבה,
6 שהעור הפנימי שהוא לבן ניכר בו אם יש אדמימות מחמת הארס
7 או לא, אבל העור החיצוני שאדום הוא, אין לו בדיקה, משום
8 שלא ניכר בו האדמימות.
9 הגמרא מביאה מעשה בדין בדיקת הושט: הָהוּא - היתה בהמה
10 שהיה בה סָפֵק אם היא דְּרוֹקָה, דְּאִתָּא לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה, הָהוּא קָא
11 בְּדִיק לֵיהּ רַבָּה לְוִישְׁט מְאִירָא - ובדק לה רבה את הושט מבחוץ.
12 אֲמַר לֵיהּ אֲבִי, וְהָא מִרְּרִי הוּא דְּאִתָּא - והרי מִרְּרִי (רבה עצמו) הוא
13 שאמר שוֹשֵׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מבחוץ אֲלָא מְבַפְּנִים. אֲפִכִּיה רַבָּה,
14 וְכִדְקִיה - הפך רבה את עור הושט, ובדק אותו מבפנים, וְאִישְׁתַּחֲבַה
15 עֲלֵיהּ תְּרִי קוֹרְטִי דְּאָא, וּמִצָּא בו שני מקומות שהיה בהם
16 מעט דם, והטריף את הבהמה. מבארת הגמרא: וְרַבָּה שהחל
17 בבדיקת העור החיצון, נִמִּי לְחִדְוִי דְּאֲבִי הוּא דְּכָעִי - כל כוונתו
18 במעשה זה, לבדוק את אביו ולראות אם ישאל מיד כשיראה
19 שנעשה לא כדיו.
20 הגמרא מבארת אימתי אין חוששים לקרוע שעלה מחמת המכה:
21 אֲמַר עוֹלָא, יָשַׁב לוֹ קוֹץ בְּוִישְׁט הַבַּהֲמָה על ידי שאכלה קוצים,
22 ונתחב קוץ לתוך עור הושט הפנימי, ולא נראה הקוץ מצידו
23 החיצוני של הושט, וגם אין שום אדמימות במקום הנקב הפנימי,
24 אֵין חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא כאשר ניקב בתחילה היה הנקב מפולש בשני
25 עורות הושט, ואחר כך הִבְרִיא מחמת קרוע שעלה על גבי המכה,
26 שאם אכן כך היה, הלא שנינו לעיל שאין קרוע זה מועיל וטרפה
27 הבהמה, אלא כיון שלא ראינו שנקב הקוץ את שני העורות, אין
28 חוששים לנקב והבהמה כשרה.
29 (דְּרַם, חֲתִיבוֹת, בְּסָפִי, מְסַמָּה. תיבות אלו הם סִימָן לקושיות על
30 עולא). הגמרא מביאה להקשות על עולא מדמיון למקרים
31 אחרים שאסורים מספק. מקשה הגמרא: וְלְעוֹלָא שהכשיר במקום
32 שיש ספק אם היה נקב בושט, מִאי שְׁנא מְסַפֵּק בבהמה אם היא
33 דְּרוֹקָה, כגון שנכנס אריה לעדר בהמות שאנו חוששים שמא
34 הכניס בה ארס וצריכה בדיקה.
35 מתרצת הגמרא: קָסְבֵּר עוֹלָא כדעת רב (ג.) שאין חוֹשְׁשִׁין לְסָפֵק
36 דְּרוֹקָה, ולכן הכשיר אף בישב לו קוץ בושט.
37 שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנא סָפֵק זה באופן שישב קוץ בושט
38 מְשַׁתִּי חֲתִיבוֹת המנחות לפנינו, אַחַת שֶׁל חֶלֶב וְאַחַת שֶׁל שׁוֹמֵן,
39 ואינו יודע להבחין מה חלב ומה שומן, שאסור לאכלם, ואם אבל
40 אחד מהם חייב בקרבן אשם תלוי הבא על ספק איסור כרת, הרי
41 מבואר בזה שכשיש ספק איסור לפנינו אסור לאוכלו, ומדוע
42 עולא התיר את הבהמה מספק.
43 מתרצת הגמרא: הָתָם אִתְּחַזְקוּ אִיסוּרָא והכא לא אתחזק איסורא,
44 כלומר, במקרה של שתי חתיכות החזק הדבר לאיסור מאחר
45 שדאי מעורב כאן דבר האסור, ולכן כל חתיכה אסורה באכילה
46 מספק, אבל כאן בישב קוץ לא הוחזקה בכך הבהמה לאיסור, שכן
47 עצם הדבר שיושב קוץ בבושט אינו כלום, ורק ספק יש אם אירע
48 שניקב ואסורה או לא.
49 שואלת הגמרא עוד: וימאי שְׁנא מְהֻשְׁחָה בְּסָפִין בדוקה ולא היה
50 בה שום פגם, ואחר השחיטה נִמְצָאת הַסְכִּין פְּגוּמָה, שהבהמה
51 אסורה מספק שמא נפגמה הסכין בעור קודם השחיטה, ונמצא
52 ששחט בסכין פגומה שנבלה היא, הרי מצינו שהבהמה אסורה
53 מספק אף שלא היה חזקת איסור בדבר.
54 מתרצת הגמרא: הָתָם - שם אף על פי שלא הוחזק איסור
55 בתחילה, אבל בסוף אִתְּחַלִּיד לָהּ רִיעוּתָא בְּסָפִין - נולד סיבה
56 המרעת את חזקת שלימות הסכין, וכיון שלפנינו סכין פגומה לכן

או ארבע אצבעות, ובמקום זה אינו ושת ושם לא ישחוט, ומכאן
ואילך כלפי מטה הוא תחילת הושת וכשר לשחיטה.
מבררת הגמרא: לְמַטָּה בּוּשֵׁט עַד פְּמָה הוא מקום הכשר לשחיטה.
משיבה הגמרא: אָמַר רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבִינָה, כאשר שוחט
כלפי מטה יניח ממקום חיבור הושת בכרס עַד כְּרִי שְׁעִיעֵיר - עד
מקום שכלה שם השיער, שדרך להיות בכרס כמין שיער, ושם לא
ישחוט משום שהוא אינו ושת הכשר לשחיטה, אלא משם ואילך
כלפי מעלה הוא הושת הכשר לשחיטה.
הגמרא הבינה שרק בכרס יש שיער אבל בושט אין כלל שיער,
נמצא שכשר הושת כולו לשחיטה עד מקום חיבור לכרס, ומשום
כך הגמרא מקשה: אֵינִי - האם כך הוא, וְהָאֵמַר רַבִּינָא אָמַר גְּנִיבָא
מִשְׁמִיחָה דְּרַב, שיעור טַפַּח בְּשֵׁשֶׁת סָמוּךְ לַמָּקוֹם חִיבּוּרוֹ לְכָרֶס, וְהוּ
הַנִּקְרָא כְּרֶס הַפְּנִימִי ולא ושת, ואם כל מקום שאין שיער הוא כשר
לשחיטה נמצא שיכול לשחוט הטפח הסמוך לכרס, ואֵמַר - מדוע
הוא כשר לשחיטה, והלא בִּי קָא שָׁחַט, בְּכָרֶס קָא שָׁחִית - כאשר
הוא שוחט בושט בטפח הסמוך לכרס נמצא שבכרס הוא שוחט
ולא בושט, כיון שטפח זה הוא הכרס הפנימי ולא ושת כלל.
מחמת הקושיא הגמרא גורסת באופן אחר את דברי גניבא בשם
רב: אֵימָא - אמרו) טַפַּח בְּכָרֶס סָמוּךְ לַמָּקוֹם חִיבּוּרוֹ לְוִוְשָׁת, וְהוּ
כְּרֶס הַפְּנִימִי ולא הכרס החיצון, אבל הושת מגיע עד הכרס ומקום
שחיטה הוא כדברי רב נחמן.
תירוצ נוסף: אֵיבְעִיתִי אֵימָא, באמת דברי גניבא בשם רב הם כמו
שגרסנו בתחילה, שטפח הושת סמוך לכרס הוא כרס הפנימי, ואין
מדבריו קושיא לדברי רבה בר אבוב שפירש שכל הושת כשר
לשחיטה עד מקום חיבורו לכרס, משום שִׁבִּי קָאָמַר רַב בְּתוֹרָא
דְּמִשְׁעִיר טַפִּי - רב אמר את דינו בשור שיש בו שיער יותר,
שהשיער שנמצא בכרס נכנס גם בושט בשיעור טפח, וממקום
שכלה השיער שם הוא מקום שחיטה, ובוה אכן טפח בושט
הסמוך למקום חיבורו בכרס אינו ושת אלא כרס הפנימי, אולם
בשאר בהמות מקום השחיטה בכל מין הוא עד היכן שמגיע
השיער כל אחד כשיעורו.
הגמרא דנה בדיון נעקר הושת ממקום חיבורו בלחי: אָמַר רַב נַחֲמָן
אָמַר שְׂמוּאֵל, תּוֹרֵפִין הַוִּוּשָׁת שְׁנִיטָל בּוֹלֵו - נחתך כולו ממקום
חיבורו בלחי, בְּשֵׁר. וְהָנָא תוֹנָא - והתנא של המשנה לקמן (ד.)
מסייע לדברי, שכך שנה התנא, נִיטָל לְחֵי הַתְּחָתוֹן, בְּשֵׁר. וכיון
שהסימנים מחוברים בלחי התחתון והוא ניטל, נמצא שנתלשו
הסימנים, ואף על פי כן הכשר התנא.
מקשה הגמרא: מִתְּקִיף לֵה רַב פָּפָא, וְהָאֵימָא עֵיקוֹר סִימָנִים - והרי
אם נחתך הושת ממקום חיבורו בלחי, נמצא שאין הושת מחובר
לגוף הבהמה והרי דינו כמו שנעקרו הסימנים ממקום חיבורם
בגוף והבהמה נעשית טריפה בכך, וכיצד מכשיר שמואל בהמה
זו.
הגמרא משיבה בשאלה: וְלִטְעַנַּת רַב פָּפָא קִשְׁיָא מְתַנִּיתִין שְׁנִינּוּ
בָּה נִיטָל לְחֵי הַתְּחָתוֹן בְּשֵׁר, והרי יש כאן עיקור סימנים.
מבארת הגמרא את קושייתה, מדוע לא קשה מהמשנה על רב
פפא: בְּשִׁלְמָא מְתַנִּיתִין לְרַב פָּפָא לֹא קִשְׁיָא - מובן הדבר מדוע לא
קשה מהמשנה על רב פפא, משום שיש לחלק, הָא דְּאֵימָא
אֵימָא, הָא דְּאֵימָא אֵימָא מִעֵלְיוֹ סִימָנִים - רב פפא מדבר באופן
שנעקר הושת מהלחי וגם מהבשר, והו עיקור סימנים שאינו כשר
עוד לשחיטה, אבל במשנה מדובר שרק נפרד הלחי מהבשר
שמחובר לושת, אך עדיין הושת מחובר לבשר, ואין זה נחשב
לעיקור סימנים, וכשר לשחיטה. אֵלָּא לְשְׂמוּאֵל שאמר שתורבץ
הושת שניטל כולו, משמע שהושת עצמו ניטל, שאינו מחובר
עוד לבשר כלל, אם כן קִשְׁיָא לדבריו כטענת רב פפא, שיש כאן
עיקור סימנים, ואין הכשר באופן זה.

ואם עושה בענין אחד מְחַמְרֵי בֵּית שְׁמַאי ומְחַמְרֵי בֵּית הֵלֵל, עָלִיו
הַתְּנוּב אָמַר (קהל ב ד) 'הַכֹּסֶל בַּחֲשֵׁךְ הַלֵּל', וזאת משום
שקולותיהן וחומרותיהן סותרות זו את זו, ולכן המיקל עושה
שלא כדין ורשע הוא, והמחמיר הרי הוא כסיל, אֵלָּא אֵי - אם
רוצה לעשות כְּבֵית שְׁמַאי יעשה כשיטתם לגמרי, בְּקוֹלֵיהֶן
וּבְחֻמְרֵיהֶן, ואֵי רוצה לעשות כְּבֵית הֵלֵל, ינהג כשיטתם לגמרי,
בְּקוֹלֵיהֶן וּבְחֻמְרֵיהֶן, ואם כן יש להקשות על רבא במקרה ששחט
מעט בתורבץ הושת, מדוע החמיר בדעת שניהם, והלא
חומרותיהם סותרות זו את זו, שאם תורבץ הושת הוא מקום
שחיטה, הלא הוא חלק ממעשה השחיטה, ואם אינו מקום
שחיטה, הרי פסולו ברובו ולא בנקב משהו.
לפני שהגמרא משיבה על הקושיא היא מקשה על עצם דברי
הברייתא הסותרים זה את זה: הָא גּוֹפָא קִשְׁיָא - ברייתא זו מצד
עצמה קשה היא, שבתחילה אֵמַרְתָּ לְעוֹלָם הִלְכָה בְּדַבְרֵי בֵּית הֵלֵל,
משמע שכדריהם צריך לנהוג, וְהָרִי תִּנִּי - ושוב שנית לבסוף,
וְהָרִיצָה לְעִשׂוֹת בְּדַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי יַעֲשֶׂה, ואֵיךְ ניתן לעשות כדברי
בית שמאי אחר שנפסקה הלכה בבית הלל.
מתרצת הגמרא: לֹא קִשְׁיָא, כָּאֵן קוֹדֵם שִׁינָא בֵּית קוֹל ופסקה
הלכה בבית הלל, ואילו הם דברי הברייתא בסופה שניתן לעשות
כדברי בית שמאי, כָּאֵן לְאַחַר בֵּית קוֹל שפסקה בבית הלל, ושוב
לא ניתן לעשות בבית שמאי, ואילו הם דברי הברייתא בתחילתה
שהלכה בבית הלל.
תירוצ נוסף: וְאֵי בְּעֵית אֵימָא, באמת סוף דברי הברייתא הם אֵי
לְאַחַר בֵּית קוֹל שפסקה הלכה בבית הלל, ואף על פי כן ניתן
לעשות בבית שמאי, וְשִׁינָא שְׂכַרְבִּי הַוִּוּשָׁת הִיא סוֹבֵרַת, דְּאָמַר אֵין
מִשְׁנִיתִין בְּבֵית קוֹל, כלומר אין סומכין על פיה לפסוק ולקבוע
הלכה כדבריה, אלא הדבר שקול הוא. ולכן הרוצה לעשות
כדברי בית שמאי עושה, וכדברי בית הלל עושה, אבל דברי
תחילת הברייתא שלעולם עושים בבית הלל, הם כדעה הסוברת
שמשיחים בבת קול שפסקה הלכה בבית הלל, ושוב לא ניתן
לעשות בבית שמאי.
אחרי שנתבררו דברי הברייתא, חוזרת הגמרא לקושיא על רבא:
מִכָּל מָקוֹם קִשְׁיָא מדברי הברייתא על רבא, אֵיךְ החמיר כדברי
שני דעות הסותרות זו את זו, הרי מבואר בברייתא שנחשב כסיל
העושה כן.
הגמרא מביאה ביאור אחר בדעת רב לתרץ דברי רבא: אָמַר רַב
מְבִית, בּוֹלָה בְּרַב עֲנָדָא, רבא שאסר את השור, אינו משום
שהחמיר בדעת רב וכדעת שמואל, אלא פסק רק כדברי רב, דְּבִי
אָתָא - כאשר בא רַבִּי בַּר יְהוֹנָתָן מארץ ישראל לבבל, אָמַר, לֹא
תַצִּיתוּ לְחֵוֹ לְחֵוֹי בְּלֵלִי דְּבִינָה יְהוּדָה אֲחֵי מִשְׁמִיחָה דְּרַב - אל תשמעו
לאותם ההלכות שאומר אחי יהודה משמו של רב, שתורבץ
הושת הוא מקום שחיטה, אלא הִכִּי אָמַר רַב, וְיִשְׁטַח נָתַנּוּ [בן]
הַכִּמִּים שְׁעִיר עד היכן הוא מקום הכשר לשחיטה בו בין למעלה
סמוך לראש ובין למטה סמוך לכרס, מִכָּל דְּבָרֵיו נִשְׁמַע, דְּתוֹרֵפִין
הַוִּוּשָׁת לֹא מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא, שאם בכלל הושת הוא ויכול
לשחוט בו, הלא אין צריך ליתן שיעור למעלה, שהרי למעלה
מהתורבץ ודאי אינו ושת כלל אלא לחי, ומכך שיש שיעור שנתנו
בושת למעלה, בהכרח שהתורבץ אינו בכלל מקום שחיטה, וְאֵן
על פי כן קָאָמַר רַב שְׁנַעֲשֶׂה טְרִיפָה אִפְלוּ בְּנִיקָב מִשְׁחָו, ומשום
כך סבר רבא שנעשה השור טריפה, כיון ששחטו מעט בתורבץ
הושת ואינו מקום שחיטה ובמשהו נטרף.
עתה מבארת הגמרא מהו השיעור שנתנו חכמים בושט. מבררת
הגמרא: לְמַעַל בּוּשֵׁט עַד פְּמָה הוא מקום הכשר לשחיטה. משיבה
הגמרא: אָמַר רַב נַחֲמָן, כִּשְׁבָא לשחוט בושט כלפי מעלה יניח
ממקום חיבור הושת לראש עַד כְּרִי תְּפִיסָתָּהּ, והיינו שיעור שלש

רוב עוביה — יש אומרים: רוב עובי הדופן, אף על פי שלא הגיע לחלל. ושיבוש
הוא, דאם כן חמור הקנה מן הוושט, דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור
הפנימי כשר עד שניקב לחלל. רוב עוביה — כלומה, כי משערין רובה — ברוב
עוביה משערין. ועובי הקנה היינו מן העור ולצואר, דאילו מן הראש ולחזה היו
אורך, ולרוחב הצואר היו רוחב הקנה,
ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה. בשיעור
זה נמדד עובי התנוך, וקודם שיגיע לחצי
חלל היו רוב עוביה עם הדפנות והחלל,
מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצר
הצואר אינו אלא קרום דק, וסתמא כשנספק
הקנה — מלמעלה למטה הוא נפסק, ומחני
עובי התנוך לאשלומי לרובא, ובמיעוט
התחתון היו חצי החלל או רובו. רוב חללה
— אינה טרפה עד שישפס רוב החלל, ועובי
התנוך אינו משלים לרוב. ואמרי לה ברוב
חללה — אליבא דרב פלוגי אמוראי. שריה
— רב לקמיה דרבה. בתליסר איסורי
פשיטי — איסורי = סלעי מדינה, שהם
פשוטים וקלים. "איסורי" סתם היינו סלעין
צורי, שהסלע ארבע דינרים, ו"איסורי
פשיטי" הוא סלע מדינה, שמניתי בשבטלע
צורי, היינו חצי דינר, כדאמרין ב"התובל
את חבירו" (בבא קמא צב.). איסורא פלגא
דחזא, וקרי ליה התם סלע מדינה. לא מיסר
אסר — דהכי הוה בעי למיבדקה ברוב
עוביה, ולא שבקוה תלמידים, ושדורוה
לקמיה דרבה. דתליא כמכארי — ודהתם
איכא לספוקי דלמא לא היו סברא מעליא.
והכא רבה אגמריה סמוך, דהכי גמיר
מריבה דפוסקת הגרנות ברוב חללה. מלתא
דתיא בסברא — כגון מקיפין בריאה,
דאיכא למימר דלמא לא מידמו חזותא
שפיר, וכגון דמיא לבשרא דדמיא לבשרא
דדמיא לביעתא דדמיא למוריקא, דאיכא
מנייניהו כשרות ואיכא מנייניהו טרפות וחולין
עוב, ופעמים שאדם טועה במראותיהן.
משום חשדא — דלא לימרו: משום דשריא
ניהלה דחולל גביה, ונראה כגוסל שרע על
הוראתו. דן את הדין — על שדה או על
טלית, בין זה לזה. וכן עדים שהעידו — על
שדה או על טלית שחן של פלוני. בולן
רשאים ליקח — אותו חפץ. הרחק מן
הביכור — שלא אמרו: בשביל כך יזכו
לזה, שיתנה לו בולל. שרי בוכרא —
כשדיה כחן מביא לפניו בכור לראות מומו,
והיה מתירו — לא היה לוקח ממנו מבשר
אותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה, וכשהוא
תם אינו ראי כלום, שדחוט קדשים בחוץ.
רב חסדא — כחן הזה, כדאמרין בגיטין
ב"הניקין" (נז.א). שמונים זוגים אחים כהנים
נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות. בכור
נמכר באומד ולא במשקל, כדאמרין
בבכורות (א.א.). כל פסולי המוקדשין
נשחטין ונאכרין באיטילא ונמכרין בליטרא. בליטרא
חוץ מן הכבד והמעשר. מתקלא מוכח —
שחבל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר
כמותו לאחרים ונותן המעות מיד. מאי
איכא — במה יכולין לחשדני. משום אומנא

היכי עבד הכי וזהו חכם שטימא כ' — ואם תאמר: דלקמן (חולין מט.א.) גבי
ההוא מחטא דאשתבח בסמפונא דכבדא, הווא בר בריה דרב אידי טריף רב ארא
בר מנימין מכשירו ויש לומר: דהתם אגמריה סמך. כדאמרין בסוף פרק שני דנדרה (כ.ב.)
גבי יליתא דאיתית דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה, ואיתית קמיה דרב יצחק
ברבי יהודה ודכי לה, ופרקי עליה מוכחם שטימא
כ', ומשני: דמעיקרא טמי טמיה לה, כיון
דאמרי: כל יומא הוה רכי לי רבה בר בר חנה
כהאי גוונא. וההוא יומא חש בעניה. הוה דכי
לה. ובעי התם: כזה הדין לי פלוגי חכם, מהו?
פרדש: נאמנת או אינה נאמנת? ובעי למפסטי
מערבא דילתא דנאמנת. ומשני: רב יצחק ברבי
יהודה אגמריה סמך. ופירש שם בקונטרס דהדר
ביה מאידך שנויא דשני: מעיקרא טמיו טמי לה.
דכיון דאגמריה סמך — רשאי להתיר מה שאסר
חבירו, וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר —
ליתא מסברא. ולפירושו, בשמעתין נמי, למאי
דמיסך דאגמריה סמך — לא צריך למאי דמבני:
רב לא אסר ולא מיד, אלא דהאמת מתריך.
ולבאורא היה נראה פשט ההלכה, דנדה
אגמריה סמך — ולכן האמין לדבריה. ולעיל
צריך לשנויא קמא, דמעיקרא טמיו טמי לה.
דהיא עובדא דלקמן (חולין מט.א.) נמחש
שנמצא בסמפונא דכבדא — שמו היו שניהם
בבית המדרש ונשאלה השאלה לפניהם
לשניהם. אי נמי, לא ידע שאסר חבירו.
וכן העדים שהעידו כולם רשאיין ליקח כ' —
דשנים אינם חשודים, כדאמרין בפרק שני
דיבמות (כ.ה.), ומכל מקום לבעל נפש טוב
לחזקתו, ואם תאמר: ועדים היאך רשאיין ליקח
כ' בשלמא חתומים על גו אשה או על שטר
מקח — לא חשו חכמים למעשה, דמעשה לא
עבדי. אבל בדורא אמרי, כדאמרין בפרק
ד"תקבל" (גיטין סו.א.), אמר לעדים: אמרו
לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו — לא תעשה
בישראל כותא, דחיישינן שמא תשכיר עדים.
וכן מצינא או שחלצה בפניו היאך ישאנה? הא
לא עבדי התם מעשהו ויש לומר: דכל דבר
שנגמר על פיהם חשבי מעשהו, אבל התם שאינו
אלא דבור בעלמא, שאומר מן הבעל אל הסופר
לכתוב ולעדים לחתום, ואפשר שהם לא יעשו
ולא תתגרש, וגם אם אין וגמירין הדבר אינם
חששין, ואם תאמר: דן את הדין דהכא, היאך
רשאיין ליקח? והלא יחיד הוה, מדקתני "דן"
דמכח מתניתין דבכורות (כ.ה.) דתנן: דן את
הדין, מייתי בפרק קמא דסנהדרין (ו.א.) דשנים
שדני דיניהם דין, ולאו דוקא שנים אלא הוא
דין אחד! ואין לומר דדין לא חשדי, דהא
אמרין בפרק שני דיבמות (כ.ה.) דהכחם שאסר
את האשה בגדר דלא ישאנה? ושמא חיישינן
התם טפי, שמא עיניו נתן בה. ועד יש לומר:
דהיא דבכורות מוכחא טפי דביחיד איידי,
דקתני רישא: מי שאינו מומחה וראה את הבכור
כ' בפרק "עד כמה" (בכורות כ.ה.), ולחצי דייק
מנה בסנהדרין. "אילו" תלמידי חכם —
דמהדרי ליה אבידתו בטביעת עין — זה הוראה
טרפה לעצמו.
מצטרפין

מעלייתא — ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר. כל יומא נמי — חולקין לי בכור, ומוכרין לי מן המיטב. זה הוראה טרפה לעצמו — כשנולד ספק טרפות בבמהותו,
ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר, ואינו חס עליה ואוסרה. הוראה טרפה לעצמו — דהיא שונא מתנות אחרים הוא, שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר. ושמש
תלמידי חכמים — גמרא. לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו, והיינו תלמוד. "יגיע כפיך כי תאכל" — דכיון דעל שלו אינו חומד — כל שכן שאינו חומד
בשל אחרים לגנוב ולגולל. מומני ליה — לאכול אצלם.

שמה אם יהיה מותר להם לקנותו יורו או יעידו דין שאינו אמת
 על מנת שלאחר מכן ימכרו להם בזול, אָבֵל אָמְרוּ חֲכָמִים לדין
 ולעד, אף על פי שאין לחשוש להטיית הדין ולהוראה ולעדות
 שאינן אמת, בכל זאת הִרְחַק מִן הַכַּיּוֹר וּמִן הַדְּיוּמָה לוֹ, שיש
 לחשוש שמא יחשדו בך ויאמרו שהורת או העדת בבדי קבלו
 לאחר מכן בזול, ועל כן יש לך להמנע מקנייה זו. מעתה קשה
 מדוע לא נמנע רבה מלקנות בשר זה שהורה שהוא מותר.
 מתרצת הגמרא: הֵנִי מִלֵּי בַמִּידִי דְּמִזְבִּין (משומא) [בשומא] - דבר
 הנמכר בהערכה, שבוה עשויים לחשוד את החכם שמכרוהו לו
 בזול ועבור זאת התירו מתחילה, אולם הֵבֵא בְּבֶשֶׂר זֶה, הנמכר
 במשקל, מִתְקַלָּא מִזֶּכֶּה - המשקל מוכיח שלא קיבלו בזול, ואף
 לאחרים הוא נמכר במחיר זה, ואין עשויים לחשוד בו כלל.
 מביאה הגמרא: כִּי הָא - (כמעשה זה) (רדבה) [דְּרָבָא] שָׂא
 מִדְּרַפְתָּא וְזָבֵן מִיָּנָה בִּישְׁרָא - התיר טריפה וקנה ממנה בשר, אָמְרָה
 לֵיהּ בֵּת רַב חֲסָדָא אֲשֶׁתּוּ, אָבָא וּרַב חֲסָדָא שָׂרִי בּוֹבְרָא וְלֹא זָבֵן
 מִיָּנָה בִּישְׁרָא - כאשר הביא בזון לפניו בכור בהמה טהורה לראות
 אם נפל בו מום, והתירו, לא קנה מבשרו לאכילה, וכיצד קנית
 מבשר הבהמה שהותרת. אָמְרָה לֵיהּ רַבָּא, הֵנִי מִלֵּי בּוֹבְרָא דְּאֲשׁוּמָא
 מְזִדְּבִין - הנהגה זו שנהג אינה שייכת אלא בבכור, שנמכר בשומא,
 ועשויים לחשוד את החכם המתיר שקיבלו במחיר זול יותר ושעל
 כן התירו, אולם הֵבֵא בְּבֶשֶׂר הַנִּמְכָּר בַּמִּשְׁקָל, מִתְקַלָּא מִזֶּכֶּה -
 המשקל מוכיח שלא היתה במחירו כל הוזהל, ואף לאחרים הוא
 נמכר במחיר זה, ואין מקום לחשד. מָאִי אֵיכָא - במה יכולים
 לחשדני, מִשּׁוּם אֲוִמָצָא מְעִלְיָתָא - משום ששקל לי את הבשר
 המעולה יותר, ושמה יחשדוני שעבור זאת התרתי את הבהמה.
 אין לחשוש שיחשדוני בכך, משום שְׁקָל יוֹמָא אֲוִמָצָא מְעִלְיָתָא
 זָבֵנוּ לִי - תמיד חולקים לי בכור ושוקלים לי את הבשר המעולה
 יותר, אף לא מבהמה שבאה לפני והתרתיה.
 הגמרא מביאה דברים בענין הוראה בהבמה במקום נגיעת ממון:
 אָמְרָה רַב חֲסָדָא, אִיזוּהוּ תַלְמִיד חֲכָם, זֶה הָרֹאֶה מִדְּרַפְתָּא לְעִצְמוֹ
 בְּבִהְמוֹתוֹ, כלומר שנולד ספק טרפות בבהמתו, ונראה לו טעם
 להיתר וטעם לאיסור, ואינו חס על ממנו ואוסרה.
 וְאָמְרָה רַב חֲסָדָא, אִיזוּהוּ מִתְנַת יְהוָה, זֶה הָרֹאֶה
 מִדְּרַפְתָּא לְעִצְמוֹ בְּבִהְמוֹתוֹ, שאם אינו חומד את ממנו להכריע בספק
 כיצד ההיתר, ודאי שהוא שונא מתנות אחרים, ועליו נאמר שיחיה.
 דְּרַשׁ מִרְּזִי וּמִדְּרַשׁ מִשְׁמִית דְּרַב חֲסָדָא, כָּל מִי שֶׁקִּוְרָא בְּתוֹרָה וְשׁוֹנֵה
 בְּמִשְׁנָה, וְרֹאֶה מִדְּרַפְתָּא לְעִצְמוֹ, שמחמיר בספק שיש בה וכאמור,
 וְשִׁמְשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לְלַמּוֹד מֵהֶם כִּיצַד לַהֲבִין אֶת דְּבָרֵי
 הַמִּשְׁנִיּוֹת וְלַתְּרֹץ אֶת הַסְתִּירוֹת שְׂבִינִידֵן, עֲלִיו הַתְּכֻזָּה אֲוִמָּר (תהלים
 קכב א) יִגַּע בְּפִיָּךְ כִּי תֵאָכֵל אֲשֶׁרִיךְ וְטוֹב לָךְ, שכיון שאינו חומד
 את ממנו שלו והוא רואה בו טריפה לעצמו, כל שכן שאינו חומד
 ממון של אחרים לגנובו ולגזול, אלא הוא אוכל יגיע כפיו, ועל
 כן אשריו וטוב לו. רַב זְבִיד אָמְרָה, זֹכֶה וְנוֹחֵל שְׁנֵי עוֹלָמוֹת, הָעוֹלָם
 הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא, שנאמר עליו 'אשריך וטוב לך', ויש לדרוש,
 'אשריך' כְּעוֹלָם הַזֶּה, 'וטוב לך' לְעוֹלָם הַבָּא.
 רַבִּי אֶלְעָזָר כִּי הוּא מְשַׁדְּרִי לֵיהּ מִבֵּי נְשִׂיָּה מִיד - כאשר שלחו לו
 מתנות מבית הנשיא, לֹא שָׁקָל - לא היה לוקחן, וְכִי הוּא מְזַמֵּן לֵיהּ
 לְסַעוֹד אַצְלָם, לֹא אָוִיל - לא היה הולך. וְאָמְרָה לְנִשְׂאִי לְבֹאֵר אֶת
 הַנִּהְגָּתוֹ זֶה, לֹא קָא בְּעֵי מִרְּדִימֵי - האם אין אדוני חפץ שאדוה,
 דְּכִתְבִי 'שׁוֹנֵא מִתְנַת יְהוָה', ועל כן איני רוצה לקבל מתנות.
 רַבִּי יוֹרְאָה כִּי מְשַׁדְּרִי לֵיהּ - כאשר שלחו לו מתנות, לֹא שָׁקָל - לא
 היה לוקחן, אולם כִּי הוּא מְזַמֵּן לֵיהּ - כאשר זימננו לסעוד עמם,
 אָוִיל - היה הולך, ולא נמנע. וְאָמְרָה לְבֹאֵר אֶת הַנִּהְגָּתוֹ זֶה,

משערים לפי רוב עֲזִיבָה של הגרירת מבחוץ, שאם נפסק רובה
 טריפה, אף שאינו רוב חללה, וְאָמְרָה לֵהּ - ויש שאמרו בשם רב
 שאמר שמשערים ברוב חֲלָלָה דווקא, שאף שמבחוץ נפסק רובה,
 אינה נעשית טריפה אם לא נפסק רוב חללה, שאין עובי הגרירת
 מצטרף לרוב.
 מעשה בענין זה: הָיָא פְסוּקַת הַגְּרִירָתָא, דְּאֲתָא לְקָמְהָ וּשְׁבָאָה
 לַפְּנִיּוֹ דְּרַב לְשֹׁאֵל מַה דִּינָהּ, אם כשירה אם טריפה. יְתִיב וְיִשְׁבּוּ
 רַב, וְקָא בְּדִיק לֵהּ הָאֵם נִפְסָקָה בְּרֹב עֲזִיבָה, ומצא שנפסקה ויש
 להטריפה. אָמְרוּ לֵיהּ רַב בְּהֵנָּה וְרַב אִסִּי לְרַב, לִמְדִּתְנוּ רִבִּינוּ
 שְׁאִינָה נִטְרַפָּת עַד שֶׁתִּפְסַק בְּרֹב חֲלָלָה דווקא, ומדוע הנך בודק
 ברוב עובייה. שְׁדִּירָה - שלח שאלה זו לְקָמְהָ וּשְׁבָאָה לְרַבָּה בְּרַ
 בְּרַ הֵנָּה, בְּדִקָּה רַבָּה בְּרֹב חֲלָלָה, וראה שלא נפסק הרוב, וְאָבְשָׁהָ
 לֹאכִילָהּ, ולאחר מכן זָבֵן מִיָּנָה בְּתַלְמִידֵי אִסְתִּירִי פְּשִׁיטִי בִּישְׁרָא -
 קנה רבה בשר מבהמה זו בשווי שלש עשרה סלעי מדינה.
 הגמרא דנה בפסקו של רבה. שואלת הגמרא: וְיְתִיב עֲזִיבָה חִבִּי -
 וכיצד עשה רבה כן, שהורה להיתר אחר שרב הורה לאיסור,
 וְהִתְנָא בְּבִרְיָתָא, חֲכָם שְׁבָאָה לַפְּנִי שְׁאִלָה בְּעִנְיֵי טוּמָא
 וְטַהֲרָה וְיִמָּא, אֵין חֲבִירוֹ (חכם אחר) רָשָׁא לְמַהֲרָה בְּאֻתָּה שְׁאִלָה,
 וכן חכם שבאה לפניו שאלה בעניני איסור והיתר וְאָמְרָה, אֵין
 חֲבִירוֹ רָשָׁא לְמַהֲרָה. מתרצת הגמרא: שְׁאֵנִי הֵבֵא דְּרַב לֹא אָמְרָה
 מִיָּסָר אֶת הַבְּהֵמָה, שאמנם רצה לבדוקה ברוב עובייה ולאוסרה,
 אולם אחר ששאלוהו לתלמידיו על כך, נמנע מלאוסרה, ועל כן
 מותר היה לרבה להתירה.
 הגמרא דנה בענין מה שקנה ממנה רבה ואכלה. שואלת הגמרא:
 זָבִין בְּהֵמָה זֶה נִוְלַד בַּה סַפֵּק טְרִפּוֹת וְאֹרִי (והורה) בַּה חֲכָם
 וְרַבָּה לְהִתִּירָהּ, חִבִּי אָכַל מִיָּנָה, וְהָאֵתְבִיב (יחזקאל ד יד) 'וְאָמְרָה אֵתָה
 ה' אֱלֹהִים הֵנָּה נִפְשִׁי לֹא מִטְמָאָה וְנִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא אֲכַלְתִּי מִנְּעוּרֵי
 וְעַד עַתָּה וְלֹא בָא בִּפִּי בֶּשֶׂר פְּגוּל', ויש לפרש את הפסוק, 'הֵנָּה
 נִפְשִׁי לֹא מִטְמָאָה', שְׁאֵל הַרְהוּרִי הַרְהוּר עֲבִירָה בְּיוֹם לֵבָא עַל יְדוֹ
 לִידִי מִטְמָאָה שֶׁל קָרִי בְּלִילָה. 'וְנִבְלָה וְטִרְפָּה לֹא אֲכַלְתִּי', שְׁאֵל
 אֲכַלְתִּי בֶּשֶׂר 'בּוֹם בּוֹם' ו-'שְׁחוּט שְׁחוּט' מְעוֹלָם, והכוונה לבשר
 בהמה המסוכנת למות שאומרים עליה מהר ושחוט אותה קודם
 שתמות. 'וְלֹא בָא בִּפִּי בֶּשֶׂר פְּגוּל', שְׁאֵל אֲכַלְתִּי מִבְּהֵמָה
 שֶׁהִתְעוּרָה בַּה שְׁאֵלָה טְרִפּוֹת וְהוֹרָה בַּה חֲכָם לְהִתִּירָהּ. מִשּׁוּם רַבִּי
 זָבֵן אָמְרוּ, וְלֹא בָא בִּפִּי בֶּשֶׂר פִּיגּוּל' הֵינּוּ שְׁאֵל אֲכַלְתִּי מִבְּהֵמָה
 שְׁאֵל הוֹרָמוֹ מִתְּנִיחָהּ שֶׁהוּא הוֹרֵעַ הַלְחִים וְהַקְבָּה, ואף שהיה כהן
 ומותר היה לו לאוכלה בלא הרמה זו. ונמצא שאין לאכול
 מבהמה שהורה בה חכם, ואין אכל ממנה רבה. מתרצת הגמרא:
 הֵנִי מִלֵּי כאשר היתרו של החכם היה מִלְּתָא דְּתַלְמִיָּא בִּסְבָרָא -
 בסברת הלב ובשיקול הדעת שאז יש להסתפק שמא נפלה טעות
 בדבר, ואילו במקרה זה רַבָּה בְּרַ בְּרַ חֲנָה אֲמַרְיָה וְ-על קבלתו
 מרבו) סָמָךְ לְהִתִּירָהּ, שכן קיבל מרבו שאין פסוקת הגרירת אלא
 ברוב חללה, ושאין שייכת טעות בדבר, ולכך אין להמנע
 מאכילתה.
 שואלת הגמרא: וְתִפְסִיק לֵיהּ מִשּׁוּם חֲשָׁדָא - והלא גם בלא האמור
 לעיל היה לו לרבה שלא לקנות מבהמה זו ולאוכלה, משום
 שיחשדוהו שקיבלה בזול כשכר על הוראתו, דְּהִתְנָא בְּבִרְיָתָא,
 חֲכָם שֶׁדִּין אֶת הַדִּין בִּין אָדָם לְאָדָם שֶׁנִּתְדִינֵי עַל קֶרֶקַע או
 מִטְּלַטֵּלִין שֶׁל מִי הֵם, וְיִזְכֶּה אֶת הָאֶחָד וְהוֹרָה שֶׁהֵם שְׁלוֹ וְיִתִּיב אֶת
 הָאֶחָד וְהוֹרָה שְׁאִינֵם שְׁלוֹ, וכן חכם שבאה לפניו שאלה בעניני
 טומאה וטהרה וְיִמָּא וְטִיְהָר וְ-או טיהר, או שהיתה השאלה
 בעניני איסור והיתר וְאָמְרָה וְהִתִּיר וְ-או התיר, וְכֵן הָעֲדִים שֶׁהִעִירוּ
 על קרקע או מטלטלין שהם של פלוני, בּוֹלֵן רָשָׁאִין לִיקַח וְ-לקנות
 חפץ זה שדנו עליו או הורו עליו או העידו עליו, ואין חוששים

26 אנו מחמירים בָּרֶב, דָּאָמַר שְׁנוּבְתוֹ בְּמִשְׁחָהוּ, וּנְמַצָּא שְׁמַחְמִירִים
27 מִצַּד אֶחָד כִּרְב שְׁנֵק בְּמִשְׁחָהוּ, וּמִצַּד שְׁנֵי כְּשִׁמוּאֵל שְׁאִינוּ מְקוּם
28 שְׁחִיטָה, וְלִכֵּן הִבְהַמָּה טְרֵפָה.
29 מִבִּיאתָּה הַגְּמָרָא שְׁהָאֲמִירָאִים תִּמְהוּ עַל פֶּסֶק זֶה שֶׁל רַבָּא. מִסְפֶּרֶת
30 הַגְּמָרָא: אֵינְלִיל מִלְּתָא מְטָא לְקָמְיָה – הַתְּגַלְגַּל הַדְּבַר [פֶּסֶק דִּין
31 זֶה שֶׁל רַבָּא], וְהִגִּיעַ לִפְנֵי דְרַבִּי אָבָא, אָמַר לְהוּ, תוֹרָא וְ–הַשּׁוֹר [בֵּין
32 לְרַב בֵּין לְשִׁמוּאֵל, שְׁרִי – מוֹתֵר בְּאִכִּילָה, שְׁהָרִי לִרְב הַסּוֹבֵר
33 שְׁנוּבְתוֹ בְּמִשְׁחָהוּ הוּא מְשׁוּם שְׁמִקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם כֵּן יֵשׁ
34 לְהַכְשִׁיר, וְלִשְׁמוּאֵל שְׁתוּרָת נֶקֶב עֲלֵיו וּמְשׁוּם שְׁאִינוּ מְקוּם
35 שְׁחִיטָה, אִינוּ טָרֵף אֵלָּא אִם נִחְתָּךְ בְּרוּבּוֹ. וְיָלוּ אָמְרוּ לִיה לְבִרְיָה
36 דְרַב יוֹסֵף בֶּר חֶמָּא – לִבּוֹ אֲמָרוּ לוֹ לִבְנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף בֶּן חֲמַנָּא
37 [וְשֶׁהוּא רַבָּא], דְּלִשְׁלֵם דְּמֵי תוֹרָא לְבִרְיָה – שִׁישְׁלָם אֶת דְּמֵי הַשּׁוֹר
38 לְבַעֲלֵיו, מְשׁוּם שֶׁהִטְרִיף אוֹתוֹ שְׁלֵא כְּדִין, שְׁבִרְיִיתָא מְפֹרֶשֶׁת הִיא
39 שְׁלֵא עוֹשִׂים כְּחֹמֶרְתּוֹ שֶׁל דְּעָה אַחַת וּמִצַּד שְׁנֵי כְּחֹמֶרְתּוֹ שֶׁל
40 הַדְּעָה הַחוֹלֶקֶת.
41 הַגְּמָרָא מִבִּיאתָּה עוֹד אֲמִירָא שֶׁהִקְשָׁה עַל רַבָּא: אָמַר מֶר בְּרִיה
42 וְ–בְּנֹו דְרַבִּינָא, מוֹחֲבִינָא תִּיּוֹבְתָא פְּלִפִּי סְנֵאִיה דְרַבָּא – מִקְשָׁה אֲנִי
43 קוֹשִׁיא כְּלִפִּי שׁוֹנָאוֹ שֶׁל רַבָּא [וְהֵינּוּ כְּלִפִּי רַבָּא עֲצֻמּוֹ, רַק אֲמַר זֹאת
44 בְּלִשׁוֹן רַכָּה וְנִקְיָה], שֶׁכֵּךְ שְׁנִינוּ בְּבִרְיִיתָא, לְעוֹלָם בְּכָל מְקוּם
45 שֶׁנִּחְלָקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הֵלֵל הִלְכָּתָא וְ–הַהִלְכָּה הִיא] בְּדְרַבִּי בֵּית
46 הֵלֵל, וְהַרְוֵצָה לְעִשׂוֹת בְּדְרַבִּי בֵּית שְׁמַאי, עוֹשָׂה, וְהַרְוֵצָה לְעִשׂוֹת
47 בְּדְרַבִּי בֵּית הֵלֵל, עוֹשָׂה. אֲבָל אִם עוֹשָׂה מְקוּלִי – כְּקוֹלֶת בֵּית שְׁמַאי,
48 וּמִצַּד שְׁנֵי, בְּאוֹתוֹ עֵינִי, לִגְבֵּי דִין אַחֵר, עוֹשָׂה מְקוּלִי – כְּקוֹלֶת בֵּית
49 הֵלֵל, הִרִי הוּא דְרָשָׁע.

1 מִכְלָעָתָא – מְקוּם בֵּית הַבְּלִיעָה, וְהוּא הַחֶלֶק הַסְּמוּךְ בִּיּוֹתֵר לִפִּי
2 הַשּׁוֹט. מִבְּרִית הַגְּמָרָא: וְכִמְהָ הוּא שִׁיעוֹר זֶה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.
3 מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר רַב אֱוִיָּא, פְּחֻת מְשַׁעְרָתָא וְעִדִּיף מְחִיפָתָא –
4 שִׁיעוֹרוֹ הוּא פְּחוֹת מְאוּרֵךְ שֶׁל גְּרִיגִיר שְׁעוּרָה וִיּוֹתֵר מְאוּרֵךְ שֶׁל
5 גְּרִיגִיר חִיטָּה.
6 הַגְּמָרָא מִבִּיאתָּה מַעֲשֵׂה וּפֶסֶק הִלְכָּה בְּדִין תוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט: תְּהִי
7 תוֹרָא דְהוּא – מַעֲשֵׂה בְּשׁוֹר שֶׁהִיא שִׁיךְ לְבִנֵּי רַב עוֹיָקָא, דָּאֲתַחִיל
8 בִּיה – שֶׁהִתְחִיל בּוֹ אֶת הַשְּׁחִיטָה מֵעַט בְּתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט, וְנִמַּר אֶת
9 רֹב הַשְּׁחִיטָה בְּשׁוֹט עֲצֻמּוֹ. אָמַר רַבָּא, רְמִינָא עֲלֵיה חוּמְרֵי דְרַב
10 וְחוּמְרֵי דְשִׁמוּאֵל וְטְרִיפְנָא לִיה – מְטִילִים אֲנִי עַל שׁוֹר זֶה חוֹמֶרְתּוֹ
11 שֶׁל רַב וְחוֹמֶרְתּוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל וּמְטִרִיפִים אֶת הַשּׁוֹר. וּמִבְּאֵר רַבָּא
12 אֶת דְּבָרָיו: מְטִילִים אֲנִי עֲלֵיו אֶת חוּמְרֵי דְרַב, דָּאָמַר רַב, נֶקֶב
13 בְּתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט עוֹשָׂה אֶת הִבְהַמָּה טְרִיפָה אֲפִילוֹ בְּנֶקֶב מְשָׁהוּ, וְאִם
14 תִּשְׁאֵל מִדְּעוֹ הִבְהַמָּה טְרֵפָה, וְהָאָמַר רַב, הִטְעַם שְׁנֵק מְטִרִיף
15 אֲפִילוֹ בְּמִשְׁחָהוּ הוּא מְשׁוּם שֶׁתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט מְקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם
16 כֵּן חִיתוּךְ הַתוֹרֵבֶץ הָלָא הוּא חֶלֶק מִמַּעֲשֵׂה הַשְּׁחִיטָה, וְכִיּוֹן שְׁמִקוּם
17 שְׁחִיטָה הוּא, הִרִי שְׁחִיטָה כְּשֶׁרָה הִיא, שְׁהָרִי בְּשְׁחִיטָה זֶה לֹא הִיָּה
18 נֶקֶב בְּלִבְדּוֹ, אֵלָּא שְׁחַט אֶת כָּל הַשּׁוֹט וְרַק הַחֵל בְּתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט.
19 עוֹנָה רַבָּא, מְשׁוּם שֶׁלִּגְבֵּי מְקוּם שְׁחִיטָה אֲנִי מִחְמִירִים בְּשִׁמוּאֵל,
20 דָּאָמַר שְׁמִקוּם תוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט לֹא מְקוּם שְׁחִיטָה הוּא, וְאִם כֵּן חִיתוּךְ
21 בְּמִקוּם זֶה, אֵין שֵׁם שְׁחִיטָה עֲלֵיו אֵלָּא סֵתֵם נֶקֶב, וְלִכֵּן עוֹשָׂה אֶת
22 הִבְהַמָּה טְרִיפָה. וְאִם תִּשְׁאֵל שׁוֹב, אִי מִחְמִיר אֶתָּה כְּשִׁמוּאֵל, הָאָמַר
23 שְׁאֵין נֶקֶב מְטִרִיף בְּתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט אֵלָּא אִם נִחְתָּךְ בְּרוּבּוֹ, וּבִמְקָרָה
24 זֶה הִרִי חֲתָךְ בְּתוֹרֵבֶץ הַשּׁוֹט רַק מְשָׁהוּ, שְׁהָרִי אֶת רֹב הַשְּׁחִיטָה
25 עוֹשָׂה בּוֹשֵׁט עֲצֻמָּה, וּמִדְּעוֹ הִבְהַמָּה טְרֵפָה. עוֹנָה רַבָּא, שְׁבִדִּין זֶה

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשס"ו
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר דוד נתן שי

שלום וברכה!

נמסר לי בקשת ברכה עבורו וזוגתו שיחיו, ויזכרו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ר אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וזכות ימים האלו ימי פרשת שלח וגמרה - פרשת ציצית - דזהיר בה טפי להשפיע על הרבים בעיני זה, יעמוד לו ולזוגתו אריכות ימים ושנים טובות ולקבל רוב נחת חסידותי מכל יו"ח שיחיו. ויעיין בספר קיצורים לתניא עמוד מ"ו, פתגם הבעש"ט, אשר, אפילו מלאך מיכאל הגדול שבמלאכים, הי' נותן כל עבודתו והשגתו באלקות, אפילו רק עבור מצות ציצית אחת מד' ציציות שיש לכל אי' מישראל, ובהערה לשם בספר הנ"ל עמוד ק"ן.

בברכה לבריאות הנכונה ולבשוי"ט בהנוגע לעצמו ולב"ב ומשפיעו שיחיו.

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן אדמו"ר הזקן – בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים – הלכות שבת ~

א המבשל בשבת, או שעשה אחת משאר מלאכות ^א במזיד - אסור לו לעולם ^ב ליהנות ^ג מאותה

ביאורי הלכה

א משאר מלאכות – בין מלאכות שנועדו להנאה בשבת עצמה, בין מלאכות שלא נועדו לשבת עצמה. מחוברים ¹.
ב לעולם – מלאכה שחזרה לקדמותה, כגון הבונה מיטה של פרקים מהודקים בחוזק וחזר ופירקה ², או

תבשיל שחומם בשבת באיסור וחזר ונצטנן ³, טוב שלא ליהנות מהדבר בו נעשתה עד לאחר השבת ⁴. אבל מלאכה שלא נעשה בה שינוי ובטלה הנאתה – מותר ליהנות ממנה בשבת עצמה ⁵.
ג ליהנות – אפילו הנאה כלשהי (כגון שיכול להנות

צינונים והוספות

את הרטיה כדי שלא יהנה מרפואתה בשבת, או שהאיסור הוא על הנחת האספלנית ולא עובר יותר על איסור למפרע בכל שעה שמונחת ומרפאת, ובשש"כ (פל"ה הערה נב) כתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל, דמי שמותר ברפואה, אך עבר ומירח את המשחה על הרטיה או על גופו, מסתבר דההנאה היא מהמשחה ולא מהמירוח, ולא צריך להסיר המשחה (גם אם כעת נהנה סוכ"ס גם מהמירוח, הרי זה כדלת שנפתחה באיסור שאין צריך לסוגרה (כדלהלן הערה (יב)).

3 בס"י רנ"ג סכ"ה נתבאר שנכרי שחימם תבשיל בשבת על דעת ישראל אסור ליהנות ממנו אפילו לאחר שנצטנן, ויש שלמדו מכך (עיי"ן ס' כנישתא דבי רב כאן) להחמיר שלא להשתמש בדבר שעשו בו מלאכה מן התורה אפילו שלא נעשה בו שינוי, אך לאידך בס"י תנ"ד משמע בפירוש להקל בזה (ראה להלן הערה יח), ויש שחילקו (עיי"ן שם) בין דבר שנעשה בו שינוי שאסור גם אם התבטל השינוי לבין מלאכה שאין שינוי בדבר עצמו (כמו טלטול ברשות הרבים (בזה עוסק בס"י תנ"ד), הנוטה אוהל והסירו וכיו"ב), ויש שחילקו בין הנאה מאיסור אמירה לנכרי (בזה עוסק בס"י רנ"ג הנ"ל) שהוא (מדרבנן וכן הוא) קל בעיני הבריות וגדול החשש שיתיר לעצמו לומר לנכרי שוב בשבת הבאה, וכשם שאסור ההנאה ממנו גם לאחר השבת עד בכדי שיעשו (כמבואר בהמשך הסעיף), כך אסור גם תבשיל שנצטנן מהחשש שיתיר לעצמו לעשות כן בשבת הבאה (אף שבשבת זו לא נהנה בפועל ממעשה הנכרי, וראה להלן הערה יא שאולי לכן החמירו גם ברווח הסרת מונע במלאכת נכרי), אבל במעשה ישראל בשבת אסור ההנאה ממעשיו (ומהשינוי שעשה), ותו לא.

4 ראה הספק לעיל הערה ג לעניין דבר שנעשתה בו

1 במלאכות שנועדו להנאה בשבת עצמה (כמו המבעיר אש לצורך חימום או תאורה, המעמיד אוהל מפני החום או הגשם או הבונה סוכה לקיום המצוה וכיו"ב), ישנו יותר חשש שיעשה באיסור בשבת (כי צריך לכך ביומו), אבל לא מצוי שיחלל שבת לצורך הימים שלאחר השבת (ראה ס"י רנ"ב ס"י) או כדי להרוויח מעט זמן במוצאי שבת (להלן מבואר שלא חששו שיעברו איסור חמור בשבת כדי להרוויח מעט זמן לאחר השבת), ומכל-מקום קנסו על כל סוג מלאכה, וכן קנסו שלא יהנה לעולם (אף שכדי למנוע חשש שיבוא לעשות שוב בשבת, די באיסור הנאה בשבת עצמה).

2 העושה מלאכה בשבת שאסור ליהנות ממנה אינו צריך (אפילו לכתחילה) לבטלה ולהחזיר הדבר לקדמותו גם כשניתן לעשות זאת בקלות, וכל-שכן במלאכה שלא ניתן להחזירה לקדמותה בקלות וכמו הבונה בית באיסור בשבת שלא צריך לסתור אף אם אסור לו ליהנות ממנו ולדור בו, אלא ידורו בו אחרים או ימכרנו (וראה לעיל על ס"י שטז הערה סד לעניין מלאכת צד). אלא שפעמים עליו לבטל את מעשהו כדי למנוע השלמת המלאכה וכגון מי שהניח פת בתנור ועוד לא נאפתה (כך שבהוצאתה מן התנור יינצל מאיסור תורה), וכל-שכן מי שהזיז מתג חשמלי או הניח קדירה על כירה שעתידיה להדלק (ע"י שעון שבת או נכרי) שעליו לבטל מעשיו מיד עוד לפני שתתחיל המלאכה, וכל-כיוצא-בזה (ואם הייתה מונחת מערב שבת, יתבאר להלן). וכן מי שהשעה תבשיל על האש אפילו שנתבשל כל צרכו אבל ישנו עדיין חשש שיחתה בגחלים כדי שיעצמק – עליו להסירו מיד. ובאגלי טל (מלאכת טוחן ס"י לב הערה פא) כתב שמי שעבר והניח רטיה בשבת, בכה"ג שאסור ברפואה, דיש להסתפק אם חייב להזדרז בקום ועשה להסיר

מְלֹאכָה^ח, מְשֻׁם קָנָם^ח. וְגַם הִקְדֵּרָה שְׁבִישׁל בָּהּ אֲסוּרָה לֹא לְעוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּלוּעָה מִדְּבַר הָאֲסוּר לֹא^ז. חלק ב, סימן שיח, דין המבשל בשבת, תחילת סעיף א:

ביאורי הלכה

מהדבר גם ללא המלאכה שנעשתה⁶, ואפילו אינו צריך להנאה שנוצרה מן האיסור (כגון שהיה יכול לעשות בדרך היתר)⁷, ואפילו לא נהנה כלל מן השינוי שנעשה על ידי המלאכה (וכגון שמעדיף לאכול את

הפרי חי ולא מבושל) – אסור ליהנות מן השינוי או מן המלאכה⁸.
[ליהנות – הנאה שאינה ישירה מהאיסור⁹ וכגון ישראל שהדליק נר באיסור ובכך התאפשר למצוא ספר

ציונים והוספות

מלאכה בשבת, והנה, גדר האיסור שנתפרש בשו"ע הוא הנאה מהמלאכה (או מדבר שנוצר ממנה עכ"פ) ולא שהדבר הפך לחפצא של איסור (ואינו דומה למבואר להלן הערה ח על איסור הנאה החל על "פירות" מעשה האיסור), ובתבשיל שנצטנן לא נהנה מהמלאכה או משינוי שנעשה בה, ולכן למעשה, אין לדמות גזירת הנאה ממעשה הנכחי לאיסור הנאה לעולם, וכחילוקים המבוארים לעיל. ונמצא שמעיקר הדין מותר ליהנות מתבשיל שנצטנן אפילו בשבת עצמה, אך לכתחילה טוב להחמיר עד מוצאי שבת שכל דבר שנאסר בשבת לו נעשה על ידי נכרי יש לאסרו (לכתחילה עכ"פ) בשבת עצמה אם נעשה על ידי ישראל, וכדלהלן הערה י לעניין נר שגם אם אינו אסור מדין מעשה שבת, כיון שאסור כשהודלק ע"י נכרי אסור גם ע"י ישראל (וי"ל שהוא בכלל המבואר להלן הערה מ). ולהעיר, שלעניין מים שנצטננו, הביא בכף החיים (ס"ק יג) שבמקום שרגילים להרתיח המים לפני שתייתם מטעמי בריאות, המים לא חזרו לקדמותם לאחר שנצטננו, כי כעת נעשו לראויים עבורם, ולאידך, יש סברא להקל במים שנצטננו יותר מאשר תבשיל שנצטנן, כי ראויים לשימוש גם ללא החימום, ובס"י רגל לא

אסר אלא בתבשיל שלא ראוי כלל לאכול כשהוא צונן.
(5 המבואר לעיל הערה ד להחמיר לכתחילה היינו בשינוי שחזר לקדמותו, משא"כ במלאכת הוצאה וכיו"ב שמעולם לא חל איסור על הנאה מהדבר אלא על ההנאה מהפעולה, אין לאיסור הדבר עצמו (במלאכת נכרי או ישראל) אם נתבטלה ההנאה (כדלהלן הערה יח). ויש לעיין אם הבורר פסולת מתוך האוכל נחשב כשינוי בדבר עצמו כחימום תבשיל שטוב להחמיר גם אם עירב את הפסולת שברר באיסור וברר שוב בדרך היתר, או שדומה יותר למלאכת הוצאה ואין כאן שום שינוי בדבר עצמו אלא הנאה מהמעשה בלבד, וכאשר חזר לקדמותו מותר ליהנות ממנו אפילו באמירה לנכרי (וראה להלן הערה יז הספק בזה לעניין מוצאי שבת).

(8 כשנעשה שינוי בדבר, חל קנס ואיסור הנאה על הדבר שנחשב כפרי ותוצאת האיסור, ואף אם מצידו לא נהנה כלל מהבישול כגון שמעדיף לאכול את הפירות חיים ולא מבושלים (ועד"ז מי שבנה כסא מבויל עץ, ומצידו יכול היה לשבת גם על בול העץ, מכל מקום הרי נהנה מהכסא שחל עליו איסור הנאה לעולם), ואפילו לא מרגיש שום הנאה באכילתם (כגון האיסור הבלוע בקדירה ונפלט ממנו מעט בתבשיל אחר, שזו כמות שאי אפשר ליהנות ממנה), הרי אוכל או משתמש בדבר שנוצר או השתנה עכ"פ באיסור והוא בכלל הקנס. אך אם לא נעשה שינוי בדבר, אין מקום ליתן לעצם ההנאה מן החפץ שם של הנאה מן האיסור או מפירות האיסור, אך אסור ליהנות ממעשה האיסור שנעשה בו (וכגון הנאה מהוצאת החפץ מרשות לרשות דלהלן הערה טו). וצ"ע גדר ההנאה כשבנה חלק מביתו בשבת אם אסור ליהנות מכל הבית, ובאחרונים דנו גם בגדר מעשה שבת במלאכות כמו זורע וחורש וכו' אם הנאה מהדבר הצומח נחשבת כהנאה מהמלאכה, ובפרט אם עשה גם בשבת וגם בחול.

(9 הנאה ממעשה שבת כשמשמר דבר קיים, וכגון פלטה חשמלית או מקרר שנותק מהם הזרם, וחיברו את הזרם שוב באיסור (ראה להלן הערה כד לעניין תיקון תקלה מרכזית) עוד לפני שהתקררו או התקלקלו התבשילים – לכאורה

מלאכה בשבת, והנה, גדר האיסור שנתפרש בשו"ע הוא הנאה מהמלאכה (או מדבר שנוצר ממנה עכ"פ) ולא שהדבר הפך לחפצא של איסור (ואינו דומה למבואר להלן הערה ח על איסור הנאה החל על "פירות" מעשה האיסור), ובתבשיל שנצטנן לא נהנה מהמלאכה או משינוי שנעשה בה, ולכן למעשה, אין לדמות גזירת הנאה ממעשה הנכחי לאיסור הנאה לעולם, וכחילוקים המבוארים לעיל. ונמצא שמעיקר הדין מותר ליהנות מתבשיל שנצטנן אפילו בשבת עצמה, אך לכתחילה טוב להחמיר עד מוצאי שבת שכל דבר שנאסר בשבת לו נעשה על ידי נכרי יש לאסרו (לכתחילה עכ"פ) בשבת עצמה אם נעשה על ידי ישראל, וכדלהלן הערה י לעניין נר שגם אם אינו אסור מדין מעשה שבת, כיון שאסור כשהודלק ע"י נכרי אסור גם ע"י ישראל (וי"ל שהוא בכלל המבואר להלן הערה מ). ולהעיר, שלעניין מים שנצטננו, הביא בכף החיים (ס"ק יג) שבמקום שרגילים להרתיח המים לפני שתייתם מטעמי בריאות, המים לא חזרו לקדמותם לאחר שנצטננו, כי כעת נעשו לראויים עבורם, ולאידך, יש סברא להקל במים שנצטננו יותר מאשר תבשיל שנצטנן, כי ראויים לשימוש גם ללא החימום, ובס"י רגל לא

אסר אלא בתבשיל שלא ראוי כלל לאכול כשהוא צונן.
(5 המבואר לעיל הערה ד להחמיר לכתחילה היינו בשינוי שחזר לקדמותו, משא"כ במלאכת הוצאה וכיו"ב שמעולם לא חל איסור על הנאה מהדבר אלא על ההנאה מהפעולה, אין לאיסור הדבר עצמו (במלאכת נכרי או ישראל) אם נתבטלה ההנאה (כדלהלן הערה יח). ויש לעיין אם הבורר פסולת מתוך האוכל נחשב כשינוי בדבר עצמו כחימום תבשיל שטוב להחמיר גם אם עירב את הפסולת שברר באיסור וברר שוב בדרך היתר, או שדומה יותר למלאכת הוצאה ואין כאן שום שינוי בדבר עצמו אלא הנאה מהמעשה בלבד, וכאשר חזר לקדמותו מותר ליהנות ממנו אפילו באמירה לנכרי (וראה להלן הערה יז הספק בזה לעניין מוצאי שבת).

ביאורי הלכה

או מפתח – מותר להשתמש בו¹⁰, וכן הנאה של "הסרת מונע" שלא נהנה מהדבר בו נעשה האיסור אלא נהנה מהעדרו – מותרת¹¹, ולכן מותר לישן בחדר

שישראל כיבה בו את הנר באיסור, גם למי שלא יכול לישן במקום שהנר דולק, וכן בית שנפתח באיסור¹², מותר להכנס לתוכו וליהנות ממה שבתוכו¹³, וכן מותר

ציונים והוספות

הקדירה בדאיכא גחלים לוחשות מסביבה... ומשמע דבאיסור תורה אף שלא נעשה האיסור בגוף הדבר, דאסור, וכן מבואר בסי' תיקח במ"א סוס"ק יד, עכו"ם שפתח בור להוציא הלפתות, דאסור. אלא די"ל דשני עכו"ם דאית ביה הטעם שלא יאמר לו לעשות, וטעם זה שייך בכל גוונא, ועיין סי' תקטו במח"ש ס"ק כו. אולם לא מצינו שחילקו בין ישראל לנכרי רק לענין מוצ"ש לגבי הדין של בכדי שיעשה, אבל לא בשבת עצמה, כי מדין מעשה שבת הרי לא אסור כלל בהנאה... ואפ"ה נר שהדליקו ישראל בשבת שאסור ליהנות, היינו משום דמשוין בק"י מנכרי שהדליק עבור ישראל. עוד יש לחלק... שבנידון דידן עצם פתיחת המקרר אינה אסורה, אלא שבשעת הפתיחה עושה איסור של הדלקת הנורה, ובפרט שגם אפשר להוציא את האוכלין מן המקרר שלא ע"י הדלקה, והו"ל כנעשתה עבירה צדדית. אף שלעניין אמירה לנכרי אסור ליהנות מהמלאכה שעשה גם כשזו הסרת מונע בלבד (עכ"פ כל עוד זו הנאה הגוף, ראה לעיל על סי' שז הערה רנ), גדר איסור ההנאה ממלאכת נכרי בשבת שונה מהקנס שקנסו על מלאכת ישראל, דבמלאכת נכרי יש לחוש שיבוא לומר לנכרי שוב בשבת הבאה גם כשזו הסרת מונע בלבד (שהרי גזרו איסור הנאה גם כשלא נהנה מעיקר האיסור (כמו איסור הנאה לאחר השבת בכדי שיעשו דלהלן, וראה לעיל הערה ד לעניין תבשיל שנצטנן, ועד"ז לעיל הערה י מהשש"כ, וכן להלן הערה כט לעניין אם מי שנעשה בשבילו דינו כלו עצמו)), אבל במלאכת ישראל, אין לאסור הנאה עקיפה שאינה הנאה מהמלאכה.

12) כגון ישראל שפתח דלת חשמלית, או שלצורך פתיחת הבית (או ארון, תיבה וכלי-כיוצא-בזה) שבר או תיקן דלת או קיר, או שטלטל את המפתח באיסור ברשות הרבים. ובשש"כ (פי"ח הערה רנו) התיר הכניסה לבית מצד הנאה שאינה ישירה (שלא נעשה איסור בבית עצמו, וגם הבית מעולם לא נאסר), ע"ד השימוש במפתח שנמצא הודות להדלקת נר באיסור (ראה לעיל הערה י), וז"ל: עיין בשו"ת אג"מ או"ח ח"ב סי' עז שהוא אוסר. לעו"ז י"ע בדבר, דהא לפי הח"א שהובא בביה"ל ד"ה אחת, מעיקר הדין מותר ליהנות ממה שהעביר מרה"י לרה"י, מכיון שלא נשתנה הדבר מכמות שהיה, אלא שהח"א מסיים, דמ"מ יש להחמיר ולא להשתמש בחפץ שהוציא מרה"י לרה"י, אבל לא מצינו לאסור אפי' בדיעבד אם פתח את הדלת במפתח. וכן שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל שהעיר, דאטו אם פתח דלת באבן שהיא מוקצה, יהא אסור להיכנס לתוך הבית, או אם הדליק אור בשבת לחפש אחרי מפתח לפתוח בו בית, נאסרה משום כך הכניסה לבית, ומגליה שאם עבר והשתמש במאי דאסור משום מעשה שבת, שגם זה אוסר בדיעבד דבר אחר. ועיין באור זרוע הלכות ערב שבת סימן כט, שמסתפק

נחשבת כהנאה האסורה בשבת, אלא שהוא איסור דרבנן (כי אין כאן איסור בישול) שיש להקל בו אם מצידו היה אוכל התבשיל כעת גם ללא תוספת ההנאה (כדין איסורים דרבנן דלהלן הערה כא), ולכאורה גם לא צריך להסיר מיד את הקדירה מעל הפלטה, כי לא מבטל בזה את האיסור (ואינו דומה להסרת בגד ששטחו באיסור שיש להסתפק אם צריך להסירו שבוה מבטל פעולת השטיחה (ראה להלן הערה מג), והרי זה כרטייה שמירחו בה בשבת והניחו על החבורה, שאין בהסרתה משום ביטול האיסור (לעיל הערה ב)), ונמצא שמותר ליהנות מהתבשיל החם גם לאחר זמן (אף שלולא האיסור היה מצטנן לגמרי, כיון שלא היה צריך להסירו, אין לאוסרו), וכל-שכן בחיבור מקרר שמניעת הקלקול אינה הנאה ישירה ומותרת גם באיסור תורה (כדלהלן הערה יג). וראה שו"ת הר צבי (או"ח ח"א סימן קפא) ששימור מצב קיים אינו נחשב כהנאה כלל, והביא ראייה משווע"ר סי' רנז שמי שעבר והטמין בדבר המוסיף הבל מבעוד יום התבשיל אסור באכילה רק בצונן שנתחמם, אבל בעומד בחמימתו בשעה הראשונה מותר, והטעם נתבאר בשווע"ר "שהרי אינו נהנה כלל מהאיסור" ומכאן ששמירה על מצב קיים אינה הנאה מהאיסור, וצ"ע, דלכאורה דברי שווע"ר הם ראייה לסתור, כי לשווע"ר אסור ליהנות מהתבשיל אם הוא מצטמק ויפה לו אף שרק שמר על חמימותו, והיינו שזה נחשב להנאה עד כדי שחוששים שיבוא לעשות שוב באיסור, ומה שאינו נהנה משמירת החמימות במצטמק ורע לו, היינו שלמטרת רווח של שמירת חמימותו לא יבוא להטמין בדבר המוסיף הבל, שהרי די לו בדבר שאינו מוסיף הבל, ולא נהנה כלל מהאיסור (גם ראיית ההר צבי מהיתר המג"א שם ס"ק ו במי שטמן בשבת בדבר שאינו מוסיף הבל (מלבד שאינו מוכרח שהוא מטעם שלא נחשב כנהנה) צ"ע ע"פ המובא לעיל על סי' רנז הערה כ שבשווע"ר השמיט היתר זה).

10) הדלקת הנר לא פעלה מאומה על המפתח אלא נתנה אפשרות למצוא אותו, ונתינת אפשרות זו הנאה עקיפה שאינה ישירה ממעשה האיסור, וגם עצם חיפוש ונטילת המפתח אינם אסורים מצד עצמם, וההנאה מהדלקת הנר היא איסור צדדי. וז"ל שש"כ פ"י סט"ז: פתח את המקרר בשבת או ביו"ט ונתברר שהנורה שבו נדלקה או שנגרמו פעולות חשמל אחרות עקב הפתיחה, אין המאכל שבו נאסר באכילה. ובהערה מזו: שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דאין לחשוש מקום מוקצה, דעיין סוס"ק תיקח במ"א ס"ק יד... וגם אין לאסור משום מעשה שבת, דלא מיבעי להסוברים דבאיסור הוצאה לית ביה משום מעשה שבת כיון דלא נעשה מעשה בגוף הדבר... ואפ"י לפי מה שמבואר שם דיש להחמיר, מ"מ הכא קיל טפי דלא עשה שום דבר באוכלין... אלא דיל"ע מהמרדכי... לעניין עכו"ם שסילק

ביאורי הלכה

הנאה לעולם על החפץ, אך מכל-מקום אסור ליהנות מהאיסור, ולכן מפתח שהובא בשבת באיסור דרך רשות הרבים אסור לפתוח בו את הדלת¹⁵, אך המפתח עצמו לא נאסר בשימוש ומותר בשימוש לאחר¹⁶ השבת¹⁷. ואם לא נהנה מן האיסור – מותר להשתמש

למכור תבשיל שאסור לו לעולם (בניכוי הרווח של השבתתו באיסור), ולהנות מדמיו¹⁴.
[ח] מאותה מלאכה – אם המלאכה האסורה לא פעלה שום שינוי בחפץ בו נעשתה וכגון המעביר חפץ בשבת מרשות הרבים לרשות היחיד ולהיפך – לא חל איסור

ציונים והוספות

אך [בנוסף למבואר להלן שם דעת שוע"ר בזה] גם הח"א הקל ברשות הרבים דידן.
(17) הנה, בדבר שנעשה בו שינוי, ביטול הנאותו כרוך עם ביטול השינוי שנעשה באיסור, אבל בדבר שלא נעשה בו שינוי וכגון בנידון מפתח שהובא מרשות הרבים באיסור, שההנאה מן האיסור הייתה הנאת זמן, צ"ע מתי נחשב לביטול הנאותו, דלא מסתבר שההנאה מן האיסור בטלה אם החזירו למקום ממנו הביאוהו יותר מאשר אם החזירו למקום אחר ברשות הרבים (באותו מרחק עכ"פ), ובכלל צ"ע היכן מצינו משמעות של ביטול הנאה להרחקת והחזרת המפתח, ומצד הסברא עצם ההמתנה למוצאי שבת (אפילו בלא המתנת "בכדי שיעשו") מבטלת את ההנאה מכך שהביאוהו בשבת, ורשאי להשתמש במפתח לאחר השבת. וגדולה מזו דן בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' ה) אפילו לעניין מלאכות העושות שינוי ובדומה לבישול, אלא שאין בהם שום טורח להחזירם לקדמותם, האם יש לחייבו למוצ"ש לעשות פעולה זו כדי להתירו בהשתמשות (כגון הדליק נר או חשמל בשבת, האם עליו לכבותו במוצ"ש ולחזור ולהדליק, או הקושר בשבת האם עליו להחזיר הקשר ולחזור ולקשור וכיו"ב) דאולי יש לומר שכיון שאין טורח, אין זה נחשב כלל הנאה ממעשה שבת, אך גם אפשר דלא פלוג חכמים וצ"ע. ע"כ. ולכאורה, אם אסור הבלוע בקדירה ולא אמרו שאינו נחשב להנאה, כל שכן שאסור בנידון שו"ת מנחת שלמה (אור, חימום וכיו"ב שנוצרו באיסור) שסוכ"ס נהנה מפרי האיסור במידה מסוימת (וראה לעיל הערה ח שאיסור ההנאה חל על הדבר עצמו, ולא רק כקנס שלא יבוא לעשות שוב באיסור), אמנם במלאכות שלא נוצר בהם מאומה והאיסור הוא הפעולה עצמה כמו במלאכת הוצאה יש להכריע להקל מצד שהתבטלה הנאותו, וכנ"ל. ועדיין צ"ע במלאכת קושר או בורר וכיו"ב לאומרים שגדר האיסור הוא הפעולה ולא התוצאה, האם יש להחמיר מצד שתוצאת ורווח המעשה ניכרים (בדומה לבישול ומדליק נר) וניתן לבטלם, או שבהתרת הקשר או ערוב מחדש של הפסולת אין שום משמעות של ביטול האיסור שנעשה והוא כעושה פעולה נוספת (ואילו את הפעולה הקודמת לא ניתן לבטל, אך אם ממתינ' לאחר השבת כבר לא נהנה מהאיסור שבה, בדוגמת מלאכת הוצאה, וראה לעיל הערה ה ספק עדי"ו במלאכת בורר שבטלה בשבת), וכן יש לעיין במכבס בשבת, שגדרו פעולת הסרת הלכלוך (ראה סי' שא סנ"ו, ולכאורה חלוק גדרו מ"מלבן" שענינו יצירה (וראה כה"ח סי' שב ס"ק צו)), שלכאורה בכללן הבגד מחדש אין שום ביטול של הכיבוס שנעשה באיסור, והרי זה כמכלכל בגד אחר, אך מאידך התוצאה והרווח של

בהנח בשבת כלי תחת תרנגולת לקבל ביצתה, דאם נפלה הביצתה מן הכלי מאליו, הרי הכלי מותר בטלטול, אך "אם עבר והסיר הביצתה מן הכלי אי שרין כלי בטלטול הואיל ועבר אדרבנן", אך שאני התם דהכלי היה אסור והותר על ידי עבירה דרבנן, מה שאין כן הכא בבית. ע"כ. ולהעיר, שמדבריו משמע בשימוש במעשה שבת אינו אסור דבר אחר (גם דבר שנוצר על ידי שימוש במעשה שבת), ולדוגמא, מי שהדפיס או כתב לעצמו מרשם לתרופות בשבת, וקנה בו באיסור תרופות לאחר השבת, התרופות אינם "פירות" ו"תוצאה" של האיסור.

(13) עדי"ו דליקה שכובתה על ידי ישראל באיסור, והודות לכך ניצלו חפצים שונים מהדליקה – מותר לו ליהנות מחפצים אלו בשבת וכל-שכן לאחר השבת (וראה שלחן שלמה סי' שלד ס"ק כה שאם אחד הציל ביתו משריפה בזדון באיסור, מכל מקום אין הכלים שבבית נאסרים לבו ביום, ולכן, מיחם חשמלי שנגמרו בו המים באמצע השבת ועמד להשרף ובא ישראל והוסיף מים במזיד בשבת, מותר להשתמש עם המיחם בציון – ולא בחמין – דמפני שנבלעו בו מים שנתבשלו בשבת לכן אסור לבו ביום, אבל בציון לא נפליטים הבליעות ולכן שרי אף בשבת), וכן ישראל שפתח מקרר בידיעה שתדלק שם התאורה – מותר ליהנות מהמאכלים שבו בשבת (ולעניין סגירת המקרר ראה שש"כ פט"ז הערה מח).

(14) איסור ההנאה חל על התבשיל עצמו, ולא על דמיו (משנ"ב ס"ק ד), ומותר ליהנות מהדמים כל עוד אין בהם הנאה מן האיסור, ולכן יש למכור את התבשיל במחיר של תבשיל שעדיין לא בושל (או לתת את רווח הבישול לאחרים), ולפי זה המצייר ציור בשבת רשאי ליהנות רק ממחיר הצבע והנייר, ובכל עניין מותר ליתנו במתנה לאחרים גם אם נהנה מכך ואפילו ציירו למטרה זו (וצ"ע אם לתלותו בביתו נחשב כהנאה ממעשה שבת).

(15) אף שלא נעשה שינוי במפתח, ואפילו היה יכול להביאו בהיתר (כגון טלטלו בחגורתו וכיו"ב), ואפילו הוא איסור דרבנן (ראה להלן הערה יח), הרי סוכ"ס נהנה מהטלטול האסור, אמנם אם פתחו את הבית במפתח שהובא באיסור מותר להיכנס ולהשתמש בבית (כדלעיל הערה יב).

(16) בשבת עצמה (אם ההנאה מהבאת המפתח באיסור התבטלה באופן מוחלט, וכגון שהביאוהו שוב בדרך היתר) לכאורה גם למחמירים לעיל הערה ד בדבר שנעשה בו שינוי וחזר לקדמותו יש להקל בנידו"ד שלא נעשה בו שינוי, אך ראה להלן הערה יח שבקצות השלחן נטה לדברי הח"א להחמיר מעצם זה שנעשתה בו מלאכה דאורייתא,

ביאורי הלכה

לאור זה אפילו לקריאה וכיו"ב, כל עוד יכול היה לקרוא אפילו בדוחק מעט ללא תוספת אור זו²¹, ואם בבית זה ישנו חולה שיש בו סכנה²², שאז מותר אפילו לכתחילה לתקן עבורו את התקלה, יש לראות שהתיקון יפעיל רק את האורות וכו' הנצרכים עבור החולה, ואילו את שאר המתגים יש לכבות לפני תיקון התקלה כך שלא יופעלו יחדיו, אך אם לא עשו זאת מותר ליהנות מהאור שהודלק, אף שיכלו למעט באיסור²³, ובתיקון זרם מרכזי המספק חשמל לכמה בתים נהגו

בו גם בשבת עצמה, ולכך המביא מאכל מרשות הרבים לרשות היחיד ואינו צריך כלל לטלטול זה, שמצידו היה אוכלו ברשות הרבים – יכול לאכול גם בשבת בו ביום¹⁸.

ו] משום קנס – ישראל שתיקן בשבת תקלה בזרם חשמל או בצינור מים – אסור ליהנות¹⁹ מהחשמל שחובר או מהמים שחזרו לזרום עד למוצאי שבת²⁰, ואם הוא איסור דרבנן, וכגון ישראל שהדליק סוג תאורה שאיסורו מדרבנן בלבד, מותר לו להשתמש

ציונים והוספות

19) הנאה ישירה כגון קריאה לאור נר שהדליק ישראל בשבת (או הליכה לחדר מסויים רק כדי ליהנות מהמיוג שהופעל בו בשבת) אסורה אפילו מיחה בו שלא ידליק וגם אם היה יכול לקרוא גם ללא אור זה (ורק כשאור זה לא מוסיף מאומה – מותר לקרוא שם), שהרי נאסרה אפילו בליעת הקדירה מתבשיל האיסור, ואם היא הנאה שאינה ישירה כגון שעושה דבר שלא צריך כלל לאור הנר, אלא שסוכ"ס נהנה להיות במקום בו דולק נר, אם היה בא לשם גם ללא שידלק שם הנר – מותר לו לשהות שם (ואינו נחשב כהנאה מהנר).

20) אף אם תיקן לצורך עצמו, כגון שהמתקן הוא ישראל שגר בבניין זה, ואינו דומה לנכרי שאם עשה בשביל עצמו מותר ליהנות ממעשיו בשבת עצמה, ולכך ישראל שכיבה בטעות את האור והדליק מיד – אסור ליהנות ממנו משא"כ בנכרי כדלעיל על ס' רעו הערה יד. אבל מיד לאחר השבת מותר לאחרים ליהנות מהתיקון אפילו נעשה בשבילם.

21) ראה לעיל הערה ו' שכן משמע להלן ס' תה ס"ט, שמותר ליהנות הנאה שאינה גמורה מאיסור של ד"ס. והבא למקום בו הודלק האור או המזגן באיסור, ולולא הודלק האור או המזגן לא היה בא לשם כלל – לכאורה נחשב כהנאה גמורה מהאיסור, ולא הנאה חלקית בלבד.

22) אם הדליקו חשמל וכיו"ב באיסור של תורה, ויש שם צורך מצוה כגון במקום שלא יכול לאכול סעודת שבת ללא חיבור החשמל והמים, ראה בקצוה"ש (סי' קכד בדה"ש ס"ק ו', הובא לעיל הערה יח) שיש מקום לומר שמא לא גזרו איסור הנאה במקום מצוה, ובמשנ"ב הקל במקום הצורך ליהנות מיד כשבישל בשוגג (לסמוך על שיטת רבי מאיר), ויש שהסתפקו אם דעתו להקל במקום הצורך לאחרים אפילו כשבישל במזיד (או שרק בשוגג כתב לסמוך על שיטת רבי מאיר), ואולי יש לדמותו למבואר לעיל ס' רנד ס"ח (וראה להלן הערה סג לעניין חולה שאין בו סכנה).

23) שש"כ פל"ב סס"ו, וראה שם הערה קפב שבתקלה מרכזית (כדלהלן הערה כד), אפילו לכתחילה אין המתקן חייב לילך מבית לבית למנוע את ההדלקות שאין בהם צורך... וכיון שכן גם נראה... שאין בעה"ב חייב מעיקר הדין לעשות בביתו מעשה כדי למנוע את ההדלקה... והה"נ דלפי"ז גם אם נמצאת קדירה מלאה על הכיריים החשמליים שבבית שמותר להשהותה על הכיריים, ומותר ליהנות מן

האיסור הוא הנקיון ולא רווח זמן בלבד, ולא די בהמתנה למוצאי שבת כדי לבטל ההנאה, ולפי"ז צריך לכיבוס נוסף (ולהעיר, שלרוב הסרת כתם גרידא איסורה מד"ס בלבד (ראה דין הנאה מאיסור ד"ס בסוף הסעיף), ומאידך, נתינת מים על הבגד למטרת ניקיון אסורה מן התורה גם ללא שפעלה ניקיון.

18) בקצות השלחן (סי' קכד בדה"ש ס"ק ה) הביא הח"א (כלל ט') שכשלא נעשה מעשה בגוף הדבר ולא נשתנה מכמות שהיה, אם בשוגג מותר לו אפילו בו ביום, ואם במזיד אסור אפילו לאחרים עד למוצאי"ש מיד, ומ"מ יש להחמיר בכל איסור תורה כמבשל, ומאידך בהוצאה אפשר להקל על פי האומרים שאין לנו רשות הרבים בזמן הזה, והקשה הקצוה"ש מסי' תנד ס"ב שהמוציא מזה מרשות היחיד לרשות הרבים אפילו במזיד יוצא בה ידי חובתו לכתחילה ואין זו מצוה הבאה בעבירה, וכתב שאולי מיירי באין לו מצוה אחרת ובמקום מצוה לא קנסו כלל, והשאיר בצע"ג, עוד הקשה בקצוה"ש שם מסי' תה ס"ט שמחלק בין מבשל דאורייתא לתחומין דרבנן, דצ"ע דהא לבד איסור תחומין הוי ג"כ הוצאה ברשות הרבים, ודוחק לומר שהיו הפירות סמוך לתחום ויצאו וחזרו בלא טלטול ד"א ברשות הרבים (ובהערה שם כתב דאפשר דהוי בכרמלית), ע"כ. ולכאורה מכח ב' קושיותיו מוכח שאיסור הוצאה לא אוסר את ההנאה מהדבר ואפילו שלא בכרמלית ושלא במקום מצוה, וכמפורש בסי' תנד ס"ב (ולהעיר, שבסי' תנד שם ההו"א להחמיר בגלל שהוא דבר מצוה (מצוה הבאה בעבירה), ואילו שלא בדבר מצוה משמע להקל לכתחילה), ונמצא, שחומרת הח"א בכל איסור תורה אינה לפי שו"ע, אך לאידך, גדר האיסור בשו"ע הוא ליהנות מהמלאכה ולא רק הנאה מהשינוי שנעשה על ידה ("מעשה שבת"), ועפי"ז אסור ליהנות מהוצאה לרה"ר בשבת גם ללא שינוי בדבר עצמו ואפילו בכרמלית (ודלא כהח"א שהקל בזה, והרי המוציא מחוץ לתחום בשבת אסור באכילה וטלטול אף שהוא מדרבנן, (ראה להלן הערה מג)). אמנם אם לא צריך להוצאה זו – מותר ליהנות מהחפץ אפילו בהוצאה דאורייתא (וכשם שאינו מצוה הבאה בעבירה כמבואר בסי' תנד שם, כך אינו נחשב כהנאה מהאיסור ומותר לאכול המצה בשבת עצמה, ואינו דומה להכנסת פירות מחוץ לתחום שנהנה מהכנסתן. וראה לעיל הערה ג ואילך לעניין דבר שנשתנה וחזר לקדמותו.

ביאורי הלכה

להקל ולהחשיבו (לעניין מעשה שבת) כתיקון שנעשה בהיתר (מצד הסבירות שיש בהם חולה שיש בו סכנה, אף שלא ידוע בבירור על המצאות החולה)²⁴.
 [ז] האסור לו – היינו שאסור לו לבשל בה כי אז נפלט מטעם האיסור²⁵, אבל מותר לו לעשות שימוש בצונן בקדירה. ואם הגעילה – מותרת²⁶.

ציונים והוספות

האוכל שהוחם אחר התיקון, ואינו מחוייב להוריד קדירתו מן הכיריים על חידוש הזרם.
 24) דינו כדין השימוש בחשמל שנוצר בשבת על ידי ישראל המבואר לעיל על ס' רעו הערה נא (וראה גם לעיל על ס' רמח הערה לו), ובהרחבה באנצ' תלמודית (כרך יח נספח לערך חשמל), ובמקום ספק שיתכן שהתקלה תוקנה באופן אוטומטי (כפי שהוא פעמים רבות), הרי זו סיבה נוספת להקל גם למחמירים שלא להסתמך על המצאות חולה.
 25) משמע שהקדירה אסורה גם לאחר מעת לעת (ודלא

כמ"ש בס' דעת תורה ס"א ד"ה אסור שלפימ"ש בשפ"ד יר"ד ס' צג ס"ק ג בשם משמרת הבית... יש להקל גם בני"ד אחר מעת-לעת... וכבר כתב כן הפמ"ג בא"א ס' רנג ס"ק ט, דהכא מיירי בכלי מתכות או תוך מעת-לעת).
 26) הקדירה מותרת כי נפלט ממנה דבר האסור לו, ומ"ש "אסורה לו לעולם" היינו כל עוד לא הגעילה (לאפוקי מאחרים שהקדירה מותרת להם מיד). ולעניין קדירת חרס, ראה פמ"ג (א"א ס"ק א) שבנדו"ד מועילה הגעילה ג' פעמים גם בקדירת חרס כדין כלי שבישל בו העכו"ם שאין לאיסור עיקר מדאורייתא.

~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות ברכת המזון/ברכת הפירות ~

החכם על כבודו ויקדימו הכהן לברך ולא יברך לפניו כיון שהכהן ג"כ תלמיד חכם והעושה כן מאריך ימים.

אבל לכהן עם הארץ אסור להקדים דרך חוק ומשפט כהונה משום בזיון התורה כי מעלתה גדולה ממעלת הכהונה אבל אם החכם נותן לו רשות לברך כך בלא חוק ומשפט כהונה מותר ואפילו אם החכם הוא כהן והעם הארץ הוא ישראל:

~ יום שני ~

ג. כהן וישראל שהם שוין בחכמה מצות עשה מן התורה להקדים הכהן שנאמר וקדשתו ודרשו חכמים לכל דבר שבקדושה כלומר בכל דבר שיראה גדול הוא מקודש כגון לפתוח ראשון בקריאת התורה ולהיות ראש המדברים בכל קיבוץ עם לדבר ולדרוש תחילה וכן בישיבה ידבר בראש וכן בסעודה הוא קודם לברך המוציא וברכת המזון וליתן לו מנה יפה בתחילה לכל המסובין אלא א"כ יש ישראל גדול ממנו בחכמה אזי יתנו להחכם מנה היפה תחילה וצריך ליהרר בכל אלו שהם מן התורה אבל כשהכהן חולק איזה שותפות עם חבירו ישראל אין צריך ליתן לו החלק היפה שאין זה דרך כבוד שיטול חלק היפה שכל הנותן ענינו בחלק היפה אינו רואה סימן ברכה לעולם.

ובמקום שאין כהן טוב להקדים גם כן הלוי לישראל בכל אלו אם הם שוין בחכמה (והעושה כן מאריך ימים אבל אין חיוב בדבר שלא נאמר וקדשתו אלא בכהן כי את לחם אלהיך הוא מקריב וגו'):

ד. במה דברים אמורים שהחכם קודם לכהן וכהן ללוי ולוי

~ יום ראשון ~

חלק א' סימן ר דין המפסיק כדי לברך :

ג. המפסיק לזימון א"צ לחזור ולברך המוציא כשהחזיר לסעודתו שאין כאן הפסק והיסח הדעת כלל כי גם בשמיעתו ברכת הון היתה כוונתו לאכול עוד ושלא לצאת בברכה זו ולפיכך אם אח"כ נמלך שלא לאכול עוד צריך לחזור ולברך ברכת המזון.

אבל אם לא היה בדעתו לאכול עוד פת רק פרפרת יצא ידי חובת ברכת הון ומתחיל ברכות המזון מברכת הארץ ומכל מקום יזהר שלא יסיח בינתיים ואחר ברכת המזון יברך מעין ג' שהיא ברכה אחרונה על הפרפרת שהיא מחמשת המינין כי לא נפטרה בברכת המזון הואיל ולא בירך בה ברכת הון. ואם אחר שיעצא ידי חובת ברכת הון נמלך לחזור ולאכול פת צריך ליטול ידיו ולברך המוציא תחילה שכבר עשה סילוק והיסח הדעת בברכו ברכה אחת מברכת המזון (אבל היסח הדעת לבדו אינו זקוק לברך המוציא כמ"ש בסימן קע"ט):

חלק א' סימן רא מי הוא המברך :

א. גדול בחכמה שבכל המסובין הוא יברך ברכת המזון לכולם אפילו אם בא בסוף הסעודה ואם רוצה ליתן רשות לקמן לברך הרשות בידו.

ואם הגדול מוציא ליחה (שקורין הוש"ט) יברך אחר כי זה אין נכון שיפסיק פעמים רבות ויהיה רוקק ואחרים ימתנינו:

ב. חכם ישראל קודם לכהן אפילו שאינו חכם כמותו אע"פ שהוא ג"כ תלמיד חכם ומכל מקום טוב שימחול ישראל

לאכול את הקור שהאוכלו ממעט ענפי הדקל וה"ה ללולבי גפנים:

ג. וכן שקדים קטנים שהם רכים ואוכלם בקליפתם החיצונה מברכים עליהם שהכל נהיה בדברו שאין נוטעים אותם אלא על דעת שיגדלו ויעשו פרי בתוך הקליפה.

במה דברים אמורים בשקדים שעיקר אכילתם כשהם קטנים היא קליפתם ואין נוטעים אותם אלא על דעת לאכול הפרי שבתוכם כשיגדלו אבל שאר כל הפירות שגם כשאוכלים אותם כשהם קטנים אוכלים מגוף הפרי שיגדל אח"כ מברך עליהם בורא פרי העץ גם כשהם קטנים אף על פי שלא ניטע האילן בשביל כך הואיל ואכל גוף הפרי שניטע האילן בשבילו.

~ יום רביעי ~

ומכל מקום על ענבים קטנים מכפול הלבן אינו מברך עליהם בורא פרי העץ אלא בורא פרי האדמה לפי שעדיין אין שם פרי עליהם כלל ולפיכך אין בהם חשיבות לברך עליהם בורא פרי העץ כמו שאין חשיבות בעלין ותמורות של צלף אע"פ שניטע האילן על דעת לאכלם ג"כ.

ושיעור פול הלבן שבימיהם לא נודע לנו לפיכך לעולם הוא מברך בורא פרי האדמה על הענבים שהם בוסר עד שיהיו גדולים ביותר שכל דבר שברכתו ספק אם היא בורא פרי האדמה או בורא פרי העץ מברך בורא פרי האדמה.

ומכל מקום אין לאכול מהם כשיעור שחייב ברכה אחרונה אלא בתוך הסעודה כיון שהוא ספק אם יברך מעין ג' או בורא נפשות רבות.

וכן חרובים (ב) קטנים קודם שיראה בהם כמין שרשראות של חרובים וזתים קודם שיגדל הנץ סביבם אין שם פרי עליהם ומברך עליהם בורא פרי האדמה:

ד. אבל שאר כל האילן משיצא פרי אע"פ שהוא קטן מאד שם פרי עליו ומברך עליו בורא פרי העץ ובלבד שלא יהא מר או עפוז ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק שאז אין מברכין עליו כלל.

ואפילו אם מתקן ע"י האור או דבר אחר אין מברכין עליו בורא פרי העץ או בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה בדברו שכיון שאינו ראוי לאכילה כלל בלא מיתוק אין שם פרי עליו כלל ואינו חשוב אפילו כפרי האדמה אלא כעץ בעלמא הוא:

ה. וכן שקדים המרים אין מברכין עליהם כלום כשהם גדולים שאינם ראויים לאכילה אפילו ע"י הדחק אבל קטנים שהם רכים מברכים עליהם בורא פרי העץ כי עיקר אכילתם היא הקליפה ואינה מרה ועל דעת כן נוטעים אותם אבל הגדולים עיקר אכילתם מה שבפנים והוא מר.

לישראל לברך ברכת המזון כשכל המסובין הם בעלי בתים ואין שם אורח או שכולם אורחים ואין שם בעל הבית מוסב עמיהם אבל אורח ובעל הבית אפילו בעל הבית הוא כהן וגדול כחכמה האורה מברך כדי שיברך לבעל הבית ומה ברכה מברכו יהי רצון שלא יבוש ולא יכלם בעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מוצלחים וקרובים לעיר ולא ישלוט שטן במעשי ידיו ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא ועון מעתה ועד עולם.

ומכל מקום אם האורח אינו הגון בעיני בעל הבית רשאי להעביר ממנו הברכה וליתנו לאחר מבני ביתו אפילו לא יברכנו כגון שהוא סמוך על שלחנו בשכר שאין צריך לברך לבעל הבית.

ואפילו הגון בעיניו ורוצה לוותר על ברכתו ולברך בעצמו הרישות בידו:

ו. ואורח שנותנים לו לברך ואינו מברך מקצר ימיו משום שנמנע לברך בעל הבית שהוא מזרע אברהם שנאמר בו ואברכה מברכך ומכלל הן אתה שומע לאו.

וגם כל אדם יש לו לחזור שיתנו לו כוס של ברכה לברך ברכת המזון בזמון ולא לשמוע ולענות אמן שאף שהשומע כעונה ועונה אמן כמציא ברכה מפיו מכל מקום ממחרת ליתן שכר תחלה להמברך:

~ יום שלישי ~

חלק א' סימן רב דיני פירות האילן:

א. על כל פירות האילן בין מ' המינים בין משאר מינים ברכה ראשונה שלהם היא בורא פרי העץ (א) שמפני חשיבותם הוציאום מכלל פירות הארץ אע"פ שגידולם מן הארץ וקבעו להם ברכה מיוחדת פרטית ומבוררת שמבוררת ופורטת חשיבותם שהם פרי העץ ולא גדלים באדמה כדי להרבות בכבוד המקום בהזכרת שבחו בפרטות שברא פירות חשובים כפרי העץ:

ב. לפיכך כל דבר שגדל על העץ ואינו עיקר הפרי אין בו חשיבות לברך עליו בורא פרי העץ ומברכין עליו בורא פרי האדמה.

והוא שנוטעים האילן על דעת לאכול גם אותו דבר כגון מין אילן קטן הנקרא צלף שעלין שלו ראויין לאכילה ויש בעלין תמורות בולטות כמו בעלי ערבה וגם הן ראויין לאכילה מברך על העלין ועל התמורות בורא פרי האדמה הואיל ונוטעין הצלף על דעת לאכול גם מן העלין והתמורות שאין ממעטין את האילן בכך.

אבל הקור שהוא הראש של דקל שניתוסף בכל שנה והוא רך וראוי לאכילה אינו מברך עליו בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה בדברו לפי שאין נוטעין את הדקל על דעת כן

לעילוי שבשינויים הם באים לכלל דרך אכילתם שעיקר הפרי לכך נמטעוהו ענבים להוציא מהן יין וזיתים להוציא מהן שמן לפיכך פרי הוא וראוי לברך עליו בורא פרי העץ.

אלא שהיין מפני חשיבותו שסועד ומשמח הלב כמ"ש ויין ישמח לבב אנוש הוציאוהו מכלל פירות העץ וקבעו לו ברכה לעצמו והיא בורא פרי הגפן שהיא ברכה פרטית ומבוררת יותר שמבוררת ופורטת יותר חשיבותו שהוא פרי הגפן ואם בירך בורא פרי העץ לא יצא אפילו הוא יין חזק שאינו ראוי לשתייה בלא מים ואין זה דרך שתייתו וחשיבותו כשהוא חי וכל פרטי ברכות יין שמברכין עליו בורא פרי הגפן יתבאר בס' ר"ד וער"ב.

והשמן אין מברכין עליו בורא פרי העץ כששותהו לבדו כמות שהוא שהרי הוא מוזק לגופו ואינו נהנה כלל בשתייתו ואין לברך ברכת הנהנין כלל על שתייה זו אלא כגון שערכו עם איזה משקה בענין שנהנה ממנו ואינו מוזק ואע"פ שהשמן מועט אין הולכים אחר הרוב לברך ברכת אותו משקה אלא מברך על תערובת זה בורא פרי העץ שהיא ברכת השמן.

במה דברים אמורים בחושש בגורנו ומתכוין לרפואה בשתייה זו שהשמן מברך את הגרון ומרפאו אלא מפני שאי אפשר לשותות שמן לבדו לכך שותה ע"י תערובת שאר משקין הרבה ממנו אבל כוונתו בשתייה זו הוא על השמן לפיכך מברך ברכת השמן שהיא העיקר ופותר את המשקה המפלג שכל עיקר ועמו מפילה מברך על העיקר ופותר את המפילה כמ"ש בס' ר"ב אבל אם אינו חושש בגורנו ואינו מתכוין בשתייה זו לרפואה כלל המשקה עיקר שהוא הרוב והשמן מפלג ונפטר בברכת המשקה.

ויש אומרים שאפילו אם השמן הוא הרוב אינו נחשב עיקר כשאינו מתכוין לרפואה הואיל ואינו ראוי לשתייה בלא תערובת משקה אלא המשקה עיקר ומברך עליו ופותר השמן (ולסברא הראשונה אם השמן הוא הרוב אינו מברך כלום מפני שמזיק לגופו ואינו נהנה בשתייה זו כלל מפני שהשמן הוא הרוב וספק ברכות להקל).

~ שבת קודש ~

וכן השותה חומץ מעורב במי שלקות שמברך עליהם בורא פרי האדמה על דרך שיתבאר בס' ר"ה אם מתכוין לרפואה כגון שחושש בשיניו ומגמע בהם חומץ אלא מפני שהוא חזק ואינו ראוי לשתייה מערבו במי שלקות החומץ עיקר אפילו הוא מועט ומי שלקות מפלים ומברך ברכת החומץ שהיא שהכל נהיה בדברו ואינו מתכוין לרפואה החומץ במל ברוב במי השלקות.

אבל אם החומץ הוא הרוב אף שלפי סברא האחרונה המי שלקות הם העיקר הואיל והחומץ אינו ראוי לשתייה לבדו בלא תערובת מכל מקום יש לחוש לסברא הראשונה ולברך

ואם מיתקן ע"י האור או דבר אחר מברכים עליהם בורא פרי העץ כי הם פרי גמור ונומעים אותם על דעת כן:

~ יום חמישי ~

י במה דברים אמורים (ג) שמברכין על פירות קטנים שלא נגמר בישולם בורא פרי העץ בפירות שנתלשו מן האילן ואם לא נתלשו היו מתבשלים ונגמרים עליו אבל הנובלות שהם פירות] שגשרפו מהחום ונבלו ונפלו מן האילן קודם שנתבשלו וכן מין תמרים שאין מתבשלין על האילן אלא תולשין אותן ועושים אותם כומר בארץ ומתבשלין או נותנים אותם למחצלאות להתחמם עד שיתבשלו וכן סופי ענבים שאין מתבשלין לעולם מפני שהגיע הסתיו מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו שהואיל ונשתנו לקלוקל מחמת קור או חום או דבר אחר נגרעו וירדו ממעלתם לענין חשיבות הברכה יותר מאלו לא היו מוגעים לכלל פרי מפני קטנותם שהיו מברכין עליהם בורא פרי האדמה עכ"פ ועכשיו שגדלו והגיעו לכלל פרי ונשתנו מברכין עליהם כברכת פת ותבשיל שנשתנו לקלוקל שהיא שהכל נהיה בדברו כמ"ש בס' ר"ד:

ז וכן על החומץ שעושים מסופי ענבים מברכין שהכל כמו על הענבים עצמן שהיוצא מן הענבים כמותן כמו שיתבאר:

ח גרעיני הפירות אם הם מתוקים (ד) וראויים לאכילה שם פרי עליהן ומברך עליהן בורא פרי העץ ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל ואף אם מיתקן ע"י האור או דבר אחר אינו מברך עליהם אלא שהכל נהיה בדברו שגרעינים המרים אין שם פרי עליהם כלל וכעץ בעלמא הם:

ט האביונות של צלף שהם עיקר הפרי מברכין עליהם בורא פרי העץ והקפריסין שהיא קליפה גדולה שמסביבות האביונות כעין קליפה הגדילה סביבות אגוזים דקים ו"א שגם הם חשובים פרי ומברכים עליהם בורא פרי העץ ו"א שאינם חשובים פרי ומברכין עליהם בורא פרי האדמה וכן על קליפות חיצונות של שאר פירות כגון של רמונים וכיוצא בהם מברכים בורא פרי האדמה שאין מברכין בורא פרי העץ אלא על עיקר הפרי כמ"ש למעלה ולפיכך מברכין על קליפי מרנצ"ן מרוקחין בורא פרי האדמה ולענין הלכה (ה) לכתחלה יברך בורא פרי האדמה שאז יוצא לדברי הכל ואם בירך בורא פרי העץ יצא שספק ברכות להקל וכן בכל דבר שברכתו ספק:

~ יום שישי ~

י כל הפירות שסחטן להוציא מימיהם אין מימיהם חשובים כמותם לברך עליהם בורא פרי העץ ואפילו יצאו מעצמן כמו דבש הזב מהתמרים אלא מברך עליהם שהכל נהיה בדברו כי זיעה בעלמא היא ואינה נחשבת כגוף הפרי חוץ מותים וענבים שהיוצא מהם כמותם שאף שנשתנו נשתנו

מחמת הסעודה כמ"ש בס' קע"ו.

וכן המערב שמן בשאר משקין לרפואה והוא צמא ותאב לשתות המשקין עיקר לדברי הכל אם הם הרוב.

וכל זה בשמן שהוא מוזיק ואין הנאה כלל בשתייתו כמות שהוא אבל אוכלים ומשקים שהחיד נהנה מהם אע"פ שהם מוזיקים וקשים לגוף צריך לברך עליהם ברכה המיוחדת להם ואם אין החיד נהנה מהם אע"פ שהם יפים ומועילים לגוף אין מברכין עליהם כמו שיתבאר בס' ר"ד:

על החומץ שהכל נהיה בדברו ולפטור המי שלקות שעל כולם אם אמר שהכל נהיה בדברו יצא.

ואפילו אם אוכל שמן עם פת אין צריך ליטול ידיו ולברך המוציא אם אינו מתכוין אלא לרפואה שאף הפת נעשה מפיילה אם אינו מתכוין באכילתה אלא בשביל השמן שיוכל לאכלה עמו ולא יזיק לו אבל אם הוא רעב ותאב לאכול פת אע"פ שאוכל עמה השמן לרפואה הפת עיקר ומברך עליה ברכת המוציא ופוטרת את השמן כמו כל הדברים הבאים

~ 'לקוטי תורה' פרשת שלח - הפרשה החסידית ~

שלח לך

"שֶׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים כו'" (במדבר יב, ב):

ענין המרגלים, שהיו "נשיאי העדה", "אנשי שם כו'", ומה טעם שלא רצו ליכנס לארץ ישראל?

וגם להבין מהות מדרגת ארץ ישראל, הנה פתוב (במדבר כ, יב) "הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם" – "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג, ח), ומה שבח הוא זה?

אף צריך להבין, דהנה כל המצות מעשיות רובם ככולם תלויים דוקא בארץ ישראל, ובפרט ענייני זרעים וקדשים (ובמדבר היו הקרבנות לפי שעה).

הנה פתוב (דברים ח, ג) "כִּי לֹא עָל הַלֶּחֶם לָבְדוּ יַחֲיוּ הָאָדָם, כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' וְגו'". וצריך להבין ביתרון שבלחם, והלא האדם גם כן ב"מאמר" נברא כמו שכתוב (בראשית א, כו) "נַעֲשֶׂה אָדָם כְּכֹדֶם הָאֵלֶּם לְקַבֵּל חַיֵּיתוֹ מֵהַלֶּחֶם דֹּקָא?

אף הענין הוא כי "מוצא פי ה'" שפ"דצ"ח, הוא ענין ה"רפ"ח ניצוצין" שנפלו בשבירת הכלים. והאדם הוא מה"תיקון", ולכן צריך האדם לקבל חיותו מדצ"ח דוקא. לפי ששרש ה"רפ"ח ניצוצין" הוא מאוד נעלה. כמבואר במקום אחר. וכמו כן ענין ירידת הנשמה לעולם הזה השפל דוקא, הוא כדי "לאכפייא לסטרא אחרא" בכדי שעל ידי זה "אסתלק יקרא דקדושה בריה"הוא" ביתרון אור הבא מן החשך¹ דוקא. וכמו על דרך משל מנרעין הנזרע בארץ, שעל ידי הרקבון שנקרב ונפסד בארץ, הוא צומח אחר כך בתוספת רב ו"ביתרון האור כו'".

וביאור הענין, דהנה אליהו אמר ב"תיקונים":

"אנת הוא דאפיקת עשר תקונין, וקרינן להון עשר ספירן, לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין כו'":

"עלמין" הוא מלשון העלם. ונקרא בזהר "היכלות": היכל החסד, היכל הגבורה, היכל הזכות כו'. ובתוכם נשמות ש"נהנין מזיו השכינה", ומלאכים שעומדים באהבה ויראה ופחד כו'. כמו "מחנה מיכאל" – בחינת אהבה, ו"מחנה גבריאל" בחינת יראה ופחד. כמאמר רז"ל: "נהר דינור יוצא מניעתן של חיות כו'". ואומרים שירה כל אחד ואחד לפי השגתו. וה"היכל" הוא בחינת כולל – שכולל כל הפרטיות שבתוכו. כמו "היכל החסד" – כללותו הוא חסד, והפרטיות שבתוכו הוא חכמה שבתוכו, חסד שבתוכו, וכל העשר ספירות. וכמו של העיגול ובית, שכוללים כל הפרטיות שבתוכם.

וזהו פירוש "לאנהגא בהון עלמין":

"עלמין" הם בחינת ההיכלות, בחינה הפוללת; ו"לאנהגא" הוא בחינת הפרטיות שבתוכם. וההיכל הוא מעלים ומסתיר אור אינסוף ברוך הוא, שלא יתגלה להם כי אם לפי השגתם, שלא יהיו בטלים באינסוף ברוך הוא, לפי שהם פעלי גבול מאין ליש, ואינם מערר ומחות אינסוף ברוך הוא ש"אין לו תכלה", ו"אין לו תכלה". ולכן צריך ההיכל להעלים ולהסתיר כו', (ובחינת אצילות הוא בחינת אורות וכלים), עד שבהשתלשלות רבות נעשה שמים וארץ גשמיים, שאין נראה בתוכם אלקות כלל, כי אם בבחינת יש ודבר נפרד בפני עצמו, בחינת סטרא אחרא.

1. ו"ביתרון האור מן החשך" (קהלת ב, יג)

בחינה התחתונה שבאלקות, כמו שכתוב (ישעיהו טו, א): "והארץ הדום וגלגל כו"³. ובתיב (משלי ג, יט): "ה' בחכמה יסד ארץ", "אבא יסד ברתא", בחינת הדבור, "דבר ה' שששרשו מחכמה.

וכנראה ממשל התינוק, שכל זמן שאין לו "מוחין דיניקה" בשלימות, אף על פי שיש לו קול אותיות פשוטים, אף על פי כן אינו יכול לדבר ולצרף את האותיות. והוא מחמת שאין החכמה בשלימות לחלק הקול ולצרף האותיות כרצונו כו.

ורצו המרגלים שיהיו כל ההמשכות מחכמה-עילאה לבחינת דבור – ארץ ישראל שלמעלה, ששם יש גם בן בית-המקדש, וירושלים, וכל הבחינות. אבל יהושע וכלב אמרו (במדבר יד, י): "טובה הארץ מאד מאד", שעל ידי ארץ ישראל שלמעלה דוקא, בחינת מצות מעשיות דוקא, וימשך בחינת אור אינסוף, בחינת "מאד" – בגלגל, בבחינת "עלמין סתימין" ו"עלמין דאתגלון". והוא "מאד מאד" – ב' פעמים "מאד" – עלמין סתימין ועלמין דאתגלון.

פי באמת עיקר פונתו ותפרד – שיהיה "דירה בתחתונים" דוקא, כמאמר רז"ל: "נתאזה הקדוש ברוך-הוא להיות לו דירה בתחתונים" כו, ושיהיה נגלה לעין כל בשר⁴, ושיהיה הגילוי למטה כמו למעלה. ואדרבה ביתר שאת, ויתרון אור הבא מן החשך דוקא כו. כי באמת כל שהוא מדרגה היותר גבוה מאד מתגלה בדבר היותר תחתון דוקא, ביתר שאת.

ולמשל מבר שכל גדול, שאי אפשר לו לגלות חכמתו להמקבל שכלו בדבור. פי אם ברמו – במעשה דוקא, יכול לגלות ביתר שאת. פענן מאמר רז"ל "די לחביא ברמיוא".

עוד מושל, מחותם של אבן טוב בהיר, שעל ידי בהירותו אינם ניכרים האותיות בו, ונכרים ונתגלים האותיות על השערה דוקא, בגילוי לעין כל.

וזהו שכתוב (במדבר טו, לו): "וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' וכו'": שעל ידי מעשה – שהוא בחינת הסתכלות בל"ב חומין הגשמיים, יבא מזה ל"זכרתם את כל מצות ה'". לפי שהטלית הוא בחינת אור מקיף,

וזהו ענין ירידת הנשמה לעולם-הזה השפל דוקא, ירידה לצורך עליה, כדי "לאכפא לסמרא אחרא" על ידי "סור מרע", ועל ידי זה "אסתלק יקרא דקודשא ברוך-הוא בכולהו עלמין", שלא יהיו ה"כלים" וה"היכלות" בבחינת מסתירים אור אינסוף ברוך-הוא, רק שיהיה בחינת כלים לקבל גילוי אור אינסוף ברוך-הוא, על ידי בחינת "ועשה טוב", מצות מעשיות, "רמ"ח פקודין – רמ"ח אברין דמלכא".

רק שמתחלה צריך להיות בחינת "סור מרע", בחינת "אתכפא סמרא-אחרא". כמו שכתוב (במדבר טו, לו): "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו'". ועל ידי זה "אסתלק יקרא דקודשא ברוך-הוא", ואז יכולים לקבל על ידי בחינת "ועשה טוב" גילוי אור אינסוף ברוך-הוא למטה, על ידי רמ"ח מצות-עשה.

ד"אורייתא מחכמה נפקת, והמצות הם רמ"ח המשכות מחכמה-עילאה. ולכן נקראים "אברין דמלכא" – כמשל האברים שנמשך בתוכם חיות מהמות. כנראה בחוש, שבמות מרגיש כאב של כל האברים כו, כמו כן על ידי המצות נמשך אינסוף ברוך-הוא מבחינת חכמה-עילאה – ל"עלמין סתימין" ו"עלמין דאתגלון".

ו"חלב ודבש" הם בחינת "תרין דרועין" – חסד וגבורה, ימינא ושמאלא וביניהם כלל כו". וכמו שכתוב (דברים לז, טו): "ומתחת זרועות עולם כו", שהוא בחינת המשכת אלקות על ידי מצות מעשיות – "רמ"ח אברין דמלכא".

וארץ ישראל מכוונת כנגד "ארץ ישראל שלמעלה"², ולכן עיקר המצות הוא בארץ ישראל דוקא. והמרגלים היו במדרגה גבוה מאד ולא רצו להשפיל את עצמם למצות מעשיות שהוא בחינת המשכת אור אינסוף ברוך-הוא למטה, ואמרו על ארץ ישראל שהיא "אובלת יושביה" (במדבר יג, לב), שהיה בדעתם שאם יהיה גילוי אור אינסוף ברוך-הוא למטה כמו למעלה – יתבטלו מציאותם לגמרי. וזהו "אובלת יושביה".

ורצו להיות להיות "במדבר" דוקא, "ומדברך נאווה" (שיר השירים ה, א), שהוא המשכת אור אינסוף ברוך-הוא לבחינת תדבור, בחינת מלכות, בחינת "ארץ ישראל שלמעלה". ונקראת בשם בחינת "ארץ" לפי שהיא

4. (כמו שכתוב בגמרא בפרק קמא דמענית, דף ה', עמוד א'. וביהר חלק ג', פרשת שלח, דף קס"א, עמוד ב').

5. ו"נגלה כבוד ה' וראו כל בשר" (ישעיהו מ, ה).

2. (עין בשיר השירים רבה, סוף פסוק "במדברך דוד", בפירוש (שמות טו, יז) "וכן לשבתך" – מקונו נגד "שבתך". זה בית המקדש שלמעלה).

3. (עין מה שנתבאר בדבור המתחיל "וזה מספר בני ישראל").

ב"אגרת הקדש" שם, סוף דבור המתחיל "ועש דוד שם" וזה לשונו:

לכן אמרו רבותנו וכוונם לברכה: 'האומר אין לי אלא תורה - בלי גמילות חסדים - אפילו תורה אין לי, אלא בתורה ובגמילות חסדים. כי הנה "אורייתא מחכמה נפקת", ו"באורייתא מתקיים עלמא"⁹, וב"אינון דלעאן ביה"¹⁰, כי בדיבורם ממשיכים הארות והשפעות חכמה עילאה, מקור התורה, לבחינת אותיות הדבור שבהן נברא העולם כו'.

ותרי המשכה זו היא בחינת ירידה גדולה, ולזה צריך לעורר 'חסד עליון', הנמשך פנים מקום גבוה למקום נמוך, באתערוותא דלתתא בצדקה, ו'חסד תתא' ש'ממשיכים' חיים וחסד, להחיות רוח שפלים ונדבאים¹¹.

וזהו שכתוב (ירמיה מ, כביג): "אל יתהלל חכם בחכמתו כו' כי אם בזאת יתהלל כו' כי אני ה' עשה חסד כו'" - כי החסד הוא הממשיך חיי החכמה למטה, ואם לאו הרי נקראת חכמתו לבדו בלי המשכת חיים ממנה חס ושלום. עד כאן לשונו.

וכוונתו, שגם למעלה, המשכת החכמה עילאה בבחינת אותיות הדבור - נמשך על ידי המדות עליונות. וזהו בחינת "עקב" - אותיות "יבקע" - המשכת החכמה הבוקע דרך המדות, ונמשך בהדבור¹².

ומכל זה יובן ענין חטא המרגלים:

כי הנה, עם היות אשר התורה נקראת "מדבר"¹³, אך עם כל זה, כתיב ביה הכל (דברים ו, א, יב, א): "לעשות בארץ" - "ארץ" היינו בחינת "מצות מעשיות". כי גם להיות המשכות חכמה עילאה לבחינת הדבור - אי אפשר כי אם על ידי קיום המצות מופעם הנ"ל. ועל זה נאמר "אל יתהלל חכם בחכמתו כו'", אלא על ידי "חסד, ו[מ]שפט, וצדקה בארץ" (ירמיה מ, כג) דייקא, על ידי זה ממשיכים בחינת חכמה עילאה¹⁴.

עוד יש לכאור כללות ענין זה באופן אחר קצת, על פי מה שנתבאר¹⁵ בענין עסק התורה, שנאמר (משלי ה, יא): "וכל חפצים לא ישוו ביה", ואפילו חפצי שמים¹⁶. ועל דרך זה לא

והציצית שהם ל"ב חוטין, בחינת "ל"ב נתיבות החכמה", שנמשכים על ידי אור מקור, ואי אפשר שיוקמו - כי אם במעשה דוקא, היפך מחשבת המרגלים כו'.

ומשה רבינו עליו השלום שהיה מבחינת "דור דעה", ובמדרגה גבוה מאד נעלה, לא היה לו באפשרות לבא לארץ ישראל. ואף על פי כן התפלל תקט"ו תפלות - כמנין "ואתחנן" - לבא לארץ ישראל, - מפני שזהו עיקר המקוון ותכלית הבריאה כנ"ל. ואף על פי כן לא זכה, ויהושע דוקא מכנים כו'.

ב (וזהו דארץ ישראל - "ארץ שבעה עממין": שעל ידי בירור ז' מדות דתהו' על ידי המצות מעשיות, על ידי זה נמשך גילוי אור אינסוף ב'כולהו עלמין". ודרך כלל הם גם כן ז' היכלות. מה שאין כן "מדבר" - זהו החמשכה רק למעלה בפנימיות, ולא בחיצוניות עלמין והיכלות דעשיה.

וענין מזה ב"אגרת הקדש", סוף דבור המתחיל "ועש דוד שם", שכדי להמשיך הגילוי בעשיה, זהו על ידי המעשה דוקא כו'. ענין שם.

ובאמת, כדי להיות החמשכה למטה - היינו על ידי שהחמשכה מקום עליון יותר⁷. וגם להפך, שבמעשה דוקא, לפי שהוא למטה מבחינת הדבור - יוכל להיות הגילוי מבחינה עליונה יותר. ובענין "לחכימא ברמיזא" מה שאי אפשר להתגלות על ידי אותיות הדבור כו'.

וביאר ענין זה, יובן ממה שנתבאר במקום אחר, בביאור על פסוק (שיר השירים ו, חט) "ששים הקה מלכות כו' אחת היא יותי כו'", גבי מעלת הנשמות על המלאכים שמבחינת דבור כו'. ענין שם.

וענין מה שנתבאר⁸ על פסוק (ישעיהו סו, א) "והארץ הרום רגל": על ידי שמתקן מעשיו כו' - נעשים מזהו ולבו זכים אלף פעמים בכה. ענין שם. והיינו, לפי שעל ידי זה ממשיכים ממקור החכמה עילאה בפנימיותה.

ועוד, כי אי אפשר גם כן להמשיך גילוי חכמה עילאה על ידי התורה כי אם על ידי מעשה המצות. והוא כמו שכתוב

6. ו"משה מות, ויהושע מנכים את ישראל לארץ"

7. כמו שנתבאר במקום אחר, על פסוק "אל עליון, גומל חסדים טובים".

8. (תורה אור בראשית - א, ב).

9. [ראה דור לך דוד, ע, א: דוד ישראל משתדל באורייתא מתקנים עקמא]

10. [ראה דור תרומה, קמט, א].

11. ו"להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדבאים" (ישעיהו נו, ו).

12. וכמו שנתבאר במקום אחר על פי מאמר הזהר סוף פרשת קדושים (דף פ"ו,

עמוד א') על פסוק (ישעיהו מג, י) "אתם עדי כו'". וענין מה שנתבאר גם כן מזה על פסוק "והיה לכם לציצית", גבי "כי מאיש לוקחה זאת".

13. כמו שכתוב במדבר ביה פרשת חקת, פרשה י"ט, על פסוק (במדבר כא, יח) "ומדבר מתנה".

14. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "כי תשמע בקול".

15. בדבור המתחיל "וידבר" ד"שקרת הדבורות".

16. וענין שם בענין "אם אין חכמה, אין יראה".

"אם אין יראה כו'". וכמאמר "קדשנו במצותיך" – ועל ידי זה אחר כך "יתן חלקנו בתורתך". ובמתן תורה שהיה התגלות התורה בתחלה, זהו הוראת שעה, אבל לדורות אי אפשר להיות כן. וגם ישראל הבינו זה. ולכן הקדימו נעשה לנשמע כו'. עיין שם באריכות:

רצו המרגלים ליפנס לארץ ולקיים המצות – רק להיות במדבר – "ומדברך נאה כו'".

אך באמת טעו בזה טעות גדול, כמו שכתוב שם בענין "אם אין יראה אין חכמה", שאי אפשר כלל להמשיך אור התורה – כי אם בהקדים תחלה בחינת קיום המצות. וזהו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

~ תורת חיים ~

ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה כו'

פעמים ויהי הכל פסולת ולא יסאר רק תכלית הנקי ביותר והנה ב' מיני בירורי' אלה הן דמיון להבין ב' מדרגות הנ"ל בבחי' או"י בחסדי' ואו"ח בגבורות שהן כמו אש ומים כנ"ל והנה מבואר למעלה שיש בחכמ' בחי' חו"ג והיינו שכל המטה כלפי חסד דוקא ושכל שהוא מטה כלפי דין דוקא והענין הוא שיש בכח השכל המשיכל כל שכל מן העולם לגילוי אור (שנק' ח"ס כנ"ל) ב' מיני טבעיים הפכים א' שטבע כח שכלו הוא בבחי' החסד דוקא דהיינו שטבע כח שכלו הוא כך להטות בכח' כלפי חסד וזכות בכל דבר משפט שיענין בו יטה כח שכלו להשיכל הכל לטוב וחסד וממילא ימצא בכל דבר רק חלק וצד הטוב שבו עד שגם בדבר רע וחוב גמור יוכל להאיר בכח שכלו למצוא בו ג"כ צד וחלק הטוב שבו עד שיכול להכשיר גם את הפסול ולזכות גם להחייב ביותר ולטהר גם את הטמא כו' וזהו הנק' ירידת כח אור השכל להאיר מלמעלה למטה מטה ביותר דהיינו שיאיר בתוקף כח חכמתו להשיכל בשכל ומעם של חסד וזכות גם בדבר שהוא חוב גמור להפכו לחסד וכן להכשיר הפסול כו' (וכמו שהי' (ערוכין יג, ב) תלמיד וותיק א' שהיה יכול לטהר את השרץ בק"ג מעמי' רק שאינו ע"פ תורה כו' (וכמ"ש במ"א בפי' (משלי לא, כו) ותורת חסד על לשונה דאית תורה של חסד ותורה של דין והן בחי' חו"ג שבחכמה כמו ב"ש אופרי' וב"ה מתירין לפי ששורש נשמות הללו מבחינת החסד שבח"ס שנק' תורת חסד להתיר ולהכשיר ולזכות כל מה שביכולת כח חכמתו יטה הכל כלפי חסד ונשמות הללו הן מבחי' דין שבח"ס כו' שהוא להיפוך ממש כמשי"ת). וזהו כמו דמיון בירור הא' שמברר את הפסולת עד שיברר גם להיות גם ולא יסאר רק הפסולת הגם ביותר שא"א לברר

(לב) אך הנה כל הדקדוקי' הנ"ל יתורצו בהקדי' תחלה ענין א' הידוע ומבואר במ"א והוא בענין ב' מדרגות בהשתלשלות דע"ס הא' ע"ס דבחי' או"י והב' ע"ס דאו"ח וידוע דשרש בחי' ע"ס דאו"י הוא בבחי' החסדי' דוקא שטבע החסדי' לירד מלמעלה למטה מטה מגבוה לנמוך ביותר כמו טבע המים ממש שיורדי' מגבוה לנמוך דוקא ושרש בחי' ע"ס דאו"ח הוא מבחי' הגבורות דוקא שטבע הגבורות לעלות דוקא מלמטה למעלה מעלה כמו טבע האש שעולה מלמטה למעלה היפך טבע המים דחסדים שיורדים מלמעלה למטה כטבע האש שהן היפך טבע המים כידוע (ובס"א א' טרף אש ומים וכללן זה בזה לפי שיש באש מחלקי המים ויש במים מחלקי האש וכמ"ש הוציא אש ממים ומים מאש כו' וא"כ בהכרח שיש גם בבחי' חסדי' דאו"י מגבורות דאו"ח ובגבורות דאו"ח יש מחסדי' דאו"י באופן שיוכלו לבא לבחי' ממוצע הכלול משניהם יחד דוקא כמשי"ת):

(לג) והנה להבין ביאור הדברים הללו יש להקדים ענין א' שהוא עיקר ושרש לב' מדרגות דאו"י ואו"ח הנ"ל והוא מה שיש ג"כ ב' מיני בירורים א' בירורים דאו"י והב' בירורים דאו"ח שהוא מלמע' למטה או מלמטה למע' שהן ג"כ ב' הפכים בתכלית כאש ומים דחו"ג דאו"י ואו"ח ממש ויובן זה עד"מ בהיתוך ובירור הכסף במצרף ע"י האש כשמבררו יש בו ב' אופנים א' שמברר הפסולת והסיגים ומצרפם להוציא מהם הנקי ומה שישאר מזה עוד פסולת גם יותר יברר ויהתך עוד בהיתוך השני עד כמה פעמים יברר כן עד שיברר גם לפסולת הגם ביותר ולא יסאר רק תכלית הגסות ביותר שא"א לברר עוד וישאר בלי בירור ויורקנו לחוץ ואופן הב' בענין הבירור הוא לברר את הנקי כמה

ושמים לא זכו בו' וכן ופביכו נשערה מאד שמדקדק עמהם עד כחוט השערה להיותם קרובים יותר ידקדק עליהם בכח הדין שבח"ע שלא יצדק לפניו גם היותר כשר (וכמו בעל"י המל' בר"ה בבחי' פחד יצחק כמ"ש במ"א) אבל הנה בחי' הבירור הראשון דבחי' או"י שהוא בבחי' החסדים אדרבה הוא להיפוך ממש שהוא יורד ומאיר בכח אור החכמה מלמעלה למטה גם למטה מטה ביותר גם במקום הנמוך ביותר להאיר אור גם במקום חושך ואפילה שהוא גם בנסות הרע וחוב היותר תחתון למצוא בו זכות וחסד ולהכשיר גם לפסול ולטהר את הטמא (כמו לקבל בע"ת שכבר נטמאו נפשם שיוכלו גם הם לעלות למעלה שזהו מבחי' ימין מקרבת דחסד עליון שנק' תורת חסד משא"כ בחי' דין דחכמה שהוא היפוך זה ונק' תורה של דין ממש שגם צדיקים לא יזכו בעיניו בו') ונמצא מובן מכל זה עכ"פ בב' מדרגות הללו דאו"י ואו"ח שהן בחי' חו"ג דח"ס שהן ב' הפכים ממש מן הקצה לקצה זה האור דאו"י דחכ' הולך ויורד להאיר עד למטה מטה ביותר מנבזה לנמוך עד שגם בחשך יאיר וזה האור דחכ' דאו"ח טבעו לעלות מלמטה למעלה בעילוי והסתלקות בהעלם עצמות כח שכלו לברר וללבן הדבר בבירור אחר בירור עד שלא יוכשר רק הכשר ביותר כנ"ל ולפי שיש בכח השכל ב' מדרגות הללו א' לעלות דוקא בכח העצמות במקור השכל לעומקו בבירור ולבון עד שיהי' לאמתתו בתכלית נקי מכל סיג כמו החרף ומקשה שעולה בהעלם אחר העלם עד שיבא לתכלית הבירור ויש בכח השכל להיפוך להוריד כח שכלו מעצמות מקור השכל למטה מטה להביאו גם בהגשמת דבר שמעורב טו"ר להאיר גם בו בו' וכמו מתן ומסין (הוריות יד, א) כמ"ש במ"א וד"ל:

עוד ויזרוק אותו לחוץ וזהו כמו החייב ביותר שאין לו זכות כלל גם ע"פ כל תוקף ירידת אור השכל של חסד וכן הטמא ופסול לגמרי שנק' רע גמור שאין לו בירור כלל ויזרוק חוץ בו'. ואופן הב' בטבע החכ' שנק' בחי' גבורה שבחכ' שהוא טבע כח השכל להשכיל כל שכל מן ההעלם לגילוי לחוב ולדין בכל דבר מה שמעיין בו והוא שיעמיק וישגיח היטב בכל כח חכמתו בעיון גדול למצוא שכל וטעם לחוב ולפסול דהיינו לחייב גם להוכיח ביותר מפני שימצא גם בכל הטוב וזכות שבו צד וחלק החוב ג"כ לחייבו ולסתור כל צד הטוב וזכות שיש בו לגמרי בו' וכן לדין לפסול גם לכשר ביותר ולטמא גם את הטהור בו' כי מצד העלאת כח עיון עומק שכלו בבירור וצירוף בירור אחר בירור עד התערובות של חלקי הדין וחוב עד גם בדקות שבדקות מאד הרי ימצא תערובות זר ופסולות רע דק שבדקות גם בנקי וברור ביותר עד שלא ישאר זכאי גמור וטהור וכשר גמור לדעתו רק מי שהוא בתכלית הבירור מאד שלא ימצא בו שום תערוב' זר כל שהוא אפי' בדקות ובהעלם גדול מאד בו' כמו ע"ד מ"ש (איוב טו, טו) ושמים לא זכו בעיניו בו' שזהו ע"פ בחי' דין דחכ' וזהו כמו דמיון בירור הב' הנ"ל שהוא מברר את הנקי בבירור אחר בירור עד שיהיה הכל פסולת ולא ישאר רק הנקי ביותר כנ"ל שזהו ענין הבירור שבבחי' הגבורות והדין שעולה בבחי' או"ח מלמטה למעלה מעלה בעילוי אחר עילוי (כמו תהלים כד, גיד) מי יעלה בהר ה' בו' נקי כפים ובר לבב בתכלית בו' ואע"פ שעלה בהורככות הלב בעלותו עוד למעלה יותר נק' מה שהיה בתחלה בשם נקי פסולת ורע עד שכחוטא יחשב (וכידוע בטעם ענין שאו' סלח לנו בש"ע מצד עליית הגשמה למעלה יותר אחר מס"נ דק"ש בו') וכמו

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

~ דרך מצותיך ~

מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - אחרי ה' אלקיכם תלכו

לאהבת ה' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בו' (ומבואר הפי' במ"א שאינו חפץ בבחי' עמך מקור חיים רק למהו"ע ית' ממש, א"כ לפ"ז הפי' כאן בענין אחרי ה' תלכו דבחי' אחרי הוא בחי' עמך מקור חיים הנ"ל ומוזה נתעורר ההליכה והאהבה ע"י התבוננות זו איך שמקור חיים נק' עמך ונק' אחרי ה' בו' אבל האהבה היא למהו"ע ית' ממש) ולהיות בחי' הליכה באהבה זו ממדרגה למדרגה שכמה דרגין

ה. וזהו אחרי ה' בחי' אחוריים ומוזה נמשך תלכו היא בחי' אהבה שנק' בשם הליכה כמ"ש הלוך ונסוע שכאשר יתבונן ויעמיק בשכלו ותבונתו מקרב איש ולב עמוק שכל השתלשלות העולמות (והתהוותם מאין ליש) אינן אלא מבחי' זיו בו' וכנ"ל (שאפי' מקור חיים בחי' סכ"ע שמוזה הוא התהוות העולמות מאין ואפס המוחלט ממש, הוא רק בחי' זיו ואין ממש לגבי מהו"ע ית' ונק' עמך), ממילא יומשך

ואשר משרתיו עומדים ומשמיעים ביראה כו' כולם כאחד עונים באימה ואומרים ביראה כו' והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול כו', שמוזה מקבלים ישראל ג"כ בחי' יראה זו כמשל היראה שרים משתחווים לפני המלך כו' וכמ"ש במ"א, והנה יראה זו קודמת לבחי' אהבה שע"ז שמקבלין יראה זו נמשך מדרגת האהבה האמורה באהבת עולם אהבתנו כו' ויחד לבנינו לאהבה כו' הבוחר בעמו ישראל באהבה עד שבק"ש נמשכה מדרת האהבה העליונה לקיים ואהבת את ה' אלקיך כו', ועל בחי' יראה ואהבה זו נאמר אכלתי יערי עם דבשי יער הוא שבו כל עץ ועצי שטים עומדים הם המלאכים, שרפים עומדים, וזהו בברכת יוצר אור ששם נאמר ענין המלאכים שעומדים ומשמיעים ביראה והאופנים ברעש גדול כו', ודבשי היינו מתיקות ותענוג הוא האהבה בתענוגים שנמשכה בק"ש ואהבת בכל לבבך שגם תוכיות הלב שהוא בהעלם והסתר האהבה המסותרת יחי' גם תוכו רצון אהבה בהתגלות ובכל נפש מחשבה במחשבה כו' ובכל מאדך בלי שיעור והפסק שהאהבה בתענוגים אין לה קץ וסוף שיש להתענג מרוב כל כנ"ל (וכמ"ש עיני האדם לא תשבענה כו' דקאי על אהבה בתענוגים דבחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא הנק' דבשי וכמו שיש אהבה מאדך בלי שיעור בבחי' צעק לבם אל ה' כך יש ג"כ בלי שיעור בבחי' האהבה בתענוגים וכמ"ש בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעיניך היינו בחי' לאסתכלא הנ"ל שהוא כחדשים בכל יום כו'), ומבחי' אהבה זו יבא ויגיע למדרגת יראה פנימית בחי' ביטול במציאות ממש, והיינו בחי' השתחווה שבתפלת י"ח כי בחי' יוצר אור היא מדרגת המלאכים ויראתם והשתחואתם שהיא בבחי' חיצוני' משא"כ תפלת י"ח היא בחי' ביטול והשתחואות הנשמות שהם בבחי' פנימית דהיינו להיות בחי' ביטול במציאות ממש מפני אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלמת"ב בחי' סכ"ע והקדוש בשמים ובארץ שאין לפניו ית' בחי' שמים ולא בחי' ארץ שמעלה ומטה שוין אצלו ואין תופס מקום לפניו ית' גשמיות כמו רוחניות ממש ולכן יכול להיות נמשך בחי' ביטול גם בגשמיות כי הכל רק בבחי' באורך נראה אור באורך ג"ע העליון ונראה אור ג"ע התחתון וכולם אינם רק אור וזיו כו' וכנ"ל:

על דרגין עד אין חקר לאהבה זו גדולה ונפלאה לאין קץ ותכלית להתענג על ה' ממש תענוג נפלא ועצום מאחר שבאמת כל העולמות אינן אלא זיו כו' וכת' הודו על ארץ ושמים וירם קרן לעמו לבני"י עם קרובו שהם קרוביו ממש כי חלק ה' ממש עמו לזאת מה מאוד תחי' שמחת הנפש גדולה לאלקים ואהבה בתענוגים וע"ז נאמר עבדו את ה' בשמחה היא שמחת הנפש המשכלת ומתבוננת בה' חיי החיים ב"ה וארז"ל יפה שעה א' בתומע"ט בעה"ז מכל חיי העה"ב לפי שחיי העה"ב אינן אלא זיו ממנו ית' משא"כ תשובה ומע"ט שענין תשובה הוא להשיב את הנפש ולדבקה בו ית' מקורא ושרשא דכולא (וכמ"ש במ"א ע"פ ובבואה לפני המלך כו' בענין שמות בארץ) וזהו ג"כ בשמחה ובטוב לבב מרוב כל דהיינו יותר מהעה"ב שנק' כל, יום שכולו ארוך כו' (וזהו ענין קשר הפסוק כי מנסה לדעת כו' אחרי ה' אלקיכם תלכו שע"י שעומד בנסיון יתגלה הדעת את ה' בנפש אך אם אין בינה אין דעת וההתבוננות הוא בענין אחרי ה' כנ"ל ולפי האמת ענין הבידורים שע"י הנסיונות יש להם שייכות לבחי' אחרי ה' דוקא כי הבידורים הוא ממה שנפל בשבח"כ וידוע ע"פ שמע שם ע' דרפ"ח עם ב"ן גימ' שם לפי ששבח"כ הוא רק בבחי' שמות בלבד שאין שייך לא"ס ב"ה ממש כמשל השם שאינו נוגע לעצם האדם כו' ע"כ ע"י בידור שע"י הנסיון עולים הניצוצות ונכלל' בשרשן וזהו בבחי' אחרי ה', וענין תלכו כי הבידור' שמלמטה למעלה יש בהם עליות רבות כו' כמ"ש במ"א, וענין אם אין דעת [אין] בינה היינו כי יש ד"ע המקשר חו"ב וע"ז נאמר אם אין דעת אין בינה ובחי' ד"ת הוא התקשרות הבינה במדות והוא הדעת המתפשט במדות וע"ז נאמר אם אין בינה אין דעת): ואותו תיראו, היא בחי' שוב כי תלכו הוא בחי' רצוא הלך ונסוע ממדרגה למדרגה באהבה כנ"ל, והשוב הוא להיות תיראו יראה בושתי היא יראה פנימית מפני גדולת א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלית מחשבה תפיסא בי' וכל נהוראן מתחשכאן כו' כי אית יראה ואית יראה, יראה חיצונית היא מפני התפשטות גדולת מלכותו ית' כמורא מלך ב"ו מפני התפשטות גדולת מלכותו על ריבוי עם ומדינות כו' וכך כת' אלף אלפין כו', ועד"ז תקנו ברכת יוצר אור ששם נאמרה ונשנית יראה זו יוצר משרתים

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

~ תורת שמואל תרל"ג ~

וידבר גו' איש כי ידור נדר

נעות וקולה לא ישמע שהתפלה בלחש ובחשאי דוקא, דהנה יש שני בחי' אהבה וביטול וזהו ענין ק"ש ותפלה, ק"ש הוא בחי' אהבה וכמ"ש ואהבת את הוי' כו' והנה אהבה עדיין הוא בחי' יש כי יש מי שאוהב עכ"פ, אבל תפלה הוא בחשאי ביטול במציאות מחמת התגלות אלקות איך שכולא קמ' כלא חשיב. וזהו מ"ש אחר הרוח רעש ואחר הרעש אש ואחר האש קול דממה דקה תמן קאתי מלכא, דממה דוקא שהוא בחי' ביטול בעצם תמן הוא עיקר גילוי אלקות. והנה שני הבחי' אלו נמצאים גם בקרבנות שארז"ל אעפ"י שאש יורד מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט דחינו אש ה"א וכמ"ש זה האשה בחי' אש ה"א והוא בחי' ביטול היש לבד, אבל עיקר הגילוי הוא מה שהאש יורד מלמעלה וכמ"ש אר' דאכיל קורבנן שהוא בחי' אור י"ה, וזהו אש יו"ד וכמ"ש את קרבני לחמי לאשי אשי אש יו"ד שהוא בחי' חב' כח מ"ה הוא בחי' ביטול במציאות. והנה כמו שבקרבן צריך מקודם להקדיש בפה דוקא, כך תפלה שכנגד תמידין תקנו צריך ג"כ להקדיש בפה והוא ענין פסוד"ז ושתיים שלפני שמאריכין איך שהשרפים אומרים קדוש והאופנים וחיות הקדש אומרים ברוך שהוא שרש נה"ב עי"ז ממשיכין המשכת המקיף ועי"ז מתעלה הנה"ב לשרשו עד שע"ז יוכל גם נה"ב ליבטל וליכלל באלקות.

אך א"כ למה צריכי' להקדיש אותו מקודם, והענין הוא דאף דשרש הבחמה גבוה מאד מ"מ למטה נפל בגשמי' מאד ואיך יעלה לשרשו, אך זהו ע"י הדבור של האדם שמקדיש אותו באמרו ה"ז עולה וחמאת, לפי ששרש הנפש הוא מבחי' בצלמנו כדמותנו, והדבור למעלה גבוה מאד כמ"ש בדבר הוי' שמים נעשו שהכל נתהוו בדבר הוי' וא"כ גם למטה ע"י דבורו שמקדיש אותו עי"ז ממשיך המשכה מהמקיף כו' להעלות את הבחמה לשרשה, ואח"כ ע"י הקרבן הוא המשכה פנימי, ועל כן גם בנדרים יכול לאסור על עצמו בדבורו גם דבר המותר, ובלבד שידור בדבר הנדור דוקא כמו ככר זה עלי כעולה וכשלמים אבל אם אמר ככר זה עלי כבשר חזיר, לאו כלום הוא לפי שאינו יכול להמשיך בדבורו קדושה אלא בדבר שבקדושה.

אך עדיין צ"ל למה צריכים הנדרים, אך הנה צ"ל מקודם מה שאמרו בגמ' פתח במזבח וסיים בשולחן לומר לך בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עליו ועכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, והנה אף שמדמין זה לזה מ"מ צריך לומר שאינו דומה ול"ז בכל ענין שהרי תפלה במקום תמידין תקנו וא"כ למה אסור לאכול קודם התפלה אלא ודאי שאינו מכפר שולחן כמו המזבח, וזהו שא' פתח במזבח וסיים בשולחן, דוקא סיים בשולחן כו'.

וביאור הענין הוא דהנה כתי' ותתפלל חנה כו' רק שפתי'

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

~ המשך תער"ב ~

כי תצא למלחמה על אויבך, ש"פ תצא, תרד"ע

כמו"כ כאן שאו' כי תצא למלחמה היינו ג"כ למי ששרוי בפנים, וצ"ל מה"ע ששרוי בפנים ומהו היציאה מכפנים לחוץ להלחם כו'. ולהבין כ"ז ילח"ק משנת"ל דהתחברות והתכללות האורות והכלים הוא ע"י שמחליפים טבעם ופעולתם דבעצם מהותם האור הוא בבחי' אין והכלים בבחי' יש רק שמחליפים טבעם ופעולתם שהאור הוא מאין ליש

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבותי שביו, וצ"ל מ"ש ונתנו ה' אלקיך בידך דמשמעות ל' הבטחה מה"ע הבטחה זו, גם מה"ע ושבותי שביו אחר שכבר אמר ונתנו מהו עוד ושבותי שביו כו'. והנה במד"ר ע"פ צא הלחם בעמלק אי' מכאן אתה למד שהיו שרוים תחת ענני הכבוד דאין אומרים צא אלא למי שהוא שרוי בפנים, וא"כ

מאין ליש ביותר והכלי גם היא בבחי' יש שזהו קצה האחרון לגריעותא, והר' כאשר האור הוא מאין ליש והכלי מיש לאין רק שאינו במזיגה נכונה שאינה נשלם בזה הכוונה העליונה כו'. והתיקון הוא ע"י ש' מ"ה שהוא מבחי' עצמות א"ס שהביטול בזה הוא בבחי' הנחת עצמותו שהוא והכלי לא יהיו כפי טבעם העצמי כ"א שיהיו כפי הכוונה העליונה כו'.

והכלי מיש לאין ועי"ז נעשה התחברות והתכללות שלהם כו', וא"כ בהכרח שיהי' במזיגה נכונה ובא"ל א"א שיהי' ההתכללות כו', ונת' דכאשר אינו כדבעי יש בזה ד' אופנים לגריעותא הא' שהאור הוא בתכלית האין והכלי בתכלית היש שאז א"א להיות ההתחברות כלל, הב' כשהכלי הוא מיש לאין ביותר שאז אינה בבחי' כלי כלל, הג' כשהאור הוא

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

ביום השמיני עצרת תהי' לכם - ש"פ ויצא, תרפ"ט

ונכבה עד כי תמיד כל זמן שישנו מציאותו מוציאין ממנו ניצוצי אש, וזהו ההפרש הב' דהשלכת יש לו גבול, משא"כ האש שבתוך הצור הוא בל"ג, וכ"ז תלוי בהפרש הנ"ל הא' היינו באופן עצם מציאת האש במקורם, דהשלכת להיות כי גם במקורו בתוך הנחלת הוא במציאת אש ממש ובא רק מהעלם אל הגילוי בהשלכת ה"ז כמו יש מיש, דמה שיש במקור ממילא בא לידי גילוי בלי טורח ויגיעה רבה, אבל הצור הרי אין בו מציאות אש כלל והוא רק כמו כח היולי, וכמו אש היסודי שהוא כח היולי על כל מציאות אש, והוא בעצמו אינו אש כלל, והמשכת אש ממנו הוא כמו מאין ליש, לזאת אופן הגילוי הוא בטורח ויגיעה דוקא ע"י הכאה אבל אינו נפסק, ונמשך תמיד, וזהו ההפרש בין העלם שישנו במציאות להעלם העצמי דההעלם שישנו במציאות יש קץ וגבול להגילויים שלו דמאחר שישנו במציאות ה"ה בבחי' מדה וגבול בעצמו, ובכלות כחו ממילא יכלו הגילויים ממנו אבל העלם העצמי שאינו מציאות כלל והוא העלם גם לעצמו, ולא כמו אש השלכת דגם כמו שהוא בתוך הנחלת ה"ה נעלם רק לגבי הזולת אבל לגבי עצמו ה"ה בגילוי במציאות אש ולכן הוא במדה וגבול, אבל אש שבצור הוא העלם העצמי, שגם לעצמו הוא בהעלם, דהיינו שאינו במציאות גם לעצמו, וממילא אינו גבולי, ומשו"ז אין שיעור להגילויים הנמשכים ממנו ולא יכלה כחו לעולם, אך אופן הגילוי הוא ע"י הכאה דוקא, כי להיותו לא מציאות, לזאת בכדי שיבא למציאות זהו ע"י יגיעה דוקא.

קיצור. יקשה הלא גם חכ' דאוי' נמשכת מכח נעלם, ויתרץ דיש ב' בחי' העלם, (א) שישנו במציאות ולכן נתגלה שלא ע"י יגיעה אך יש לו גבול, (ב) שאינו במציאות ולכן בא ע"י יגיעה דוקא אבל הוא בל"ג, ודוגמא שלכת הקשורה בנחלת, אש מצור החלמיש.

(מט) **אמנם** צ"ל והלא כח החכ' דאוי' הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם דחכמה והר"ע כח המשכיל שבנפש שנק' שכל הנעלם מכל רעיון וידוע דכל כח נעלם הוא למעלה מהגבלה, דדוקא כאשר האור בא בגילוי ה"ה בא בבחי' גבול, וכמו כל שכל פרטי שהוא מוגבל בעצם ויש גבול ושיעור להתפשטותו, אבל כמו שהוא בהעלם אינו בבחי' גבול ושיעור עדיין לפי שלא נמשך ונתגלה עדיין, א"כ הכח דחכ' שבא באוי' הוא ג"כ נמשך מכח הנעלם, אך הענין הוא, דהנה יש ב' בחי' העלם, הא' בחי' העלם שישנו במציאות, דההעלם שישנו במציאות הרי ממילא יש בו הגבלה גם כמו שהוא בהעלם עדיין אלא שאינו כמו ההגבלה שבהגילוי, אבל מ"מ גם הוא מוגבל אחרי שישנו במציאות, והב' הוא ההעלם וכח היולי העצמי שאינו מדר' מציאות, ולזאת הוא בל"ג באמת ויובן זה עד"מ באש הגשמי שיש בו ב' עניני העלם אלו, וכמו עד"מ בצור החלמיש (הנק' קרעמין) שמוציאין ממנו אש הרי הצור עצמו אע"פ שיש בו כח החמימות מיסוד האש דמשו"ז הוא מוציא אש מ"מ הרי אין בו אש במציאות כלל וגם החמימות שבו הוא בהעלם ודקות גדול מאד עד שאינו חם במורגש כלל, והיינו שאין בו מציאות חמימות ממש, רק ע"י הכאה בברזל יוצא כח האש הרוחני שבו שיש בו בהעלם, משא"כ השלכת הקשורה בנחלת הנה גם בהיותו בתוך הנחלת ולא נראה ונגלה לחוץ ה' בו מציאות האש ממש רק שלא ה' נראה ואח"כ יוצא לידי גילוי, וההפרש ביניהם באופן הגילוי הוא בב' דברים הא' שצור החלמיש א"א להוציא ממנו האש כ"א ע"י יגיעה והכאה שמכין אותו בברזל, משא"כ השלכת הקשורה בנחלת שכלי עמל ויגיעה יוצא מהעלמו ע"י שנופח בפיו, אך יש קץ וגבול לגילוי השלכת דבכללות כחו במקורו כמו שהוא בתוך הנחלת כאשר מתעמם ונכבה וכה"ג נפסק הגילוי ג"כ, משא"כ בצור החלמיש שאינו נפסק

~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

רשימה לחג הגאולה – י"ב-י"ג תמוז

ולזאת בשעה ההיא, לקחתי הסידור וישבתי על אחד הסלעים הקטנים וחזרתי על שיעורי, במזמור השמים מספרים כבוד א-ל.

* * *

ישבנו לסעוד במיני מזונות, והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ זי"ע מראה לנו על מקום אחד בגובה ההר, גבוה גבוה מאד, ומרחוק, כלומר, ממקום שבתנו רואים אנחנו כעין חור גדול בסלע העומד בראש ההר.

הוד כ"ק אאמו"ר מספר, כי בשנת תרמ"ד בעת נסיעתו עם כבוד אחיו דודי הרה"ק נ"ע, נסעו מן התחנה שעברנו דרך בה לפה בלילה, ובשעה הששית בוקר, עמדו לנו במקום זה, וילכו להתפלל תפלת שחרית בגובה ההר. תחלה טרם בואם לשם נדמה להם כי רק חור הוא, ובבואם לשם ראו כי מערה ארוכה היא וחלולה, ושם מונחים סלעים קטנים, מקום טוב לשבת.

אז ביאר לי כי השי"ת ברא את העולם באופן כזה אשר כל יהודי יכול לקיים את מצות ד', והי' אם יסע אדם בדרך ויגיע זמן תפלה, ואסור להתפלל על פני השדה במקום פתוח, לזאת ברא הקב"ה סלעים חלולים כאלו, אשר הם כמו בתים למען שיוכלו להתפלל שם.

* * *

כן, – חושב הנני – אפשר אתפלל בחדר זה, ועדיין איני יודע מה גורלי, ומה גורל תפילתי היום, כי מי הוא היודע מה שגורה ההשגחה העליונה, ופתאום והפתח נפתח והפקיד אומר: צאו הנה.

הזה הוא, הילקוט והשמירה שלכם? שואל אותי בכעס ובהתרגשות, הפקיד השני איננו, רק איש חיל מזוין עומד הכן אצל הדלת, חרב חדה עם ברק מתנוצץ בידו השמאלית, וקנה רובה בידו הימנית, ושני סכינים ארוכים תלויים בחגורתו.

כן – עונה הנני – אלה שלי המה, ואפשר תתנו לי הרשיון להתפלל ולהניח תפילין ברשותכם, הייתי מתפלל בחדר זה, בטובכם – במענה רך – תרשו לי להתמהמה כחמשה עשר או עשרים רגעים תחת השגחתו של שומר, להניח – מוציא אנכי התפילין מילקוטי – תפילין אלו כחוק דתי.

לא – עונה בקצף גדול – טשטא זשע או נאס טאזשע חאטיטע אוסטראאייט מאלעלניע? ניעט [מה זה? גם כאן

ר' יקותיאל המלמד – איש זקן ובא בשנים כבן שבעים ויותר, אבל מומחה הוא האיש הלזה לירד לתוך ארצות חייהם של תינוקות בני ארבע וחמש שנים, להמשיך לבבם אליו לאהבה אותו ואת הלימודים אשר הוא מורה.

ברפועל גדול הוא ר' יקותיאל המלמד. לא אדע אם בירושה באה לו נחלתו זאת, כשרון המלמדות, או אותו בלבד חנן השי"ת בכשרון זה, אבל בכל אופן, ברפועל נפלא הוא, ברפועל יוצא מן הכלל.

הדוגמאות והמשלים המהוכמים שהי' ר' יקותיאל המלמד מבאר ומסביר לתלמידיו בתמונות האותיות היו מושכים את לב התלמיד לשמוע, קובעים אותם במוח וחותמים אותם בזכרון טוב:

דלי מכאן ודלי מכאן ומקל נושאים באמצע הוא אל"ף, אשר יו"ד לו מעבר מזה ויו"ד מעבר מזה וקו באמצע.

ובכל עת שהיינו רואים נושא מים היינו נזכרים באות אל"ף. וכן בשאר תמונות וענינים באופן כזה, עד אשר כל מקרה בחיינו הי' מזכיר לנו איזה ענין בלימוד.

* * *

כאשר הוחלטה נסיעת יאלטה התחיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ זי"ע בעצמו ללמוד עמי, וכבר הייתי לומד סידור ויודע פירוש כמה תיבות. בנסיעתנו התעכבנו כשבועיים בחרקוב, כי הפרופסורים חפצו לעשות איזה בחינות בהנוגע למצב בריאותו ואופן הרפואה של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

בכל משך הזמן הזה למד בעצמו עמי, ולא נתנני על יד מורה, והבטיחני שכאשר אתנהג כראוי ילמוד עמי בעצמו, ובנסיעתנו מחרקוב אמר לי כי הפרופסורים פקדו עליו כי לא ידבר הרבה, על כן ישיג עבורי מלמד, ולעת מן העתים ילמוד עמי בעצמו.

כבר בנתי לדעת חובת הבן לדאוג להטבת בריאות האב, ומאד יכאב לי חלישות בריאותו של אבא, אבל התשוקה והחפץ אשר אבא ילמוד בעצמו עמדי מתגבר על כל, וחושב הנני אשר בארצות הטובים אטיב בריאותו של אבא.

כל כך הנהגותי טובים המה, אשר מאז נסענו מחרקוב, לא הי' אף הנהגה אחת אשר לא חשבתי בה לעשותה באופן המועיל יותר.

מידך. בטוח הנני כי בשני אצבעות תוכל למלל פרעושים כאלו.

התפילין נשארו בידי והאיש חיל מניח את תכשיטיו ומביט עלי בגאון ובעוז נמר, פותח לי הדלת והולכים אנחנו דרך מבוא, לא בהיר ולא חשוך, עד בואנו לשער ברזל.

שומרי השער, אנשי חיל מזוינים מבפנים ומבחוץ, עומדים כפסילי שיש עם כלי זינם, כולם שומרים את היארליקים הכלואים בששת המערכות, אשר כל מערכה מכילה – כפי שאומרים – מאה חדרים.

למראה תבניתו של שומרי ההולך בגאון ובצעדי גבר בעל תעודה רמה, ולמראה פני איש יהודי בעל זקן צהוב ומצנפת רבנית, שחוק קל מרחף על פני בני אדם הללו. אחרי קריאתו של ראש השומרים את פתקת הסתר הנשלחה אל ראש מערכה הששית – והנחתו את חותמו עלי ועל היארליק, פתחו את השער ונכנסנו ל"מדור השלישי".

ברצונכם לעשות בית תפלה?]. – מה יש אצלכם, מעות, שעון, כלי כסף וכלי זהב, כל מה שיש אצלכם תנו הנה כי האסיר אין לו הרשות להיות עמו חפצים טובים, פה יהיו שמורים, להיוצאים לחפשי נותנים להם חפציהם, להנשלחים שולחים גם חפציהם לשם, להמומתים ר"ל – מוסרים אחרי כן לבני ביתם.

מסרתי כל מה שהי' אצלי, ויספור וימנה ויכתוב בספר, ויתן על ידי שובר בו כתוב כל מה שלוקח אצלי: שעון פשוט וחמשים ושמונה ורובל.

ועתה – פונה להאיש חיל – הנני מוסר על ידך היארליק 26818 ותוליהו אל ראש המערכה הששית, והוא כבר יודע החדר אנה להושיב את היארליק 26818. נצטויתי להגיד לך כי אתה תשא את הילקוט שלו, כי אורח זה חולה הוא והבטיחו לו שירות.

כן אעשה – עונה האיש חיל – איך יהי' עם השמיכה?

הנני מרשה לך – עונה הפקיד – להניח החרב בתערה, והקנה רובה בילקוטיו, כי הוא בטח לא יברח

~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

אבות החסידות

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

מ"ד.

ה', ב' מ"ח רנ"ח, ליובאוויטש,
שעה אחד עשר לילה.

מורי ומדריכי הרה"ח הר' הלל סיפר בקוצר אמרים את גודל מסירת נפשו הקדושה של כ"ק אדמו"ר 'צמח צדק' בשביל לימוד החסידות.

הדבר הי' בשש שנים מלפנים אשר המשכילים בעת ההיא לחמו נגד תורת החסידות באמצעים של עלילות ובלבולי שווא וגם במלשינות בדויות עד כי באסיפת הרבנים בשנת תר"ג דרש שר הפנים כי אסיפת הרבנים תסכים לרצון הממשלה לעשות תיקונים בדת, ולאסור את תורת החסידות איסור עולם.

באסיפת הרבנים ההיא היו רק שלושה חברים נבחרים מכל היהודים אשר במדינת רוסיה ואגפי' אוקראינא וואהלין ופולין.

כל היהודים הנמצאים אז במדינת רוסיה ואגפי' הנזכרים, הנה נחלקו ע"י הממשלה לשלוש

מפלגות כוללות (א) חסידים, (ב) מתנגדים (ג) משכילים, ותבחר הממשלה – על ידי שר הפנימי – שלושה נבחרים, אחד מכל מפלגה, והם היו חברי אסיפת הרבנים.

על אסיפת הרבנים הלזו העמיסה הממשלה פתרון כמה שאלות דתיות, לעשות כמה תיקונים בדת ישראל כפי דרישתם של המשכילים, ולכל-לראש לאסור את לימוד תורת החסידות איסור עולם.

כ"ק אדמו"ר הרה"ק 'צמח צדק' עמד וחרף את נפשו הק' לנגד הצעת הממשלה, הוכיח בראיות ברורות איסור תיקונים בדת עפ"י חוקי התורה, והראה לדעת בחיוב לימוד תורת החסידות והתועלת ביראת שמים ובתיקוני המידות.

שר הפנימי נוסף על רשעתו להעיק ולהציר את יראי ד' הי' משוחד מאת חברה ידועה בעת ההיא, ועמד בכל תוקף עוז על צד המשכילים ודרש מאת חברי אסיפת הרבנים כי יחתמו את הפרטי כל אשר העריך כפי רצון הממשלה.

כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק התנגד לזה באמרו אשר הוא מנגד לזה, ואם יכריחום לחתום יבקש חנינה להגיש תעצומותיו לפני המלך.

שלוש פעמים, במשך אסיפה ההיא אסרו את כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק בכלא, ושר הפנימי כתב עליו כי הנהו מורד במלכות, והי' אז בסכנה גדולה.

אמנם הדבר נודע לרבים ובכל מדינת רוסיה ואגפיה, אוקריינא וואהלין ופולין נהי' רעש גדול, כי בכל עיר ועיר אשר הידיעה המעציבה הגיעה כי המשכילים דורשים לעשות תיקונים בדת, והאדמו"ר מליובאוויטש מנגד ובגלל זה אסרוהו בכלא, גזרו תענית ציבור בקריאת ויחל ושבתת מלאכה.

הרעש הכללי ותוקף דעתו ומסירת נפשו הקדושה של כ"ק אדמו"ר הרה"ק צמח צדק הבהיל גם את שר הפנימי, ונסג לאחור מכל הצעותיו בתיקוני הדת, והותר לימוד תורת החסידות.

~ אגרות קודש - אדמו"ר הריי"צ ~

ולהביא בפועל בחיים את התעודה אשר שם לנו האלקים לפאר לבבינו ולזכך מדותנו עיי' אמצעות לימוד התורה וקיום המצות.

וכהיום הנני מעמיס עליך העבודה הזאת לקבוע אגודות לומדי דא"י בפלך קאוונא, וילנא, דוינסק, והוא לבוא בחליפות דברים שבכתב בדברי התעוררות, אשר בטח נמצאו הרבה מתלמידיו שי' וידידיו אנ"ש שי' התאבים גם צמאים ללמוד ולשמוע דא"י. ולמען הפק רצון רבים וכן שלמים יקח על עצמו בלי"נ ובעזרתו ית' להיות באיזה מקומן במקומות ההן, לחזור דא"י בעי"פ ולשוחח עם אוהבים ורעים נאמנים בדברי אהבה וחיבת הקדש, ובלי ספק אשר לטל תחיי' יהי' להם ביאתו וביקורו

ב"ה ט' אלול פ"ג

כבוד ידידי הרב הנעלה וו"ח אי"א
מוהר"ר ישראל נח שי'

שלום וברכה,

היום הגיעני מכתבו, מתי נכתב לא אדע, והנה בטח יקבל העתק מכתביי השונים עיי' ידידנו הנעלה הריי"ל שי' ראסקין. והנה לחזור הדברי' בלתי אפשרי הוא, והכל ידוע ברור, כי אין לנו בעולמנו אלא אחת להתחזק ביסודי הדעת והעבודה אשר הנחילנו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בו אורה, בו טובה, בו ברכת שמים מעל, ובה חיי' יחי' האדם עלי אדמות, לקיים

יודעים בעצמם מימינם לשמאלם, ולפרש הדברים כפשוטן ממש (אשר רובא דרובא מהדרשנים האלו אינם מבינים פירוש המלות של דא"ח כפשוטו, רק בהשקפה ראשונה בעוד טרם יבינו האמור, הם חפצים להגיד מה ולחדש חידושים, ומפיקים ההבל שלהם מבלי שום מחשבה מראש, האם בשכל ידבר, וכל השטותים כשרים המה), ובכן מוכרחים הם להמצאות שונות, ובזה הם מחליפים האור בחשך ויוצאים מהכוונה האמיתית).

כי אם זאת יעשו ויחיו נפשם בטל אורות, אשר יטו און קשבת לכל הגה אשר נשמיע המשפיע, שדברי הרבי כאמירתן מדברת מתוך גרונו, והדברים האלו הם דברים חיים וקיימים, מחיים את הנפש ומקיימים את הלב והמוח לעבדו ית' בעבודה שבלב זו תפלה, איש איש באשר יוכל, זה יתעורר בתפלה בתחנון לפני צור עולמים ית' ויתעלה, ובזה עוד פועל על עשיית סדר בקביעות עתים לתורה, ובאופן כזה הנה במשך הזמן יכול לעמוד על אמיתת הדבר כמו שהוא.

והנה אחרי הביאור הזה לידידינו אנ"ש שי' הנה טובה כפולה יגיע, הא' שידעו דברי הרב, והב' כי יבוא העיקר שהוא פועל הטוב. ודבר ודאי הוא אשר כאו"א מאנ"ש שי' יודע על האמת, איש איש מהם ישתדל להתקרב יותר ויותר אל כוונת כ"ק אבותינו רבותינו הק'.

זאת ועוד אחרת על המשפיעים לבחור דרושים אשר יהי' לפי קהל השומעים יחיו, אשר רובם הם דברים ברורים ומובנים לכל שכל הבריא (אם לא שהשוטים מוציאים את הדברים מאמיתתן בהבליהם ובגלותם בהם פנים שלא כהלכה).

חובת מצוה על כל אנ"ש שי' וחובת חובה על התמימים שי' ביחוד לסדר שיעורי לימוד בדא"ח בכל מקום מושב אנ"ש שי' מבלי התחשב עם הריבוי והמיעוט, ויתדברו ביניהם בדברי אהבה ורעות איש את רעהו יעזרו, ואיש את רעהו ידברו.

כל דיבור בכתב ולשון מדברת אף גם הגה, בוא יביא בכנפיו אלפי ברכות מאלפיות, הקמת רוח ועדידת נפש. כל אחד ואחד ימצא כי לא יחיד הוא, אינו בודד ח"ו, פה ושם ריעיו ואוהביו, מכיריו ומיודעיו, תמימים דעים המה, כולם בחורים, כולם אוהבים זה את זה, כולם מלאים עוז תעצומות מההוא רוחא קדישא דשביק בנו ההוא נהורא עילאה, וכולם יפיקו רצון קונם אשר בראם יצרם - לאריכות ימים ושנים טובים - עלי אדמות להביא בפועל בחיי עלמא דין את הכוונה שהיתה בסוד בריאת העולם, לעשות דירה לו ית'.

הטוב. וכמובן אשר צריך הכנה מראש לחזור על הדרושי אשר זכה לשמוע מפי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

וישתדל לשמור דברי הרב, דברים כנתינתם, ואל ישמע לקול מלחשים לאמר, בלתי מבינים אנחנו, והגידו לנו דברים כאלו שגם אנחנו נבין, צריכים להסביר להם, כי לא באלה חפץ כ"ק רבותינו הקדושים, ולא בשביל זה אפשר להחליף הכוונה האמיתית,

(כאשר רבים מהשוטים וחסרי הדעת עושים, מְדברים ככל העולה על רוחם, בסגנון המובן לאדם יהי' מי שיהי', ואומרים אשר זה חסידות. כל אשר דבר ד' הנאמר ע"י הוד כ"ק אבותינו רבותינו הק' קדוש לו, בוז יבז להם, וחרף יחרפם. איך ירהיבו עוז לשנות דברי הרב. רק לעת מן העיתים בדברים הנוגעים בעבודה, היינו בהתעוררות מדות טובות, יכול היות כי יִרְשָׁה לו האדם לברר הדברים בלשון קל יותר, ובדוגמאות שונות, אבל לא כמו אלו המרחיבים פה ולשונם תהלך בארץ לארכה ולרחבה בעניני מחקר, וחקירות של הבל, או דוגמאות של מחוללי משלים ומגידי שיחות בטלים, והכל נכנס בגדר חסידות. אוי לאותה בושא ואוי לאותה כלימה, אשר לבד זאת כי פוגמים בכבוד התורה האמיתית וכבוד חכמים, הנה מפטמים מוחי השומעים בדברי הבל, מיא פאר עם הארץ"ט דיא ועלט. ואלו השומעים הולכים שמחי וטובי לב, לאמר ראו החדשות דימים האלו, ימים מקדם בשביל להבין היו צריכים ע"י יגיעה ועבודה ורק אחדים הבינו, והדיבורים היו קצרים, חצי שעה שעה או שעה וחצי, ואחרי השמיעה היו צריכים לחזור פעמיים ושלש עד אשר עמדו על דברי המשפיע שחזר דברי הרבי, ובמילא היו עומדים להתפלל באיחור זמן, ועצם התפלה היו מאחרים ביותר, ואח"כ חזרו עוד הפעם ועוד הפעם, ובכל פעם ופעם היו נזכרים עוד תיבות אחדות. ועתה הלא שומעים דברים ארוכים ומסודרים בסדר מחקרי, ענין עמוק ומחוטב עם כמה מאמרי חקירה, מו"נ, עיקרים, מדרש, ולפעמי' גם מספר הזהר, ומשובץ בתלי תילים של משלים ורעיונות, ונאמר בזמן שהכל יכולים לבוא, ביכולתך לעמוד בבקר ש"ק ולעשות כל ענין לשמוע חדשות ולדבר קודם התפלה (וגם באמצע התפלה, איש איש כהרגלו) מכל הנעשה בעיר וכי' ואח"כ להתפלל, תפלה חטופה, לסעוד סעודת ש"ק ולישן כמה שתחפוץ, אח"כ לעת ערב עדי יצאו הכוכבים, תשמע את הדרשן בעל הרעיונות, המהלך על ארבע וחמש, חקירה, דרוש, מוסר, הטפה, ועוד מי יודע מה, אוי לאלו בעלמא דין ואוי להם לעלמא דאתי. השוטים האלו לא ידעו בשת, לא ד' להם שאינם

מדע איך לכבוש העיר קטנה, עצות נכונות להמיס לב ברזל, להכניע לב ערל, להכניס אורה בבית אפל, לקבל עול מלכות שמים באמת, לפעול ולעשות, והחלש יאמר גבור אני להקים את דבר ד' בעצמו ובזולתו.

הזכרון הזה יאהיל אור גם היום, רבינו חי הוא, אבינו לא מת, חי הוא אתנו, וזכותו בלית עטרת תפארת אבות קדושים עלינו יזרח, ובכחינו זה נעשה ונפעל ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים את כל דברי התורה ומצוה.

כל אחד ישכח רישו, עניו ומרודו. ההתאחדות וההתאגדות, ישליב איש בזרוע חברו, וכולם כאחד יזכרו ימים מקדם בעמדינו כולנו כאיש אחד לפני עבד ד' הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בהיכל אור, עיינו רואות מלאך ד' צבאות יושב בסוד קדושים רבה, וסביבה נשערה מאד מרגשת המון תמימים שומעים נב שפתי י"ה, שכינה מדברת מתוך גרונו מאתפשטותא דמשה שבדרא, ומאות לבות ומוחות עסוקים לשמוע דבר ד', דברים נלהבים, במעלת העבודה שבלב זו תפלה, דברי

אגרות קודש

ב"ה, כ"ח סיון, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר יצחק שי" קורן

שלום וברכה!

מאשר אני בזה קבלת מכתבו מט"ז בסיון, ומנצל הזדמנות זו להדגיש תקותי אשר שיחתנו בטח תביא תוצאות בפועל בהנקודות אודותן נידבר. וכיון שבימים שעברו מאז נודעתי בהזדמנות - והנני מדויק שלא להשתמש בביטוי של מקרה, שהרי כל אחד מאתנו מאמין שכל המתרחש הוא בהשגחה פרטית ולא במקרה - אשר לכבודו השפעה יותר גדולה גם ממה ששערתי מראש, ולכן עוד נתחזקה תקותי שכי' יצל השפעתו במילואה להחדיר הרעיון, אשר אלה הממונים מטעם העם לנהל בפועל ענינים הנוגעים לכל העם כולו או לחוג רחב או לחוגים רחבים מן העם, הרי פשוט שאין להם להיות מושפעים מנימוקים של מפלגה ואפילו לא מרווחים מפלגתיים בהנוגע להנהלת הענינים שבפועל שנמסרו לידם לטובת כל העם.

במלים אחרות וגם נעימות יותר, כל כמה שלא יהי' תוכן וכו' בענינים של מפלגה וככל המעלה להיות ב"כ של מפלגה הרי גדול פי כמה התוכן בעיני העם כולו ולהיות בא-כוח העם כולו. ולא עוד אלא כפי שרואים במוחש ואפילו בימי הבחירות, הנה הנהגה האמורה מביאה תועלת לבאי-כוח המפלגה גם ברווחים מפלגתיים.

אף שכותב שבמספר שאלות שבררנו יטפל לאחר שובו לאה"ק ת"ו, תקותי בכל זאת - שיתענין לטפל בהן גם בהיותו כאן, והרי בכמה מהן יש לקוות להצלחה יותר גדולה על ידי הטיפול בהן בחו"ל.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

בית ספר למרגלים

"ההוראה מפרשת המרגלים בעבודה:

בחיינו של כל אחד מישראל ישנן שתי תקופות - מדבר וארץ ישראל. וכמו כן - בכל יום. בהתחלת היום עסוק יהודי בתפלה, למוד שעור בתורה אחר התפלה, וכדומה, ואין לו עסק עם גשמייות. ואף על פי שהמצוות דציצית ותפלין שלובש ומניח הם מלבשים בדברים גשמיים - הרי כאן אינו מתעסק עם המצר והגבלה של העולם, כמוכן; אבל לאחר התפלה והלמוד צריך להתעסק בענייני העולם, בהעסק בענייני הרשות, ולעשות העבודה ד"בכל דרכיך דעהו".

ואם כן יכול לטעון:

מילא בשעת למוד התורה, כאשר לומד חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, הרי מוכן שכאן ישנם רק הקדוש ברוך הוא והוא; על אחת כמה וכמה בשעת התפלה, בעמדו בתכלית הבטול לאלקות, שאז הנה אפלו הוא, המציאות שלו, אינה קיימת, וישנו רק הקדוש ברוך הוא לבדו;

אבל בשעה שעסוק בענייני הרשות, בעניינים של עולם, לשון העלם והסתר, והתורה עצמה דורשת ממנו "תעשה", שיתנהג על פי סדר העולם - כיצד יוכל לפעל בעצמו שבהיותו בתוך סדר העולם, לא יהיו העניינים הגשמיים תופסים מקום אצלו, שלא תהיה לו ערבות ("געשמאק") בהם, וישתמש בהם רק לעבודת השם?

אדרבה - טוען הוא - בהיותו עסוק רב היום בענייני העולם, הרי לא זו בלבד שלא יוכל לפעל בעצמו להיות כדבעי במשך כל היום, אלא יתרה מזה - "ארץ אוכלת יושביה" - זה יבלבל אותו ויפריע גם בזמן שעוסק בתורה ותפלה, שגם אז יפלו לו מחשבות זרות מהתעסקותו בענייני העולם במשך כל היום.

והמענה על זה - שזו היתה טענת המרגלים:

הם היו סבורים, שאם מתעסקים עם העולם ונמצאים בסדר של העולם, הנה "כביכול אפלו בעל הבית אינו יכול להוציא פליו".

אבל האמת היא, שקיים התורה ומצוות צריך להתבצע בסדר של טבע, ומבלי הבט על הגבלות הטבע - אם רק "תפץ בנו ה'", שהולכים בעולם בשליחותו ובתפוצו של הקדוש ברוך הוא - אזי ישנו הכוח. ליחד טבע עם למעלה מן הטבע ולעשות בתחתונים דירה לו יתברך.

וכן הוא בענין "ואהבת את ה' אלקיך", שרגש האהבה צריך לבוא לידי בטוי בפעל ממש - כדרשת תז"ל על הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", "שיהא שם שמים מתאהב על ידך". . הינו, שיוצא לרחוב, למקום שיש בו רע אמתית על-פי תורה, ושם פועל ש"יהא שם שמים מתאהב". .

(מעובד על פי תורת מנחם התועדויות, שבת פרשת שלח תשכ"ב. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

פרשת שלח

לפרות השייכים לעם היהודי. בכך שגשיאי ישראל יתחזקו ויקחו מפרי הארץ – יש, אפוא, משום 'פתיחת הצנור' לכבוש הארץ על ידי בני ישראל והפיכתה לארץ קדושה וטהורה.

(שיחת מוצש"ק ש"פ שלח תשל"ח)

שני כ" ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד רחב לבא חמת: כ" ויעלו בנגב ויבא עד-חברון ושם אחימן ששן ותלמי ילדי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: כ" ויבאו עד-נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישארו במוט בשנים ומן-הרמנים ומן-התאנים: כ" למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר-כרתו משם בני ישראל: כ" וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: כ" וילכו ויבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת-כל-העדה ויראום את-פרי הארץ: כ" ויספרו-לו ויאמרו באנו אל-הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה-פריה: כ" אפס פיעז העם הישב בארץ והערים בצורות גדולת מאד וגם-ילדי הענק ראינו שם: כ" עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמורי יושב בהר והכנעני יושב על-הים ועל יד הירדן: כ" ויהם כלב את-העם אל-משה ויאמר עליה נעלה וירשנו אתה פריכול נובל לה: כ" והאנשים אשר-עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל-העם כי-חזק הוא ממנו: כ" ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל-בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא

יג א וידבר יהוה אל-משה לאמר: ב שלח-לך אנשים ויתרו את-ארץ כנען אשר-אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: ג וישלח אתם משה ממדבר פארן על-פי יהוה כלם אנשים ראשי בני-ישראל המה: (לוי) ד ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן-זכור: ה למטה שמעון שפט בן-חורי: ו למטה יהודה כלב בן-יפנה: ז למטה יששכר יגאל בן-יוסף: ח למטה אפרים הושע בן-נון: ט למטה בנימין פלטי בן-רפוא: י למטה זבולן גדיאל בן-סודי: י"א למטה יוסף למטה מנשה גדי בן-סוסי: י"ב למטה דן עמיאל בן-גמלי: י"ג למטה אשר סתור בן-מיקאל: י"ד למטה נפתלי נחבי בן-נפסי: ט"ו למטה גד גאואל בן-מכי: ט"ז אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את-הארץ ויקרא משה להושע בן-נון יהושע: (ישראל) י"ז וישלח אתם משה לתור את-ארץ כנען ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליהם את-ההר: י"ח וראיתם את-הארץ מה-הוא ואת-העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אסרוב: י"ט ומה הארץ אשר-הוא יושב בה הטובה הוא אסרעה ומה הערים אשר-הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: כ" ומה הארץ השמנה הוא אסררוה הישבה עין אס-אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים:

~ נקודות משיחות קודש ~

והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ (יג, כ)

המשמעות של לקחת הפרות היא – הפיכת פרותיה של ארץ כנען, שמעשיה משתתים ומקלקלים מפל האמות,

וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־רָאִינוּ כְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוֹת:
 ❶ וְשָׁם רָאִינוּ אֶת־הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן־הַנְּפִלִים
 וְנָהִי בַעֲיֵנֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם:
 יד * וַתֵּשֶׂא כָל־הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת־קוֹלָם וַיִּכְפוּ
 הָעָם בַּלִּילָה הַהוּא: ❷ וַיִּלְנוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
 כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם כָּל־הָעֵדָה
 לֹא־מָתְנוּ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לֹא־
 מָתְנוּ: ❸ וְלָמָּה יְהוָה מְבִיא אֹתָנוּ אֶל־הָאָרֶץ
 הַזֹּאת לְנָפֶל בַּחֶרֶב גִּשְׁנוּ וּמָפְנוּ יֵהִיו לָבוֹז הֲלוֹא
 טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִמָּה: ❹ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אֶחָיו
 גִּתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרַיִמָּה: ❺ וַיִּפֹּל מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן עַל־פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל־קְהֵל עַד־תַּת בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: ❻ וַיְהִי־שָׁעַ בַּיּוֹם וְכָלֹב בֶּן־יִפְתָּה מִן־
 הַתֵּרִים אֶת־הָאָרֶץ קָרָעוּ בְּגָדֵיהֶם: ❼ וַיֹּאמְרוּ
 אֶל־כָּל־עַדֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֲתָה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

~ נקודות משיחות קודש ~

וַיֵּהָם כָּלֹב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה (יג, ל)

יש לשאל, הרי המרגלים השיבו על שאלותיו של משה, ומה ראה כלב שהשתיקם. ויש לומר, דהנה משה דרש מהם לחקר אודות המלחמה והכבוש ("החזק הוא"), ואחר־כך אודות הרוח והשקר ("השמנה היא"), אך המרגלים שנו את הסדר והקדימו את השקר ("זבת חלב ודבש"). ומפיין ששמו את הדגש על השקר, עבודה על־מנת לקבל פרס – עמד כלב והשתיקם.

(תורת מנחם, כרך א, עמ' 103)

שליש ❸ אִם־חִפְּץ בָּנוּ יְהוָה וַהֲבִיא אֹתָנוּ אֶל־
 הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר־הִוא זֹכַת
 חֶלֶב וְדָבָשׁ: ❶ אֲךָ בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם
 אֱלֹהֵינוּ אֶת־עַם הָאָרֶץ כִּי לִחְמֵנוּ הֵם סוֹר
 עֲלֵם מֵעֲלֵיהֶם וַיְהוָה אֹתָנוּ אֱלֹהֵינוּ:
 ❷ וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵדָה לְרָגוֹם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּכְבוֹד
 יְהוָה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ❸
 ❹ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עַד־אַנָּה יִנְאַצְנִי הָעָם

הַזֶּה וְעַד־אַנָּה לֹא־יִנְאַצְנִי כִּי כָּל־הָאֹתוֹת אֲשֶׁר
 עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: ❶ אֲכַנּוּ בְּדָבָר וְאוֹרִשְׁנוּ וְאִעֲשֶׂה
 אֲתָךְ לְגוֹי־גָדוֹל וְעָצוֹם מִמֶּנּוּ: ❷ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
 אֶל־יְהוָה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם בִּיהֲעֲלֹת כְּכַחֲךָ
 אֶת־הָעָם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: ❸ וַיֹּאמְרוּ אֶל־יֹשֵׁב
 הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה יְהוָה בְּקִרְבֵּי הָעָם
 הַזֶּה אֲשֶׁר־עֵין בְּעֵין נִרְאָה | אַתָּה יְהוָה וְעַנְדְּךָ
 עִמָּךְ עֲלֵהֶם וּבְעַמֶּד עֵין אַתָּה הִלַּךְ לִפְנֵיהֶם
 יוֹמָם וּבְעַמֶּד אִשׁ לַיְלָה: ❹ וַהֲמַתָּה אֶת־הָעָם
 הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־שָׁמְעוּ
 אֶת־שְׁמֶעְךָ לֵאמֹר: ❺ מִבְּלִי יִכָּלֵת יְהוָה לְהַבִּיא
 אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע לָהֶם
 וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר: ❻ וְעַתָּה יִגְדֹּל־נָא כֹחַ אֲדֹנִי
 כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר: ❼ יְהוָה אֲרֹךְ אֲפִים וְרַב־
 חֶסֶד נִשְׂא עֵין וּפָשַׁע וְנָקָה לֹא יִנָּקָה כִּי־עוֹן
 אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שְׁלֵשִׁים וְעַל־רַבְעִים:
 ❶ סֶלַח־נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כִּגְדֹל חַסְדְּךָ וְכֹאֲשֶׁר
 נִשְׁאַתָּה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַנֶּה: ❷ וַיֹּאמֶר
 יְהוָה סֶלַחְתִּי כְּדָבָרְךָ: ❸ וְאוֹלָם חִי־אַנִּי וַיִּמָּלֵא
 כְּבוֹד־יְהוָה אֶת־כָּל־הָאָרֶץ: ❹ כִּי כָל־הָאֲנָשִׁים
 הָרְאִים אֶת־פְּכֻדִי וְאֶת־אַתְחִי אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי
 בְּמִצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אוֹתִי זֶה עָשָׂר פְּעָמִים
 וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: ❶ אִם־יִרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָם וְכָל־מְנַאֲצִי לֹא יִרְאוּהָ:
 ❷ וְעַבְדִּי כָלֹב עֶקֶב הִיטָה רוּחַ אַחֲרָת עָמּוֹ
 וַיִּמָּלֵא אַחֲרֵי וַהֲבִיאֲתִיו אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בָּא
 שָׁמָּה וַיִּרְעוּ וַיִּרְשָׁנָה: ❸ וַהֲעַמְלָקִי וַהֲפִנְעֵנִי יוֹשֵׁב
 בְּעַמְּק מִזְרָח פָּנוּ וַיִּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ
 יַם־סוּף: ❶

~ נקודות משיחות קודש ~

וְעַתָּה יִגְדֹּל נָא כֹחַ אֲדֹנִי (יד, יז)

אָמְרוּ רז"ל, שְׁהַקְבֵּה אָמַר לְמֹשֶׁה: הִנֵּה לְךָ לְעֹרֵנִי, מִיָּד
 אָמַר לוֹ: וְעַתָּה יִגְדֹּל גו'. וּמִבְּאֵר בְּחִסְדֵּיךָ, שְׁעַל יְדֵי עֲבוּדָה

אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּאֲבָלוּ הָעָם מֵאֹד׃
 וַיִּשְׁכְּמוּ בִּבְקָר וַיַּעֲלוּ אֶל-רֹאשֵׁי הָהָר לֵאמֹר
 הִנֵּנוּ וְעַלֵּינוּ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר יְהוָה כִּי
 חַטָּאוּנוּ׃^א וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָנָיו וְהָ אַתֶּם עֹבְרִים
 אֶת-פְּנֵי יְהוָה וְהוּא לֹא תַעֲלֶה׃^ב אֶל-תַּעֲלוּ כִּי
 אִין יְהוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנָּפְוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם׃
 כִּי הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׂם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם
 בַּחֲרֵב כִּי-עַלִּיָּן שַׁבְתֶּם מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְלֹא-יְהִי
 יְהוָה עִמָּכֶם׃^ג וַיַּעֲפֹלוּ לַעֲלוֹת אֶל-רֹאשׁ הָהָר
 וְאַרְוֹן בְּרִית-יְהוָה וּמֹשֶׁה לֹא-מָשׁוּ מִקֶּרֶב
 הַמַּחֲנֶה׃^ד וַיֵּרֶד הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בַּהָר
 הַהוּא וַיִּכּוּם וַיַּתְּנוּם עַד-הַחֲרָמָה׃ פ
 טו ׀ וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר׃^ה דַּבֵּר
 אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל-
 אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם׃^ו וַעֲשִׂיתֶם
 אֲשֶׁר לִיהוָה עִלָּה אוֹ-יֹכֵחַ לִפְלֹא-נִדָּר אוֹ
 בְּנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח לִיהוָה
 מִן-הַבֶּקָּר אוֹ מִן-הַצֹּאן׃ וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב
 קָרְבָּנוֹ לִיהוָה מִנְחַח סֶלֶת עֲשׂוֹן בָּלוּל בִּרְכֵּעִית
 הַחֵיִן שָׁמֶן׃^ז וַיִּין לְנֶסֶךְ רִבְעִית הַחֵיִן תַּעֲשֶׂה
 עַל-הָעִלָּה אוֹ לְיֹכֵחַ לִכְבֹּשׁ הָאֹהֶר׃ וְאוֹ לְאֵיל
 תַּעֲשֶׂה מִנְחַח סֶלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים בָּלוּלָה בְּשָׁמֶן
 שְׁלִשִּׁית הַחֵיִן׃ וַיִּין לְנֶסֶךְ שְׁלִשִּׁית הַחֵיִן מִקְרִיב
 רִיחַ-נִיחַח לִיהוָה׃

~ נקודות משיחות קודש ~

עד מתי לעדה הרעה הזאת (יד, כז)

ו'ל למדו מכאן שעשרה מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָאִים 'עֲדָה'.
 וְקָשָׁה, מְדוּעַ גִּלְמַד דִּין זֶה מִ'עֲדָה' רָעָה בְּדָקָא. וְיֵשׁ לוֹמַר,
 שְׂבֻחָה נִרְמָז שְׁחָטָה הַמִּרְגָּלִים לֹא הָיָה חָטָא בְּמוֹכֵן הַפְּשׁוּט,
 אֲלָא טְעוּת – הֵם חָשְׁבוּ שִׁכְדִּי לְהַגִּיעַ לְדִבְקוֹת בֵּה' יֵשׁ
 לְהַתְּבַדֵּד בַּמִּדְבָּר, וְלֹא לְהִכָּנֵס לְאֶרֶץ וּלְהַתְּעַסֵּק עִם גִּשְׁמִיּוֹת
 הָעוֹלָם. אֲלָא שְׁמַעַד גָּדֹל מַעֲלָתָם וְדִרְגָּתָם בְּעִבּוּדַת ה', הָרִי
 זֶה חָטָא גָדוֹל וְחִמּוּר.

(לקוטי שיחות, כרך לג, עמ' 85)

פועלים הגדלה בבחינת 'כח אדני', היינו שהעבודה היא
 'צורך גבוה'. דהנה פתיב למעשה ידיך תכסף, "תכסף"
 מלשון תענוג, וכיון שתענוג תמיד אינו תענוג, לכן רק על
 ידי עבודה בכח עצמו, שהוא חדוש, נעשה אמתית התענוג
 למעלה.

(ספר המאמרים מלוקט, כרך ג עמ' שצו)

רביעי ט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
 כ עַד-מָתִי לַעֲדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הָמָה
 מְלִינִים עָלַי אֶת-תְּלָלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָמָה
 מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי׃^א אָמַר אֲלֵהֶם חִי-אֲנִי
 נָא-יְהוָה אִם-לֹא פֶאֶשֶׁר דְּבַרְתֶּם בְּאָזְנִי כֵּן
 אַעֲשֶׂה לָכֶם׃^ב כַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְּלוּ פְגִרְיֶכֶם
 וְכָל-פְּקֻדֵיכֶם לְכָל-מַסְפְּרָכֶם מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה
 וּמַעֲלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶּם עָלַי׃^ג אִם-אַתֶּם תִּבְאוּ
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם
 בָּהּ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן׃
 ד וּמִפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לִבִּי יְהִי וְהִבִּיאתִי
 אֹתָם וַיֵּדְעוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאֻסָּתָם בָּהּ׃
 ה וּפְגִרְיֶכֶם אֹתָם יִפְּלוּ כַּמִּדְבָּר הַזֶּה׃^ו ז וּבְנֵיכֶם
 יִהְיוּ רָעִים כַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת-
 זְנוּתֵיכֶם עַד-תֵּם פְּגִרְיֶכֶם כַּמִּדְבָּר׃^ז ח כַּמִּסְפָּר
 הַיָּמִים אֲשֶׁר-תֵּרַתֶּם אֶת-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם׃
 ט וְיִשְׁנֶה יוֹם לַשָּׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת-עֹנֹתֵיכֶם
 אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֹתֶם אֶת-תְּנוּאָתִי׃^י י אֲנִי
 יְהוָה דְּבַרְתִּי אִם-לֹא ׀ זֹאת אַעֲשֶׂה לְכָל-הָעֵדָה
 הָרָעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עָלַי כַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ
 וְשָׂם יָמָתוֹ׃^{יא} יב וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר
 אֶת-הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ כְּתִיב וַיִּלְוּנוּ קִרִּי וַיִּלְּנוּ עָלָיו
 אֶת-כָּל-הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל-הָאָרֶץ׃
 יג וַיָּמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַת-הָאָרֶץ רָעָה
 בַּמִּגֶּפֶה לִפְנֵי יְהוָה׃^{יד} טו וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נוּן וְכָלֵב
 בֶּן-יִפְנֶה חָיו מִן-הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַחֹלְכִים לְתוֹר
 אֶת-הָאָרֶץ׃^{טז} יז וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

חמישי^ח וְכִי־תַעֲשֶׂה בֶן־בְּקָר עֹלָה אוֹזֶבֶת לְפָלֹא־
נָדָר אוֹ־שְׁלָמִים לַיהוָה: ^ט וְהִקְרִיב עַל־בֶּן־הַבְּקָר
מִנְחָה סֵלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן חֲצִי
הַחֵיץ: ^י וַיֵּין תִּקְרִיב לַגִּסְדָּךְ חֲצִי הַחֵיץ אִשָּׁה
רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: ^{יא} כִּכְהָ יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד
אוֹ לְאֵיל הָאֶחָד אוֹ־לִשָּׁה בִּכְפָּשִׁים אוֹ בַעֲוִים:
^{יב} כַּמִּסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִכְהָ תַעֲשׂוּ לְאֶחָד
כַּמִּסְפָּרם: ^{יג} כָּל־הָאֲזִוְרָה יַעֲשֶׂה־כִכְהָ אֶת־אֵלֶּה
לְהִקְרִיב אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה: ^{יד} וְכִי־יִגֹּר
אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה
אִשָּׁה רִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה:
^{טו} הַקֹּהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם כִּכֶּם כִּגֵּר יִהְיֶה לִפְנֵי יְהוָה: ^{טז} תוֹרָה
אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר
אַתֶּכֶם: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

וכי יגור אתכם גר . . . ולגר הגר אתכם (טו, יד-טז) בכל
פסוק יש חידוש. וכי יגור – בפרשת נסכים "בשר להם
שיכנסו לארץ", כי בני ישראל הצטערו מכך שנאמר להם
לאחר חטא המרגלים שלא יכנסו לארץ; ומכיון שצער זה
היה גם לגרים שהיו בשעת חטא זה, חל הצווי גם על גר.
הקהל – לא רק בנסכים, אלא אף בכל המצוות. חקת עולם
– גם במצוות שנוצטוו לדורות. תורה אחת – לא רק בחקים,
אלא גם בעדות ובמשפטים.

(שיחת ש"פ שלח תשמ"א)

שש^ז וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ח יִדְבֹּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: ^ט וְהָיָה
בְּאִכְלֹכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַיהוָה:
^י רִאשִׁית עֶרְסַתְכֶם חֲלֶה תְרִימוּ תְרוּמָה
כַּתְרוּמַת גֵּרָן בֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ: ^{יא} מִרִאשִׁית
עֶרְסַתֵּיכֶם תִּתְּנוּ לַיהוָה תְרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם: ^{יב} ס
וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת פְּלִימָצוֹת הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה: ^{יג} אֵת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה אֲלֵיכֶם בִּיד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה וְהָלָאָה לְדֹרֹתֵיכֶם: ^{יד} וְהָיָה אִם מַעֲיִנִי
הָעֵדָה נַעֲשִׂיתָה לְשִׁנְיָה וַעֲשׂוּ כָל־הָעֵדָה פֶּרֶךְ
בֶּן־בְּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרִיח־נִיחֹחַ לַיהוָה וּמִנְחָתוֹ
וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת:
^{טו} וְכִפֹּר כַּכֹּהֵן עַל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח
לָהֶם כִּי־שִׁנְיָה הָיָה וְהֵם הֵבִיאוּ אֶת־קֶרְבָּנָם
אִשָּׁה לַיהוָה וְחַטָּאתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל־שִׁנְיָתָם:
^{טז} וְנִסְלַח לְכָל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר
בְּתוֹכָם כִּי לְכָל־הָעָם בְּשִׁנְיָתָהּ: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~

ראשית ערסתיכם חלה תרימו תרומה (טו, טז)
איתא במדרש, שכל המקדים מצות חלה, באלו בטל
עבודת־זרה. ויש לכאור, דהנה החטא של עבודת־זרה הוא
גם האמונה שבוכבים ומזלות אינם רק כגרון ביד החוצב
בו, אלא הם בעלי שליטה והשפעה עצמית. ומצות חלה
מבטלת אמונה זו, שהרי האדם המקדים את המצוה מצהיר
בכך שפסח זו, שקבל באמצעות כחות הטבע, באה בעצם
מהקב"ה.

(לקוטי שיחות, כרך יח, עמ' 183)

שביעי^{טז} וְאִם־נִפְשׁ אַחַת תַּחֲטָא בְשִׁנְיָה וְהִקְרִיבָהּ
עֹז בַּת־שְׁנֵתָה לַחֲטָאת: ^{יז} וְכִפֹּר כַּכֹּהֵן עַל־
הַנֶּפֶשׁ הַשִּׁנְיָה בַּחֲטָאָה בְשִׁנְיָה לִפְנֵי יְהוָה
לְכַפֵּר עָלָיו וְנִסְלַח לוֹ: ^{יח} הָאֲזִוְרָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם תוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם
לַעֲשֹׂה בְשִׁנְיָה: ^{יט} וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה א בֶּן־
רְמָה מִן־הָאֲזִוְרָה וּמִן־הַגֵּר אֶת־יְהוָה הוּא מְגֹדֵף
וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^כ כִּי דִבֶּר
יְהוָה בְּזֹה וְאֶת־מִצְוָתוֹ הִפֵּךְ הִפְרַת א תִּפְרַת
הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֹנָה בָּהּ: ^{כא} פ וַיְהִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקִּשָּׁשׁ עֵצִים בְּיוֹם
הַשַּׁבָּת: ^{כב} וַיִּקְרְבוּ אוֹתוֹ הַמִּצְאִים אוֹתוֹ מִקִּשָּׁשׁ
עֵצִים אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֵל כָּל־הָעֵדָה:
^{כג} וַיַּנִּיחוּ אוֹתוֹ בַּמִּשְׁכָּן כִּי לֹא פָרַשׁ מִהֲיַעֲשֶׂה

~ נקודות משיחות קודש ~

בסיום פרשת ציצית, נאמר: "אני ה' אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". עלול אדם לעשות "חשבון", שדרך התורה היא הפוכה של דרך העולם: הוא נדרש לשמור שבת ויום-טוב, ועוד להוסיף עליהם מחל על הקדש, למרות שיש לו מתחרים גויים, ולהקביל בני ישראל שאינם שומרי שבת. הוא נדרש מיד בקומו משנתו להתפלל, ואחר-כך ללמד, ורק לאחר מכן - להתפנות למסחרו. ובהיותו שקוע כבר בעסק, הוא נדרש, בעצם היום, בעצמו של מסחר, להתפלל מנחה - שזהו גריל החביבות של תפלת מנחה. בערב, עליו שוב להתפלל תפלת ערבית ולקרא קריאת שמע שעל המטה. כן הוא נדרש להירות מגנבה, גזלה, אונאה והשגת גבול - ולהפך מדרכי המסחר, צפה גרי השאלה: איך יכול הוא להתנהג על-פי תורה, בשעה שהיא הפוכה של דרך העולם?

לכן נאמר בסיום פרשת ציצית - שיהי תכן הציצית הוא, כאמור, למעלה מטעם ודעת, כנ"ל: בשעה שאין אדם מתחשב בשום מדידות והגבלות של טעם ודעת, ומקיים מצות למעלה מטעם ודעת, מתנהג עמו גם הקדוש-ברוך-הוא למעלה מהגבלת הטבע.

(משיחת שבת פרשת שלח, תשי"ג)

מפטיר לא ויאמר יהוה אל-משה לאמר: לא דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על-פנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על-ציצת הפנף פתיל תכלת: לא והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות יהוה ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם: מ למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: מא אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם: פפפ

לו: ס לא ויאמר יהוה אל-משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל-העדה מחוץ למחנה: ז ויצאו אתו כל-העדה אל-מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת פאשר צוה יהוה את-משה: פ לא ויאמר יהוה אל-משה לאמר: ז דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על-פנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על-ציצת הפנף פתיל תכלת: ח והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות יהוה ועשיתם אתם ולא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם: ט למען תזכרו ועשיתם את-כל-מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: מא אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני יהוה אלהיכם: פפפ

קייט פסוקים, פליט סימן.

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמוה רבא. אמן בעלמא די כרא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן פתיכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרומם, ויתנשא, ויתגדר, ויתעלה, ויתחלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמין בעלמא, ואמרו אמן: אמן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עֲנִיִּים הָיָה לַמַּחְזִיקִים בָּהּ, וְהַמְכִּיכָה מֵאִשְׁרָיָהּ. דְּרָכֶיהָ דְּרָכֵי־נֶעֱם, וְכָל־נִתְיָבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְבֵּי יָמִים בְּמִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֵשֶׂר וּכְבוֹד. יְיָ חָפֵץ לַמַּעַן צִדְקוֹ, יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לַגּוֹל הַסֵּפֶר תּוֹרָה נֶגֶד הַתֵּפֶר, שֶׁמֶקוֹם הַתֵּפֶר יִהְיֶה בִּאֲמֻצָּע הַסֵּפֶר תּוֹרָה מִבְּחוּץ. *הַאֲבֵנֶט חוֹגְרִים בַּתְּחִילָת שְׁלִישׁ הַתַּחֲתוֹן שֶׁל הַסֵּפֶר תּוֹרָה.

לֹא יִתְחִיל הַמִּפְטִיר לַהֲפִטִּיר עַד שִׁיִּגְמֹר הַגּוֹלֵל לַגּוֹלֵל הַסֵּפֶר תּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁגַּם הַגּוֹלֵל יוּכַל לַהֲבִין וּלְשִׁמּוֹעַ מִמֶּנּוּ, שְׁחוּבָה הִיא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהֲפִטְרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבִּסְפֵּר תּוֹרָה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בַּנְּבִיאִים מוֹכִיִּים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֶמֶת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנֵה עֲבָדָיו וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבַנְּבִיאִי הָאֶמֶת וְצִדֵּק:

חֻבָּה הוּא עַל הַכֹּל לְשִׁמּוֹעַ הַהֲפִטְרָה כְּמוֹ הַפְּרָשָׁה שֶׁבִּסְפֵּר תּוֹרָה. לְפִיכָךְ, לֹא יִקְרָאוּ שְׁנֵי הַהֲפִטְרָה כֶּאֱחָד בְּקוֹל רֶם שְׁנֵי קוֹלוֹת אֵין נִשְׁמָעִים, וְיֵשׁ נוֹהֲגִים מִטַּעַם הַיְדוּעַ לָהֶם, שֶׁלֹּא לְסִמּוּךְ עַל שְׁמִיעָה בְּלִבָּדָה, אֲלֵא הֵם בְּעֶצְמָם קוֹרִין הַהֲפִטְרָה וְשׁוֹמְעִין הַבְּרֻכּוֹת מִפִּי הַמִּפְטִיר. וּמִכָּל מְקוֹם, צְרִיכִים לִיְזַהֵר שֶׁלֹּא יִקְרָאוּ בְּקוֹל רֶם אֲלֵא בְּנִחָה (מִלָּה בְּמִלָּה עִם הַמִּפְטִיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹנ מִן־הַשְּׂטִיִּים שְׁנֵים אֲנָשִׁים מִרְגָּלִים חָרָשׁ (ח"י) בָּרוּךְ שֶׁלָּקַח בִּי לֹא רָצָה שֶׁיִּדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְחָדוּ בְּשִׁלְחוֹ מִרְגָּלִים לֵאמֹר וְכֵה אִמֹּר לָכֵן רָאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיִּלְכְּדוּ וַיָּבֵאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנֶה מוֹכֶרֶת מִזֵּן וְשִׁמְהָ רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה לַיְלָה אֶחָד:

ב וַיֹּאמֶר לְמַלְכָּה יְרִיחוֹ לֵאמֹר

הִנֵּה אֲנִישִׁים בָּאוּ הֵנָּה לְעִיר הַזֶּה

הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר לְרַגֵּל

אֶת־הָאָרֶץ: ג וַיִּשְׁלַח מַלְכָּה יְרִיחוֹ

אֶל־רָחַב לֵאמֹר הֲוָצִיאִי הָאֲנָשִׁים

הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבִיתְךָ

כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ:

ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי

הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֶּנּוּ כָּל אֶחָד בְּמִקְוֶה

מִיָּחָד וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי

הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה:

ה וַיְהִי הַשָּׁעַר עוֹמֵד לְסֻגּוֹר

בַּחֹשֶׁךְ שֶׁחֹשֶׁךְ הַיּוֹם וְהָאֲנָשִׁים

יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי הֵלְכוּ

הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם

הָיִיתָ זֶה מְקֻרָב יָצְאוּ כִּי תִשְׁגֹּם:

ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם

הַמָּה: ה וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסֻגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי הֵלְכוּ הָאֲנָשִׁים

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

שי למורא

א מִרְגָּלִים, לְרֹאוֹת מֵאִתָּה מְקוֹם וּבְכַשִּׁיחַ בְּקִלּוֹת. חָרָשׁ, בְּשִׁתְּיָקָה, שְׂאִישׁ לֹא יָדַע בְּדָבָר, וְכֵן הֵם לְבָדָם. וְאֵת יְרִיחוֹ, שֶׁהָיְתָה קִשָּׁה לְכַבּוֹשׁ כְּנָגֵד כָּל הָאָרֶץ. אִשָּׁה זֹנֶה, מוֹכֶרֶת מִזֵּן מוֹזֵן. ב) לְחַפֵּר, לְרַגֵּל וּלְחַפֵּשׁ אֶת הַסִּתְרוֹת שָׁמָּה. ד) וַתַּצְפֶּנּוּ, אֵת כָּל אֶחָד בְּמִקְוֶה מִיָּחָד. וּבְמִדְרַשׁ

תַּחֲנוּמָא אִמְרוּ, שֶׁהַמְּרָגְלִים הָיוּ פִּינָחִם

וְכָלֵב, וּפִינָחִם עָמִיד לְפָנֵיהֶם וְלֹא

רָאוּהוּ, לְפִי שֶׁהָיָה כְּמִלֻּאָד. וְכֵן אֵת

כָּלֵב הָיָה צָרִיד לְחַצְפִּין.

ו) וַתִּטְמָנֵם, בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת בְּהַטְּמָנָה

לְנִמְרִי. בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ, בְּקֵץ פִּשְׁתֵּן

הפטרה לפרשת שלח לקריאה בציבור

ולשמו"ת ביהושע פרק ב

ב א וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹנ מִן־הַשְּׂטִיִּים

שְׁנֵים אֲנָשִׁים מִרְגָּלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לָכֵן

רָאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיִּלְכְּדוּ וַיָּבֵאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנֶה וְשִׁמְהָ

רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה: ב וַיֹּאמֶר לְמַלְכָּה יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנִישִׁים

בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַפֵּר אֶת־הָאָרֶץ: ג וַיִּשְׁלַח מַלְכָּה

יְרִיחוֹ אֶל־רָחַב לֵאמֹר הֲוָצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ

לְבִיתְךָ כִּי לְחַפֵּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: ד וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי

הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֶּנּוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן

הֵמָּה: ה וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסֻגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אֲנִי הֵלְכוּ

הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

רִדְפוּ מֵהָר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁגֹּם: ו וְהָיָה הַעֲלָתָם הַגָּנָה וְהַטְּמָנָם בְּפִשְׁתִּי הָעֵץ הָעֵרְכוֹת

הָרַע שִׁנְיָע לֶהֱם מִפֶּם: י כִּי שִׁמְעֵנוּ

אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְיָ וְיֵשׁ יְהוָה אֶת־
מִי יִסְדּוּהוּ מִפְּנֵיכֶם בְּצִאתְכֶם
מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לִשְׁנֵי
מַלְכֵי הָאֱמּוֹרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר תִּיחַדּוּ
לְסִיחָן וּלְעֹזַי אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם
הַשְׁמִדְתֶּם אוֹתָם: יֵא וְנִשְׁמַע וְיִכְס
לִלְבָּנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ בְּבוּרָה
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם לְהִלָּחֵם כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמּוֹם
מַמְעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת וְיִי

וַיִּלְחַם וַיִּצְחַק אֶת הָאֱלֹהִים הַיְּדִידִים
 הָאֵלֶּה: כִּי וַעֲתָה הִשְׁכַּעְרִנָּה לִּי
 בִּיהוָה פִּי־עֲשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד כִּי
 עָרֹן לֹא עָשִׂיתֶם לִי מִזֶּבֶחַ מִזְבֵּחַ, לָכֵן
 וַעֲשִׂיתֶם גַּם־אֵתֶם עִם־בֵּית אֲבִי
 חֶסֶד וְנִתַּתֶּם לִי אוֹת אֲמַת סִימֹן
 אֲמֹתִי, לְמַעַן יֵדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לֵבֵל
 וַיִּשְׁלַח־בָּנוּ בֶּן דָּ: יֵג וְהַחֲוִיתָם אֶת־אֲבִי
 וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֶחָיו וְאֶת־
 אֲחֻזָּתִי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם
 וַיְהַצֵּלְתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמוּת:
 יְדִיד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים בְּנִשְׁנוּ
 תַּחֲתִיכֶם לְמוֹת בְּדִי לְהַצִּיל אֲתֶכֶם
 אִם לֹא תִגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵינוּ זֶה אֵת
 הָהוּא שְׁתַּנָּה לָךְ, שְׁלֹא יַעֲשֻׂוּ אֲחֵרִים
 עִם בֵּית בְּחֻמָּה לְהַנְצִיל וְזֶה בֵּית
 יִהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַעֲשִׂינוּ
 עִמָּךְ חֶסֶד שְׁתֵּן לָכֶם מִתְּנוֹת רֹבֹת
 וַיְכַבֹּד וַאֲמַת בְּמֶה שִׁנְחִיה אֲתֶכֶם:
 מו וְתוֹרְדֶם בְּחָבֵל בְּעַד הַחֲלוֹן
 כִּי שַׁעַר הָעִיר סָגֹר כִּי בֵיתָה בְּקִיר
 הַחוּמָּה פָּנֵי הַחֲלוֹן אֵל מַחֲזִיץ לַחוּמָּה
 וּבְחֻמָּה הִיא יוֹשֶׁבֶת:
 מו וְתֹאמַר לָהֶם הִהֵרָה לָנוּ פֶן
 יִפְגְּעוּ יִפְגְּשׁוּ כָכֶם הַרְדָּפִים
 כִּשְׂחֻלְכוּ עִתָּה לְרֹדְכֶם וְנַחֲבֵלְתֶם
 שְׂמָה תִּתְּרוּ בְּמִקוֹם מִבּוֹא שְׁלֹשֶׁת
 יָמִים עַד־שׁוֹב הַרְדָּפִים וְאַחֵר

לָהּ עַל־הַגָּג: וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֶיהֶם
הִרְדָּה הִירְדֵּן עַל הַמַּעַבְרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ
אַחֲרָי פֶּאֶשֶׁר יֵצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם:
וְהָיָה טָרֶם יִשְׁכַּבּוּן וְהָיָה עֲלֶתָהּ
עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג: וּבַתְּאֵמָר אֶל־הָאֲנָשִׁים
יִדְּעֵתִי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ
וּכִי־נִפְלָא אֵימַתְכֶם עֲלֵינוּ וְכִי נִמְנוּ

כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: י כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה
אֶת־מִי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם
לְשֹׁנִי מַלְכִי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הִירְדֵן לְסִיחֹן וּלְעֹוג אֲשֶׁר
הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם: יא וְנִשְׁמַע וַיָּמָס לְבָבָנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מַפְעֵל
וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת: יב וְעַתָּה הִשְׁבְּעוּ־נָא לִי בַיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי
עִמָּכֶם חֶסֶד וְעָשִׂיתֶם גַּם־אִתָּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי
אוֹת אֱמֶת: יג וְהֵחִייתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אֲחִי וְאֶת־
אֲחֵיוֹתַי וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֵׁינוּ מִמוּת:
יד וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֱנָשִׁים נִפְשָׁנוּ תַּחְתִּיכֶם לְמוֹת אִם לֹא תִגִּידוּ
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה בָּתֵּל יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ
חֶסֶד וָאֱמֶת: טו וַתֹּרְדֶם בַּחֲבֹל בְּעֵד הַחֲלוֹן כִּי בִיתָה בְּקִיר
הַחוּמָה וּבַחוּמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת: טז וַתֹּאמֶר לָהֶם הִהֲרָה לָכּוּ
פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנִחַבְתֶּם שְׁמָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שׁוּב
הָרֹדְפִים וְאַחֵר תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם: יז וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֱנָשִׁים נָקִים
אֲנַחְנוּ מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ: יח הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים

תלכו לדרככם: יז ויאמרו אליה האנשים נהיה נקים אנחנו משבעתך הזה אשר השבעתנו: יח הרי אנו תולים הדבר בך לעשות האות הזה

הנה אנחנו באים בארץ את־תקנות חבל חוט השני העבוע בצבע אדום הנה אשר הורדתנו בו, תקשירי להיות לאות וסימן בחלון אשר הורדתנו בו ואת־אביד ואת־אמך ואת־אחיד ואת כל־בית אביד תאספי תכנסי אלוד הביתה: יש והיה כל אשר־יצא מדלת ביתך החוצה דמו בראשו הוא נתחב בדמו שלא שמר עצמו ואנחנו נקים כי לא היה אפשר לשמרו מן המיתה וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אמיד תהיה־בו: כ ואם־תגדי את־דברנו זה באופן שישלמו שאר יושבי העיר בזה הבית והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: כא ותאמר כדבריהם כן־הוא ותשלחם וילכו וירדו הרה וילכו ותקשר את־תקנות השני בחלון: כב וילכו ויבאו הרה וישבו שם שלשת ימים עד־שבו הרהים ויבקשו הרהים בכל־הדרך ולא מצאו: כג וישבו שני האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו אליהושע בן־נן ויספרו לו את כל־המצאות אותם מה ששקרה להם: כד ויאמרו אל־יהושע תכלית הדבר הוא כי־נתן יהוה בידנו את־כל־הארץ וגם־נמנו כל־ישובי הארץ מפנינו:

שי למורא

שנקרא "שני" כג) ויעברו, עברו
את הירדן, כד) כי נתן ה' בידנו,
מנה שראו שהצילם ה' בדרך גם.

בארץ את־תקנות חוט השני הנה תקשירי בחלון אשר הורדתנו בו ואת־אביד ואת־אמך ואת־אחיד ואת כל־בית אביד תאספי אלוד הביתה: יש והיה כל אשר־יצא מדלת ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אמיד תהיה־בו: כ ואם־תגדי את־דברנו זה באופן שישלמו שאר יושבי העיר בזה הבית והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו: כא ותאמר כדבריהם כן־הוא ותשלחם וילכו ותקשר את־תקנות השני בחלון:

כב וילכו ויבאו הרה וישבו שם שלשת ימים עד־שבו הרהים ויבקשו הרהים בכל־הדרך ולא מצאו: כג וישבו שני האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו אליהושע בן־נן ויספרו לו את כל־המצאות אותם: כד ויאמרו אל־יהושע כי־נתן יהוה בידנו את־כל־הארץ וגם־נמנו כל־ישובי הארץ מפנינו:

לאחר שמסיים ההפסדה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שכל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דבריו, ודבר אחד מדבריו אחור לא ישוב ריקם, כי אל מלך נאמן ורחמן אתה. ברוך אתה יי, האל הנאמן בכל דבריו:

רחם, על ציון כי היא בית חיינו, ולעלוכת נפש תושיע ותשמח במהרה בימינו. ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמחנו, יי אלהינו, באלהיו הנביא עבדך, ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבוא ויגל לבנו, על כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד

אַחֲרֵים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשָׁךְ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵרוֹ לְעוֹלָם וְעַד:
בָּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתַּת לָנוּ יי
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וּלְמִנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ, יִתְבָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וְעַד: בָּרוּךְ
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

הַמּוֹלֵד: יוֹם ב', שְׁעָה 6 בְּבוֹקֶר, 46 דְּקוֹת ו־16 חֲלָקִים.
רֹאשׁ חֹדֶשׁ תַּמוּז, בְּיוֹם הַשְּׁנִי וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי, הֵבֵא עֲלֵינוּ לְטוֹבָה.

קריאת התורה למנחת שבת קודש

הָאִישׁ אֲשֶׁר־יִבְחַר יְהוָה הוּא הַקֹּדֶשׁ רֵב־לָכֶם
בְּנֵי לֵוִי: ^ח (יִשְׂרָאֵל) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־קָרַח שְׁמַעֲנוּנָא
בְּנֵי לֵוִי: ^ט הַמַּעֲט מִפֶּנֶם כִּי־הִבְדִּיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֶתְכֶם מֵעַדְתָּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו
לַעֲבֹד אֶת־עַבְדְּתָ מִשְׁכַּן יְהוָה וְלַעֲמֹד לִפְנֵי
הָעֵדָה לְשִׁרְתָּם: וַיִּקְרַב אֹתָךְ וְאֶת־כָּל־אֲחֵיךָ
בְּנֵי־לֵוִי אֹתָךְ וּבִקְשָׁתֶם גַּם־כִּפָּהֶנָּה: ^י לָכֵן אַתָּה
וְכָל־עַדְתְּךָ הַנִּעֲדִים עַל־יְהוָה וְאַהֲרֹן מִה־הוּא
כִּי כָתִיב תִּלּוּנוּ קִרִי תִלְּנוּ עָלָיו: ^{יב} וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
לִקְרֹא לְדָתָן וּלְאֶבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וַיֹּאמְרוּ לֹא
נַעֲלָה: ^{יג} הַמַּעֲט כִּי הֵעֲלִיתָנוּ מֵאֶרֶץ זָבָת חָלָב
וְדִבְשׁ לְהַמִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר כִּי־תִשְׁתַּרְרַר עָלֵינוּ
גַּם־הַשְּׁתַּרְרַר:

מִזֶּה וַיִּקַּח קָרַח בֶּן־יִצְחָר בֶּן־קַהָת בֶּן־לֵוִי
וְדָתָן וְאֶבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאָב וְאֹהֵן בֶּן־פִּלֵּת בְּנֵי
רְאוּבֵן: ^ג וַיָּקָמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאֲנָשִׁים מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם נָשִׂאִי עֵדָה קָרְאִי
מוֹעֵד אֲנִשֵּׁי־שָׁם: ^ד וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן
וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם רֵב־לָכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כָּלָם
קֹדָשִׁים וּבְתוֹכָם יְהוָה וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קַהֲלִי
יְהוָה: ^ה (לֵוִי) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו: ^ו וַיִּדְבֹּר
אֶל־קָרַח וְאֶל־כָּל־עַדְתּוֹ לֵאמֹר כְּכֹר וַיֵּדַע יְהוָה
אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ וְאֶת־הַקֹּדֶשׁ וְהַקְרִיב אֵלָיו וְאֵת
אֲשֶׁר יִבְחַר־בּוֹ יִקְרִיב אֵלָיו: וְזֹאת עָשׂוֹ קָחִי
לָכֶם מִחֲתוֹת קָרַח וְכָל־עַדְתּוֹ: וַיִּתְּנוּ־בָהֶן אֵשׁ
וַיִּשְׂיִמוּ עָלֶיהֶן אֶל קַטְרֵת לִפְנֵי יְהוָה מִחֵר וְהָיָה

הַמִּשְׁךָ בִּיאור לַמַּס' חוֹלִין לְיוֹם רִאשׁוֹן עַמ' ב

8 כּוֹכְבִּים, כְּלוּמַר שֶׁאֵף בִּאֲוֶן זֶה נִחְלַק תָּנָא קָמָא עַל רַבִּי אֵלִיעֶזֶר.
9 תָּנָא קָמָא כִּכְר, כִּי אֲמַרְיָן - מִה שֶׁאֵנוּ אוֹמְרִים, שׁוּחַ - הַבְּעֵלִים
10 מִחֲשָׁב מַחֲשַׁב פִּסּוּל וְזוֹ - הָאֲחֵר עוֹבֵד, וּבִכּוּחָהּ שֶׁל מַחֲשַׁב
11 הַבְּעֵלִים לִפְגַּל, הֵנִי מִיָּלִי - דְּבַר זֶה אֵינוּ אֵלָּא בְּפָנִים - בְּקִדְשִׁים
12 הַנִּשְׁחָטִים בַּמִּקְדָּשׁ, אֲכָל בְּחֹלִין הַנִּשְׁחָטִים בְּחוּץ, לֹא - אֵין
13 אוֹמְרִים שֶׁמַּחֲשַׁב הַבְּעֵלִים פִּסּוּל, מִשּׁוּם שֶׁאֵת מַחֲשַׁב בְּעַל
14 הַבְּהֵמָה שֶׁתִּפְסוּל בְּחוּץ, מִמַּחֲשַׁב פִּיגוּל הַפִּסּוּל בְּפָנִים

1 גַּם דְּשִׁמְעִינָה דְּחָשִׁיב, כְּשִׁירָה הַשְּׁחִיטָה, כִּיּוֹן שׁוּחַ - בְּעַל הַבְּהֵמָה
2 מִחֲשָׁב מַחֲשַׁב פִּסּוּל וְזוֹ - חֲבִירוֹ עוֹבֵד - שׁוּחַט אֶת הַבְּהֵמָה, לֹא
3 אֲמַרְיָן, אֵלָּא רַק הַשׁוּחַט פִּסּוּל בַּמַּחֲשַׁבְתּוֹ.
4 הַגְּמָרָא מֵבִיאָה אוֹפֵן נוֹסֵף לִפְרֹשׁ אֶת מַחְלוקֶת: אֵיכָּא דְּאָמְרִי -
5 יֵשׁ אוֹמְרִים, שֶׁאֵין סוֹבְרִים תָּנָא קָמָא וּרְבִי אֵלִיעֶזֶר, כְּרַבִּי אֵלִיעֶזֶר
6 כְּרַבִּי יוֹסִי שְׁבַקְדִּישִׁים גַּם הַבְּעֵלִים מִפְּגָלִים. וּבְדְשִׁמְעִינָה דְּחָשִׁיב
7 פְּלִיגִי - וְנִחְלָקוּ בִּאֲוֶן שֶׁשְׁמַעְנוּ מִהֲנַכְרִי שֶׁחֲשַׁב לְשֵׁם עֲבוּדָה

ביאורים לפרקי אבות

בכל העולם - פרק ג

משנה יז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין דעת, אין בינה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין קמה, אין תורה. אם אין תורה, אין קמה. הוא היה אומר, כל שחכמתו מרבה ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר: והיה כעצור בערכה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר: והיה בעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצרת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי:

~ נקודות משיחות קודש ~

אין שום דבר, ולכן "אם אין תורה, אין דרך-ארץ" אלא כדי שלא נאמר שיש להסתפק בתורה לבד, לכן מבהירה המשנה ש"אם אין דרך ארץ, אין תורה" ולכן צריך גם דרך-ארץ. אבל הוא צריך להיות מושתת ומיוסד על התורה.

(שיחות קודש תשל"א – פרשת אהו"ק)

התנא משווה חכמה לענפים, ומעשים לשורשים. לכאורה, ההשוואה היתה צריכה להיות הפוכה בדיוק – שהרי החכמה היא המקור והשורש לכל המעשים שבאים רק לאחר מכן; לפי זה ראוי היה להשוות חכמה לשורשים ומעשים לענפים!?

להבנת הענין יש להביא את דברי הגמרא³, "שורש זו הנשמה וענף זה הגוף". ויש לעיין, כיצד משווים ענף ושורשים לגוף ונשמה; שכן, בעוד הענפים צומחים מן השורשים, הגוף אינו נברא מן הנשמה (אלא הם נבראים שונים שחוברו יחדיו)?

ההסבר הוא: באומרה "ענף זה הגוף", אין כוונת הגמרא לגוף הגשמי, אלא לחלק מן הנשמה (עצמה) היורד ו"מתלבש" בתוך הגוף⁴. את החלק הזה בנשמה משווה הגמרא ל"ענף", כי אמנם השורש של חלק זה הוא באותו חלק עיקרי של הנשמה, שכידוע⁵ אינו יורד למטה להתלבש בגוף.

ההבדל בין שני חלקי הנשמה מתבטא בהשפעתם על גוף האדם: החלק בנשמה ש"מתלבש" בגוף הגשמי, הוא מוגבל (בהתאם למגבלות הגוף) ועל-כן גם השפעתו על

בלשון המשנה קיים לכאורה סתירה, כקושיית המפרשים: כי באמרו אם אין תורה אין דרך-ארץ, נראה שאי אפשר לקנות הדרך-ארץ אם לא שקדמה אליה קניית התורה מקודם, ואחר כך אומר אם אין דרך ארץ אין תורה, שאי אפשר לקנות התורה אם לא שקדם אליה מתחילה דרך-ארץ¹?

יש שתייצו, שאמנם אין מדובר בקדימה ואיחור, אלא שצריכים את שניהם יחד, ואי אפשר לזה בלא זה². ומה שבחירה המשנה להתחיל בתורה דוקא, הוא משום שרוב בני ישראל שייכים לדרך-ארץ יותר מאשר לתורה, ומכיון שהתורה על הרוב תדבר, לכן תחילה מדברת המשנה לאלו ה"בעלי דרך ארץ" שידעו, שאם אין תורה אין דרך-ארץ! ואח"כ מדברת המשנה ל"בעלי תורה" שהם המיעוט, שידעו שאם אין דרך-ארץ אין תורה.

אלא שלפי זה לא מובן סוף המשנה "אם אין קמה אין תורה אם אין תורה אין קמה", שגם כאן צריך לומר שאין זה קדימה ואיחור, כי-אם שניהם יחד, ואי אפשר לזה בלא זה. אבל היאך אפשר להסביר טעם להקדמת קמה לתורה, שהרי על פי פירוש הנ"ל צריך לפרש כך: מכיון שהתורה על הרוב תדבר, לכן ראשית מדברים לרוב בני ישראל ה"בעלי תורה" שאם אין קמה – אין תורה, ואח"כ למיעוט ה"בעלי קמה" שאם אין תורה אין קמה. והרי לדאבוננו אי אפשר לומר שהרוב הם "בעלי תורה" שצריך להזהיר אותם שאם אין קמה אין תורה. ועל כן נראה לפרש להיפך, שהעיקר וההתחלה היא בתורה, כהסדר במשנה, וכוונת המשנה לומר שבלי תורה

(1) מדרש שמואל. (2) עיין תוספות יו"ט. (3) סנהדרין קי, ב. (4) "עד שמתפעלת ומקבלת שינויים משינויי הגוף" (שער היחוד והאמונה פ"ז). (5) לקוטי-תורה שלח מ, ב.

"קבלת עול". עבודה כזאת מסמלת ביטול והתמסרות לקב"ה באופן שלמעלה מטעם ודעת ולמעלה מכל מדידה והגבלה שזה מסמל את ענין המעשה.

לפי זה מובנים דברי המשנה, המשווה חכמה לענפים, ומעשה – לשורשים:

עבודת ה' המבוססת על שכל האדם – "חכמתו" – מקורה באותו חלק הנשמה (ה"מתלבש" בגוף הגשמי) ומשול ל"ענף" הנמשך מעיקר הנשמה. לעומת זאת, עבודת המעשה = קבלת עול – מקורה בעיקר הנשמה (שאינו "מתלבש" בגוף הגשמי) המשול ל"שורשים".

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1210)

הגוף מוגבלת. לעומת זאת, אותו חלק בנשמה שאיננו "מתלבש" בגוף, הוא למעלה ממגבלות הגוף וממילא גם השפעתו עליו – בדרך של "מקיף" – היא בלתי מוגבלת. על-דרך זה הוא בעבודת האדם: ההשפעה שיש לאותו חלק בנשמה המתלבש בגוף, על האדם, היא השפעה מוגבלת ש"על-פי טעם ודעת". לעומת זאת עיקר הנפש, שאינו מתלבש בגוף מביא את האדם לביטול ולהתמסרות לקב"ה באופן מוחלט, ללא כל מגבלות, למעלה מטעם ודעת.

דרגת ביטול זו, שמקורה בעיקר הנשמה (שכאמור, אינה מוגבלת) מתבטאת במיוחד בעבודת ה' בדרך של

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

... בהנוגע לפועל, הרי מבואר בכ"מ בדא"ח שלאחר חטא עה"ד כל הדברים והענינים מעורבים טו"ר והעבודה ע"פ דרך החסידות היא להתעסק בהגברת צד הטוב והאור, שלכן יכול להיות זה בשמחה רבה (משא"כ בדרך המוסר שמדגישים הקו דסור מרע בעיקר שמביא לעצבות כו'), וגם ביחס לאנשים הרי צריך לנצל את הענינים הטובים והכשרונות שלהם ככל האפשרי, ואז אם בדרך ממילא או ע"י השתדלות קלה הענינים הלא טובים מתבטלים.

וה"ה בנוגע לכ"א המשתתף באחת העבודות במוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע שעליו לתת את האפשרית לכל אחד משאר העובדים לנצל את כשרונותיהם לעוררם ולעודדם על זה אשר לאט לאט בטלים הענינים הבלתי רצויים אף אם היו מלפני זה.

... והרי כבר כתבתי מאז שכן נרחב בכרם חב"ד ודי להמציא לכ"א סיפוקו בזה ובמה לנצל את הכשרונות שלו במילואם מבלי לנגוע בכבוד המדומה של חבריו ופשיטא שלא גם בכבוד האמיתי של חבריו, אלא שכלי מחזיק ברכה גם בכל הענינים הנ"ל הוא השלום וקירוב הלבבות.

מובן שלא באתי במכתבי זה להטיף מוסר אלא כ"א לעורר ולעודד עוה"פ אשר בכל או"א... ישנם כחות גדולים שעדיין לא נצלו כלל... מפני טעמים של מה בכך, וכאשר כולם יטילו - ארינווארפן - עצמם במסירה ונתינה בעבודה קדושה זו הרי במשך זמן קצר מובטחני שיתמחו על עצמם איך זה לא ראו את הפשוט שעל ידי תוספת כח כולם יחד יכולים היו להגדיל ולהאדיר עבודת... כ"פ ככה שבד"מ ה" מתגדל ג"כ הסיפוק נפשי והתקשרות באילנה דחיי וגם התוספת ברכה בעיני... ועניניהם הפרטים של כאו"א וב"ב שיחיו,

ומובן - מעצמו שמופרך לגמרי להרחיק את מי שהוא מעבודה קדושה זו, כי מלבד הריחוק דבן ישראל מאילנה דחיי, הרי זה יביא היזק בעבודת... והאריכות בזה אך למותר...

בברכה.

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
באר שבע (ק)	5:36	5:36	8:25	8:26	9:06	9:07	10:19	10:19	13:15	13:16	19:43	19:46	20:13	20:16	19:25	20:28
חיפה (ק)	5:32	5:31	8:21	8:21	9:03	9:04	10:17	10:17	13:15	13:16	19:50	19:52	20:17	20:19	19:19	20:32
ירושלים (ק)	5:33	5:33	8:23	8:23	9:04	9:04	10:16	10:17	13:13	13:15	19:48	19:51	20:13	20:15	19:10	20:28
תל אביב (ק)	5:34	5:34	8:24	8:24	9:05	9:06	10:18	10:19	13:15	13:17	19:45	19:48	20:15	20:18	19:26	20:30
אוסטריה, וינה (ק)	4:55	4:54	7:40	7:38	8:52	8:52	10:14	10:14	13:33	13:35	20:52	20:56	21:36	21:40	20:37	22:00
אוסטריה, מלמורן (ח)	7:30	7:33	9:13	9:15	9:52	9:55	10:43	10:44	12:49	12:50	17:09	17:09	17:39	17:39	16:49	17:50
אוקראינה, אודסה (ק)	5:05	5:04	7:54	7:52	8:59	8:59	10:19	10:19	13:35	13:37	20:47	20:51	21:28	21:33	20:32	21:50
אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)	4:39	4:38	7:24	7:21	8:37	8:37	9:59	9:59	13:19	13:20	20:38	20:42	21:23	21:27	20:24	21:47
אוקראינה, ז'יטומיר (ק)	4:56	4:55	7:32	7:25	8:58	8:58	10:22	10:22	13:45	13:46	21:12	21:17	22:00	22:05	20:58	22:26
אוקראינה, קייב (ק)	4:48	4:46	7:21	7:14	8:51	8:50	10:14	10:14	13:38	13:39	21:06	21:10	21:54	21:59	20:52	22:20
אירלנד, אמריזיות, אבו דאבי (ח)	5:33	5:33	8:19	8:19	8:55	8:56	10:05	10:06	12:55	12:57	19:10	19:12	19:37	19:39	18:51	19:50
איטליה, מילאנו (ק)	5:36	5:34	8:25	8:24	9:27	9:27	10:47	10:47	14:01	14:02	21:12	21:15	21:49	21:53	20:54	22:10
אקוודור, קיטו (ח)	6:10	6:11	8:38	8:39	9:09	9:11	10:12	10:13	12:43	12:44	18:16	18:18	18:40	18:41	17:59	18:51
ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)	7:55	7:58	9:44	9:46	10:22	10:24	11:13	11:15	13:23	13:24	17:51	17:51	18:19	18:19	17:32	18:31
ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)	9:05	9:08	10:41	10:43	11:23	11:25	12:11	12:13	14:14	14:15	18:23	18:22	18:56	18:56	18:04	19:08
ארה"ב, בולטימור (ק)	5:40	5:39	8:32	8:31	9:21	9:21	10:37	10:38	13:42	13:44	20:31	20:34	21:05	21:09	20:16	21:23
ארה"ב, ברוקלין (ק)	5:25	5:24	8:17	8:16	9:08	9:08	10:25	10:25	13:32	13:34	20:25	20:28	21:00	21:03	20:09	21:18
ארה"ב, גרסי סיטי (ק)	5:25	5:25	8:17	8:17	9:08	9:09	10:25	10:26	13:33	13:34	20:25	20:28	21:01	21:04	20:10	21:19
ארה"ב, ניו יורק (ק)	5:56	5:55	8:47	8:47	9:42	9:42	10:59	11:00	14:09	14:10	21:07	21:10	21:43	21:47	20:52	22:03
ארה"ב, האוסטון (ק)	6:20	6:20	9:09	9:09	9:48	9:49	11:00	11:01	13:55	13:57	20:22	20:24	20:50	20:52	20:05	21:04
ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)	5:41	5:41	8:31	8:31	9:14	9:14	10:28	10:28	13:27	13:28	20:01	20:04	20:32	20:35	19:45	20:48
ארה"ב, מיאמי (ק)	6:29	6:29	9:15	9:16	9:52	9:53	11:03	11:04	13:54	13:55	20:11	20:13	20:39	20:41	19:55	20:52
ארה"ב, ניו הייבן (ק)	5:19	5:18	8:10	8:10	9:03	9:03	10:20	10:21	13:28	13:30	20:23	20:26	20:59	21:02	20:07	21:17
ארה"ב, ניו יורק, גן ישראל (ק)	5:24	5:23	8:16	8:15	9:09	9:09	10:27	10:27	13:36	13:37	20:32	20:35	21:08	21:12	20:17	21:27
ארה"ב, פיטסבורג (ק)	5:50	5:49	8:42	8:41	9:32	9:33	10:49	10:50	13:56	13:58	20:48	20:51	21:23	21:27	20:33	21:41
ארה"ב, שיקגו (ק)	5:16	5:15	8:07	8:07	9:01	9:01	10:18	10:19	13:27	13:29	20:23	20:27	21:00	21:03	20:08	21:19
בוליביה, לה-פס (ח)	6:56	6:58	9:10	9:11	9:42	9:43	10:40	10:41	13:01	13:03	18:07	18:07	18:32	18:32	17:49	18:42
בלגיה, אנטוורפן (ק)	5:28	5:26	-	-	9:33	9:32	10:57	10:57	14:22	14:24	21:54	21:59	22:44	22:49	21:40	23:12
בלגיה, בריסל (ק)	5:31	5:29	7:59	-	9:34	9:34	10:58	10:58	14:22	14:24	21:53	21:57	22:41	22:46	21:38	23:09
ברזיל, סאו פאולו (ח)	6:44	6:46	8:49	8:51	9:23	9:24	10:18	10:20	12:36	12:37	17:32	17:32	17:53	17:54	17:09	18:04
ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)	6:30	6:32	8:37	8:38	9:10	9:12	10:06	10:07	12:24	12:25	17:17	17:17	17:43	17:43	16:59	17:53
בריטניה, לונדון (ק)	4:45	4:43	-	-	8:50	8:50	10:15	10:15	13:40	13:42	21:16	21:20	22:04	22:09	21:03	22:33
בריטניה, מנצ'סטר (ק)	4:42	4:40	-	-	8:53	8:52	10:19	10:19	13:50	13:51	21:34	21:39	22:29	22:35	21:23	23:02
גרמניה, ברלין (ק)	4:46	4:43	-	-	8:54	8:53	10:19	10:19	13:47	13:49	21:27	21:32	22:18	22:24	21:12	22:49
גרמניה, פרנקפורט (ק)	5:17	5:15	7:53	7:48	9:19	9:18	10:42	10:42	14:05	14:06	21:32	21:36	22:19	22:24	21:17	22:45
דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)	6:50	6:52	8:52	8:53	9:26	9:28	10:21	10:22	12:36	12:37	17:29	17:30	17:49	17:49	17:04	18:00
הודו, מומבאי (ח)	6:00	6:01	8:42	8:43	9:17	9:18	10:25	10:26	13:10	13:12	19:15	19:17	19:41	19:43	18:58	19:53
הודו, פונה (ח)	5:57	5:58	8:39	8:40	9:13	9:14	10:21	10:22	13:06	13:08	19:10	19:12	19:35	19:38	18:53	19:48
הונגריה, בודפשט (ק)	4:47	4:46	7:34	7:32	8:43	8:43	10:04	10:05	13:22	13:24	20:38	20:42	21:21	21:25	20:23	21:44
טורקיה, איסטנבול (ח)	4:28	4:28	7:20	7:20	8:12	8:12	9:29	9:30	12:37	12:38	19:30	19:33	20:06	20:09	19:15	20:24

לוח זמנים לשבוע פרשת שלח בחו"ל (פרשת קרח באה"ק) - בערים שונות בעולם
 זמני יום ראשון ויום שבת
 (ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		מנחה גדולה		שקיעה		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמו"ר											
	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש		
יוון, אתונה (ק)	6:03	6:02	8:54	8:54	9:41	9:42	10:57	10:58	14:01	14:02	20:46	20:49	21:19	21:22	20:30	21:36
מולדובה, קישינב (ק)	5:11	5:09	7:58	7:56	9:05	9:05	10:26	10:26	13:43	13:44	20:57	21:01	21:39	21:43	20:42	22:02
מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)	5:57	5:57	8:39	8:40	9:14	9:15	10:22	10:23	13:08	13:09	19:13	19:15	19:39	19:41	18:57	19:51
ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח)	8:03	8:07	9:28	9:30	10:14	10:16	11:00	11:02	12:58	12:59	16:53	16:52	17:29	17:28	16:34	17:42
נפאל, קטמנדו (ח)	5:07	5:07	7:55	7:55	8:33	8:34	9:44	9:45	12:37	12:38	18:58	19:00	19:26	19:28	18:42	19:40
סין, בייג'ינג (ח)	4:46	4:45	7:37	7:37	8:28	8:28	9:44	9:45	12:50	12:52	19:41	19:44	20:15	20:19	19:23	20:33
סינגפור, סינגפור (ח)	6:58	6:59	9:27	9:28	9:59	10:00	11:01	11:03	13:34	13:35	19:09	19:11	19:33	19:35	18:52	19:44
פיליפ, ורשא (ק)	4:17	4:14	-	-	8:24	8:23	9:49	9:49	13:16	13:18	20:54	20:58	21:45	21:51	20:39	22:15
פרו, לימה (ח)	6:24	6:26	8:42	8:43	9:14	9:15	10:13	10:14	12:37	12:38	17:50	17:51	18:15	18:16	17:33	18:25
צרפת, ליון (ק)	5:52	5:50	8:41	8:40	9:44	9:44	11:04	11:04	14:19	14:20	21:28	21:31	22:08	22:12	21:13	22:30
צרפת, פריז (ק)	5:48	5:47	8:31	8:28	9:47	9:47	11:09	11:09	14:30	14:31	21:53	21:57	22:36	22:41	21:37	23:01
קולומביה, בוגוטה (ח)	5:44	5:45	8:16	8:17	8:47	8:49	9:51	9:53	12:26	12:28	18:07	18:08	18:31	18:33	17:50	18:42
קנדה, טורונטו (ק)	5:36	5:35	8:27	8:27	9:25	9:25	10:43	10:44	13:55	13:56	21:00	21:03	21:35	21:38	20:42	21:55
קנדה, מונטריאול (ק)	5:06	5:05	7:56	7:55	8:58	8:58	10:18	10:18	13:32	13:33	20:42	20:45	21:21	21:25	20:26	21:42
קפריסין, לרנקה (ק)	5:32	5:31	8:22	8:22	9:06	9:06	10:20	10:21	13:20	13:22	19:57	20:00	20:29	20:32	19:42	20:45
רוסיה, ליובאווטש (ח)	4:21	4:18	-	-	8:36	8:35	10:04	10:04	13:38	13:39	21:30	21:35	22:30	22:36	21:16	23:07
רוסיה, מוסקבה (ח)	3:48	3:45	-	-	8:06	8:05	9:35	9:35	13:12	13:13	21:14	21:19	22:13	22:20	20:56	22:56
רוסיה, פטרבורג (ח)	3:41	3:36	-	-	8:17	8:16	9:52	9:51	13:44	13:46	22:15	22:22	23:58	0:16	22:01	-
רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח)	4:26	4:25	7:13	7:11	8:21	8:21	9:42	9:42	13:00	13:01	20:14	20:18	20:57	21:01	19:59	21:19
שווייץ, ציריך (ק)	5:30	5:29	8:17	8:15	9:26	9:25	10:47	10:47	14:04	14:06	21:25	21:29	22:02	22:06	21:05	22:25
טאילנד, בנגקוק (ח)	5:50	5:50	8:29	8:29	9:01	9:02	10:08	10:09	12:49	12:51	18:44	18:46	19:09	19:11	18:28	19:21

(* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בכל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתוּלִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַצְעֲדֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַדְרִיכֵנוּ לְשָׁלוֹם וְתַסְמְכֵנוּ לְשָׁלוֹם, וְתַגְיֵעֵנוּ לְמַחֲזֵז חֲפָצֵנוּ לְחַיִּים וְלִשְׂמָחָה וְלִשְׁלוֹם, (ואם דעתו לחזור מיד אומר וְתַחַזְרֵנוּ לְשָׁלוֹם), וְתַצְלִלֵנוּ מִכָּף כָּל-אֹיֵב וְאֹרֵב וְלִסְטִים וְחַיּוֹת רָעוֹת בְּדֶרֶךְ וּמִכָּל-פְּרֻעָנוֹת הַמְתַּרְגְּשׁוֹת וּבָאוֹת לְעוֹלָם. וְתִשְׁלַח בְּרָכָה בְּכָל-מַעֲשֶׂה יְדֵינוּ, וְתַתְּנֵנוּ לֶחֶן וְלַחֲסֵד וְלִרְחָמִים בְּעֵינֶיךָ וּבְעֵינֵי כָל-רֹאֵינוּ, וְתַגְמִלֵנוּ חֲסִדִּים טוֹבִים וְתִשְׁמַע קוֹל תַּפְלִתֵנוּ כִּי אַתָּה שׁוֹמֵעַ תַּפְלַת כָּל-פֶּה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, שׁוֹמֵעַ תַּפְלָה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרח בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבניב

לעילוי נשמות הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

Biurim.co.il Otzar770.com Chasidut.tv Lahak.org

הרשמה כמנויים
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס

2 3 0 4 - 3 3 7 7

P.P.
שולם
1949
תל אביב